

GLASUL BISERICII

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SPINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXVI, NR. 4-6, APRILIE-IUNIE 2007

Comitetul de redacție

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
† TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

ÎPS Teodosie al Tomisului
ÎPS Nifon al Târgoviștei
PS Epifanie al Buzăului
PS Calinic al Argeșului
PS Casian al Dunării de Jos
PS Damaschin al Sloboziei și Călărașilor
PS Galaction al Alexandriei și Teleormanului
PS Ambrozie al Giurgiului
PS Sebastian Ilfoveanul și
PS Varsanufie Prahoveanul,
Episcopi Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

Membri:

PC Pr. Alexandru Armand Munteanu

Redactor responsabil:

PC Pr. Mihai Hau

Redactor:

PC Pr. Gheorghe Pop

Prea Fericitul Părinte
† TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Loctiitor al Cezareei Capadociei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

24 ianuarie 2007 – Palatul Patriarhal București – aspect din timpul lucrărilor Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

Aspect din timpul lucrărilor Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, februarie 2007

Cuprins

I. EDITORIAL

† TEOCTIST, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române În lumina Învierii Domnului	9
---	---

II. PĂSTORĂRE CHIRIARHABE LA ÎNVIEREA DOMNULUI

† TEOCTIST, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române	15
† TEODOSIE, Arhiepiscop al Tomisului	21
† NIFON, Arhiepiscop al Târgoviștei	25
† EPIFANIE, Episcop al Buzăului și Vrancei	30
† CALINIC, Episcop al Argeșului și Muscelului	36
† CASIAN, Episcop al Dunării de Jos	42
† DAMASCHIN, Episcop al Sloboziei și Călărașilor	48
† GALACTION, Episcop al Alexandriei și Teleormanului	53
† AMBROZIE, Episcop al Giurguiului	59

III. OMILETICE ȘI PĂSTORĂRE

Protos. Irineu Dogaru Meditație la sfânta Săptămână a Patimilor	66
Preot Nicolae Tănăsioiu Cuvânt la Izvorul Tămăduirii	69
Preot dr. Costel Hăbelea Cuvânt la Duminica a II-a după Paști, a Sfântului Apostol Toma – Taina credinței	75

- ✓ † Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor
 Cuvânt la Duminica a VI-a după Paști, *a orbului din naștere* 82
- ✓ Diacon prof. dr. Ioan Caraza
 Cuvânt la Duminica Tuturor Sfinților 87
- ✓ † Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor
 Cuvânt la Duminica a VI-a după Rusalii, *a vindecării slăbănogului din Capernaum* 100
- ✓ † Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor
 Cateheză despre Liturgia catehumenilor 103
- ✓ Preot prof. dr. Vasile Gordon
 Cateheză despre Revelația dumnezeiască. 117
- IV. ARTICOLE ȘI STUDII
- ✓ Preot Pufulete Silviu-Petre
 Nume, botez, mântuire – încercare de contribuție
 la o teologie a numelui și a persoanei 122
- ✓ Preot conf. dr. Gheorghe Pufu
 Sfânta Evanghelie după Ioan, mărturia dumnezeirii Mântuitorului . . . 152
- ✓ Preot prof. dr. Mihai Aurel
 Sfânta Treime, Biserica și lumea 157
- ✓ Preot prof. dr. Dan Toader
 Identitate și cunoaștere: Creștinism și Islam 178
- ✓ Preot prof. dr. Ioan Barbu
 Câteva considerații asupra raportului dintre Vechiul și Noul Testament. . 187
- V. CHIP DE IERARH
- ✓ Preot conf. dr. Daniel Benga
 Patriarhul Justinian Marina – medalion omagial
 la 30 de ani de la trecerea în veșnicie. 198
- VI. DOCUMENTARE
- ✓ Protos. conf. dr. Justinian Cârstoiu
 Eva – de la unitate la schisma ontologică 212
- ✓ Preot lect. dr. Istodor George
 Sfintele Taine și simbolurile neoprotestante 225
- ✓ Asist. Victor Marola
 Normele sau principiile de lucru ale omileticii 241
- ✓ Preot lect. dr. Claudiu Cotan
 Biserica Delea Nouă-Calist, o ctitorie arhierescă. 249

VII. VIAȚA BISERICĂȘCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Bogdan Dedu

- Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist,
Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh
al Bisericii Ortodoxe Române (1 martie-15 iunie 2007)..... 264

Gheorghe Vasilescu

- Untdelemnul bucuriei* – sfințirea Sfântului și Marelui Mir 278

Gheorghe Vasilescu

- Întâlnirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist
cu preoții Capitalei în prima zi de Paște 287

Prof. Gheorghe Vasilescu

- Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit
titlul de Doctor Honoris Causa al Universității
Româno-Americane din București 295

Gheorghe Vasilescu

- Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române,
invitat de onoare la ziua Academiei Tehnice Militare 307

Diacon Daniel Flonta

- „*Slujba ta fă-o deplin*“ – Sfințirea bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul“ –
Balta Neagră, parohia Netezești, Protoieria Ilfov Nord. 310

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

- La sărbătoarea tinerelor vlăstare* – Mesajul
Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adresat copiilor
cu prilejul Zilei Internaționale a Copilului – 1 Iunie 2007..... 316

Gheorghe Vasilescu

- Simpozionul cu tema
„Teologul contemporan – Știință sau Credință?“ 318

IX. MEMOS

Prof. dr. Constantin Catrina

- Pioasă rememorare Nicolae Lungu în câteva din obârșiile tainice
ale creației sale muzicale 326

Preot prof. dr. Constantin Drăgușin

- Corala „Nicolae Lungu“ a Patriarhiei Române..... 331

Diacon Constantin Răzvan Ștefan

- Gramaticile hrisantice în muzica românească
de tradiție bizantină în prima jumătate a secolului al XIX-lea 333

X. CARTE PRIMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS...

Gheorghe Vasilescu

Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist,
 Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,
 București, 2007, 802 p. 354

Preot Dorin Zarioiu

Arhim. Gheorghios Kapsanis – *Asceză și îndumnezeire*“,
 Editura Marineasa, Timișoara, 2006, 168 p. 361

Preot Lucian Petroaia

Noutăți editoriale ale Editurii Episcopiei Dunării de Jos 364

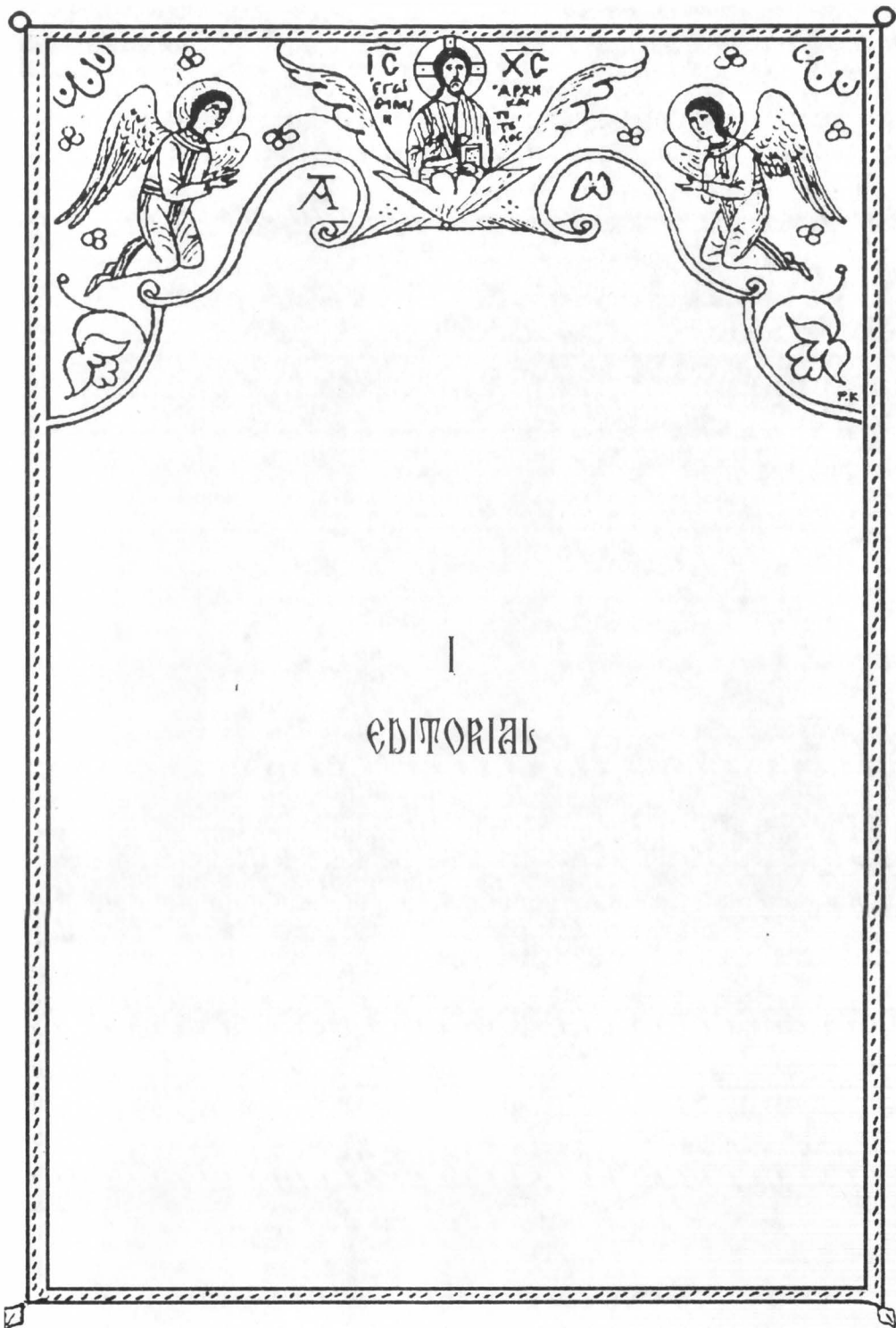
Ionuț Codreanu

Noi apariții editoriale 370

XI. SINAXAR

Sinaxar (alfavitar) al sfinților din calendarul creștin ortodox 378

I
EDITORIAL

În lumina Învierii Domnului¹

*„Cât de luminoase și de sfințite
sunt aceste zile de Paști!”*

TEOCTIST,
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei
și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

*Iubiți credincioși și credincioase,
Prea Cuvioși Părinți și diaconi,*

Hristos a Înviat!

Răspunsul „*Adevărat a înviat!*”, exprimat de noi toți, tâlmăcește adevăruri veșnice, frații mei. Pe de o parte, acest răspuns exprimă bucuria pe care o trăim în această luminată noapte a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, iar pe de altă parte, exprimă mărturia sincerității și statorniciei noastre întru păstrarea prin fapte a celui mai mare și mântuitor adevăr al credinței noastre strămoșești. Starea aceasta de bucurie, precum și conștiința că îi vom da viață prin fapte de zi cu zi, izvorăște din textul Sfântului Apostol și Evanghelist Matei (28, 1-7). În urechile noastre au pătruns adânc cuvintele îngerului Domnului, cu înfățișarea ca fulgerul și îmbrăcămintea albă ca zăpada, când, șezând pe piatra de la mormânt, acesta le-a spus mironosițelor: „*Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați; nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus; și mergând degrabă, spuneți-le ucenicilor*

¹ Cuvântul Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la slujba Învierii Domnului – Duminică, 8 aprilie 2007, în fața Catedralei Sfintei Patriarhii.

Săi că S-a sculat din morți; și iată că va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată, eu v-am spus.“ (Matei 28, 5-7).

Așadar, din primele momente ale sculării din morți a Mântuitorului Iisus Hristos, glasul îngerului din cer le îndemna pe aceste mironosițe să nu se teamă și să meargă să vestească ucenicilor Învierea Domnului. Mărturia credincioaselor mironosițe avea să fie împărtășită, apoi, de Apostolii Domnului Hristos și de toți cei care au crezut și cred în învierea Lui, iată, de mai bine de două milenii. Starea aceasta de bucurie cu care întâmpinăm și noi, în fiecare an, sărbătoarea Învierii Domnului, ne risipește orice teamă, orice nesiguranță și ne dă curaj, ne dă o prospețime în gândire, ne călăuzește și ne întărește drumul vieții noastre spre bine, spre adevăr și dreptate, uneori, foarte anevoios din pricina înclinării noastre către păcat. Dumnezeu însă ne-a ocrotit și ne luminează căile vieții prin Sfintele Taine, mai bine zis prin prezența Sa în Biserică și chiar însoțindu-ne și așteptându-ne cu îndelungă răbdare în Galileea sufletelor noastre, așa cum ați auzit cuvântul îngerului că le-a spus celor două sfinte mironosițe: Maria Magdalena și cealaltă Marie. Această așteptare a noastră a Mântuitorului Hristos, această continuă prezență a Sa în viața noastră, se împlinește neîncetat în diferite momente și cu diferite mijloace. Este vrednică de a fi adusă la cunoștința dumneavoastră și bucuria noastră, a Sfântului Sinod, tot ca rod al Învierii lui Hristos, că în Sfânta și Marea Joi din Săptămâna Sfințelor Patimi, când a avut loc sfințirea Sfântului și Marelui Mir de către toți membrii Sfântului Sinod.

Anul acesta, deci, binecuvântat de Dumnezeu, în Joia Mare, noi am sfințit Sfântul și Marele Mir, care se folosește la botezul pruncilor și a celor vârstnici care se botează, la sfințirea Antimiselor, acea pânză pe care noi săvârșim Sfânta Liturghie, și la sfințirea bisericilor. Sfântul și Marele Mir sau Taina Ungerii este mărturia prezenței și puterii Duhului Sfânt, deoarece după Taina Botezului pruncului, acesta este uns de către preot sau arhiepiscop cu Sfântul și Marele Mir. De altfel, la prima întâlnire cu ucenicii Săi, îndată după Înviere, în ziua de Duminică, fiind seară și ușile încuiate, Domnul Iisus a intrat la ei și le-a zis: „*Pace vouă!*“ (Ioan 20, 19). „*Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa. Deci s-au bucurat ucenicii văzându-L pe Domnul. Atunci Iisus le-a zis iarăși: «Pace vouă! Așa cum Tatăl M-a trimis pe Mine, tot astfel și Eu vă trimit pe voi». Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: «Luați Duh Sfânt!», căroro le veți ierta păcatele, li se vor ierta; căroro le veți ține, ținute vor fi*“ (Ioan 20, 20-23). Această împărtășire a Duhului Sfânt avea să se împlinească în mod public la Cincizecime, în prezența tuturor apostolilor, investiți cu această putere înfățișată în chip de limbi de foc deasupra fiecărui apostol (Fapte 2, 41-42). Această Pogorâre a Duhului avea să fie împărtășită apoi tuturor celor ce treceau la creștinism. Iată cum în Biserică primară Sfânta

Taină a Mirungerii se săvârșea după „*lepădări*“ și după cele trei afundări în apa sfințită în acest scop.

Biserica Ortodoxă Română acordă această Taină a Ungerii cu Sfântul și Marele Mir, sfințit în calitatea ei de Biserică Autocefală, tuturor credincioșilor săi. Trupurile pruncilor, prin Taina Sfântului Botez, constând din afundarea în apă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir la frunte, la piept și la toate încheieturile pruncului, aceste trupuri devenind astfel Trupul tainic al lui Hristos, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „*Iar voi sunteți Trupul lui Hristos, și mădulare fiecare în parte*“ (I Corinteni 12, 27). Aceasta este legătura vie, aș vrea să subliniez, între Învierea Domnului și Taina Mirungerii. Creștinul uns la Botez cu Sfântul și Marele Mir biruie moartea, cum a biruit moartea Domnul nostru Iisus Hristos, Care, cum cântă un tropar la Sfânta Liturghie, a fost, în același timp, “În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu în rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost Hristoase, toate umplându-le, Cel ce ești necuprins“. Este învățătura noastră de credință cea mai importantă, iubiți frați și surori în Domnul, pentru că ne leagă pe fiecare din noi de același har dumnezeiesc al Duhului Sfânt, Care primind credința și faptele noastre cele bune ne îndumnezeiește, asemenea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Prin Sfântul Botez și Ungerea cu Sfântul și Marele Mir, noi împreună, cler și credincioși, constituim: „*Trupul lui Hristos, și mădulare fiecare în parte*“ (I Corinteni 12, 27) adică Biserica, după cum scrie Apostolul Neamurilor, cea care „*este Trupul Său, plinătatea Celui ce pe toate întru toți le plinește*“ (Efeseni 1, 23).

Trupul nostru e vrednic de cinstire, cum spuneam, prin această Taină a Mirungerii primită la Botez. De aceea, fiecare Biserică Autocefală e datoră să pregătească, la intervale de timp, din anumite esențe și rășini, cu rugăciuni speciale, Sfântul și Marele Mir, prin care se reînnoiește trupul Bisericii, se reînnoiește preoția credincioșilor. În acest sens, Sfântul Apostol Petru, adresându-se creștinilor, spunea: „*Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată*“ (I Petru 2, 9). Iar Sfântul Maxim Mărturisitorul, descriind locașul bisericii, zice: „Există în el un loc sfânt al preoțimii (altarul), întrucât are lumea de Sus, care s-a dat puterilor de Sus, și are naosul, întrucât cuprinde locul de jos, care s-a rezervat celor cărora li s-a rânduit viața simțurilor (credincioșilor mireni)² și – adăugăm noi – are pronaosul, destinat celor chemați, care, în Biserica veche, se pregăteau pentru primirea Tainelor Sfântului Botez, Mirungerii și Euharistiei.

² După Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 23.

Iată legătura dumnezeiască între Învierea Domnului și sfințirea Sfântului și Marelui Mir, pe care am dorit s-o comunic și dumneavoastră credincioșilor, ca pe o bucurie în plus față de bucuriile pe care le trăim noi în Sfânta Biserică. Trupurile noastre, de aceea sunt vrednice de sfințenie, până la îndumnezeire, asemenea sfinților din icoane, asemenea Trupului Domnului Iisus Hristos, Care cu Trupul Său înviat S-a arătat apostolilor de mai multe ori în răstimpul celor 40 de zile până la înălțarea la cer. Mărturiile Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, cu trupul și cu sufletul, de atunci până astăzi, din nefericire, din cauza slabei gândiri și cunoașteri a sfintelor învățături de către unii oameni, au fost tăgăduite. Dar, iată, de două mii de ani și mai bine, creștinătatea întreagă sărbătorește Învierea Domnului.

De aceea, iubiți frați și surori în Domnul, trebuie să luăm aminte cu toată responsabilitatea noastră creștină și într-o împrejurare ca aceasta, că trupurile noastre sunt sfințite. Trupul creștinului, prin Sfintele Taine ale Bisericii – Sfântul Botez, Sfânta Împărtășanie, Taina Spovedaniei – constituie un singur trup cu al Domnului nostru Iisus Hristos, cu trupul cu care El a înviat și s-a arătat din moarte la viață, biruind moartea pentru totdeauna. Pentru creștini nu există moarte. Creștinii nu mor niciodată. Creștinii trăiesc în vecii vecilor. Ei trec de la viața pământească la viața cerească, la viața cea viitoare. Cât de dureros este pentru acei frați creștini care-și batjocoresc trupul prin diferite păcate. Tinerii mai ales sunt cei care contribuie mult la această decădere și disprețuire a trupului și a frumuseților pe care Dumnezeu le-a dat omului.

Adevărul acesta al Învierii Domnului cu trupul și cu sufletul, în același timp, ne cheamă pe toți să ne îngrijim de viața noastră, să ne păstrăm trupurile noastre curate, cum au ieșit din apa Sfântului Botez. Așa cum pruncul este dat nașei ca un înger, tot așa trebuie să fie viața noastră neîntinată. Fac un mare păcat cei care-și nesocotesc trupul până într-atât, încât acceptă ca după trecerea lor din această viață să fie incinerati. Nimeni nu are voie să-și disprețuiască trupul, care aparține Bisericii din clipa botezului și se bucură de toate prerogativele și frumusețile de care S-a bucurat Domnul nostru Iisus Hristos cât a fost cu ucenicii Săi până la înălțarea la cer.

Este, așadar, o bucurie mare pentru noi, știindu-ne fiecare mlădițe vii ale Bisericii Mântuitorului Hristos, mlădițe roditoare, care, cu fiecare generație, întăresc Biserica. Așa a fost credința părinților noștri, a sfinților noștri strămoși. Așa a fost credința eroilor neamului nostru, care au apărut integritatea noastră națională cu prețul vieții lor, având conștiința că nu mor, ci trec la o altă viață, la cea veșnică. Cu această conștiință, martirii din primele secole ale creștinismului s-au înscris primii în rândurile sfinților Bisericii noastre.

Învierea Domnului este, deci, moment de bucurie în familie, de bucurie între prieteni, de bucurie în sufletele noastre. Sufletul nostru și viața noastră, iu-

biți frați și surori în Domnul, trebuie să fie o Biserică vie. Să avem inima noastră, gândurile noastre, planurile noastre îndreptate întotdeauna spre Dumnezeu și spre semenii noștri. Iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de semenii, chiar și iubirea vrăjmașilor noștri, a celor care ne urăsc, trebuie să ne călăuzească în toată viața noastră. Noi suntem datori să ne rugăm pentru toți, căci viața creștină e alta decât viața celor care sunt indiferenți față de Învierea lui Hristos, față de adevărurile aceste sfinte și dumnezeiești ale Bisericii noastre, pe care nici o minte luminată nu le poate nega.

Într-o asemenea stare, iubii mei, este firesc să ne amintim că anul acesta toate Bisericile creștine din lume sărbătoresc Învierea Domnului. Din perioadă în perioadă, împreună prăznuim Paștele, ca o chemare în secole de a fi una în Hristos. De aici decurge și datoria noastră pentru dialogul teologic. Cu această ocazie, se înțelege, îndreptăm cuvântul nostru către toți frații și slujitorii religiilor din țară și de pretutindeni de chemare la dialog frățesc. Este îndatorirea noastră de căpetenie, a clerului și a credincioșilor, să facem ca Iisus să fie un singur Trup în Biserica Sa, împlinind chemarea Sfântului Apostol Pavel de a fi „*un Domn, o credință, un botez*“ (Efeseni 4, 5). Dar fără contribuția noastră sinceră, inspirată numai din dragostea față de Dumnezeu și de semenii, nu vom putea să ajungem la acest scop sfânt. Trebuie, de aceea, să stăruim în iubire unii pentru alții, „*păzind unitatea Duhului, întru legătura păcii*“ (Efeseni 4, 3).

De asemenea, în aceste clipe de bucurie nu putem să nu ne gândim la tinerii noștri ostași aflați în îndepărtatele țări Afganistan și Irak, pe care cred că i-ați văzut la televizor participând la slujba Deniilor și trecând pe sub Sfântul Aer. Ce frumos! Acolo, într-o lume cu altă credință, ei arată valorile Ortodoxiei noastre. Dar gândurile noastre de dragoste se îndreaptă și către românii de pretutindeni, către cei din Europa, care doresc să adauge Uniunii Europene ceea ce-i lipsește, dacă se poate spune așa, adică tradițiile, cultura și spiritualitatea românească, ce valorează foarte mult în viața țării noastre și în viața lumii de astăzi. De aceea, cu prilejul acesta, să-i avem pe toți aproape de inima noastră, în dragoste și în rugăciune.

Închei cuvântul meu, iubii frați și surori în Domnul, dorindu-vă sănătate și pace tuturor celor ce ați primit lumina Învierii pe care v-am oferit-o din candelă Paraclisului din Reședința noastră patriarhală. Este aceeași lumină ca cea de la Mormântul Domnului nostru Iisus Hristos din Ierusalim. Să o păstrați cu sfințenie, și să transmiteți grija aceasta și copiilor dumneavoastră. Ați văzut o ceată de copii care au primit cei dintâi lumina și m-au precedat la ieșire. Sunt îngerii lui Dumnezeu, sunt copiii neamului nostru. Niciodată să nu-i uităm. Tatăl, mama trebuie să aibă grijă de pruncii lor, să-i dea la școală din vreme, să-i ajute să se bucure de perspectivele deschise acum de toate școlile și universitățile din țară, dar trebuie și pregătirea de acasă pentru aceasta.

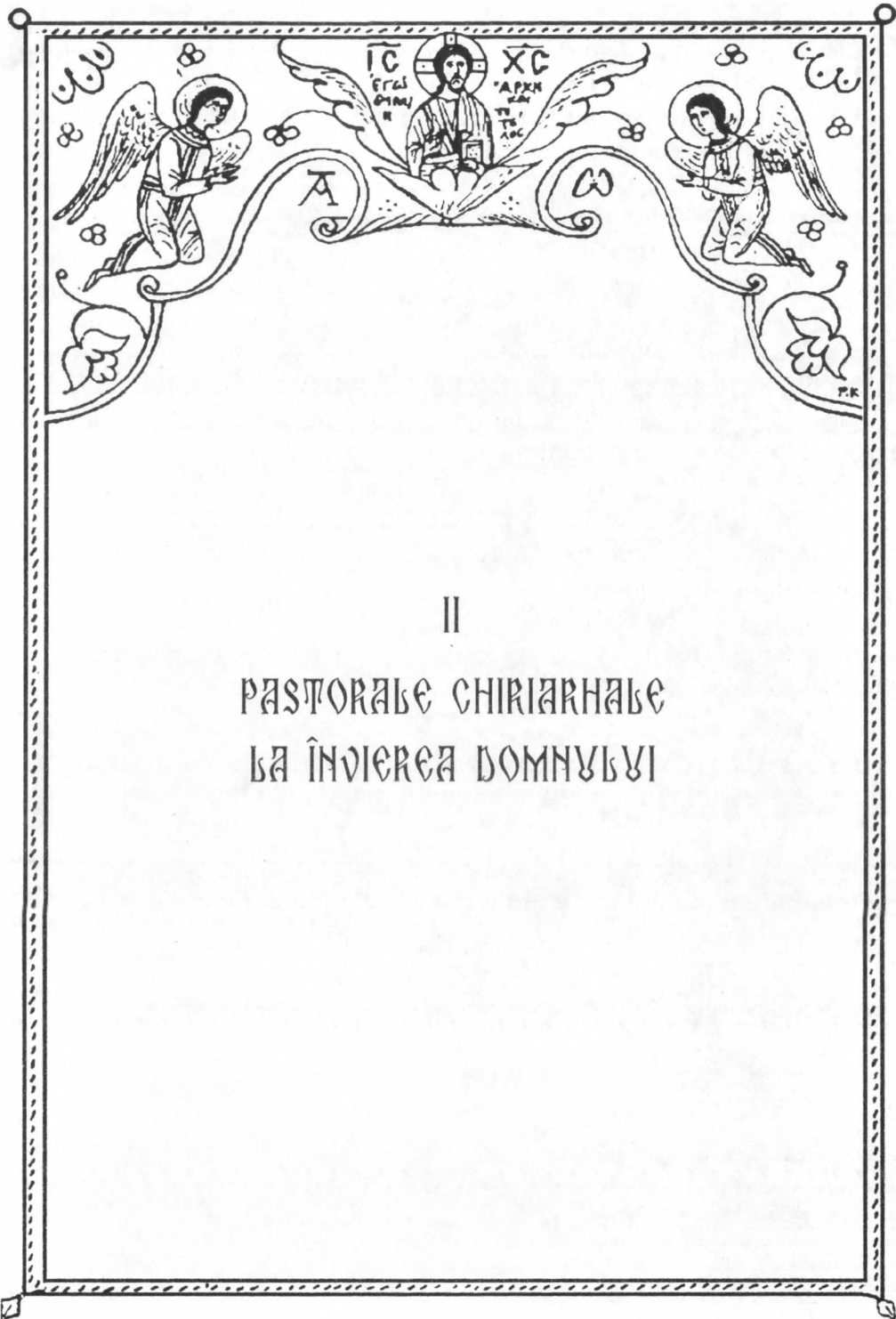
Cu aceste gânduri de dragoste, vă împărtășesc prețuirea mea și a ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu care anul acesta am sfințit Sfântul și Marele Mir, și care acum, fiecare la locul său, poartă lumina lui Hristos care luminează tuturor. Vă doresc bucurie și petrecere creștinească și românească în aceste zile frumoase ale Sfințelor Paști. Să aveți mulțumire în suflet că ați auzit adevăruri mai rar spuse, că sunteți membri de drept ai Bisericii, ai Trupului tainic al Domnului nostru Iisus Hristos. Noi toți, cei ce ne împărtășim cu Sfintele Taine ale Bisericii, suntem sortiți să fim acolo unde este Mântuitorul nostru Iisus Hristos cu trupul născut din Sfânta Fecioara Maria. Acolo este locul nostru, iubiți frați și surori în Domnul, dar pentru aceasta trebuie să ne pregătim, mai ales clerul este dator să trăiască aceste adevăruri și să călăuzească credincioșii pe calea învățurii Bisericii, ca să devină bineplăcuți lui Dumnezeu, să fie preoție împăratească în Sfânta noastră Biserică.

Vă doresc tuturor sănătate, pace și binecuvântarea Mântuitorului Iisus Hristos în această zi sfântă a Învierii Sale. Să purtați, odată cu lumina aceasta, lumina curajului, lumina păcii, a dragostei, a biruinței asupra răului, a urii, a tuturor păcatelor legate de ființa omenească.

Să ne ajute tuturor Bunul Dumnezeu ca să merităm să fim, cum învață Sfânta Carte și Sfinții Părinți, fii ai învierii, ai adevărului, dreptății și păcii. Amin!

Hristos a înviat!

II

PASTORALE CHIRIARHABE
LA ÎNVIEREA DOMNULVI

† TEOCTIST,
din milostivirea lui Dumnezeu
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

*Iubitului nostru cler, cinului monahal și
dreptcredincioșilor creștini, har și pace de la
Dumnezeu-Tatăl, iar de la noi, arhierească binecuvântare*

Hristos a Înviat!

*Iubiți Părinți slujitori ai sfințelor altare,
Iubiți fii și fiice duhovnicești,*

Pe drept cuvânt ziua aceasta, a Învierii Domnului, atât de dorită de creștinătate, este numită de prea-înțeleptii alcătuitori de cântări bisericești: „aleasă și sfântă zi, împărăteasă și doamnă, al praznicelor praznic și sărbătoare a sărbătorilor“. Ea întrece în strălucire dumnezeiască orice altă sărbătoare, prin frumusețea prăznuirii și prin bogăția adevărilor mântuitoare pe care ni le revarsă în suflete. Cerul și pământul împreună se bucură astăzi, îngerii și oamenii se veselesc pentru că, sfărâmând porțile iadului, din mormânt a înviat Hristos, și dușmanul cel mai mare al omului, moartea, a fost biruit. Învieind Iisus, „pârgă celor adormiți“ (I Corinteni 15, 20) am primit încredințarea că și noi, împreună cu El, vom birui moartea și vom deveni părtași ai vieții celei veșnice și ai împărăției lui Dumnezeu. Praznicul de astăzi, al Învierii Domnului, ne revelează esența însăși a credinței noastre: nădejdea de a fi împreună cu Dumnezeu, de a fi părtași vieții Lui celei veșnice. Aceasta ne-o arată Însuși Mântuitorul Hristos, Care la Cina cea de Taină, din foșorul mare, așternut de ucenici, după ce i-a privit cu duioșie, le-a zis: „Cu dor am dorit să mănânc aceste Paști cu voi mai înainte ca Eu să pățimesc“ (Luca 22, 15).

Ce înseamnă, oare, acest dor al lui Hristos? Oamenii sunt cuprinși de dor atunci când simt absența persoanei dragi, când trăiesc golul lăsat în suflet de absența acesteia, aducând-o însă prin iubire în memorie, făcând-o prezentă într-

un anume fel. Dorul exprimă nevoia după celălalt, dorința de a petrece timpul împreună cu cel îndrăgit. Dorul este legat, așadar, de iubirea profundă pentru cineva. Numai în măsura în care iubim și simțim lipsa celui alt ne este dor de el. Cine nu-l dorește pe celălalt este lipsit de iubirea izvorâtă din Dumnezeu și se înstrăinează. Așadar, înălțimea iubirii și, deci, a dorului ne-o descoperă Dumnezeu, Care, lăsând cele nouăzeci și nouă de oi în munți, a coborât după oaia cea pierdută, adică după firea noastră omenească, pe care, aflând-o în starea de suferință și durere, a luat-o pe umerii Săi, a făcut-o a Lui adică, și a readus-o la frumusețea cea dintâi. Aceasta, pentru că „cine iubește nu sfătuiește numai, nu îndreaptă, nu pedepsește, ci ia asupra sa greșelile celui iubit de el. Iubirea e participare la viața celui alt, ieșire din noi înșine, jertfă”¹. Așadar, acel dor al Domnului Hristos înseamnă dorința de a fi și a rămâne împreună cu apostolii. Și nu a spus simplu: „am dorit”, ci „cu dor am dorit”, arătând prin aceasta dragostea nețărmurită față de ucenici și negrăita prețuire a celor cu care Se afla la Cina cea de Taină.

Dreptmăritori creștini,

Această dragoste și prețuire nu s-a oprit însă numai la apostoli, în noaptea Cinei celei de Taină, ci ne cuprinde și pe noi, cei de astăzi, care credem în cuvântul Evangheliei Sale. Acest adevăr îl întărește Mântuitorul Hristos în rugăciunea Sa arhierescă din grădina Ghetsimani, înălțată către Tatăl ceresc: „Nu numai pentru ei Mă rog, ci și pentru cei ce prin cuvântul lor vor crede în Mine, pentru ca toți să fie una, așa cum Tu, Părinte, ești întru Mine și Eu întru Tine” (Ioan 17, 20-21). Înțelegem limpede că și cu noi dorește Hristos să mănânce Paștile, adică să prăznuiască. Și, mai mult, am putea spune: nu numai cu noi, ci și cu ceilalți semeni ai noștri, întrucât toți oamenii sunt chemați la mântuire și la cunoștința adevărului și, în măsura în care răspund chemării, sunt poftiți la nunta Fiului de împărat. Tălcuind aceste cuvinte ale Domnului, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur ne spune că astfel ne-a arătat Hristos dragostea Sa cea negrăită, grăbindu-Se spre Patimă pentru a ne aduce cât mai curând izbăvirea din moarte: „Atunci avea să se facă mântuirea lumii, că aveau să fie date Sfintele Taine, că prin moartea Sa avea să se pună capăt tuturor pricinilor pline de tristețe. Atât Îi era la inimă lui Hristos răstignirea!”². Hristos a iubit răstignirea pentru că prin Patima Sa a realizat restaurarea omului, înnoirea lui.

Iată, așadar, o însușire a lui Dumnezeu, pe care ziua învierii ne-o pune la suflet: dorința Mântuitorului Hristos de a fi cu noi, dorința Sa de a ne face părtași

¹ Pannayotis Nellas, *Omul – animal indumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, studiu introductiv și traducere de diac. Ioan I. Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 47.

² Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Matei*, EIBMBOR, București, 1994, p. 919.

bogației vieții Sale. Iar dacă Dumnezeu dorește să fie cu noi, înseamnă că și noi suntem chemați să-I răspundem cu dorul nostru de a fi împreună cu El. Mântuitorul Hristos vorbește de dorul de a fi împreună cu ucenicii Săi la o masă, mai bine spus la Cina cea de Taină. Deseori, atunci când zugrăvește împărăția cerurilor, Domnul nostru Iisus Hristos Se folosește în parabolele Sale de imaginea mesei, a cinei, a nunții. Aceasta, întrucât masa este cel mai bun prilej de a ne întâlni cu celălalt, de a ne bucura de prezența celui drag, de chipul lui, de zâmbetul lui, de glasul lui, de a ne manifesta dragostea față de el. Nu mulțimea sau felurimea bucatelor dau bucuria unei astfel de întâlniri, ci prezența nemijlocită a persoanei care ne este dragă.

Spunem că dorul exprimă mai ales lipsa celui drag, fiind simțit când acesta nu este cu noi. Ce am putea spune însă despre întâlnirea cu Hristos? Oare după înviere și înălțare este absent? La această întrebare ne-a răspuns Însuși Mântuitorul, când a grăit: „*Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*“ (Matei 28, 20). Hristos Domnul continuă să fie prezent în Biserica Sa, adică în mijlocul nostru, al celor adunați în numele Său, iar întâlnirea cu El o trăim cel mai intens în Taina Sfintei Euharistii. La Cina cea de Taină, Mântuitorul a încredințat apostolilor și, prin ei, nouă, celor ce am urmat mărturisirii lor, dumnezeiasca Taină a Euharistiei: împărtășirea cu Trupul și Sângele Său. De atunci până astăzi, la fiecare Sfântă Liturghie care se săvârșește de către Biserică, primind Trupul și Sângele lui Hristos, ne împărtășim de prezența Lui, suntem împreună cu El. Nu ne mai aflăm singuri în călătoria zbuciumată a acestei vieți, ci îl avem pe Hristos împreună-călător. În Biserică, prin Sfânta Euharistie, învățăm că ori de câte ori ne adunăm pentru a fi în comuniune cu Hristos prin Trupul și Sângele Lui ne întâlnim, de fapt, cu El. Astfel, sărbătorile la care participăm nu sunt simple comemorări, amintiri ale unor fapte petrecute cândva în trecut, de care facem numai pomenire, ci întâlnire reală cu Dumnezeu. Aceasta este, de altfel, și menirea Bisericii: de a ni-L face prezent pe Dumnezeu, aici și acum, de a ne pune în legătură nemijlocită cu El.

Iubiții mei,

În Sfânta Liturghie ne dăruim lui Dumnezeu pe noi înșine, viața noastră și întreaga lume, răspunzând astfel dorinței de comuniune, de împărtășire a lui Hristos cu noi. Împărtășirea cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos este dăătoare de negrăită bucurie, asemenea bucuriei trăite de cei doi ucenici care, călătorind spre Emaus, după ce L-au întâlnit și L-au recunoscut „întru frângerea pâinii“, au rostit acele cuvinte înălțătoare de împlinire a dorului după învățătorul lor: „*Oare nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile?*“ (Luca 24, 32).

Împărtășindu-ne deci cu Trupul și Sângele lui Hristos, devenim fi ai Tatălui Ceresc, martori ai Lui în fața lumii în care trăim: în familiile noastre, la locul nostru de muncă; și oriunde am întâlni vreun semen din orice colț al pământului, să-l îmbrățișăm cu dragostea și cu dorul lui Hristos. În felul acesta dovedim că El este întru noi, și atunci „vedem lumea prin ochiul lui Dumnezeu“, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Comuniunea noastră cu Dumnezeu înviorează întreaga noastră viață: lucrarea și îndatoririle noastre față de Biserică și față de societate le vom împlini nu ca pentru oameni, ci ca pentru Dumnezeu, și în toate vom da mărturie că Paștile nu numai ne-au trecut din moarte la viața cea veșnică, ci și viața pământească poate deveni un izvor de putere și sălaş al Duhului Sfânt pentru înnoirea și sfințirea lumii. Stă în puterea voinței noastre, iubiți frați și surori în Domnul, ca orice clipă a vieții noastre să o oferim jertfă bineplăcută lui Dumnezeu și semenilor.

***Iubiți Părinți slujitori ai sfințelor altare,
Dragi frați și surori în Domnul,***

Țara noastră, România, este acum membră cu drepturi depline în marea familie europeană, deși strămoșii noștri au trăit întotdeauna cu conștiința că aparțin Europei și s-au străduit să-i dea conținut de țară europeană. Avem deci datoria ca și noi – după pilda înaintașilor – să-i dăm valoare acestei șanse binecuvântate de Dumnezeu, de a face roditoare darurile proprii poporului român în întâlnirea cu semenii noștri din Europa. Chiar dacă am fi tentați să ne așteptăm înainte de toate la bunăstarea materială care, de altfel, este firească, să nu ne limităm la foloasele care ne-ar veni de la Uniunea Europeană, la ceea ce am putea câștiga noi, ci să ne preocupe și gândul de a dăruia din spiritualitatea noastră fraților noștri europeni. Să dăruim din bogăția dragostei și credinței, a bunei rânduiei și a disciplinei de familie, a cinstei, a demnității și a omeniei, moștenite de la strămoșii noștri și exprimate în cultura noastră creștină. Să dăruim bucuria pe care o trăim în zilele de sărbătoare ale Paștilor, bucuria și strălucirea Sfintei Învieri, prilej de sărbătoare a familiei, dar și a sufletului, a vieții de familie. Să ne îmbogățim sufletește reciproc cu frații și surorile întru Domnul, din Europa și din lume. Vom putea împlini acest schimb de valori, având noi mai întâi la inimă ceea ce dorim să dăruim, bine știind că nu putem dăruia ceea ce nu avem.

Privind acum în jurul nostru, adică la noi acasă, ne întristează dureros ceea ce auzim și vedem, nu numai suferința și lipsurile celor bolnavi, orfani, dar și răceala și indiferența față de valorile nemuritoare ale credinței noastre: îndepărtarea de Dumnezeu, de luminile vieții de familie, de semenii, tratați cu indiferență sau aflați în robia păcatelor, căzuți în consumul drogurilor, și mai ales acele desfigurări ale tinereții, alunecând pe calea pierzaniei trupești și sufletești, care con-

tribuie la scăderea nașterii de prunci, neîntâlnite în viața părinților și înaintașilor noștri. Pe ei ne cheamă să-i slujim Domnul Hristos cel înviat, pe acești „*frați mai mici ai Săi*“ (Matei 25, 40), cum îi numește El Însuși. De aceea, adresăm părintesc îndemn către părinții slujitori ai sfințelor altare, către bunii credincioși și credincioase ca să sporească în iubirea și sprijinirea tuturor acestora care poartă chipul lui Hristos în ființa lor, pentru a deveni fii ai Săi. De aceea, iubiți frați și surori, apropiați-vă cu grijă și cu dragoste de acești purtători ai chipului lui Hristos, indiferent de starea lor, și ajutați-i, ca în felul acesta să împliniți lucrare binecuvântată, „*totdeauna sporind în lucrul Domnului, știind că osteneala voastră nu este zadarnică!*“ (I Corinteni 15, 58).

Nu pot trece cu vederea rolul și pilda părinților de familie, de a veghea cu grijă la creșterea copiilor spre a-i înscrie la școală, spre a-i îngriji în familie pentru ca în societate să se comporte după tradiția noastră creștină și românească. Iar către ei îndrept și îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care scrie: „*Părinților, nu-i întărați pe copiii voștri spre mânia; dimpotrivă, creșteți-i întru învățătura și certarea Domnului*“ (Efeseni 6, 4). În același duh și cu același dor, exprimat de Domnul nostru Hristos la Cina cea de Taină, mă adresez fraților slujitori și creștini ai celorlalte Biserici din țara noastră, ca să folosim aceste sfinte zile pentru a ne apropia împreună de Hristos cel înviat spre a continua legătura frățească de dialog și dragoste, răspunzând chemării Sfințelor Paști, care ni se adresează: „*Ziua învierii! Și să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm...*“.

Datori suntem să ne adâncim neîncetat în taina comuniunii noastre creștine, în taina împreună viețuirii cu Mântuitorul Hristos, Cel Care ne dorește și Se află între noi pururea, bine știind că de fiecare dată apropierea de El ne îmbogățește viața cu noi și noi sensuri. Să dorim cu mult dor împărțășirea de Trupul și Sângele lui Hristos Cel înviat, împărțășire care, începând de aici, din lumea aceasta vremelnică, se va desăvârși când vom pași pragul veșniciei și îl vom vedea pe Mântuitorul nostru față către față, așa după cum ne rugăm la fiecare Sfântă Liturghie, dar mai ales în aceste zile de Paști: „O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase! O, înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea! Dă-ne nouă să ne împărțășim cu Tine, mai adevărat, în ziua cea neînserată a împărăției Tale!“.

Urmând Mântuitorului Hristos, Care Se adresează ucenicilor Săi prin cuvintele: „*Cu dor am dorit să mănânc acest Paști cu voi*“ (Luca 22, 15), și încredințându-vă în această sfântă și prealuminată noapte a învierii Domnului de iubirea și prețuirea mea, cu dor am dorit să vă întâmpin cu acest cuvânt pastoral, cunoscându-vă bogăția sufletească cu care ați îmbrățișat zidirile de biserici, de sfinte locașuri monahale, ajutorarea copiilor orfani, implicarea în opera caritativă a Sfin-

tei noastre Biserici. În aceste sentimente de dragoste părintească, vă ofer lumina Sfintelor Paști din Lumina lui Hristos din candela Paraclisului reședinței Sfintei Patriarhii spre a o avea totdeauna în inimile dumneavoastră și ale pruncilor dumneavoastră, adresându-vă tuturor vestirea cea mântuitoare:

HRISTOS A ÎNVIAT!

*Al vostru părinte duhovnicesc,
pururi către Prea Sfânta Treime rugător,*

† TEOCTIST,

**Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române**

† TEODOSIE,

Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Tomisului

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăritorilor creștini din cuprinsul de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii a Tomisului, Har vouă și pace de la Dumnezeu Mântuitorul nostru, iar de la Noi arhierească binecuvântare.

Hristos a Înviat!

„Paștele cele mari și sfinte, astăzi nouă ne-au răsărit, că Hristos a înviat din mormânt.“

Iubiții mei fi duhovnicești,

Astăzi sunt Paștile cele Sfinte, astăzi a înviat din morți Hristos și ne-a izbăvit din robia păcatului și din moarte, astăzi iadul a fost prădat și raiul s-a deschis, îngerii cântă împreună cu oamenii biruința vieții asupra morții, iar noi cu toții să ne veselim împreună cu Biserica lui Hristos, căci am scăpat din legăturile morții și ale întunericii.

Să lepădăm întristarea, răutatea și grijile cele trecătoare, pentru că Hristos a înnoit lumea prin înviere!

Paște înseamnă trecere de la moarte la viață, de la robie la libertate, de la rău la bine. Trecem astăzi prin mormântul lui Hristos ca să înviem împreună cu El, astfel încât Învierea Domnului să fie început de bucurie.

Să tălmăcim bucuria și să dăm glas sărbătorii! Bucuria este lumina ce se arată când se risipește întunericii; întunericii este de la cel viclean, care ne-a robit prin păcat, iar lumina ne-o aduce Fiul lui Dumnezeu întrupat, Hristos Cel care a pățimit, a murit și, astăzi, a înviat dăruind viață tuturor oamenilor. De aceea, Sfântul Grigorie Palama ne spune: „Cel ce S-a făcut Domn, pentru noi S-a făcut, fiind nenăscut și nezidit după dumnezeirea firii Sale, și a trăit pentru noi, arătându-ne calea către adevărata viață. Și toate câte Le-a suferit cu trupul, pentru noi Le-a suferit, ca să vindece patimile noastre, și pentru păcatele noastre a fost dus la moarte. Și tot pentru noi a înviat și a fost înălțat mai înainte, arătându-ne

prin economie învierea și înălțarea către veacul fără de sfârșit“. Aceasta trebuie să o simțim noi în ziua Învierii lui Hristos, că, după ce am parcurs drumul crucii în Săptămâna Patimilor, am suferit și am plâns împreună cu Femeile Mironosițe, astăzi putem să trăim bucuria Învierii. Noi am trecut de la suferință la bucurie, de la lacrimi la nădejde, de la neputință la biruință, căci Hristos ne-a făcut pe noi biruitori ai păcatului și ai morții.

Iadul a fost prădat, iar zăvoarele morții au fost sfărâmate. Acum, prin înviere, Trupul Cel rănit de păcat S-a ridicat; pentru că Cel ce era nevinovat nu mai putea să fie ținut de stricăciune. Domnul Hristos Se ridică din mormânt trupește, ca un mire. Acum nu este ținut de nicio slăbiciune omenească, nici foamea, nici setea, nici boala nu mai rămân în Trupul Său. El Se eliberează de toate aceste slăbiciuni omenești și, ridicându-Se, Hristos ridică toată firea noastră cea stricată de păcat.

Dreptmăritorilor creștini,

Credeau iudeii că așezând pe Domnul Vieții în mormântul pecetluit, de acum, nimeni nu îl va mai vedea ca să-I urmeze Lui. Dar de acolo a ieșit biruitor, plin de putere și lumină, căci nu putea să fie ținut de stricăciune și de moarte, fiind fără de păcat. Omorârea Lui de către oameni a fost nedreaptă înaintea lui Dumnezeu, de aceea, El Se ridică din moarte și, cu nedreptatea morții suferite, plătește păcatele noastre și aduce, iertarea pentru toți și duce firea omenească răscumpărată înaintea Părintelui Ceresc.

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este arvuna Învierii tuturor oamenilor. Există înviere trupească și înviere sufletească, căci omul a murit cu trupul, care s-a dus în pământ, iar sufletul a rămas despărțit de Dumnezeu. Hristos a înviat trupește pentru că nu a putut fi ținut de moarte și de stricăciune și S-a pogorât la iad să înlăture boldul păcatului și să învingă moartea.

Dar, până la învierea cea de obște, în această viață vremelnică oamenii pot trăi învierea sufletească, adică ridicarea din moartea păcatului, care este mai mare decât învierea cea din morți. Această înviere tainică, în duh, se împlinește în cei credincioși, prin învățătura Sfintei Evanghelii, prin harul sfințitor și prin faptele cele bune. De aceea, Sfântul Simeon Noul Teolog ne încredințează: „Precum trupurile noastre, desfăcându-se, nu se întorc în ceea ce nu este nicidecum, ci se vor înnoi iarăși prin înviere, așa și cerul și pământul și toate cele din el, adică toată zidirea, se va reînnoi și se va elibera din robia stricăciunii“. Fără învierea mântuitoare nu puteam fi părtași Învierii sufletești, care începe la botez, căci noi prin apa botezului trecem prin mormântul lui Hristos. Fără această înviere duhovnicească nimeni nu poate să ajungă la învierea cea de obște. Iar dacă haina botezului a fost întinată de păcat, Hristos nu ne lasă în moarte, ci ne ridică prin căință, fără de care nimeni nu se poate mântui.

Pildă de înviere tainică vedem în Parabola fiului risipitor, când zice Tatăl cel Ceresc: „*Haideți să ne bucurăm și să ne veselim, căci fiul meu acesta mort a fost și a înviat, pierdut era și s-a aflat*“. Învierea tainică din moartea păcatului nu o poate decide omul, el trebuie să și-o dorească, iar Dumnezeu, Care cercetează inimile tuturor, sădește în el bucuria Învierii sufletești. Prin învierea tainică, omul încă viu cu trupul trăiește eliberarea sufletului prin harul și puterea lui Dumnezeu. Aceasta o subliniază Sfântul Apostol Pavel când spune: „*nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine*“.

Iubiți fi duhovnicești,

Minunea Învierii constituie taina iubirii desăvârșite și biruința deplină asupra păcatului și a morții care, prin natura lor, sunt pricini de dezbinare. Prin harul cu care ne îmbracă Hristos Cel înviat putem să ajungem la ceea ce este iubire prin fire, adică la Dumnezeu, dar nu oricum, ci ducând o viață curată, prin îngăduință față de aproapele, prin iertarea dăruită semenilor, prin iubire și demnitate în orice împrejurări. De aceea, Învierea lui Hristos este unificatoare și este taină a comuniunii între oameni, pentru că, așa cum spunea Sfântul Irineu, „*învierea lui Hristos izgonește prin iubire puterea răului, adică a ne iubirii, care desfigurează chipul vieții noastre dumnezeiești; izgonește însăși moartea în iubire, pentru că în iubirea dumnezeiască nu există moarte, iar slava lui Dumnezeu este omul viu*“.

Taina Sfințelor Paști este însăși taina Sfintei Treimi revărsată pe pământ prin întruparea, moartea și Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care ni s-a dăruit biruința asupra morții, biruința iubirii de oameni asupra dezbinării dintre ei. Învierea în iubire este, deci, izvorul comuniunii dintre Dumnezeu și oameni, dintre cer și pământ, dintre cei vii și cei morți, dintre cei credincioși și cei necredincioși, dintre cei bogați și cei săraci, dintre tineri și vârstnici, dintre stăpân și rob. Doar prin această viață, bazată, pe comuniune, iubirea o pregustăm aici, pe pământ, pentru că deplin nu poate fi împărtășită decât în împărăția Cerurilor, în sânul Sfintei Treimi. Acolo ni se va arăta iubirea dumnezeiască revărsată asupra noastră, anticipată acum în inima noastră, prin credința în Dumnezeu și în Biserica cea dreptmăritoare.

Iubiți frați și surori întru Domnul,

Sărbătoarea Învierii Domnului a fost dintotdeauna prilej de bucurie pentru întreaga suflare românească. Noi astăzi ne bucurăm, mai ales că ne aflăm pe acest pământ al strămoșilor noștri, unde s-a auzit pentru prima dată strigătul de bucurie al Învierii lui Hristos și s-a propovăduit Evanghelia împărăției lui Dumnezeu.

Avem pricină de bucurie pentru că Sfântul Apostol Andrei a venit să ne dezvăluie taina iubirii în Hristos, în Biserica Sa și va fi repetat ceea ce spunea Sfântul Apos-

tol Pavel: „*Deschideți-vă inimile voastre și faceți-Mi și Mie loc, căci din această inimă izvorăsc și cresc facerile noastre de bine pentru aproapele nostru. Atunci când acceptăm prin credință iubirea de Dumnezeu și când ne suim prin nădejde la scaunul dumnezeirii, când ne jertfim prin fapte de dragoste, ne facem și noi părtași la jertfa lui Hristos*”.

Avem nădejdea sfântă că Dumnezeu, în ale Cărui mâini se află sufletul românesc, încredințat Sfântului Apostol Andrei, va călăuzi pașii noștri după voia Sa, chiar și în vremurile acestea, bătute de frământări și nedumeriri, de greutate și îndoieli. Dacă primim astăzi lumina Învierii în inimile noastre, cu sinceritate și cu bună credință, vom fi înveșmântați în haina credinței și în nemurirea în care ne-am născut ca neam pe acest pământ. Despre nemurire am fost încredințați de întâiul dintre apostoli, Sfântul Andrei, cel care ne-a adus vestea Învierii, fără de care poporul nostru nu poate să se simtă el însuși, deoarece ortodoxia are în centrul său bucuria luminii Învierii noastre, parte integrantă a identității de român.

Iubiți fi duhovnicești,

Ca Arhipăstor, vă vestesc bucuria Învierii, îndemnându-vă să împliniți prin credință și iubire jertfelnică lipsurile semenilor noștri. Să ne ajutăm unii pe alții, îndreptându-ne pe calea Învierii; să facem ca și inimile celor de lângă noi, lipsiți astăzi de bucuria unei mese de Paști, să simtă dragostea noastră, să mergem la ei, să le fim cu adevărat frați și, dacă vom învăța să gândim și să viețuim unii pentru alții, vom rezidi dragostea pe care Dumnezeu a sădit-o, iar noi am împușinat-o. Această dragoste ne va face să ne simțim cu toții una în Iisus Hristos Cel înviat a treia zi din moarte, pentru ca pe noi să ne ridice la Viață.

Rog pe Mântuitorul Hristos să reverse asupra noastră, a tuturor, asupra țării noastre și a lumii întregi, pacea și bucuria cu care i-a întâmpinat în Ziua Învierii pe Apostoli și pe Femeile Mironosițe și să vă ocrotească prin purtarea Sa de grijă, familia, viața, gospodăria și sufletul fiecăruia, să îl păzească îmbrăcat în razele luminii Învierii, fără de care nici o bucurie nu poate fi deplină.

Vă îmbrățișez cu părintească dragoste și vă încredințez pe toți că:

HRISTOS A ÎNVIAT!

și am nădejdea că salutul meu va avea ecou în inimile tuturor, răspunzând:

ADEVĂRAT A ÎNVIAT!

*Al vostru Arhipăstor și de tot binele rugător către Hristos
Cel înviat a treia zi din morți*

† TEODOSIE,
Arhiepiscop al Tomisului

† NIFON

Din milostivirea lui Dumnezeu,
Arhiepiscop al Târgoviștei

*Iubitului nostru cler, cinului monahal și
binecredincioșilor creștini din Arhiepiscopia Târgoviștei,
har, pace și sănătate de la Hristos Domnul, iar de la noi,
Arhipăstorul vostru, părintești binecuvântări.*

Hristos a Înviat!

*Iubiții mei fii sufletești,
slujitori ai sfințelor altare și
dreptmăritori creștini,*

Invierea Domnului este cea mai strălucitoare sărbătoare a Bisericii creștine. Este „sărbătoarea sărbătorilor“, Paștile cele mari și sfinte ale comuniunii noastre cu Dumnezeu. Este „ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa“ (Psalmul 117, 24). Aceasta pentru că minunea Învierii Domnului copleșește pe celelalte minuni săvârșite de Mântuitorul, precum copleșește lumina soarelui lumina celorlalte astre, care luminează bolta cerului.

Din aceste motive, Învierea Domnului nostru Iisus Hristos constituie centrul vieții creștine. Din ea a izvorât biruința vieții asupra morții și a binelui asupra răului. Învierea este temeiul unirii noastre cu Dumnezeu și, în consecință, al vieții, păcii și bucuriei omenești. Într-adevăr, întreaga noastră gândire teologică, evlavia, credința și slujbele noastre bisericești sunt strâns legate de Învierea Domnului. Iar prăznuirea ei se caracterizează printr-o frumusețe de lumină și bucurie izvorâtă din adâncimea trăirii noastre religioase.

Înviind din morți, Mântuitorul nu S-a întors la viața Sa de mai înainte. El a păstrat, într-adevăr, trupul în care S-a născut, dar acest trup, la înviere, S-a schimbat. Domnul nostru Iisus Hristos a venit în lume ca orice urmaș al lui David, cum zice Sfântul Apostol Pavel, dar, prin înviere, El S-a arătat Fiul lui Dumnezeu în putere, cuprins de Duhul sfințeniei (Romani 1, 4). El este înveșmân-

tat din nou cu „*mărirea pe care a avut-o la Dumnezeu mai înainte de a fi lumea*“ (Ioan 17, 5).

Învierea lui Hristos nu este simpla readucere la viață a unui om mort, cum a fost cazul, de exemplu, cu fiica lui Iair, cu fiul văduvei din Nain sau cu Lazăr, prietenul Domnului, oricât de supraomenească ar fi o minune ca aceasta.

Învierea, în toate aceste cazuri, n-a așezat trupurile celor înviați într-o condiție deosebită de starea lor de dinainte de moarte. Dimpotrivă, prin înviere, așa cum mărturisește Sfânta Scriptură, s-a petrecut o profundă prefacere în trupul Mântuitorului. Trupul Domnului, supus putrezirii, prin înviere, s-a îmbrăcat întru neputrezire; trupul Lui muritor s-a îmbrăcat întru nemurire; trupul Lui firesc s-a schimbat în trup duhovnicesc (I Corinteni 15, 44, 53), iar moartea a fost înghițită de viață. De aceea, Hristos Domnul, odată înviat din morți, nu mai moare; moartea nu mai are stăpânire peste El (Romani 6, 9), așa cum continuă să aibe peste ceilalți morți înviați, care au continuat să viețuiască potrivit rânduielii firii omenești.

Dreptmăritori creștini,

Odată cu Învierea Domnului, a înviat toată făptura, inclusiv omul, în sensul reînnoirii, cu revărsarea de lumină și de har. Cu alte cuvinte, sensurile creației s-au umplut de viață, lumină și bucurie, cum așa de frumos o exprimă cântarea: „*Acum toate s-au umplut de lumină: și cerul și pământul și cele de dedesubt. Deci, să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos, întru Care s-a întărit*“ (Canonul Învierii, Cântarea a 3-a).

Așa cum în cazul personal al Domnului Hristos, învierea comportă transformarea profundă a trupului Său pământesc și muritor în trup duhovnicesc și impecabil, adică fără de păcat, la fel și împreună-învierea noastră cu Hristos, în realitate nu este altceva decât o împreună-transformare, o împreună-înnoire cu Hristos, a firii omenești întregi și a noastră, a tuturor, prin participarea cu bucurie, în credință și iubire, la învierea Domnului.

Iată ce grăitoare este o altă cântare pascală:

„*Cu veșmântul dreptății cel mai alb decât zăpada îmbrăcându-ne, să ne veselim în ziua aceasta a Paștilor, în care Hristos, ca un Soare al dreptății, din morți răsărind, pe noi pe toți cu nestrăcuire ne-a luminat*“ (Stihira 1 a Vecerniei de vineri din săptămâna a 2-a după Paști).

De aceea, creștinii cinstesc ziua Învierii drept ziua de manifestare și consolidare a bucuriei în lume, iar pe Mântuitorul înviat drept „*veselia cea veșnică*“ (Duminica Paștilor, Cântarea 1-a, Stihul al 2-lea).

Faptul Învierii s-a transformat în Biserică permanentă și universală cu puterea dumnezeiască a lucrului împlinit și cunoscut, așa încât imnul biruitor al Învierii

determină întotdeauna, bucuria și viața noastră plină de lumină și de sens. Învierea a generat și generează mereu credința, nădejdea, iubirea și bucuria creștină. Crucea și învierea au rezultat în faptul dumnezeiesc sublim și mântuitor al izbăvirii omului și a lumii de întuneric și de lipsa de sens, prin imprimarea în existență a faptului creștin, plin de har și de adevăr, în Biserica lui Hristos.

Cruce și înviere înseamnă suferință și biruință, durere și bucurie. Crucea și învierea sunt pilonii de rezistență ai religiei creștine, pentru că Mântuitorul a transformat suferința în biruință și în izvor de bucurie și de viață. Prin înviere, ne bucurăm și triumfăm în slava lui Hristos. El S-a jertfit pentru noi și a triumfat pentru noi. În moartea Lui stă mântuirea noastră, în învierea Lui stă biruința și viața noastră. Când afirmăm că „Hristos a înviat“, adevărim, mărturisim și trăim marele Lui cuvânt dumnezeiesc: *„în lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea“* (Ioan 16, 33).

Iubiții mei fi duhovnicești,

Trăirea vieții în concepția creștină nu înseamnă, nicidecum, renunțare sau dezertare de la lupta care se desfășoară pe arena largă a vieții, pentru progres și pentru fericirea oamenilor. Mântuitorul Însuși a venit ca să aducă religia Sa nemuritoare și pentru ca *„oamenii să aibă viață și să aibă din belșug“* (Ioan 10,10), *„căci nimeni nu și-a urât vreodată trupul său, ci-l hrănește și-l încălzește“* (Efeseni 5, 29). De aceea, în spiritul adevărat al învățaturii Bisericii noastre, nu putem fi decât pentru afirmarea vieții, în drepturile ei firești, așa cum a voit-o Creatorul. Legea dumnezeiască nu se opune bucuriilor legitime ale vieții noastre, ci, dimpotrivă, le cultivă și le sporește în conținutul lor, prin binecuvântarea și sfințenia pe care le revarsă asupra ei, în cele mai însemnate momente, de la leagăn până la mormânt. De aceea, trebuie să trăim în spiritul de comportament al apărării, întăririi și conservării vieții și trebuie să luptăm împotriva a tot ceea ce micșorează și atentează la calitatea și demnitatea vieții. Ne gândim la păcatele și deprinderile rele care distrug viața, inclusiv la aspectele numite astăzi de natură bioetică, avortul și alte forme de inginerie genetică, menite să distrugă viața umană și demnitatea ei, dacă nu sunt folosite cu scop strict terapeutic.

Iată de ce, la această mare sărbătoare a bucuriei și a vieții, ne străduim să înțelegem care este rostul nostru ca oameni creați *„după chipul și asemănarea lui Dumnezeu“* (Geneză 1, 26-27).

Prin moartea și învierea Sa, Domnul Iisus a adus în lume un aluat ceresc, care a dospit toată frământătura istoriei și a amestecat cu germenii vieții și nemuririi toate speranțele lumii.

Toate generațiile creștine au răspuns cu același entuziasm sfânt că Domnul a înviat cu adevărat și au întărit mărturia, adesea cu sânge de martiri, în fața pă-

gânismului și necredinței, Învierea Domnului este un fapt cu virtuți veșnice; ea depășește spațiul și timpul cu care noi ne măsurăm umila noastră existență pământească.

Învierea Domnului sau Paștile se revarsă peste oameni și peste întreaga natură, aducând sfânta primăvară care îmbracă totul într-un veșmânt de frumusețe și îndeamnă inimile spre idealuri noi de bucurie și de iubire.

Toate aceste înălțătoare sentimente sunt posibile datorită adevărului Învierii, care este certitudinea experimentată de creștinii tuturor timpurilor, aparținători ai Sfintei noastre Biserici bimilenare și dreptmăritoare. Afirmățiile Sfântului Ioan Evanghelistul sunt deosebit de grăitoare: „*Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit... aceasta vă vestim*“ (I Ioan 1, 1-3). Din această certitudine izvorăște un optimism și un eroism fără egal spre afirmarea vieții și bucuriei întru Duhul lui Hristos Cel înviat.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Praznicul Învierii Domnului ne redă în fiecare an bucuria și optimismul pe care se întemeiază credința și nădejdea în Dumnezeu.

Cu fețele luminate și cu inimile pline de bucurie, cântăm cu toții imnul biruitor al Învierii: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le“.

Cântările și îndemnurile Bisericii sunt în această zi, ca și în restul timpului, pline de bucurie: „*Luminează-te, luminează-te, Noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Saltă acum și te bucură, Sioane! Iar tu, curată Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru învierea Celui Născut al tău*“ sau „*Ziua Învierii! Și să ne luminăm cu prăznuirea, și unul pe altul să ne îmbrățișăm*“. Bucuria este una dintre cerințele cele mai de seamă ale vieții omenești. Suntem făcuți pentru bucurie, precum suntem creați pentru viață, căci viața fără bucurii este întunecată, apăsătoare și pustie. „*Noi toți năzuim spre bucurii*“, zice marele sfânt și părinte Ioan Gură de Aur, „*dar nu toți știm să găsim calea sfântă și binecuvântată spre ele*“.

Unii caută bucurii deșarte, care sunt pierzătoare de viață și mântuire. Cât de întunecat trebuie să fie sufletul unui om, de pildă, care cauzează și se bucură de răul semenului său.

Cu ajutorul lui Dumnezeu și harul Duhului Sfânt, oricât de multe ar fi grijile și necazurile prin care ne este dat să trecem, Domnul Hristos Cel înviat ne învrednicește de multe bucurii în viață, de multe popasuri luminoase, în care sălășluiește bucuria vieții și în care noi înșine suntem aducători de bucurie pentru cei cu care suntem împreună. Acestea sunt adevărate podoabe ale vieții. Despre o astfel de bucurie le-a vorbit Iisus ucenicilor Săi, când a prevestit patimile Sale: „*Deși și voi acum sunteți triști, dar iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră*

și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi“ (Ioan 16, 22). Sfântul Apostol Pavel a subliniat temeinicia acestei bucurii pentru toți creștinii și, de aceea, i-a îndemnat cu cuvintele: „*Bucurați-vă pururea*“ (I Tesaloniceni 5, 16). Este bucuria credinței în Dumnezeu într-o lume care tinde astăzi spre secularizare, indiferențism și, uneori, chiar ostilitate față de valorile Ortodoxiei noastre românești. Este bucuria trăirii împreună cu Iisus Hristos, bucuria pe care o simte sufletul când se află aproape de Dumnezeu.

Bucuria pe care a vestit-o și a dăruit-o Iisus femeilor mironosițe și Sfinților Apostoli în ziua Învierii să se reverse și asupra noastră, a tuturor, pentru ca viața noastră să aibă un sens în Duhul Mântuitorului Cel înviat. Această bucurie luminează cărările noastre în viața de toate zilele și ne ajută să ne îndeplinim datoriile față de noi înșine și față de semenii noștri.

Bucuria pe care o revarsă în suflet harul dumnezeiesc, să sfințească viața noastră și să facă să se nască „*dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea și curăția*“ (Galateni 5, 22-23).

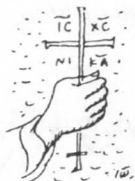
Trimițându-vă aceste gânduri creștinești și părintești de Sfintele Sărbători ale Învierii Domnului, vă îmbrățișez cu dragoste și binecuvântare arhierescă, iubiți preoți și credincioși, adresându-vă salutul pascal biruitor:

HRISTOS A ÎNVIAT!

*Al vostru Arhipăstor sufletesc,
către Hristos Domnul rugător,*

† NIFON

Arhiepiscop al Târgoviștei

† EPIFANIE,
Prin milostivirea lui Dumnezeu,
Episcop al Eparhiei Buzăului și Vrancei

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăritorilor creștini, har și pace de la Dumnezeu-Tatăl, de la Hristos Domnul cel înviat și de la Duhul cel de viață făcător, iar de la noi arhieresti binecuvântări!

*„... Veniți, toți credincioșii, să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos! Că iată a venit, prin Cruce, bucurie la toată lumea...“
(Din Canonul slujbei Învierii).*

Hristos a Înviat!

Iubiți fii sufletești,

Cu aleasă bucurie duhovnicească, sărbătorim, și anul acesta, cel mai mare eveniment din întreaga istorie a Creștinătății – Învierea Domnului. Am ajuns să ne închinăm Sfintei Învieri, străbătând calea ce duce spre lumină Sfântului și Marelui Post. Ne-am învrednicit de Sfintele Taine după rânduiala Bisericii noastre și, astfel primeniți sufletește – împăcați cu Dumnezeu, cu propriul cuget și cu semenii noștri, mângâiați de atmosfera creștinească deosebită –, luăm, parte la strălucirea duhovnicească a marelui praznic al Sfintelor Paști, când, așa cum glăsuiește cântarea bisericească, „*toate s-au umplut de lumină: și cerul, și pământul, și cele de dedesubt*“¹.

Bincredincioși creștini,

Cu întristare, ne aducem aminte că, după ce a fost osândit la moarte, Mântuitorul Hristos a fost silit să-și poarte Crucea spre locul Răstignirii. Ca Om, istovit de durere și de oboseală, cade sub povara acesteia. Mulțime de femei din Cetatea sfântă a Ierusalimului, văzându-L, au început să plângă, fiindu-le milă de

¹ Stihira a 2-a, Cântarea a 3-a din Canonul slujbei Învierii.

El. Atunci, Mântuitorul li S-a adresat, spunându-le: „*Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci pe voi vă plângeți și pe copiii voștri!*“²

Știm din Sfânta Scriptură că un om oarecare, Simon Cirineul, care se întorcea de la țarina sa, a fost cel care l-a dus Crucea spre Golgota³, acolo unde Iisus urma să fie răstignit dimpreună cu doi făcători de rele. Așa după cum a proorocit Isaia, Fiul lui Dumnezeu, fără nici cea mai mică împotrivire – „ca o oaie spre junghiere și ca un miel fără de glas, așa nu și-a deschis gura Sa“⁴ –, a primit să fie răstignit pentru păcatele întregii omeniri. Batjocorit, Domnul Iisus Hristos, întrerupând tăcerea, S-a rugat Tatălui ceresc pentru cei care-L răstigneau atunci, cât și pentru noi, cei de astăzi, care-L răstignim, din nou, de atâtea ori, prin faptele noastre de ocară, zicând cu glas duios: „*Părinte, iartă-i că nu știu ce fac!*“⁵

Despre Moartea Domnului prin răstignirea pe Cruce, un Părinte al Bisericii ne spune: Atunci, „în multe feluri era săvârșită pedeapsa cu moartea, dar Hristos este răstignit pe Cruce pentru ca să sfințească și lemnul prin care am fost blestemați (e vorba de pomul Raiului – n. n.) și pe toate să le binecuvânteze: pe cele cerești – care se arată prin partea de sus a Crucii; pe cele pământești – care se arată prin partea de sub picioare a Crucii; și marginile pământului – Răsăritul și Apusul – care se arată prin brațele Crucii“⁶.

Deși răstignit pe Cruce, Mântuitorul, înțelegând durerea Preacuratei Sale Maici, o încredințează ucenicului iubit, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, zicând acestuia: „*Iată mama ta!*“⁷, apoi, simțindu-Se singur, a strigat: „*Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?*“⁸ Atunci, întuneric mare s-a făcut peste fața pământului, așa cum nu s-a mai văzut nici înainte, nici după aceea. Toți cei care erau la picioarele Crucii au fugit, iar unul dintre tâlharii răstigniți împreună cu Domnul, cel de-a dreapta Sa, învrednicitu-s-a de dobândirea Raiului.

Iubiților,

Frica morții tulbură pe oricine, fie el credincios sau îndărătnic întru cele ale mărturisirii dreptei credințe; frica morții ne tulbură și pe noi, cu toate că ar trebui să ne mângâiem sufletește și să luăm curajul de a înfrunta moartea gândin-

² Luca 23, 28

³ Cf. Luca 23, 36.

⁴ Isaia 53, 7.

⁵ Luca 23, 34

⁶ Sfântul Teofilact al Ohridei, *Tălcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei*, Editura Sophia, București, 2002, p. 459.

⁷ Ioan 19, 27.

⁸ Matei 27, 46.

du-ne la minunea Învierii Domnului. A murit Cel fără de moarte, ca să ne scape de frica morții pe noi, cei muritori, lucru despre care minunat vorbește Sfântul Ioan Gură de Aur: „*Doctorul, neavând nevoie să guste hrana pregătită celui bolnav, totuși o gustă el mai întâi, din grijă ca cel bolnav să o mănânce fără teamă; așa și Hristos, dat fiind că toți oamenii se temeau de moarte, îndemnându-i să nu se teamă de aceasta, a gustat El însuși moartea, neavând nevoie să moară*”⁹.

În ceasul al nouălea din zi, „Iisus, strigând iarăși cu glas mare, Și-a dat duhul”¹⁰, săvârșindu-se, în momentul acela, mari minuni: „Și iată, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două, de sus până jos, și pământul s-a cutremurat, și pietrele s-au despicat. Mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat”¹¹.

Având încuviințarea guvernatorului Pilat din Pont, Iosif din Arimateea și Nicodim – ucenici ai Mântuitorului, dar în ascuns, de frica iudeilor – coboară Trupul Domnului Iisus de pe Cruce și-l îngroapă în mormânt nou, așa cum era rânduiala în acele vremuri.

Așadar, Hristos a murit pentru păcatele noastre, „dar a înviat din morți, fiind începătură a învierii celor adormiți. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un Om și învierea morților. Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia”¹², ne încredințează Sfântul Apostol Pavel.

Învierea Domnului înseamnă înnoirea firii omenești prin Jertfa de pe Cruce. De aceea, nu putem vorbi despre înviere în afara Crucii Domnului, deoarece Răstignirea și învierea reprezintă cei doi poli ai mântuirii noastre, așa cum se cântă în biserică: „*Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfântă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim...*”¹³

Iubiți fi sufletești,

Învierea lui Hristos aduce oamenilor bucurie sfântă și desfătare sufletească, deoarece prin aceasta a fost biruită stăpânirea morții, a diavolului și a păcatului. Drept urmare, pentru a sărbători cum se cuvine Sfintele Paști, trebuie să ne curățim simțirile trupești și sufletești, după cum glăsuiește o preafrumoasă cântare a Sfântului Ioan Damaschin: „*Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii*”¹⁴.

⁹ Omilia a patra la Evrei – apud Sfântul Tihon din Zadonsk, *Despre Pocăință*, Editura Sophia, București, 2000, p. 44.

¹⁰ Matei 27, 50.

¹¹ Matei 27, 51

¹² I Corinteni 15, 20-22.

¹³ Stihiră din Canonul slujbei Învierii

¹⁴ Stihira a 2-a, Cântarea 1 din Canonul slujbei Învierii.

Învierea Domnului este un fapt istoric, un adevăr de credință fundamental al Bisericii noastre. Chiar dacă nu am fost contemporani cu evenimentul, acest adevăr îl primim pe mărturia celor ce s-au făcut părtași – cei dintâi – învierii, dar și prin credință. Un mare profesor de teologie român spunea: „Dacă persoanele cărora le-a apărut Hristos Cel înviat sunt persoane istorice, prin ele s-a putut verifica, după toate regulile metodei istorice, faptul învierii. [...] în acest sens, trebuie luat în considerare nu numai faptul că cercetarea istorică ajunge până la unele persoane cărora li s-a arătat Hristos Mântuitorul Cel înviat și până la mormântul gol, ci și faptul că, iată, conținutul acesteia (al învierii – n. n.) înalță și îmbogățește modul vieții istorice”¹⁵.

Dar ziua Sfintelor Paști nu trebuie sărbătorită numai ca un eveniment istoric și social, ci mai ales ca unul existențial ce stă la temelie Bisericii și a vieții noastre, ceea ce echivalează cu împărțirea din harul mării minuni a Învierii Domnului.

De aceea, avem datoria ca, prin faptele de zi cu zi, să devenim fii ai învierii, știind bine că puterea credinței se datorează minunii celei mari a Învierii lui Hristos, despre care Sfântul Apostol Pavel spune că reprezintă însăși chezașia sculării noastre din morți.¹⁶

Mântuitorul Hristos Cel înviat ne îndeamnă, zicând: „*Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine*”¹⁷. Referindu-se la viețuirea curată de care trebuie să dăm dovadă, neîncetat, ca adevărați creștini, următori ai lui Hristos Domnul, Sfântul Apostol Pavel ne povățuiește să lepădăm de la noi „*mânia, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine [...]. Nu vă mințiți unul pe altul – ne învață Apostolul neamurilor –, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui*”¹⁸ și v-ați îmbrăcat cu Duhul lui Hristos Cel înviat din morți, Care locuiește în voi.

Astfel făcând, avem încredințarea că Domnul Iisus Hristos este Semănătorul cuvintelor vieții, iar noi suntem brazda în care se aruncă sămânța veșniciei, așa cum ne încredințează același mare Apostol, Sfântul Pavel, când zice: „*Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, pe noi, cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos [...]* și împreună cu El ne-a sculat (din morți – n. n.) și împreună ne-a așezat în ceruri”¹⁹.

¹⁵ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, pp. 108-110.

¹⁶ Cf. I Corinteni 15, 20.

¹⁷ Ioan 15, 4.

¹⁸ Coloseni 3, 8-9.

¹⁹ Efeseni 2, 4-6.

Frați creștini,

Un distins preot și predicator vestit, fiu duhovnicesc al Eparhiei Buzăului și Vrancei, care a trecut la cele veșnice în urmă cu câțiva ani, povățuia astfel: „Minunea istorică a Învierii Domnului Iisus din morți să se mențină trează în inimile noastre, în înțelesul ca noi să fim vii în Mântuitorul Hristos. Asta înseamnă să-L privim pe El ca Stăpân al vieții, să avem o legătură strânsă de iubire cu El și să-L urmăm oriunde am merge, în orice împrejurare am trăi: când ne rugăm și când muncim, când primim Sfintele Taine, dar mai ales când arătăm milă și îndurare față de semenii noștri aflați în nevoi”²⁰.

De aceea, vă îndemn să nu vă lăsați amăgiți de propaganda ieftină și aberantă care se face, în ultima vreme, împotriva Creștinismului – în general, și a Ortodoxiei – în special, prin așa-zisele cărți, filme și piese de teatru, cum ar fi Ultimele ispite ale lui Iisus, Codul lui Da Vinci, Evanghelistă ș. a., iar, mai nou, falsa descoperire a mormântului Domnului. Asemenea sacrilegii au mai fost, de-a lungul istoriei, iar acum, din motive de câștig material, acestea s-au intensificat și mai mult.

Că există oameni necredincioși și batjocoritori de cele sfinte, știm cu toții. Lucrul acesta – care, într-un fel, exprimă voința liberă a omului, pe care unii, din nefericire, o folosesc pentru a face rău – nu trebuie să ne înspăimânte și să ne descurajeze în ostenele și în urcușul nostru duhovnicesc, ci, dimpotrivă, aceste răutăți să ne întărească și mai mult în credința și în lucrarea noastră de slujire a Bisericii, căci zice un Sfânt Părinte: „Temeiul și puterea luptei creștinești nu stau în altceva decât în răbdarea statornică a ispitelor și a necazurilor [...]; creștinii se luptă bine atunci când suferă cu răbdare, cu recunoștință și cu mărinimie de suflet necazurile care vin asupra-le; și biruiesc în chip preaslăvit atunci când nu se împotrivesc celor ce-i prigonesc și biruiesc răul prin bine, răsplătind cu dragoste pentru ură și cu binecuvântare pentru batjocură și blestem”²¹.

Iar Sfântul Teofan Zăvorâtul ne spune: „Faptul că nu toți cred, nu reduce însemnătatea credinței. Trebuie să luăm aminte la cei care cred sincer și la ceea ce li se dăruiește prin credință. Credința creștină nu este un sistem de învățături, ci este chipul restaurării Dumnezeu-omului căzut în puterea morții, al harului Sfântului Duh. Luați ca exemplu pe cineva dintre cei care merg după Domnul și veți vedea cum, încetul cu încetul, crește duhovnicește”²².

²⁰ Pr. dr. Ștefan Slevoacă, *Raze din lumina lui Hristos*, Editura Episcopiei Buzăului, 1996, p. 19.

²¹ Sfântul Tihon din Zadonsk, op. cit., p. 125.

²² *Sfaturi înșepte*, Editura Cartea Ortodoxă, Galați, 2006, p.

Dreptmăritori creștini,

La sfârșitul acestui cuvânt de învățătură și de povățuire duhovnicească, vă îndemn părintește să păstrați credința ortodoxă, pe care am moștenit-o de două mii de ani, și – după modelul sfinților și al vrednicilor noștri înaintași – să fiți statornici în mărturisirea și apărarea Adevărului, așa cum ne spune și Sfântul Apostol Pavel: „Așadar, fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră”²³.

În toate zilele vieții pământești – pe care vi le doresc îndelungate, pline de sănătate și cu bucurii duhovnicești –, dar mai ales la această mare sărbătoare creștină, să vă străduiți a vă depărta de păcat și a vă apropia tot mai mult de învățăturile adevărate și mântuitoare ale Sfintei noastre Biserici, ca să deveniți bineplăcuți lui Dumnezeu.

Faptele de milostenie către cei săraci și suferinzi să nu le dați uitării, căci Mântuitorul zice: „întrucât ați făcut acestea unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”²⁴, iar înțeleptul ne spune: „Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută”.

Învierea Domnului, marea sărbătoare a sărbătorilor, să o petreceți întru bucurie și viețuire creștinească, meditănd neîncetat la acest adevăr de credință fundamental al Bisericii noastre.

Dorindu-vă să aveți parte de mulțumire sufletească deplină, rog pe Dumnezeu-Tatăl să Se milostivească spre toți, Domnul Iisus Cel înviat să lumineze și să călăuzească viața fraților voastre, Duhul Sfânt să vă sfințească întru desăvârșire trăirea de fiecare zi, iar bucuria Sfintelor Paști să vă fie cu bogat folos duhovnicesc.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al tuturor rugător la Bunul Dumnezeu,

† EPIFANIE

Episcop al Eparhiei Buzăului și Vrancei

²³ II Tesaloniceni 2, 15.

²⁴ Matei 25, 40.

† CALINIC
Episcop al Argeșului și Muscelului

Pastorală la Învierea Domnului Iisus Hristos

*Dreptmăritori creștini,
Iubitori ai Învierii lui Iisus Hristos Domnul!*

Dintru început, la bucuria Praznicului Învierii Domnului Iisus Hristos, se cuvine a ne gândi să mulțumim Izvorului Vieții, Dumnezeu Cel întreit în Persoane, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, pentru că ne-a binecuvântat să fim în viață.

Acum, în clipa de față și în toată vremea, inima noastră înalță cânt de slavă, întru bătăile sale ritmate, cu Marea Inimă a lui Dumnezeu.

Ca oarecând poetul¹, ești îndemnat să zici:

„De-mi spui, cine a dat viața întâiului atom,
De-mi spui, de unde vine pe lume întâiul om,
De-mi spui, unde se află ființa prea puternică,
Ce lumea a creat-o zicând două cuvinte,
De-mi spui, de ce este lumea și care-i ținta sa,
De ce se mișcă totul și-n veci se va mișca,
De-mi spui acestea toate, atunci m-apuc și eu
Să-ți spun cam unde este și cum e Dumnezeu.“

Fiii omenirii, de la plămădire și până azi și de aici înainte, se vor osteni cu dorința de: „a putea să risipească acea neliniște eternă², ce zbuciumă fără odihnă, viața noastră cea de toate zilele.

Toate religiile lumii râvnesc la înțelesurile cele de taină și caută, aici pe pământ și printre stele, răspunsul deplin și definitiv. Oamenii de știință, gânditorii, teologii, filosofi și tot omul de bine, de-a lungul timpurilor, au încercat să tămăduiască rănilor sufletului și temerea inimii.

¹ Al. Macedonski, *De-mi spui...*

² M. Eminescu, *Dumnezeu și om.*

Când Nicodim, care era fruntaș al iudeilor, căutător harnic al Adevărului dumnezeiesc, se apropie de Iisus Hristos, cu sfială, aude: „*Adevăr, adevăr îți spun: de nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu*“³, scopul primordial al vieții noastre.

În dialogul dintre Iisus și Nicodim, s-a pus cea mai mare problemă: a salvării și înfierii noastre. Apa și Duhul sunt cele două puteri pe care se sprijină pământul și cerul. Fiii, de pe acest bulgăre de țărână, foc și apă, suntem chemați să ne naștem din apă și Duh, pentru a înțelege misterele vieții. Doar cu această înțelegere vom putea deschide porțile de diamant ale împărăției Cerurilor.

Nici atunci, înțelepți ca Nicodim, fruntaș ai iudeilor, dar nici mai târziu, și chiar azi, dar și mâine, „fruntașii“ științei, nu vor dezlega „taina cea din veasc ascunsă și de îngeri neștiută“⁴. „Știința“ muritorilor nu va înțelege Scripturile cele adevărate, care spun: „Că Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut, L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“⁵.

Vom înțelege totul, într-o bucurie duhovnicească, numai dacă vom asculta și vom împlini chemarea imperativă, a Sfântului Pavel, Apostolul Neamurilor, care ne îndeamnă: „La cele de sus să cugetați, și nu la cele de pe pământ“⁶, adică să ne hărnicim în a ajunge la gândirea lui Dumnezeu.

Cererea, din Rugăciunea permanentă, Tatăl nostru: „*Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ*“, se poate împlini numai dacă cugetele și voia noastră se lasă binecuvântate de gândirea și voia lui Dumnezeu.

Iubiți credincioși,

Spaima noastră față de Dumnezeu, în loc să fie iubirea noastră față de Dumnezeu, într-un mod cu totul neînțelept, ne face să fugim de Cuvântul lui Iisus, care ne asigură, hotărât și pentru totdeauna:

„Că Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume, ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască printr-Însul“⁷.

În taina gândirii Sale, Dumnezeu s-a hotărât să ne facă o favoare peste așteptările noastre. Văzând orbecăirea noastră într-o întunericul păcatelor, El a venit la noi, palpabil, ca să ne lumineze cărările vieții ca să nu ne mai temem. A venit să ne vindece de frică și să ne sădească în inimă, Iubirea, adică pe El Însuși!

³ Ioan 3, 3

⁴ Coloseni 1, 26

⁵ Ioan 3, 16

⁶ Coloseni 3, 3

⁷ Ioan 3, 17

Marele învățat, Einstein, era convins că o Conștiință superioară conduce lumea și că există un plan divin în marea evoluție a puterilor cosmice și că doar fizicienii, literații, ideologii, arheologii, filosofi de „mâna a zecea” își bat joc de Dumnezeu – adică își bat joc de ei – și sunt de părere, că a crede în Dumnezeu este o slăbiciune de condamnat.

Vom arăta că, în afară de oameni, cei cu obraz subțire și înaltă știință duhovnicească, un soi anume de ființe, adică diavolii, fac mărturisiri uimitoare. Din sânul demonizaților, diavolii strigau, zicând: „Ce este nouă și Ție, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu! Venit-ai aici mai înainte de vreme să ne chiniești?”⁸

Un alt duh necurat, din demonizatul din sinagogă, striga tare, zicând: „*Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene? Ai venit să ne pierzi? Te știm cine ești: Sfântul lui Dumnezeu!*”⁹

Pe drumurile însorite ale Palestinei, duhurile rele din demonizați, când îl vedeau pe Iisus, cădeau înaintea Lui și strigau, zicând: „*Tu ești Fiul lui Dumnezeu!*”¹⁰

Duhul necurat, din omul care trăia printre morminte: „văzându-L de departe pe Iisus, a alergat și I s-a închinat. Și cu glas puternic, I-a zis: „*Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Cel Preaînalt? Te jur pe Dumnezeu, să nu mă chiniești!*”¹¹

Iubiți credincioși,

Trebuie să subliniem faptul că trăim, cel mai adesea, vremuri de zbucium și mari scăderi în credință și comportament moral.

Cărturarul român Eugen Ionescu, în cartea sa, *Sub semnul întrebării*, spunea: „Trebuie să credem, că pentru moment, cea mai mare parte a lumii se compune din indivizi amputați, handicapați din punct de vedere spiritual, metafizic”. De aceea nu ne mai mirăm, că diavolii, o iau înainte cu mărturisirea lui Iisus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu. Cred că și așa zișii savanți ai lumii de azi, care umblă cu sarcofagele și scriu literatură vinovată, vor avea ceva de învățat de la diavoli, adică să mărturisească pe Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu.

Iubiți credincioși,

Să ne aducem aminte de Saul din Tars. Pe drumul Damascului l-a auzit și văzut pe Iisus, după ce o lumină orbitoare l-a plesnit într-o vedere nemuritoare. El mărturisește gândurile, astfel: „*Așadar, eu am crezut în sinea mea că față de numele lui Iisus Nazarineanul trebuie să fac multe împotriva; ceea ce am și făcut în Ierusalim; și luând eu împoternicire de la arhierii, pe mulți dintre sfinți i-am închis în temnițe; iar când erau dați la moarte, întăream și cu glasul meu; și deseori îi pe-*

⁸ Matei 8, 29

⁹ Marcul 1, 23

¹⁰ Marcu 3, 11

¹¹ Marcu 5, 6-7

depseam prin toate sinagogile și-i sileam să blasfemieze, înfuriindu-mă tare pe ei, îi urmăream chiar și până prin cetățile din afară¹².

Ca și atunci, și azi se încearcă aceleași prigoane la nivel mondial, prin „literatură științifico-fantastică” și „arheologii savante”.

S-ar putea ca o lumină orbitoare să se coboare ca și asupra prigonitorului Saul din Tars, care, căzut în colbul drumului, cu solzii pe ochii acoperiți, aude în limba ebraică: „*Saule, Saule, de ce Mă prigonești? Greu îți este să lovești în țepușă?*” Iar Saul a zis: „*Cine ești, Doamne?*” Iar Domnul a zis: „*Eu sunt Iisus, Cel pe care tu îl prigonești. Dar scoală-te și stai pe picioarele tale, că pentru aceasta M-am arătat eu ție, ca să te rânduiesc slujitor și martor, și al celor pe care le-ai văzut, și al celor întru care Mă voi arăta ție, alegându-te pe tine din popor și din neamurile la care te trimit să le deschizi ochii, pentru ca ele să se întoarcă de la întuneric la lumină și de la stăpânirea lui Satan la Dumnezeu, pentru ca să primească iertarea păcatelor și parte cu cei ce prin credință-n Mine s-au sfințit*”¹³.

El, Saul devenit Pavel, l-a văzut pe Iisus pe drumul Damascului și în drumeția din al treilea cer. Pe el îl ascultăm de două mii de ani și-l vom asculta de-a pururi, pentru că ne-a dat dovada științei adevărate a vederii lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Spre exemplu, după ce lămurește pe creștinii din Corint, despre învierea lui Hristos Iisus, ca martor viu al vederii, față către față, le-o spune hotărât: „*Hristos a înviat din morți, pârga celor adormiți. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților. Că după cum toți mor în Adam, tot așa vor învia întru Hristos*”¹⁴.

Iubiți credincioși,

Iată, așadar, așa a înțeles Pavel Apostolul, să se facă ascultător cereștii arătări, să primească poruncă, de la Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, cel prigonit, făcându-l slujitor și martor al celor văzute și al celor pe care le va arăta.

Iată, avem dovada limpede și de netăgăduit din Scripturile adevărate¹⁴, că Marele Chemat, Apostolul Pavel, a fost răpit în al treilea cer, având prilejul binecuvântat de a sta la sfat cu Iisus, față către față.

De acolo, din zările luminii neapuse, a putut scrie, cu o forță neobișnuită, romanilor și nouă românilor de azi și tuturor, de-a pururi: „Cine ne va despărți de iubirea lui Hristos? Oare necazul? Sau strâmtorarea? Sau prigoana? Sau foamea? Sau golătatea? Sau primejdia? Sau sabia?!?... Dar din toate acestea noi suntem mai mult decât biruitori prin Acela care ne-a iubit. Fiindcă sunt încredințat, că nici

¹² Faptele Apostolilor 26, 14-18

¹³ I Corinteni 15, 20-22

¹⁴ Corinteni 12, 1-21

moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul, și nici o altă făptură, nu va putea să ne despartă de iubirea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru¹⁵.

Încercările de două mii de ani, de a se denigra credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel înviat, Care s-a dat preț de răscumpărare pentru omenire din genunea păcatelor, se continuă până azi și așa va fi mereu.

Când au auzit arhieriei, că Iisus a înviat, cu toate strașnicile măsuri luate de a păzi mormântul, au ținut sfat și le-au dat ostașilor arginți din belșug, zicându-le: „Spuneți că ucenicii lui au venit noaptea și l-au furat în timp ce noi dormeam, și de se va auzi aceasta la guvernator, noi îl vom îndupleca și vă vom face fără grijă“. Iar ei luând arginții, au făcut așa cum au fost învățați¹⁶, adică, au spus neadevăruri lumii, cum se spun și azi, făcându-se caz de știință falsă, semn vădit de ignoranță de neiertat și îndrăzneală fără precedent.

Amos Kloner, cel care a descoperit sicriile, cu responsabilitate științifică, afirmă că documentarul „Adevăratul mormânt al lui Iisus“ este un fals istoric.

Deocamdată, din iubirea Sa de oameni, Dumnezeu lasă fulgerele pecetluite în camera Sa. Răbdarea Sa iertătoare este fără margini. Așteaptă! Dar atunci când smintelile se întind, fulgerele de pe drumul Damascului vor strălumina pe cei ce încearcă să strâmbe adevărul dumnezeiesc.

Rugăm, astfel, pe Dumnezeu: Deschide, Doamne, mințile „savanților“ ca să citească și să înțeleagă Scripturile cele adevărate.

Atunci vor înțelege: „Că mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților au înviat, și ieșind din morminte după învierea Lui, au intrat în sfânta cetate și s-au arătat multora. Iar suteașul și cei ce păzeau pe Iisus împreună cu el, văzând cutremurul și cele întâmplare, s-au înfricoșat foarte, zicând: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era Acesta!“¹⁷

Dreptmăritori creștini,

Unii fii ai veacurilor au dorit și doresc încă să-și facă o altă evanghelie, așa cum se întâmpla și pe vremea Sfântului Apostol Pavel. Deci, nimic nou sub soare! El scria creștinilor din Galatia Asiei Mici, că are o durere: „Care nu este alta, decât că sunt unii care vă tulbură și voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos.“

Celor de atunci, celor de azi și celor care vor veni, Marele Apostol Pavel le spune, hotărât: „Chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!“¹⁸

¹⁵ Romani 8, 36-39

¹⁶ Matei 28, 13-15

¹⁷ Matei 27, 51-54

¹⁸ Galateni 1, 8

Din mila lui Dumnezeu mărturisim pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce S-a jertfit și a înviat din mormânt, pentru mântuirea noastră. Așa adevăresc Scripturile cele adevărate, așa mărturisim de două mii de ani, așa au mărturisit chiar și diavolii.

Să nu uităm niciodată în viața noastră, că primul cuvânt al lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, după ce a înviat din mormânt, a fost:

Bucurați-vă!¹⁹

Dreptmăritori creștini,

Suntem fiii și moștenitorii lui Dumnezeu prin Iisus Hristos²⁰ pentru că numele noastre de creștini sunt scrise în Cartea Vieții, după mărturia Sfântului Pavel, care ne poruncește, ca ucenic al lui Iisus cel înviat: „*Bucurați-vă, pururea întru Domnul!*; și iarăși vă spun: *Bucurați-vă!*”²¹

Iar salutului, de două mii de ani: *Hristos a înviat*²² adresat de marele Pavel, cel ce a văzut pe Domnul înviat, pe drumul Damascului, în al treilea cer și în toată viața sa, îi răspundem, noi cei de azi, din adâncul inimii și cu credință curată:

ADEVĂRAT A ÎNVIAT!²³

Să ne rugăm, Domnului Iisus, Cel înviat din mormânt: Luminează-ne, Doamne, inima, mintea și sufletul ca să pricepem Scripturile²⁴ cele adevărate și binecuvintează viața noastră cu bucuria nemuritoare a Sfintei Tale Învieri!

Casa inimii noastre este acum deschisă.

Doamne Iisuse, rămâi cu noi²⁵ pururea!

Vă dorim, tuturor, bucurii pascale, zicându-vă din toată inima,

HRISTOS A ÎNVIAT!

† CALINIC,

Episcop al Argeșului și Muscelului

¹⁹ Matei 28, 9

²⁰ Galateni 4, 7

²¹ Filipeni 4, 4

²² I Corinteni 15, 12 și 20

²³ Luca 24, 34

²⁴ Luca 24, 45

²⁵ Luca 24, 29

† CASIAN,

Din darul lui Dumnezeu, Episcop al Dunării de Jos

Învierea Domnului, temelul și lumina comuniunii

*Preacuviosului cin monahal, preacucernicilor
preoți și tuturor dreptmăritorilor creștini din
eparhia noastră, har, milă, pace, sănătate și ajutor
de la Dumnezeu în tot ceea ce ne este de folos, cu
prilejul sărbătorii Învierii Domnului, iar de la
smerenia noastră arhierească binecuvântare.*

Hristos a înviat!

Adevărat a înviat!

Iubiți frați și surori în Domnul,

Răspunsul pe care l-ați oferit chiar acum în cadrul salutării pascale este un act de preamărire a Învierii Mântuitorului și devine mărturisire neșovăielnică a crezului creștinilor privitor la cel mai mare dar oferit oamenilor de Dumnezeu, biruința morții și începerea vieții veșnice. Astăzi, iubiți frați și surori, prăznuim „*omorârea morții și începătura altei vieți veșnice*“, căci Mântuitorul cu moartea Sa de bunăvoie „*pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră*“ (Crezul) ne-a eliberat de suferința stricăciunii. Astăzi, la Învierea Domnului, suntem prezenți, prin credință, prin evlavia creștinească și prin împlinirea după râvnă și după nevoie și după puterea fiecăruia dintre noi, la marele eveniment ceresc petrecut la Ierusalim cu două mii de ani în urmă, în prezența celor de atunci, dintre care n-au lipsit martorii demni de crezare, cei ce-au transmis prin scris și prin viu grai dumnezeiasca minune. „*Minunea minunilor*“ se cheamă Paștele Domnului, adică trecerea Sa de la moarte la Înviere. Iată, ne aflăm astăzi în număr mult mai mare adunați la sfințele noastre biserici, în toate satele, comunele și orașele eparhiei, pentru a primi lumina, care-i luminează din lumina lui Hristos Domnul, spre luminarea tuturor. Din această lumină provenită din candela de la Sfântul Altar ni se împărtășesc darurile luminoase ale Învierii Mântuitorului. Astfel, ni se luminează mintea, inima și sufletul și Îl vedem

pe Hristos înviat aieva. El ne cheamă să-i încurajăm și pe aceia dintre semenii noștri care nu-L cunosc pe El și nu sunt printre noi să-L primească și ei în viața lor ca Mântuitor și așa să împlinim toți faptele luminii: „*Așa să lumineze lumina voastră (pascale) înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri*“ (Matei 5, 16).

Prea iubiți frați creștini,

La fiecare sărbătoare pascale, se cuvine să ne apropiem mai mult de înțelesurile duhovnicești ale Învierii ca fapt real, spre a ne vindeca pentru totdeauna de rănilor morții, cu puterea și cu darurile izvorâte din „mormântul de viață dătător“ al Domnului înviat din morți.

Încercăm, și în acest an, să pătrundem după puterile noastre creștinești în Taina cea mare a vieții veșnice și astfel să devenim și noi martorii credibili ai înfrângerii morții și ai bucuriei trăirii cuviincioase în lumea noastră contemporană.

Cu toate acestea, nu de puține ori, iubiți frați și surori în Domnul, mulți dintre noi rămânem la formele emoționante și emoționale ale momentului primirii luminii pascale și repede ne mutăm gândul la cele de acasă, la prăznuirea din familie și la alte chemări specifice sărbătorii Paștilor. Toate datinile și obiceiurile moștenite de la înaintași sunt forme văzute ale bucuriei frățești și o mărturie a solidarității semenilor între ei cu acest sfânt prilej. Dar, în contemporaneitate, datinile noastre sfințite prin evlavie și prin puritatea înaintașilor noștri sunt concurente de multe aspecte străine de frumusețea luminii și bucuriei pascale. Iată pentru ce dorim a vă așeza la inimă chemarea Domnului la înțelegerea viețuirii noastre după modelul ceresc și potrivit cu învățătura și cu rânduielile lăsate de Mântuitorul Sfinților Apostoli în Biserica cea „una, sfântă, sobornicească și apostolească“, careia aparținem toți creștinii botezați.

Așadar, Hristos Domnul înviat ni se adresează fiecăruia în parte în mod real și biruitor al tuturor scăderilor, al durerilor, al decăderilor și suferințelor noastre. Paști înseamnă și trecerea dincolo de o stare de nesiguranță, iar prin mutarea Mântuitorului prin moarte la viață, primim și noi biruința Sa asupra propriei noastre morți. Acest fapt se descifrează prin toate mărturiile celor ce s-au împărtășit și se împărtășesc din izvoarele cele pure ale curgătoare ale harului lui Dumnezeu și iată de ce chiar acum, în timpul sfinteii slujbe a începutului pascale, se confirmă aceasta printr-o cântare: „*Veniți să bem băutura nouă... din izvorul nestrăcămării, cel izvorât din mormântul lui Hristos, prin care ne întărim*“ (Cântarea a III-a a Canonului pascale).

Aceste mărturii credibile s-au oferit creștinilor dintru început, așezând la temelie viața „stâncă“ de nezdruncinat a credinței în Învieria Mântuitorului. *Pe*

temelia Învierii Mântuitorului, fraților, s-a așezat o lume cu adevărat nouă, lumea vieții, și nu a morții. De atunci, viața are sens. De la Înviere, viața primește puterea de a se lupta cu forțele întunericii și ale stricăciunii, căci Hristos Domnul biruiește în noi! Acest adevăr este vizibil în chiar condiția noastră creștinească. Toată civilizația creștină este o mărturie doveditoare a iubirii lui Dumnezeu față de om. Cum ne-am putea explica altfel forța niciodată bănuită în niște oameni smeriți, precum Sfinții Apostoli ai Domnului, pușini la număr, care după Înviere au devenit „stâlpi“ ai adevărului vieții veșnice și mărturisitori până la mucenicie ai legăturii lor cu cerul. Numai cei pătrunși de evidența vieții veșnice intră biruitori pe „ușa“ mucenicească în Împărăția lui Dumnezeu ! Nimeni nu este gata să moară pentru un alt om sau să se jertfească pentru el. Sfinții Apostoli, mucenicii și eroii creștini au biruit, prin jertfă, cu Hristos cel Înviat, moartea! Deci, Învierea Domnului produce o schimbare radicală, unică, de altfel, mersul vieții omeniirii. Primii martori și mărturisitori ai acestei noi condiții umane sunt Sfinții Apostoli. Ei devin „sarea pământului“ (Matei 5, 13) și „lumina lumii“ (Matei 5, 14), „pescari de oameni“ (Matei 1, 17) și „luminătorii marginilor lumii“. De la ei s-a răspândit lumina adevărului, dar și evidența schimbării vieții din stricăciune în nestricăciune, încât pentru a folosi o expresie a Sfântului Ioan Gură de Aur: „Minunea Învierii constă în schimbarea vieții noastre. Hristos Domnul, prin Înviere, ne-a împărtășit puterea schimbării vieții și dobândirea nemuririi și nu neapărat niște satisfacții trecătoare din ordinea lumească, ce ne stau tuturor la îndemână doar pentru câteva zeci de ani pe acest pământ. Hristos Domnul ne oferă cerul și ceea ce „ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit“ (Cor. 2, 9). Mântuitorul ne invită la adevărata bucurie de a trăi cu folos și în deplină frățietate, fără diferențieri umilitoare între noi și fără a ne cauza unii altora suferințe. El ridică din umbra păcatului și a morții și ne arată adevărata viațuire curată și plină de deschidere spre veșnicie. Totul începe de la exemplul jertfelnic și iubitor al Domnului și se concretizează în viața oamenilor aleși, precum Sfinții Apostoli și urmașii lor în Biserică: „Ei care sunt săraci, neînsemnați, neînvățați și nevoiași, în număr de doisprezece, și care sunt urmași, prin minuni, de multe cetăți și popoare, de numeroase provincii, principii și domnitori, învățați și oratori, ba mai mult, de tot Globul Pământesc“ (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*).

Niciodată înainte de Învierea Domnului, precum ne arată tot Sfântul Ioan Gură de Aur, acum șaisprezece veacuri, nu s-a auzit să facă cineva minuni după moartea sa: „Niciodată n-a făcut cineva după moartea sa lucruri mai mari decât în viața sa; însă, după moartea lui Hristos, numele Său a lucrat minuni“ (Ibidem), căci dacă El n-ar fi înviat, ucenicii Săi n-ar fi putut după moartea Sa să facă minuni căroră îi suntem martori prin schimbarea vieții noastre. Prin El am

dobândit noblețea vieții noastre creștine, prin lucrarea Lui și a Evangheliei s-au îmbogățit cultura și civilizația continentului european și a lumii. El ne-a oferit miraculoasa putere a binelui în viața omenirii care astăzi îi închină nu doar imnuri și cântări, ci și întreaga suflare. Astfel existăm. Astfel simțim că trăim. Astfel ne bucurăm de viață. Împreună. Împreună cei ce eram până ieri divizați. Împreună cei ce nu concepeam că putem să ne oferim, în întuneric, lumina! Este lumina lui Hristos, singura în măsură să estompeze toate umbrele și să înlătore toate îndoielile și toate șovăielile din viața noastră. Prin această lumină a dreptei credințe ne schimbăm viața, căci ea Îl aduce în sufletele noastre pe Hristos, Biruitoorul morții, în noi. Astfel dispar „precum ceara de la para focului“ și se sting „precum se stinge fumul și nu mai este“ toate încercările zadarnice de a ne întoarce la basmele idolești și idolatre privind adevărul etern al credinței noastre dreptmăritoare. Adevărul Învierii Mântuitorului nu mai poate fi clintit de nici o teorie trecătoare, interesată și imaginară, precum cele recente din mulțimea cărților despre care ați auzit, concepute pe ficțiuni și încercări egoiste, producătoare de senzații și de nefolositoare discordii, spre a distrage atenția de la adevărurile revelate și a induce teme de secularismului agresiv și dăunător mântuirii sufletelor noastre.

Iubiți frați și surori în Domnul,

În ciuda tuturor neputințelor, a încercărilor, a necazurilor trecătoare și a lipsurilor regretabile pentru bunul mers al vieții unora dintre noi, astăzi, la Învierea Mântuitorului, *„în toată lumea este bucurie și veselie duhovnicească. Astăzi și mulțimea Îngerilor, și ceata tuturor Puterilor de sus se bucură din pricina mântuirii oamenilor. Gândește-te, așadar, iubitule, cât este de mare bucuria, încât și Puterile de sus prăznuesc împreună cu noi, căci se bucură împreună cu noi de bunătățile noastre... Nimeni, așadar, să nu fie astăzi mâhnit din pricina sărăciei, căci este praznic duhovnicesc“* (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la Sfintele Paști*).

Prin râvna iubitei noastre preoțimi în toată eparhia, perioada postului a fost o „scară“ duhovnicească de ridicare a tuturor celor ce-L caută pe Dumnezeu, spre a trece astfel de la disperare la speranță, de la marginalizare la filantropie, de la răutate la bunătate, de la singurătate la comuniune și prin toate acestea, la unitate sfântă. Răspunsul cel bun al jertfelnicilor noștri credincioși și credincioase se constituie în lucrarea familiei duhovnicești, ca toți să ne luminăm cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, dar să realizăm și binele în toate localitățile. Ni s-a alătură, iată, în mod firesc, de Paști comunității noastre cei plecați pentru a-și câștiga traiul zilnic departe de țară. Îi îmbrățișăm părintește și frățește pe toți cei ce au dorit să petreacă Sfânta Înviere în cele mai frumoase locuri de pe pământ, acasă, lângă cimitirul străbun și cu toți cei apropiați din casa părintească. Familia noastră românească s-a extins mult în ultimul timp și prin revenirea alături de

frații noștri occidentali într-o Europă unită, pe care noi o dorim mereu creștină și preocupată de promovarea valorilor morale și solidarității concrete. Aducem, iată, Europei ofranda statorniciei noastre în credința Apostolilor, a martirilor și a voievozilor ctitori de cultură și de civilizație, iar astăzi arătăm lumina Învierii Domnului din convingerile noastre, și nu doar din bogăția datinilor și a tradițiilor seculare. *„Omul înviat la viața virtuoaasă, capabil să promoveze cultura vieții și să înfrângă capcanele morții este, cu adevărat, un dar pentru contemporaneitate și o icoană a frumuseții, fără de care nu se poate construi nimic statornic nici pe plan local, nici continental. Iată România frumuseții umane prin biruința răului și prin adevărata schimbare a vieții, prin credința în Învierea Domnului, temelie societății statornice și îmbelșugate pentru toți semenii!”*

De aici provine și sensul profund al schimbării vieții noastre, frați și surori, în fapt, și nu în promisiunea temporară ori conjuncturală.

Pentru aceasta se cuvine să unim bucuria începutului pascal, al luminării, cu faptul concret al comuniunii pe care ni-L oferă Domnul în Sfânta Liturghie. Fără a gusta din „ospățul Stăpânului“, candela ni se stinge repede și întunericul este încă aproape gata să revină în noi și între noi. Prin Sfânta Liturghie, mai ales de Sfintele Paști, ne unim real cu Hristos Domnul, ne împărtășim cu Trupul și Sângele Său „care vindecă numărul deplin al celor cinci simțuri ale noastre“ și pătrunde „în toate încheieturile, în rărunchi și în inimă“, ne „sfințește gândurile și oasele“, ne „îndreptează, ne înțelepțește și ne luminează“ făcându-ne „locaș al Duhului și casă a Domnului“. Astfel vom vedea „lumina cea adevărată“ și „vom primi Duhul cel ceresc“!

Împreună, pregătiți, chemați de Domnul prin rânduielile Bisericii, gustăm hrana vieții veșnice, „*ascultăm dumnezeieștile cuvinte, rugăciunile părinților, binecuvântările preoților, împărnășirea cu dumnezeieștile și negrăitetele Taine, pacea și unirea într-un cuget și darurile cele duhovnicești și vrednice de dărnicia celui ce dăruiește. Să prăznuim, așadar, această sărbătoare în care a înviat Domnul! Căci a înviat și a înviat împreună cu El lumea, iar pe noi ne-a înviat dezlegând lanțurile păcatelor noastre*“ (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la Sfintele Paști*).

Acestea toate sunt cu puțință tuturor celor ce dorim a intra în „*bucuria Domnului nostru, și cei dintâi, și cei de pe urmă*“, chiar și cei ce au venit abia în ceasul al unsprezecelea, să nu ne temem din pricina întârzierii, căci dărnici fiind Stăpânul, primește și pe cel din urmă ca și pe cel dintâi!“ (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de învățătură la Învierea Domnului*).

Bucuria Învierii Domnului să ne cuprindă, iubiți frați și surori, pe toți în bogăția iubirii veșnice, să ne apropie mai mult pe unii de alții, să ne unească în fapta frățească concretă, din care să nu lipsească nimeni dintre cei osteniți, bătrâni, bolnavi, săraci ori marginalizați. Toți și în tot locul să ne îmbrățișăm, să ne iertăm

și așa să primim iertarea de păcate de la Mântuitorul înviat din morți, spre a ne învia și pe noi la viața adevărată, curată, pașnică și prosperă.

De Sfintele Sărbători ale Învierii Domnului, vă îmbrățișam pe toți cu îmbrățișare sfântă și vă dorim sănătate și numai bucurii! Bucurați-vă și iarăși, bucurați-vă!

**HRISTOS A ÎNVIAT!
ADEVĂRAT A ÎNVIAT!**

Al vostru de tot bine doritor și către Domnul rugător,

† CASIAN
Episcopul Dunării de Jos

† DAMASCHIN

Din mila lui Dumnezeu,
Episcop al Sloboziei și Călărașilor

*Cucernicului cler, cinului monahal și binecredincioșilor creștini
din Episcopia Sloboziei și Călărașilor: Har, milă, pace, bucurie
și ajutor de la Dumnezeu, iar de la noi arhieriești binecuvântări.*

*„Râu de viață ești, ce din Tatăl curgi, înțelepciune,
iar în groapă apunând, viață dăruiești“
(Prohodul Domnului, Starea a II-a, Troparul 13)*

Hristos a Înviat!

Iubiți fii duhovnicești,

Cu câtă bucurie am primit vestea că Hristos a înviat! Din preaplinul bucuriei, inimile voastre au dat mărturie că sunt părtașe bucuriei Învierii Domnului, unite întru același duh al credinței, prin care au și mărturisit „Adevărat a înviat!“, căci mărturia gurii este rod al credinței, după cum spune și psalmistul: „*Crezut-am, pentru aceea am grăit*“ (Psalmul 115, 1).

Această bucurie au trăit-o martorii Învierii Domnului, cei ce-I văzuseră puterea și slava în lucrarea Sa în trup, pentru ca apoi, cutremurați, să-L vadă răstignit, omorât și îngropat. Și, după cum spaima și întristarea a cuprins inimile lor, tânguindu-se și zicând: „*Cum se vede mort Stăpânul a tot ce-i viu și de ce-n mormânt se-ncuie Dumnezeu?*“ (Prohodul Domnului, Starea I, Troparul 42), tot astfel arătarea Domnului după învierea Sa a covârșit inimile lor cu bucurie, după cum le și spusese: „*se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi*“ (Ioan 16, 22).

Această bucurie o trăim și noi astăzi, întru Hristos Domnul, prin credință, după cuvântul Sfântului Apostol Petru: „*deși acum nu-L vedeți, voi credeți și vă bucurați cu bucurie negrăită și preamărită*“ (I Petru 1, 8).

Iubiți credincioși,

Să luăm aminte la adevărul Învierii Domnului mărturisit de Sfânta Biserică, începând cu primii martori, acum aproape două mii de ani și până astăzi. Iar descoperi-

rirea adevărului învierii nu stă în puterea minții noastre și nu se dobândește prin vreo lucrare care stă în puterea firii omenești, după cum și Apostolul Pavel, adresându-se păgânilor, spunea: „*de ce se socotește la voi lucru de necrezut că Dumnezeu înviază pe cei morți?*” (Faptele Apostolilor 26, 8). Nu mintea noastră îl descoperă pe Dumnezeu, ci Dumnezeu se descoperă pe Sine sau își descoperă lucrările Sale, în noi și în lume, prin a Sa bunăvoință, de aceea, descoperirea adevărului Învierii Domnului este o lucrare mai presus de fire, dumnezeiască și îndumnezeitoare, învederarea lucrurilor celor nevăzute (Evrei 11, 1), dar al Sfântului Duh (I Corinteni 12, 8), sfințire (Coloseni 1, 22) și înfiere (Romani 8, 16).

Se cuvine, așadar, să ne rugăm, împreună cu Sfântul Apostol Pavel, „*ca Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul înțelepciunii și al descoperirii, spre deplina Lui cunoaștere, și să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeți care este nădejdea la care v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui, în cei sfinți*” (Efeseni 1, 17-18). Căci numai în duhul înțelepciunii putem înțelege cum este cu puțință învierea din morți, cugetând cu a cui putere și lucrare a înviat Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca să înțelegem rostul vieții noastre pe pământ și menirea noastră, aceea de a deveni fii ai Dumnezeului Cel Preaînalt și părtași în veșnicie slavei și sfințeniei Sale.

Cine, așadar, are putere de a da viață, dacă nu Cel care are viața în Sine însuși? Iar despre aceasta avem însăși mărturia Domnului nostru Iisus Hristos, care spune „*precum Tatăl are viață în Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață în Sine*” (Ioan 5, 26). Dumnezeu Însuși a mărturisit despre Sine, prin Moise, „*Eu sunt Cel ce sunt*” (Ieșirea 3, 14). Înțelegem din aceasta că Dumnezeu Cel viu în Treime lăudat L-a înviat pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, învierea Sa fiind vrerea Tatălui, puterea Fiului și lucrarea Sfântului Duh. Iar despre faptul că învierea Mântuitorului este voința și lucrarea Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, avem mărturiile Sfințelilor Scripturi.

Dumnezeu Tatăl este „*izvorul vieții*” (Psalmul 35, 9), „*Cel ce singur are nemurirea și locuiește întru lumina neapropiată*” (I Timotei 6, 16), „*Cel ce aduce toate la viață*” (I Timotei 6, 13) și, de aceea, „*în El trăim și ne mișcăm și suntem*” (Faptele Apostolilor 17, 28). Iar că Dumnezeu Tatăl a înviat pe Domnul nostru Iisus Hristos avem mărturia Bisericii, prin Sfântul Apostol Petru, care spune „*pe Iisus Nazarineanul [...] voi L-ați luat și, pironindu-L, prin mâinile celor fără de lege, L-ați omorât, [...] pe Care Dumnezeu La înviat, dezlegând durerile morții, întrucât nu era cu puțință ca El să fie ținut de ea*” (Faptele Apostolilor 2, 24) și, iarăși, „*iar pe începătorul vieții L-ați omorât, pe Care însă Dumnezeu L-a înviat din morți și ai Cărui martori suntem noi*” (Faptele Apostolilor 3, 15) și prin Sfântul Apostol Pavel, „*iar Dumnezeu, care a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa*” (I Corinteni 6, 14), „*cei ce credem în Cel ce a înviat din morți pe Iisus, Domnul nos-*

tru, Care S-a dat pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră“ (Romani 4, 25).

Hristos, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, om adevărat și Dumnezeu adevărat, a înviat, fiind El însuși Viața, „căci în El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii“ (Coloseni 2, 9), după cum și mărturisise „Eu sunt învierea și Viața“ (Ioan 11, 25) și „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața“ (Ioan 14, 6).

Hristos Însuși, ca Dumnezeu deopotrivă cu Tatăl, „a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea“ (I Timotei 1, 10). Hristos a proorocit despre moartea și învierea Sa, spunând ucenicilor Săi să nu se întristeze și să nu se smințească, căci face aceasta cu voia și puterea Sa: „Eu îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine însumi îl pun. Putere am să-l pun și putere am iarăși să-l iau“ (Ioan 10, 17-18).

Cu adevărat înălțătoare este lucrarea Mântuitorului pentru viața lumii și cuvintele noastre sunt sărace în a o exprima. Slujbele Bisericii încearcă să redea în cuvinte măreția celor petrecute, așa cum întâlnim și în aceste tropare: „Voind Tu, Cuvinte, în mormânt Te-ai văzut; dar ești viu și Te ridici din morți, cum ai spus, cu-nvierea Ta, Mântuitorule“ (Prohodul Domnului, Starea I, Troparul 70), „Cel ce ții marginile lumii ai primit a Te cuprinde în mormânt mic, Hristoase, ca să mântuiești firea omenească de căderea cea din iad; și făcându-ne nemuritori, să ne-nviezi pe noi, ca un Dumnezeu fără de moarte“ (Doxologia Utreniei din Sâmbăta Mare).

Iar că învierea se petrece prin lucrarea Duhului Sfânt avem cuvântul Mântuitorului „Duhul este Cel ce dă viață“ (Ioan 6, 63) sau din proorocia lui Iezechiel „Iată, Eu voi face să intre în voi duh și veți învia“ (37, 5), căci „Domn făcător de viață este Duhul, singur de Sine mișcat, singur de Sine puternic, împărțind precum voiește darurile, singur stăpânitor, singur poruncitor și fără de început“ (Slava Cântării a 8-a, Pavcernița, Luni după Rusalii).

Iubiții mei fi duhovnicești,

Această lucrare mai presus de fire a învierii din morți a Mântuitorului Iisus Hristos s-a făcut pentru noi, pentru fiecare dintre noi, ca noi să primim învierea și viața veșnică, din pârğa învierii Sale. Hristos n-a înviat pentru Sine Însuși, căci El nu avea de ce să moară, nefiind în El păcat prin care să se lucreze moartea. Hristos a luat asupra Sa, prin firea omenească, păcatele noastre, pentru ca prin ele să intre în moarte și, Viață fiind, să vindece firea omenească de păcat și să nimicească moartea.

Ce înseamnă, așadar, să fie nimicită moartea și să înviem noi, cei ce suntem vii? Sfânta Scriptură ne vorbește despre două înțelesuri ale învierii. Este o înviere de obște, a trupului cel ce s-a întors în țărâna din care a fost luat, pentru a se uni

cu sufletul spre viața de veci, la ziua Domnului, a doua venire a Sa, ziua judecării. Despre această înviere de obște Mântuitorul a spus „*nu vă mirați de acestea; că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii*“ (Ioan 5, 28-29).

Este însă și o înviere a celor ce suntem biologic vii, o înviere a duhului, singura înviere adevărată, învierea spre viață. Această înviere se dobândește aici, pe pământ, în viața trupului fiind noi, după cuvântul Apostolului Pavel că „*pe noi, cei ce eram morți prin greșelele noastre, ne-a făcut vii, împreună cu Hristos*“ (Efe-seni 2, 5) și, iarăși, „*îngropați fiind împreună cu El prin botez, cu El ați și înviați prin credința în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviaț pe El din morți*“ (Colo-seni 2, 12).

Învierea duhovnicească se dobândește, așadar, prin credința în Hristos, „*Cel ce crede în Mine are viață veșnică*“ (Ioan 6, 47), prin credința în cuvintele Sale, care „*sunt duh și sunt viață*“ (Ioan 6, 63) și prin lucrarea faptelor credinței, căci „*cre-dința fără de fapte moartă este*“ (Iacov 2, 20). Iar credința în Hristos este dar al lui Dumnezeu (Romani 12, 3), din iubire, prin sălășluirea Duhului Sfânt în noi, „*iar dacă Duhul Celui ce a înviaț pe Iisus din morți locuiește în voi, Cel ce a învi-at pe Hristos Iisus din morți va face vii și trupurile voastre cele muritoare, prin Du-hul Său care locuiește în voi*“ (Romani 8, 11). Harul lui Dumnezeu în noi lucrează spre îndreptarea noastră, „*ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nă-dejde, moștenitorii vieții celei veșnice*“ (Tit 3, 7) și spre sfințirea noastră, după cum S-a rugat Mântuitorul Tatălui, pentru toți credincioșii, înainte de preaslăvirea Sa, „*pentru că Eu Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr*“ (Ioan 17, 19).

Iubiții mei fi duhovnicești,

În toate timpurile au fost oameni care au încercat să aducă adevărul de credin-ță la putința minții lor, să găsească justificări logice, dialectice și de fiecare dată au eșuat. Adevărul de credință nu este irațional, ci suprarational, adică suprafiresc. El se descoperă ca dar al Duhului Sfânt în sufletul râvnitor, care însetează după Dumnezeu, Ziditorul său și, odată descoperit, este înțeles de rațiune și mărturi-sit. Primirea și mărturisirea adevărului de credință este semn al învierii noastre, al biruinței vieții asupra morții, al nașterii duhovnicești „*că oricine este născut din Dumnezeu biruiește lumea și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noas-tră*“ (I Ioan 5, 4).

Vă îndemn stăruitor, după îndemnul Sfântului Apostol Pavel, să nu fiți îndo-ielnici în credință, căci „*noi nu suntem fii ai îndoielii spre pieire, ci ai credinței spre dobândirea sufletului*“ (Evrei 10, 39). „*Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în cre-*

dință“ (II Corinteni 13, 5), stăruși în credință (II Timotei 2, 22), rugați-vă pentru înmulțirea credinței (Luca 17, 5), faceți faptele credinței (Iacov 2, 14-26), împărtășiți-vă de Sfintele Taine sfințitoare ale Bisericii, știut fiind cuvântul Mântuitorului „*Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*“ (Ioan 6, 54) și întru toate lucrați lucrarea cea bineplăcută lui Dumnezeu.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru către Domnul rugător,

† DAMASCHIN,
Episcop al Sloboziei și Călărașilor

† GALACTION

Din mila lui Dumnezeu,
Episcop al Sfintei Episcopii a Alexandriei și Teleormanului

*Tuturor dreptcredincioșilor creștini, cinului monahal, prea
cucerincilor și prea cuvioșilor părinți din această sfântă și
de Dumnezeu păzită Episcopie, har, pace, sănătate și alese
bucurii duhovnicești de la Dumnezeu, iar de la noi părintească
îmbrățișare și arhierească binecuvântare.*

*„Iar cei ce se vor învrednici să dobândească veacul acela și
înviearea cea din morți... nici să moară nu mai pot, căci
sunt la fel cu îngerii și sunt fi ai lui Dumnezeu fiind fi ai
Învierii“ (Luca 20, 35-36).*

Hristos a înviat!

Iubiții Noștri fi duhovnicești,

Sfinții Părinți ai Bisericii noastre au învățat că strămoșii neamului ome-
nesc, înainte de căderea în păcat, erau înveșmântați în hainele de lumină
ale harului divin. Pentru noi, timpul postului străbătut până acum, a fost
un urcuș duhovnicesc spre lumină, în dorința ca fiecărui suflet să-i fie lu-
minată haina de către Dătătorul de lumină, Biruitorul morții.

Prin post ne-am dezbrăcat de îmbrăcămintea din piele (Facere 3, 21) și prin-
tr-o transformare duhovnicească am încercat să ne înveșmântăm cu haina lumi-
noasă dăruită la botez de Cel ce se îmbracă cu lumina ca și cu o haină. Această
lucrare se realizează culminant prin învierea Mântuitorului. Hristos, în lumina
Învierii, se apleacă peste mormântul fiecăruia și ne scoate din tăcerea însingurării
la lumina iubirii fără de sfârșit într-o care ne putem vedea unii pe alții în Adevăr,
căci adevărata viață era lumina oamenilor (Ioan 1, 4); iar Calea, Adevărul și Via-
ța este iubirea dumnezeiască, singura care poate întinde punți între ființe, și între
Ființă și ființe, pentru că în El trăim și ne mișcăm și suntem (Faptele Apostolilor
17, 28) căci lumina lui Hristos luminează tuturor.

Iubirea lui Dumnezeu este reală nu numai pentru că însoțește și ajută suferința umană prin împreună-pătimire, ci mai ales, pentru că o ridică din moarte la viață, prin înviere. Învierea lui Hristos este iubirea lui Dumnezeu care face sigură biruința ființei umane, căci Hristos, Omul-Dumnezeu, a înviat curmând stricăciunea și deschizându-ne calea spre Înviere.

Moartea lui Hristos, Care a purtat păcatele noastre în trupul Său (I Petru 2, 24) pe Cruce, pentru a ne scoate din robia păcatului, arată mai presus de toate iubirea lui Dumnezeu față de făptura Sa căzută. Întocmai recunoaștem prin rugăciune la Sfânta Liturghie: ca un purtător de viață și mai înfrumusețat decât Raiul cu adevărat și decât toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul Învierii noastre.

Vedem de aici voia Lui de a izbăvi trupul nostru de stricăciune, risipire și moarte. Odată mai mult se vedește rostul Învierii lui Hristos în lucrarea mântuirii noastre și în deschiderea căii spre îndumnezeire pentru toți oamenii căci, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „*suntem sfințiți prin jertfa trupului lui Iisus Hristos odată pentru totdeauna*“ (Evrei 10, 10).

Prin urmare, învierea este mărturia strălucitoare a izbăvirii noastre și a biruinței pe care Hristos a câștigat-o pentru noi toți, prin care viața veșnică se dăruiește nu doar sufletului ci și trupului.

Trupul lui Hristos cel înviat arată cum vor fi trupurile noastre la învierea cea de obște și cum făgăduiau a fi încă din rai: înălțat la o viațuire mai presus de fire; cu altă înfățișare (cf. Marcu 16, 12), care-L face de nerecunoscut pentru ucenici (cf. Ioan 21, 7); nesupus legilor firii, pătrunzând prin ușile încuiate (cf. Ioan 20, 19 și 26), arătându-se deodată în locuri diferite (cf. Marcu 16, 9-14) sau făcându-se nevăzut (cf. Luca 24, 31). Nu silit de nevoie mănâncă împreună cu ucenicii, ci pentru ca, lor, să nu li se pară că văd un duh (cf. Marcu 6, 49). Trupul lui Hristos cel înviat, este însă același trup omenesc al Său (cf. Ioan 20, 27).

Prin urmare, Hristos n-a venit în lume ca să ne izbăvească de trupurile noastre, ca să ne elibereze de materie. Iată de ce, Învierea este cea mai mare sărbătoare a Ortodoxiei, ea fiind desăvârșirea lucrării Mântuitorului pe pământ. În această zi diavolul s-a tânguit văzând nimicită stăpânirea sa asupra oamenilor, în această zi iadul a văzut Lumina și sufletele dreptilor au fost readuse la viață și mutate în rai, în care așteaptă învierea ce va avea loc la a doua venire a Domnului.

Iubiți frați întru Hristos Cel înviat,

Hristos, Biruitorul morții, Cel ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată (I Petru 2, 9) ne încredințează de adevărul Sfintei Sale Învieri și acest adevăr ni se lămurește în chip desăvârșit prin scrierile Sfinților Părinți.

Iată cum ne învață Sfântul Efreem Sirul în cuvântul său la Duminica Învierii: „Noi, strănepoții lui Adam, eram toți ca niște păsări prinși în cursa nenorocirii, pe care o ținea întinsă moartea de toate părțile. În această cursă, vrând, a căzut și Dumnezeu-Omul, Iisus, murind de voie, dar Acesta a căzut cu dumnezeiasca Lui putere, a sfărâmat cursa, a zburat El întâi cu învierea cea preaslăvită și ne-a mântuit și pe noi din stricăciunea morții. *«Cursa s-a zdrobit și noi ne-am mântuit, ajutorul nostru întru numele Domnului»*. Ne-am mântuit, nu mai suntem de acum robi morții. Noi o vedem și nu ne mai temem de vederea ei cea sălbatică. Înainte de învierea lui Hristos moartea era groaza omului, iar după învierea lui Hristos, omul s-a făcut groaza morții. După ce a biruit moartea și a înviat Iisus, nu o iau în seamă nici ucenicii Domnului Hristos. Sfinți mucenici micuți, micuți prunci și tinere fecioare o batjocoresc. Acesta este darul Celui ce a înviat, al Stăpânului nostru, aceasta este puterea preaslăvitei învieri. A înviat Hristos și s-a omorât moartea. A înviat Hristos și s-a dezlegat stricăciunea. A înviat Hristos și a încetat blestemul. A înviat Hristos și a răsărit nemurirea. A înviat Hristos și iarăși s-a deschis raiul. Urde-ți este moarte acum boldul? Unde îți este iadule biruința? Noi cădem ca niște muritori, dar apoi ne sculăm ca niște nemuritori. Noi ne închidem la închisoarea unui întunecos mormânt, dar și acolo ajunge să ne învieze lumina cea fericită a stăpâneștii învieri. Noi așteptăm moartea, dar noi așteptăm și viața nemuritoare, a cărei arvună ne-a dat-o învierea Mântuitorului. Hristos a înviat!“ (*„Cuvinte folositoare“*, Editura Bizantină, București, pp. 104-105).

Întocmai și Sfântul Teofan Zăvorâtul ne învață cum să înțelegem viața cea nouă, adusă de învierea lui Hristos, spunând: „Rațiunea poate dovedi adevărul Învierii umane prin cugetările sale, pe temeiul Scripturii, iar puterea dovezilor sale nu poate să nu o recunoască necredinciosul, dacă simțul adevărului nu este cu totul înăbușit în el; iar credinciosul nu are nevoie de dovezi, fiindcă Biserica lui Dumnezeu este plină de lumina Învierii. Vrednici de crezare și cu multă putere de încredințare sunt amândoi acești martori. Dar împotriva cugetărilor minții se pot naște și pot ieși în întâmpinare alte cugetări, iar credința poate fi luptată și clătinată de nedumeriri și îndoieli care vin dinafară ori care răsar dinăuntru. Nu este, oare, nici o îngrădire de netrecut pentru adevărul Învierii? Este. Aceasta se va întâmpla atunci când puterea Învierii, primită încă de la botez, va începe să se arate în chip lucrător nimicind stricăciunea sufletului și trupului, încetățenind în ele temeiurile vieții noi. Un astfel de om va umbla întru lumina Învierii și nebun îi va părea oricine își ridică glasul împotriva adevărului Învierii, așa cum celui care umblă ziua i se pare nebun cel ce găiește că e noapte. Binefăcătoare este osteneala celor care zdrobesc, prin cugetări sănătoase, minciuna ce se îngrămădește împotriva adevărului Învierii. Citește aceste cugetări și întramează-te cu ele; dar totodată să nu te lenevești a face din ce în ce mai mult loc ca să intre în-

tru tine puterea Învierii lui Hristos. Cu cât vei face asta mai mult, cu atât vei fi mai la adăpost de toate săgețile vrășmașului îndreptate împotriva acestui adevăr. Întrebi de ce este nevoie pentru aceasta? De nimic deosebit, fi ceea ce trebuie să fi potrivit legământului în care ai intrat la Sfântul Botez, care este învierea noastră. Ai scuipat pe satana și pe toate faptele lui? Continuă să te porți la fel față de el. Te-ai unit cu Hristos? Rămâi cu El. Faptele întunericului și cele ale luminii sunt vădite. Fugi de cele dintâi și ține-te de cele din urmă: însă, fă aceasta fără compromisuri, oricât de mărunte, așa încât norma vieții tale să fie următoarea: nu este părtășie între lumină și întuneric, între Hristos și Veliar“ (Sfântul Teofan Zăvorâtul, „*Tălcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*“, Editura Sophia, București, 1999, pp. 62-64).

În privința păcatelor mici, Mitropolitul Antonie al Surojului ne prezintă o povestire foarte folositoare, cu un nebun pentru Hristos, Alexie din regiunea Voronejului (Rusia): „Au venit la el două femei. Prima se frângea sub conștiința unui păcat cumplit, săvârșit de ea; a doua se văita: sunt păcătoasă ca și toți; știți, părinte, este imposibil să trăiești și să nu păcătuiești. Atunci, Alexie le-a arătat, printr-un exemplu viu, ce înseamnă pocăința lor. Le-a trimis pe amândouă în câmp; celei care a făcut un păcat cumplit i-a poruncit să găsească cel mai mare bolovan pe care îl poate ridica și să-l aducă la el; celeilalte i-a spus să adune în șorț cât mai multe pietricele. Când femeile s-au întors, le-a spus amândurora să meargă și să pună pietrele exact acolo de unde le-au luat. Prima a mers direct către locul de unde luase bolovanul; urma lui era întipărită în pământ, iar cea de a doua a cutreierat ore în șir câmpul, nefiind în stare să-și amintească de unde a luat o pietricică sau alta. Astfel a arătat acest nebun pentru Hristos că nu trebuie să fi nepăsător față de lucrurile aparent mărunte, dar de care nu te mai poți dezbăra. Trebuie să cugetăm la aceasta, pe de o parte pentru că, într-adevăr, dacă nu ținem seama de lucrurile mărunte, nu ne mai putem apoi descotorosi de ele. Iar pe de altă parte, pentru că, obișnuindu-ne să fim nepăsători față de cele mărunte, ne obișnuim să fim nepăsători în general și începem să păcătuim tot mai mult, adică să ne schilodim tot mai mult, să distrugem și să necinstim chipul lui Dumnezeu din noi“ („*Bucuria pocăinței*“, Editura Marineasa, 2005, pp. 33-34).

Sfinții Părinți laudă pe unii oameni slăviți prin viața lor creștinească, spunând că unii ca aceștia au înviat mai înainte de învierea cea de obște. În ce stă, dar, taina unei astfel de vieți? În aceea că ei și-au însușit trăsăturile proprii vieții de după înviere, așa cum sunt ele arătate în cuvântul lui Dumnezeu și le-au făcut lucrătoare în sine. Viața viitoare este înfățișată ca fiind desprinsă de tot ce este trupesc; acolo nu se vor însura, nici se vor mărita, nu se vor hrăni cu mâncare moartă și însuși trupul pe care îl vor primi va fi duhovnicesc. Și astfel, cel ce trăiește desprins de toate cele trupești, va primi în sine sau va readuce în sine, elementele

vieții de după înviere. De vei ajunge până acolo ca în tine să moară tot ce este trupesc, vei deveni înviat mai înainte de învierea cea de obște. Drumul către această stare îl arată Apostolul atunci când spune: „*În duh să umblați și să nu împliniți poftele trupului*“ (Galateni 5, 16). Și ne încredințează că umblând pe această cale avem bună nădejde de a ajunge la țelul dorit: cel ce seamănă în duh, din duh va culege viața veșnică (Galateni 6, 8), („*Tâlcuiri din Sfânta Scriptură*“, Editura Sophia, București, 1999, pp. 62-64).

Iubiți credincioși,

Învierea Domnului este, așadar, trecerea de la întunericul morții la lumina vieții. Deoarece învierea nu înseamnă doar înnoirea și preschimbarea trupului; ea îl mută pe om în viața cea nouă și neasemănată, în care, eliberat din strânsoarea materiei, nu mai are nevoie de aer, de hrană sau de împreunare trupească, ca să nu se stingă. De aceea, pe drept cuvânt, Sfinții Părinți s-au întrebat dacă trupul va învia cu toate ale sale din care multe nu-i vor mai fi de nici un folos dacă, așadar, va fi cu adevărat restaurat în întregimea sa, în deplinătatea firii sale. Părinții spun că trupul își va păstra toate organele sale. Însă, adaugă Tertulian, lucrarea lor va înceta; dealtfel, arată el, și în viața aceasta este cu puțință să nu te folosești de stomac sau de părțile trupului ce slujesc împreunării între bărbat și femeie, în vreme de post și înfrânare, fără ca deplinătatea omului să fie în vreun fel vătămată. Folosindu-se de un vocabular mai precis, Părinții capadocieni, Sfinții Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin și cei care le-au urmat, afirmă că trupul își va păstra puterile (sau facultățile) dar că ele nu vor fi active. Cu judecată ar fi să spunem că organele trupului, devenit duhovnicesc și ceresc, sunt și ele transfigurate, și tot așa vor fi și lucrările lor (cf. Filipeni III, 21), după cum ne lasă să întrezărim Sfânta Scriptură și experiența mistică atunci când vorbesc de *simțiri duhovnicești* sau de folosirea în chip duhovnicesc a mădurelor trupului.

Viața cea nouă înseamnă și schimbare a legăturilor dintre oameni: cele trupești, dintre bărbat și femeie, și cele de rudenie vor pieri, fără să piară însă uniunea, apropierea și iubirea, cu totul spiritualizate: „*când vor învia din morți, nici nu se mai însoară, nici nu se mai mărită, ci sunt ca îngerii din ceruri*“, spune Mântuitorul Hristos (Marcu 12, 25; cf Matei 22, 30; Luca 20, 35-36), (J. C. Larchet, „*Tradiția Ortodoxă despre viața de după moarte*“, Editura Sophia, București, 2006, pp. 297-298).

Această schimbare a felului nostru de viață am dorit să o facem și noi prin nevoințele Postului celui Mare. Și, indiferent cât de mult sau de puțin am reușit suntem dator să continuăm acest efort de înduhovnicire și dincolo de hotarele Postului, în toată viața noastră. Prin lumina Sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos primim și noi cea îndrăzneală și acel curaj pe care le-au dobândit

Sfinții Apostoli ca să devenim propovăduitori și mărturisitori ai lui Hristos Cel înviat, prin fapte, iubire, suferințe și jertfă, vestind tuturor celor de lângă noi bucuria cea mare a biruinței vieții asupra morții. Această biruință o poate obține, de la Hristos încoace, oricine crede și săvârșește călătoria acestei vieți având pururi ochii ațintiți la Hristos, începătorul și plinitorul credinței (Evrei 12, 2). Avem mărturia nenumăratelor cete de sfinți care, prin multe feluri de căi de mântuire, s-au sfințit pe sine încă dintru această viață și s-au făcut părtași vieții celei veșnice întru împărăția Cerurilor.

Aceste învățături sfinte vi le împărtășim cu părintească dragoste în strălucita zi a Învierii, rugând cu stăruință pe Mântuitorul Hristos Cel înviat să ne ajute tuturor ca, luminați de lumina sfântă pe care am primit-o în această noapte, să ducem viața cea plăcută Lui, să păstrăm credința neîmpuținată, rămânând neclintiți pe calea cea adevărată care duce la viață, ca să ne putem bucura din plin.

Vă dorim tuturor să trăiți, în aceste zile pline de lumină, bucuria cea adevărată a Sfintei Învieri, potrivit rânduielilor noastre sfinte și vă vestim cu bucurie, îngereasca veste:

HRISTOS A ÎNVIAT!

*Al vostru doritor de tot binele și rugător stăruitor către
Mântuitorul Hristos Cel înviat,*

† GALACTION,
Episcop al Alexandriei și Teleormanului

† AMBROZIE,

Din mila lui Dumnezeu, Episcop al Giurgiului

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăriturilor creștini din cuprinsul Episcopiei Giurgiului har, milă și pace de la Dumnezeu Tatăl, iar de la noi, arhieresti binecuvântări.

„Nu va mai putea încă stăpânirea morții cu puterea să țină pe oameni, că Hristos sa pogorât, sfărâmând și stricând stăpânirile ei. Legat este iadul. Proorocii cu un glas se bucură, zicând celor ce erau în credință: Sosit-a Mântuitorul! Ieșiți credincioșilor la înviere“.
(Condacul Învierii, glas 7)

Iubiți credincioși și credincioase,

Astăzi, în ziua Învierii Sale din morți, Hristos ne adresează această chemare sfântă, ca părăsind cele vechi ale vieții noastre supuse păcatului și morții să ieșim la înviere pentru a ne înnoi și a primi biruința pe care o aduce aceasta în viața fiecăruia. Care este puterea Învierii în viața noastră? Aceea că nu mai murim, că moartea a fost biruită și puterea Mântuitorului s-a revărsat peste întreaga fire. Acesta este sensul întrebării rostite de Sfântul Apostol Pavel cuvântând despre înviere: „Unde-ți este, moarte, biruința ta? Unde-ți este, moarte, boldul tău?“ (I Corinteni 15,55) Aceasta este și bucuria care se face în cer și pe pământ, pentru că Dumnezeu este iubire, iubirea este comuniune și comuniunea este viață veșnică, continuitate. De aceea „se face bucurie înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 10), pentru că cel care se întoarce către El trăiește veșnic această comuniune a iubirii Sale. Cu atât mai mult se face bucurie în cer acum când toată lumea este smulsă din mâinile diavolului. Astăzi se bucură îngerii, astăzi se veselesc arhanghelii, pentru că omenirea primește deplin iubirea lui Dumnezeu prin Jertfa iubitoare a Fiului Său. învierea este darul pe care l-am primit noi de la Hristos și mulțumirea este obștească în cer și pe pământ pentru că Stăpânul cerului și al nostru nu se rușinează a prăznui

împreună cu noi. Iar Hristos Însuși mărturisește „*cu dor am dorit să mănânc aceste Paști cu voi*“ (Luca 22,15) și dacă a dorit să prăznuiască împreună cu noi Paștile, atunci negreșit a dorit să prăznuiască și învierea.

Această slăvită sărbătoare este a tuturor după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „Nimeni dintre cei săraci să nu se întristeze din pricina sărăciei sale, pentru că praznicul acesta este duhovnicesc. *Nimeni dintre cei bogăți să nu se mândrească cu bogăția, pentru că bogăția nu poate spori cu nimic bucuria acestui praznic*“¹. Ceea ce trebuie să înțelegem este că darul de care suntem chemați să ne împărtășim, învierea Domnului, se dă tuturor deopotrivă și că primim această bucurie potrivit efortului duhovnicesc pe care fiecare l-a săvârșit în perioada Postului. Dacă sufletul nostru s-a limpezit prin post și rugăciune, dacă trupul l-am supus schimbării prin metanie, dacă fiecare și-a mărturisit cu căință neputințele și păcatele pentru a se întări sufletește, atunci Hristos ne cheamă la masa comuniunii și a bucuriei. Chiar dacă nu am făcut nimic din acestea, sau nu le-am împlinit deplin, Hristos, cu iubirea Sa covârșitoare, ne cheamă la aceeași bucurie, iară și iară, cu nădejdea că vom înțelege într-o zi Jertfa Sa plină de dragoste „pentru noi și pentru a noastră mântuire“.

Adevărul Învierii este descoperit tuturor, chiar dacă uneori nu avem puterea să-l transpunem și să-l integrăm vieții noastre, să ne luminăm cu înțelegerea lui în imediata noastră existență. Fără înviere nu puteam accede la relația deplină de comuniune și iubire cu Dumnezeu, nu putem primi în viața noastră harul, puterea și ajutorul Lui. Cu cât ne îndepărtăm de înviere simțim că slăbim în relația cu Hristos, că pierdem puterea de a vieții deplin, că firea materială a existenței noastre în lume ne copleșește prin greutatea și povara ei, prin suferința pe care o trăia creația înainte de înviere, făptura suspină cu suspinuri negrăite“ (Romani 8, 22). În zilele noastre resimțim această povară, această suferință, neliniște și tulburare a ordinii pentru că ne îndepărtăm de „lumina lui Hristos care luminează tuturor, ne îndepărtăm de izvorul puterii dumnezeiești pe care îl înlocuim cu o putere relativă, redusă la această lume. Cine nu recunoaște pe Creatorul cerului și al pământului, Cel care prin înviere restaurează toată zidirea, inclusiv pe om, răscumpărându-l din moarte și redându-i chipul cel dintru început, nu recunoaște nici puterea lui Dumnezeu, nici lucrarea Sa sfințitoare care se săvârșește permanent peste întreaga lume și omenire.

Astfel putem înțelege multe din frământările vremurilor noastre. Natura se răzvrățește pentru că dorința omului de a o exploata depășește limitele nevoilor sale căzând în păcatul lăcomiei, producând dezechilibrele naturale pe care le

¹ Episcopul Nicodim, *Predici la Postul Mare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 2005, p. 318.

trăim: inundații, încălzirea excesivă a planetei, subțierea stratului de ozon care crează pericolul radiațiilor, tsunami, alunecările de teren și altele. Relațiile interumane se degradează din cauza „iubirii de stăpânire“, după cum ne arată rugăciunea Sfântului Efrem Șirul pe care o rostim în toată perioada Postului Mare. Ne îndepărtăm de iubirea adevărată fie prin dorința de stăpânire directă a acestei lumi materiale, a pământului sau bunurilor materiale, care considerăm că ni se cuvin, uitând că pe toate trebuie să le luăm cu mulțumire pentru că sunt creația lui Dumnezeu, fie prin dorința de a-l stăpâni pe celălalt, uitând că este aceeași făptură zidită de Dumnezeu și că suntem deopotrivă frați și în această lume și în viața cea viitoare.

Cum putem să readucem echilibrul vieții noastre? Cum putem să păstrăm această lume și pe noi departe de pericolele care ne așteaptă? Prin primirea lui Hristos în viața noastră, nu numai ca Persoană care a murit și a înviat pentru noi, pe care să-L privim sau să-L contemplăm de la distanță, ci pe care să-L trăim lăuntric, în lumea în care ne comparăm existența cu a celuilalt, Hristos nu se compară cu noi ci reface modelul desăvârșit al omului, fiind El însuși Om. Numai după acest model și reper al vieții noastre putem să ne călăuzim în realizarea propriei noastre vieți. Demnitatea pe care ne-o redă Hristos prin înviere este măsura existenței noastre. De aceea, în contextul integrării europene, pe care țara noastră a realizat-o la începutul acestui an, standardul cel mai important nu este cel al nivelului economic, ci al demnității pe care o împlinim după modelul lui Hristos ca ființe și ca țară creștină. Nici o Uniune și nici o convingere sau ideologie nu poate să ne schimbe demnitatea pe care Hristos ne-a încredințat-o, dar pentru a o împlini trebuie să fim responsabili pentru viața noastră, pentru relația cu semenii noștri, mai ales, pentru relația cu Hristos. Credința în Hristos și în învierea Sa și tradițiile noastre care vin dintr-o spiritualitate profund ortodoxă pot fi cea mai importantă bogăție pe care poporul nostru poate și trebuie să o poarte în Uniunea Europeană, pe lângă celelalte bunuri spirituale și materiale pe care dorim să le împărtășim cu ceilalți. Statornicia, puterea spirituală, stabilitatea, creativitatea, morala și virtuțile în general, sunt tot atâtea daruri pe care trebuie să le cultivăm în viața noastră și pe care trebuie să le încredințăm și altora. Mai întâi copiilor, fiilor și ficelilor noastre care trăiesc vremuri de încercări, de tulburare, de dezorientare spirituală și materială. Cum poate trăi un copil pe care dumnezeavoastră, mamele și bunicile zilelor noastre, îl învățați să-și împreuneze mâinile pentru a se ruga lui Dumnezeu în fața icoanelor, atunci când semenii ai noștri vor să scoată din viața lor nu numai icoanele, ci și prezența lui Hristos din școală? Sau cum va rezista îndoiiilei credinței sale un tânăr care se formează pentru viață, atunci când i se pun în față imagini și afirmații false legate de viața lui Hristos, așa cum sunt cele cuprinse în Codul lui Da Vinci, Evanghelia după Iuda, în piesa de teatru

Evangelista sau în documentarul legat de mormântul lui Hristos? Numai prin credință și statornicie în viața noastră, călăuzită de roadele Învierii: „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția“ (Galateni 5, 22-23).

Iată, iubiți credincioși, de ce trebuie să rămânem ancorați în realitatea Învierii și a credinței că Hristos a înviat cu adevărat. Au vrut și atunci, în zilele Învierii să ascundă acest adevăr cei care au dat bani străjerilor care păzeau mormântul pentru a răspândi minciuna că ucenicii l-au furat pe Hristos. Tăgăduirea acestui adevăr a continuat totdeauna în istoria noastră de două mii de ani și nu încetează să se arate până în zilele noastre sub formele acestea înșelătoare și mincinoase care, chiar dacă nu schimbă credința noastră, pot strecura îndoieli celor care nu sunt deplin credincioși, celor care sunt în proces de formare, copiii și tinerii noștri, celor care maturi fiind nu au ajuns la statornicia credinței ca temei al vieții lor. Iată de ce este o vreme a contemplării acestui Adevăr și este o vreme a acțiunii. În aceste timpuri chemarea de „a ieși, la înviere“ este mai actuală ca oricând. Este chemarea pe care a adresat-o Hristos mai înainte de înviere lui Lazăr, prietenul său, pentru a ne arăta, dacă mai era nevoie, că învierea este posibilă, este realizabilă, este reală, chiar dacă materia este supusă stricăciunii. Dacă Lazăr a răspuns acestei chemări în starea în care se afla, cu atât mai mult trebuie să răspundem astăzi noi, cei care suntem vii, dar pentru care moartea spirituală devine un pericol din ce în ce mai prezent în viața noastră. Dacă „*Hristos a înviat, cu moartea pe moarte călcând*“, calea vieții noastre se îndreaptă spre înviere, așa cum poetul Liviu Turcea, înțelegând ce reprezintă moartea de după moarte și învierea lui Hristos, spunea: „*tu, nu vei mai muri niciodată!*“

Aceasta este bucuria pe care Hristos a făcut-o întregii lumi și de care se bucură împreună cu noi și îngerii din cer, refacerea comuniunii și a legăturii de iubire cu Dumnezeu și cu semenii, pentru că El nu este un Dumnezeu al morților ci al celor vii. Adevărul Învierii ne face liberi fiindcă teama de moarte nu mai există pentru cel ce crede în Hristos cel înviat, întunericul este răpus de lumină, diavolul, care voia să ia sub stăpânire și să înrobească omenirea, este biruit. Pentru aceasta, cei ce ascultă și urmează chemarea „veniți de primiți lumină!“ au părăsit calea păcatului, a întunericului morții și se bucură de înviere.

Iubiți fi și fice duhovnicești,

Să primim cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu nespusa bucurie a Învierii Domnului, bucurie pe care să o păstrăm în sufletele noastre, nu numai în Săptămâna Luminată, ci tot anul și chiar în toată viața noastră. Putem face aceasta „ieșind la înviere“ în fiecare duminică și sărbătoare prin participarea la Sfânta Liturghie, arătând că suntem creștini ai Învierii nu numai astăzi ci în toată vre-

mea vieții noastre, pentru a fi și în veșnicie fii ai Învierii. Dacă mai sunt ezitări în viața noastră, dacă continuăm să lăsăm loc păcatului în conștiința noastră, dacă nu am săvârșit întotdeauna binele, să ne gândim că Hristos continuă să ne cheme la viața de iubire, de comuniune cu El, dar și cu semenii noștri. Dacă Hristos ne întinde mâna Sa în ajutor și revarsă puterea Sa sfintitoare de fiecare dată când ne aflăm în necaz și în strâmtorare, când suntem în suferință și în boală și ne întărește, să credem cu adevărat că fără lucrarea și harul lui Dumnezeu nu putem face nimic! Tendințele noastre personale sau sociale de a deveni autonomi față de Dumnezeu ne demonstrează de fiecare dată că El este cel prin care „toate s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.” (Ioan 1, 3). Astfel, existența noastră, nu mai este înțeleasă în afara lui Dumnezeu, ci împreună cu El, nu numai pentru viețuirea în acesta lume, ci pentru veșnicie.

Întru zidirea unei vieți adevărate și mântuitoare Vă îndemn, iubiților, să păstrați credința cea adevărată pazindu-vă sufletele și cugetele curate prin Taina Spovedaniei, îndreptându-Vă viața asemenea florilor după lumină, nu numai după cea a soarelui, ci mai ales după lumina Învierii lui Hristos. Din lumina și dragostea aceasta să dăruiți celor care vă sunt aproape, fiilor și ficelilor, fraților și surorilor, soților și soțiilor, părinților și rudelor, celui străin, gol, flămând și însetat, pentru ca Hristos să Vă dăruiască. Creșteți și educați copiii cu valorile spirituale pe care și noi le-am primit de la moșii și strămoșii noștri iubitori de credință, de neam și de țară, împlinitori ai Evangheliei în duhul păcii, al bunăvoinței, al înțelegerii, al înțelepciunii, al îndelungatei răbdări și mai ales al iubirii. Lăsați în acest ceas întristările și gândurile de viață care Vă copleșesc și faceți din învierea lui Hristos temei neclintit al vieții care să Vă aducă bucurie de viață veșnică și mântuire.

Darul Învierii să reverse în viața fiecăruia belșug de lumină care să lumineze calea dragostei de Hristos și a dragostei frățești. Vă întâmpin pe toți cu creștinescul salut:

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru pururea rugător și împreună cu toți mulțumitor lui Dumnezeu pentru darul desăvârșit al bucuriei Învierii pe care astăzi o trăim,

† AMBROZIE,
Episcop al Giurgiului

MP

ΘΘ

IC XC

III

OMIBETICE ȘI PASTORALE

Meditație la sfânta Săptămână a Patimilor

Protos. Irineu Dogaru

Nici o perioadă a anului bisericesc nu este mai încărcată de emoție și de trăire duhovnicească, așa cum este Săptămâna Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos. După ce am petrecut în post și rugăciune zilele Postului Mare, ne aflăm acum la momentul când trăim la cele mai înalte cote în mod efectiv și afectiv, ultimele zile din viața pământească a Fiului lui Dumnezeu. În această săptămână lupta se intensifică. Ne apropiem, împovărați de greutatea Crucii, de linia de sosire a alergării noastre duhovnicești, unde vom primi cununa victoriei ruptă din lumina Învierii lui Hristos.

În această săptămână, ultima parte, dar și cea mai grea a urcușului nostru duhovnicesc către înviere, fiecare zi este un popas de unde ne luăm hrana și puterea pentru Golgota mântuirii noastre.

Luni mergem la Iosif din Vechiul Testament, cel care 1-a preînchipuit pe Hristos, care întocmai ca și el a fost urât de cei din neamul Său și vândut de ucenicul Lui pentru treizeci de arginți. Întocmai ca și Iosif, Hristos a biruit Egiptul, adică păcatul, și ca un iubitor de oameni ne-a răscumpărat prin darea hranei celui de taină, dându-Se pe El însuși pentru noi și ne hrănește cu trupul Său cel purtător de viață.

Tot în această zi slujbele și textele citite la sfintele slujbe ne înfățișează momentul în care Hristos a blestemat smochinul cel neroditor (Marcu 11, 12-14), comparat de Sfinții Părinți cu poporul iudeu în care Mântuitorul n-a găsit rod potrivit, ci numai „umbra legii“. Istoria smochinului a fost așezată aici, pentru a ne îndemna la umilință, pentru că fiecare suflet lipsit de roade duhovnicești este un smochin neroditor. De aceea smochinul din Evanghelie rămâne peste timp ca un stâlp cu totul uscat spre luare aminte a celor care nu fac rod potrivit de virtute.

Facem un pas înainte în urcușul nostru duhovnicesc și marți avem în față icoana celor zece fecioare (Matei 25, 1-13). Această pildă rostită de Mântuitorul ucenicilor Săi, a fost rânduită să fie amintită în această zi ca un îndemn la veghe neconținută în întâmpinarea adevăratului Mire prin fapte bune, mai cu seamă prin milostenie, pentru că neștiute sunt ziua și ceasul întâlnirii cu Părintele ceresc! Luând seama la această parabolă în această săptămână sfântă constatăm că

dacă vom săvârși o singură virtute, cea mai mare chiar, și nu ne vom îngriji de celelalte, și mai cu seamă de milostenie, nu vom intra cu Hristos în odihna veșnică, ci vom fi întorși rușinați.

În ziua de miercuri, o altă pericopă evanghelică se află în centrul cultului liturgic, și anume cea care face referire la femeia păcătoasă care a uns cu mir pe Domnul cu puțin timp înainte de mântuitoarele Sale Patimi (Luca 7, 37-50). Acest lucru s-a întâmplat în Ierusalim, în casa lui Simon Leprosul, iar mirul turnat de femeie pe capul lui Iisus era de mare preț. După cuvântul Mântuitorului, fapta ei trebuia făcută cunoscută pretutindeni. Ce-a îndemnat-o oare pe femeie la săvârșirea acestei fapte? Dragostea pe care ea a văzut-o că o are Hristos pentru toți, prietenia Lui cu toți oamenii și mai cu seamă faptul că a intrat în casa unui lepros pe care legea îl socotea necurat și poruncea să fie îndepărtată dintre oameni ca semn al dragostei fără de margini pentru toată ființa umană. Iarăși avem prilejul să medităm la starea noastră, să o conștientizăm și să turnăm din mirul faptelor noastre bune peste Hristos pe care îl găsim în fiecare dintre frații noștri!

Începând cu ziua de joi trăim cele mai dramatice clipe din viața pământească a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Rememorăm astfel patru momente importante, și anume: spălarea picioarelor, Cina cea de taină, rugăciunea cea mai presus de fire și vânzarea Domnului (Ioan 13, 17, 18). În Joia Patimilor, seara la Denie se citesc cel 12 Evanghelii, care prin mesajul lor amplifică trăirea dramatică ale ultimelor zile pe pământ ale lui Iisus. De aceea acum, slujbele sunt încărcate de o emoție profundă sfâșietoare! Sufletul și trupul nostru tresaltă la auzul cuvintelor ce mărturisesc chinurile la care a fost supus Hristos de către chiar cei care au fost zidiți de mâna Sa. Biciuirile, scuipările, palmele și batjocura L-au însoțit în acest timp pe drumul calvarului, pe Golgota răstignirii Sale și al mântuirii noastre!

După ce S-a umilit pe Sine spălând picioarele ucenicilor la Cina cea de Taină, Iisus a mers și S-a rugat. Spune Sfânta Scriptură că în Grădina Ghetsimani, pe Muntele Măslinilor, Iisus s-a rugat cu lacrimi de sânge. Nu că nu ar fi putut scăpa de patimi s-a rugat Hristos, că doar era Dumnezeu Însuși, ci pentru a ne arăta nouă că a fost și Om adevărat supus aceluiași slăbiciuni trupești, afară de păcat! Cum oare am acționa fiecare dintre noi în fața morții? Am avea oare puterea să ne rugăm, sau am intra în panică grăbindu-ne astfel sfârșitul vieții noastre pământești?

Mântuitorul nostru Iisus Hristos și-a luat crucea pe umeri ridicându-ne pe noi din starea „de păcat în care căzusem, prin răstignirea și prin moartea Sa pe cruce ridicând din păcatul strămoșesc și dezrobind din legăturile morții.

Ajungem astfel, vineri, în ziua a șasea când Hristos, după ce a fost batjocorit și judecat, a fost răstignit pe cruce (Ioan 18, 19). El a fost răstignit în ziua a șasea

a săptămânii așa cum la creație omul a fost făcut de Dumnezeu în ziua a șasea, iar prin jertfa Sa, Hristos l-a recreat pe om.

În această zi de vineri, este mare plângere și tânguire. Astăzi trupul lui Iisus a fost pogorât de pe cruce și pus în mormânt. Oamenii și întreaga natură participă la această durere, iar acest lucru îl vedem și îl trăim cu toții în cântările de la slujba Prohodului. În aceste cântări se înfățișează toată istoria mântuirii noastre. Melodiile și textele sunt mișcătoare și ne transformă făcându-ne, în chip tainic, părtași ai acelor momente.

Împreună cu sfinții și cu toată suflarea pământească îl conducem pe Hristos la mormânt îndurerați, dar și plini de speranța că acesta va fi izvorul învierii noastre. Din mormânt Hristos s-a pogorât cu sufletul la iad, slobozind pe cei vechi din întunericul morții.

Încercând să concluzionăm aceste gânduri putem spune că cele patruzeci de zile ale Postului Mare întrec toate celelalte zile, iar Săptămâna Mare este cea mai importantă. Ea se numește așa, nu pentru că zilele ei ar fi mai mari sau că ar avea mai multe ceasuri, ci pentru că în timpul ei, s-a săvârșit minunea cea mare și mai presus de fire a Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Fiecare zi a acestei săptămâni să fie prilej de îmbogățire duhovnicească pe urcușul spre Înviere, împreună cu Hristos, în împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin.

Cuvânt la Izvorul Tămăduirii

Preot Nicolae Tănăsioiu

In Săptămâna Luminată, Sfânta noastră Biserică, la sfințele slujbe, ne vestește bucuria Învierii Mântuitorului Hristos din morți. Totuși, în vinerea din Săptămâna Luminată, pe lângă vestea Învierii, Biserica ne-o aduce înaintea, spre cinstire, pe Maica Domnului, prin care s-a făcut începutul mântuirii noastre. Așezarea în această zi a sărbătorii Maicii Domnului ne dovedește cinstea de care Născătoarea de Dumnezeu se bucură din partea Bisericii, spunându-ne și prin aceasta că oriunde se va propovădui Hristos cel înviat din morți, va fi preamărită și Maica Sa, din care El și-a luat trup, și prin care s-a făcut începutul lucrării Sale mântuitoare.

La acest praznic, Maica Domnului este înfățișată ca izvor de tămăduire sufletească și trupească, izvor de daruri, pururea curgător către noi, izvor de fapte minunate, de care împărtășindu-ne, ne bucurăm. Această asemănare a plecat de la un izvor real, cu apă vindecătoare de orice boală, prin mijlocirea căruia Maica Domnului a făcut o serie de tămăduiri, și pe locul căruia, din această pricină, în jurul anului 454, împăratul Leon cel Mare a ridicat o biserică în cinstea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

În Sinaxarul praznicului din Penticostar se relatează următoarele în această privință: „Biserica aceasta și-a luat începutul de la împăratul Leon cel Mare. Fiind acela om bun și prea blând, mai înainte de a se sui pe tronul împărăției Bizanțului, pe când se număra încă între oamenii obișnuiți, umblând prin pădurea din preajma Constantinopolului, a dat peste un orb rătăcit care l-a rugat să-l călăuzească spre cetate. Și ajungând aproape de locul unde s-a ridicat mai târziu biserica, orbul a fost cuprins de o sete arzătoare și i-a cerut lui Leon să-i dea apă ca să-și astâmpere setea. Iar Leon, pătrunzând în desișul din apropiere, căuta apă; căci pe atunci locul acela era acoperit cu tot felul de arbori și desișuri de verdeață care creșteau pe el. Și negăsind pe acolo apă, s-a întors întristat. Dar pe când se întorcea, i-a sunat în urechi glas de sus, care i-a zis: «Nu e nevoie să te ostenești, Leone, căci apa este aproape!». Deci, întorcându-se din nou, Leon căuta. Și ostenindu-se iarăși mult, din nou a auzit glasul acela, care i-a zis: «Pătrunde, Leone, împărate, mai în adânc în pădurea aceasta și, luând în mâinile tale apă tulbure, potolește setea orbului și apoi unge cu ea ochii lui cei întunecați; și vei cunoaște de îndată cine sunt eu, care

sălășluiesc aici de multă vreme». A făcut atunci Leon precum îi spusese glasul și îndată orbul a început să vadă. Și ajungând Leon împărat, potrivit proorociei Maicii Domnului, a zidit lângă acel izvor cu apă miraculoasă, dătător de tămăduiri, o biserică, unde s-au făcut apoi nenumărate vindecări de tot felul de boli sufletești și trupești, izbăviri minunate și chiar învieri din morți¹.

Această minune ca și multe altele înfăptuite de Maica Domnului sunt doar aspectele văzute, ca prin ele să înțelegem, luminați de Duhul Sfânt, că Maica Domnului este izvor din care curge toată bunătatea și mulțimea de tămăduiri, izvorând din belșug faceri de bine tuturor celor ce au nevoie de întărirea sufletelor și de sănătatea trupului, prin apa harului.

Împăratul Justinian al Bizanțului s-a vindecat și el de o boală grea la acel izvor, fapt pentru care a ridicat, în secolul al VI-lea, o biserică impunătoare pe locul celei vechi, care va fi refăcută și înzestrată cu odoare de preț de către succesorii săi: Vasile Macedoneanul și fiul acestuia, Leon Filosoful.

Secolele au trecut unul după altul și, în ciuda vitregiei vremurilor, Izvorul Tămăduirii de la Constantinopol nu a secat niciodată, aducând celor credincioși bucurie și vindecare sufletească și trupească. Dintre aceste tămăduiri consemnate de tradiție, amintim doar câteva: un mort a fost înviat turnându-se peste el apă din acest izvor; au fost alungați mulți demoni; a slobozit întemnițați; pe împăratul Leon Filosoful l-a vindecat de piatră la rinichi, iar pe soția sa, Teofana, a scăpat-o de friguri; Ștefan Patriarhul s-a vindecat de oftică; împăratul Roman Lecapenul s-a tămăduit de o boală grea de stomac; pe marele dregător Tarasie l-a vindecat de friguri cumplite; mai mulți călugări au fost izbăviți de boli și a tămăduit multe alte nenumărate feluri de răni, molime și suferințe.

Credincioșii care merg astăzi la Istanbul – numele nou al vechii cetăți a Constantinopolului – pot să se închine în biserica Izvorului Tămăduirii. Actuala construcție datează din secolul al XIX-lea, dar la subsolul acesteia se afla un paraclis din secolul al V-lea, unde există până astăzi izvorul cu apă tămăduitoare al Maicii Domnului.

Sărbătoarea aceasta a luat naștere ca o pomenire a înnoirii acelei biserici, prăznuită până astăzi. Cu timpul însă, sărbătoarea înnoirii bisericii s-a transformat tot mai mult într-o sărbătoare a Maicii Domnului, izvorul tuturor vindecărilor săvârșite prin mijlocirea apei.

Pentru noi cei de acum, care suntem departe de izvorul fizic și istoric din Istanbulul de astăzi, ne spune praznicul în subsidiar, că nu trebuie să ne întristăm că nu ajungem la el, pentru că Izvorul mântuirii noastre, Stăpâna lumii e cu noi, e aici și, prin sfințirea mică a apei, face aceleași minuni ca și atunci, ca și acolo.

În Vinerea de după Paște, la sărbătoarea Izvorul Tămăduirii, în toate bisericile și mănăstirile noastre, la sfârșitul Sfintei Liturghii, se săvârșește slujba de sfințire a

¹ Penticostarul, *Sinaxarul Izvorului Tămăduirii*, p. 40.

apei (aghiazma mică), după o rânduială adecvată Săptămânii Luminate, din care creștinii beau dimineața, pentru întărire trupească și sufletească. În unele locuri, în această zi, preoții sfințesc fântânile, izvoarele și stropesc cu apă sfințită casele, troițele, în amintirea minunii petrecute în secolul al V-lea la Constantinopol, când acel orb a primit de la Maica Domnului vindecare prin intermediul apei din Izvorul cel tămăduitor. Mulți creștini ies în această zi la mormintele celor dragi pentru a da de pomană, a îngriji locurile de veci și a-și aminti că, ceea ce au fost cândva cei morți, vor ajunge și ei atunci când lumina vieții li se va stinge.

Așadar, praznicul acesta, cu timpul, a suferit transformări foarte importante, în așa fel încât sărbătoarea aceasta, închinată minunilor aceluia izvor sau rememorarii acelor minuni ale Prea Curatei Stăpâne a devenit o sărbătoare închinată în mod expres persoanei Prea Curatei Stăpâne, zi în care o numim pe Aceasta: *Izvorul tămăduirilor noastre*.

Praznicul acesta a ridicat, deci, momentul istoric la o întâlnire curentă cu Maica lui Dumnezeu, arătând că izvorul nu era minunat de la sine, ci numai pentru că Prea Curata Stăpână lucra minuni prin intermediul acelei ape. Praznicul a transformat, astfel, recurgerea la istorie în revenirea la veșnicie, pentru că oriunde există rugăciune și credință în Maica lui Dumnezeu se produc vindecări și minuni preaslăvite.

Această sărbătoare este, deci, un praznic al Maicii Domnului, dar în același timp este un praznic al lui Hristos. Așa cum Maica nu poate fi despărțită de Fiul, nici prăznuirea sa nu se poate despărți de cea a Fiului său. Așa precum glasul ei l-a îndrumat pe Leon cel Mare la izvorul tămăduitor din adâncul pădurii, tot așa ea ne călăuzește pe toți la adevăratul Izvor al Tămăduirii, Iisus Hristos, Fiul său. El este Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, prin Care vine tot harul de viață dător, dumnezeiesc și îndumnezeitor. Hristos este El Însuși Izvorul Tămăduirii pentru că pe Cruce fiind, din Trupul Său a izvorât Sângele Jertfei mântuitoare. Așa cum Înaintemergătorul Ioan a venit în lume „*ca să mărturisească despre lumină*” (Ioan 1, 7-8), tot astfel și Maica Domnului L-a născut pe Hristos Lumina Lumii, Soarele Dreptății, Răsăritul cel de Sus și ne îndrumă către El și în această săptămână luminată de strălucirea Învierii, ca la Singurul și Adevăratul Izvor al Tămăduirii. Este semnificativ faptul că prima vindecare a fost a unui orb însetat. Așa și cei însetați de Adevăr, curățindu-și inima în Biserică cu apa cea vie a lui Hristos, vor primi lumina harului cunoașterii lui Dumnezeu. Aceasta îi va duce la viața veșnică, vindecându-i de cea mai gravă boală: aceea de a fi muritori.

Începând cu ziua luminată a Învierii, timp de o săptămână, se aude în Biserică chemarea ce ni se face de a ne adăpa din bogăția de haruri revărsate din mormântul lui Hristos, din Izvorul nesticăciunii: „*Veniți să bem băutură nouă, făcută cu minune nu din piatră stearpă, ci din mormântul lui Hristos, care a izvorât izvorul nesticăciunii; întru care ne întărim*”.²

² *Ibidem*, Utrenia Paștilor, cântarea 3, irmos, p. 7.

Așa cum pe Hristos îl numim izvor de viață, de apă vie, de nesticăciune și nemurire, tot așa, la slujba Izvorului Tămăduirii, o numim și pe Maica Domnului: „izvor dintru care curge toată bunătatea și dintru care se revarsă tuturor binefacerile“³, „mană cerească și izvor dumnezeiesc al raiului“⁴, izvor plin de „minuni nedesertate“⁵.

În vinerea Săptămânii Luminate, deci, Biserica ne cheamă să bem și din acest izvor, din aceste curgeri ale harului, să sorbim din revărsările de viață, de milă și de îndurare care vin din izvorul cel pururea curgător care este Maica Domnului, Maica lui Hristos Cel ce a înviat din morți: „Scoateți bolnavilor, apa tămăduirilor, că Preacurata varsă din dumnezeiescul izvor, îndulcirea cea adevărată, izvorând cu adevărat torentul desfătării. Pentru aceasta, cu credință, să ne adăpăm toți din fântânile cele îmbelșugate“⁶.

Dacă cugetăm la cele două izvoare și la apa harului revărsată prin ele, observăm că avem de-a face cu aceeași apă vie, mântuitoare și vindecătoare, ce țâșnește dintr-o sigură sursă – Dumnezeu, lucru clar pus în lumină de cântările sărbătorii: „Ceea ce ești cinstea cea de obște a neamului omenesc, Prea-cinstită, bucură-te Marie, bucură-te; că Făcătorul tuturor s-a pogorât lămurit peste tine, ca o picătură, arătându-te pe tine izvor nemuritor, dumnezeiască Mireasă“⁷ și „Luminat și sfânt lăcaș al Stăpânului tuturor te știu pe tine, Fecioară, și izvor de nesticăciune, care izvorăște pe apa, Hristos, dintru care ne adăpăm“⁸.

Sursa de apă nemuritoare este Hristos-Dumnezeu. El S-a pogorât asemenea unei picături peste Maica Domnului, prefăcând-o într-un izvor, din apele căruia noi ne adăpăm. Umanitatea Maicii Domnului a fost sfințită de dumnezeirea Cuvântului, prin sălășluirea Acestuia în ea, motiv pentru care este plină de har, izvorându-ne și nouă apa darului primit, apa mântuirii.

Primul și cel mai mare dar făcut omenirii de Maica Domnului a fost Fiul ei. Prin curăția și disponibilitatea ei, Fecioara Maria a făcut posibilă realizarea Întrupării, ca inițiativă deplină a lui Dumnezeu. Datorită curăției, disponibilității și darului primit și dăruit apoi lumii, Maica Domnului a devenit un izvor îmbelșugat de daruri pentru întreaga umanitate. Așa cum este prezentată de cântările slujbei acestui praznic, Maica Domnului, se aseamănă cu o câmpie mănoasă, asupra căreia pogorându-se ploaia cea dumnezeiască, a făcut-o să rodească belșug de daruri: „Lucruri minunate și uimitoare a săvârșit Stăpânul cerurilor, dintru început, întru tine, cea cu totul fără prihană; că de sus a picurat lămurit, ca o ploaie, în pânțele tău, dumnezeiască Mireasă, arătându-te pe tine izvor, dintru care curge toată

³ *Ibidem*, Vinerea din Săptămâna luminată, Vecernia mare, prima din stihirile Izvorului, p. 34.

⁴ *Ibidem*, A doua din stihirile Izvorului, p. 34.

⁵ *Ibidem*, Slava..., p. 36.

⁶ *Ibidem*, Utrenia Izvorului, cântarea 7, oda 1, p. 41.

⁷ *Ibidem*, cântarea 1, oda 4, p. 37.

⁸ *Ibidem*, cântarea 3, oda 1, p. 37.

bunătatea și dintru care se revarsă tuturor binefacerile, ca mulțime de tămăduiri, celor ce au nevoie de întărirea sufletelor și sănătate trupului prin apa harului“.⁹

Hristos s-a folosit de Maica Sa ca de un vas de mare cinste pentru a revărsa asupra noastră bunătățile Lui. Ea este îndrăznirea celor muritori către Dumnezeu, temeiul cel tare al credinței, turnul fecioriei și ușa mântuirii. Prin ea s-a deschis raiul, ea a curățit spurcăciunea păcatului, prin ea se ridică biruințele și cad vrăjmașii. Maica Domnului este tămăduitoarea sufletelor noastre. De la ea, ca dintr-un izvor pururea curgător se revarsă bogăția binefacerilor din care se adapă credincioșii ca dintr-o fântână, ca dintr-un izvor al darurilor: „*Pâraie de tămăduiri izvorăști Fecioară, celor ce aleargă totdeauna cu credință la izvorul tău, dumnezeiască Mireasă; că în dar vești tămăduirile, din destul și cu prisosință, celor bolnavi, pe cei orbi care vin la tine îi faci să vadă limpede, pe mulți șchiopi ai îndreptat și pe slăbănogi ai întărit; pe cel mort l-ai înviat la a treia stropire și ai vindecat suferințele celor bolnavi de idropică și de năduf*“.¹⁰

În atotînțelepciunea Sa, Dumnezeu a știut că noi ne putem apropia cu mai mare îndrăzneală, aducând cererile noastre, de cineva asemenea nouă, cu atât mai mult de o Maică iubitoare. De aceea, Vistierul bunătăților a dăruit-o pe cea pururea fericită, cu bogăție din darurile Sale, pe care ea ni le împărtășește tuturor, după cum avem trebuință: „*Tuturor credincioșilor dai vindecare; dregătorilor, oamenilor din popor, celor săraci, conducătorilor, celor lipsiți și celor avuți deobște, vărându-le, Izvorule, apa, ca pe un singur leac*“.¹¹

Pentru noi, Maica lui Dumnezeu este mereu un sprijin, o nădejde, singura neînșelătoare, spre care alergăm când suntem în necaz, bucurându-ne de fiecare dată de ajutorul neîntârziat al ei. „*Veselești, Fecioară pe credincioși, mai presus de fire, izvorând harul din izvorul cel veșnic, dând acestora putere asupra vrășmașilor, biruință de-a pururea, sănătate, pace și împlinirea cererilor*“.¹²

Biserica Ortodoxă crede în mijlocirea Maicii Domnului și i se roagă ca una ce este preacinstită și preasfântă. Preacinstirea Maicii Domnului se întemeiază atât pe contribuția ei la întruparea Fiului lui Dumnezeu, cât și pe mijlocirea și ajutorul ei de Maică a Bisericii, nedespărțită de Fiul ei.

Vinerea din Săptămâna Luminată, când prăznuim Izvorul de viață dătător al Maicii Domnului, este pentru noi un fericit prilej de a ne simți în prezența ei, a celei de care toată făptura se bucură și se minunează. Avându-o pe Maica Domnului în fața noastră, suntem uimiți de măreția ei, precum și de mulțimea binefacerilor care ne vin prin mijlocirea ei: „*Cine va spune puterile tale, Izvorule care plin fiind de minuni nedeșertate, săvârșești lucruri multe și mai presus de fire, prin vinde-*

⁹ *Ibidem*, Vecernia mare, *Doamne strigat-am*, stihira 1 din ale Izvorului, p. 34.

¹⁰ *Ibidem*, stihira 3 din ale Izvorului, p. 34.

¹¹ *Ibidem*, Utrenia Izvorului, cântarea 3, oda 4, p. 37.

¹² *Ibidem*, cântarea 9, oda 5, p. 43.

cări. *O marile daruri pe care le reverseși tuturor! Că nu numai bolile cele cumplite ale celor ce aleargă la tine cu dragoste, le-ai alungat, ci și patimile sufletești le speli, curățându-le, ceea ce ești cu totul fără prihană; dând deodată cu toate și mare milă*¹³.

Nu rămânem doar la a ne minuna în fața Maicii Domnului, ci, știind și mărturisind toate faptele minunate care se fac prin mijlocirea ei, o ferim aducându-i cântare de laudă: „*Bucură-te, Izvorule de viață purtător, care asemenea măriilor reverseși minuni peste toată lumea; noianule cel înțelegător, care întreci cu belșugul darului repejunile Nilului; al doilea Siloam, care izvorăști apă ca dintr-o piatră minunată, și ai primit lucrarea Iordanului; mană mântuitoare, care ești vădit bogată și cu adevărat prisositoare, pentru trebuința celor ce o caută; Maică a lui Hristos, Fecioară, care reverseși asupra lumii mare milă*”¹⁴.

Este un strigăt izvorât din plinătatea bucuriei noastre, un omagiu adus Maicii noastre duhovnicești, pe care văzându-o cu ochii sufletești, recunoscători fiindu-i pentru toate binefacerile, îi aducem prinos de cântare.

Aducându-i cinstirea noastră, ne rugăm în același timp Maicii Domnului să-și reverse harul izvorului său dătător de viață și asupra noastră, să ne fie sprijin în rugăciune și apărătoare de patimi: „*Acum să-mi izvorăști mie, Fecioară, Izvorule, de Dumnezeu Născătoare, har de cuvânt, ca să laud izvorul tău, care face să răsară viață și har credincioșilor; că tu ai izvorât pe Cuvântul, Cel într-un ipostas*”¹⁵.

Prezența Fecioarei aduce multă umanitate în viața creștinismului. Prin ea cerul se umanizează, se sensibilizează, deoarece acolo e prezentă o Maică ce stă alături de Dumnezeu, având prin bunăvoința Lui, pe de o parte, autoritate de Maică asupra Lui, atunci când se roagă pentru noi, iar pe de alta, duiosie de Maică pentru greutățile noastre.

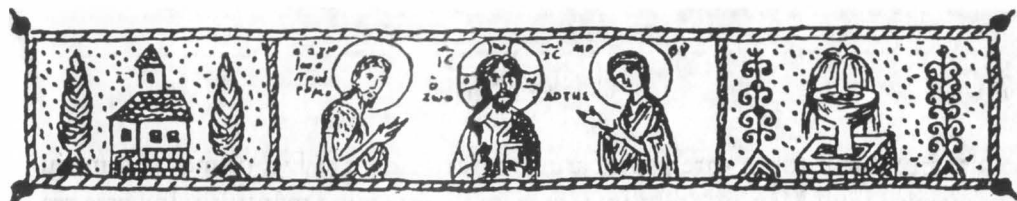
Izvorul Tămăduirii, praznicul acesta mariologic, întotdeauna în Vinerea Luminaată, nu ne scoate însă din fiorul hristologic al acestor zile, pentru că, la fel ca în slujba sfințirii mici a apei, Maica Domnului ne îndreaptă privirea spre Hristos, spre Fiul ei, ca una care este „luminat și sfânt locaș al Stăpânului”. În întreaga slujbă a acestui praznic auzim din plin că harul mântuirii, harul vindecării ne vine prin Maica lui Dumnezeu și că ea este pentru noi un izvor pururea viu de dragoste și de ajutor.

Sărbătorind cu bucurie și evlavie Izvorul Tămăduirii, ne rugăm Maicii Domnului, cum zice o cântare din slujba Troparului acestui praznic: „*Din izvorul tău cel neseecat, ceea ce ești de Dumnezeu dăruită, îmi dăruiești mie, izvorând pururea, curgerile harului tău mai presus de cuvânt. Căci, ca ceea ce L-ai născut mai presus de cuvânt pe Cuvântul, te rog să mă rouezi cu darul tău, ca să grăiesc ție: «Bucură-te, apă izbăvitoare!»*” Amin.

¹³ *Ibidem*, Vecernia mare, *Doamne strigat-am, Slavă...*, p. 34.

¹⁴ *Ibidem*, Stihovăni, stihirea 1 din ale Izvorului, p. 35.

¹⁵ *Ibidem*, Utrenia Izvorului, cântarea 1, oda 1, p. 37.

Cuvânt la Duminica a II-a după Paști, a Sfântului Apostol Toma

– *Taina credinței* –

Preot dr. Costel Hăbelea

*„Iar credința este încredințarea celor nădăjduite,
dovedirea lucrurilor celor nevăzute“ (Evrei 11, 1)*

Hristos a înviat!

Iubiți credincioși,

Prin rânduială dumnezeiască, prăznuim anul acesta, împreună cu întreaga suflare creștină de pretutindeni, marea sărbătoare a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Învierea este cel mai strălucit praznic al credinței noastre. El are darul de a uni pe toți creștinii din toate timpurile și locurile într-o singură mărturisire: *A înviat Hristos!* Nu te poți numi creștin, dacă nu mărturisești pe Hristos cel Înviat, dacă nu crezi în Învierea Lui. Învierea Domnului este piatra de temelie de nezdruncinat a vieții și a Bisericii creștine. *„Iar dacă Hristos n-a înviat“*, ne mărturisește Apostolul neamurilor, Marele Pavel, *„zadarnică este atunci propovădiurea noastră, zadarnică și credința noastră“* (I Corinteni 15, 14, 17). Viața noastră creștină și întreaga lucrare duhovnicească a Bisericii noastre se spijină deci pe adevărul Învierii.

Creștinul trăiește Învierea ca bucurie deplină, căci este *„ziua pe care a făcut-o Domnul“*, este *„Doamnă a praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor“*. Începutul acestei bucurii îl face Arhanghelul Gavriil, care vestește Născătoarei de Dumnezeu, prin *„Bucură-te“*, *„plinirea vremii“*, începutul mântuirii noastre. Nu cred că este întâmplător faptul că tot Îngerul Domnului este cel care vestește mironosițelor femeii Învierea, iar Hristos Însuși le întâmpină zicându-le: *Bucurați-vă!* (Matei 28, 9) Învierea reprezintă plinătatea acestei bucurii, pentru că în Înviere s-au împlinit toate făgăduințele făcute de Dumnezeu omului, începând de la Adam până la Hristos. De aceea Biserica, prin Sfinții ei Părinți, a așezat la începutul Postului celui Mare, *Duminica Izgonirii lui Adam din rai*, subliniind prin aceasta faptul că făgăduința mântuirii, sau, mergând mai departe, făgăduința Învierii, se face

chiar în momentul în care protopărinții noștri, Adam și Eva primesc promisiunea venirii unui Mântuitor. În Înviere se împlinește taina mântuirii. Învierea reade pe om la starea primordială, îi redeschide porțile paradisiului pierdut. Însăși viața duhovnicească a creștinului se mișcă între „cădere“ și „ridicare“ sau Înviere, între iad și rai.

Iată că și anul acesta ne-a învrednicit Bunul Dumnezeu să retrăim intens această tensiune duhovnicească. Am încercat și noi, ajutați de harul lui Dumnezeu și prin nevoințele proprii, să ne ridicăm din „iadul“ neputințelor noastre, din căderile noastre de fiecare ceas și să înaintăm cu nădejde spre Înviere. Iar bucuria Învierii am trăit-o direct proporțional cu intensitatea nevoințelor noastre duhovnicești. Cu cât ne-am nevoit mai mult, cu atât ne-am bucurat mai mult, pentru că la capătul nevoințelor stă Hristos cel înviat, *bucuria noastră*, cum spunea atât de frumos Sfântul Serafim de Sarov, care ni se dăruiește nouă tuturor ca bucurie desăvârșită. Nimeni însă nu poate trăi pe deplin această bucurie, dacă nu este pe deplin încredințat de adevărul Învierii.

Învierea ca fapt minunat ni se înfățișează la prima vedere ca o taină de nepătruns. Dacă am avea însă curiozitatea să descoperim acest mister, vom ajunge la concluzia că, de fapt, Învierea este starea de normalitate a ființei umane; este acea stare pierdută prin căderea lui Adam și apoi prin căderea noastră a fiecăruia. Căderea noastră, depărtarea noastră de Dumnezeu, ne-a adus în această stare de anormalitate. Depinde acum de fiecare dintre noi cum percepem și cum actualizăm în viața noastră personală această realitate. Aici intervine puterea credinței!

Am avut posibilitatea, începând din minunata noapte a Învierii, apoi, întreaga Săptămână Luminată, inclusiv în Duminica aceasta, să ne încredințăm și să ne întărim credința. Nimeni n-a fost martor direct al Învierii. Cine a putut mărturisi că L-a văzut pe Hristos înviind? Ostașii „s-au făcut ca morți“ (Matei 28, 4) la vederea Îngerului Domnului care venise să răstoarne piatra de pe mormânt, mironosițele și apoi apostolii au stat în fața unui mormânt gol. Și tocmai în acest mormânt gol stă adevărul Învierii: **atunci și astăzi!** Aș putea spune că el este primul care mărturisește pe Hristos înviat. „De ce căutați pe cel viu între cei morți“ (Luca 24, 5), întreabă Îngerul Domnului pe mironosițe, „A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus“ (Marcu 16, 6). Mormântul gol al Mântuitorului s-a făcut pentru noi izvor de viață veșnică și de credința mărturisitoare. Dușmanii Învierii lui Hristos au intuit de la început această putere a mormântului gol! De aceea au încercat să o minimalizeze pe cât posibil. I-au plătit pe romani să mintă: „Spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam;... Și s-a răspândit cuvântul acesta între iudei până astăzi“ (Matei, 28, 13, 15). De atunci și până astăzi, dușmanii Crucii și ai Învierii se dovedesc a fi neobosiți în eforturile lor de a ne zdruncina credința în Hristos cel Înviat. Astăzi războiul se duce la

nivelul informației, iar mass-media este instrumentul cel mai des folosit în încercarea de a fura omului modern singurul lucru care îi poate oferi stabilitate spirituală: credința! Chiar zilele acestea am fost martorii unui asemenea eveniment mediatic, de mare senzație, care ținea zguduirea din temelii a întregii creștinătăți și anume pretinsa descoperirea a „adevăratului“ mormânt al lui Hristos și chiar a trupului Acestuia (și nu este întâmplător, că tocmai în preajma marilor sărbători creștine suntem sufocați de asemenea informații). Mesajul era foarte clar: Hristos nu a înviat! A fost un om ca toți oamenii. Evenimentul a fost însoțit de numeroase dezbateri, care mai de care „mai savante“, invocându-se chiar argumente de ordin istoric și arheologic și care s-au dovedit a fi toate „*deșertăciune și vânăre de vânt*“, cum spune Ecclesiastul (1, 14). Scopul unei asemenea acțiuni nu este însă de a convinge pe cineva de adevăr sau de neadevăr, ci de a zdruncina sufletește, de a produce dezinformare, de a manipula, de a-l face pe om să nu mai știe în ce să creadă, iar cei vizați sunt cu precădere acei puțin credincioși și nedeciși.

Adevărata credință nu se limitează însă la nivelul simplei informații. Ea vine prin descoperire, prin trăire personală. Primele care au fost încredințate în mod direct de realitatea Învierii au fost femeile mironosițe. Ele sunt și primele care au vestit-o: „*Am văzut pe Domnul!*“, „*A înviat!*“, „*I-am sărutat picioarele*“, „*Ne-am închinat Lui*“ (cf. Matei 28, 9). Apostolii n-au crezut. Or fi spus: „*Femei! Și-au închipuit numai*“, iar Cuvintele au părut înaintea apostolilor ca o minciună (cf. Luca 24, 11).

De o încredințare cu totul deosebită s-au învrednicit Luca și Cleopa la Emaus. Mântuitorul nostru Iisus Hristos cel înviat li se descoperă în taina Sfintei Euharistii. Până nu s-au împărtășit din Hristosul euharistic, nu au putut să realizeze prezența Lui reală. Au primit pâinea „*și s-au deschis ochii lor și l-au cunoscut; și El s-a făcut nevăzut de ei*“ (Luca 24, 30-31). Cum „*S-a făcut nevăzut?*“ Dispăruse Hristos? Nicidecum. Se afla duhovnicește în Pâine, în Sfânta Euharistie din care s-au împărtășit cei doi Apostoli. Trecuse din planul fizic în cel spiritual, împlinindu-se astfel cuvântul spus de El samarinencei: „*Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să se l închine în duh și adevăr*“ (Ioan 4, 24). Și cred că aici Mântuitorul a dorit să ne transmită un mesaj direct, nouă, celor care dorim să ne împărtășim cu El în chip real: *Ca să Mă vedeți, trebuie să vă împărtășiți din Mine, căci am spus vouă: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru mine și Eu întru el”* (Ioan 6, 56). Euharistia este deci vedere reală, trăire deplină a lui Hristos.

Apoi am văzut că în aceeași zi, „*întâia a săptămânii (duminica)*“ (Ioan 20, 19), Domnul i-a încredințat de puterea Învierii Sale pe sfinții ucenici și apostoli, fără Toma. A intrat prin ușile încuiate, i-a binecuvântat cu pace, i-a încredințat de prezența Sa reală, arătându-le mânilor și coasta Sa și le-a dăruit harul slujirii, zi-

când: „*Pace vouă! Precum m-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și eu pe voi. Și zicând acestea a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute*“ (Ioan 20, 21-23).

Iată, iubiți credincioși, darurile Învierii, mărturiile oferite de Dumnezeu Însuși oamenilor despre Învierea Sa din morți.

Evanghelia Duminicii de astăzi, a doua de la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, ne oferă însă o altfel de mărturie: mărturia omului despre Dumnezeu. Ea vine prin Apostolul Toma, care nu fusese prezent în Duminica Învierii, când Mântuitorul a intrat prin ușile încuiate și s-a arătat ucenicilor. Prin Apostolul Toma noi descoperim o nouă dimensiune a încredințării și anume, mărturia personală despre Dumnezeu: „*Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuielor, și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede*“ (Ioan 20, 25). Ascultând aceste cuvinte, suntem, de cele mai multe ori, tentați să vedem partea negativă a discursului. Toma s-a îndoit, s-a dovedit a fi necredincios. Iar eu mă întreb: Cât de necredincios a fost Toma? Nici ceilalți apostoli n-au crezut până n-au văzut. Spre deosebire de ei, Apostolul Toma dorește o probă mult mai concretă a Învierii, o dovadă palpabilă. În cuvintele lui se a scunde dorința arzătoare a omului care vrea să-L vadă, să-L atingă pe Dumnezeu. Și Mântuitorul răspunde acestei dorințe a lui Toma și vine din nou, „*după opt zile*“ (Ioan 20, 26), special pentru el.

Prin rânduială dumnezeiască, Sfântul Apostol Toma a fost ales deci să ne aducă nouă această primă mărturie personală: *Hristos a înviat cu adevărat!*; a înviat cu trupul, cu trupul în care a trăit, în care a pățimit, cu care a fost îngropat. Fire cercetătoare, dornică de dovezi palpabile, Toma nu a plecat urechea la vestirile femeilor purtătoare de mir și nici la mărturisirea Apostolilor. El avea nevoie să vadă cu proprii săi ochi, și mai mult decât atât, să pipăie cu mâinile sale. Îndoiala sa, izvorâtă din dorința de a cunoaște, de a cerceta, ne-a adus mărturia ultimă și cea mai puternică despre Înviere lui Hristos (cf. Sfântul Grigorie cel Mare). Neputința omenească de a crede avea nevoie de o asemenea încredințare, de un semn, pentru ca Învierea lui Hristos să nu apară ca o amăgire. Hristos cel înviat nu era o nălcă, ci venise în carne și oase, cu trupul transfigurat, care învinsese legile materiei. Taina trupului înviat al Mântuitorului îl face pe Toma să strige: „*Domnul meu și Dumnezeul meu!*“ (Ioan 20, 28).

Și cu toate acestea vedem că, Mântuitorul, la dorința de cunoaștere a lui Toma, îi răspunde cu o mustrare: „*Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei care n-au văzut și au crezut*“ (Ioan 20, 29).

Sunt cuvintele Mântuitorului o dovadă de respingere totală a atitudinii lui Toma? Este el osândit pentru setea de cunoaștere? Condamnă oare Dumnezeu dorința omului de a cerceta adevărul? Fără îndoială că nu! Fericirea pe care a ros-

tit-o Mântuitorul Hristos era de fapt adresată nouă, celor de azi, care nu am fost martori direcți ai Învierii, fără să excludă însă necesitatea încredințării prin cunoaștere, care nu este altceva decât trăire personală a adevărului. Această fericire a apărut pentru mulți, încă din cele mai vechi timpuri, ca un îndemn la ignoranță. Ea s-a transformat într-o zicală: *Crede și nu cerceta*, pusă bineînțeles în mod eronat pe baza Sfintei Scripturi și care își are originile chiar în primele secole creștine. O întâlnim pentru prima dată la scriitorul bisericesc Origen, în lucrarea sa *Contra lui Cels*. Cels, figură marcantă a filosofiei păgâne antice, îi acuza pe creștini că sunt oameni simpli, ignoranți, ușor influențabili și care „cred fără discernământ”: „Unii nevrând nici să dea, nici să ceară socoteală despre ceea ce cred creștinii, spunea Cels, ne răspund cam așa: „Nu cerceta, ci crede; credința este cea care te va mântui“. De unde trag concluzia că, pentru creștini, „înțelepciunea este un rău în acest veac, pe când nebunia este un bine“. Origen condamnă cu vehemență modul în care Cels îi atacă pe creștini și mai ales pentru faptul că încearcă să falsifice cuvântul Scripturii. „Recunoaștem, răspunde Origen, că învățăm pe unii oameni să creadă chiar și dacă nu au putut fi cu totul convinși rațional, întrucât nu îi este cu putință oricui să lase totul deoparte până ce va fi urmat deplin fundamentarea teoretică a unei învățături... Nu pare oare mai adevărată părerea că, întrucât toate faptele omenești depind de credință, se cade să credem mai mult în Dumnezeu decât în argumentele raționale? Cine pleacă oare într-o călătorie pe mare, sau cine ar lua oare o hotărâre de căsătorie, de procreare de prunci, sau cine ar arunca semințele în brazda pământului dacă n-ar crede că toate aceste lucruri vor ieși bine, cu toate că s-ar putea întâmpla și contrariul și chiar se și întâmplă?... Or, dacă nădejdea și credința într-un viitor fericit sunt în stare să mențină viața până și în împrejurările cele mai critice la cel care o are, atunci cum n-ar fi acceptată credința... întrucât el crede în Dumnezeu, Tatăl care a creat toate, și în Cel Care, cu o neasemuită dăruire de sine și cu măreția unui suflet dumnezeiesc, a avut curajul să propovăduiască această învățătură la toți locuitorii pământului, cu prețul celor mai mari primejdii și al unei morți izbăvitoare, deși socotită rușinoasă, pe care le-a îndurat pentru mântuirea oamenilor...“.

Întrebarea care ar trebui să ne-o punem, în mod firesc, este: Cât de actuală este pentru noi acuzația lui Cels, preluată *mot-à-mot* de cercurile intelectualiste ale lumii moderne și cât de mult ne folosește nouă argumentația lui Origen în confruntarea cu acestea?

Dacă Origen putea să răspundă cu ușurință acuzațiilor venite din partea lumii păgâne referitoare la credință și viața creștină din acea vreme, nu același lucru putem face și noi astăzi. Acuzațiile, care atunci nu aveau nici un corespondent în realitatea creștină a primelor secole, se dovedesc a fi astăzi realități triste și cu neputință de combătut. Cu toate exagerările tipice unor astfel de acțiuni, suntem

nevoiți să recunoaștem că ne confruntăm cu o situație fără precedent în istoria Creștinismului. Ne ascundem mereu în spatele unei credințe mai mult sau mai puțin formală, credință primită „moștenire“ de la mama, de la bunica... Sunt creștin ortodox pentru că așa m-am născut și așa vreau să mor, spun unii, dar nu sunt „habotnic“. Ce să cauți la Biserică? Eu am credința mea! Mă pot ruga și singur acasă! Mă duc și eu de Paști și de Crăciun, că așa am prins... Despre ceea ce cred? Te rog nu intra în amănunte! Aceasta este numai pentru „pocăiți“, nu pentru mine!

Iată, schițat în câteva cuvinte, mărturisirea tipică a unui ortodox „contemporan“. Ce să mai vorbim de dorința vie de a cunoaște personal pe Hristos, cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Toma astăzi. Sunt credincios, în măsura în care credința mă ajută să-mi rezolv problemele personale, imediate. Când s-au rezolvat, am uitat și de credință și de Dumnezeu și de tot... Mie să-mi fie bine! Iar binele acesta se raportează strict la nevoile materiale. Ce vrea sufletul meu? Nu știu dacă există suflet, pentru că nu am avut timp să mă gândesc la aceasta. Ceea ce spune Biblia, ori nu înțeleg (sau nu vreau să înțeleg), ori este imposibil de realizat pentru un om „normal“. Ea a fost scrisă pentru sfinți, nu pentru oameni ca mine. Eu nu vreau să fiu sfânt. Și de aici tragedia creștinului ortodox modern; refuză sfințenia, și refuzând sfințenia, el refuză pe Însuși Izvorul sfințeniei-Dumnezeu. Refuză să-l cunoască pe Dumnezeu, chiar dacă El bate neîncetat la ușa sufletului lui și așteaptă răbdător ca să i se deschidă. Refuză să fie iscoditor ca Toma și astfel să se poată apropia de El și să-i atingă coasta. Și când te gândești că Dumnezeu este atât de aproape de el! Este de ajuns numai un cuvânt: vreau! Vreau să cred! Vreau să mă las încredințat de El, precum s-au lăsat încredințate femeile mirosoase și Sfinții Apostoli. Vreau să mă împărtășesc din El, precum s-au împărtășit Luca și Cleopa la Emaus; vreau să am „necredința“ lui Toma, și să mă ating de coasta Lui și, pătruns de suflul dumnezeirii, să strig din tot sufletul: „*Domnul meu și Dumnezeul meu!*“

Iată mesajul Evangheliei de astăzi, iubiți credincioși! Iată adevărata credință pe care trebuie să o avem, să o mărturisim și s-o trăim! Ea este trăire cu Dumnezeu, alipirea de Dumnezeu în dragoste, o predare, o supunere totală a voinței noastre sub voia cea sfântă a Atotputernicului. Ea este legătura personală, vie și fierbinte cu Mântuitorul, o ascultare neclintită de poruncile Lui, izvorâtă din iubire. Când am o credință vie, această credință se prefăce în lăuntru meu într-o putere care mă renaște și mă face un om nou.

Credința adevărată trebuie să fie vie, pentru că și Dumnezeul nostru, Hristos Mântuitorul, este viu, mereu prezent în mijlocul nostru. De această prezență vie ne bucurăm în mod deosebit la fiecare Sfântă Liturghie, căci Hristos intră și astăzi pentru noi în „foișorul cel de sus“, în biserică, intră chiar prin ușile încuiate

ale sufletelor noastre, așteptându-ne pe fiecare să ne atingem de coasta Lui veșnic însulițată, adică să ne atingem de potir, din care picură ca dintr-un izvor nesecat, apa vieții celei veșnice.

Sfânta Liturghie este deci venirea Domnului mereu prin ușile încuiate ale sufletului meu. Să nu ne mulțumim, iubiți credincioși, numai cu prezența noastră fizică la Sfânta Liturghie. Să ne apropiem de Hristos cu sufletul deschis, să-I cerem să ne îngăduie, ca și odinioară lui Toma, să-I pipăim mâinile și picioarele, să-I atingem coasta și să ne împărtășim din El. Domnul să pătrundă în fiecare din noi cu toate darurile Învierii Sale. Și așa plini de dragoste și de credință vie să mărturisim împreună cu mironosoțele și cu Apostolii: „*Am văzut și eu pe Domnul!*“ L-am văzut în credință, în Sfânta Împărtășanie, „*Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi*“. Amin!

Cuvânt la Duminica a VI-a după Paști, a orbului din naștere

† Sebasian Ilfoveanul
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

„Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi“ (Ioan 9, 39).

Iubiți credincioși,

Acestea sunt cuvintele ce urmează imediat textului evangheliei de astăzi, evanghelie în care Mântuitorul Iisus Hristos vine și, ca un act suplimentar la creație – arătându-și, ca la Facere, puterea de Creator – adaugă tină pe ochii orbului care, în virtutea planului lui Dumnezeu, nu se născuse întreg. Ca la creație, când Dumnezeu l-a făcut pe om din tină, și astăzi, printr-un act, iată, „reparatoriu“, Domnul vine și desăvârșește ființa orbului.

Este o evanghelie pe care o auzim în fiecare primăvară, fiind ultima din perioada aceasta pascală, o evanghelie simplă la prima vedere și pe care mulți o știm aproape pe de rost, dar care stârnește, totuși, mai multe întrebări.

O primă întrebare ar fi aceea pe care au pus-o chiar ucenicii: *„Învățătorule, cine a păcătuیت, acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?“* (v. 2). Și a răspuns Hristos: *„Nici el n-a păcătuیت, nici părinții lui, ci s-a născut orb ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu“* (v. 3). Și, într-adevăr, lucrarea lui Dumnezeu S-a preaslăvit, pentru că, în fața tuturor – și a celor care L-au primit și a celor care L-au respins; și a celor care s-au bucurat, și a celor care au cărtit – Iisus Hristos a săvârșit această minune, spre mirarea tuturor: *„Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere“* (v. 32).

Prima întrebare este, așadar: *„Cine a păcătuیت?“* O întrebare care a dat loc, de-a lungul veacurilor, la multe interpretări, unele chiar eronate, pentru că, plecând de la faptul că ucenicii au întreat: *„Nu cumva a păcătuیت el de s-a născut orb?“*, au crezut unii că putem admite și în Creștinism reîncarnarea sau metempsihoză. Potrivit acestora, orbul ar mai fi avut cel puțin o altă viață mai înainte, sau, oricum, o formă de pre existență, în care ar fi păcătuیت, și de aceea s-a născut,

drept pedeapsă, orb. Este adevărat, Hristos nu i-a contrazis pe apostoli și nu le-a atras atenția că orbul n-ar fi putut păcătui. A trecut foarte ușor peste această ipoteză, dar, lucrul acesta nu ne îndreptățește numaimdecât la învățătura că nu avem o singură viață, ci mai multe, eventual șapte, după cum susțin unii.

Dorind să găsec pentru astăzi răspunsul convenit la această dilemă, unde am căutat? La cei care sunt „reperle“ și „îndreptarele“ înțelegerii noastre. La Sfinții Părinți, care au scris și au gândit la aceste lucruri în genunchi și rugându-se, nu filosofând la o cafea și la o țigară, în fotoliu și la televizor, cum se caută astăzi răspuns marilor întrebări și dileme care ne stăpânesc viața spirituală. Am mers, așa-dar, la Sfântul Chiril al Alexandriei, în „Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan“ (P.S.B. vol. 41). Nici prin gând nu i-a trecut acestuia că ar putea fi „suspectată“ învățătura lui Hristos de reîncarnare. Evreii, din câte se știe, în general nu împărțeau această teorie. Probabil ucenicii nici nu și-au dat seama ce spun, iar Hristos a considerat inutil să-i corecteze, așa cum se va întâmpla și în seara Cinei de Taină: „*Cel ce nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere... Iar ei au zis: Doamne, iată aici două săbii. Zis-a lor: sunt de ajuns...*“ (Luca 22, 36, 38).

Se poate, însă, să fi fost și pe vremea aceea unii care credeau, în mod greșit, în reîncarnare, dar, în învățătura noastră ortodoxă, Sfinții Părinți n-au acceptat aceasta. Simplul fapt că uneori simțim anumite similitudini între unele momente sau locuri, nu este de ajuns. Dacă ar fi fost așa, Mântuitorul ne-ar fi spus-o limpede: „*Vedeți că aveți două, trei sau șapte vieți și tot atâtea șanse să vă mântuiți. Băgați de seamă cum o folosiți pe a doua, pe a treia sau pe a șaptea!*“ Or, Hristos ne-a vorbit tot timpul de o singură viață și de o singură șansă. Aici ne dobândim ori ne ratăm mântuirea: în viața aceasta. Aici trebuie să ne mântuim!

Dar, întrebarea ucenicilor mai comportă o dificultate: Nu cumva au păcătuit părinții lui și l-a pedepsit pe el Dumnezeu, de s-a născut orb? Puteau păcătui părinții lui, și el să se nască așa? De astă dată răspunsul este „da“! Iar cartea *Ieșirii*, 20, 5-6, precum și cartea *Deuteronom* 5, 9-10, stau mărturie acestei ipoteze: „*Eu Domnul Dumnezeuul tău sunt un Dumnezeu zelos, Care pedepsesc vina părinților în copiii lor până la al treilea și al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc și Mă milostivesc până la al miilea neam către cei ce Mă iubesc și păzesc poruncile Mele*“. Așadar, putea fi și cazul acesta: vina și păcatele părinților transmise urmașilor prin intermediul arborelui genealogic, ceea ce ne dă prilejul să mai lămurim un lucru: părinții pot transmite răul copiilor, nepoților și așa mai departe, după cum pot transmite și binele. Cum? Ereditar, dacă e vorba de înclinații ori slăbiciuni trupești și sufletești, și ca răspundere ori binecuvântare, dacă e vorba de perpetuarea unor nedreptăți, respectiv a unor fapte bune. Iată, așadar, ce responsabilitate au părinții, dincolo de faptul în sine al nașterii copiilor: transmit totodată și binele și răul urmașilor lor. De aceea, cel care își ia în serios viața de creștin poate trans-

mite urmașilor săi noian de binecuvântare sau poate bloca transmiterea răului, vindecându-și, astfel, arborele genealogic.

Motivul însă, pentru care omul se născuse orb, nu a fost nici acesta, ci, acela de a se slăvi Dumnezeu prin minunea ce s-a săvârșit. S-a slăvit, însă, doar „în ochii“ unora, căci, pentru cei care n-au voit să creadă sau „să vadă“ pe Cel ce a dăruit lumină orbului, ca și pentru cei care au pornit o anchetă penibilă, luptând împotriva „luminii dumnezeiești“ ce a inundat ființa orbului, „orbirea lor“ a rămas netălmăduită. Fariseii și cărturarii cărtitori îl resping pe Dumnezeu. Ba, mai mult, îl „anchetează“, în timp ce pe orb încearcă să-l intimideze: „*Vino încoace orbule, spune dacă ai fost cu adevărat orb! Povestește-ne cum s-a întâmplat aceasta. Dați-l afară. Nu e bun de nimic! Aduceți-i pe părinții lui.*“ Pe aceia i-au întrebat: „*E adevărat că e fiul vostru? Ce s-a întâmplat cu el?*“ Părinții, bulversați, au dat din colț în colț, temându-se de fariseii care porniseră o campanie de orbire generală, căci ei nu căutau „să vadă“, ci doreau ca nimeni să „nu mai vadă Adevărul“; doreau să îmbrace totul în minciună și în „întuneric“, în pofida „Luminii care a venit în lume să lumineze pe tot omul“ (Ioan 1, 9). O anchetă penibilă, în care este chemat orbul din nou. Este amenințat de data aceasta. I se sugerează să se renege pe sine, dacă s-ar putea, și să se întoarcă în „întunericul de unde venise“. Ce spectacol dezgustător! Ce încăpățănare sinistră! În cele din urmă, au găsit un argument „mai plauzibil“: Dragă Doamne, era sărbătoare când a „lucrat“ Hristos, de a făcut tină. Haide! Ei lege aveau, și după legea lor trebuia „nimicit“ cu orice preț. Căutau acum să-L silească pe Dumnezeu să se supună formalismului lor ridicol, hotărând ei, oamenii, când îi este îngăduit lui Dumnezeu „să lucreze“; când are voie să creeze sau să recreeze, când să se odihnească și, mai ales, când să plece din lumea aceasta și să îi lase în pace, pentru că ei aveau anchetele lor penibile și propriul lor spectacol religios.

În ultima vreme se face și de către unii dintre „contemporanii“ noștri spectacol religios sau, mai bine zis anti-religios: filme, piese de teatru, „documentare“, romane, care lovesc sistematic în Creștinism, „Iisus Hristos Superstar“, „Ultima ispită a lui Iisus“, „Evangheliștii“, „Codul lui da Vinci“, „Evanghelia lui Iuda“, „Noul mormânt al lui Hristos“, toate „anchete“ și spectacole în genul celor jucate de „orbii“ din evanghelia de astăzi. Hristos a vindecat, așadar, orbul, dar, subit i-a apucat orbirea pe ceilalți: „*Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orb*“ (Ioan 9, 39).

În loc să se meargă la „reper“, la „îndreptările sfinte“ și la adevărul care de veacuri s-a întipărit adânc în ființa noastră, vin cu aceste spectacole și găselnițe ieftine, dar ofensatoare, și încearcă să dezrădăcineze tot ceea ce a mai rămas sfânt și sănătos în noi. M-am bucurat să văd, într-o dimineață, la emisiunea „*Universul credinței*“, o dezbatere cu privire la un lucru ce ne-a îngrozit, cred, pe toți. Ați

văzut ce fel de muzică a fost premiată la Eurovision în 2006! Antimuzică. Anticultură. Și, i-am felicitat pe realizatorii emisiunii pentru că au avut inspirația să pună față în față această antimuzică și antispectacol cu armonioasa cultură atât de prețioasă și de valoroasă a vechilor. Îmi place să cred că au fost mistificate voturile de evaluare, pentru că, dacă trupa câștigătoare chiar a fost votată drept „reper“ și „jalon“ pentru muzica europeană, suntem mai de plâns ca oricând! (Este vorba de trupa „Lordi“ din Finlanda, ai cărei membri, deghizați în monștri, promovau mai degrabă Satanismul).

Așadar, cine vede și cine este orb în Evanghelia de astăzi, ar fi o altă întrebare la care, cred, am și răspuns deja: orbul „a văzut“ pe Iisus, iar fariseii și cărturarii au rămas anchetându-L și organizând acel oribil „spectacol“ care i-a dovedit până la urmă pe ei a fi orbi.

Și, o ultimă întrebare: cine vede și cine este orb în ziua de astăzi? Cel care acceptă cu sfințenie „Adevărul“ de veacuri, sau cei care, asemenea „orbilor“ din Evanghelia, nu mai conținesc căutând fel de fel de fațete ale diferitelor adevăruri și refuzând „să vadă“ și să cunoască „Adevărul“ adevărat. Aceasta fac, din păcate, toți cei care batjocoresc învățătura și valorile noastre creștine, promovând, sub diferite forme de „cultură“, o anticultură, și promovând un anticreștinism din ce în ce mai „orb“. Dacă îi veți întreba de ce o fac, vă vor spune că este vorba de artă, ficțiune, „noi descoperiri științifice“ (cazul Evangheliei lui Iuda și așa-zisul mormânt al lui Iisus), ori, ceea ce este de-a dreptul sarcastic, „glume“: „Sunt creații artistice, ce? Nu știți de glumă?“ Vă întreb însă, credeți că Dumnezeu se ține de glume? Dumnezeu glumește cu noi? Nu! Cine ne dă nouă dreptul, atunci, să glumim pe seama Lui, să-L luăm în batjocură, ori să facem spectacol ridicol din viața și învățăturile Sale? Nu vreau să dau dreptate fraților musulmani, care răspund cu violență, distrugând magazine, ambasade și dând foc la diferite clădiri, ajungând chiar și să ucidă, atunci când le este ofensată credința ori este batjocorit Profetul lor. Doamne ferește! Aceasta nu este atitudine! Un slujitor al adevăratului Dumnezeu nu poate fi violent.

Violența arată că mai este mult de mers până la Dumnezeu... Nu ne este îngăduit să fim violenți, însă musulmanii au reușit să pună opinia publică internațională pe gânduri! Un răspuns ferm, cred, se cere și din partea noastră: Nu vă jucați cu sentimentele noastre religioase! Nu vă jucați cu credința noastră! Nu vă jucați cu Dumnezeul nostru! Respectați-ne pe Hristos, fără de Care de Europa se va alege praful! S-au potolit o vreme cei care i-au provocat pe musulmani... De frică însă, pentru că le dădeau foc la ambasade, sau trimiteau teroriști peste ei. Așadar, tot de frică ar trebui să știm? Îndrăznește cineva astăzi, într-o țară arabă, să ofenseze credința în Allah? Noi însă, pentru că ne pretindem „civilizați“, în numele „drepturilor omului“ lăsăm „drepturile“ lui Dumnezeu să fie călcate în picioare.

Cine vede și cine este orb? Aceasta ar trebui să fie întrebarea pe care să ne-o punem și noi astăzi! Și, să ne răspundem prețuind minunile și învățătura Mântuitorului Hristos, pentru că spre slava Sa și spre mântuirea noastră a fost toată lucrarea Lui. Nu răscolind, cărtind, ori interpretând în fel și chip; nu regizând, cu rea intenție, anchete ori spectacole, ci primind adevărul lui Dumnezeu așa cum ni l-a încredințat El și l-au păstrat, cu sânge de multe ori, părinții și învățătorii Bisericii. Să-L slujim pe Dumnezeu așa cum ni L-au propovăduit oamenii sfinți de care am vorbit, singurele și adevăratele repere și îndreptare ale vieții noastre spirituale, neluându-ne după mintea noastră mai înainte de a ne sfinți viața. Să nu îndrăznim, mai înainte de a ajunge sfinți – nu doar inteligenți, dar nu înțelepți, și informați, dar nu „formați” suficient – mai înainte de a duce o viață sfântă, cu minte luminată și cu inimă curată. Până atunci să-L credem pe Dumnezeu „pe Cuvânt” și să nu ne îndoim de ceea ce înaintașii noștri au venerat cu toată sfințenia!

Dumnezeu să ne binecuvinteze pe toți să-L primim așa cum este El, să-I prețuim învățătura și minunile, ca El să trăiască în noi și noi în El, ducând viață bineplăcută Lui. Amin.

Cuvânt la Duminica Tuturor Sfinților

Diacon prof. dr. Ioan Caraza

Cuvintele Mântuitorului: „*Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine*“ (Ioan 14, 6), fac să se înțeleagă, de ce la „Înălțarea Domnului“ îngerii nu i-au lăsat pe ucenici să privească la cer, ci le-a îndreptat atenția către viața Mântuitorului de pe pământ, acolo unde împreună cu ei a avut loc „*ascultarea până la moarte pe cruce*“ (Filipeni 2, 8), ca „*slujire*“ (Matei 20, 28). Într-adevăr, la Cincizecimea care a urmat, ucenicilor li s-au deschis ochii să înțeleagă taina vieții lui Iisus ca una care nu poate fi ținută de moarte (Faptele Apostolilor 2, 24), pentru că a biruit „*porțile iadului*“ din lume (Matei 16, 18; Ioan 16, 33). Dar Duhul Sfânt le-a arătat mai ales faptul că ei înșiși se află în viața lui Hristos, Care i-a „*păzit*“ (Ioan 17, 12), călăuzindu-i către asemănarea cu El. Ei au simțit, astfel, viața Mântuitorului ca fiind plină de taina Învierii pe care El o numea până atunci „*comoară ascunsă în țarină*“ (Matei 13, 44).

Cinstirea tuturor Sfinților după Cincizecime se referă la lucrarea lui Dumnezeu de readucere a omului pierdut de la mâna Sa atotțiitoare în sânul Său prin Hristos. Zidirea Bisericii însemna „înfierea“ ucenicilor prin Duhul Sfânt: „*Pentru că suntem fi ai trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre prin care strigăm: Tatăl Nostru!*“ (Galateni 4, 6). Astfel, ucenicii nu s-au numit ei singuri „sfinți“, deoarece „*izbăvirea de toate fărădelegile*“ (Psalm 129, 8), ca o dezlegare din legăturile umplerii de sine în care erau prinși, a fost lucrarea lui Dumnezeu în Hristos trimis de Tatăl „*să dea celor legați slobozire*“ (Isaia 61, 1). Mișcat în inimile lor prin Duhul Sfânt în icoane, ca putere de „*aducere aminte*“ (Ioan 14, 26) în acea stare de incandescență a bucuriei Învierii, ei nu mai doreau să-L vadă pe Hristos cu ochii trupești ca înainte de Jertfă (II Corinteni 5, 16), când însă nu-L cunoșteau ca Dumnezeu cu noi – „Emanuil“ (Ioan 16, 25), ci doar Îl simțeau ca „Mire“ al inimilor (Matei 9, 15).

Duhul Sfânt a arătat ucenicilor că și ei sunt în Hristos așa cum a fost și Hristos înaintea lui Dumnezeu. Acest lucru însemna pentru ei cea mai mare mângâiere, Numele suprem al Duhului Sfânt, acela de „*Mângâietorul*“ (Ioan 14, 26), după ce prin Învierea lui Hristos se dovedise „*Duhul Adevărului*“ (Ioan 16, 13). Duhul i-a mutat pe ei în viața lui Hristos, în Care s-a arătat comoara învierii. Dar

mutarea lor în viața lui Hristos a fost posibilă prin „semnarea” acestei Vieți de către Hristos Însuși în ei, în timp ce ei urmau Lui: „*Lucru pe care Mi L-ai dat să-l fac l-am făcut*” (Ioan 17, 4); „*Slava pe care Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor...*” (Ioan 17, 22). Astfel, „mutarea” lor în Hristos, era mai curând o „revelare” a lui Hristos în ei: „*Acela Mă va preamări, pentru că din al Meu va lua și vă va vesti*” (Ioan 16, 14); „*Adăpați de Duhul, bem pe Hristos*”, scria Sfântul Atanasie cel Mare. Se împlinea, astfel la Cincizecime făgăduința: „*Tu ești nădejdea mea, partea mea ești în pământul celor vii*” (Psalm 141, 5).

Mântuitorul Hristos este „pământul celor vii” împărtășit la „plinirea vremii” (Galateni 4, 4): „*Toate așteaptă de la Tine să le dai hrană la vreme. Dându-le Tu lor vor aduna; deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umplea de bunătate... Vei trimite Duhul Tău și se vor zidi și înnoiești fața pământului. Fie slava Domnului în veci! Să se veselească Domnul de lucrurile Sale*” (Psalm 103, 28-32). Cincizecimea este, deci, o sărbătoare a bucuriei părintești a lui Dumnezeu pentru răscumpărarea oamenilor prin Jertfa lui Hristos: „*A fost voia Domnului să-L zdrobească prin suferință. Și fiindcă și-a dat viața ca Jertfă pentru păcat, va vedea pe urmașii Săi; Își va lungi viața și lucrul Domnului în mâna Lui va propăși. Scăpat din chinurile sufletului Său, va vedea rodul ostnelilor Sale și de mulțumire se va sătura. Prin suferințele Lui, Dreptul, Sluga Mea, va îndrepta pe mulți..*” (Isaia 53, 10-11); „*Cum nu se întoarce ploaia ce cade pe pământ până nu aduce rod, așa nu se va întoarce Cuvântul Meu gol la Mine*” (Isaia 55, 10). Sfinții sunt mărturia dragostei de oameni a lui Dumnezeu: „*Ca să puteți înțelege împreună cu toți sfinții lărgimea și lungimea, înălțimea și adâncimea și să cunoașteți iubirea lui Hristos cea mai presus de cunoștință, ca să vă umpleți de toată plinătatea lui Dumnezeu*” (Efeseni 3, 18-19). În Sfinți Dumnezeu Își află din nou „odihna” Sa, întrucât Lumina lui Hristos luminează prin ei, ca și mai înainte de păcatul strămoșesc, atunci când „*viața era lumina oamenilor*” (Ioan 1, 5) ca o stare a lor de permanentă înviere și care atunci lumina întunericul lui Lucifer, iar acum în Hristos luminează în lume: „*Domnul Savaot va pregăti în muntele acesta pentru toate popoarele un ospăț de cărnuri grase, ospăț cu vinuri bune, cărnuri grase cu măduvă, vinuri bune, limpezite! Și în muntele acesta El va da la o parte vălul care învăluie toate popoarele și perdeaua care acoperă toate neamurile. El va înlătura moartea pe vecie! Și Domnul Dumnezeu va șterge lacrimile de pe toate fețele*” (Isaia 25, 6-8).

Darul harului lui Dumnezeu în Sfinți

Sfinții au îmbrăcat pe Hristos ca urmare a zidirii casei sufletului lor: „*Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*” (Ioan 1, 14), eveniment situat la antipodul Legii date prin Moise (Ioan 1, 17). Încununarea acestei lucrări zidi-

toare, mărturisită de ei prin cuvintele: „*Din plinătatea Lui toți am luat har peste har*“ (Ioan 1, 16), a fost „*sfințirea*“ lor prin Jertfă în „*adevărul*“ (Ioan 17, 17) lui Dumnezeu. Învierea ca adevărul vieții Sale a fost puterea de a certa vânturile și valurile din suflete, ei ajungând, astfel, la acea „*liniște mare*“ (Matei 8, 26). Era o lucrare asemănătoare, ca cea de alungare a tuturor vrăjmașilor din „*pământul făgăduinței*“ (Deuteronom 6, 19; 12, 10). Mântuitorul preamărit are această putere: „*De certarea Ta vor fugi, de glasul tunetului Tău se vor înfricoșa*“ (Psalm 103, 8), așa cum la Botezul Său: „*Marea (morții) a văzut și a fugit, Iordanul (apa vieții) s-a întors înapoi*“ (Psalm 113, 3). Arătările Sale după Înviere au însemnat potolirea vânturilor ca simbol al învățăturilor omenești care împrăstie mintea (Efeseni 4, 14), ceea ce în icoana Sfinților este redat prin aureolă ca nimb al Luminii. Dar, acest lucru provine din liniștirea valurilor ce tulbură inima, aducând „*pacea care covârșește toată mintea*“, deoarece „*domnește în inimi*“ (Filipeni 4, 7). Iconografic, aureola semnifică la Sfinți doar vârful unui „*ghețar*“, a cărui parte covârșitoare este nevăzută sub apă, ca o realitate a izbăvirii inimii lor de „*împușinare de cuget*“ și de „*vifor*“ (Psalm 54, 8), ca robie a gândurilor. Sfinții sunt, astfel, „*liman lin al celor înviforați*“.

Sfinții sunt dovada arătată de Dumnezeu la Cincizecime că omul a fost zidit pentru comoara învierii din viața lui Hristos și bogăția darurilor Duhului Sfânt: „*Eu sunt Ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla*“ (Ioan 10, 9). Prin arătările de după Înviere, Mântuitorul i-a călăuzit pe ucenici la „*pășunea*“ darurilor Duhului Sfânt: „*El va păstori turma Sa ca un păstor și cu brațul Său o va aduna*“ (Isaia 40, 11); „*Câți L-au primit, le-a dat lor putere să se facă fii ai lui Dumnezeu, care... de la Dumnezeu s-au născut*“ (Ioan 1, 12-13). Deci, lucrarea Sa a fost nu numai o izbăvire de toate fărădelegile (Psalm 129, 7-8), ci mai ales „*botez cu Duhul Sfânt*“ (Luca 3, 16). Darurile Duhului Sfânt nu se pot împărțași, decât în adâncimea tainică a vieții lui Hristos, ca o afundare în ea, ca un botez: „*Rămășița care va fi scăpat din casa lui Iuda, va prinde rădăcini în jos și va aduce roade în sus*“ (Isaia 37, 31). Într-adevăr, viața lui Iisus este o rădăcină mai adâncă decât „*Legea Veche*“, după cum reiese și din îndemnul: „*Oricine vine la Mine și aude cuvintele Mele și le face este asemenea omului înțelept și priceput, care zidindu-și casă, a săpat, a adâncit și i-a pus temelie pe piatră*“ (Luca 6, 47-48), ca o țarie neclintită la proba din lume a „*vânturilor*“ și a „*valurilor*“ în fața „*porților iadului*“ de ademenire și prigoană (Matei 16, 18). Viața Mântuitorului în ascultare și slujire este, de asemenea, ca o fântână, ca un botez, ca „*sânul lui Dumnezeu*“ și ca „*adâncurile Duhului*“ (Psalm 35, 9). Iar Duhul Sfânt, pe care numai El L-a trăit pe pământ după păcatul strămoșesc, este „*cămașa lui Hristos*“ pentru mântuire. Înălțimea bucuriei și adâncimea slujirii în Duhul Sfânt au fost arătate în profeția: „*Veți scoate apă cu bucurie din izvoarele mântuirii*“ (Isaia 12, 3)

și sunt exprimate intuitiv în versurile colindului: „Tocm'a'n vârful munților/ La fântâna sfinților/ Este-o scară de arginț/ De coboară Domnul sfânt“.

Sfinții sunt „*temple*“ vii ale Cuvântului și Duhului lui Dumnezeu. În Hristos ascultarea slujitoare prin Duhul Sfânt este ca o „*fântână cu apă vie*“ (Ieremia 2, 13). Înălțimea bucuriei în Duhul Sfânt, așa cum arată expresia liturgică „Sus să avem inimile!“, se datorează adâncimii slujirii ca o plecare a capetelor, ca o „*metanie*“ (metanoia). În acest fel, Hristos „*arăta*“ pe pământ (Ioan 17, 6) Numele lui Dumnezeu, care spunea prin prooroci: „*Sălășluiesc într-un loc înalt și sfânt și sunt cu cei smeriți și înfrânți, ca să înviorez pe cei cu duhul umilit și să îmbărbătez pe cei cu inima frântă*“ (Isaia 57, 15). Prin El oamenii din lume scapă de „*viața deșartă moștenită de la părinți*“ (1 Petru 1, 18), deoarece „*izbăvește viața din stricăciune*“ (Psalm 102, 4). El a definit urmarea Sa ca înțelepciunea de „*a săpa, adânci și de a pune temelii casei în adânc pe piatră*“ (Luca 6, 48), astfel că vânturile și valurile din lume nu o pot clătina. Evanghelia a însemnat restaurarea templului în inima omului prin „*ungerea rănilor cu untdelemn și vin*“ pentru „*lepădare de sine*“ (Marcu 8, 34) și ieșire din închisoarea umplerii de sine, pe care Sfântul Pavel o descrie astfel: „*Nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc*“ (Romani 7, 19); „*Ticălos om sunt! Cine mă va izbăvi trupul morții acesteia? Mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru!*“ (Romani 7, 24-25). De aceea, Sfântul Pavel îndeamnă: „*Să umblați cu vrednicie întru Domnul, fiind plăcuți Lui întru toate, și aducând roadă în orice lucru bun, sporind în cunoașterea lui Dumnezeu, întăriți fiind cu toată puterea după puterea slavei Lui spre toată stăruința și îndelunga răbdare, mulțumind cu bucurie Tatălui, Celui ce ne-a învrednicit să luăm parte la moștenirea Sfinților, întru Lumină; El ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, întru care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; Acesta este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura*“ (Coloseni 1, 10-15).

Mântuitorul este „*Lumina vieții*“ (Ioan 8, 12), care „*Luminează în întuneric și întunericul n-a cuprins-o*“ (Ioan 1, 5). Această „*Lumină*“ a apus prin Jertfă, dar a răsărit ca „*Soarele Dreptății*“ (Maleahi 3, 20). Dumnezeu știa că, dacă această „*Lumină*“ ar veni direct din cer, oamenii ar muri la vederea ei. De aceea, El a răsărit din pământ ca ajutor de îndreptare și desăvârșire: „*A murit din cauza păcatelor noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră*“ (Romani 4, 25), deoarece: „*Toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu*“ (Romani 3, 23). Jertfa Lui este, astfel, putere de introspecție în vederea îndreptării, așa cum arată predica apostolică: „*Voi L-ați omorât!*“ (Faptele Apostolilor 5, 30), iar despre ascultători s-a spus: „*S-au simțit străpunși la inimă și au întrebat: ce să facem?*“ (Faptele Apostolilor 2, 37). Pocăința în Numele lui Hristos însemna restaurarea templului inimii, ca „*azimă a curăției și a adevărului*“ (I Corinteni 5, 8), pentru darurile Duhului

Sfânt ca „Vistier al bunătăților“, și anume la ospățul cu „Vițelul Îngrășat“, tăiat de Tatăl (Luca 15, 23).

Cincizecimea a însemnat și bucuria crucii în urmarea lui Hristos ca „*untdelemnul bucuriei*“ (Psalm 44, 9) Sale sub semnul crucii. Crucea este, astfel, un dar al Duhului Sfânt în Hristos: „*Ei au plecat din fața sinedriului, bucurându-se că s-au învrednicit pentru Numele Lui să sufere ocară*“ (Faptele Apostolilor 5, 41). Prin Cruce Mântuitorul știa încă înainte de Jertfă că a biruit lumea: „*În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea*“ (Ioan 16, 33). Biruința Lui, ca și biruința Sfinților, care vor „*judeca lumea*“ (I Corinteni 6, 2), era biruința „*Luminii*“, care doar luminează în întuneric prin tăria „*șederii de-a dreapta*“ (Psalm 109, 1). Mântuitorul spusese: „*Acum stăpânitorul lumii acesteia se va arunca afară*“ (Ioan 12, 31), întrucât: „*Cel ce scoate sabia, de sabia va pieri!*“ (Matei 26, 52). În acest fel, în lucrarea Mântuitorului se împlinea profeția „*Acela îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul*“ (Facere 3, 15). Prin Cruce El va scoate adevărul la lumină ca „*aur lămurit în foc*“ (Apocalipsa 3, 18) și va sfinți viața Sa ca singura „*Cală*“ a mântuirii în lume (Ioan 14, 6). Biruința lui Hristos prin Jertfă a însemnat „*prinderea șarpelui de coadă*“ (Ieșire 4, 4) așa cum a cerut Dumnezeu lui Moise. După zdrobirea capului vicleniei, și anume la biruința ispitei de după Botez, „*șarpele*“ nu s-a putut abține să nu-L omoare pe Hristos, adică să-I „*înțepa călcâiul*“. Este tocmai ceea ce Mântuitorul preciza, când spunea celor doi ucenici spre Emaus: „*Nu se cădea, oare, să pătimească toate acestea Hristos și să intre în slava Sa?*“ (Luca 24, 26) și anume ca „*Împărat al tuturor*“, așa cum spune cântarea liturgică de după Vohodul Mare. Într-adevăr prin Jertfă se împlinea profeția: „*Toiagul stăpânirii Ți-l va da Domnul Dumnezeu din Sion, zicând: Stăpânește în mijlocul vrăjmașilor Țăi! Cu Tine este poporul Țău în ziua puterii Tale, întru strălucirile Sfinților Țăi, căci mai înainte de Lucifer Te-am născut din pântec*“ (Psalm 109, 2-4).

Știind adâncul slujirii Sale pe pământ, Mântuitorul cunoștea faptul, că iubirea de lume cu slava ei, duce la nevrednicia de El Însuși (Matei 10, 37-38). Pentru Lumina Sa trebuie ca cineva să iasă din lume, ca să fie „*Lumina Lumii*“ (Matei 5, 14), deoarece numai iubirea de Dumnezeu aduce adevărata iubire față de lume: cu cât este mai mare iubirea de Dumnezeu sfințită prin Slava lui Hristos, cu atât este mai mare iubirea de lume și venirea Împărăției lui Dumnezeu, sub semnul „*iubirii de aproapele ca de sine însuși*“ (Luca 10, 27). Astfel, prin „*Domnul slavei*“ (I Corinteni 2, 8), nenumărați credincioși au iubit pe Dumnezeu mai mult decât lumea, și, prin iubirea de Dumnezeu, au iubit lumea mai mult decât orice om din lume. Cerând iubirea de Dumnezeu mai presus decât orice, Mântuitorul arată de fapt că aceasta este calea sfințirii tuturor celorlalte lucruri din lume: „*N-am venit să stric, ci să plinesc*“ (Matei 5, 17); „*Am venit ca lumea să aibă viață și mai mult*“ (Ioan 10, 10); „*Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și*

dreptatea Lui și celelalte se vor adăuga“ (Matei 6, 33). Prin roadele Duhului Sfânt, ei au adus mărturie a vieții lui Hristos, pentru a se scrie în inimi, și pentru ca Dumnezeu să-și facă locaș în sufletele oamenilor, încălzind astfel pentru ei Jertfa Mântuitorului. De aceea, după prefacerea Sfintelor Țăruri, se adaugă în Sfântul Potir «căldura», simbol al credinței plină de Duhul Sfânt a Sfinților.

Comuniunea Sfinților prin Hristos în Biserică

Sfinții sărbătoriți după Cincizecime și-au adus în tot chipul jertfa mărturiei lor: de la martiriu ca jertfă a arderii de tot, până la jertfa mărturisirii și a trăirii în Hristos, indiferent de rangul și poziția socială a lor: ierarhi, monahi, clerici, credincioși, voievozi. Căci, despre darul harului, Sfântul Ioan Hrisostom spunea că este nemăsurat, dar că împărtășirea lui are loc după credința fiecăruia: „Darul lui Dumnezeu este, după cât este de mare vasul credinței pus sub șipotul harului“. Astfel, deosebirea dintre „vasul credinței“, nu crează între credincioși „clase sociale“ în Hristos, în care, dimpotrivă, toți sunt una: pentru fiecare harul este ca „*mana*“ cerească dăruită poporului ales în pustie, despre care s-a spus: „*Celui ce aduna mult nu-i prisosea, iar celui ce aduna puțin, nu-i lipsea*“ (Ieșire 16, 18), deoarece pentru toți, darul harului este „*dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt*“ (Romani 14, 17). Biserica Sfinților este „*Lumina Lumii*“ (Matei 5, 14), întrucât structura ei este cea a „familiei“ lui Dumnezeu, „*Părintele Luminilor*“ (Iacob 1, 17). Ea este descrisă de către Mântuitorul ca „*Cetatea de pe vârful de munte*“ (Matei 5, 14), în ceea ce privește templul inimii, ca împlinire a profeției: „*În zilele cele de apoi muntele Templului Domnului se va înălța peste vârfurile munților și mai sus decât dealurile și către El vor curge popoarele*“ (Miheia 4, 1).

Astfel, Biserica este structurată pascal, ca o familie a învierii, ca „*Lumina lumii*“, și anume, sub semnul crucii. Pierderea lepădării de sine ar duce la pierderea învierii în Hristos mai ales prin „dispute“. De aceea, porunca iubirii are o relevanță cu atât amai mare, cu cât disputele duc la folosirea „*armelor întunericului*“. Dar această cale ar însemna biruința întunericului asupra „*Luminii*“, așa cum în lumea cifrelor „plus cu minus dă minus“: „*Orb pe orb de se va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă*“ (Matei 15, 14). Acolo unde „*Lumina*“ nu s-a dat vreo dată, există un întuneric obișnuit din lipsa „*Luminii*“. Dar, cu mult mai mare poate fi întunericul, acolo unde a fost „*Lumina*“, deci unde interesele proprii pot însemna „*obroc*“ (Matei 5, 15) care o acoperă. Acest lucru se înțelege și din faptul că pe ogorul arat, dacă nu se seamănă sămânță bună, pot crește buruieni mai rele decât cele de pe câmpul sălbatic, nearat. Porunca iubirii (Ioan 13, 34) s-a dat numai după plecarea lui Iuda de la Cină (Ioan 13, 31), întrucât în el era „*întunericul*“ provenit din „*Lumină*“, ca cel care socotea că poate „*sluji la doi domni*“ (Matei 6, 24). „*Cina*“ era „de taină“, deoarece „*întunericul urăște Lumina*“ (Ioan 3, 20), caută „*s-o cu-*

prindă“ (Ioan 1, 5) și s-o prigonească. Mântuitorul a dat porunca iubirii având în vedere iubirea Sa jertfelnică pentru cei din Biserică. Această iubire este calea păstrării darului și împărtășirii lui ca „*dar*“ (Matei 10, 8), pentru a nu fi prefăcut în „drepturi“ proprii. De aceea, la mărturisirea credinței adevărate, Biserica răspunde iubirii jertfelnice a lui Hristos: „*Te voi iubi, Doamne, tăria mea! Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu*“ (Psalm 17, 1). Întrucât intrarea prin „*Ușă*“ (Ioan 10, 9) ca trecere pascală și „*învier*“ se poate pierde, Biserica îndeamnă la luarea aminte față de „ușile simțurilor“, ca să poată fi mărturisit Hristos, căci numai cei ce intră prin El ca „*Ușă*“ pot ieși la „*pășunea*“ (Ioan 10, 9) darurilor Duhului Sfânt. După mărturisirea credinței adevărate are loc iarăși o chemare ca cea a Sfinților Arhangheli de a sta în „*Lumină*“ pentru aducerea Jertfei liturgice în pace. Calea este „Jertfa de laudă: Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot!“, pentru „milă de pace“: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte la aducerea Sfintei Jertfe cu pace!“, și anume prin părtașia la biruința lui Hristos asupra lumii, aducând lui Dumnezeu „Cântare de biruință“ ca un triumf al „*Luminii*“.

Biserica este „*casa lui Dumnezeu*“ în profunzimea structurii ei ca adânc dumnezeiesc de pe pământ, și anume de dincolo de moarte, părtașă a învierii ca „*rug aprins*“ (Mc. 12, 26-27). De aceea, Biserica nu poate fi comparată cu alte structuri din lume, pe care le unesc interesele, iar nu iubirea părintească din Biserică, sau din familie (Efeseni 5, 32). Despre cei din Biserică s-a profețit că Hristos „*Pe miei îi va strânge la sânul Său și de cele ce alăptează va avea grijă*“; de asemenea că: „*El va păstori turma Sa ca un păstor și cu brațul Său o va aduna* (Isaia 40, 11) și acest lucru înseamnă o „*adunare*“, care nu este ca altele, ci ca o taină de nuntă (Matei 22, 1) și unire a cugetelor prin Jertfa lepădării de sine, a jertfelniciei și a dăruirii de sine. Această „*adunare*“ nu are element de comparație în tot universul decât în două instituții create de Dumnezeu după chipul Său treimic, și anume: Biserica și „*Taina Nunții*“, la care se referă Sfântul Pavel: „*Taina aceasta mare este, iar eu zic dintre Hristos și Biserică*“ (Efeseni 5, 32). De aceea, pentru amândouă s-a dat porunca de sus: „*Ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă*“ (Matei 19, 6). În taina Bisericii „*Mirele*“ și „*Mireasa*“ aduc Jertfa lepădării și dăruirii de sine. Ca „*Mirele Bisericii*“ Mântuitorul nu-și aparține Lui, ci Bisericii: „*Cum se însoțește flăcăul cu fecioara așa se însoțește Domnul Dumnezeuul tău cu tine*“ (Isaia 62, 5); „*Te voi logodi cu Mine pe veci, te voi logodi Mie după dreptate și bunăcuviință, într-unu bunătațe și dragoste; te voi logodi Mie într-unu credincioșie ca să cunoști că Eu sunt Domnul*“ (Osea 2, 21-22) și care își aduce Mireasa acolo unde se află el: „*Vă voi lua la Mine, ca să fiți și voi acolo unde Eu sunt*“ (Ioan 14, 3); „*Eu sun viu și voi veți fi vii*“ (Ioan 14, 19).

De aceea, orice „*adunare*“ pe care ar vrea cineva să o facă în numele slujirii aproapelui va fi „*zadarnică*“, dacă nu va fi făcută după voia lui Dumnezeu: „*De*

n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni lucrătorii; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește” (Psalm 126, 1). Dimpotrivă, structurile democratice pot strica „*ce a unit Dumnezeu*” (Matei 19, 6). În lumina Revelației nu se pot degrada relațiile de iubire părintească în Hristos prin cele de indiferență din lume, unde, în numele libertății, domină umplerea de sine ca închisoare a sufletului. Sfântul Pavel sublinia în acest sens că „*dragostea este plinirea Legii*” (Romani 13, 10). De aceea, Biserica poate însemna desăvârșirea „democrației”, în timp ce în Biserică „democrația” ar pune în umbră comuniunea, pentru că în nedesăvârșirea ei, „democrația” are numai „libertate” nu și slujire jertfelnică prin iubire. Iubirea slujitoare în Hristos prin „*lepădare de sine*” este singura cale a dăruirii de sine. Ca ucenic al lui Hristos, Iuda era total opac la „*slava de a fi născut din Tatăl plin de har și de adevăr*” (Ioan 1, 14), din care toți ceilalți ucenici au luat „*har peste har*” (Ioan 1, 16) ca din plinătatea dumnezeiască. Însă, Iuda nu putea avea „*parte în pământul celor vii*” (Psalm 141, 5; Faptele Apostolilor 8, 21) din care Dumnezeu „*a scos pe toți vrăjmașii*” (Deuteronom 12, 10) sufletului, aducând prin Hristos odihna și „*pacea care covârșește toată mintea*” (Filipeni 4, 7). Pentru „*dospirea*” din lume, descrisă ca „*Pofta trupului, pofta ochiului și trufia vieții*”, care „*nu sunt de la Tatăl*” (I Ioan 2, 16), Dumnezeu a venit în Hristos cu „*sarea*” ca medicamentul care o preface din nou „*azimă a curăției și a adevărului*” (I Corinteni 5, 8). Acest „medicament” este un dar al Duhului Sfânt, Care – împotriva oricărei violențe și cu atât mai mult ca „*tărie*” neclintită – este echivalent cu „*mărturisirea*” credinței și „*muștrarea*” celor ce greșesc: „*Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va muștra, iar untul de lemn al păcătoșilor să nu ungă capul meu*” (Psalm 140, 5); „*Tot trupul se va săra cu foc, așa cum jertfa se presară cu sare... Aveți sare în voi și trăiți în pace unii cu alții*” (Marcu 9, 49-50).

Lumina lui Hristos în Sfinți și judecarea lumii

Duminica Tuturor Sfinților înseamnă sărbătoarea bucuriei părintești a lui Dumnezeu pentru Biserică prin sfințirea Numelui Său. La judecata din urmă un blestem va avea loc nu doar pentru netransfigurarea taborică, ci mai ales pentru sfidarea Numelui Ziditorului, astfel încât cel ce va fi cu paguba, va fi și cu păcatul. Este vorba de împotrivirea față de Duhul Sfânt a inimilor nemilostive, pline de toată cruzimea, care merg „*din rău în mai rău*” (II Timotei 3, 13), până ce „*întunericul*” va fi ca la „*miezul nopții*” (Matei 25, 6), și atunci va veni „*Domnul Slavei*” (I Corinteni 2, 8), însă tot ca „*Mire*” al inimilor, iar judecata va fi doar constatarea prăpastiei dintre „*Lumina*” celor ce „*vor fi răpiți în nor într-o întâmpinarea Domnului în văzduh*” (I Tesaloniceni 4, 17), și dintre „*întunericul*” celor de care „*Lumina*” nu se poate apropia, iar ei trebuie să piară de la Fața lui Dumnezeu. În rugăciunile de pregătire pentru împărtășanie creștinul rostește ru-

găciunea: „Întru strălucirile Sfinților Tăi cum voi intra eu nevrednicul, căci haina mă vădește că nu este de Cină și voi fi legat și lepădat de îngeri“, tot așa cum în Săptămâna Patimilor se roagă: „Cămara Ta, Mântuitorule, o văd împodobită și îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de Lumină și mă mântuiește!“

Sfântul Apostol Pavel spune că „*Sfinții vor judeca lumea*“ (I Corinteni 6, 2), și că ei „*vor judeca pe îngeri*“ (I Corinteni 6, 3). Dar, în lume Sfinții stau în „*Lumină*“ și rămân în ea pentru „a lumina“, nu pentru „a osândi“, căci: „*Lupta noastră este nu cu trup și cu sânge, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânilor, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri*“ (Efeseni 6, 12). Ele sunt pline de cruzime demonică și „*nu le este lor cu puțință să se întoarcă, și de Dumnezeu nu se tem*“ (Psalm 54, 22). Ele se osândesc singure, așa cum față de Hristos „*s-au zdrobit de piatră judecătorii lor*“ (Psalm 140, 6). Mai grea decât orice pedeapsă este „*părăsirea*“ de către Dumnezeu și muștrarea cugetului simbolizate prin „*viermele neadormit*“ (Mc. 9, 44; Isaia 65, 13-14). Un fiu care și-a ucis mama auzea mereu glasul ei grijuliu față de el, care însă îl chinuia mai rău decât orice pedeapsă. Pedeapsa prin lipsa harului este mai mare decât cea prin focul gheenei. Atunci când se referea la Iuda prin cuvintele: „*Vai omului aceluia prin care este vândut Fiul Omului*“ (Matei 26, 24), Mântuitorul nu pronunța o „osândă“ împotriva lui Iuda, ci se referea la muștrarea cumplită a conștiinței aceluia. Dimpotrivă, Mântuitorul chema la Sine pe cei „*osteniți și împovărați pentru a-i odihni*“ (Matei 11, 28), și anume pe cei „*osteniți*“ de căutări și „*împovărați*“ de păcate.

Harul dumnezeiesc de Lumină și căldură nu este al vreunei monarhii dictatoriale, nici al vreunei democrații egalitariste, ci al celor care își deschid inimile pe care le cercetează Hristos (Apocalipsa 3, 20), și care se sfințesc ca fii ai Celui Prea Înalt, prin slava Numelui Său sfințit în Hristos, Care „*venind a binevestit pace celor de departe și celor de aproape; căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl într-un Duh, deci, nu mai sunteți străini și locuitori vremelnici, ci sunteți împreună cetățeni cu Sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos. Întru El orice zidire bine alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt în Domnul, în Care împreună sunteți zidiți, spre a fi locaș al Domnului în Duh*“ (Efeseni 2, 17-22). „*Lumină*“ lui Hristos, Care a desăvârșit „*făclia*“ Legii Vechi (Ioan 5, 35) fără nici o umbră de osândire (Ioan 3, 17), este în același timp „*tăria*“ celei mai profunde vădiri a lumii de păcat ca lucrare a Duhului Sfânt: „*Acela, venind, va vădi lumea de păcat, că oamenii nu cred în Mine*“ (Ioan 16, 8-9). În acest sens, profeții spuneau despre lucrarea lui Hristos că El va fi „*ca focul topitorului și leșia înălbitorului*“ (Maleahi 3, 2), și anume pentru curățirea inimilor ca „*lamura*“. Dreptul Simion L-a descris ca pe Cel ce „*va da pe față cugetele multor inimi*“ (Luca 2, 35) și „*va fi ca*

un semn care va stârni împotriviri“ (Luca 2, 34). Dacă Hristos a însemnat „cădere și ridicarea multora în Israel“, conform acelei profeții, astfel această „săbie cu două tăișuri“ (Evrei 4, 12-13) a pus-o El și în mâinile Sfinților: „*Laudele Domnului în gura lor și săbii cu două tăișuri în mâinile lor, ca să se răzbine asupra păgânilor*“ (Psalm 149, 6-8). Această „săbie“ nu înseamnă însă violență, ci doar adevărul Cuvântului lui Dumnezeu, ca o „*judecată scrisă spre slava celor cuvioși ai Lui*“ (Psalm 149, 9). Această realitate capătă în Sfânta Scriptură cele două simboluri: „*cal alb*“ (Apocalipsa 6, 2) și „*cal negru*“ (Apocalipsa 6, 5), fiind vorba, pe de o parte, de simbolul luminii, iar pe de altă parte de cel al osândirii de sine, pentru cei ce nu o au: „*Nu au primit iubirea adevărului ca să se mântuiască*“ (2 Tesaloniceni 2, 9). Însuși Mântuitorul spusese că numai cei ce Îl iubesc pe El pot păzi cuvântul Lui (Ioan 14, 24), pe când El Însuși, ca și toți Sfinții, nu osândește pe nimeni: „*Dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec, pentru că nu am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea. Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele, are judecător ca să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi*“ (Ioan 12, 47-48). Iar taina aceluși Cuvânt al Tatălui este „*viața veșnică*“ (Ioan 12, 50), în Însuși Fiul Său, Iisus Hristos pe Care L-a trimis.

Ca cei desăvârșiți în Hristos la „*lucrul slujirii*“ (Efeseni 4, 12), Sfinții se bucură nu pentru că li se supun duhurile, ci pentru că numele lor sunt scrise în ceruri (Luca 10, 20), deoarece Hristos i-a răscumpărat prin Jertfa Sa. Tăria lor în Hristos este interioară (Luca 17, 21). Prin ea ei nu doresc să vadă sau să facă minuni, nici nu manifestă vreo pornire pătimasă de a cuprinde lumea, deoarece venirea Împărăției lui Dumnezeu este lucrarea Duhului Sfânt: „*Biserica se zidea și umbla în frica de Domnul și prin mângâierea Duhului Sfânt se înmulțea*“ (Faptele Apostolilor 9, 31). Duhul Sfânt, ca „*Aducătorul aminte*“ în Hristos (Ioan 14, 26), le-a dat și puterea de a așterne în scris „*Legea cea Nouă*“ (Matei 26, 28), în care însă Duhul nu poate fi cuprins în litere, decât ca „*reper*“ ale Acestuia. De asemenea, interpretarea acelor litere are loc tot prin Sfinți, și nu prin „*savanți*“, deoarece ei constituie acel „*canon al persoanei*“. Ca „*duh*“, ei reprezintă acel „*întreg*“ care ca formă vie este mai mult decât suma tuturor părților sale componente din forma sa scrisă în Biblie. În ea „*reper*le“ duhului redată prin litere nu pot arăta nici „*căldura*“, nici „*Lumina*“ prezenței personale a Sfinților, ca rod al darurilor Duhului Sfânt.

Ce har poate fi mai puternic decât Hristos Însuși? El este atât de pătrunzător încât poate trezi în om conștiința și vina păcatelor, părerea de rău și pocăința; este atât de iubitor și de milostiv, încât iartă păcatele; este atât de preamărit, încât umple inima de bucurie și de toată plinătatea, ca un „*Mire*“ față de „*Mireasa*“ lui. Este, apoi, atât de puternic, încât poate să dea inimii „*tărie*“ pentru toată

lucrarea iubirii „*Lăudați pe Domnul întru sfinții Lui; lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui*“ (Psalm 150, 1). Deși iubirea creștină nu vine fără credință, totuși dragostea este mai mare decât credința, care fără iubire își pierde puterea și valoarea. „*Iubirea*“ este mai mare decât „*credința*“ pentru că în ea Dumnezeu arată tăria credinței, ca acea dragoste, care: „*Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă*“ (I Corinteni 13, 7). Ea aduce „*nașterea din duh*“ (Ioan 3, 5), și prin duh, puterea roadelor: „*Roada duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, facerea de bine...*“ (Galateni 5, 22-28).

Dar faptele bune nu urmează automat nașterii din duh, ci la predispoziția spre bine (Psalm 22, 3) se adaugă efortul ca valoare morală, strădania pentru roadele duhului, „*cu ochii mereu ațintiți spre Iisus, începătorul și plinitorul credinței*“ (Evrei 12, 2), care cheamă la urmarea Sa chiar sub auspiciile împotrivrării (Evrei 12, 3) din lume: „*În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea*“ (Ioan 16, 33). Astfel, sufletul se zidește „*înnoindu-se din zi în zi*“ (I Corinteni 4, 16), „*trecând din putere în putere*“ (Psalm 83, 8) și din „*slavă în slavă*“ (II Corinteni 3, 18). Așa cum oameni răi nu rămân pe aceeași treaptă, ci trec „*din rău în mai rău*“ (II Timotei 3, 13), tot așa există un progres duhovnicesc, o „*creștere*“ în Hristos, „*până la vârsta staturii lui Hristos, a bărbatului desăvârșit*“ (Efeseni 4, 13). Este sigur faptul că lipsa roadelor poate periclita însăși mântuirea în Hristos. În viața duhovnicească nu poate exista o stagnare. În omul cel nou, strădania pentru „*creștere*“ începe o dată cu „*îndreptarea*“ prin credință, dar ea se continuă toată viața creștinului. Orice oprire înseamnă regres, înseamnă o biruință a omului vechi asupra omului nou, a „*trupului*“ asupra „*duhului*“. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că în urmarea lui Hristos „*credința nu este în afară de om, dar omul, întărind-o prin împlinirea poruncilor dumnezeiești, o face să devină Împărăția lui Dumnezeu, care este cunoscută numai de cei ce o au; Împărăția lui Dumnezeu, este credința dezvoltată prin lucrare, și ea înseamnă unirea nemijlocită cu Dumnezeu a celor ce fac parte din ea; deci, credința este o putere de legătură care duce la unirea desăvârșită mai presus de fire a celui ce crede, cu Dumnezeu Cel crezut*“ (**Răspunsuri către Thalasia**, 33).

Întrucât Sfinții mijlocesc pe Hristos, astfel Hristos trage după Sine toate Scripturile (Ioan 5, 39), și astfel, Sfinții sunt o carte deschisă a lui Dumnezeu pentru lume. Ei au ieșit din lume, adâncindu-se în Hristos și numai astfel pot fi „*Lumina lumii*“ (Matei 5, 14). Numele lor sunt înscrise în „*Cartea Vieții*“ (Luca 10, 20), nu a literelor; „*a dragostei care zidește*“, nu „*a cunoștinței care îngâmă*“ (I Corinteni 8, 1). Un Sfânt nu se propune pe sine, ci pune înaintea voia lui Dumnezeu, căci i se dedică întru desăvârșită ascultare ca lepădare de sine și de lume. Trăind în mijlocul oamenilor cu chip omenesc, el este mai întâi cetățean al cerurilor, ca ascultător adevărat de Dumnezeu, după cum și la Sfânta Liturghie se mărturiseș-

te: „Am primit duhul cel ceresc“. Un sfânt este un păcătos conștient în stare de permanentă pocăință. El nu este „suprauman“, ci acela care trăiește adevărul ca existență liturgică, iar sfințenia nu este altceva, decât setea nestinsă și intensitatea râvnei după Dumnezeu. Când Duhul Sfânt umbrește pe om cu prezența și plinătatea Sa, inima omului se umple de o bucurie și o pace neobișnuită; se încălzește de o căldură divină, ochii se umplu de lacrimile bucuriei și toată ființa Sa de un parfum îmbătător ca bucuria ucenicilor la Învierea lui Hristos. „*Pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea*“ (Filipeni 4, 7), sunt acele „*bunătăți*“ ale Duhului Sfânt făgăduite de Dumnezeu în Hristos (Psalm 65, 5). Sfântul transmite această bucurie întregii zidiri, iar inima sa devine locaș, în care încapă toată zidirea însuflețită și neînsuflețită. El devine acea „*inimă milostivă*“ pe care o descrie Sfântul Isaac Sirul: „*Ce este inima milostivă? Este aprinderea inimii pentru toată făptura, pentru oameni, pentru păsări, pentru animale, și pentru toată făptura. De aceea, aduce în toată vremea rugăciuni cu lacrimi și pentru necuvântătoare și pentru vrăjmașii adevărului și pentru cei care îi vatămă, ca și pentru firea târâtoarelor din multa sa milostivire care-i mișcă inima peste măsură, după asemănarea cu Dumnezeu*“ (Sfântul Isaac Sirul, **Cuvinte ascetice**, 81).

Sfinții se simt uniți cu întreaga lume, implorând transfigurarea tuturor, căci „*Împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt*“ (Romani 14, 17). Un trăitor în Hristos de la Sfântul Munte scrie următoarele: „*Întâlnind un sfânt te umpli de o bucurie negrăită simțindu-te ca la un început de primăvară. Chipul lui strălucește ca soarele și cu razele luminate ale privirii lui te cuprinde și înaripează, înălțându-te la o lume cerească. În fața lui te simți ca Moise și Ilie în Lumina taborică. În ei se sfințesc neîncetat cele două mari virtuți: pocăința și iubirea. Sfinții sunt nu numai cei care s-au pocăit, ci și cei care se pocăiesc mereu. Simți cum tu ești umplerea de sine, iar el „învierea“. Ei se găsesc concomitent între „Vinerea Patimilor“ și „Învierea Domnului“. În apropierea unui sfânt nu te simți străin sau individual, ci întrupat în el și el în tine. Sfinții arată un drum către Hristos prin adâncul din noi. Deci, simți ceva nu „supranatural“, ci ceva adânc uman, ceva firesc și smerit, care aduce liniște și mângâiere. Lumina care strălucește din el seamănă cu prezența Mântuitorului. Când vorbești cu el, simți o liniște fără margini și siguranță. Toate parcă se umplu de lumină și întrebările tale își găsesc răspuns în tăcerea lui. Prin el iubești pe Hristos, el devine fratele tău. Nu este cineva străin și depărtat de tine, ci chiar tu însuși, cel mai intim tu însuși. Prin el nu te temi de moarte, prezența lui deschide loc pentru toți. În fața lui te simți ca într-o Evanghelie deschisă. El nu teologhisește, dar este o întreagă teologie. În fața lui te simți ca la judecată. Iubirea lui care nu o meriți, te judecă. Privirea lui devine mustrare. În fața lui înțelegi, cum va fi la judecata din urmă. Sfârșitul este ca un pom duhovnicesc, din roadele căruia ne*

hrănim, iar cu rugăciunile lui ajută lumea să nu se strice și să nu piară. Lumea fără Sfinți este oarbă, căci Sfinții dau sens vieții. (Arhim. Vasile Gondikakis, **Depășirea morții în viața monahală**).

Atâtea lucruri care nu s-au întâmplat și care se puteau întâmpla sunt considerate de către oameni ca ceva de la sine înțeles, deci, ca un „drept” al lor. Dar aceste lucruri se înțeleg ca venirea Împărăției lui Dumnezeu în chip nevăzut (Luca 17, 20-21). Sfinții știu să mulțumească lui Dumnezeu pentru aceste lucruri ca pentru darul Său în Hristos, prin care, în golful cel învolburat, Dumnezeu a revărsat untdelemnul Duhului Sfânt. Inima Sfinților împărtășește milostivirea lui Hristos, atunci când se roagă pentru lume. Sfântul este omul rugăciunii și acesta îl arată iarăși unit cu Hristos. Nimic nu caracterizează pe Sfânt mai bine, decât faptul că el este omul rugăciunii, căci rugăciunea e starea de comuniune a omului cu Dumnezeu. Prin rugăciune spiritul omului este orientat spre Dumnezeu și trăiește în toată intensitatea bucuria întâlnirii cu El. Rugăciunea se naște din iubirea de Dumnezeu și cuprinde în sine toate celelalte virtuți. O importanță deosebită în viața Sfinților o are rugăciunea lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”. Această rugăciune hristologică are darul de a permanentiza prezența lui Hristos în sufletele celor ce se roagă, creind o stare interioară de permanentă rugăciune, necesară lucrării Sfântului Duh. Sfinții sunt dovada că Dumnezeu caută „*inima înfrântă și smerită*” (Psalm 50, 18; Isaia 57, 15), singura care are puterea roadelor și a sfințeniei, având ca semne „*untdelemnul*” și „*măslinul*”, simboluri ale comuniunii și păcii și care dăinuie mai mult decât untdelemnul văduvei din Sarepta Sidonului. Dumnezeu a încununat adesea moaștele Sfinților, în al căror trup inima a fost ca untdelemnul comuniunii și al păcii cu darul izvorării de Mir. Sfinții sunt „*unși*” lui Dumnezeu în Hristos, cu tăierea împrejur a inimii, la care cunoștința este un adaos: „*Iar voi ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate*” (1 Ioan 2, 20). Prin această „*ungere*” a Duhului Sfânt în Hristos, Sfinții s-au învrednicit adesea de arătarea slavei și Luminii necreate a Sfântului Duh pe chipul lor, și ei devin astfel icoane vii ale chipului Mântuitorului Hristos în Duhul Sfânt transfigurat pe muntele Taborului. Icoanele pictate arată asemănarea Sfinților cu Hristos, oameni îndumnezeiți în Hristos și sfințenia văzută cu ochii trupești. Chipurile lor de pe icoane, ca și sfințele lor moaște, sunt părtașe la Duhul dumnezeiesc, care s-a odihnit peste ei în timpul vieții lor. Sfințenia și Lumina Sfinților sunt jertfa lor „de bună mireasmă” înaintea lui Dumnezeu izvorâtă din strădania de a actualiza darurile Sfântului Duh împărtășite în Biserică prin Sfintele Taine: „*Căci dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti!*” (I Corinteni 9, 16). Roadele Duhului sunt o datorie ca jertfă de răspuns la Jertfa Mântuitorului Hristos, pe care Dumnezeu o încununează cu slavă.

Cuvânt la Duminica a VI-a după Rusalii, a vindecării slăbănogului din Capernaum

† Varсанuie Prahoveanul

Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

Iubiți frați și surori în Domnul,

Parafrazându-l pe marele istoric Pliniu cel Tânăr, care mărturisea că împăratul Traian a străbătut provinciile mai mult cu biruințele sale decât cu pașii, noi, creștinii însetați după Cuvântul lui Dumnezeu, putem afirma că Mântuitorul Iisus Hristos a străbătut pământul Țării Sfinte mai mult cu minunile Sale decât cu pașii.

Într-adevăr, Fiul lui Dumnezeu împlinind voia Tatălui Ceresc care L-a trimis în lume, din iubire față de creatura Sa, „Căci așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut l-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16), a săvârșit atâtea minuni în viața Sa pământească încât aproape nu este pagină din Sfintele Evanghelii care să nu ne istorisească vreuna din ele.

Pericopa de astăzi relatată de Sfântul Evanghelist Matei, reprezintă nu numai o simplă învățătură împărtășită prin cuvânt ci o acțiune a lui Dumnezeu în lume, o descoperire prin faptă plină de putere dumnezeiască. Ea ne așează înaintea sufletelor noastre icoana unui slăbănog, a unui om care a ajuns la cel mai înalt grad de slăbiciune cu puțință și totodată lucrarea pe care Mântuitorul o săvârșește asupra lui. Cel dintâi care a venit să aducă acestui slăbănog sănătate trupească și sufletească a fost Mântuitorul Hristos, care prin smerita Sa întrupare a adus omenirii căzute, mântuirea.

Localizând zona unde s-a petrecut minunea, vom spune că Mântuitorul a trecut cu corabia din ținutul Gadarei, acolo unde a vindecat doi demonizați, în Capernaum, cetatea Sa de baștină, pentru a adăpa inimile însetate ale locuitorilor acestui ținut, cu izvorul cel nesecat al învățaturii Sale.

În timp ce Mântuitorul vorbea ca unul care avea putere deplină, i-a fost adus pe targă, de către patru bărbați și coborât prin acoperișul casei, din pricina mulțimii adunate, un slăbănog, simbolul desăvârșit al slăbiciunilor noastre omenești.

În chipul acestui slăbănog trebuie să ne recunoaștem pe noi înșine și să vedem starea noastră de păcătoșenie. El zăce de multă vreme fără a avea forța fizică de a se apropia de Binefăcătorul, dar avea acea forța spirituală, adică credința puternică în Dumnezeu, care l-a ajutat să lupte cu suferința. Crezând în Hristos Domnul, s-a trezit în ființa sa lăuntrică, dorința și puterea de a se ridica de pe patul suferinței și al slăbiciunilor sufletești ca unul care a biruit patimile.

Impresionat de credința slăbănogului și de gestul celor patru „prieteni“, Iisus a zis slăbănogului: *„Îndrăznește fiule, iertate sunt păcatele tale. Dar unii dintre cărturari ziceau în sine: Acesta hulește. Și Iisus știind gândurile lor le-a zis: Pentru ce cugetați rele în inimile voastre? Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale sau a zice: Scoală-te și umblă? Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta“* (Matei 9, 2-7). Aceste cuvinte scot în evidență puterea dumnezeiască a lui Iisus de a ierta păcatele oamenilor și de a tămădui trupul omenesc slăbănogit de nelegiuiri.

Ca întotdeauna, și de data aceasta, Mântuitorul se apleacă, cu deosebită milostivire asupra creaturii Sale și îl vindecă pe cel neputincios de boala care l-a cuprins, iertându-i totodată și păcatele. Vedem, aici, pe de-o parte credința „lor“ în puterea de vindecare a lui Iisus Hristos, iar pe de altă parte modul în care Mântuitorul se descoperă ca Fiu al lui Dumnezeu care are puterea de a ierta și de a vindeca bolile fizice și sufletești. Prin urmare, această vindecare s-a datorat, în primul rând credinței puternice, atât a slăbănogului cât și a celor patru prieteni, ca cea dintâi virtute creștină care face și în acest caz, începutul tămăduirii. Descoperindu-L pe Hristos prin credință, sufletul slăbănogului odată curățit de păcate, s-a învrednicit și de o viață nouă, creștină, putând afirma asemenea Apostolului neamurilor: *„Și nu mai trăiesc eu ci Hristos trăiește în mine și viața mea de acum în trup o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și s-a dat pe Sine însuși pentru mine“* (Galateni 2, 20).

Iubiți credincioși,

Din Evanghelia de astăzi înțelegem că între vindecarea bolilor trupești și sufletești, fie ea pri intermediul medicului sau spirituală, și iertarea păcatelor, prin mijlocirea credinței, există o strânsă legătură. În orice boală sau suferință, pentru vindecare sau alinare avem nevoie atât de credință, deoarece păcatul s-a săvârșit și se săvârșește printr-o slăbire sau pierdere a încrederii în Dumnezeu, cât și de curățirea conștiinței pentru a reveni la starea de dinainte de păcat.

Trebuie să înțelegem că numai durerea, suferința și încercările de tot felul, îndurate cu răbdare și cu credință că Dumnezeu ne poate tămădui, duc la cură-

țirea noastră, la eliberarea noastră de păcate și trăirea într-o viață nouă, luminată de har și de credință.

Mântuitorul, prin minunea vindecării slăbănogului din Capernaum, vrea să ne spună tuturor că este necesar, ca mai întâi să căutăm vindecarea sufletească ce se poate realiza prin credința în Dumnezeu după care însetează sufletul, așa cum și Fericitul Augustin mărturisea: „Neliniștit este sufletul meu până ce nu se va odihni întru tine“ (Confesiones).

Viața noastră sufletească este mereu amenințată de pornirile păcătoase din noi, de pornirile egoiste ale sufletului și de ispitele de tot felul ce vin asupra noastră. Cauza slăbiciunii noastre este mai întâi în adâncul ființei noastre, și de aceea trebuie să ne luptăm cu noi înșine, cu patimile care ne frământă adâncul sufletului, pentru a putea birui răul și a trăi viața în Hristos. Această izbândă nu se poate realizat decât cu ajutorul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, așa cum El însuși grăiește „*Fără Mine nu puteți face nimic*“. Dacă noi credem în El primim putere din puterea Lui, har din harul Lui și putem merge pe calea vieții celei adevărate.

Frați creștini,

Așa cum am relatat, procesul de vindecare al unei boli se desfășoară pe două planuri: unul trupesc, cu ajutorul medicului, și altul, spiritual, prin lucrarea preotului călăuzit de harul lui Dumnezeu.

De aceea, Biserica noastră dreptmăritoare, urmând pilda tuturor celor ce și-au petrecut viața în lumina iubirii față de aproapele și conștientă de răspunderea pe care o are față de fiii ei duhovnicești, a rânduit ca în toate spitalele din țara noastră să fie numiți preoți care, prin prezența lor la căpătâiul celui bolnav să aline suferințele, urmând astfel pilda lui Hristos care a avut milă și grijă de suferințele oamenilor.

În scopul acestor împliniri, Mântuitorul cere de la noi, fiii Bisericii Sale, iubire lucrătoare, acea iubire ce ne-a arătat-o atât prin cuvânt cât și prin exemplul trăirii Sale, iubire fără de margini, fără îngrădiri; ne cere să împlinim porunca dragostei mai ales pentru cel care se află pe patul de spital în suferință și în grea încercare.

Fie ca aceste cuvinte să aibă valoare de scumpe merinde duhovnicești, spre vindecarea sufletească și trupească a noastră, spre îndemn și râvnă creștină și spre întărirea sufletească. Amin.

Cateheză despre Liturghia catehumenilor

† Varsanufie Prahoveanul

Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

Biserica, întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos, în chip nevăzut prin Jertfa Sa de pe Cruce, retrăiește, prin invocarea Duhului Sfânt, în cadrul fiecărei Sfinte Liturghii, acest fapt central al mântuirii noastre. Dar, creștinul, prin participarea la Sfânta Liturghie retrăiește nu doar Jertfa, ci și Învierea Sa din morți. Învierea Mântuitorului Iisus Hristos este, fundamentul credinței noastre¹, este totodată și momentul suprem al descoperirii dumnezeirii Sale. De aceea, actul învierii are o importanță deosebită în tradiția teologică și liturgică ortodoxă, iar Sfânta Liturghie are, prin însăși structura ei „o dimensiune și o perspectivă pascală”².

Prin Sfânta Liturghie, pe lângă faptul că retrăim Jertfa și Învierea Mântuitorului, ne și împărtășim de Cel care Se aduce³, Cel ce este Izvor al vieții, pururea viu și de viață dătător: „*Eu sunt Pâinea cea vie Care S-a pogorât din cer. Cel care va mânca din această Pâine va trăi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii, este trupul Meu*”⁴.

Tot în cadrul Sfinte Liturghii, însă, retrăim și momentele propovăduirii învățaturii Sale, învățătură prin care, descoperindu-L, putem dobândi viața cea veșnică: „*Aceasta este viața cea veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul și adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis*”⁵.

Anunțarea temei

Această propovăduire a cuvântului lui Dumnezeu, această „împărtășire” a credincioșilor din Cuvântul vieții se împlinește prin participarea la o parte com-

¹ I Corinteni 15, 14.

² Pr. Prof. Ion Bria, *Biserica și Liturghia*, în Ortodoxia, Anul XXXIV, nr. 4, decembrie 1982, pag. 483.

³ Evrei 9, 24-25.

⁴ Ioan 6, 51.

⁵ Matei 5, 48.

ponentă a Sfintei Liturghii, la așa numita „Liturghie a Cuvântului“, Liturghia Catehumenilor, despre care vom vorbi în cele ce urmează.

Tratarea

În cadrul Liturghiei Catehumenilor, Mântuitorul Hristos, Care ne-a spus: „*Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis pe Mine are viață veșnică*“⁶ și „*cuvintele Mele sunt duh și viață*“⁷, pregătindu-ne pentru jertfa cea nesângeroasă, ne vorbește și ni se împărtășește prin cuvânt: prin citirea din Sfânta Scriptură (Apostol și Sfânta Evanghelie), prin predică, rugăciuni și cântări.

Așa cum bine știm, Sfânta Liturghie începe prin rostirea de către preot a binecuvântării mari: „*Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*“.

În limbaj liturgic „*a binecuvânta*“ înseamnă „*a slăvi*“, „*a lăuda*“, așadar, Liturghia începe printr-o slăvire a împărăției Sfintei Treimi scoțându-i pe credincioși din condițiile unei existențe căzute, din „*lumea aceasta*“ și aducându-i spre împărăția lui Dumnezeu, împărăție care „*nu este din lumea aceasta*“⁸. La îndemnul Mântuitorului, prin cuvintele „*vie Împărăția Ta*“⁹ din rugăciunea Tatăl nostru noi cerem să avem parte de Împărăția lui Dumnezeu, împărăție care, așa cum ne arată Hristos, a venit: „*iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu*“¹⁰.

Binecuvântarea împărăției lui Dumnezeu afirmă scopul Sfintei Liturghii: intrarea în împărăția Sa, îndreptându-ne astfel atenția, mintea și inima spre unicul lucru de trebuință, intrarea în împărăție, relevând faptul că încă din viața aceasta putem fi părtași ai împărăției celei cerești. Însăși Sfânta Liturghie prilejuiește trăirea anticipată în împărăția cerurilor și prefigurează ajungerea în ea după „*trece-rea*“ noastră din această viață.

Binecuvântarea mare este totodată și o mărturisire a Sfintei Treimi, a faptului că Dumnezeu este Unul în Ființă, dar întreit în Persoane, după cum mărturisește învățătura noastră de credință, iar cuvintele „*acum și pururea și în vecii vecilor*“ subliniază caracterul eshatologic al Sfintei Liturghii, ieșirea din timpul „*acestei lumi*“ și intrarea în dimensiunea veșniciei.

Prin aceste cuvinte se exprimă așadar și nădejdea că vom face parte din împă-

⁶ Ioan 5, 24.

⁷ Ioan 6, 23.

⁸ Ioan 18, 36.

⁹ Luca 11, 2.

¹⁰ Luca 11, 20.

răția cerească, din împărăția luminii și a iubirii Preasfintei Treimi, a Cărei intrare o pregătește Sfânta Liturghie¹¹.

Binecuvântând, preotul face semnul Sfintei Cruci cu Evanghelia deasupra Antimisului. Evanghelia fiind „icoana“ Cuvântului lui Dumnezeu, prin însemnarea cu semnul Sfintei Cruci, se subliniază faptul că Împărăția ni s-a împărțită în și prin Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu care, luând firea omenească, a biruit moartea prin cruce, arătându-ne iubirea veșnică a lui Dumnezeu pentru noi și descoperindu-ne că nu putem intra în această Împărăție decât prin jertfă, adică asumându-ne crucea, după pilda și potrivit îndemnului Său: „*Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie*“.¹²

Prin „*Binecuvântarea mare*“ afirmăm astfel sensul profund al slujirii lui Dumnezeu în general și al Sfintei Liturghii în special și anume „*pregustarea*“ împărăției lui Dumnezeu care, deși nevăzută „*lumii acesteia*“, se află deja în mijlocul nostru¹³.

Această afirmație este întărită de răspunsul credincioșilor: „*Amin*“ care înseamnă „așa să fie“, arătându-se dorința acestora de a fi părtași Împărăției lui Dumnezeu și a încrederii că se vor învrednici de această bucurie.

Mărturisirea solemnă că Sfânta Liturghie este intrarea Bisericii în împărăția lui Dumnezeu împlinită prin binecuvântarea mare este urmată de o succesiune de cereri cunoscute sub denumirea de *ecteniamare*. Termenul de ectenie definește, în limbaj liturgic, o serie de îndemnuri stăruitoare la rugăciune, adresate de preot sau diacon credincioșilor la care aceștia răspund invocând mila lui Dumnezeu.

Prima ectenie a Sfintei Liturghii se numește „*mare*“ comparativ cu ecteniile mici care reprezintă o prescurtare a ei și este o rugăciune atotcuprinzătoare care îmbrățișează întreaga lume, este rugăciunea lui Hristos Însuși către Tatăl Său, dăruită nouă, descoperind rugăciunea Bisericii ca „*lucrare de obște*“ (liturghie) în cuprinsul ei cosmic și universal. Ea ne scoate din viața cotidiană și ne introduce în conștiința eclesială (bisericească) ajutându-ne să ne detașăm de egoism potrivit poruncii lui Hristos: „*Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*“¹⁴. Prin ea împlinim și îndemnul Sfântului Apostol Pavel de a face „*cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii*“¹⁵. Toți cei prezenți în biserică participă la această rugăciune: preotul sau diaconul adresează succesiv credincioșilor îndemnurile spre rugăciune învățându-i astfel ce să ceară,

¹¹ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, în Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 133.

¹² Marcu 8, 34.

¹³ Luca 11, 20.

¹⁴ Matei 22, 39.

¹⁵ I Timotei 2, 1.

iar aceștia răspund, înălțând spre Dumnezeu o scurtă, dar profundă rugăciune: „*Doamne miluiește!*“. Este o invocare a milei lui Dumnezeu făcută cu nădejdea dobândirii cererilor nu pentru meritele lor, ci pentru milostivirea lui Dumnezeu.

„*Cu pace Domnului să ne rugăm*“ este îndemnul de început care ne învață cum trebuie să ne rugăm și anume „*în pace*“ înțelegându-se prin aceasta pacea ca o stare a sufletului și nu ca ceva adăugat din exterior. Numai pacea sufletului ne dă posibilitatea de a fi în pace unii cu alții și de a ne uni astfel în rugăciune înaintea lui Dumnezeu. „*El este pacea noastră*“, ne mărturisește Sfântul Apostol Pavel¹⁶, așadar pacea noastră este o pace „*de sus*“, de la Dumnezeu, pe care o invocăm în prima cerere a ecteniei mari. Pacea de sus este tocmai Împărăția lui Dumnezeu, dobândirea ei însemnând mântuirea sufletului. Această cerere este o concretizare a îndemnului Mântuitorului de a căuta mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui cu încrederea că toate celelalte pe care le vom cere în continuare se vor adăuga nouă.¹⁷ „*Pacea de sus*“ este dreptatea lui Dumnezeu, rodul eliberării de patimi și al dobândirii Duhului Sfânt, este „*pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea*“¹⁸ pe care Domnul a dat-o sfinților Săi apostoli înainte de a se sui la Tatăl zicând: „*Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze*“¹⁹. Dar noi nu cerem numai pentru noi „*pacea de sus*“, ci ne rugăm în continuare „*pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor...*“.

Ectenia mare, îndemnându-ne să ne rugăm mai întâi pentru dobândirea împărăției lui Dumnezeu (pacea de sus și mântuirea sufletului) și pentru Biserică îmbrățișează apoi viața întreagă, chiar și sub aspectele ei materiale, mărturisind prin aceasta că „*toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor*“²⁰. Astfel, în cea de a doua parte a ecteniei mari ne rugăm pentru condițiile exterioare ale vieții, ca acestea să ne permită o viață duhovnicească.

Ectenia mare se încheie cu afirmarea solemnă că ne rugăm și I ne dăruim lui Dumnezeu pentru că Lui I se cuvine „*toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor*“.

În timpul cântării antifoanelor, versete din Psalmii 102 („*Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul*“) și 145 („*Laudă, suflete al meu, pe Domnul*“) și din

¹⁶ Efeseni 2, 14.

¹⁷ Matei 6, 33.

¹⁸ Filipeni 4, 7.

¹⁹ Ioan 14, 27.

²⁰ Iacov 1, 17.

Fericirile rostite de Mântuitorul în Predica de pe Munte (Matei 5, 1-12), psalmi numiți astfel deoarece sunt intonați antifonic, adică alternativ, de credincioși sau de cântăreți²¹, preotul rostește în taină rugăciunile antifoanelor. Această practică a rostirii rugăciunilor în taină de către preot arată caracterul de Taină al Sfintei Liturghii.

Rugăciunea Antifonului I invocă nemăsurata milă și iubire de oameni a lui Dumnezeu pe care suntem datori să-L slăvim din adâncul ființei noastre. Acest fapt ne este dovedit și de către rostirea ecfonisului: „*Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor!*“. Lui Dumnezeu „*a Cărui stăpânire este neasemănată și slavă neajunsă, a Cărui milă este nemăsurată și iubire de oameni negrăită*“ i se cuvine „toată slava, cinstea și închinăciunea“; așadar toată slava, cinstea și închinăciunea suntem datori să i-o dăm numai lui Dumnezeu; ecfonismul ne aduce aminte mereu de această datorie a noastră.

Rugăciunea și Antifonul al II-lea trec de la cererea milei lui Dumnezeu în general la cererea mântuirii în Hristos exprimând dorința credincioșilor de a se păstra în plinătatea Bisericii și de a fi părtași ai Împărăției lui Dumnezeu.

Antifonul al III-lea ne pune în față condițiile intrării în Împărăția lui Dumnezeu, rugăciunea corespunzătoare este o cerere a acestei împărății.

Ecfonisele primelor trei ectenii, ne învață că lui Dumnezeu în Treime i se cuvine „*toată slava, cinstea și închinăciunea*“ deoarece a Lui este „*stăpânirea și împărăția și puterea și slava*“, care trebuie să ne umple de nădejde pentru că „*bun și iubitor de oameni*“ este Dumnezeuul nostru.

Intrarea noastră, conduși de Mântuitorul Iisus Hristos în împărăția Sa, dar și ieșirea Mântuitorului Hristos la propovăduire sunt exprimate simbolic de către „*Intrarea mică*“ sau „*Vohodul mic*“. Acesta constă în purtarea solemnă a Evangheliei de către diacon sau preot, prin fața credincioșilor, intrarea în altar prin ușile împărătești și așezarea acesteia pe Sfânta Masă.

Evanghelia îl întruchipează pe Hristos al Cărui Cuvânt va fi ascultat în adunarea euharistică, este icoana cuvântătoare a Lui. Purtarea Evangheliei prin mijlocul credincioșilor, intrarea prin ușile împărătești (simbol al ușilor cerului) și așezarea ei pe Sfânta Masă (simbol al împărăției lui Dumnezeu) exprimă întreaga lucrare mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu Care S-a întrupat și a venit în lume „*ca să lumineze pe tot omul care vine în lume*“²², a trecut prin mijlocul oamenilor pentru a Se face cunoscut și pentru a-L face cunoscut pe Tatăl: „*Dacă M-ați fi*

²¹ Pr. prof. dr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Ed. Institutului Biblic, București 1998, p. 169.

²² Ioan 1, 9.

cunoscut pe Mine și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut²³, și a-i conduce astfel în împărăția Sa.

Înainte de intrarea în Sfântul Altar, protosul binecuvintează intrarea spunând: „*Binecuvântată este intrarea Sfinților Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor*“. Această binecuvântare arată faptul că intrarea în Împărăția lui Dumnezeu și împreună-slujire cu îngerii presupun sfințenia. Sfințenia este împlinirea umanului și ființa Bisericii. Numai intrarea celor bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu este binecuvântată, pe când ceilalți vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară²⁴.

Ridicarea Evangheliei și rostirea cuvintelor „*înțelepciune, dreptți!*“ este o mărturisire a prezenței lui Hristos și o atenționare asupra felului în care trebuie să-L întâmpinăm: ne cere ca noi, care ne apropiem de Dumnezeu și de Sfintele Taine să fim în stare de veghe și nu de lenevire.

Credincioșii răspund îndemnului de a-L primi pe Hristos cu toată cucernicia prin cântarea: „*Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos! Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți (Cel ce ești minunat întru sfinți), pe noi, cei ce-ți cântăm: Aliluia!*“

Inițial era un verset din Psalmi (Psalmul 94, 6) care a fost adaptat ulterior hristologic și i s-a adăugat, din secolul al XI-lea, refrenul „*Mântuiește-ne pe noi...*“. Cântând acest răspuns, întreaga adunare se închină și cade duhovnicește în fața lui Hristos cerându-I mântuirea, adică intrarea în Împărăția Sa, cu conștiința că numai prin mila Sa, a Celui ce a înviat din morți și este minunat întru sfinții Lui, se poate realiza acest lucru.

Ritualul Intrării mici exprimă simbolic înălțarea Bisericii în cer, unde, oamenii și îngerii se unesc în slăvirea sfințeniei lui Dumnezeu prin intonarea cântării întreit sfinte cunoscută sub numele de trisaghion: „*Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi!*“, cântare ce conține cuvintele „*Sfânt, Sfânt, Sfânt...*“ din imnul îngeresc²⁵ și din versetul 2 al Psalmului 41 („*însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu*“).

În vechime, la sărbătorile mari înainte de Sfânta Liturghie, avea loc botezul catehumenilor, intonându-se „*Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat. Alilulia!*“. Această cântare înlocuiește până astăzi trisaghionul. La fel, la sărbătorile Sfintei Cruci când, înainte de Liturghie, se făceau procesiuni cu Sfânta Cruce cântându-se: „*Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și Sfântă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim!*“, cântare care, de asemenea, se rostește și astăzi la aceste sărbători în locul trisaghionului.

²³ Ioan 14, 7.

²⁴ Matei 22, 11.

²⁵ Isaia 6, 3; Apocalipsă 4, 8.

În timpul cântării „*Sfinte Dumnezeule*“ este rostită de către preot, în numele întregii adunări liturgice (clerici și credincioși) o rugăciune: „*Dumnezeule cel sfânt, Care întru sfinți Te odihnești...*“, pentru a fi învrednică să aduce, împreună cu îngerii, cântarea întreit sfântă. Rugăciunea începe cu afirmarea sfințeniei lui Dumnezeu ca argument pentru cântarea întreit sfântă, care exprimă uimirea sufletului în fața sfințeniei lui Dumnezeu.

Exclamația „*Puternic*“ din timpul cântării este o atenționare spre mărirea atenției și, în același timp, un îndemn spre cântarea imnului.

La Liturgia arhierescă binecuvântarea poporului cu tricherul (simbol al Sfintei Treimi) și dicherul (simbol al celor două firi ale Mântuitorului) scoate în evidență negrăita sfințenie dumnezeiască și iubirea față de oameni concretizată în întruparea Fiului lui Dumnezeu: „*Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via (lumea) aceasta, pe care a zidit-o dreapta Ta, și o desăvârșește pe ea!*“. Este o rugăciune ca via (lumea) însuflețită de Dumnezeu prin creație și ridicată la starea de Biserică să fie dusă la desăvârșire, adică la sfințenie.

Cântarea întreit sfântă ne pregătește pentru momentul culminant al Liturghiei Cuvântului: împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul, prin cuvintele Sale.

Prin cuvânt lumea a fost adusă la existență: „*Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată puterea lor*“²⁶ iar „*pământul s-a încheșat, la cuvântul Domnului, din apă și prin apă*“²⁷ iar „*prin credință înțelegem că s-au întemeiat veacurile prin cuvântul lui Dumnezeu, de s-au făcut din nimic cele ce se văd*“²⁸ ne mărturisește Sfânta Scriptură.

Omul, primind și împlinind cuvântul revelat se mântuiește, adică își împlinește vocația sa existențială: unirea cu Dumnezeu, intrarea în Împărăția cerurilor: „*Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea și prisosința răutății, primiți cu blândețe cuvântul sădit în voi, care poate să mântuiască sufletele voastre. Dar faceti-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă.*“²⁹

Împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul prin cuvânt nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune împărtășirea euharistică cu Trupul și Sângele Domnului. Cuvântul lui Dumnezeu citit din Sfânta Scriptură, ne pregătește și ne curăță în prealabil, înainte de marea sfințire a dumnezeieștilor Taine.

Atenționați de îndemnul „*Să luăm aminte!*“, credincioșii răspund binecuvântării „*Pace tuturor!*“ prin cuvintele „*Și duhului tău!*“. Această dăruire reciprocă a păcii pregătește adunarea euharistică pentru primirea cuvântului lui Dumnezeu,

²⁶ Psalmul 32, 6.

²⁷ II Petru 3, 5.

²⁸ Evrei 11, 3.

²⁹ Iacov 1, 21-22.

căci numai un suflet care a dobândit pacea poate deveni ogor roditor pentru sămânța cuvântului³⁰.

Rostind „*Pace tuturor!*“, protosul nu face un simplu îndemn adunării ci, dăruiește cu adevărat, precum apostolii, pacea lui Hristos celor ce sunt vrednici de aceasta: „*Și de va fi acolo un flu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, iar de nu, se va întoarce la voi*“³¹. Este pacea pe care Mântuitorul Însuși a dăruit-o ucenicilor Săi, spunându-le: „*Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze*“³². Având pacea lui Hristos în suflet, pe El însuși în mijlocul nostru, putem primi spre hrană duhovnicească cuvântul dumnezeiesc cuprins în Sfânta Scriptură.

Exclamațiile „*Înțelepciune!*“ și „*Să luăm aminte!*“ rostite de diacon (sau de preot în lipsa acestuia) înainte, respectiv după anunțarea locului de unde se va citi, au ca scop atragerea atenției credincioșilor la lecturi. Ele ne aduc aminte faptul că Apostolul însuși ne vorbește, prin scrierile sale.

Lecturile cunoscute sub numele de Apostol sunt fragmente din Faptele Apostolilor, din Epistolele pauline și din Epistolele sobornicești. Aceste cărți sunt citite integral dacă se săvârșește Sfânta Liturghie zi de zi, în decursul unui an liturgic, începând cu cartea Faptele Apostolilor, lecturată de la Paști până la Cincizecime. Apocalipsa este singura carte a Noului Testament din care nu se citește la Sfânta Liturghie datorită caracterului ei simbolic și acceptării mai târzii în canonul biblic.

În cazul vieții parohiale, când Sfânta Liturghie se slujește numai duminica și în sărbători, eventual miercuria și vinerea, aplicarea acestei reguli stricte în ceea ce privește lecturile scripturistice face ca o mare parte a Noului Testament să rămână ascunsă credincioșilor dacă fiecare credincios nu suplinește această lipsă prin citirea particulară a Bibliei. Dar oare câți dintre noi facem acest lucru?

Citirea fragmentului din scrierile apostolice, cunoscut sub numele generic de Apostol, ne pregătește pentru primirea cuvântului lui Hristos cuprins în Sfânta Evanghelie, deoarece prin învățătura apostolilor se poate ajunge la înțelegerea adevărată și completă a învățăturii lui Hristos.

Lectura Apostolului este urmată de rostirea de trei ori a cuvântului „*Aliluia*“. „*Aliluia*“ este o expresie liturgică ebraică de bucurie și de slăvire a lui Dumnezeu întâlnită frecvent în Psalmi, care se traduce prin „*Lăudați pe Dumnezeu!*“. Este cântarea veșniciei, cântarea de laudă ce i se aduce lui Dumnezeu în împărăția Sa: „*Am auzit, în cer, ca un glas puternic de mulțime multă zicând: Aliluia! Mântuirea și slava și puterea sunt ale Dumnezeului nostru!*“³³.

³⁰ Luca 5, 15.

³¹ Luca 10, 6.

³² Ioan 14, 27.

³³ Apocalipsa 19, 1.

În timpul rostirii „Apostolului”, diaconul sau preotul cădesc, tămâia exprimând jertfa bineplăcută lui Dumnezeu. Căderea, pregătindu-ne pentru primirea Cuvântului lui Dumnezeu, este deci, în același timp, o jertfa adusă lui Dumnezeu, o mărturisire a prezenței Sale în mijlocul nostru și un îndemn la propria noastră jertfire duhovnicească.

Rugăciunea de dinainte de Evanghelie a fost introdusă în Sfânta Liturghie în secolul al X-lea fiind împrumutată din rânduiala palestiniană a Utreniei sărbătorilor unde era citită cu voce tare. La început rugăciunea era citită cu voce tare și la Liturghie deoarece se referă la toți credincioșii, nu numai la clerici, pregătindu-i pentru primirea cuvântului evanghelic. Ea este o adevărată epicleză scripturistică în care cerem prefacerea tainică a Scripturii în Cuvântul lui Dumnezeu care se dă ca hrană. Să analizăm această rugăciune încercând să pătrundem bogăția învățăturilor ei: „*Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicelor Tale propovăduiri.*”

Dumnezeu nu poate fi cunoscut decât în măsura în care se descoperă El Însuși, luminându-ne inima cu lumina cunoaștinței Sale și deschizându-ne ochii gândului spre înțelegerea Evangheliei. Apostolii înșiși nu au înțeles sensul adânc al cuvintelor pe care Hristos le-a grăit pe când era cu ei, până ce nu le-a deschis El mintea, după Înviere, ca să priceapă Scripturile³⁴. Cu atât mai mult nu vom înțelege nici noi Scriptura până când nu ne va lumina Duhul Sfânt. Rugăciunea de dinainte de Evanghelie ne descoperă atitudinea ortodoxă față de Sfânta Scriptură. Înainte de a citi din ea noi cerem lumina cunoaștinței de la Dumnezeu cel Întrupat Care este El însuși Lumina: „*Iarăși le-a vorbit Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*”³⁵.

Tipicul prevede ca diaconul, primind Sfânta Evanghelie de la preot și ieșind prin sfintele uși, să ceară binecuvântarea preotului rostind: „*Binecuvintează, părinte, pe binevestitorul Sfântului Apostol și Evanghelist (N)*”.

Această cerere ni-l descoperă pe diaconul care va citi Sfânta Evanghelie ca pe un evanghelist (binevestitor) care continuă lucrarea de propovăduire a Sfinților Apostoli și Evangheliști. Binecuvântarea preotului subliniază continuitatea propovăduirii Cuvântului lui Dumnezeu, mărturisind unitatea în rugăciune cu autorii Sfințelor Evanghelii:

„*Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului, întru tot lăudatului Apostol și Evanghelist (N) să-ți dea ție, celui ce bine vestești, cuvânt cu putere multă, spre plinirea Evangheliei iubitelui Său Fiu, a Domnului nostru Iisus Hristos*”.

³⁴ Luca 24, 45.

³⁵ Ioan 8, 12.

Este o rugăciune către Dumnezeu Tatăl prin care este invocat Duhul Sfânt pentru a da putere spre plinirea Evangheliei lui Hristos, adică spre a face să rodească cuvântul în inimile celor care îl vor auzi: „*Iar sămânța semănată în pământ bun este cel care aude cuvântul și-l înțelege, deci care aduce rod și face: unul o sută, altul șaizeci, altul treizeci*”³⁶.

După citirea Sfintei Evanghelii, preotul îi binecuvintează pe credincioși în semnul Sfintei Cruci cu Evanghelia care are pe ea icoana Învierii, arătând prin aceasta că prin cruce s-a ajuns la Înviere, iar Învierea a încununat lucrarea Cuvântului întrupat pentru noi.

Citirea Sfintei Scripturi, este urmată de ectenia întreită. Prin ectenia întreită înțelegem invocarea stăruitoare a milei lui Dumnezeu printr-un șir de cereri pe care preotul sau diaconul le adresează lui Dumnezeu, poporul continuând rugăciunea prin răspunsul „*Doamne miluiește!*”, rostit de trei ori.

Această ectenie cuprinde un șir stăruitor de cereri prin care se invocă mila lui Dumnezeu și ajutorul Lui pentru trebuințele generale ale vieții, îmbrățișând întreaga comunitate bisericească, atât pe cei vii cât și pe cei adormiți. Este o invocare continuă a milei lui Dumnezeu, care culminează în ecfonis cu mărturisirea lui Dumnezeu ca milostiv. Mila lui Dumnezeu, ca expresie a iubirii Sale față de noi, se concretizează în nenumărate daruri știute și neștiute pe care le primim și culminează în dăruirea lui Hristos Însuși în Sfintele Taine, spre mântuirea noastră.

Spre deosebire de ectenia mare care este o rugăciune atotcuprinzătoare ce îmbrățișează întreaga creație, ectenia întreită reprezintă rugăciunea Bisericii pentru nevoile particulare ale omului, în ectenia întreită întreaga putere rugătoare a Bisericii se concentrează asupra omului, asupra nevoilor lui.

După ectenia întreită, urmează ectenia morților, preluată din slujba panihidelor. Așezarea ecteniei morților după ectenia întreită și ca o prelungire a acesteia este justificată de sensul ecteniei întreite de rugăciune a Bisericii pentru nevoile fiecăruia, inclusiv ale celor mutați de la noi. Ectenia morților este o cerere stăruitoare, izvorâtă din dragoste, ca mila lui Dumnezeu să se reverse și asupra celor adormiți. Rostirea ecteniei morților nu este obligatorie la fiecare Sfântă Liturghie ci, potrivit indicațiilor din Liturghier, numai atunci când se face pomenirea morților.

Prima parte a Sfintei Liturghii se încheie cu o ectenie în care rugăciunea se concentrează asupra celor care nu au primit botezul. Este vorba despre catehumeni, cei chemați să devină creștini, care au dreptul să participe la slujbă numai până în acest moment.

³⁶ Matei 13, 23.

Denumirea de catehumen vine de la verbul grecesc *κατηχῶ* care înseamnă *a răsună, a vesti ceva de pe un loc înalt, a chema*. În Noul Testament acest termen este folosit cu sensul de a învăța pe altul prin viu grai. În Biserica primară, termenul de *catehumeni* este folosit, începând cu Tertulian (secolul al II-lea), pentru a-i desemna pe cei care sunt învățați cu adevărurile de credință în vederea botezului. Din secolul al II-lea, în Biserică se dezvoltă instituția catehumenatului, adică împărtășirea adevărurilor de credință celor ce doreau să devină creștini, în mod organizat, înainte de botez. Catehumenatul atinge apogeul în secolul al IV-lea și începe să dispară spre sfârșitul secolului al V-lea, odată cu generalizarea botezului copiilor.

Catehumenatul, care la început dura doar câteva luni, a ajuns ca, pe măsura dezvoltării sale, să se întindă pe o perioadă de doi sau trei ani. Catehumenii erau împărțiți, în funcție de etapa în care se aflau, în două, apoi în trei categorii: catehumenii propriu-ziși, energumenii și fotizumenii (cei pentru luminare). La sfârșitul Liturghiei catehumenilor se făceau rugăciuni speciale pentru fiecare dintre aceste categorii, după care părăseau lăcașul de cult. Până astăzi se păstrează în rânduiala Liturghiei darurilor mai înainte sfințite rugăciunea pentru fotizumeni, rostită începând cu mijlocul Postului Mare. La Liturghiile Sfinților Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare s-a păstrat doar ectenia catehumenilor.

Textul liturgic românesc traduce termenul de catehumeni prin „*cei chemați*“. Așadar, „*cei chemați*“, pe care diaconul (sau preotul) îi îndeamnă la rugăciune, sunt catehumenii.

Rostind ectonisa acestei ectenii, preotul face semnul Sfintei Cruci cu buretele peste Sfântul Antimis, pe care l-a desfăcut în timpul ecteniei. Prin aceasta se arată că numai prin cruce putem ajunge la dreapta slăvire a lui Dumnezeu.

Sfârșitul Liturghiei catehumenilor (Cuvântului) și începutul Liturghiei credincioșilor (euharistică) se întrepătrund prin două acte săvârșite concomitent: rostirea ecteniei catehumenilor și desfacerea Antimisului.

Antimisul este o bucată de pânză de in sau de mătase, în formă dreptunghiulară, cu laturile de 50-60 cm, având imprimată scena punerii Domnului în mormânt. Toate antimisele cuprind numele parohiei, hramul bisericilor cărora sunt destinate și semnătura episcopului locului.

Termenul de Antimis vine din limba greacă de la cuvintele *anti* (în loc de) și *misos* (masa), însemnând așadar „*în loc de masă*“, fiind obligatoriu pentru slujirea Sfintei Liturghii. Antimisul stă în permanență pe Sfânta Masă, sub Sfânta Evanghelie, învelit într-o pânză protectoare numită iliton.

Antimisul are în același timp un rol practic și o profundă semnificație teologică. Rolul practic constă în aceea că pe Antimis vor fi așezate Sfântul Potir și Sfântul Disc, iar eventualele particule din Sfintele Daruri care vor cădea pe el

vor putea fi adunate, evitându-se profanarea. Semnificația teologică a Antimisului provine din legătura lui cu episcopul locului a cărui semnătură o poartă întotdeauna.

Recapitularea

Așadar Liturghia Catehumenilor este cuprinsă între *Binecuvântarea mare* și cuvintele: „*Cei chemați ieșiți...* “, iar momentele ei principale sunt:

- Binecuvântarea de început, când preotul deschide Ușile împărătești, apoi rostește: „*Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor!*“, iar credincioșii răspund „*Amin*“.

- Un șir de rugăciuni pentru toată creația lui Dumnezeu, pentru pace și bunăstare, pentru înțelegere și unitate între oameni și în biserică, pentru roadele pământului, pentru natură, pentru bolnavi, pentru toți oamenii și pentru toate problemele lor.

- Un șir de imne închinat lui Dumnezeu, Antifonul I (*Psalmul 145*) și *Antifonul al II-lea*, în care se vorbește despre perioada Vechiului Testament și vremea când Mântuitorul era pe Pământ, dar lumea nu îl cunoștea. Apoi urmează Antifonul al III-lea (*Fericirile*), când se rostește un fragment din Predica de pe munte, în care Mântuitorul descoperă oamenilor condițiile pentru a intra în împărăția Sa.

- Ieșirea Mică, ce se mai numește și Ieșirea preotului din Altar cu Sfânta Evanghelie, care-L simbolizează pe Mântuitorul care a venit în lume și a adus lumina cea adevărată a credinței. Acum, credincioșii cântă „*Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos!*“, care simbolizează prezența în lume a Mântuitorului, prin Sfânta Evanghelie, dar și „*Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat!*“, iar apoi se cântă „*Sfinte Dumnezeule*“ (Trisaghionul), care simbolizează unirea cerului cu pământul, a îngerilor cu oamenii, prin participarea nevăzută la Dumnezeiasca Liturghie și prin lauda neîntreruptă adusă lui Dumnezeu.

- Citirea Apostolului, care cuprinde fapte, sfaturi, îndemnuri, sfinte învățături din scrierile Sfinților Apostoli.

- Citirea Sfintei Evanghelii cuprinde faptele și învățături ale Mântuitorului cuprinse în cele patru Evanghelii (Evanghelia după Matei, după Marcu, după Luca și după Ioan). În vechime, predica se ținea imediat după acest moment pentru ca cei care urmau să primească botezul să fie pregătiți.

- Rugăciuni speciale pentru cei chemați la botez.

Asocierea

Dacă la Liturghia Catehumenilor, în centrul Sfintei Mese se află Sfânta Evanghelie, o mărturie a faptului că în cadrul ei ne vom împărtăși de cuvântul Mân-

tutorului Hristos prin citirea pericopelor evanghelice, în cea mai mare parte a Liturghiei Credincioșilor, (Liturghia Euharistică), pe Sfânta Masă se află Cinstitele, iar apoi Sfintele Daruri, descoperindu-ne sensul principal al acestei părți a Sfintei Liturghii: de împărtășire cu Dumnezeu Cuvântul întrupat, cu Însuși Trupul și Sângele Lui, a Celui ce ne-a spus: „*De nu veți mânca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață în voi*“ (Ioan 6, 53).

Între cele două părți ale Sfintei Liturghii, Liturghia Cuvântului și Liturghia euharistică, este un strâns paralelism, ambele având în centru împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul: Intrării Mici cu Evanghelia îi corespunde Intrarea Mare cu Cinstitele Daruri; mărturisirii de credință din antifonul al II-lea (Unule Născut) – Crezul; rugăciunii și cântării trisaghionului – prima parte a anaforalei liturgice și cântarea „*Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot*“; rugăciunii de dinainte de citirea Evangheliei – epicleza, iar lecturilor biblice și în special citirii Evangheliei – împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului.

Putem afirma, deci, că Liturghia Cuvântului se împlinește în Liturghia Euharistică, cele două părți ale Sfintei Liturghii realizând numai împreună întâlnirea deplină cu Hristos cel Înviat și intrarea Bisericii în Împărăția lui Dumnezeu.

Generalizarea

Sfânta Liturghie este, deci, o rânduială de sfinte rugăciuni, în timpul cărora se săvârșește și se aduce jertfa fără de sânge a Legii celei noi, întemeiată de Mântuitorul la Cina cea de Taină și încredințată de El Sfinților Săi Apostoli, iar de aceștia, urmașilor lor Sfințiți (arhieri și preoți), pentru a fi săvârșită de-a pururea în Biserica creștină, spre pomenirea Lui și spre iertarea păcatelor membrilor Bisericii Lui. Ea este „... *năstrupa de aur în care se oferă lumii pâinea coborâtă din cer* (Ioan 6, 33) *a Trupului lui Hristos și rodul Viței celei adevărate*“ (Matei 26, 29), adică ambrosia necesară celor care voiesc să se facă fii ai lui Dumnezeu.³⁷ Partea de la începutul Liturghiei se numește „*Liturghia catehumenilor*“ sau a celor chemați pentru că, în vechime, pe lângă creștinii botezați puteau lua parte la ea și catehumenii, adică aceia care se pregăteau să intre în creștinism, trebuind să învețe mai întâi adevărurile de credință creștină.

Aplicarea

Rânduiala Sfintei Liturghii este, pentru cine o urmărește cu luare aminte, o adevărată școală de învățatură creștină, o bogată comoară de învățăminte, la înde-

³⁷ Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Biserica Ortodoxă Română*, București, anul LXI, nr. 4-6, aprilie-iunie 1943, p. 206.

mâna și pe înțelesul tuturor. Într-însa creștinul găsește învățătura de credință a Bisericii, fie sub forma prescurtată a Crezului, fie sub forma cântărilor și a rugăciunilor din care este alcătuită rânduială Sfintei Liturghii. Găsim apoi Sfânta Scriptură, în citirile din Apostol și din Sfânta Evanghelie, în nenumăratele versete și cuvinte din Biblie presărate din belșug în rugăciunile și cântările din Liturghie, precum și în tâlcuirile Sfinților Părinți din Cazanii sau în predica rostită de preot.

Dar, mai presus de orice, găsim în rânduiala Sfintei Liturghii însăși istoria Sfântă a mântuirii noastre, arătată prin semnele văzute care alcătuiesc sfânta slujbă. Am văzut cum toate cele ce se săvârșesc, se cântă și se rostesc în timpul Sfintei Liturghii ne duc cu gândul la Hristos Domnul, pentru că în ele Îl vedem arătat pe El și întreaga Lui lucrare mântuitoare. Luând deci parte la Sfânta Liturghie, petrecem împreună cu Iisus, ascultăm glasul Lui, suntem aproape de Dânsul; iar dacă ne împărtășim, ne unim cu El, El petrece întru noi și noi întru El³⁸.

³⁸ Ioan 6, 56.

Cateheză despre Revelația dumnezeiască

Preot prof. dr. Vasile Gordon

Cu gândul mărturisit de a-i ajuta pe cititorii noștri să cunoască dogmele credinței ortodoxe, cu ajutorul unui șir de cateheze, în numărul anterior al Buletinului am început cu lecția despre **mântuire**, arătând, totodată, că trei sunt condițiile cerute pentru dobândirea vieții de veci: *har, credință și fapte bune*. Dintre acestea, opinăm că credința are o anumită prioritate, deoarece omul credincios este deschis și receptiv față de lucrarea harului, întrucât își raportează faptele bune și la Dumnezeu, nu doar la sine și la oameni, ca cel necredincios.

Prin cateheza de față facem un pas mai departe, încercând să înțelegem **ce și în ce** trebuie să credem, pentru a ne înscrie cu adevărat în rândurile oamenilor credincioși, pornind de la definiția credinței, notată în cateheza precedentă: *adeziunea liberă a omului la descoperirile pe care ni le face Dumnezeu în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție*.

Anunțarea temei

Vom vorbi, așadar, despre „descoperirile“ făcute de Dumnezeu, cunoscute în Teologia Dogmatică sub denumirea de „Revelația dumnezeiască“.

Tratare

Suntem conștienți de faptul că mulți dintre cititorii noștri, în special din rândurile tinerilor, ar fi interesați la cateheză de teme mai noi, de mare impact și actualitate, cum ar fi cele din sfera bioeticii: clonarea, fecundarea in vitro, contracepția, eutanasia, transplantul de organe, avortul, homosexualitatea, prostituția etc., sau unele ce țin de concepții și practici eterodoxe, care au inundat mai ales mediile urbane, ca: yoga, bioenergia, cristaloterapia, astrologia, chiromanția, oniromanția etc. etc. La un moment dat, vom aborda, desigur, și astfel de teme, dar socotim prioritar să parcurgem la început principalele capitole ale doctrinei ortodoxe, pentru a fi pregătiți, astfel, a ne confrunța cu ideile stricătoare de suflute, venite de aiurea. Este de importanță capitală să știm în ce credem. Esențial, credem, desigur, în ceea ce mărturisim în Crez („Simbolul Credinței“): Dumne-

zeul Treimic (Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt), Biserică (una, sfântă...), Taine, Înviere și viața de veci. Dar, cunoscând faptul că pentru a ne mântui este absolut necesar să intrăm în comuniune cu Dumnezeu, trebuie să știm, totodată, că, pentru a realiza această comuniune, este firesc să-I cunoaștem mai pe larg voia și lucrările. Iar această cunoaștere nu ar fi fost posibilă fără **descoperirea** sau **revelația** pe care El a făcut-o oamenilor. Pentru detalierea următoare, vom utiliza cu precădere termenul de „revelație”, sinonim cu descoperire (*revelo*, *-are* în latină înseamnă „descoperire”, „dezvăluire”), acesta fiind, de fapt, termenul întrebunțat preferențial de limbajul dogmatic actual.

Învățătura despre revelație cuprinde, în principal, următoarele puncte: *definiția, posibilitatea transiterii și căile de transmitere.*

a. Definiție: *Revelația este actul prin care Dumnezeu Se descoperă pe Sine oamenilor, din proprie inițiativă și putere, cu scopul de a-Și face cunoscută voia și lucrările.*

b. Posibilitatea transiterii este dată de faptul că atât Dumnezeu, cât și omul sunt ființe personale, raționale, capabile de a primi și de a oferi valori spirituale. Din iubire față de om, Dumnezeu a binevoit să-i descopere din belșug lucrări și taine, chiar dacă ele depășesc uneori posibilitățile de receptare ale rațiunii umane. Dar și în acest caz, omul nu este lipsit de ajutor, întrucât intră în lucrare o altă putere de înțelegere: credința. Sfântul Apostol Pavel dă mărturie în acest sens: „*Prin credință înțelegem că s-au întocmit veacurile* cu cuvântul lui Dumnezeu, că s-au făcut din cele nevăzute cele ce se văd” (Evrei 11, 3). Pe de altă parte, un număr infinit de întrebări și taine rămân mai presus de cunoașterea omului, datorită infinității lui Dumnezeu și a lucrărilor Sale, raportate la puterea limitată a omului. Importanță este însă nu cantitatea informațiilor primite prin revelație, ci faptul că ele, chiar limitate, sunt suficiente pentru a-l ajuta pe om la mântuire. Cât de convingător se exprimă în această privință Sfântul Ioan Damaschin († 749) în **Dogmatica** sa: „*Dumnezeu, cunoscând toate și îngrijindu-Se dinainte de folosul fiecăruia, ne-a descoperit să cunoaștem numai ceea ce este de folos și a trecut sub tăcere ceea n-am putut să purtăm. Pe acestea deci să le iubim și în acestea să rămânem, nemutând hotărârile veșnice și nedepășind dumnezeiasca predanie*” (Cap. I).

c. Căile de transmitere a Revelației. Dumnezeu S-a descoperit oamenilor pe două căi: *naturală și supranaturală.*

1. **Revelația naturală** (*calea firii*) cuprinde comoara de învățături pe care natura înconjurătoare și firea omenească ni le dezvăluie, despre existența și unele însușiri ale lui Dumnezeu. Ordinea și frumusețea lumii oglindesc lucrarea unui Creator atotputernic, atotînțelept și atotiubitor, căci întreaga fire grăiește despre Dumnezeu, după cuvântul admirativ al Psalmistului: „*Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să*

nu se audă. În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii cuvintele lor...“ (Psalm 18, 1-4). Prin ordinea și armonia ei, zidirea ne arată că nu este opera hazardului și ne trimite cu gândul la un Creator al ei. *Întreabă lumea, podoaba cerului și vezi dacă nu-ți răspund după înțelegerea lor: Dumnezeu ne-a făcut! Lucrurile acestea le-au cercetat și nobilii filozofi și din artă L-au cunoscut pe Artist – scrie Fericitul Augustin. Chiar dacă unele popoare se închină încă la pietre și lemne, ele știu, totuși, că este Cineva mai mare ca ele*, notează la rândul său Fericitul Ieronim.

Cel care vrea să vadă și să audă frumusețile și armoniile din natură, nu trebuie să facă nici un efort. Doar cu puțină atenție și bunăvoință, oricine poate vedea, bunăoară, coloritul inefabil al florilor, ca al întregii vegetații, de altfel; poate auzi ciripitul măiestru al păsărilor, susurul liniștitor al apelor de munte, ori foșnetul tainic al pădurilor... Mai presus de toate, poate vedea extraordinara alcătuire psiho-somatică a făpturii umane, chip al lui Dumnezeu, de care se minunează mai ales medicii savanți, care descoperă fascinați, pe zi ce trece, detalii nebănuite, uluitoare, atât ale structurii corporale, cât și ale celei sufletești. Ei bine, toate acestea îl conduc pe cel de bună credință spre Creatorul a toate.

2. **Revelația supranaturală (calea mai presus de fire).** Pe cale naturală, nu toată mintea Îl vede pe Dumnezeu. Veacuri de-a rândul, datorită păcatelor, „oamenilor li s-a întunecat mintea și au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună, s-au închinat și au slujit făpturii în locul Făcătorului“ – scrie Sfântul Apostol Pavel (Romani 1, 35). De aceea, Dumnezeu a rânduit o altă cale de a Se descoperi, prin anumiți mijlocitori, începând cu proorocii Vechiului Testament și sfârșind cu Mântuitorul Iisus Hristos, așa cum dă mărturie Sfântul Apostol Pavel: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul...“ (Evrei 1, 1).

Așadar, revelația supranaturală este transmisă prin persoane și acceptată de om prin credință. Căile de transmitere sunt două: Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție.

Recapitulare (fixare)

Pentru mântuirea noastră este absolut necesar să știm în ce credem. Este prea general (și abstract) să spunem „credem în Dumnezeu“, întrucât este nevoie să-I cunoaștem și voia, și lucrările. Voința de a intra în comuniune cu El, presupune implicit a-L cunoaște, iar comuniunea și cunoașterea nu ar fi fost posibile fără descoperirile pe care El Însuși ni le-a făcut, atât pe cale naturală, cât și pe cale supranaturală.

Asociere

În istoria omenirii, până în ziua de astăzi, pe lângă revelația adevărată, întâlnim și revelații false, promovate de prooroci mincinoși, între care unii au mers atât de departe cu îndrăzneția încât s-au autointitulat „Mesia“, „salvatori ai omenirii“ etc., ducând la rătăcire și pierzare mii de suflete. De aceea, trebuie să știm a face distincție între descoperirile adevărate și cele false. Apologetul creștin Lactanțiu (sec. III-IV) notează, bunăoară, câteva dintre criteriile deosebitoare: adevărații prooroci predică, toți, un singur Dumnezeu; nu suferă de boli psihice; nu sunt înșelători; nu aleargă după câștiguri materiale urâte; proorociile lor se împlinesc întocmai.

Generalizare

Biserica Ortodoxă nu face o separație între Revelația naturală și cea supranaturală, întrucât Revelația naturală este cunoscută și înțeleasă deplin în lumina celei supranaturale. Altfel spus, Revelația naturală este dată și menținută de Dumnezeu prin actele Lui mai presus de natură. Potrivit credinței noastre, conținutul Revelației naturale îl reprezintă cosmosul și omul dotat cu rațiune, conștiință și libertate. În același timp, atât omul, cât și cosmosul, sunt menținuți în existență printr-o continuă acțiune supranaturală de conservare (Pr. prof. D. Stăniloae, *Dogmatica*, I, 1).

Aplicare

La întrebarea dacă Îl iubește pe Dumnezeu, orice creștin de bună credință va răspunde „da“, sau cel puțin „aș dori din toată inima să-L iubesc“. Alteori, auzim mărturisiri de genul „nu-L iubesc cât ar trebui!“. Să observăm că dorința de a-L iubi nu se raportează numai la respectarea poruncii biblice (*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta*, Deuteronom 6, 5), ci are corespondent în simțirea spontană a fiecăruia dintre noi de a ne iubi părinții trupești, care ne-au dat viață, ne-au ocrotit etc. Iubirea filială presupune, bineînțeles, să-mi cunosc părinții, să le știu ostenele și năzuințele, încercând să le respect și să le duc mai departe. Această experiență de fii pământeni ne ajută, astfel, să ne cultivăm iubirea față de Părintele Cereșc, Creatorul și Ocrotitorul a toate, străduindu-ne a-L cunoaște, a-I ști voia, lucrările și poruncile descoperite nouă, încercând, totodată, să le împlinim. Pentru aceasta, e nevoie de inimă deschisă, de „ochi“ și „urechi“ de văzut și auzit... A nu cădea în greșeala celor din vechime, pe care Domnul îi mustră, prin gura lui Isaia, proorocul: „*S-a învârtoșat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă la Mine...*“ (6, 10), ci să fim asemenea celor cărora Mântuitorul le-a spus: „*Fericiți sunt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud!*“ (Matei 13, 16).

IV

ARTICOLE ȘI STUDII

Nume, botez, mântuire

Încercare de contribuție la o teologie a numelui și a persoanei

Preot Pufulete Silviu-Petre

In cultura lumii vechi, ca și în vremurile moderne, dintotdeauna, numele dat persoanelor, locurilor geografice, lucrurilor creației lui Dumnezeu, nu era numai o adunare ordonată și rațională de vocale și de consoane, sau de sunetele pe care acestea le reprezintă. Numele arată și descrie ceva din esența sau specificul a ceea ce este numit cu numele respectiv. De aceea, a ști sau a cunoaște un nume oarecare înseamnă a cunoaște ceva din trăsăturile specifice, din natura sau din activitatea și destinul celui care a purtat acel nume. Numele descrie, dezvăluie și identifică ceea ce este numit, pe cel care poartă numele.

Există o știință a cunoașterii numelor, onomasiologia, care se ocupă de cunoașterea principiilor sau fundamentelor numelor, sau nomenclaturii, și a deosebirilor regionale, locale, sociale sau profesionale. Onomastica este o ramură a cunoașterii care se ocupă cu originea și formarea numelor, în special numele proprii. Adjectivul: „onomastic” înseamnă și ceea ce se referă la semnătură pe un document legal. Valoarea unui document legal este dată fie de semnatura, și în acest caz numele este echivalent cu autoritatea sau puterea pe care o are cel ce poartă acest nume, fie de o ștampilă sau pecete, fie în cazuri speciale de amândouă. Dar dacă există o știință a numelor, onomatologia, sau cu un cuvânt mai mult cunoscut și folosit mai des, terminologia, există și o frică de nume: onomatomania sau onomatofobia. Aceasta este o frică nejustificată, nerațională de anumite nume. Alteori noi punem nume sau formăm cuvinte imitând sunetele asociate cu lucrurile sau cu acțiunile pe care le numim; aceasta este onomatopeia, cuvintele onomatopeice. Există chiar și o credință că noi putem ghici, în nume sau în numărul de litere al numelor, sau în combinația de litere, caracterul sau chiar viitorul unei persoane; aceasta este onomantia.

Există și o știință a numelor proprii; aceasta se numește genealogie; în cazuri speciale, dictate de pasiunea sângelui sau a nobleții, genealogia este o adevărată știință istorică. Genealogia este o prezentare scrisă sau orală a liniei descendente sau ascendente a unei persoane sau grup de persoane. Rolul genealogiei este acela

de a stabili o relație interumană de rudenie, sau de poziție socială, politică, legală, geografică sau cultică. Genealogia poate fi liniară, și aceasta stabilește descendența pe o singură linie coborâtoare sau suitoare dintr-un strămoș, sau paralelă, care stabilește descendența pe mai multe linii coborâtoare sau suitoare dintr-un strămoș. Prima legitimează succesiunea și exercitarea unei funcții, spre exemplu: preoție, monarhie etc, sau dreptul legal de succesiune sau moștenire, a doua descrie mai mult structura socială a unei societăți sau grup de persoane dintr-o societate. Evangheliștii Matei și Luca ne prezintă două genealogii deosebite ale Mântuitorului Hristos, deosebite dar nu contradictorii. Valoarea acestor genealogii este mai mult istorică și polemică, decât teologică. De aceea, apostolul Pavel respinge, în principiu, ideea de genealogie, pe motiv că genealogiile „*aduc mai degrabă certuri, decât lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu*“ (I Timotei 1, 4). Noi avem acum cu noi pe Fiul lui Dumnezeu, avem mântuirea mai aproape decât oricând. Genealogia, știința numelor proprii, în sensul pe care îl are în Vechiul Testament, sau în înțelesul clasic al cuvântului, nu mai are valoare prevalent istorică dictată de legătură de sânge sau de clasă, genealogia are acum o valoare mistică, sacramentală. Numele sângelui, glasul sângelui, devin acum numele înnoirii spirituale. Și cu toate acestea, genealogia, în înțelesul ei vechi-testamentar și clasic, ne descoperă nouă un lucru esențial: în perspectiva relației umane complexe, numele și persoana sunt interdependente sau complementare, până la identitate.

Toate acestea, unele dintre ele fără nici o valoare lingvistică, științifică, teologică sau de altă natură, ne spun și ne descoperă nouă un adevăr fundamental: noi cunoaștem și transmitem această cunoaștere, într-un mod onomastic sau lexical. Dicționarul unei limbi, cel mai des folosit instrument de cercetare lingvistică, este cartea care cuprinde numele, în ordinea lor alfabetică, și le explică conținutul. Cunoașterea noastră este nominală. Cunoașterea noastră este substantivă, noi avem existența substantivă, și substantivă înseamnă: nume, verb, care este acțiunea numelui și adjectiv, care este însușirea numelui. Aceasta este structura de bază a gramaticii unei limbi indo-europene, și probabil a oricărei limbi sau mod de comunicare umană, aceasta este cunoașterea noastră nominală, onomastică sau lexicală.

După ce Adam a fost creat, prima lui grijă, din încredințarea Creatorului, a fost să numească, să pună nume la toate „*fiarele câmpului*“ și la toate „*păsările cerului*“ (Geneza 2, 19). Acest lucru este foarte semnificativ: Adam nu putea să cunoască fără a numi, nu poți cunoaște fără nume, fără a da un nume. Dar în același timp, Adam nu putea numi fără să cunoască. Și Adam cunoaște și numește sau numește și cunoaște nu pentru că avea o experiență în acest domeniu, ci pentru că are chipul lui Dumnezeu în el. Și mai important: Adam nu putea stăpâni „*peste tot pământul*“ (Geneza 1, 29) fără această cunoaștere nominală, onomas-

tică sau lexicală. Numele, cuvântul, este parte din zestrea omului, este parte din chipul lui Dumnezeu din noi, căci de aceea „*toate prin El (Cuvânt) s-au făcut; și fără de El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut*“ (Ioan 1, 3). Adam, de fapt, participă la însăși crearea creației, el creează creația în vederea stăpânirii ei, de vreme ce numele și numirea lucrurilor și a ființelor pământului înseamnă descoperirea firii și a esenței a ceea ce este numit. De la actul creației omul este implicat direct și responsabil în numirea creației, și acest fel de activitate arată, mai întâi, discernământ, putere creatională, și apoi, este semn clar că cel care numește, cel care dă nume are un fel de autoritate sau de putere peste ceea ce el numește, peste ceea ce este numit de el. Porunca: „*umpleți pământul și-l supuneți*“ (Geneza 1, 28) are și un conținut substantiv sau onomastic. Nu poți stăpâni sau supune ceea ce nu cunoști, sau nu poți cunoaște. Nu poți să cunoști fără să numești, fără să dai nume obiectului cunoașterii, și nu poți pune nume fără să ai cunoștință de conținutul numelor, pe deoparte, și fără să ai cunoștință de compatibilitatea dintre nume și ceea ce este numit, pe de altă parte.

Adam a pus nume viețuitoarelor pământului, dar aceste nume sunt deosebite de numele oamenilor, de numele proprii. Ele nu sunt nume de persoane, ci numai nume de specie sau de sub-specie. Așa sunt cunoscute animalele necuvântătoare și lumea vegetală, fauna și flora pământului. Spune Shakespeare în piesa să de teatru „Romeo și Julieta“ II, 2, 43: „*oricare ar fi numele unui trandafir, el miroase la fel de plăcut*“. Pentru adeptul unui nominalism formal și fără discernământ teologic, această afirmație poate să fie egală cu o discreditare a numelui. Dar Shakespeare vrea să spună altceva. Trandafirul este trandafir este specie vegetală, și apoi el poate să fie și sub-specie. Nimic mai mult decât atât, el rămâne un trandafir. Planta nu este persoană, nu este ființă vie, nu are chipul lui Dumnezeu, aceasta înseamnă din punct de vedere teologic ființa vie, planta este expresia și rezultatul puterii creatoare a lui Dumnezeu.

În cazul ființei umane, lucrurile stau în alt fel. Omul are chipul lui Dumnezeu în el, omul este persoană, și orice persoană are numele ei propriu. Omul este cunoscut, de semeni și chiar de Dumnezeu, cu un nume, omul este cunoscut pe nume. Legătura dintre nume și persoana care poartă acel nume se arată în mai multe feluri:

1. Numele poate să arate sau să descrie unele trăsături specifice sau fundamentale ale persoanei care poartă numele, trăsături care pot fi fie fizice, fie de altă natură, abstracte. Spre exemplu, numele Esau înseamnă: păros, pentru că cel care poartă acest nume, Esau, era „*peste tot păros*“ (Geneza 25, 25). Numele Nabal înseamnă „*nebun*“, căci spune soția lui, Abigail, despre el: „*căci cum îi este numele, și nebunia se ține de el*“ (1 Regi 25, 25). Numele omului se ține de persoană, numele este personal, persoana trebuie să aibă un nume al ei, propriu.

2. Pentru a sublinia o anumită trăsătură, numele care se dă unei persoane poate să fie numele unei specii sau sub-specii de animale sau de plante. Trăsătura naturală caracteristică a plantei sau a animalului este identificată în persoana umană. Debora înseamnă: „albină“, pentru că Debora, asemenea unei albine, era foarte activă și pricepută; ea era judecător, profet, soție, mamă, războinic, cântăreață (Judecători capitolele 4 și 5).

3. Împrejurări speciale sau excepționale la nașterea copilului determină, uneori, numele celui născut. Iacob iese din pântecul matern „ținându-se de călcâiul lui Esau“ (Geneza 25, 26), de aceea Iacob înseamnă: cel care se ține de călcâi. Sigur, aceasta trasatură natală descrie caracterul persoanei adulte: Iacob fură dreptul de întâi născut care în mod evident aparținea lui Esau, cu toate că erau frați gemeni, dar el a ieșit primul din pântecul matern (Geneza 27, 1-45). Moise este numit așa pentru că numele acesta înseamnă: „din apă l-am scos“ (Exod 2, 10).

4. Uneori nu există nici o legătură între nume și caracter sau între nume și împrejurările speciale de la naștere, și în acest caz numele se referă la o situație generală a comunității în care copilul s-a născut. Profetul Osea numește pe fiica lui „La-Ruhama – Cea neiubită“, pentru că Iahve nu-și mai arată mila față de poporul Israel (Osea 1, 6).

5. O categorie importantă de nume se referă la personalitatea și destinul celui care poartă acel nume. Iisus este forma grecească a numelui ebraic Ioshua și înseamnă „mântuitor“. Este numele Mântuitorului Iisus Hristos, nume dat nu de părinți sau de rude, cum este cel mai adesea cazul, ci de înger: „Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor“ (Matei 1, 21). Apostolul Simon al lui Iona este numit de Mântuitorul Hristos „Petre“ pentru că „pe această piatră voi zidi Biserica Mea“ (Matei 16, 18).

Nume, persoană, chemare

Există în Noul Testament credința că numele comunică ceva esențial, caracteristic și fundamental din ceea ce aparține ființei celui care poartă acel nume. Cel mai bun exemplu este numele Mântuitorului: „Ea (Fecioara) va naște Fiu și se va chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor“ (Matei 1, 21). Prin urmare, pruncul născut în ieslea din Betleem este numit Iisus din cauză că este Mântuitor, Iisus este Mântuitor, Iisus iartă păcatele. Numele „Iisus“ este dat de Dumnezeu, sau din porunca lui Dumnezeu; Dumnezeu, în mod excepțional, dă nume celor care se nasc în creația Sa, de aceea și Cel care poartă acest nume, Iisus, are o relație cu totul specială cu Dumnezeu și din această relație decurge o misiune specială de la Dumnezeu, misiunea Întropării. Iisus este mântuitor, Iisus este Mântuitorul. Tot astfel, și Ioan Botezătorul: numele lui și persoana lui nu mai sunt determinate numai de legăturile de sânge și familie, ci

și de puterea lui Dumnezeu care se arată prin misiunea și lucrarea Botezătorului: „va fi mare înaintea Domnului... va merge înaintea Lui... ca să gătească Domnului un popor pregătit“ (Luca 1, 15-17). Controversa în legătură cu punerea numelui Botezătorului este semnificativă: inițial rudele au vrut să îi pună numele Zaharia, după tatăl său, dar mama lui s-a opus și a sugerat numele Ioan. Reacția rudelor este ceea ce trebuie luat în considerație: „Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta“ (Luca 1, 61). Până la Ioan Botezătorul, numele este caracteristic persoanei în relația ei cu „rudenia – συγγενεία“, desigur aici este vorba de rudenia de sânge. Dar înceând cu Ioan Botezătorul și în mod desăvârșit cu Mântuitorul Iisus Hristos, numele nu se referă pe noi numai la rudenia de sânge ci și la legătura spirituală cu Dumnezeu, la legătura de mântuire. Numele ne face pe noi persoana care are legătură nu numai cu părinții sau cu rudeniile, ci și cu Dumnezeu, sau în primul rând cu Dumnezeu. După Întruparea Mântuitorului Iisus Hristos, genealogia în sensul ei istoric dispăre, și este înlocuită cu o genealogie sacramentală al cărei criteriu unic este succesiunea apostolică.

Nașterea din pântec matern este urmată imediat de identificarea personală a celui născut. Atât de important este acest lucru încât numele Mântuitorului a fost anunțat înainte de naștere, la zămislire din Fecioară și de la Duhul. Identificarea personală a celui născut se numește: „a pune numele – καλέω τό ὄνομα“ (Matei 1, 25). Cel născut nu devine persoană identificabilă, relațională, nu are, cu alte cuvinte o identitate personală, până când nu i se pune un nume. Nu putem intra în relație cu rudele, cu creația și cu Dumnezeu fără un nume. „Καλέω τό ὄνομα“ nu înseamnă, în sens restrictiv și formal: a numi, a denumi, a desemna, nu înseamnă numai: „ὀνομάζω“. Verbul „καλέω“ are un conținut teologic foarte bogat pentru că el se referă la chemarea pe care noi o avem de la Dumnezeu. „A pune numele“ înseamnă și a determina și anticipa viitorul și activitatea celui numit. Spune Dumnezeu lui Avraam: „...Sara, femeia ta, îți va naște un fiu și-i vei pune numele lui Isaac și Eu voi încheia cu el legământul Meu“ (Exod 17, 19). Nu există, prin urmare, chemare de la Dumnezeu fără un nume. Dumnezeu este cel care ne cheamă pe noi, și noi trebuie să răspundem la chemarea lui Dumnezeu. De aceea, „καλέω τό ὄνομα – a pune numele“ la naștere, la opt zile de la naștere înseamnă a pune nume în vederea chemării lui Dumnezeu. Chemarea lui Dumnezeu este nominală, pe nume ne cheamă pe noi Dumnezeu, de aceea, nominal înseamnă de fapt: personal. Dumnezeu ne cheamă, dar El ne cheamă pe numele nostru de persoană, pe numele nostru personal, ne cheamă pe numele cu care El nu cunoaște, și El ne cunoaște cu numele nostru de Botez.

Legătura dintre: nume – persoană – chemare – alegere este arătată în mai multe locuri din Sfânta Scriptură. Spune apostolul Pavel citind din Osea 2, 25: „Voi chema (voi pune un nume n.n.) poporul meu pe cel ce nu este poporul Meu

și iubită pe cea care nu este iubită“ (Romani 9, 25). „A pune numele“ înseamnă, din perspectiva biblică și teologică, a accepta chemarea și alegerea lui Dumnezeu. Dar, potrivit textului citat mai sus, Dumnezeu ne poate chema „poporul Meu“ chiar dacă până acum nu am fost poporul lui, chiar dacă nu suntem popor, cu alte cuvinte. Dumnezeu ne poate chema și ne poate alege, și astfel devenim poporul lui Dumnezeu. Este evident că acest fel de chemare și alegere este, în Biserica Cincizecimii, lucrarea Botezului, sau înainte de Cincizecime, când „mirele“ era cu noi, chemarea personală la apostolat. Botezul este „îngropare cu Hristos“, și de aceea Mântuitorul Iisus Hristos ne cheamă și ne alege prin Botez. Când Mântuitorul Iisus Hristos a văzut pe fii lui Zevedeu, Iacob și Ioan, „i-a chemat pe ei îndată“ (Marcu 1, 19-20). „I-a chemat“ înseamnă: i-a ales și i-a separate, le-a dat un nume. Dar această chemare și separare apostolică, și apoi în Biserica Cincizecimii, baptismală, nu este mântuirea însăși, ci numai în vederea mântuirii. Iuda a fost chemat și ales, dar a căzut iremediabil. Fiul cel risipitor, numai datorită pocăinței personale și iubirii tatălui nu și-a pierdut numele de fiu (Luca 15, 21). Apostolul Petru ne spune că „porcul scaldat“, adică păcătosul care a acceptat numirea și chemarea botezului, se mai poate întoarce la „noroiul mocirlei lui“, adică la păcat (2 Petru 2, 22).

Legătura dintre chemarea lui Dumnezeu și numele de Botez este evidentă, după cum la fel de evidentă este legătura dintre chemare de la Dumnezeu și numele pe care noi îl avem. De aceea, Mântuitorul Iisus Hristos, Păstorul cel bun, cheamă oile sale „pe nume“. Nu cheamă turma oilor ci oaia, cheamă oaia și apoi oaia, în prezența Păstorului, împreună cu celelalte oi, formează o turmă, pentru că are un păstor. Nuanța este teologică. Persoana se mântuiește, nu turma, și persoana are un nume. Mântuitorul Hristos ne cheamă pe noi „pe nume“ să facem parte din turma sa, din Biserică, și pentru că El merge înaintea turmei, sau turma merge după El, noi ne mântuim personal, pe numele cu care El ne cheamă, dar nu în afară de această turmă, pentru că El este Păstorul, El este capul trupului, El este capul Bisericii.

Complementul teologic al verbului „καλέω – a chema“ este întotdeauna „τό ὄνομα – numele“. Nu putem chema decât un nume sau pe nume. Dumnezeu ne cheamă pe noi pe nume: „Pavel, rob al lui Hristos, chemat – κλητος – de El apostol, rânduit – ἀφωρισμένος – pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu“ (Romani 1, 1). Cel care este chemat de Dumnezeu este: numele – Pavel, scopul chemării, care este rânduială, separare este: apostolia. În acest fel, numele cu care Dumnezeu cunoaște pe cel chemat pe drumul Damascului este: Saul (Pavel) Apostolul. Nici o schimbare de nume, ci numai o înnoire a numelui. Și nu poate fi chemare mai mare și rânduială mai mare, de la Dumnezeu, decât apostolia. Se poate constata că această chemare a numelui Pavel sau Saul la apostolat de către

Dumnezeu crează o stare de separare, de alegere, iar această chemare-alegere-separare se face „prin har“ (Galateni 1, 15). Chemarea este, adică, nominală, personală și pentru că este „prin har“ ea nu poate fi înțeleasă ca o chemare – alegere – separare nici în sens dușmănos, separatist, competitiv sau discriminatoriu, dar, mai cu seama, nici în sens elitist; este o chemare – alegere – separare în sens mântuitor. Chemarea lui Dumnezeu exclude idea de cinuri

Dar nu numai apostolul Pavel este chemat – ales – separat „prin har“. Și noi suntem chemați, nominal, personal, „prin har“, și orice chemare prin har este, prin definiție, o alegere – separare. Din nou, alegerea noastră nominală, personală, nu este discriminatorie și nici elitistă. Alegerea și separarea nu stabilește o relație de tip social, și nici o relație în cadrul trupului lui Hristos, deși idea de dar și slujire aici nu poate fi trecută cu vederea, ci stabilește o relație cu vrăjmașul nostru, cu păcatul. Relația creată de chemarea și alegerea lui Dumnezeu nu este interpersonală, în mod fundamental, ci este relația negării păcatului și iubirii lui Dumnezeu care mai apoi poate avea urmări ineterpersonale. Noi toți suntem chemați „ai lui Iisus Hristos“ (Romani 1, 6), și obiectul chemării noastre este „ascultarea credinței“.

Care este numele cu care ne cheamă Mântuitorul Iisus Hristos? Caci El ne cheamă „pe nume“, nu altcumva, pentru ca suntem persoane.

1. „Frate – ἀδελφός“; frate este cel răscumpărat, cel împăcat cu Creatorul, adică născut în Iisus Hristos. Pentru că Iisus Hristos este „întâi născut între mulți frați“ (Romani 8, 29). Frățietatea nu este numai o condiție creată de legătura sângelui sau o condiție socială, sau de grup. Este și aceasta o frățietate, dar acest fel de frățietate, pentru că a fost afectată de păcat, trebuie depășită, desăvârșită, dar nu trebuie negată sau vilificată. Frățietatea este o condiție ontologică dată de „Cel ce sfințește“, de Iisus Hristos, pentru „cei ce se sfințesc“, de aceea cei ce se sfințesc se numesc „frați“ (Evrei 2, 11). Și precum, prin Întrupare, Mântuitorul Iisus Hristos „S-a împărțășit de acestea (trup și sînge n.n.)“, s-a făcut asemenea „fraților“, și noi trebuie să ne facem asemenea lui Iisus Hristos și prin aceasta, să devenim frații întru Iisus Hristos (Evrei 2: 14, 16). „Frate“ nu este, în sens strict un nume propriu, el este mai degrabă o condiție sau o calitate a numelui nostru personal. „Frate“ este numele generic al creștinului, care se adaugă la numele personal, de Botez. „Frate“ este consistența creștină a numelui nostru, de aceea între nume și persoană trebuie să existe o compatibilitate care, în vederea sfințeniei, trebuie să fie aproape desăvârșită. În acest fel, cineva nu se poate numi frate dacă este „desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărător, sau bețiv, sau răpitor“ (I Corinteni 5, 11). Frățietatea denota o condiție de egalitate ontologică orizontală în Iisus Hristos. Egalitatea este ontologică, dar nu este aritmetică, sau biologică-genetică, sau comunitară, sau rasială, sau socio-politică, etc,

Este egalitatea celor care cred în Iisus Hristos, este egalitatea celor botezați „în numele lui Hristos“, este egalitatea pe care o au „cei ce se sfințesc“, adică sfinții. Când vorbim de egalitate ontologică orizontală ne referim la relația noastră cu Iisus Hristos și cu Dumnezeu, de aici se trage seva egalității noastre, și nu neapărat și în mod necesar la relația dintre noi ca persoane care putem avea un talant sau zece talanți.

2. „Sfinți – οἱ ἅγιοι; noi toți suntem „chemați sfinți – κλητοῖς ἁγίοις“ (Romani 1, 7; I Corinteni 1, 2) sau „sfinți“ (II Corinteni 1, 1; Filipeni 1, 1 etc) sau „sfințiți întru Hristos – ἡγιασμενοὶ ἐν Ἡριστῷ Ἰησοῦ“ (I Corinteni 1, 2; 6, 11) sau, pentru ca Duhul este dat „în numele Meu“ (Ioan 14, 26), „sfințiți în Duhul Sfânt – ἡγιασμένοι ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ“ (Romani 15, 16). „Sfânt“ este sinonim cu „frate“, dar se deosebește de frate în sensul că subliniază nu condiția noastră de egalitate ontologică orizontală ci posibilitatea personală de a dobândi condiția omului nou în Iisus Hristos. Noțiunea de „frate“ subliniază ideea de contingență creațională prin referire personală la Creator, noțiunea de „sfânt“ subliniază ideea de contingență personală prin referire la Răscumpărător. „Sfântul“ este „frate“ prin definiția teologică a sfântului. Noi devenim frați întru sfințenia pe care o pune Dumnezeu în noi prin Iisus Hristos pe o temelie creațională. Nu putem să fim sfinți fără Sfințitor și pentru că suntem sfinți suntem și frați: „Cel ce sfințește și cei ce se sfințesc dintr-Unul sunt toți; de aceea, nu se rușinează ca să-I numească pe ei frați“ (Evrei 2, 11). „Sfânt“ este cel care are această calitate personală, nominală prin strămutarea din această lume a păcatului în „împărăția Fiului“ (Coloseni 1, 12-13), prin spălarea de rușinea păcatului (I Corinteni 6, 11), prin îmbrăcarea cu Hristos (Galateni 3, 27; Coloseni 3, 12). Nu putem fi sfinți decât în Hristos și în numele lui, în îmbrăcarea cu numele lui Hristos, pentru că numai Hristos „pentru noi s-a făcut înțelepciune de la Dumnezeu și dreptate și sfințire și răscumpărare“ (I Corinteni 1, 30). Iisus Hristos este sfințirea noastră pentru ca „El a intrat o dată pentru todeauna în Sfânta Sfintelor... cu însuși sângele Său și a dobândit o veșnică răscumpărare“ (Evrei 9, 12). Sfințenia este condiția imanentă a celui botezat în „numele lui Hristos“, de aceea „sfânt“, în sensul de cel care se sfințește, este „creștin“.

3. „Creștin – χριστιανός“ este numele celui îmbrăcat întru Hristos, a celui care poartă haina Botezului. Creștin este un nume, este numele nostru de Botez, este numele adăugat în mod mistic la numele nostru de Botez, și este un nume de care noi nu trebuie să ne rușinăm: „Iar de suferă (cineva) ca creștin, să nu se rușineze, ci să preaslăvească pe Dumnezeu, pentru numele acesta“ (I Petru 4, 16). Creștin este numele lui Hristos pentru care noi putem fi ocărăți uneori (I Petru 4, 14).

Dar cum ne facem noi creștini, cum dobândim acest nume creștin? Faptele Apostolilor capitolele 9-11 au un conținut baptismal. Apostolul Pavel este primit de Anania prin punerea mâinilor. Corneliu și cei dimpreună cu el au fost botezați „în numele lui Iisus Hristos”. În Antiohia, cei care se botează „cu Duhul Sfânt” se numesc pentru prima dată creștini. Regele Agripa, după cuvântarea de dezvinovățire a apostolului Pavel, folosește o expresie plină de tâlc: „Cu puțin să nu mă îndupleci să mă fac creștin” (Fapte 26, 28). Ce înseamnă „a se face creștin – ποιέω χριστιανόν”? Înseamnă a se boteza, a primi un nume creștin, a primi numele de creștin. După Faptele Apostolilor nu există decât o singură cale de a se face creștin: Botezul. Nu este de mirare faptul că verbul „βαπτίζω” și cuvintele derivate din acest verb, este cel mai des întâlnit în Faptele Apostolilor.

Legătura Botezului cu sfințenia și cu numele lui Iisus Hristos ne obligă să credem că numele de Botez nu poate fi schimbat. Nu putem schimba haina înnoirii noastre, avem datoria de a o păstra curată. Cel care se botează, se botează în numele lui Hristos și primește un nume întru Hristos: „dar v-ați spălat (botezat n.n.), dar v-ați sfințit (prin Botez n.n.), dar v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus Hristos....” (I Corinteni 6, 11). Nu există o supra-taină care să altereze calea, numele și lucrarea Botezului.

Nume și schimbarea numelui

Deoarece numele propriu este strâns legat de persona care poartă numele, și valorile personale, de personalitate, uneori, atunci când are loc schimbări esențiale în viața persoanei, numele se modifică pentru a reflecta noua situație. Lucrul acesta se întâmplă foarte rar, este deci cu totul excepțional și nu a fost niciodată în Sfânta Scriptură o regulă pentru nici o categorie de persoane, oricât ar fi de mică, numeric, sau de eminentă, elitist. În asemenea cazuri, cel mai adesea, un alt nume, un metonim sau un pseudonim s-a adăugat la numele original de naștere sau de Botez. Nu există în Sfânta Scriptură nici un exemplu de schimbare a numelui, pentru motive religioase, sau de orice altă natură. Nici chiar la Botez nu s-a schimbat numele, ci s-a înnoit numele avut înainte de înnoirea Botezului. Faptele Apostolilor sunt mărturia acestei afirmații, acestui adevăr biblic.

Noemina, când se întoarce la Betleem după moartea soțului ei Elimelec, zice poporului care a primit-o: „Nu mă mai numiți Noemina (numele acesta înseamnă în limba ebraică: plăcut n.n.) ci numiți-mă Mara (adică: amărăciune n.n.) pentru că amărăciune mare mi-a trimis Atotțiitorul... la ce să mă mai numiți Noemina când Domnul m-a făcut să sufăr și Atotțiitorul mi-a trimis necaz?” (Rut 1, 20-21). Dacă citim cartea Rut, de fapt ne dăm seama că nu este o schimbare reală de nume, ci este numai o cale, un mod stilistic de a arăta suferința ei, pentru că ea este cunoscută în toată cartea Rut cu numele ei original de naștere: Noemina,

și niciodată cu numele de Mara. În vorbirea directă sau indirectă, Noemina nu este niciodată numită Mara. Apoi în general, schimbarea de nume are loc când se produc schimbări pozitive în viața cuiva, menite să influențeze atât viața personală cât și viața altora. Niciodată suferința sau pedeapsa lui Dumnezeu nu a adus cu sine schimbarea numelui.

Apostolul Pavel avea numele ebraic Saul, dar când a devenit misionar, apostol printre neamuri și-a schimbat numele în Pavel. Practica aceasta a adaptării numelui la noile condiții de cultură și civilizație era cunoscută și în Vechiul Testament. Fii lui Iuda, Daniel, Anania, Misael și Azaria, atunci când au fost în slujba lui Nabucodonosor, au adoptat nume paralele: au păstrat numele care arată originea lor etnică și mai ales religioasă, și au luat un nume nou pentru a putea trăi și lucra în lumea persană, greacă și romană (Daniel 1, 7). În cazul apostolului Pavel nu este vorba de o schimbare reală a numelui, pentru ca Pavel sau Paul este echivalentul elenic al numelui sau original ebraic Saul. Este vorba de același nume, dar tradus pentru noile realități lingvistice și culturale unde apostolul avea să facă misiune. În mod sigur, apostolul Pavel nu putea să-și schimbe numele de Saul, pentru că Mântuitorul Iisus Hristos l-a chemat pe el cu numele de Saul pe drumul Damascului, și nu i-a cerut să-și schimbe numele (Fapte 9, 4). Dacă Mântuitorul ar fi dorit să-și schimbe numele, în mod cert i-ar fi cerut acest lucru. Mântuitorul Iisus Hristos îl cheamă cu numele pe care l-a avut înainte de convertire, înainte de a-l cunoaște cu adevărat pe Cel pe care el îl prigonea. Mântuitorul nu i-a schimbat numele dar i-a înnoit numele: numele lui nu mai este acum Saul Prigonitorul ci Saul Apostolul. Saul și nu Pavel este „vas ales ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor“ (Fapte 9, 15). Saul și nu Pavel este cel căruia Anania îi spune: „Dumnezeul părinților noștri te-a ales de mai înainte pe tine ca să cunoști voia Lui“ (Fapte 22, 14). Și nu putea să fie altfel, de vreme ce el însuși mărturisește că Dumnezeu l-a ales „din pântecel mamei mele“ (Galateni 1, 15). Iar când Anania și-a pus mâinile peste el „ca să vadă iarăși“, i se adresează cu numele lui ebraic original: „Frate Saule...“ (Fapte 9: 12, 17). Punerea mâinilor este un act sacramental, asemenea Botezului, dacă nu chiar echivalent cu Botezul, este un act de separare sau de alegere pentru o misiune specială, pentru apostolat, și Pavel apostolul a fost ales pentru acesta misiune cu numele de Saul. Abia în timpul primei călătorii misionare, în insula Pafos, după întâlnirea cu proconsulul Sergius Paulus, deci din motive practice și misionare, Saul se numește „și Pavel – καὶ Παῦλος“ (Fapte 13, 9), ceea ce ne arată noua că de fapt nu și-a schimbat numele lui de Botez, de punerea mâinilor, ci numai l-a tradus pentru a fi înțeles între neamuri unde el propovăduia Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos.

Apostolul Petru a fost numit Petru de însuși Mântuitorul Iisus Hristos (Marcu 3, 16) pentru ca numele lui original de naștere era Simon. Dar este aceasta o

schimbare de nume sau este numai o adăugare de nume nou și calificativ la numele lui original de naștere Simon? În același context, Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu, sunt numiți „Boanerges, adică fiii tunetului“ (Marcu 3, 17). Construcția verbală: „ἐπιτίθημι τό ὄνομα“ cu referire la Petru și la fiii lui Zevedeu are un înțeles specific. Nu are același înțeles cu expresia „καλέω το ὄνομα – a pune nume, a numi“. Verbul „ἐπιτίθημι“ nu înseamnă a schimba, a înlocui, ci înseamnă a pune ceva peste altceva deja existent, a adăuga. Astfel ca construcția verbală amintită înseamnă în sens literal: a adăuga un nume la ceva deja existent, la un alt nume. Este evident că în cazul celor doi apostoli nu este vorba de un nume nou, nu putea Mântuitorul Iisus Hristos să numească doi apostoli cu același nume, ci este vorba numai de un nume calificativ, de un nume adăugat. Este foarte probabil ca Mântuitorul Iisus Hristos să-i fi pus numele Petru, pe lângă cel de Simon, pentru că în Sfintele Evanghelii și în Faptele Apostolilor sunt mai multe persoane cu numele de Simon, și în acest caz numele de Petru este numai un calificativ explicativ. Însă cel mai probabil este faptul că numele de Petru este adăugat la cel de Simon, care avea deja un calificativ explicativ, „fiul lui Iona“, pentru a arăta misiunea lui și a celorlalți apostoli dimpreună cu el, în lucrarea Bisericii. Simon, fiul lui Iona este numit Petru, se pare, nu atunci când a fost ales apostol, ci mai târziu, când a mărturisit pe Iisus Hristos. Când apostolul Simon, fiul lui Iona mărturisește: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu“, Mântuitorul Iisus Hristos îi răspunde: „Fericit ești Simone, fiul lui Iona... Și Eu îți zic ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea“ (Matei 16, 16-17). Se poate constata că cel „fericit“ nu este Petru ci Simon, fiul lui Iona. Petru este un nume adăugat care nu schimba numele lui original de Simon. Și de fapt Petru nu este nume propriu de persoană până la era creștină. De remarcat este și faptul că și după Învierea să Mântuitorul Iisus Hristos se adresează lui Petru cu numele lui original, de naștere, Simon, și cu patronimul care-l deosebea de omonimi: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu...“ și nu i se adresează o dată ci de trei ori (Ioan 21, 15-17). Înainte de patimă, în grădina Ghetsimani, Mântuitorul Iisus Hristos se adresează lui Petru apostolul tot cu numele lui de naștere: „Simone, dormi...“ (Marcu 14, 37). Un lucru este foarte semnificativ: ori de câte ori Mântuitorul Iisus Hristos se adresează direct, pe nume, lui Petru, folosește întotdeauna numele lui de naștere, numele cu care a fost chemat la apostolat, și nu numele de Petru (Ioan 21, 15-17; Marcu 14, 37; Matei 17, 25; Luca 22, 31). Singura excepție este Luca 22, 34: „Zic ție, Petre, nu va cânta cocoșul...“, dar mai înainte de aceasta i se adresase cu apelativul Simon (Luca 22, 31), așa încât excepția acesta este total neconvingătoare.

Apostolul Petru este prezentat și adresat în Sfintele Evanghelii fie cu numele de Simon, fiul lui Iona, nume preferat de Mântuitorul Iisus Hristos, fie cu nu-

mele de Simon Petru – Mântuitorul Hristos nu folosește niciodată acest nume dublu – fie simplu, cu numele de Petru, nume preferat de evangheliști. În afară de textul Sfintelor Evanghelii, apostolul este cunoscut cu numele de Petru, cu excepția Faptele Apostolilor 10, 5, 8, 32; 11, 13 unde se folosește numele dublu Simon Petru. Însuși apostolul Petru se prezintă cititorilor epistolelor sale fie ca „Petru, apostol al lui Hristos“ (I Petru 1, 1) fie ca „Simon Petru, slujitor și apostol al lui Hristos“ (2 Petru 1, 1).

Câteva concluzii se pot scoate de aici:

1. Mântuitorul Iisus Hristos nu a schimbat numele nici unui apostol a alegerea lor. Numele pe care ei l-au primit la naștere a rămas și numele cu care ei s-au născut, prin alegerea apostolică, pentru Mântuitorul Iisus Hristos. Cazul apostolului Petru confirma acest lucru. Mântuitorul Iisus Hristos l-a numit în mod constant Simon, dar i-a adăugat un nume semnificativ pentru lucrarea lui apostolică de întemeiere a Bisericii: Petru. Numele corect, biblic al apostolului este: Simon Petru apostolul, și nu Petru apostolul. Numele de Petru, în cazul lui Simon, devine nume propriu, dar acest nume este, în sens biblic, teologic, nume comun pentru toți apostolii, pentru că toți sunt „piatră“, „temelie – θεμέλιον“ (Efesenii 2, 20). Numele Petru – piatră poate fi nume comun pentru „oricine aude cuvintele Mele și le îndeplinește“, pentru că cel care face acest lucru devine „bărbat înțelept care a clădit casa lui pe stâncă – πέτρος“ (Matei 7, 24-25). Orice creștin adevărat poate să fie bărbat înțelept, poate să fie piatră sau temelie, poate clădi pe piatră sau temelie bună.

2. Tradiția apostolică și post-apostolică s-a îndepărtat de numele autentic: Simon Petru apostolul, și s-a oprit la numele: Petru apostolul poate și din motive misionare. După uciderea arhidiaconului Ștefan cu pietre a început „împrăștierea – διασπορά“ creștinilor și separarea lor, dușmănoasă uneori, de iudaism. Numele de Simon, nume autentic evreu, și asocierea lui Simon Petru apostolul cu tăierea împrejur, a condus la adoptarea numelui de Petru apostolul, care are rezonanță eclezială și misionară, deci neiudaică.

Nume, persoană, Botez, mântuire

Direct sau indirect, tacit sau cu cuvinte emfactice, subînțeles sau cu puterea deschiderii pe care a adus-o Întruparea Mântuitorului Iisus Hristos, apostolul Pavel are și folosește o logică teologică baptismală: toți cei care cred în Hristos, toți cei care sunt mădulare ale trupului lui Hristos, Biserica, sunt botezați și au un nume. Înnoirea, îmbrăcarea cu Hristos începe, în sens temporal dar mai cu seamă eshatologic, cu Botezul. Botezul este un început, și orice început este temelie pe care se clădește, de aceea temelia Botezului este temelie solidă pe care noi clădim cu puterea Mântuitorului Iisus Hristos și cu lucrarea harului Duhu-

lui: „La început era Cuvântul...” (Ioan 1, 1) și Cuvântul este începutul, și pentru că este început este temelia creației și a re-creației, a Răscumpărării. De aceea noi ne botezăm „în numele lui Hristos”. Apelativele pe care le folosește foarte frecvent apostolul Pavel: „sfinți – ἅγιοι” (Romani 1, 7; 8, 27 etc) „frate – ἀδελφός” (Romani 8, 29 etc) „slugă – δούλος” (Romani 1, 1 etc) „creștin – χριστιανός” (Fapte 11, 26; 26, 28; I Petru 4, 16) înseamnă: „botezat”, cel care are temelia solidă a Botezului și care clădește pe această temelie, iar „botezat” înseamnă „mădu-lar” al trupului lui Hristos, Biserică: „Este un Domn, o credință, un Botez... iar fiecăruia- ἕκαστος (adică personal, nominal și după Botez, prin Botez n.n.) i s-a dat harul... la zidirea trupului lui Hristos” (Efeseni 4, 5, 7, 12). Interpretarea te-logică baptismală a apostolului Pavel poate fi ușor descoperită în textele din Ga-lateni 3, 26-28, Coloseni 2, 12, I Corinteni 12, 13 ș. u.

1. „... în numele lui Hristos...”

Toată lucrarea sacramentală a Bisericii este „în numele lui Hristos”. După jertfa Mântuitorului Hristos totul este „în numele lui Hristos”, în numele celui jertfit, în numele Jertfei, Jertfa are un nume mare, pentru că Iisus Hristos, cel care a adus această Jertfă, are un „nume mare”. Spune Mântuitorul Hristos în-a-inte de Jertfa Sa: „Până acum (până la ceasul Jertfei n.n.) n-ați cerut nimic în nu-mele Meu” (Ioan 16, 24). Este firesc, „câtă vreme mirele este cu ei”, cu ucenicii. Dar „va veni vremea când mirele va fi luat de la ei” (Matei 9, 14), și atunci totul se va cere „în numele Meu”, în numele lui Hristos, și de aceea porunca Mântu-itorului Hristos: „cereți (în numele Meu n.n.) și veți primi” (Ioan 16, 24). Ce este, ce înseamnă „numele lui Hristos”? Apostolul Pavel stabilește o legătură în-tre chip – ființă (ipostaz) – nume în persoana Mântuitorului Hristos. Mântuito-rul Hristos este „chipul ființei Lui (Dumnezeu) – χαρακτήρ τῆς ὑποστασεως αὐτου”, care a săvârșit „curățirea păcatelor – καθαρισμός τῶν ἁμαρτιῶν”, și pentru aceasta „a moștenit un nume mai deosebit” (Evrei 1, 3-4). Nu poate fi o legătură mai adâncă între nume – ființă – persoană, când este vorba de Mântu-itorul Hristos. Se poate spune chiar că în cazul Mântuitorului ele sunt identice. De aceea ne spune apostolul Pavel că cel ce cheamă „numele Domnului” se mân-tuiește (Romani 10, 13). „Numele” Domnului măntuiește. „Numele lui Iisus” începe să lucreze în noi la Botez, începe dar nu se termină cu Botezul, de aceea Botezul este început, temelie.

Expresia „în numele lui Hristos” este o expresie în primul rând baptismală. Epistolele apostolului Pavel, precum și Faptele Apostolilor, califică Botezul și îl descrie ca o lucrare sacramentală „în numele lui Hristos”. Botezul nu poate fi se-parat de Hristos, Botezul nu poate fi înțeles fără Hristos și numele lui Hristos, iar numele lui Hristos în lucrarea Botezului include și lucrarea Duhului și voin-

ța de mântuire a Tatălui. De aceea, între Botezul „în numele lui Hristos” și porunca Botezului de la Matei 28, 19 nu există nici un fel de contradicție. Formula baptismală: „în Hristos” (Romani 6, 3-4), și ea este baptismală sau are conținut baptismal chiar în alte contexte, este de fapt o abreviere voită a celeilalte formule baptismale: „în numele lui Hristos”.

Apostolul Pavel abordează și încearcă să soluționeze una din crizele corintene, diviziunea, certurile, lipsa de unitate „în același cuget”, nu dintr-o perspectivă pastorală, așa cum face în cazul celeilalte crize corintene, căsătoria, ci dintr-o perspectivă teologică: cu logica teologică Botezului; unitatea cugetului trebuie deci să fie dată, sau cel puțin începută de Botez. Întrebarea apostolului, care pare să fie retorică, academică, „Sau v-ați botezat în numele lui Pavel?” (I Corinteni 1, 13) trebuie tradusă în limbaj teologic astfel: toți suntem botezați în numele lui Hristos, toți participăm la „numele” lui Hristos, la puterea lui Hristos. Nu există Botez în afară de „numele lui Hristos”. Nu există Botez „în numele lui Pavel”, și apostolul Pavel are dreptate când spune: „Hristos nu m-a trimis ca să botez (subînțeles: în numele meu n.n.)” (I Corinteni 1, 17). Dar se subînțelege că Hristos l-a trimis ca să boteze „în numele lui Hristos”.

„Numele” lui Hristos este putere și garanție a puterii lucrării jertfei Fiului lui Dumnezeu. De aceea, prin Botez noi participăm la „numele” lui Iisus. Și dacă prin Botez noi participăm la această putere a numelui lui Iisus, noi înșine trebuie să avem un nume, un nume de Botez. Mântuitorul Iisus Hristos ne cunoaște pe noi cu acest nume de Botez, ne mântuiește pe noi cu acest nume cu care ne cunoaște prin Botez. De aceea, Mântuitorul Iisus Hristos ne chema pe noi „pe nume” (Ioan 10, 3). Foarte important este acest lucru, Mântuitorul Iisus Hristos nu ne poate chema pe noi pe alt nume căci El ne cunoaște pe noi din îngroparea noastră împreună cu El prin Botez. Pe numele Botezului ne cheamă pe noi Păstorul cel bun. El ne cheamă pe numele nașterii din nou, pe numele nașterii din apă și din Duh, pe numele Botezului. Nu ne poate chema pe alt nume pentru că Botezul este temelia pusă în noi înșine de însuși Mântuitorul Hristos, este temelia vieții noastre în Dumnezeu, și nimeni nu poate să pună o altă temelie decât cea deja pusă de Mântuitorul Iisus Hristos prin Botez. În același context al dezbinărilor corintene, unde apostolul Pavel folosește logica teologică a Botezului pentru apelul la unitatea de trăire, apostolul Pavel face această afirmație care nu poate fi înțeleasă în afară de context: „Nimeni nu poate să pună altă temelie decât cea pusă, care este Hristos” (I Corinteni 3, 11). Hristos, numele lui Hristos intru care noi ne botezăm este temelia noastră. Desigur, Mântuitorul Hristos ne cunoaște și pe numele nostru pe care îl avem la nașterea din pântec matern, dar acest fel de cunoaștere este miluitoare, însă El ne cunoaște acum, cu numele nostru de Botez, cu cunoaștere mântuitoare. Argumentul că numele este dat

la naștere, la opt zile printr-o rugăciune, ierurgie la punerea numelui pruncului, este superficial; de la naștere și până la Botez pruncul se găsește într-o expectativă baptismală. Însăși rugăciunea punerii numelui face aluzie clară la unirea sacramentală, reală prin taina Botezului și prin taina Sfintei Euharistii: „Și da, Doamne, că numele Tău cel sfânt să rămână nelepădat de dânsul, atunci când se va uni, la vremea cuvenită, cu Biserica ta cea sfântă, desăvârșindu-se prin înfricoșătoarele Taine ale Hristosului Tău“. Numele dat la opt zile printr-o rugăciune este numele cu care copilul se boteza, se desăvârșește și nu este posibil ca acest nume dat la 8 zile să fie schimbat la Botez, dar este posibil ca un al doilea nume să fie adăugat, dacă împrejurările cer și justifică acest lucru.

Noi auzim și cunoaștem „glasul Lui“, glasul Păstorului, pentru că l-am auzit la Botez, când ne-am unit cu El, când „ne-am îngropat cu El, în moarte prin Botez“ (Romani 6, 4). De aceea, din această îngropare împreună cu El, cu Mântuitorul Iisus Hristos, Păstorul cel bun, ne cunoaște pe noi, și noi îl cunoaștem pe El. Și Mântuitorul Iisus Hristos ne cunoaște pe noi „pe nume“, de aceea El ne cheamă „pe nume“, nu altcumva. Acest lucru înseamnă că chemarea lui adresată nouă este personală. Pentru că și noi acum cunoaștem pe Mântuitorul Iisus Hristos pe nume, adică personal, pentru că ne-am botezat „în numele Lui“.

Botezul este începutul și temelia stabilirii unei relații personale, nominale cu Mântuitorul Iisus Hristos, cu „numele Lui“, adică cu puterea și autoritatea lui Hristos. Nominal nu înseamnă, din perspectivă teologică, formal sau superficial. Un astfel de înțeles al acestui cuvânt, al cuvântului nominal, nici nu trebuie să existe. „Nomen“ în limba latină înseamnă: nume și reputație. Nominal înseamnă personal, și personal înseamnă nominal. Devalorizarea cuvântului „nominal“ este regretabilă. La Botez, prin Botezul „în numele lui Hristos“ noi devenim persoană în Hristos, pentru că avem un nume în Hristos. Numele de Botez nu poate să fie schimbat pentru că nu putem schimba temelia pe care am pus-o „în numele lui Hristos“, dar putem clădi pe această temelie.

Botezul stabilește un curs ireversibil către o condiție ontologică: mântuirea. Noi nu putem schimba, altera sau nega acest curs prin schimbarea, alterarea sau negarea numelui de Botez. Romani 6, 1-11 ne spune că Botezul „în (numele) lui Hristos Iisus“ este o stare și o condiție cu implicații profund ontologice. Numele de Botez ne comunică, la nivel personal, puterea și lucrarea numelui lui Hristos Iisus. Dacă Iisus Hristos are un nume și noi ne botezăm în numele Lui, atunci și noi trebuie să avem un nume, un nume în Iisus Hristos. Numele nostru de Botez ne spune că noi acum suntem persoană, că suntem persoană în Iisus Hristos. Numele înseamnă persoană. Nu putem fi persoană fără nume. „În numele lui Hristos Iisus“ noi dobândim un „nume“, un nume nou, sau înnoim prin Botez numele nostru cel învechit de bătrânețea păcatului. Puterea și lucrarea lui Hris-

tos ne comunică nouă putere și lucrarea a puterii, numele lui Iisus ne dă nouă un nume.

Botezul este un dialog cu începuturi mistice între: Hristos – cel care se botează – cel care botează. Cel care botează, la dorința celui botezat, sau la dorința nașilor lui, invocă sau cheamă „numele” lui Hristos Iisus peste cel care se botează (Iacob 2, 7: noi suntem chemați în „numele cel bun” al lui Iisus) și cel botezat cheamă, merge și întâlnește numele lui Hristos (Fapte 22, 16: „sculându-te, botează-te... chemând numele Lui”). Pentru apostolul Pavel Botezul nu este numai un ritual, nu este numai un simbol, nu este un gest de natură formală sau de natură eclezială, nu este numai un act de mărturisire a credinței sau de apartenență formal eclezială. Relația fundamentală: materie – taină sau materialitate – sacramentalitate este esențială în cadrul Botezului și este apriorică nu aposteriorică sau derivată din argumentarea teologică. Relația: simbol – realitate, de natură mai mult filozofică, este de fapt însăși relația teologică materie – taină. Dezbrăcarea de haine a celui care se botează și îmbrăcarea după Botez cu haine noi și curate este însăși dezbrăcarea omului celui vechi, învechit de păcat, de puterea lucrării păcatului și îmbrăcarea lui cu puterea cea nouă și de viață dătătoare a Botezului, cu puterea biruinței asupra păcatului, și simbolul acesta este parte a relației materie – taină, materialitate-sacramentalitate. Cel care se botează face exact mișcarea inversă pe care au făcut-o Adam și Eva după caderea în păcat: cel care se botează nu își acoperă rușinea, păcatul, ci îl descoperă, îl arată în văzul tuturor, pentru a fi curățit în apa Botezului, așa cum Mântuitorul Iisus Hristos „pe față – εν παροψησια” biruiește prin cruce asupra păcatului. Într-un anume sens, cel ce se botează și se dezbracă de haine în vederea Botezului imită pe Hristos care, înainte de patima să a fost dezbrăcat de haine, și a murit pentru păcatele noastre dezbrăcat, iar giulgiurile curate și miresmele cu care a fost uns trupul cât a stat în mormânt sunt numai pregătirea trupului în vederea îmbrăcării trupului Lui cu hainele cele noi ale luminii Învierii.

Relația consecutivă: dezbrăcare – îmbrăcare (Galateni 3, 27; Coloseni 3, 9 – 12) este parte a relației materie – taină. Afundarea în apă și apoi ieșirea din apă a celui care se botează este îngroparea (acum) cu Hristos, moartea pentru păcat, și (începutul) învierii (care va fi atunci la parusie) cu Hristos. Textele de la Romani 6, 3-4 și Efeseni 5, 14 ne arată nouă această lucrare a Botezului. De aceea, cel care se botează se deșteaptă din somnul adânc al păcatului, se scoală din moartea păcatului și el este luminat de Hristos. Și așa cum cel care se botează își pune o haină nouă, o haină a curăției Botezului, o haină a luminii, tot astfel își pune și un nume nou, un nume curat, un nume luminat, un nume pe care acum îl cunoaște Hristos în numele căruia s-a botezat. Dezbrăcarea – imbarcarea, afundarea – ieși-

rea din apă, numele cel nou sau înnoit prin curăția Botezului, toate acestea sunt parte din ontologia Botezului.

După apostolul Pavel, acțiunea Botezului este dublă:

1. Îmbrăcarea cu Hristos; pentru că Botezul este „în (numele) lui Hristos“, atunci cel care se botează se îmbracă cu (numele lui) Hristos. „Îmbrăcarea cu“ înseamnă de fapt unirea – sacramentală, harică – cu Hristos și din această unire nu rezultă un amalgam, sau o nouă realitate materială sau spirituală, ci este o unire care creează o relație de filiație: „toți sunteți fii lui... pentru ca câți în (numele lui) Hristos v-ați botezat, în (numele lui) Hristos v-ați îmbrăcat“ (Galateni 3, 26-27).

2. Unirea cu Hristos în moarte și înviere; unirea celui botezat este „cu (numele lui) Hristos“, adică este cu puterea lucrării răscumpărătoare a numelui lui Hristos, cu Hristos cel mort și înviat. Noi ne-am botezat „în Hristos“, dar de fapt noi ne-am „botezat întru moartea Lui (Hristos)“ (Romani 6, 3), iar consecința eshatologică este credința noastră în înviere: „credem că vom viețui împreună cu El,“ (Romani 6, 8). În acest fel Botezul nu este un act ritual oarecare, ci este îngropare reală împreună cu El: „ne-am îngropat împreună cu El în Botez“. Noi nu imităm o îngropare, noi ne îngropăm împreună cu El, noi ne îngropăm împreună cu El în mormântul din Ierusalim. Evident ne îngropăm în mod mistic, sacramental, dar real. În acest mormânt sacramental al Botezului noi îngropăm omul nostru cel vechi, și numele lui cel vechi sau învechit de păcat, și ieșim din acest mormânt un om nou, care trebuie să aibă un nume nou, cu noutatea pe care o dă numelui nostru Cel în numele căruia ne-am botezat, Mântuitorul Iisus Hristos.

Îmbrăcarea și unirea cu Hristos prin Botez au caracter și putere mântuitoare la nivel personal și din, prin persoană se revarsă nestăpânit de legi umane în comuniune. Există un dialog permanent între persoana care se botează și comuniunea căreia acea persoană îi aparține prin Botez, există un dialog permanent între mădular și trup, între „eu“ și „noi“. Când apostolul Petru este întrebat de mulțimile care au fost martore la Pogorârea Duhului, la întemeierea Bisericii: „Ce să facem?“, el le răspunde: „să se boteze fiecare – *εκαστος* – dintre voi în numele lui Iisus Hristos... și veți primi (din nou, fiecare care se botează n.n.) darul Duhului Sfânt“ (Fapte 2, 38). Prima acțiune sacramentală a Bisericii, intrată în istorie, a fost aceea de a boteza. Istoria Bisericii apostolice și primare este legată de lucrarea sacramentală a Botezului, așa cum de fapt poruncise Mântuitorul Iisus Hristos înainte de a se sui la cer (Matei 28, 19). Dar Botezul este individual, este personal, lucrarea lui este personală. Nu se botează mădularul trupului ci se botează persoana care prin Botez, și apoi prin Sfânta Euharistie, devine mădular al trupului lui Hristos. În textul citat din Fapte 2, 38 pronumele cu valoare substantivală „*εκαστος* – fiecare“ ne învață pe noi care este importanța persoanei în

lucrarea Botezului. „Εκαστος fiecare“ trebuie deosebit de „πας – oricare, oricine“. Porunca generală a Botezului din Matei 28, 19 folosește pronumele „πας“. Fîresc și logic. Dar când Botezul este realitate sacramentală, când Botezul devine viață sacramentală „πας“ devine irelevant și este înlocuit cu „εκαστος“. Un lucru este porunca și altul este viața pe care o dă porunca. Porunca este pentru toți, de aceea „πας“ are nuanță de universalitate. Viața pe care o dă împlinirea poruncii nu se mai referă, direct și imediat la universalitate, ci la individualitate. De aceea „εκαστος“ din Fapte 2, 38 se referă exclusiv la persoană, la persoana care se botează. Este un pronume cu valoare substantivală. și este nevoie de acest pronume, pentru ca textul ne păstrează încă în această universalitate, sau generalitate personală, pentru că lipsește numele persoanei. În momentul în care se pronunță numele celui care se botează pronumele dispare și este înlocuit cu numele. Numele contează, persoana care are un nume. Când „εκαστος – fiecare“ este urmat de un genitiv partitiv: „dintre voi – υμων“, înseamnă persoană, persoană umană care are un nume. Atunci când limbile de foc s-au împărțit, ele „au șezut pe fiecare dintre ei“, adică personal, nu colectiv. Nu trebuie pierdută din vedere valoarea persoanei atunci când vorbim despre Biserică. Persoana se botează și ea devine apoi mădular al trupului. De aceea, apostolul Pavel spune că „fiecare – εκαστος (adică personal n.n.) I s-a dat (prin Botez, sau începînd cu Botezul n.n.) harul... la zidirea trupului lui Hristos“ (Efeseni 4: 7, 12). Relația inițială este persoana – comuniune și apoi în mod consecutiv este comuniune persoană. Relația dintre „πας – oricine, toți“ și „σωμα – trup“ trece prin, se arată prin „εκαστος – fiecare, persoană“. Expresia „εκαστος υμων – fiecare dintre voi“ are valoare substantivală personală (cf Romani 14, 12). Forma întărită „εις εκαστος“ (cf Fapte 2, 3; 17, 27; Efeseni 4, 7 etc) subliniază și mai mult valoarea persoanei. „εις εκαστος“ ar putea fi tradus explicativ: fiecare dintre voi, unic, adică personal, fiecare dintre voi cu numele vostru de persoană. „εις – unul este valoarea numerică a persoanei. Expresia cu valoare substantivală „εις εκαστος“ trebuie pusă în paralel sau în comparație cu expresiile „εις Θεος – Unul Dumnezeu“ și „εις κυριος Ιησους Χριστος – Unul Domn Iisus Hristos“ (cf I Corinteni 8, 6). Ele se traduc: „Unul (personal) este Dumnezeu“, „Unul (personal) este Domnul Iisus Hristos“. „Τρεις – trei“ este valoarea numerică a persoanei în comuniune personală, în comuniune de iubire. De aceea, „trei“ personal devine „Unul“ ipostatic: „Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh și Acești trei Una sunt“ (I Ioan 5, 7). Dar omul este făcut „după chipul și asemănarea noastră“ (Geneză 1, 26). De aceea, trebuie să existe în creație un chip sau o asemănare a acestei realități personale treimice: trei sunt Una. „Noi“ este „Eu“ și „Eu“ este „noi“: „Eu nu pot să fac de la Mine nimic“ (Ioan 5, 30) spune Mântuitorul Hristos și această afirmație ne descoperă nouă un adevăr fundamental, ne

descoperă nouă un dialog substanțial între „Eu„ și „Noi„ la nivel treimic. Dialogul acesta treimic între „Eu“ și „Noi“ este întâlnit în creație la doua niveluri:

1. Creațional; „Nu este bine să fie omul singur“ (Geneza 2, 18) și în acest fel „Eu“, Adam devine „Noi“, Adam și Eva. Dar acest „noi“ este o pluralitate personală de iubire și de comuniune: „vor fi amândoi un trup“ (Geneza 2, 24; Matei 19, 5; Marcu 10, 8). Trupul unic al căsătoriei este chipul și asemănarea realității personale și comunionale, de iubire, treimice, în creație. Nu poate fi trecută cu vederea asemănarea dintre expresia creațional-matrimonială: „vor fi amândoi un trup“, și expresia care ne descoperă nouă o relație treimică: „Acești Trei Una sunt“. Diferența între „vor fi“ și „sunt“ dintre prezent și viitor este semnificativă.

2. „eclezial-sacramental; „Trupul este unul și are multe mădulare, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup“ (I Corinteni 12, 12). Pentru a arăta această unitate eclezial – sacramentală a noii creații în Hristos, apostolul Pavel aduce un argument unic și convingător: „Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toți, ca să fim un singur trup“ (I Corinteni 12, 13). „Noi toți – $\eta\mu\epsilon\iota\varsigma\ \pi\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$ “ înseamnă de fapt „ $\epsilon\kappa\alpha\sigma\tau\omicron\varsigma\ \eta\mu\omega\nu$ – fiecare (personal) dintre noi“. Prin urmare, acum, la nivel eclezial și sacramental, Botezul este Sfânta Taină care, prin Sfânta Taină a Căsătoriei și niciodată fără ea, deci pe bază creațională, transformă pe acest „Eu“ sacramental cu valoare unică, personală, în „noi“ eclezial. Dar, desigur, această afirmație trebuie înțeleasă în sensul că Botezul, pe calea creațională a Căsătoriei, este începutul acestei transformări a lui „eu“ în „Noi“. Pentru că „darurile“, „slujirile“ și „lucrările“ sunt felurite, adică personale (I Corinteni 6, 4-6). De aceea ne spune apostolul Pavel că „cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie... nesocotind trupul Domnului“ (I Corinteni 11, 29), în fapt se disprețuiește pe el personal, disprețuiește haina curată a Botezului, dar prin aceasta el „disprețuiește Biserica“ (I Corinteni 12, 27). „Cel ce-o“ mănâncă și bea este cel botezat (I Corinteni 12, 13). Dialogul acesta eclezial sacramental între „Eu“ și „Noi“ este dialogul persoanei, este dialogul persoanei care devine ființă eclezială, este dialogul celui botezat. În cadrul acestui dialog persoana nu dispăre, nu se diminuează, nu pierde din importanță, ci se întărește și se plinește. Persoana are o plinire eclezială, sacramentală. Spune apostolul Pavel: „Voi însă sunteți trupul lui Hristos și mădulare în parte – $\upsilon\mu\epsilon\iota\varsigma\ \delta\epsilon\ \epsilon\sigma\tau\epsilon\ \sigma\omega\mu\alpha\ \chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \mu\epsilon\lambda\eta\ \epsilon\kappa\ \mu\epsilon\rho\upsilon\varsigma$ “ (I Corinteni 12, 27). „ $\mu\epsilon\lambda\omicron\varsigma$ – mădular“ și „ $\mu\epsilon\rho\varsigma$ – parte, porție“ sunt după modul meu de înțelegere, sinonime, căci amândouă înseamnă: persoană, persoana celui botezat, care mănâncă și bea trupul Domnului Iisus Hristos. În acest fel „ $\mu\epsilon\lambda\eta\ \epsilon\kappa\ \mu\epsilon\rho\upsilon\varsigma$ mădular în parte“ poate avea un conținut tautologic, dar de fapt expresia aceasta subliniază valoarea și importanța celui botezat: fiecare, personal, unic, este mădular al trupului lui Hristos. Dialogul acesta dintre „Eu“ și „Noi“ este acum dialogul dintre persoana celui botezat și Biserică. Acest dialog trebuie adâncit din punct de

vedere teologic. Secolul acesta, al douăzecișiuunulea, ar trebui să fie, pentru teologia ortodoxă a secolului persoanei umane, secolul teologiei persoanei. Sunt atâtea lucruri încă nedescoperite, neadâncite sau poate neglijate în această teologie a persoanei celui botezat, și punctul de plecare ar trebui să fie I Corinteni capitolul 12. Noi suntem botezați personal „într-un Duh“ (I Corinteni 12, 13) dar suntem botezați fiecare, adică personal, ca persoană „în numele lui Iisus Hristos“ (Fapte 2, 38) Nume aici înseamnă persoană. „În numele lui Iisus Hristos“ înseamnă „în Iisus Hristos“, în persoana Răscumpărătorului. Relația nume – persoană în cazul Mântuitorului Hristos trebuie transferată la cel care se botează. Cel care se botează, „fiecare“, persoană, are un nume, un nume nou, și nou înseamnă înnoit, nu neapărat altul decât cel dinaintea de Botez. „Numele“ lui Hristos, persoana lui Hristos ne dă nouă un nume nou sau înnoit, ne face pe noi persoane, mădulare ale trupului lui Hristos. Tatăl se numește Tată, este cunoscut în creație ca Tatăl, Fiul este cunoscut în creație ca Fiul și Duhul ca Duhul.

2. „Bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri“ (Luca 10, 20)

Pentru că noi ne botezam „în numele lui Hristos“ (Fapte 2, 38), pentru că Păstorul cel bun ne cheamă pe noi „pe nume“ (Ioan 10, 3), pe numele și cu numele nostru de Botez, de alegere și separare, pentru că „numele Domnului“ mântuiește (Romani 10, 13), pentru că noi avem un „nume nou“ scris pe noi de Însuși Mântuitorul Hristos, Mielul lui Dumnezeu, cu litera harului și cu „degetul lui Dumnezeu“ (Luca 11, 20), pentru toate acestea, numele noastre pot fi scrise în ceruri, numele nostru ne poate pune în legătură cu cerul. Există, prin urmare, o „carte a cerului“, o „carte a vieții – βιβλιον της ζωης“ (Filipeni 4, 3 etc) o „carte a celor vii“ (Psalm 68, 32), unde numele nostru, identitatea noastră personală, identitatea pe care ne-o dă Botezul este înscrisă. Ideea aceasta de înscriere undeva, într-o carte ne conduce la o alta idee, anume că noi suntem, acum „scrisoare a lui Hristos... scrisă... cu Duhul lui Dumnezeu celui viu... pe tablele de carne ale inimii“ (II Corinteni 3, 3). Noi suntem scriși în cer pentru că acum, aici, pe pământ suntem „scrisoare“ a lui Hristos, avem pe Hristos scris în noi. „Începutul Evangheliei lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu“ este pus în legătură cu o scrisoare, cu o „scriptură“, a lui Isaia: „glasul celui ce strigă în pustie“, glasul celui ce „botează“ (Marcu 1, 1-4). „Începutul Evangheliei“ ca lucrare și ca putere a lucrării este deci pus de Evanghelistul Marcu în legătură cu Botezul, cu acest act fundamental care creează o identitate, identitatea noastră creștină, care ne dă nouă un „nume nou“ numele lui Iisus Hristos.

Legătura: Botez – nume – scrisoare sau scriere – carte – viața sau mântuire sau ceruri sau împărăția lui Dumnezeu, poate fi descoperită în multe din textele biblice care se referă la „cartea vieții“ sau „cartea celor vii“ sau „cartea cerurilor“.

Cartea vieții nu trebuie înțeleasă în sens fizic, material sau documentar, sens pe care îl are în mod obișnuit cuvântul „carte”. „Cartea vieții” este un document, dar este un document scris „nu cu cerneală” (II Corinteni 3, 3), „nu pe hârtie și cu cerneală” (2 Ioan 1, 12), ci cu sângele Jertfei Răscumpărătorului, „cartea vieții” este de fapt documentul mântuirii în care este scris și numele nostru, numele celor care „și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în sângele Mielului” (Apocalipsa 7, 14). De aceea, Apocalipsa numește „cartea vieții” și „cartea vieții Mielului celui înjunghiat” (Apocalipsa 13, 8 cf 21, 27). În această „carte” sunt înscrise încă de la crearea lumii numele celor care se vor mântui (Apocalipsa 20, 15) și care vor merge la „Ierusalimul ceresc” (Apocalipsa 21, 27). Și pentru că „Ierusalimul cel ceresc” este de fapt „cetatea Dumnezeului celui viu” (Evrei 12, 22), ideea aceasta de cetățenie cerească (Evrei 13, 14; Filipeni 3, 20) ne poate conduce pe noi la posibilitatea de a accepta faptul că această „carte a vieții” ar putea fi înțeleasă și ca un fel de pașaport al nostru către veșnicie, pașaportul cu care noi călătorim către veșnicie. Numele nostru este înscris în acest „pașaport”, în această „carte” la Botez. Cu cartea Botezului călătorim noi către împărăția lui Dumnezeu. Dar noi acum suntem „călători” către împărăție, dar nu suntem mântuiți, de aceea Apocalipsa 3, 5 sugerează că chiar și cel botezat, al cărui nume de Botez se află înscris în „carte” poate fi șters de acolo dacă cel botezat nu păstrează curată haina și numele nou al Botezului. Schimbarea numelui de Botez pare să fie o imposibilitate teologică, sacramentală.

Deosebirea dintre „cartea vieții” și „cărțile” (la plural și nu la singular) judecării (Apocalipsa 20, 12) ne conduce pe noi la concluzia că această „carte a vieții” este de fapt metonimul pentru mântuire, pentru împărăția lui Dumnezeu.

Dar cine este înscris în această „carte a vieții”? Apocalipsa 3, 5: „Cel ce biruiește va fi astfel îmbrăcat în veșminte albe și nu voi șterge numele lui din cartea vieții și voi mărturisi numele lui înaintea Părintelui Meu”. „Cel ce biruiește” este înscris în „cartea vieții”. Legătura: nume – Botez – cartea vieții – mântuire este evidentă în acest text. „Îmbrăcarea” în Noul Testament este motiv, simbol și realitate baptismală (Galateni 3, 27; Coloseni 3, 10; Efeseni 4, 24). Începutul îmbrăcării noastre cu Hristos este Botezul. „Veșmântul alb” este curățenia pe care o aduce Botezul. „A umbla cu Mine îmbrăcați în veșminte albe” (Apocalipsa 3, 4) înseamnă a fi îmbrăcat cu Hristos. Această îmbrăcare cu Hristos nu este un lucru static, ci dinamic: mergere, rămânere pe cale cu Hristos, drum către împărăția lui Dumnezeu. „Veșmântul alb” este metafora sau simbolul pentru realitatea unei condiții interioare a persoanei: aparența nu poate contrazice esența, așa cum ne spune Însuși Mântuitorul Hristos: „Curață mai întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară” (Matei 23, 26). Aparența, vizibilul, devine astfel roaba esenței, urmarea consecința ei firească: „Căutați mai

întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea (mâncare, băutură, îmbrăcăminte n.n.) se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). De aceea, la Schimbarea la față a Mântuitorului Hristos veșmintele Lui „s-au făcut albe ca lumina“ (Matei 17, 2). Și iarăși, de aceea, toți cei ce se atingeau „de poalele hainei Lui“ se vindecau (Matei 14, 36).

Însă mai înainte, sau concomitent cu această scriere a numelui nostru în „cartea vieții“, Dumnezeu scrie pe noi înșine, pe fruntea noastră, – aceiași ideie de „scrisoare“ (II Corinteni 3, 3) – numele lui Dumnezeu, numele Lui „cel nou“. Apocalipsa 3, 12: „Pe cel ce biruiește îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu... și voi scrie pe el numele Meu cel nou“. „Cel ce biruiește – ο νικων“ are un înțeles prevalent eshatologic, pentru că biruința este acum numai începută, pentru că lupta este permanentă, pentru că „vrăjmașul cel din urmă“, moartea, nu a fost biruit încă pentru veșnicie, acesta va fi biruit la judecată. Dar „biruitorul“ sau „cel ce biruiește“ este pus în acest context semnificativ, mai complex, și nu numai baptismal ca la Apocalipsa 3, 5. Contextul este baptismal, euharistic, eclezial:

a. Eclezial: el este stâlp, sau temelie a templului. Așa cum Biserica este ea însăși „stâlp și temelie a adevărului“ (I Timotei 3, 15) tot astfel și cel care biruiește este stâlp al Bisericii, așa cum sunt și apostolii și proorocii (Galateni 2, 9). Această condiție ontologică, sau mai degrabă ontologizantă a „biruitorului“ este începută de Botez. „Biruitorul“ poate fi tradus pe cale explicativă cu „cel botezat“ care își păstrează curățenia Botezului. Noi cei botezați devenim stâlpi ai templului, așa cum profeții și apostolii sunt „temelie“, iar Mântuitorul Hristos este piatra din capul unghiului (Efeseni 2, 20-22). Apostolul Petru ne îndeamnă ca noi să devenim „pietre vii“, „casă duhovnicească preoție sfântă“ (I Petru 2, 5). Apostolul Petru, el însuși „piatra“ ne îndeamnă pe noi să devenim „pietre“. Contextul eclezial, baptismal și euharistic – „prunci de curând născuți (verset 2), „laptele (adică hrana n.n.) cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire“ (vers. 2) – este evident. Botezul ne face pe noi, sau începe să ne facă pe noi „preoție sfântă“, pune adică în noi temelie solidă pentru slujirea lui Dumnezeu.

b. Baptismal; ca și în versetul 5 din același capitol, contextul numelui este baptismal. Este context eclezial și baptismal pentru că ideea de „stâlp“ al Bisericii ne conduce la ideea de „temelie“, sau fundament, și noi știm acum că temelie pusă în noi de Mântuitorul Hristos cu lucrarea Duhului, temelie pe care noi clădim, temelie pe care nu o poate schimba nimeni, temelie personală și eclezială, este temelie nașterii din nou, nașterii „din apa și din Duh“. Nu poate fi o altă temelie decât temelie nașterii din nou, a nașterii de sus, a nașterii „din apă și din Duh“. Și dacă nu poate fi altă temelie, această temelie nu poate fi schimbată. Scrierea numelui pe el, pe cel care biruiește, „pe frunțile lor“ (Apocalipsa 14, 1; 22, 4), adică în văzul tuturor, evident, de neșters, este un gest de alegere, de se-

parare, este un gest de pecetluire, și noi știm că începutul pecetluirii noastre este Botezul, când noi primim „darul Sfântului Duh“ (Fapte 2, 38). Darul Sfântului Duh este pecetluirea noastră pentru veșnicie. Numele scris pe fruntea celui care biruiește este întreit: al lui Dumnezeu, al Bisericii (noul Ierusalim) și „numele Meu cel nou“. Numele „noului Ierusalim“ care este numele Bisericii este scris pe fiecare creștin, și această scrisoare este baptilmală, sau în orice caz este inaugurat în chip baptilmal. Nu putem fi „stălp în templu“ fără temelie începută de Botez. Apoi, „numele Dumnezeului Meu“ și „numele Meu cel nou“, sunt de fapt un singur nume. Sunt un singur nume pentru că Mântuitorul Hristos „a arătat numele Tău“, numele Tatălui, oamenilor (Ioan 17, 6). Apoi, pentru că, datorită Întrupării și Jertfei, Dumnezeu Tatăl „I-a daruit Lui nume care este mai presus de orice nume“ (Filipeni 2, 9). Dar, pentru ce „numele Meu“, numele Mântuitorului Hristos este „cel nou“? Mântuitorul Hristos „ieri și azi și în veci, este același“ (Evrei 13, 8). Mântuitorul Hristos are o activitate dublă în istorie și creație:

a. creatoare: „toate prin El s-au făcut“ (Ioan 1, 3);

b. răscumpărătoare: „Cuvântul S-a făcut trup... și am văzut slava Lui“ (Ioan 1, 14). Pentru creația care acum are posibilitatea de a fi răscumpărată, Mântuitorul Iisus Hristos are un „nume nou“. Numele Lui nu este Cuvântul Creatorul ci Cuvântul Răscumpărătorul, numele lui cel nou este: Mântuitorul. Mântuitorul Hristos este același din veșnicie, Fiu al lui Dumnezeu, dar acum în creație El are un nume „mai presus de orice nume“: Mântuitor. Numele acesta nou al lui Iisus Hristos aduce în noi înnoirea, iar înnoirea este întotdeauna legată de Botez. În mod cert, Botezul nu este: „înnoirea“, adică o acțiune plinită, dar este „înnoire“, o acțiune începută. Apostolul Pavel numește Botezul, sau „îngroparea împreună cu El“, „înnoirea vieții“, de fapt nu înnoirea vieții ci „întru înnoirea vieții“ (Romani 6, 4), acțiune începută dar neterminată. De aceea, contrastul cu condiția noastră pre-baptilmală este evident, căci acum avem „înnoirea Duhului“ (Romani 7, 6). Nu există, prin urmare, înnoire fără Botez, nu există nume nou fără Botez, numele nostru de Botez este identitatea noastră personală creștină. Numele acesta „nou“ sau înnoit este „numele cel bun întru care ați fost chemați“ (Iacob 2, 7). Acesta este, în mod evident numele de Botez.

Legătura aceasta între : temelie – pecete – nume este arătată și de apostolul Pavel la 2 Timotei 2, 19: „Dar temelie cea tare a lui Dumnezeu stă neclintită, având pecetea aceasta: Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai săi; și să se departeze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului“. Am văzut deja care este conținutul noțiunii „temelie – θεμελιον“: eclezial-baptilmal. Cel care stă pe această temelie neclintită are o pecete, iar conținutul acestei peceti este dublu:

a. Coborâtor, de la Dumnezeu la om; Dumnezeu cunoaște pe cei ce sunt ai săi. Și pentru Dumnezeu ne cunoaște permanent, ne cheamă permanent pe noi pe nume, El ne cunoaște pe nume, pe numele de Botez.

b. Suitor, de la om la Dumnezeu; ca o consecință a faptului că Dumnezeu ne cunoaște pe nume, și ne cheamă pe nume, adică personal, cel care este cunoscut de Dumnezeu și care cheamă „numele“ lui Dumnezeu trebuie să se departeze de la „nedreptate“, adică de la păcat. Aceasta este imaginea teologică a Botezului. Dumnezeu ne cunoaște pe noi prin Botez, ne pecetluiește pe noi cu această cunoaștere mântuitoare, iar noi cei botezați, cei care avem acum un nume nou, un nume de Botez, trebuie să ne depărtăm de la păcat. „Pecetea aceasta“ este pecetea Duhului. Duhul începe pecetluirea noastră prin Botez (Fapte 2, 38), de aceea noi suntem acum pecetluiți „cu Sfântul Duh al făgăduinței (mântuirii n.n.)“ (Efeseni 1, 13), „pentru ziua răscumpărării“ (Efeseni 4, 30).

Un element nou apare în textul de la 2 Timotei 2, 19: elementul liturgic, devoțional. „A chema numele Domnului – ονομαζω το ονομα του Κυριου“ este o expresie cu conținut liturgic, devoțional, doxologic. Verbul „ονομαζω – a numi“ este fără puterea teologică a verbului „καλεω – a chema“. Dar acest lucru ne învață pe noi că cel care pronunță numele lui Dumnezeu, cel care numește pe Dumnezeu se angajează într-un act cu conținut liturgic, doxologic. Dincolo de acest conținut există numai blasfemie. Cel ce cheamă un nume, cel ce cheamă pe nume, se înțelege că el însuși trebuie să aibă un nume. Numele nostru este relațional, este însăși expresia nominală, personală a relației, în virtutea concordanței dintre nume și persoană.

3. „Numele lui Iisus“, „numele voastre“.

Expresia „numele lui Iisus“, folosită mai cu seamă în Fapte și la evanghelistul Ioan, ne descoperă nouă două aspecte fundamentale, numai aparent fără legătură:

a. Identitatea dintre nume și persoană, dintre numele lui Iisus și persoana lui Iisus. „Nume“ aici înseamnă de fapt persoană. „Numele (persoana) lui Iisus“ vindecă pe olog (Fapte 3, 16). „Semne și minuni“ se fac „prin numele (persoana) Sfântului Tău Fiu Iisus“ (Fapte 4, 30). Obiectul propovăduirii apostolilor este: „împărăția lui Dumnezeu“ și „numele (persoana) lui Iisus Hristos“ (Fapte 8, 12). Noi ne mântuim în „numele (persoana) lui Iisus Hristos (Fapte 4, 12). „Prin numele (persoana) Lui“ noi primim iertarea păcatelor. Apostolul Pavel este „vas ales ca să poarte numele Meu“ (Fapte 9, 15). Pavel și Barnaba „și-au pus sufletul lor pentru numele (persoana) Domnului nostru Iisus Hristos“ (Fapte 15, 26). Cum a purtat Pavel numele lui Hristos? Ce înseamnă „a purta – βασταζω numele lui Hristos? Persoana este persoană și nu poate fi purtată într-un sens fi-

zic, material, cantitativ. Însă persoana poate să fie purtată într-un sens figurativ dar real, foarte real, cu o realitate mistică în două moduri:

- calitativ, valoric, ideal; valoarea unei persoane poate fi imitată, urmată, purtată de o altă persoană.

- mântuitor: puterea și lucrarea numelui (persoanei) Mântuitorului Iisus Hristos, este ceea ce noi putem să purtăm în noi înșine. De aceea, rezultatul unei astfel de acțiuni, purtarea numelui lui Iisus Hristos, este filiația și îndumnezeirea. Noi acum purtăm numele (persoana) Mântuitorului Hristos pentru că și Mântuitorul Hristos a purtat „neputințele noastre“ (Matei 8, 17). Mântuitorul Hristos a purtat neputințele noastre și noi purtăm numele Lui. Tocmai pentru acest lucru, pentru că a purtat neputințele noastre, noi purtăm acum rezultatul sau efectul pe care l-a avut purtarea neputințelor noastre de către Mântuitorul Iisus Hristos: iertarea păcatelor. Noi purtăm în noi pe Iisus Hristos cel Jertfit, pe Mântuitorul. Cel ce poartă pe Hristos devine, ca apostolul Pavel, „vas ales“, devine, adică, hristofor.

b. Datorită acestei identități dintre nume și persoană în cazul Mântuitorului Iisus Hristos, relația celui botezat cu „numele lui Iisus“ nu este o relație obișnuită, nu este o relație umană de la persoană la persoană. Relația celui botezat cu „numele lui Iisus“ este o relație liturgică, doxologică, devoțională, este, cu alte cuvinte, o relație de mântuire, este o relație care are în vedere scrierea numelui celui botezat în ceruri, în cartea vieții, așa cum și numele apostolilor au fost scrise în ceruri. Chemarea și alegerea și separarea apostolică au adus în Biserică preoția în sens sacramental, chemarea și alegerea și separarea Botezului aduc în Biserică preoția împărătească, neamul sfânt, poporul ales. Alegerea, în acest caz, este a Botezului și a numelui de Botez. Majoritatea verbelor care însoțesc substantivul „nume – ονομα“ (al lui Iisus) arată, mai mult sau mai puțin, o acțiune liturgică, doxologică, de natură devoțională. „A fi botezat în numele lui Iisus Hristos“ (Fapte 8, 16; 10, 48; 19, 5 etc) arată un act liturgic de natură sacramentală, arată deci începutul relației noastre cu „numele“, persoana Mântuitorului Iisus Hristos, arată temelia vieții noastre în Iisus Hristos. „A unge cu undelemn în numele Domnului“ (Iacob 5, 14) arată, de asemenea, un act liturgic de natură sacramentală, pentru că prin această ungere, însoțită de „rugăciunea credinței – ευχη της πιστεως“ – rugăciunea este a credinței, rugăciunea este credința – se dobândește iertarea de păcate, mântuirea. „A crede în numele lui (Iisus Hristos)“ este o expresie folosită frecvent și cu precădere de evanghelistul Ioan (1, 12; 2, 23; 3, 18; I Ioan 5, 3 etc). „A crede“ nu este un act intelectual, sau volitiv sau sentimental numai, ci este, în esența sa, un act sacramental, este o rugăciune a credinței care arată o relație specială de natură liturgico-doxologică. De aceea credința mântuiește. „A chema numele Domnului (Iisus)“ (Fapte 2, 21; 9, 14-21; 22, 16; Ro-

mani 10, 13; I Corinteni 1, 2 etc) arată de asemenea o acțiune liturgico-doxologică. La I Corinteni 1, 2 „cei ce cheamă numele Domnului nostru Iisus Hristos este de fapt „Biserica lui Dumnezeu care este în Corint“. „A-și pleca genunchiul în numele lui Iisus“ (Filipeni 2, 10) este în mod evident un act de supunere și de ascultare, este un act de credință, este un act liturgico-doxologic, pentru ca în continuarea versetului, și în legătură cu el, se folosește verbul: „a mărturisii“: „să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos“. Aici, „numele“ și „Iisus“ sunt unul și același lucru. Mai mult, și foarte important, cel ce își pleacă genunchii în numele lui Iisus Hristos, sau „înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos“ își trage numele lui de acolo, de la Iisus Hristos (Efeseni 3, 14-15). Este, în mod evident, cu evidență teologică, numele creștinului sau numele celui botezat. Noi ne tragem numele din Iisus Hristos, de la Iisus Hristos, prin Iisus Hristos, pentru ca ne îngropăm cu El în Botez. Iisus Hristos ne numește pe noi, prin Botez, „creștini„sau „cei botezați“, așa cum a numit pe cei 12 „apostoli“ (Luca 6, 13). Dar acest lucru nu este suficient, pentru că nu este personal în sens mântuitor. De aceea evanghelistul Matei are grijă să personalizeze, să nominalizeze apostolia, și spune: „numele celor 12 apostoli sunt...“ (Matei 10, 2). Așa și în cazul Botezului: numele celui botezat, al creștinului, al fratelui etc, este... Trebuie să fie un nume pentru cel botezat, care să îl deosebească de un altul care este la fel botezat, trebuie să fie un nume cu care Iisus Hristos ne primește, și prin care El ne cunoaște și cu care El ne cheamă „pe nume“. Iisus Hristos nu ne poate chema, deci nu ne poate mântui fără acest nume de Botez. Noi ne botezăm „în numele lui Iisus“, și astfel ne tragem un nume din Botez. Acest nume de Botez este un nume unic, pentru că este din „numele nou„al lui Iisus Hristos Răscum-părătorul. „A alunga demonii în (cu) numele lui Iisus„(cf Luca 9, 49; Matei 7, 22 etc) este o expresie înrudită teologic cu: „a vindeca cu (în) numele lui Iisus“ (Fap-te 3: 6, 16). Vindecarea, alungarea demonilor, mântuirea se face cu și în numele (persoana și puterea pe care o are persoana) lui Iisus, și este un act sacramental de credință, de rugăciune a credinței.

Expresia: „în numele (lui Iisus, Domnului)“ trebuie bine înțeleasă. „În numele“ nu arată o putere sau o lucrare vicarială. Expresia: „vicar al lui Hristos“, din perspectivă biblică și teologică, dar nu și din perspectivă istorică sau practică, este blasfemie: „iata Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Matei 28, 20). „În numele lui Iisus (Domnului)“ nu poate avea conținut teologic vicarial, nu există vicariatate teologice din pricina identității dintre nume, persoană și lucrare în cazul Mântuitorului Hristos. Un înțeles vicarial, din punct de vedere teologic, desparte artificial și nepremis numele de persoană și de lucrarea Mântuitorului Iisus Hristos. De asemenea, „în numele lui Iisus“ nu arată o lucrare de reprezentare, de agent, și nici o putere de tip notarial, sau o putere de

execuție, sau judiciară, de judecată. Este adevărat că uneori expresia aceasta poate să aibă un înțeles mai slab, mai neconvincător. La Intrarea în Ierusalim, mulțimile strigau: „binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului“ (Matei 21, 9; Marcu 11, 9; Luca 19, 38). Aici Mântuitorul Iisus Hristos pare să fie un Mesia al Domnului, un uns al Domnului, așa cum erau regii Israelului, care erau unși la încoronare (cf 2 Regi 19, 21). „În numele“ înseamnă: prin persoana și lucrarea persoanei. „În numele“ înseamnă: prin puterea și cu puterea răscumpărătoare a Jertfei Mântuitorului Iisus Hristos. „În numele“ ne duce la sursa sau izvorul omnipotent, nesecat: Dumnezeu Tatăl. Spune Mântuitorul Iisus Hristos la Ioan 5, 43: „Eu am venit în numele Tatălui Meu (și pentru aceasta am un „nume mare“ n.n.), și voi nu mă primiți; dacă va veni un altul în numele său (subliniere proprie), pe acela îi veți primi“. Mântuitorul Iisus Hristos ne aduce numele „Tatălui în creație“ prin Întrupare și în acest fel, în acțiunea să mântuitoare, „numele Tatălui“ devine „numele lui Iisus“, pentru ca El, Iisus, cel Întrupat l-a făcut cunoscut pe Tatăl (Ioan 1, 18). Pentru că Mântuitorul Hristos face cunoscut pe Tatăl în creație, expresia „în numele“ înseamnă și „întru cunoștința, sau cunoașterea lui Iisus (Dumnezeu)“. De aceea, legătura între numele lui Dumnezeu și doctrina, de la I Timotei 6, 1.

Dar aici, în acest text de la Ioan, Mântuitorul Iisus Hristos stabilește un contrast între „numele Tatălui“, întru care El a venit, și „numele său“, adică numele celui care nu caută „slava care vine de la unicul Dumnezeu“ (Ioan 5, 44). Cel care nu caută slava adevăratului Dumnezeu are și el un nume, un nume al său, dar el este acela care „este născut din trup“, și ceea ce este născut numai din trup, „trup este“, trup rămâne, trecător (Ioan 3, 6). Însă „cel care este născut din Duh“, acela „duh este“, devine netrupesc deși în trup, devine duhovnicesc. Acela are și el un „nume al său“ dar numele acesta nu mai este contrapus „numelui Tatălui“, pentru că el este născut „de sus“, el este cel care are acum un nume „de sus“, un nume de naștere spirituală, are „viață în numele lui (Iisus)“ (Ioan 20, 31).

Relația: „numele Tatălui“ – „numele lui Iisus“ este subliniată de evanghelistul Ioan îndeosebi, în toată activitatea mântuitoare a Mântuitorului Iisus Hristos, mai cu seamă în Jertfa și urmările Jertfei (Ioan 12, 48; 14, 13, 14, 26; 15, 16; 16, 23, 24, 26; 17, 6, 11, 12, 26; 20, 31). Relația aceasta: „numele Tatălui“ – „numele lui Iisus“ ne spune nouă că trebuie să existe o legătură similară între „numele lui Iisus“ și numele cu care noi ne naștem de sus. De aceea, nu putem huli „numele și învățătura lui Dumnezeu“ (I Timotei 6, 1), dar numele nostru poate fi hulit din cauza numelui lui Hristos (I Petru 4, 14). A lepăda numele Botezului este echivalent cu a huli numele Botezului. Cel care are un nume traiește (cf Apocalipsa 3, 1), și noi știm că viața noastră în Dumnezeu începe cu Botezul. Numele nostru de creștin este adânc și unic legat de curăția începută de lucrarea Botezului.

După cum, în cazul Mântuitorului Hristos, există o identitate între nume și persoană, tot astfel trebuie să fie o legătură, o identitate între numele nostru și persoana noastră. Ne spune acest lucru însuși Mântuitorul Hristos: „bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri“ (Luca 10, 20). Numele fiecărui apostol este scris în ceruri, se mântuiește adică. Numele cu care ei au fost chemați la apostolat, adică în mod personal. Nu se mântuiește apostolul, ci apostolul cu numele cu care el a fost chemat. Nu se mântuiește preotul, ci preotul cu numele cu care el s-a botezat, și cu numele cu care el s-a preoțit. Preotul nu-și schimbă numele la hirotonie, așa cum nici Mântuitorul Iisus Hristos nu a schimbat numele nici unuia dintre apostoli atunci când i-a ales. Nu se mântuiește creștinul, ci creștinul cu numele cu care el a fost botezat, cu numele lui personal. Într-un anume sens, numele identifică persoana, persoana nu este persoană în sens deplin, în sens eclezial, fără un nume.

De aceea, la Botez copilul se botează cu un nume, cu numele pe care la primit la 8 zile de la naștere prin rugăciunea preotului. Numele de Botez mă identifica pe mine ca persoană distinctă de o altă persoană, de asemenea distinctă, și acest nume poate să fie scris în ceruri, în cartea vieții, cu acest nume personal vom învia. „Se botează robul lui Dumnezeu: numele“. Eu, cel care port un nume mă botez, apoi eu cel care port un nume de Botez mă împărtășesc: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu: Numele“. Eu cel care port un nume, un nume de Botez, mă împărtășesc, eu cel care port un nume de Botez mănânc din această „pâine vie“, eu rămân cu Hristos și Hristos cu mine până la sfârșitul veacului, până la înviere. Dacă nu am un nume de Botez, nu mă pot împărtăși, nu pot gusta în contiunare pe Hristos, nu mă pot înfățișa la judecata ce va să fie. „Cel ce mănâncă“ (Ioan 6, 54, 56, 58) este cel botezat, nimeni altcineva.

Omul, ființă umană nu este un număr, ci un nume. Evanghelistul Luca ne spune că Biserica din Ierusalim, Biserica peste care s-a pogorât Duhul Sfânt, Biserica care alege pe Matia în locul lui Iuda trădătorul, era formată din 120 de frați: „ην τε οχλος ονοματων επι το αυτο...- iar mulțimea numelor era de aproximativ...“ (Fapte 1, 15) Eu cred ca este greșit ca expresia „οχλος ονοματως“ să fie tradusă cu cuvântul neconcludent: „numărul“. Omul nu este număr ci este persoană și persoana are un nume. Biserica nu este formată din numere ci din persoane botezate. Traducerea corectă, nu numai din punct de vedere al textului original, dar și din punct de vedere teologic este: „mulțimea numelor“ sau „numărul numelor“. Numele înseamnă persoană, dar nu o persoană în general, ci o persoană anume, care are un nume. Persoana fără nume este de fapt o abstracțiune filozofică sau chiar și teologică (cf Fapte 18, 15; Apocalipsa 3, 4; 11, 13; în acest din urmă verset, traducerea expresiei „ονοματα ανθρωπων“ nu este, pur și simplu „oameni“, ci, foarte semnificativ: „nume de oameni“. Omul nu este

om, persoana nu este persoană fără un nume. Însuși Mântuitorul nostru, când s-a întrupat, când a luat firea noastră, a luat și un nume al Întrupării, nu un nume la veșniciei: Iisus.

În versiunea fericirilor de la evanghelistul Luca, există o fericire a numelui pe care noi îl purtăm, este vorba de numele de creștin, care presupune numele nostru de Botez: Fericțiți veți fi când oamenii... vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului“ (Luca 6, 22). Numele nostru poate fi lepădat de alții, de cei care nu cunosc și prigonesc pe Dumnezeu, din pricina numelui Fiului Omului. Relația numelui nostru cu numele lui Iisus este o relație cu început bap-tis-mal. Dacă această interpretare este corectă, și eu cred că este corectă, atunci avem în cazul de față o fericire a numelui de Botez. Și în acest caz, această fericire poate fi tradusă, o traducere interpretare, în felul următor: Fericțiți sunteți voi care păstrați numele vostru de Botez, atunci când alții încearcă să îl lepede. A purta numele de Botez înseamnă a purta numele lui Iisus, așa cum a făcut Pavel după convertire, înseamnă a păstra curată haina înnoirii Botezului. De aceea, nu se poate schimba numele de Botez, pentru că nu se poate schimba înnoirea Botezului; în acest caz, în cazul schimbării numelui, negăm puterea și lucrarea Botezului.

Există, prin urmare, o legătură strânsă între nume și cel ce poartă numele, persoana. Însuși Dumnezeu are un nume, și expresia „numele lui Dumnezeu“ este destul de des întâlnită, mai ales în Vechiul Testament. Cel ce cheamă numele lui Dumnezeu, cheamă de fapt pe Dumnezeu și se mântuiește: „Oricine va chema numele Domnului se va mântui“ (Romani 10, 13; cf Ioil 3, 5). „Oricine – πας“, tot omul, este orice om care cunoaște pe Dumnezeu și puterea Lui, este orice om care a făgăduit un cuget curat lui Dumnezeu, este omul care s-a botezat și are un nume. Dimpotrivă, cel ce hulește pe Dumnezeu, hulește numele lui Dumnezeu: „Caci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră, este hulit între neamuri“ (Romani 2, 24; cf Isaia 52, 5). „Voi – υμας“, în acest caz, este omul care nu a cunoscut pe Dumnezeu și puterea lui Dumnezeu, care nu a făgăduit un cuget curat lui Dumnezeu, care are un nume, dar care nu îl pune în legătură cu Cel care are un nume „mai presus de orice nume“ (Filipeni 2, 9).

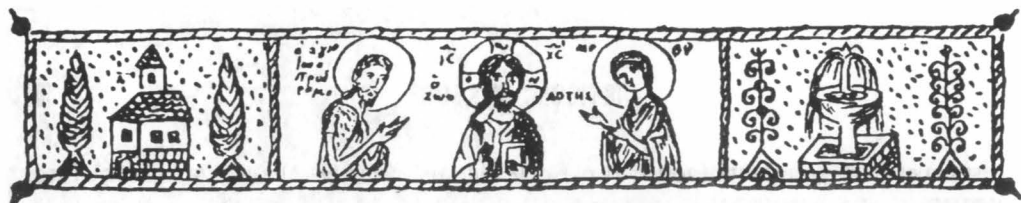
Prin Botez, toată viața „robului“, a „sfântului“, a „creștinului“ are orientare hristo-nomatologică: „numele lui Iisus“ orientează, învâluie și domina viața noastră, a celor botezați, a celor care avem un nume de Botez, a celor care avem numele Botezului. Ne spune acest lucru apostolul Pavel: „Toate câte ați face, cu cuvântul sau cu lucrul – εν λογω η εν εργω – toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu – Tatăl“ (Coloseni 3, 17). Subiectul gramatical al verbului „ποιεω – a face“ este subînțeles, este „voi – υμεις“. Și cine este acest „voi – υμεις“ în contextul capitolului 3 de la Coloseni? „Voi – υμεις“ este: cei care „ați înviat împreună cu Hristos“ (verset 1); „voi – υμεις

„este: cei care „cugetați (acum n.n.) cele de sus“ (verset 2); „voi – υμεις“ este: cei care „ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu“ (verset 3); „voi – υμεις“ este: cei care „v-ați dezbrăcat de omul cel vechi“ (verset 9); „voi – υμεις“ este: cei care „v-ați îmbrăcat cu (omul) cel nou“ (verset 10); „voi – υμεις“ este: cei care ați depășit condiția de neam sau rasă, de religie, condiția socială (verset 11), care poate să aducă separare dușmănoasă, adică împotriva lui Dumnezeu; „voi – υμεις“ este, simplu și fără echivoc: cei botezați, cei care aveți un nume de Botez.

„A face cu cuvântul sau cu lucrul – ποιεω εν λογω η εν ερω“ este acțiunea completă, desăvârșită, personală. „A face cu cuvântul sau cu lucrul“ este acțiunea omului care imită pe Cel al cărui chip îl poartă. La Dumnezeu „a zice“ și „a face“ este același lucru: cuvântul este creator, toate prin Cuvânt s-au făcut. Omul este persoană, are un nume personal, și începe să fie persoană cu un nume personal prin Botez. Adecvarea, coincidența, compatibilitatea dintre cuvânt și faptă, cuvânt și acțiune, este semnul că noi ne înnoim „după chipul – κατ'εικονα – Celui ce l-a zidit“ (verset 10). Omul a fost creat „după chipul lui Dumnezeu“ și este acum re-creat (acțiune începută) tot „după chipul lui Dumnezeu“, al Ziditorului. La început a fost creat din țarina pământului și din suflarea lui Dumnezeu, acum este re-creat „de sus“, „din apă și din Duh“. Așadar, apostolul Pavel ne spune următorul lucru: Voi, cei botezați, voi cei care aveți un nume al Botezului, un nume de Botez, orice ați face, adică după chipul celui care v-a zidit, toate să le faceți în numele Domnului Iisus, și numai prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-Tatăl.

Există o teologie cu început baptismal și continuare euharistică a numelui și a persoanei, pentru că Botezul este moarte, îngropare și umblare întru înnoirea vieții cu cel care are un nume „mai presus de orice nume“, adică cu Cel în care numele și persoana sunt unul și același lucru. Mântuitorul Iisus Hristos ne învață că nu poate să fie nume fără persoana, ca numele este personal, și persoana fără nume, ca persoana are, trebuie să aiba un nume. Hristologia poate fi nuanțată și numită: hristo-nomatologie, iar atropologia poate fi nuanțată și numită: antro-po-nomatologie. Numele nostru și persoana noastră, cu rădăcina unică baptismală, trebuie acum să devină după chipul Celui cu care „ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez“ (Romani 6, 4), trebuie să fie hristomorfe. Personalitatea creștinului are început baptismal inevitabil. Din punct de vedere biblic, personalitate înseamnă: rezultatul conlucrării armonioase dintre nume și persoană.

Sfânta Evanghelie după Ioan, mărturia dumnezeirii Mântuitorului

Preot conf. dr. Gheorghe Pufu

Venirea în lume a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a făcut la „plinirea vremii”¹, a fost binevestită de Dumnezeu după căderea în păcatul neascultării a primilor oameni în grădina raiului iar apoi prin prorocii Vechiului Testament care sub inspirația Duhului Sfânt, au vorbit despre Mesia care va veni să elibereze neamul omenesc de sub robia păcatului și a morții.

Vorbind despre puterea Sa dumnezeiască, Mântuitorul îi mustră pe iudei, care deși aveau legea lui Moise și se considerau cunoscătorii și împlinatorii ei, se dovedesc necredincioși Scripturii. De aceea Iisus Hristos îi îndeamnă: „*Cercetați Scripturile că socotiți că în ele aveți viața veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine*”². Apoi adaugă, arătând necredința lor: „*Că dacă ați fi crezut lui Moise ați fi crezut și Mie, căci despre Mine a scris acela*”³.

Acest îndemn adresat de Mântuitorul de „*a cerceta Scripturile*”, depășește cadrul social și temporal a acelor vremuri și se constituie într-un îndemn adresat tuturor oamenilor de pretutindeni și din toate timpurile până la sfârșitul veacurilor. „*Să cercetăm Scripturile*”, de ce?, pentru că „*acelea sunt care mărturisesc despre Mine*” spune Domnul. Cu alte cuvinte Domnul Iisus Hristos a vrut să spună că cine iubește adevărul și vrea să dobândească viața veșnică să cerceteze Scripturile care cuprind învățături dumnezeiești și care nu sunt după mintea omului, căci însuși a zis despre Sine: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*”.

Despre acest adevăr a vorbit și Sfântul Apostol Pavel când zice: „*Sfintele Scripturi pot să te înțeleptească spre mântuire, prin credința cea întru Hristos Iisus*”; căci „*toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate*”⁴.

¹ Galateni 4, 4.

² Ioan 5, 39.

³ Ioan 5, 46.

⁴ II Timotei 3, 15-16.

Importanța cercetării Sfințelor Scripturi pentru întărirea în credință și dobândirea mântuirii a fost subliniată de toți Sfinții Părinți și Scriitori Bisericești, între care Sfântul Ioan Damaschin ultimul părinte bisericesc, care a realizat o sinteză a teologiei de până la el, asemănând învățăturile Sfintei Scripturi cu un paradis prea frumos, spunând: „Să batem, la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, cel prea frumos... Să scoatem din izvorul paradisului apă veșnic curgătoare și prea curată care saltă spre viața veșnică”⁵. Prin aceste cuvinte, Sfântul Ioan Damaschin arată atât frumusețea învățăturilor Sfintei Scripturi cât și adâncimea lor întrucât vin de la Izvorul Vieții care este Dumnezeu cel Unul în ființă și întreit în Persoane. De asemenea Sfântul Părinte ne învață și cum să citim Sfintele Scripturi când spunem: „Dacă citim odată, de două ori, și nu înțelegem ceea ce citim să nu ne trândăvim, ci să stăruim, să meditam să întrebăm”. Căci spune Scriptura: „întreabă pe tatăl tău și-ți va vesti și pe bătrânii tăi și-ți vor răspunde” {Deuteronom 32, 7}. Însuși Domnul Iisus Hristos ne arată aceasta prin cuvintele: „cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide”⁶.

Sfânta Scriptură, după cum bine se știe, este alcătuită din două Testamente; Vechiul Testament care cuprinde revelația dumnezeiască descoperită oamenilor prin prooroci și Noul Testament care este desăvârșirea celui Vechi și plinirea revelației descoperită oamenilor prin însuși Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos.

Dintre cărțile sfinte ale Noului Testament, cele mai importante sunt Sfintele Evanghelii, care cuprind faptele și învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos săvârșite pentru mântuirea neamului omenesc⁷.

Deși Sfânta Evanghelie este una singură după autorul ei unic care e Dumnezeu, totuși ea se diferențiază după cei ce au propovăduit-o și au scris-o, fiecare autor al celor patru Sfinte Evanghelii urmărind un scop deosebit de cel general, de a face cunoscută învățătura Domnului și pe El însuși. Cu toate acestea, dintre cele patru Sfinte Evanghelii cuprinse în canonul Noului Testament, primele trei, adică Sfânta Evanghelie după Matei, cea după Marcu și cea după Luca, au asemănări foarte mari atât în ceea ce privește planul general, succesiunea episoadelor și vocabularul, cât și în privința viziunii asupra învățăturii Domnului Iisus Hristos. Din acest motiv ele poartă numele de „*evanghelii sinoptice*”; adică „*unele învățături sau fapte din aceste Evanghelii, se pot privi dintr-o dată, dintr-o singură privire; împreună-vedere*”⁸.

⁵ Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica – Despre Scriptură*, Cartea a IV-a, p. 180.

⁶ Matei 7, 8.

⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei – Omilia 1*, în colecția “P. S. B. ”, vol. 23, p. 12.

⁸ Preot prof. Ioan Constantinescu, *Studiul Noului Testament – Problema sinoptică*, p. 128.

Cu toate aceste asemănări, însă, fiecare Evanghelie își are particularitățile care fac din ea o operă distinctă și inconfundabilă.

Prima dintre cele patru Sfinte Evanghelii, este Evanghelia Sfântul Apostol și Evanghelist Matei, scrisă inițial în limba aramaică, iar mai târziu a fost tradusă în limba greacă, probabil de același Sfântul Apostol.

Scopul Evangheliei a fost unul îndoit: pe de o parte să demonstreze cititorilor că Iisus Hristos este Mesia, Răscumpărătorul neamului omenesc, care a fost profețit de prooroci și că Persoana Sa reprezintă plinirea profețiilor mesianice din Vechiul Testament, iar pe de altă parte „*să înfățișeze viața și activitatea lui Iisus în compartimente compacte, episoade biografice semnificative. Din acest punct de vedere el s-a impus drept «evanghelistul marilor cuvântări»*”⁹.

Cea de-a doua Sfânta Evanghelie a fost scrisă de Sfântul Ev. Marcu și este cea mai scurtă dintre Evanghelii, dar cea mai concisă și foarte expresivă, fiind scrisă în limba greacă a dialectului comun.

Scopul Evangheliei e să convingă pe creștinii proveniți dintre păgâni că Mântuitorul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, și din acest motiv el nu pune accent pe Vechiul Testament sau pe învățătura Domnului Iisus Hristos, ci pe faptele Sale și de aceea această Evanghelie este numită o „*Evanghelie a faptelor*”¹⁰.

A treia Sfânta Evanghelie a fost scrisă de Sfântul Ev. Luca, și este cea mai mare dintre cele patru Sfinte Evanghelii și a fost redactată în limba greacă, dialectul comun.

Scopul Evangheliei este arătat de autor în prologul ei când spune: „*Deoarece mulți au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele deplin adevărate între noi, așa cum ni le-au lăsat cei ce le-au văzut de la început și au fost slujitori ai Cuvântului, am găsit și eu cu cale, preaputernice Teofile, după ce am urmărit toate cu de-amănuntul de la început, să-ți le scriu pe rând, ca să te încredințezi de temeinicia învățăturii pe care ai primit-o*”¹¹.

Deci scopul Evangheliei este să dovedească acestui Teofil că viața și faptele Domnului sunt adevărate, istorice și că au avut loc în fața multor martori oculari. Dar scopul Evangheliei este mai larg, căci prin persoana acestui Teofil, evanghelistul se adresează creștinilor de pretutindeni, proveniți dintre păgâni, arătându-le că Iisus Hristos a venit pentru mântuirea întregii lumi și că religia creștină e o religie universală¹².

⁹ Noul Testament Introducere la Evanghelia după Matei, p. 2.

¹⁰ Preot prof. I. Constantinescu, *op. cit.*, p. 83.

¹¹ Luca 2, 4.

¹² Preot prof. dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan*, vol. I, p. 23.

Cea de-a patra Sfânta Evanghelie și ultima, care face și obiectul lucrării de față, a fost alcătuită de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan „*ucenicul pe care-l iubea Iisus*“.¹³

Sfântul Apostol Ioan nu a vrut ca prin Evanghelia scrisă de el să reia și să amplifice Evangheliile sinoptice, ci să le completeze cu relatări deosebite asupra *vieții* și învățaturii Domnului și așa a alcătuit, după cum spune și scriitorul bisericesc Clement Alexandrinul, o „*Evanghelie duhovnicească*“.

Scopul scrierii acestei Evanghelii este mărturisit de Sfântul Apostol Ioan când *zice*:¹⁴ „*Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui.*“ (Ioan 20, 31). Iată deci scopul mărturisit al acestei Evanghelii; credința în Iisus Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu, iar această credință, ne arată în continuare Sfântul Ioan, este arvuna vieții viitoare.

Scopul acestei Sfinte Evanghelii rezultă atât din cuvintele Sfântul Apostol Ioan cât și din mărturiile Sfinților Părinți și scriitorilor bisericești care au comentat această Sfânta Evanghelie. Astfel, Sfântul Ioan Gură de Aur, spune: „*Evanghelistul Ioan nu ne-a spus pricina pentru care și-a scris Evanghelia. Dar cuvânt din părinți pogorât din vechime la noi, spune că nici el nu și-a scris Evanghelia la întâmplare. Ioan a văzut că ceilalți trei evangheliști au stăruit în chip deosebit asupra omenirii Mântuitorului, asupra firii Lui omenești, era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeiești. Pentru aceasta Hristos l-a mișcat și așa a ajuns să-și scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeiești a lui Hristos. Lucru acesta se vede foarte clar și din cuprinsul Evangheliei sale și din începutul ei. Nu-și începe Evanghelia precum ceilalți trei evangheliști, de jos de pe pământ, ci de sus din ceruri, spre care se și grăbea și cu acest scop a și scris întreaga sa carte*“¹⁵.

Din aceste cuvinte vedem că scopul Evangheliei este acela de a arăta dumnezeirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a convinge pe cititori că Domnul Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Aceasta însă nu înseamnă că Sfântul Apostol Ioan a trecut sub tăcere omenitatea Mântuitorului Iisus Hristos.¹⁶ Nicidecum! Însă în raportul dintre firea umană și firea divină a lui Iisus Hristos, Sfântul Ioan Evanghelistul, a accentuat mai mult firea divină a lui Iisus Hristos. Sfântul Ioan Evanghelistul a accentuat mai mult firea divină, întrucât cea umană fusese scoasă în evidență în Evangheliile sinoptice.

Acest adevăr că Sfântul Ioan Evanghelistul a scos în evidență mai mult firea divină a Mântuitorului, este dovedit și de Origen în „Comentariul său la Evanghelia după Ioan“ când spune: „*Dar nici unul din Evangheliști nu a pus în lumină dum-*

¹³ Ioan 19, 26.

¹⁴ Preot prof. Ioan Constantinescu. *Studiul Noului Testament – Problema sinoptică*, p. 1.

¹⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei – Omilia 1*. în colecția P. S. B. vol. 23, p. 19.

¹⁶ Preot prof. Ioan Constantinescu, *Studiul Noului Testament – Problema sinoptică*, p. 133.

nezeirea Fiului într-un chip atât de desăvârșit ca Ioan, care pune în gura lui Iisus cuvinte ca acestea: «Eu sunt Lumina lumii» (Ioan 8, 12), «Eu sunt Calea Adevărul și Viața» (Ioan 14, 8), «Eu sunt învierea» (Ioan 11, 25), «Eu sunt ușa» (Ioan 10, 9), «Eu sunt Păstorul» (Ioan 10, 11), iar după Apocalipsă «Eu sunt alfa și omega, începutul și sfârșitul, cel dintâi și cel de pe urmă» (Apocalipsa 22,13)¹⁷. Din acest motiv, Origen numește Evanghelia Sfântul Apostol Ioan „pârğa Evangheliilor“.

De asemenea scriitorul bisericesc Clement Alexandrinul în lucrarea sa „Hipotipoze“ arată că scopul Evangheliei a patra este în mod deosebit dumnezeirea Domnului Iisus Hristos:¹⁸ „Cât despre Ioan, când a văzut, la urmă de tot, că învățătura privind omenitatea Mântuitorului a fost pusă în lumină, la îndemnul cunoșcuților săi și fiind luminat de Duhul Sfânt, a alcătuit Evanghelia sa care e mai duhovniceasca; iar istoricul Eusebiu de Cezareea spune: „Ioan a trecut sub tăcere genealogia după trup a Mântuitorului din pricină că ea fusese descrisă mai înainte de Matei și Luca; în schimb, el a început să vorbească despre dumnezeirea Lui“¹⁹.

Voi mai aduce o ultimă mărturie a Sfinților Părinți pentru a arăta scopul celei de a patra Sfinte Evanghelii, și anume aceea a Sfântului Chiril al Alexandriei ale cărui cuvinte sunt de o frumusețe deosebită: „Dar fiindcă era de trebuință să se măsoare cerul cu palma și să se îngăduie măsurilor omenesci să cuprindă cele tuturor neajunse și greu de povestit, ca să nu abată pe drumul altor învățături pe cei mai simpli, ca nici un alt glas al sfinților care au fost văzători și slujitori ai Cuvântului, respingând relele învățături, Ioan se ridică cu pătrundere la ceea ce e mai important din dogmele dumnezeiești“²⁰.

Din toate cele consemnate până aici rezultă că scopul Evangheliei a patra a Sfântul Apostol și Evangelist Ioan a fost unul întreit: primul scop a fost acela de a arăta dumnezeirea Mântuitorului Iisus Hristos, al doilea, de a completa pe sinoptici, iar al treilea de a combate ereziile apărute cu privire la Persoana și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos.

Dintre toate aceste scopuri ale Evangheliei Sfântul Apostol Ioan, substanța lucrării de față o constituie primul scop și anume, modul cum Sfântul Apostol și Evangelist Ioan, a scos în evidență dumnezeirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Prin acest motiv mărturisit al Evangheliei de a arăta dumnezeirea Mântuitorului, opera scrisă de Sfântul Ioan Evangelistul este de o importanță deosebită. Ea „ne conduce pe piscurile credinței în Hristos-Dumnezeu și în camera de taină a comuniunii cu El aici și în veșnicie“²¹.

¹⁷ Origen, *Exegeze la Noul Testament*, în colecția P. S. B. vol. 7, p. 149.

¹⁸ Preot prof. dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan*, vol. I, p. 7.

¹⁹ *Ibidem*, p. 150.

²⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei – Omilia 1*, în colecția P. S. B. “ vol. 23, p. 16.

²¹ Preot prof. dr. Vasile Mihoc, *Sfânta Evanghelie de la Ioan*, vol. I, p. 5.

Sfânta Treime, Biserica și lumea

Preot prof. dr. Mihai Aurel

1. Prezența Sfintei Treimi în Cosmos

Dogma Sfintei Treimi este fundamentul întregii ordini existente în lume și cea care stă la baza întregii învățături creștine. Importanța acestei dogme constă în faptul că totul este organizat și orânduit în lume după modelul comuniunii treimice mai presus de fire, acest model fiind imprimat realităților văzute și nevăzute încă de la creație.

Dumnezeu trăiește prin El însuși în unitatea perfectă a trei Persoane. Persoanele Treimice trăiesc într-o armonie perfectă, având o natură comună, o voință comună, dar, totodată, distincția lor e clară: Tatăl e numai Tată, Fiul este numai Fiul, iar Duhul Sfânt numai Duhul Sfânt. De asemenea, o importanță deosebită o are înțelegerea corectă a relațiilor dintre Persoanele Treimice: Tatăl, principiu unic, nenăscut, naște pe Fiul și purcede pe Duhul Sfânt, Fiul se naște din Tatăl, iar Duhul Sfânt purcede numai din Tatăl.

Această înțelegere a Sfintei Treimi, întemeiată pe datele Revelației naturale și supranaturale, are consecințe asupra modului de organizare a lumii în general și a Bisericii în special. Orice deformare, modificare sau schimbare introdusă în dogma Sfintei Treimi, în înțelegerea vieții treimice ad intra are consecințe negative și din cele mai imprevizibile în raporturile dintre oameni și în Biserică. Comuniunea Sfintei Treimi stă la baza întregii ordini de viață biologică, socială și chiar politică. Cercetări din domenii diverse atestă vocația comunitar trinitară a umanității și a creației.

Începând de la Istoria Religiiilor, unde savanți de seamă, ca Mircea Eliade, atestă împărțirea tripartită a societății primitive¹, până în domeniul psihologiei și biologiei, unde se afirmă organizarea triontică a creației, ajungându-se să se vorbească de o „lume a triadei“ se poate constata că omenirea și creația sunt struc-

¹ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II, București, 1986, p. 111.

turate comunitar și trinitar². Mergând mai departe, se poate constata că această comuniune existentă în lume, reflex al comuniunii treimice, are un caracter dinamic, care este de fapt tensiunea între chip și asemănare³ și tinde spre o finalitate care este edificarea în această comuniune.

Această comuniune din lume nu poate fi înțeleasă corect decât raportând-o la viața treimică *ad intra*, la dinamismul acestei vieții interioare. Or, în ceea ce privește viața Sfintei Treimi, *teologia*, termen consacrat de Sfinții Părinți atunci când vorbesc de viața internă treimică, relațiile dintre persoane trebuie înțelese de un dinamism continuu fără început și fără sfârșit. A admite că această comuniune ar avea un caracter static, ar însemna că nu ar mai putea fi comuniune, deoarece termenul în sine presupune o permanentă relație.

Existența Sfintei Treimi este cerută de faptul că „viața divină nu se desăvârșește în dualitate, ea presupune existența a trei Persoane, relația unui subiect divin cu altul se împlinește într-un al treilea, căci simpla prezență sau conștiința prezenței unui al treilea lărgeste dimensiunea existenței, acoperind în principiu tot ceea ce poate exista”⁴.

Fiecare Persoană, fiecare Ipostas este purtătorul întregii ființe sau substanțe divine și o posedă pe aceasta într-un fel propriu, dar întotdeauna în comuniune cu ceilalți. În ceea ce privește relațiile dintre Persoane, după cum am arătat, Tatăl purcede pe Duhul și naște pe Fiul. Comuniunea perfectă treimică este arătată de faptul că „Duhul Sfânt purcede de la Tatăl, care revarsă iubirea Sa peste Fiul și rămâne în Fiul, care este ținta iubirii Tatălui, constituind legătura interioară prin care Tatăl este în Fiul și Fiul în Tatăl”⁵.

Orice reconsiderare și reinterpretare a relațiilor dintre Persoanele Treimice este străină datelor Revelației și poate avea urmări grave în gândirea și organizarea raporturilor dintre oameni. De altfel, în decursul istoriei, sub influența diferitelor curente filosofice, s-a căzut în extreme, punându-se accentul uneori fie pe natura divină, fie pe Persoanele Treimice, introducându-se deci o separație care distruge comuniunea. Această reinterpretare a relațiilor treimice s-a făcut deseori conștient, pentru a se da baza doctrinară și a se fundamenta teologic anumite tendințe și interese seculare, în special în spațiul apusean.

Vorbind despre comuniunea existentă în creație și în relația omului cu Dumnezeu, aceasta nu trebuie înțeleasă ca datorându-se exclusiv „fundamentului rați-

² Preot prof. Ștefan Buchiu, *Întrupare și unitate*, Editura Libra, București, 1997, p. 41.

³ *Ibidem*, p. 42.

⁴ Drd. Viorel Pogă, *Comuniunea Bisericii după chipul comuniunii treimice*, MB 1-3/1974, p. 36.

⁵ Preot prof. dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și catolicism*, Editura România creștină, București, 1999, p. 36.

onal și perihoretico-trinitar“ existent în creație de la începutul lumii, ci și permanentei susțineri a ei de către Dumnezeu prin energiile Sale necreate.⁶ Acestea își întăresc vocația spre comuniune a omului și a creației, prin ele omul apropiindu-se mai mult de Dumnezeu, trăind după voia Sa și intensificând capacitatea sa de trăire în comuniune cu Dumnezeu, cu semenii și cu creația. Ele fac nu numai ca omenitatea și creația să se deschidă spre Dumnezeu, ci chiar ca acestea să reflecte chipul Treimii din ce în ce mai pronunțat.

Așadar, comuniunea treimică se reflectă în lume sub diferite forme, toate însă arătând și subliniind vocația comunitară și trinitară a omului și a creației, potențată de energiile necreate. Dar locul unde comuniunea Sfintei Treimi este vizibilă cel mai clar este Biserica, cortul lui Dumnezeu în care se realizează deplină comuniune a credincioșilor cu Dumnezeu și întreolaltă după chipul comuniunii desăvârșite a Sfintei Treimi, revelată nouă prin Hristos.⁷

2. Constituția treimică a Bisericii

După cum am văzut, Dumnezeu este unul în Ființa Lui și întreit în Persoane. „Dumnezeu este unul după natura și ființa Sa, dar după fețe în Treime în dumnezeirea una sunt trei Persoane (fețe): Tatăl, Fiul și Sfântul Duh“⁸. „Dumnezeu este iubire“ (Ioan 4, 8). Iubirea nu poate exista acolo unde există o singură persoană. Ea este deci comunitară. Deci dacă Dumnezeu este iubire, înseamnă că El este întreit în Persoane, între aceasta existând o veșnică mișcare de iubire de la una la alta.

Sfânta Scriptură abundă în texte care afirmă existența mai multor Persoane într-o unică Ființă dumnezeiască, în Vechiul Testament reapărând cu toată claritatea, acest lucru ieșind în evidență în Noul Testament,

În cadrul dogmei trinitare, cuvintele: ființă, esență, substanță, natură se referă la unitatea Treimii, iar persoană, ipostas, subzistență se referă la cele Trei Persoane ale Treimii. „Persoanele Sfintei Treimi sunt distincte, dar nu separate, între ele există o strânsă comuniune. Comuniunea lor provine din faptul că una din Ele împărtășește celorlalte Ființa. Ființa divină se comunică de la o Persoană la celelalte, păstrând fiecare caracteristicile Sale. Propriu-zis, Tatăl este acela care-și împărtășește Ființa Sa Fiului și Sfântului Duh. Fiului i se comunică ființa prin naștere, iar Duhului Sfânt prin purcedere. Persoanele Sfintei Treimi se întrepătrund,

⁶ Preot prof. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 27.

⁷ drd. Dorel Pogan, *art. cit.*, p. 35.

⁸ *Mărturisirea Ortodoxă* I, 9, în *Teologia dogmatică și simbolică*, Manual pentru Institutele teologice, vol. I, EIBMBOR, București 1958, p. 370.

se înconjoară reciproc, locuiesc una în alta, fiecare este întregă în celelalte două Persoane. Acest mod de existență al Persoanelor divine se numește perihoreză⁹.

Perihoreza, împreună-petrecerea, adică „mișcarea de iubire și întrepătrundere a ipostasurilor în interiorul vieții treimice”¹⁰ exprimă atât unitatea, cât și Trinitatea Dumnezeirii. Unitatea, prin aceea că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh au aceeași Ființă, că Ființa lor e identică, iar Trinitatea prin aceea că unirea Ființei divine subzistă în trei Persoane.

Ea nu e nici împărțită, nici nu se repetă, ci e o unitate deplină. De aceea există un singur Dumnezeu. Având identitatea de Ființă, Persoanele Sfintei Treimi nici nu pot fi concepute altfel decât ca locuind una cu alta, ca întrepătrunzându-se¹¹. Temeiuri biblice ale perihorezei găsim la Ioan 14, 10; 10, 38. Aceasta este interpretată ca o interioritate reciprocă între ele. Căci ea nu poate fi înțeleasă ca o mișcare a fiecărei Persoane, în jurul celorlalte, o dată ce nici la oameni, unde unitatea este cu mult mai slabă, nu are loc numai o mișcare a unuia în jurul celuilalt, ci o anumită interioritate a unuia în celălalt înainte de a se odihni în altul, o *trecere* a unuia prin altul, o odihnire a unuia în celălalt. Astfel, perihoreza trebuie să însemne cu atât mai mult la Sfânta Treime o trecere a Duhului prin Fiul și a Fiului prin Duhul. În perihoreză e inclus și Tatăl, întrucât Duhul trece prin Fiul, purcezând din Tatăl și întorcându-Se spre El.

Mai trebuie adăugat că fiecare Persoană divină manifestă plenitudinea divină într-o formă care se resimte de locuirea prin celelalte, de relația interioară cu celelalte. Ca urmare în Biserică și în credincioși niciodată o Persoană divină nu e fără cealaltă și fără specificul aceleia, datorită relației interioare cu celelalte¹².

Dumnezeu este comuniune de persoane, koinonia a trei Persoane, coetern și coegale. Cele trei persoane sunt unite una cu alta într-o unire care nu distruge, ci îmbogățește și sporește caracterul distinctiv al fiecăreia. Fiecare persoană a Sfintei Treimi este în întregime deschisă, total transparentă și receptivă celorlalte. Această transparență și receptivitate este pe deplin cuprinsă în termenul grec de perihoreză, în greacă, acest termen înseamnă *mișcarea ciclică* și deci receptivitate, locuire împreună, reciprocă.

Aplicat la Hristos, termenul semnifică faptul că cele două naturi ale Sale, cea divină și umană, interpenetreză una pe alta, fără amestecare și fără schimbare. Aplicat Treimii, semnifică faptul că fiecare persoană conține pe celelalte două și se

⁹ Preot Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Vol. II, ..., p. 176.

¹⁰ Preot prof. dr. Ioan Bria, *Dicționar de Teologie ortodoxă (A-Z)*, EIBMBOR, București, 1981, p. 296.

¹¹ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 42.

¹² Idem, *Relațiile treimice și viața Bisericii*, O 4/ 1964, p. 521-522.

mișcă în ele. Prin perihoreză Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt locuiesc unul în altul, fiecare sălășluind în ceilalți doi printr-o mișcare continuă de dragoste reciprocă¹³.

Persoanele dumnezeiești există nu numai în relația una cu alta, ci, după cum însuși Hristos a spus, ele de asemenea există una în alta: Fiul în Tatăl, Tatăl în Fiul, Sfântul Duh în Tatăl și în Fiul și Tatăl și Fiul în Duhul Sfânt.

Această împreună-locuire și permeabilitate deplină a persoanelor una față de alta, este exprimată de dogma perihorezei. Acest concept conduce spre unitatea treimică care trece dincolo de dogma Persoanelor și a interrelațiilor lor căci datorită dragostei lor eterne, Persoanele divine există și în mod atât de intim una cu alta, una pentru alta și una în alta, încât ele însele constituie o unică, incomparabilă și completă unitate¹⁴. Dar în această unitate perihoretică a persoanelor dumnezeiești apare nu numai unitatea, ci și distincția¹⁵.

În prezentarea dogmei Sfintei Treimi s-au păstrat două metode: „Tradiția apuseană pornește de la unitatea firii dumnezeiești la identitatea Persoanelor, tradiția răsăriteană pleacă de la realitatea Ipostasurilor în care se manifestă Dumnezeu la consubstanțialitatea lor, urmând principiul că identitatea lucrării probează unicitatea naturii”¹⁶. Dumnezeu fiind iubire este evident că nu poate fi o persoană singulară, iubindu-Se pe Sine însuși. El trebuie să fie cel puțin în două Persoane, Tatăl și Fiul, iubindu-se unul pe altul. Pentru a fi deplină, dragostea trebuie să fie nu numai reciprocă, între două persoane, ci și împărtășibilă. Cerul dragostei treimice se împlinește doar prin al Treilea.

Cele două persoane depășesc subiectivitatea lor comună în al Treilea, fapt în care se manifestă plenitudinea existenței și deci a adevărului: „Iubind pe al doilea, primul nu uită pe al treilea și prin aceasta e reținut de la confundarea cu al doilea”¹⁷.

Dragostea este perfectă acolo unde este lipsită de egoism¹⁸, de gelozie, de frica față de un rival. Unde dragostea este perfectă, are loc o iubire a celui de-al doilea ca fiind un alt cu al tău și dorința ca el să se bucure de dragostea unui al treilea pe care să-I poată, la rândul său, iubi. Dragostea împărtășită nu poate exista deci decât între cel puțin trei persoane. Dragostea adevărată există deci doar unde o a treia persoană este iubită în mod armonios și în comunitate și unde afecțiunea

¹³ *Ibidem*, p. 523.

¹⁴ Jürgen Moltmann, *The Unity of The Triune God*, New York, 1984, p. 166.

¹⁵ *Ibidem*, p. 167.

¹⁶ Preot prof. Ioan Bria, *op. cit.*, p. 385.

¹⁷ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime, structura supremei iubiri*, în ST 5-6/1970, p. 336.

¹⁸ *Ibidem*, p. 347.

celor două persoane este topită într-o afecțiune unică de către flacăra dragostei pentru un al treilea.

Cel de-al treilea, în care celelalte două Persoane ale Sfintei Treimi împart, împărtășesc dragostea lor reciprocă, este Duhul Sfânt, cel *împreună iubit*. Dumnezeu este văzut, deci, ca comunitate interpersonală. Dragostea nu trebuie privită ca un efort de a obține ceva ce ne lipsește, ci ca o auto-dăruire. Adevărata esență a dragostei stă nu în a lua, ci în a da; dragostea nu constă în primul rând în a-ți completa o deficiență, ci în a te oferi pe tine însuși ca dar altuia. Dogma Sfintei Treimi este un mod de a spune că Dumnezeu este dăruire de Sine.

Modul în care este concepută comuniunea și relațiile interne ale Persoanelor Treimice se reflectă foarte clar în modul de organizare văzut al Bisericii. Cum între cele trei confesiuni există diferențe asupra felului în care sunt concepute relațiile dintre Persoane și natură, aceste deosebiri au deci consecințe și asupra concepției despre organizare și viața Bisericii văzute.

În Răsărit, natura sau substanța divină nu este privită separat de Persoanele trinitare, ci dimpotrivă firea este un conținut al Persoanei. Între natură și persoane nu este o despărțire, ci natura este modul de a fi al persoanei și fiecare persoană își ia natura într-un mod propriu. Deci, persoanele nu sunt despărțite de natură și nu au prioritate logică față de ea.

În comuniunea treimică, principiul monarhic este Tatăl, Cel ce ipostaziază natura și care face ipostasurile distincte. Această monarhie a Tatălui este absolut necesară, ca principiu ordonator, dar prin aceasta nu se ajunge la o subordonare a celorlalte două ipostasuri. Sfântul Grigore de Nazianz spune: „Slava Principiului născător nu constă deloc în micșorarea Celor doi care purced din El... Dumnezeu este Cei Trei considerați împreună, fiecare este Dumnezeu datorită consubstanțialității. Cei Trei sunt Dumnezeu datorită Monarhiei”¹⁹.

Modul în care poate fi reprezentată realitatea Treimii în Răsărit poate fi un triunghi, unde în vârf îl reprezentăm pe Tatăl, iar pe laturi pe Fiul și pe Duhul Sfânt. Pentru o reprezentare mai exactă, se propune înscrierea acestui triunghi într-un cerc, pentru a arăta că mișcarea pornește de la Tatăl și revine la El.

Comuniunea Persoanelor Sfintei Treimi, astfel înțeleasă, se reflectă în viața Bisericii, care caută să o reproducă cât mai fidel, să viețuiască într-o unitate treimică, pătrunsă de comuniunea treimică. Aceasta se exprimă și prin aspectul de sobornicitate a Bisericii, care înseamnă o unitate în comuniune: „Sobornicitatea nu este o unitate pur și simplu, ci un anumit fel de unitate. Poate exista unitatea unui grup ținut la un loc printr-o comandă exterioară sau o unitate între entități

¹⁹ Paul Evdochimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, tr. de Preot prof. dr. Vasile Răducă, Editura Anastasia, București, 1995, p. 65.

alăturate, uniforme. Sobornicitatea se deosebește de unitatea pur și simplu, fiind un anumit fel de unitate, unitate de comuniune²⁰.

În Ortodoxie nu există o separație între unitate și diversitate, ci ele se integrează una în alta, căci centrul de gravitație rămâne Sfânta Treime. Lucrul acesta este exprimat și de Mitropolitul Ioannis Zizioulas: „Pare să existe o corespondență exactă între teologia trinitară, așa cum a fost dezvoltată în particular de Părinții Capadocieni, și eclesiologia ortodoxă. [...] în loc să vorbească despre unitatea lui Dumnezeu în termenii naturii Sale unice, Sfântul Vasile preferă să vorbească despre aceasta în termenii comuniunii de persoane. Natura lui Dumnezeu este comuniune. În eclesiologie, toate acestea pot fi aplicate la relația dintre Biserica locală și cea universală. Există o singură Biserică, după cum există un singur Dumnezeu. Dar expresia acestei Biserici unice este comuniunea multor Biserici locale. Comuniunea și unicitatea coincid în eclesiologie²¹. De altfel, modul în care au gândit Sfinții Părinți unitatea și organizarea văzută a Bisericii este exprimat clar în Canonul 34 apostolic. Aici sunt subliniate două principii fundamentale.

Primul prevede ca în fiecare zonă să fie un cap, o instituție a unității, căci Bisericile locale nu pot face nimic fără acel unul.

Al doilea principiu spune însă: „Dar nici acela să nu facă nimic fără încuviințarea tuturor... Cu alte cuvinte, nu există instituție a unității care să nu fie exprimată sub forma comuniunii²².

Deci se poate concluziona că în Ortodoxie există o viziune care cere existența unei instituții „ce să exprime unicitatea Bisericii, și nu multiplicitatea ei. Însă, multiplicitatea nu trebuie subordonată unicității, ci îi este constitutivă. Cele două dimensiuni, unicitatea și multiplicitatea, trebuie să coincidă într-o instituție care posedă o îndoită slujire: slujirea celui dintâi și slujirea «celor mulți» – capii Bisericii locale²³. Numai o astfel de viziune și organizare a Bisericii va face posibilă înțelegerea și se va mări Dumnezeu prin Domnul în Duhul Sfânt. La baza întregii creații și ordini existente în lume se află dogma Sfintei Treimi, lucru ce se vede din faptul că întregul cosmos este structurat comunitar și trinitar. Relațiile dintre oameni au, de asemenea, la bază modelul trinitar.

Menținerea acestui caracter de comuniune al lumii se datorează nu numai „fundamentului rațional și perihoretico-trinitar²⁴ existent în creație, ci și datorită energiilor necreate ce izvorăsc din ființa lui Dumnezeu. Locul unde comuniune

²⁰ Preot prof. Dumitru Stăniloae, *Sfântul Duh și sobornicitatea Bisericii*, rev. O 1/1967, p. 39.

²¹ Ioannis Zizioulas, *Ființa eclesială*, traducere de Aurel Nae, Editura Bizantină, București, 1996, p. 148.

²² *Ibidem*, p. 150.

²³ *Ibidem*, loc. cit.

²⁴ Preot conf. dr. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 27.

nea treimică se reflectă cel mai bine este Sfânta Biserică. Sfânta Treime coboară în Biserică prin energiile necreate, modelând-o după chipul Său, pentru ca Biserica să tindă, desăvârșindu-se, spre Sfânta Treime. Din acest motiv, în Biserică modul de organizare și relațiile dintre credincioși sunt o copie fidelă a Sfintei Treimi.

Biserica are însă și o constituție teandrică, întrucât este o prelungire la nivel uman a corelației perfecte între divinul și umanul lui Hristos. Datorită acestui lucru, Dumnezeu poate vorbi și comunica cu lumea fără amestec, dar și fără distanță față de ea. Structura hristologică a Bisericii presupune și o acțiune continuă a Duhului Sfânt în Biserică. Cele două naturi ale Bisericii sunt unite după modelul firilor lui Hristos. Orice interpretare greșită a constituției teandrice a Bisericii duce la transferarea ereziilor din plan hristologic în plan eclesiologic. Se poate vorbi astfel de un monofizitism, de un nestorianism sau apolinarism eclesiologic. Biserica are și un aspect văzut și unul nevăzut, dar nu se poate vorbi de două Biserici, ci de una singură.

În Catholicism, lipsa energiilor necreate a dus la o separație între Biserica văzută și Biserica nevăzută. În felul acesta, Sfânta Treime este închisă în transcendent, iar Biserica văzută în imanent, zidită pe papalitate. Sfânta Treime și Biserica văzută apar ca două plenitudini rășfrânte asupra lor înseși. O încercare de restabilire a acestei legături s-a făcut prin exaltarea mariologiei. Mai nou, teologi ca Yves Congar și Karl Rahner vorbesc despre Treimea imanentă și Treimea economică. Această idee ridică problema delicată a trecerii Persoanelor Treimice de la planul vieții necreate la planul vieții create. Mai mult, Părintele Yves Congar pledează în favoarea energiilor necreate, „singura șansă de a depăși atât deismul, cât și panteismul”²⁵.

Relațiile Sfintei Treimi se reflectă și în modul de organizare văzută a Bisericii. În Ortodoxie, natura este un conținut al ipostasului, deci unitatea nu este despărțită de diversitate. Lucrul acesta se reflectă clar în modul de conducere a Bisericii, anume în relația dintre „cel dintâi” și „cei mulți – capii Bisericii locale”, care este o relație sinodală, și în relația dintre Biserica universală și Biserica locală. Eclesiologia ortodoxă este deci una a comuniunii. Biserica are la bază dogma treimică. „Pe tărâmul eclesiologiei ne găsim iarăși în fața deosebirii dintre fire și persoane, deosebire tainică existentă și în dogma Sfintei Treimi”²⁶, iar aceasta întrucât Biserica este un chip al Treimii.

Biserica este mediul prin care se realizează iconomia Sfintei Treimi în lume. În Biserică se instaurează o relație mai strânsă între Dumnezeu și oameni prin in-

²⁵ Idem, *Întrupare și unitate*, Editura Libra, București, 1997, p. 167.

²⁶ Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, tr. de Preot prof. dr. Vasile Răducă, Editura Anastasia, București, 1992, p. 207.

termediul energiilor necreate; astfel, prin coborârea limbilor de foc asupra Apostolilor, s-a realizat o comuniune deplină între toți. Vorbindu-se despre prezența în Biserică și despre lucrarea ad extra a Sfintei Treimi sau mai exact despre planul iconomic trinitar, trebuie subliniat că „planul iconomic nu reprezintă o ieșire din planul trinitar fiindcă nu este vorba de grație creată, ci de extensiunea planului trinitar pe calea energiilor necreate până în inima Bisericii, pe care o susțin și o desăvârșesc. Datorită energiilor sfințitoare care iradiază din ființa Dumnezeirii ca niște raze fulgurante, Sfânta Treime coboară în Biserică, pentru ca Biserica să tindă, desăvârșindu-se, spre Sfânta Treime”²⁷. Așadar, prin energiile necreate, Sfânta Treime pătrunde în Biserică și în lume, modelându-le după chipul Său și ridicându-le spre o comuniune din ce în ce mai desăvârșită.

Totodată, trebuie precizat că „Sfânta Treime coboară în lume ca să sfințească și să îndumnezeiască lumea, dar această sfințire nu se face la nivelul naturii divine, care rămâne specifică Treimii veșnice, ci lumea se îndumnezeiește după har, adică după energiile necreate care iradiază din natura divină prin Persoanele Sfintei Treimi, ca expresie a voinței și a lucrării treimice prin Biserică”²⁸.

Sfânta Treime este prezentă în Biserică sub toate aspectele, prin energiile necreate, totul începând de la relațiile dintre credincioși până la modul de organizare administrativă, fiind o copie fidelă a Treimii celei mai presus de fire.

Așa cum în Sfânta Treime se disting Persoanele, esența și energia, în Biserică se disting persoanele, natura și actele, și așa cum în Sfânta Treime fiecare Persoană este purtătoarea întregii naturi divine în comuniune cu celelalte, și în Biserică fiecare credincios trebuie să fie purtătorul plenitudinii divino-umane a Bisericii în relație cu ceilalți membrii, pentru că altfel nu s-ar putea realiza comuniunea desăvârșită.

3. Biserica – Trup al lui Hristos, icoană a Sfintei Treimi

Biserica este icoană, chip al Prea Sfintei Treimi în lume. Când Mântuitorul îi rostește numele: „Biserica Mea” (Matei XVI, 15-18) – o unică Biserică – o arată ca pe o revelație a Prea Sfintei Treimi. Apostolii au trăit atunci un moment haric în prezența prea Sfintei Treimi. Și, de două ori se dezvăluie aici, atât prin mărturia lor cât și a Domnului, că temelia Bisericii stă Prea Sfânta Treime.

Cuvântul Hristos – Mesia, în românește Unsul lui Dumnezeu – descoperă lucrarea Treimii. Descoperă pe Tatăl din voia Căruia Fiul este trimis în lume ca Mesia, Mântuitorul; descoperă pe Fiul Care este trimis de Tatăl; descoperă

²⁷ Preot prof. dr. Dumitru Popescu, *Eclesiologia romano-catolică după documentele celui de-al doilea conciliu de la Vatican și ecurile ei în teologia contemporană*, rev. O 3/1792, p. 364.

²⁸ Idem, *Ortodoxie și catolicism*, p. 101.

pe Duhul Sfânt Care unge pe Fiul în misiunea lui mântuitoare; pe Fiul Care se întrupează de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria. Descoperă astfel viața Prea Sfintei Treimi în care este înrădăcinată Biserica²⁹.

De la început, Biserica se instituie prin Iisus Hristos pe descoperirea și temelia Prea Sfintei Treimi. Apare concepându-se din viața Treimii Una: din voia Tatălui, prin întruparea Fiului, în lucrarea Duhului Sfânt. Așa precum unitatea în Adam se concepe din comuniunea Sfintei Treimi: „Să facem om, după chipul și asemănarea noastră“ (Facerea 1, 16), noua creație în Hristos, este concepută tot din sfatul și comuniunea Prea Sfintei Treimi. În urzeala ei originară, Biserica este operă și chip al Treimii – Una în lume.

În același duh, Mântuitorul după ce împărtășește pe ucenici la Cina cea de Taină, cu trupul și sângele Său, cu viața Sa dumnezeiască rostește către Tatăl ca Arhieriu al nostru: „Mă rog... ca toți să fie una, după cum Tu Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis“ (Ioan 17, 21). Cina cea de Taină, Euharistia, era ea însăși o icoană a unității Treimii. „După cum această pâine frântă este împrăștiată pe munți, și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta“, invocă străvechea carte numită „Învățătura a celor doisprezece Apostoli“ (cap. 9). Boabele de grâu fac o singură pâine; bobیțele strugurilor, un singur vin euharistic, pentru o singură Biserică³⁰.

Prin întreaga lucrarea Sa dumnezeiască-omenească, Fiul lui Dumnezeu a adus și introdus în lume viața Prea Sfintei Treimi; a adus Dumnezeu pe pământ. De aceea se și numește Emanuel: cu noi este Dumnezeu. Aduce și împărtășește în El și din el viața plină de iubire și lumină a Prea Sfintei Treimi. Ne arată acel mod de viață în care Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt: Trei sunt, Una sunt. În care, așa cum mărturisește credința Bisericii: „Nici Tatăl nu este despărțit de Fiul, nici Fiul de Duhul Cel Sfânt, nici Duhul cel Sfânt de Tatăl și de Fiul, ci întreg este Tatăl întru Fiul și întru Sfântul Duh; asemenea întreg este Fiul întru Tatăl și întru Sfântul Duh și tot întreg este Duhul Cel Sfânt întru Tatăl și întru Fiul; pentru că este unire în deosebire și deosebire în unire“³¹.

Aceasta este unirea pe care trebuie să o realizeze și Biserica în zidirea duhovnicească a fiilor ei; fiecare să petreacă nu izolat, ci să asume, să trăiască spiritual viața, bucuria și suferința semenilor săi și a lumii întregi. Aceasta este condiția și vocația noastră harică. Așa a lucrat Fiul lui Dumnezeu devenit Om. La Cincizecime, Biserica odrăslită în Trupul și Sângele lui Hristos (Fapte 20, 28) se naște, se

²⁹ Preot prof. Constantin Galeriu, *Biserica – icoană a Preasfintei Treimi*, în *Îndrumător Bisericesc, Misionar și Patriotic*, București, 1986, p. 25.

³⁰ *Ibidem*, p. 28.

³¹ Arhieraticon, *Mărturisire a celui chemat la treapta de arhieriu*: <http://www.ortodox.ro>

actualizează și se realizează neîncetat în istorie. Duhul Sfânt, de la Care se întrupează fiul la Bunavestire, întrupează acum chipul și viața Fiului în Biserică. Viața lui Hristos este, de aici înainte, viața Bisericii în Duhul Sfânt. Duhul Sfânt ne face pe toți părtași vieții divine. Când Apostolul binecuvântează: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți“ (II Corinteni 13, 13), descoperă lucrarea Duhului ca împărtășire a harului și adevărului vieții în Hristos. Cuvântul românesc „împărtășire“ îl traduce aici pe grecescul „koinonia“ participarea în comun la o stare sau realitate dată, comuniune. Duhul Sfânt ne face părtași la comuniunea dumnezeirii, ne împărtășește viața cea una dar în Trei Ipostasuri a Prea Sfintei Treimi. Duhul Sfânt este comuniunea. El este, după Sfintele Scripturi, „sânul Tatălui în care petrece Fiul“ (Ioan 1, 18). Așa ne și îndeamnă el însuși să invocăm: „Prin Duhul Sfânt tot sufletul viază și în curăție se înalță, se luminează întru Unimea Treimii, cu sfințenie de taină“ (Antifon, glas 4).

Sfântul Ioan Gură de Aur arată: „Aceasta vrea să spună: dacă n-ar exista între voi deosebire, nu ați fi un trup; nefiind un singur trup, nu ați fi una; nefiind una, nu ați fi egali... și tocmai pentru că nu aveți toți aceleași daruri, formați un trup. Și atunci sunteți una. Nici o dezbinare între voi atât timp cât sunteți trup. Deosebiriile sunt acelea care dau un egal drept de cinstire. De aceea adaugă Apostolul: Dar acum sunt multe mădulare, însă un singur trup“³².

Trebuie subliniat însă că în viziunea paulină o asemenea armonie caracterizează profund trupul eclezial. Biserica nu e simplu trup, ci *Trupul lui Hristos*. Nu „trup și sânge“ i-au descoperit lui Petru pe Hristos – Capul Bisericii. Nu doar structura de „trup“, în sens psihosomatic, oferă o imagine despre Biserică, ca un organism social, ci vocația și calitatea ei de „trup al lui Hristos“, de constituție divin umană, de kinonie a Duhului, care îi împărtășește viața lui Hristos. Astfel spus, nu este vorba nici de o simplă asociere prin funcționarea pozitivă a dialogului între oameni doar pe orizontalitatea existenței, ci de o nouă naștere, „de sus“ (Ioan 3, 3) și de zidire continuă, în toate sensurile (Efeseni 3, 18), după chipul Crucii, prin care îmbrățișarea, unirea noastră întreolaltă, semnificată de brațul ei orizontal, își află temeiul în stâlpul vertical al Crucii care unește cerul cu pământul. Biserica este în lume un așezământ divin-uman purtând și comunicând valori divine, esențiale existenței noastre: iubirea, unitatea, pacea. Biserica „este imanentul care are în ea transcendentul, este comuniunea treimică de Persoane plină de o nesfârșită iubire față de lume, întreținând în aceasta o continuă mișcare de autotranscendere prin iubire“³³.

³² *Ibidem*.

³³ Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Dogmatica*, vol. II, p. 208.

4. Biserica și lumea

Prima însușire a Bisericii, „unitatea“, pe care comunitatea eclezială o mărturisește cu convingere adâncă prin cultul ei, prin simbolul credinței, a constituit o convingere permanentă a membrilor Bisericii întemeiată de Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Însă ea n-a fost exprimată întotdeauna în mod sistematic, accentuându-se mai mult când un element, când altul al unității Bisericii. Acolo unde este Euharistia, este Biserica lui Dumnezeu și acolo unde este Biserica adevărată a lui Dumnezeu, acolo este Euharistia. Urmează că adunarea euharistică este semnul distinctiv empiric al Bisericii. Deci, limitele empirice ale Bisericii sunt determinate de limitele adunării euharistice. Prin afirmarea că adunarea euharistică este principiul unității Bisericii, nu se exclude teza, după care semnul distinctiv empiric al Bisericii locale este episcopul, pentru că episcopul este inclus în conceptul Euharistiei. După natura ei însăși, adunarea euharistică nu poate exista fără întâistătorul ei sau fără episcop.

În Răsăritul creștin, care a păstrat într-o mai mare măsură spiritul creștinismului primar, Biserica este, și după Schmemmann, adunarea euharistică pentru că ea este Trupul lui Hristos. Autoritatea episcopului e cea mai înaltă autoritate bisericească și nu este alta superioară ei, dar ea se întemeiază pe harisma lui de a prezida adunarea euharistică și de a face posibilă săvârșirea euharistiei. În Biserica Romano-Catolică, dimpotrivă, există o putere superioară, bazată nu pe harul sacramental al episcopului, ci pe drept dat de Dumnezeu, independent de harul hirotoniei și desăvârșirea Euharistiei și, prin această putere juridică nesacramentală se întemeiază unitatea și universalitatea Bisericii. Puterea în Biserică nu emană acolo din sfera Bisericii, nu are natură ecleziologică, pentru că nu are natură sacramentală³⁴.

La început, Schmemmann, combate acest universalism ecleziologic, sau supraecleziologic, sau supraeuharistic, de caracter juridic, care și-a găsit expresia exagerată în învățătura catolică și în care Bisericile locale sunt considerate părți componente, inferioare, ale Bisericii universale, precum și episcopii sunt membrii componenți și inferiori ai unui colegiu deasupra căruia stă papa. Dar Schmemmann respingând această ecleziologie juridic-universalistă, admite o ecleziologie euharistic-universalistă și primațială. El spune că în baza ecleziologiei euharistice, Bisericile locale nu mai sunt părți componente, inferioare, ale Bisericii universale, ci fiecare Biserică este într-un fel manifestarea Bisericii universale, fără ca aceasta să însemne că ele pot trăi în izolare. Biserica se realizează ca organism, ca Trup al lui Hristos în Euharistie. Dar, precum Euharistia nu e o parte a Trupului lui Hristos, ci Hristos întreg, la fel, Biserica care „se realizează“ în Euharistie nu

³⁴ Idem, *op. cit.*, p. 175.

e un membru sau o parte a totului, ci Biserica lui Dumnezeu întregă și indivizibilă, care este și se manifestă în tot locul. Acolo unde este Euharistia, este toată Biserica, adică tot poporul lui Dumnezeu reunit în episcopul său. În această perspectivă, Biserica locală, ca organism sacramental, ca dar al lui Dumnezeu făcut oamenilor în Hristos, nu e o parte, nu e un membru al unui organism „universal“ mai vast, ea este Biserică. Dar Schmemmann merge mai departe în clarificarea problemei, spunând că Biserica locală nu trebuie considerată ca o monadă închisă în ea însăși, fără legătură organică cu celelalte Biserici. Unitatea Bisericii Universale este mai puțin reală și așa-zicând nu mai puțin „palpitantă“ decât unitatea Bisericii locale. Atât numai că ecleziologia euharistică nu interpretează unitatea Bisericii universale în categorii de „tot“ și „părți“, ci recurge la noțiunea identității. Astfel, e vorba de aceeași unitate organică a Bisericii, numai că Bisericile locale nu se completează una pe alta ca membre și părți, ci fiecare dintre ele și toate împreună constituie Biserica una, sfântă, universală și apostolească. Schmemmann accentuează și mai mult necesitatea unirii Bisericilor locale într-o singură Biserică astfel „Biserica lui Dumnezeu rămâne în pluralitatea Bisericilor. Și tocmai pentru că ele sunt ontologic aceeași Biserică, ele sunt legate între ele nu numai prin această identitate ontologică, ci și printr-o legătură vizibilă, constant vie și reînnoită prin unitatea credinței, prin unitatea de misiune sau de acțiune... Biserica locală nu se poate închide în ea însăși, pentru că plenitudinea pe care o posedă este tocmai plenitudinea credinței universale, plenitudinea lui Hristos...“³⁵.

Se recunoaște un rol sinodului episcopal, ca prima formă a primatului; desigur, în explicațiile pe care le dă asupra sinodului în Biserică, el rămâne în spiritul învățaturii ortodoxe. Dar el merge mai departe, afirmând că pentru a se păstra Bisericile în legătura credinței și a vieții, este necesar și primatul episcopului Romei, care desigur, nu poate fi acceptat ca un primat de putere supremă, dar nu trebuie redus nici numai la o președinție de onoare. Acest primat are următoarea menire: să păzească și să exprime unitatea Bisericilor în credință și în viață, să păzească și să exprime comuniunea lor de gândire, să nu permită Bisericilor locale să se izoleze unele de altele. Deci, spune Schmemmann, „primatul în Biserică nu e o putere supremă, căci concepția puterii supreme este exclusă prin natura Bisericii – Trup al lui Hristos. Dar primatul nu este numai președinție concepută în termeni democrațici... Primatul este expresia generală a unității de credință și de viață a Bisericilor locale și a comuniunii lor vii și efective în această viață“³⁶. Schmemmann, deși a plecat de la ecleziologia contrară ecleziologiei juridic universaliste și centraliste a Romei, a ajuns să recunoască totuși primatul papal.

³⁵ Al. Schmemmann, *art. cit.*, p. 142-143.

³⁶ Preot prof. dr. Dumitru. Stăniloae, *Biserica universală...*, p. 178-179.

Din definițiile date Bisericii, nu putem vorbi de o Biserică în afara lumii sau străină de lume. Mântuitorul Hristos a întemeiat Biserica Sa aici pe pământ, cu scump sângele Său (Efeseni 5, 26) și aceasta s-a ridicat, s-a dezvoltat „pe temelia apostolilor ca stâlp al adevărului“ (I Timotei 3, 15), la porunca Domnului: „Pro-povăduiți Evanghelia la toată făptura“ (Marcu 16, 15). Este firesc, deci, ca Biserica să-și ducă activitatea în comunitatea umană, s-o modeleze, dar să nu se confunde cu ea: „Împărăția Mea nu este din această lume“ (Ioan 18, 36).

Este adevărat că unele Biserici de astăzi nu mai au nimic comun cu Biserica cea una, sfântă, apostolească și sobornicească; numai din Consiliul Ecumenic de la Geneva fac parte 300 de Biserici, în afara altor organizații, denominațiuni, comunități zise creștine care se consideră biserici, fiecare „cu credința“ ei. Biserica Mântuitorului al „cărei Cap este“ (Efeseni 5, 23), se identifică cu El și urmașii Săi. Or, aproape fiecare societate „a dat“ câte o Biserică să pară originală, de aceea nu-i de mirare, când asemenea biserici dispar odată cu creatorii lor înșiși, sociologii clasifică Biserica lui Hristos, Biserica creștină: Ca Biserică primitivă, Biserica medievală, Biserica denominațională, Biserica de grup etc.

Unică, în felul ei, în gândirea patristică, este imaginea Bisericii de „mitra celor născuți după Dumnezeu“ la Sfântul Grigore de Nyssa. Sfântul părinte spune că, „Biserica trebuie să numească mitra celor născuți după Dumnezeu, deoarece aceasta purtând în pânțele pe cei spre desăvârșire îl călăuzește la lumină prin credință“³⁷.

Clement Alexandrinul numește Biserica cu numele Maicii Domnului, cu care o și identifică astfel: „Doar una singură devine mamă-fecioară; și îmi place s-o numesc Biserică pe aceasta“³⁸.

După Sfântul Simeon Noul Teolog, numele de „împărăteasă“ atribuit de psalmist Sfintei Fecioare, se potrivește întocmai și Bisericii: „Deși spun mulți că aceasta s-a zis numai despre Născătoarea de Dumnezeu, se potrivește însă foarte bine și pentru Biserica Fiului și a lui Dumnezeu“³⁹.

Sfântul Grigore de Nyssa consideră că, crearea lumii este crearea Bisericii, cu alte cuvinte, Biserica există încă de la crearea lumii, iar Sfântul Simeon Noul Teolog, atunci când se referă la Biserică, folosește imaginea de lume înfrumusețată.

Toată existența e un mister. E un mister cosmosul, e un mister lumea ce ne înconjoară, e un mister persoana mea și sunt mistere semenii mei. Nici una din acestea nu poate fi epuizată de înțelegerea mea, deși înțeleg multe din ele. Nici una din ele nu e produsă de mine și nu pot face cu ele tot ce voiesc.

³⁷ Sf. Grigore de Nyssa, *Cuvânt despre dumnezeirea Fiului și a Duhului Sfânt*, P. G., 46, 573.

³⁸ Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, P. G., 8, 300.

³⁹ Sf. Simeon Noul Teolog, *Întâia Cuvântare morală*, apud *Filocalia rom.*, vol. 6, p. 150.

„Pe de altă parte ele nu mă satisfac deplin, deși satisfac multe din trebuințele mele. Constat atâtea insuficiențe și imperfecțiuni în ele. Oamenii sunt minunați, dar își pricinuiesc pe lângă multe bucurii și nenumărate neplăceri. Lumea obiectelor și cosmosul la fel. De existența oamenilor sunt legate apoi bolile și moartea, care pun o pecete tragică pe ea. Toată existența ce ne înconjoară și a persoanelor umane este un mister dar nu ni se prezintă ca existență absolută. Ea nu poate fi de la sine, ea nu are existența în sine, ea nu poate fi ultima realitate. Crediința creștină exprimă acest caracter insuficient al lumii și al oamenilor prin învățătura că ea e creată din nimic și susținută în existență de un creator care există prin Sine, care are toate perfecțiunile, care e absolut.”⁴⁰

Relația aceasta a lumii cu Creatorul și Susținătorul ei absolut precizează și mărește caracterul de mister al ei. În existența ei se manifestă puterea Creatorului și Susținătorului ei, deși, pe de altă parte, El este transcendent ei. Misterul lumii, misterul omului se definesc astfel ca prezență activă a transcendentului absolut în existența lor. Însăși această relație a lumii cu transcendentul este un mister. Transcendentul prezent în ea în mod activ, îl dă pe de o parte adâncimea și complexitatea ordonată, pe de alta o arată ca lipsită în ea însăși de caracterul absolut, sau ca avându-și adâncimea, complexitatea și durata nu prin ea, ci prin transcendentul creator și susținător. Psalmistul a descris în cuvinte de nedepășit acest dublu aspect al lumii: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate într-o înțelepciune le-ai făcut... Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrana la bună vreme... Deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umplea de bunătați. Iar întorcându-Ți Tu fața de la ele, se vor tulbura. Lua-vei Duhul Tău de la ele și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului“ (Ps. 103, 25, 29-31).

Sfântul Atanasie a numit această legătură a lumii create cu Creatorul, în „Cele trei cuvinte contra Arienilor“, „participare“. Dar cine poate înțelege sensul acestei „participări“? Ea nu înseamnă că puterile lui Dumnezeu devin puteri ale ființei lumii, dar într-un fel oarecare lumea nu rămâne separată de acele puteri. Puterile lui Dumnezeu lucrează pe de o parte asupra lumii, pe de alta prin lucrarea lor se nasc și se susțin în ea puterile proprii ei și asemănătoare puterilor și însușirilor divine.

Fiecare din părțile lumii aflându-se în această relație cu transcendentul, se află în misterul general al ei, sau face parte din misterul ei atotcuprinzător. Dar singură persoana umană e conștientă de acest mister al lumii și de faptul că ea însăși face parte din acest mister, fiind un mister mai mare decât lumea. S-ar putea spune că în ea se realizează misterul relației cu transcendentul divin într-un mod

⁴⁰ *Realitatea Tainică a Bisericii*, rev. O 3/1984, p. 415-416.

potențat, având în înțelegerea și simțirea lui conștientă o capacitate deosebită de relație cu acest transcendent.

Biserica, centrul confluenței energiilor duhovnicești divino-umane, este unică prin unimea Treime și unitară prin diversitatea darurilor unui singur Duh, izvorul lor. Ea este pnevmatologică în acest unic circuit al vieții Duhului, care, așa cum a arătat Sfântul Vasile, coboară de la Tatăl prin și cu Fiul și însuflă viața membrilor Bisericii, apoi înalță sufletele înduhovnicite, prin Fiul la Tatăl, îndumnezeindu-le. „Noi concepem pe Duhul ca un tot în părțile Sale, zice Sfântul Vasile, după împărțirea darurilor (I Corinteni 12, 4-11). Căci noi suntem membre unii altora, dar cu daruri deosebite, după harul lui Dumnezeu care ne este dat... membrele dimpreună alcătuiesc trupul lui Hristos, în unitatea Duhului și se slujesc unele pe altele în mod necesar, după darurile primite. Și tot așa cum sunt părțile într-un tot, fiecare din noi este în Duhul, căci noi toți care formăm un singur trup, am fost botezați într-un singur Duh”⁴¹. Una și unitară, prin unitatea de viață sfințitoare a Duhului, universală și apostolică prin organizarea și însuflarea cunoașterii adevărului cuvântului lui Hristos de către Duhul, Biserica își are ființa, natura ei în Dumnezeu – Treime și modul și mediul de viață în lucrările inepuizabile ale Duhului. Restaurarea omului și a cosmosului este opera Duhului, expusă astfel de Sfântul Vasile: „Duhul Sfânt lucrează restabilirea noastră în Paradis, înălțarea în împărăția cerurilor, înfierea noastră. El ne dă încredere să-l numim pe Dumnezeu „Tată“, să ne împărtășim cu darul lui Hristos, să ne numim copii ai luminii, să fim părtași la mărirea veșnică, în veacul de acum și în cel ce va să vie...”⁴². Identitatea de natură și de mărime a Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul, apărută cu atâta ardoare de Sfântul Vasile, nu viza numai o restaurare a unirii trinitare a celor trei persoane ale Sfintei Treimi, ci viza în special justificarea puterilor harice ale Bisericii, a puterilor și lucrărilor Duhului Sfânt, prin care credincioșii sunt restaurați în structura lor ontologică duhovnicească, sunt înduhovniciți până la măsura râvnei de a se îndumnezei. Cele patru structuri fundamentale ale Bisericii dogmatizate odată cu teologia Duhului Sfânt, ne arată că Duhul Sfânt și Biserica sunt realități indivizibile, iar cultul ortodox se înfățișează ca formă vizibilă a lucrărilor sfințitoare și îndumnezeitoare ale Duhului.

Misterul lumii și al omului se definesc ca prezență activă a transcendentului absolut în existența lor. Aceasta în mod activ se deschide ca adâncime și complexitate ordonată, lipsită în ea însăși de caracterul absolut. „Deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umplea de bunătați. Iar întorcându-Ți Tu fața de la ele, se vor tulbura. Lua-vei Duhul Tău de la ele și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Tri-

⁴¹ Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt...*, p. 71.

⁴² *Ibidem*, p. 83.

mite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului“ (Ps. 103, 29-31). Se observă acest caracter insuficient al lumii și al oamenilor prin învățătura că ea e creată din nimic și susținută în existență de un creator absolut, ce există prin Sine. Numai prin Biserică societatea umană și întregul cosmos devin real trupul lui Hristos căci procesul inițiat de Hristos și reluat de cei ce se îndumnezeiesc, se împlinește concret în trupul Său extins. De aceea Sfântul Maxim unește realizarea sintezelor de către Hristos și sfinți cu misiunea Bisericii. El utilizează mișcarea creației, care prin rațiunea prestabilită e o devenire eclesială a ei.

Din unitatea perihoretică cu Dumnezeu la care este chemat omul decurge și unitatea perihoretică pe care omul are responsabilitatea să o realizeze cu întreaga creație. În vederea acestei misiuni, omul a fost creat ca un centru personal unitar din două motive: „pe de o parte el unește în sine aspectele inteligibile și cele sensibile ale creației, pe de altă parte pentru că Dumnezeu îi dă sarcina și funcția de a perfecționa continuu această unitate, în special după cădere, când forțele de dezintegrare și de divizare lucrează în creație“.⁴³

Prin aceasta se descoperă funcția unificatoare a omului în mijlocul creației și în relație Dumnezeu-creație, el fiind, cum s-a spus, inelul de legătură. La Sfântul Maxim Mărturisitorul⁴⁴, aflăm precizate *cele cinci polarități* pe care omul trebuie să le depășească: **Dumnezeu și creație, inteligibilul și sensibilul, cerul și pământul, raiul și lumea, bărbatul și femeia**. Acestea au fost însă accentuate de păcat și nu mai pot fi depășite doar prin puterile omenești. „Singur Iisus Hristos, Dumnezeu și om, a putut să le învingă, să le unească și să devină Noul Adam. În el creația regăsește comuniunea cu Creatorul și armonia sa internă“.⁴⁵ Persoana se definește de altfel ca tendință spre comuniune, spre dăruire și împărtășire neconținută de viață. Iar acest dialog nu se limitează la oameni, la persoanele umane, ci tinde să includă întreaga creație.

Duhul creează comuniunea între oameni, pentru că în El e comuniunea necontopită a întregii Treimi, revărsând neîncetat din prea plinul vieții și iubirii Tatălui, care prin Fiul se îndreaptă spre făptura zidită de El. „Duhul Sfânt este „turnat“ peste întreaga creație; el creează comuniunea tuturor ființelor cu Dumnezeu și între ele spre o comuniune a creației, în care toate ființele, fiecare pe o cale proprie comunică între ele și cu Dumnezeu. Existența, viața și întreaga țesătură a legăturilor reciproce dintre ființe se află în Duhul. Căci în El trăim, ne mișcăm și suntem“ (Fapte 17, 28).⁴⁶

⁴³ John Meyendorff, *Initiation a la Theologie Byzantine*, Paris 1975, p. 178-179.

⁴⁴ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* 41; P. G. 91, col. 1305 D.

⁴⁵ John Meyendorff, *op. cit.*, p. 191.

⁴⁶ Preot prof. dr. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 37.

„Sfântul Maxim vorbește de naosul bisericii drept posibilitate a altarului și despre altar drept actualizare a tendințelor naosului. Întruparea Cuvântului a imprimat un nou impuls acestei mișcări recuperând universul din risipire, dezvăluindu-l ca Biserică ce indică forma ultimă a lumii. „Cuvântul ..., care a devenit om din iubire de oameni, așezându-se prin trup în această casă... a surpat-o întreagă, ...și a îndreptat-o iarăși întreagă, întemeind tot pământul de sub cer, mărețea, sfânta lui Biserică.“⁴⁷ Aici pare a se indica a doua sinteză, între paradis și pământ iar dacă nu, cel puțin despre prima, realizarea perihoretică a omenirii.

Rolul Bisericii este de a căuta reconstituirea hristică a oricărei persoane umane, trecând prin unificarea omenirii, a pământului, a creației văzute și a creației în ansamblu, pentru ca prin ea toate să se realizeze deplin în Dumnezeu. Acest proces e posibil dată fiind rațiunea eclesială da a fi a creației și descriabil prin analogie cu drumul parcurs de om de la chip la „asemănare“.

„În Biserică ce împărtășește harul divin întruparea unificatoare a lui Hristos se prelungește până la sfârșitul veacurilor, lucrând unificator asupra tuturor generațiilor de oameni care vin la existență și prin ei asupra lumii. Întruparea Fiului ca restabilire a comuniunii lui Dumnezeu cu omul și cu lumea, desăvârșită în Biserică, descoperă destinația acestora de a fi cuprinși în Biserică, definită drept unire a tuturor celor existente cu Dumnezeu. Această cuprindere se întemeiază și pe faptul că atât lumea, cât și omul au un fundament spiritual și o structură ce o prefigurează pe cea a Bisericii. De aceea, atât cosmosul, cât și omul au putut fi considerați de către Sfinții Părinți drept biserici în devenire.“⁴⁸

Biserica exprimă unul și același principiu și putere a unității la nivelul creației, atunci când multiplicitatea creată se adună fără confuzie și separație între divin și uman în jurul lui Hristos, singurul Logos al întregului. Pentru că Biserica e icoană a creației, celebrarea comună a cultului de către întregul popor al lui Dumnezeu, după vocații și funcții diverse. Liturghia ce are loc în context cosmic nu poate fi înțeleasă fără înțelegerea cosmosului.

Aceasta trimite deja spre a cincea sinteză eclesială, cea vertical-ascendentă, între Dumnezeu și creația unificată. Liturghia Bisericii e laboratorul acestei taine care se realizează neîncetat în sânul creației.

În liturghie și în actualizarea ei omenirea se împărtășește de trupul lui Hristos, ale cărui părți au și un sens figurat, tipic, prefăcându-se în fiecare rațiune duhovnicească semnificată prin fiecare organ al lui; *consumarea spirituală a Mielului jertfit pentru noi* e asimilarea, transfigurarea hristică – prin Duhul lui Hristos

⁴⁷ Preot dr. Doru Costache, *De la principiul teantropocentric la principiul antropocentric*, teză de doctorat..., p. 151.

⁴⁸ Preot prof. dr. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 146.

– a celor ce se împărtășesc de taina lui. Liturghia și viața creștină se împletesc în acest proces de metamorfozare a comunității risipite – iar prin aceasta a părților creației – în trupul unic și atotcuprinzător al lui Hristos. Astfel, prin lucrarea arhitecturală a Duhului, se completează armonios trupul celui care desăvârșește totul în toate. Sfântul Maxim exprimă indirect acest fapt atunci când descrie „desăvârșirea lumii de sus“ ca „adunare a membrilor trupului lângă Capul lor și lângă premisa întregii frământături“. Dumnezeu e „pântecele“ în care se țese lumea ca un prunc spre ziua a opta⁴⁹. Aceasta e asocierea jertfelnică la Hristos în Biserică, care descoperă dimensiunea pancosmică a Bisericii, finalitatea hrist-eclisială a creației, drept mișcare complexă și întâlnire negrăită. Pentru coborârea Logosului în „pântecele“, în intimitatea creației, omul și lumea săvârșesc „urcușul firesc spre Cauza proprie, al intrării în intimitatea acesteia.“⁵⁰

Desigur, este vorba de iubirea unificatoare care nu uită de verticalitate și transcendent, perspectivă foarte importantă astăzi, în condițiile diverselor tendințe de imanentizare a Bisericii prin raportarea ei exclusiv la un Hristos euharistic și chiar la un presupus „cap“ uman al acesteia.

Biserică este „un câmp dinamic prin care Treimea coboară în lume pentru ca lumea să se înalțe și să participe la viața netrecătoare a Sfintei Treimi“.⁵¹ Numai legătura Bisericii cu universul poate conduce la adevărata unificare creștină, iar o Biserică a creației este o Biserică a comuniunii, capabilă să ofere imaginea armoniei cosmice și a paradisiului eclisial.

Făcând un arc peste timp de aproape o mie de ani societatea teologică actuală prezintă aceeași limpezime a ideilor, caracteristică perioadei maximiene, desigur răspunzând exigențelor actuale și poate întrucâtva mai nuanțat.

Câtă vreme ar rămâne în afara Bisericii, lumea și omul nu și-ar putea actualiza deplin structura trinitară și vocația teandrică. Aceasta întrucât „creația cosmică și umană, legate și ele obiectiv de Dumnezeu, nu au numai o asemănare cu Biserica, ci participă într-un anumit grad la ea, precum și Biserica participă la creațiunea cosmică și la umanitate, lucrând în sânul lor. Prin aceasta sunt în general într-o interpretare și în același timp sunt chemate la o tot mai accentuată interpretare“.⁵²

Dacă omul și lumea au primit de la Dumnezeu prin chiar actul creației vocația unității, tot așa și Biserica, din prima zi a existenței sale, are menirea nu numai să aibă o unitate a ei, după chipul unității desăvârșite a Prea Sfintei Treimi, ci să le unească pe toate cu Dumnezeu, ca anticipare și inaugurare a Împărăției celei

⁴⁹ Preot dr. Doru Costache, *op. cit.*, p. 156.

⁵⁰ *Ibidem*, 157.

⁵¹ Preot prof. dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate*, p. 211.

⁵² Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, p. 13.

una a lui Dumnezeu. De aceea „în Biserică toate sunt unite, dar neconfundate în această unitate. În ea sunt eternul și temporalul, ultimul destinat să fie copleșit de necreat, să se îndumnezeiască; spiritualul de toate categoriile și materia, ultima destinată spiritualizării”.⁵³ Ea este eu-l rugăciunii tuturor ființelor conștiente: pă-mânteni, îngeri și sfinți, rugăciunea având în felul acesta un mare rol unificator.

Relația dintre cosmos, om și Biserică poate fi pusă în evidență din perspectivă întrupării și în alt mod. Cele trei realități voite de Dumnezeu trebuie privite cu referire la Hristos ca Taină a unirii lui Dumnezeu cu omul pentru eternitate. Astfel, ele își descoperă caracterul lor de *Taină*, de unire a creatului cu necreatul. Putem vorbi de trei Taine concentrice, având în centrul lor pe Hristos și care au toate aceeași unică țintă, conținută în planul veșnic divin, amintită mai sus și anume: atotunitatea. Ele sunt: Taina creației (în care omul și cosmosul sunt una), Taina Întrupării și Taina Bisericii. Relația aceasta dintre creație și Biserică trece, deci, cu necesitate prin întrupare, fără de care n-ar fi putut exista Biserica.

De-a lungul timpului au apărut și tendințe centrifuge care au adus grave perturbări adevăratei imagini a Bisericii. Prima direcție unilaterală a fost hristomonismul. Vizibil în teologia catolică de școală a avut o serie de consecințe nu numai în ceea ce privește organizarea bisericească din catolicism, ci și în întreaga teologie apuseană, prin dezvoltarea așa-numitelor *hristologii de sus și de jos*. Acestea au urmărit în eclesiologie, deoarece la origine sunt niște separații nestoriene și accentuări singulare, fie ale umanității, fie ale divinității Mântuitorului.

Reacția la hristomonism a fost pnevmatomonismul sau trăirea singulară a Duhului, ce s-a manifestat în special în protestantism, printr-o exagerare a aspectului nevăzut al Bisericii, respingerea preoției harice și prin importanța relației personale și individuale cu Dumnezeu. Prin considerarea Bisericii nevăzute ca singura și adevărata Biserică, Biserica mamă rămâne o simplă comunitate de persoane. Totuși, și aici există o direcție nouă, care a început să dea o mai mare importanță Bisericii văzute.

În Răsărit nu au existat astfel de probleme, chiar dacă uneori, din perspectiva aspectului dinamic al sfintei tradiții, pnevmatologia a ocupat permanent locul prioritar față de hristologie în teologie. Sinteza hristologiei cu pnevmatologia și o teologie trinitară echilibrată au fost cauzele pentru care nu s-a căzut în extreme în teologie în general și în eclesiologie în special. De asemenea, un rol important l-au avut ideile și teologia unor personalități ca patriarhul Grigorie Cipriotul și Sfântul Grigore Palama, care au arătat legătura strânsă dintre Persoanele Treimice. Treptat însă, se vede că și teologia apuseană înaintea spre acest lucru. Toate aceste idei și concepții teologice apusene nu au rămas însă fără urmări concrete în

⁵³ Idem, *T. D. O.*, vol. II, p. 208.

viața Bisericilor și a credincioșilor. Aceste tendințe unilaterale și opuse se remarcă în decorul religios actual al lumii occidentale, având consecințe foarte grave și imprevizibile. Dovada este apariția unor curente integriste și tradiționaliste, pe de o parte, și, pe de alta, a mișcărilor cu caracter eclectic și sincretic.

Secularizarea este o altă cauză a crizei eclesiologiei occidentale. Ea a coincis cu pierderea autorității Bisericii, chiar dacă aceasta continuă să exercite o puternică influență religioasă și socială. Cauzele secularizării sunt cunoscute: izolarea lui Dumnezeu într-un transcendent inaccesibil, autonomia creației și a rațiunii și dominarea lumii de către om.

Eclesiologia ortodoxă are însă un caracter de comuniune, relațiile dintre membrii ei, precum și organizarea Bisericii, având ca model modelul trinitar. Relația dintre Biserica locală și Biserica universală are la bază cuvintele Sfântului Vasile cel Mare: „Duhul este întreg în fiecare și pretutindeni”⁵⁴. Lucrul acesta a făcut să se evite multe probleme cu care s-a confruntat Apusul, mai ales cea privind raportul dintre cultură și Evanghelie.

Dar în Ortodoxie există alte probleme, legate mai ales de modul reintegrării Bisericii în societate, după ce a fost separată de aceasta de către regimul politic comunist. Dificultățile sale cele mai acute sunt: confundarea de către societate a Bisericii cu o instituție seculară ce trebuie să se implice activ în problemele sociale, fără să țină seama de faptul că ea este un organism divino-uman, și nu o instituție de asistență socială, precum și atitudinea sa față de integrarea europeană.

Răspunsul la aceste probleme contemporane este că viața Bisericii nu are un caracter static, ci unul dinamic; ea ține cont de transformările și de problemele societății, dar nu se confundă cu lumea, ci trebuie să o transfigureze pe aceasta, fiind mediul de transformare spirituală și nu socială a oamenilor și a creației.

⁵⁴ Sf. Vasile cel Mare, *op. cit.*, p. 92.

Identitate și cunoaștere: Creștinism și Islam

Preot prof. dr. Dan Toader

La o privire retrospectivă asupra mersului omenirii din veacul ce a trecut, acesta ne apare ca o zbatere continuă în căutarea și împlinirea câtorva deziderate, pe care le-a impus timpul istoric dintr-o perspectivă sau alta: economică, socială, politică, filosofică, religioasă.

Nu se pot nega progresele dobândite în secolul recent încheiat. Ele sunt evidente în planul diverselor arii ale medicinei, programelor sociale, comunicării, călătoriilor, etc.; dar oare în ceea ce-l privește pe om, ca ființă gânditoare adică despre progresul său moral – spiritual, se poate spune același lucru? Zbaterile omului și neliniștile lui sunt tot mai mari, iar siguranța de sine, de care ar trebui să se bucure este fără un suport ontologic sigur. Omul secolului XX nu se deosebește esențialmente de omul altor secole; după cum observă teologul englez Lesslie Newbiggin, „știința a dobândit victorii dincolo de așteptările secolului al XVIII-lea, dar lumea care a apărut nu pare să fie mai rațională decât era cunoscută de veacurile precedente”¹. Lumea de azi pare a fi răvășită – și caută răspunsuri la nenumărate întrebări, la fel ca și cea din timpurile trecute.

Debutul secolului XXI confirmă încă o dată acest lucru, precum întâmplarea cu caracter apocaliptic de la New York, care a provocat explozia unor ample dezbateri, încercându-se să se răspundă, printre altele, la întrebarea: „Cum a fost posibil aceasta în America?” Oriunde s-ar fi putut întâmpla- spun unii- numai în America, nu!... Motivele care au născut astfel de întrebări sunt multe; dar acest lucru este important, deoarece fenomenele sunt deduse relativ ușor și simplist din cunoașterea scenei politice actuale.

Dincolo de orice concluzie aleatorie, un fapt este cert: lumea se confirmă a fi, în esența ei, aceeași. Conferințele politice ale sfârșitului de mileniu au primit astfel un răspuns, clarificându-și în bună măsură dilema. Incertitudinea însă și-a făcut loc curând, și un bloc de indiferență s-a clătinat. Omul a tresărit și s-a trezit din naiva-i certitudine, plin de spaimă. Dar și nepuntincios și dezorientat. A fost doar începutul. Tot ceea ce i se părea imposibil acestei lumi civilizate, bine

¹ *The other side of 1984*, Geneva, p. 17

organizate, unei cetăți aparent inexpugnabile și intangibile de pericole se prăbușea. Convingerile ferme ale societății celei mult protectoare de sine și atotștiutoare dispăreau. Pământul rămânea, așadar, același brutal, pulverizându-se într-un haos mortifiant, chiar dacă omul se înălțase, în imaginația-i orgolioasă până la cer, în dorința de a-l atinge, poate, ca altădată în timpul biblic (vetero-testamentar). Timpul părea a-și fi oprit mersul normal.

Opiniile circulau nebunește și schimburile de idei s-au succedat atunci cu repeziciune. Putea cineva să-și asume responsabilitatea unui asemenea act, să-și revendice și să se identifice cu asemenea fapte cumplite?

Lumea întregă devine deodată un martor stupefiat! Dumnezeu, ultimul li-man, este invocat. Se vehiculează ipoteze, precum că ar fi un conflict intern al civilizației actuale sau chiar un conflict între două mentalități diferite, având la bază religii care nu se pot concilia. Dar nu puține au fost și alte conflicte ale ultimilor ani, despre care s-a spus că ar fi alimentate de concepții religioase diferite: avem în vedere fie și numai conflictele neîncheiate din Irlanda, ori cele din Balcani.

Între civilizație și religie există complementaritate, și chiar similitudini, au puncte de interferență și cu toate asperitățile, ele se susțin reciproc. Pentru că civilizația este, la urma urmei, rodul și consecința istorică a unei sau mai multor religii. Apare, totuși, și o altă întrebare: *Ce poate fi o civilizație fără religie? Ce ar însemna fibra spirituală pentru omul unei asemenea civilizații?* Unii, identifică civilizația cu religia, în înțelesul strict al cuvântului. Istoria culturii și a civilizației consemnează și identifică, printre altele, o civilizație islamică și o civilizație creștină, coexistente de veacuri de-a rândul. În acest sens, Europa de care vorbim astăzi, în actuala-i configurație spirituală, gradul de civilizație pe care l-a atins este indenegabil rodul creștinismului. De altfel, însuși modul global de organizare al Europei de azi, ne-ar plăcea să credem că se sprijină tot pe principiile creștine dumnezeiești înainte de orice alte principii și doctrine ale gândirii omenești, oricât de înalte ni s-ar părea că sunt, deoarece credem că „dogma creștină a fost cea mai puternică pârghie a istoriei Europei în ultimele două milenii. Această pârghie singură a dat conștiința unității și sfecificului continentului nostru. Dogma creștină e cea mai mare bogăție a Europei și a lumii. Cei ce o nesocotesc nu rămân nepedepsiți. Cei ce se dau prizonieri vânturilor ideologice ale lumii acesteia vor termina în umilință și în praf. Ei nu au știut niciodată ce au voit și nu au voit niciodată ce au știut, pentru că nu au știut niciodată nimic sigur, puternic, masiv. Lucrarea unei vieți se măsoară după suflu de credință ce-i stă la bază. Dogma creștină e cea mai tare certitudine cu care Providența a binecuvântat pe om. Adică e cea mai puternică garanție a operei Sale pe pământ”².

² Preot prof. Ioan G. Coman, *Probleme de filosofie și literatură patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 251.

Religia creștină este, desigur, civilizatoare, prin toate virtuțile ei, făcând abstracție de formele degenerate ale sentimentului religios, palide reminiscențe ale religiei primordiale. Prin religie, omul se civilizează. Cuvântul **civilizație** poate avea câteva sensuri, dar „cel dintâi e unul social –moral și vrea să arate un anumit raport al individului față de societate, ceva care îl distinge de primitivitate, de grosolănie. Civilizația ar fi, deci, regulă multiplă a vieții în societate, opusă stării de barbarie. În acest sens, este sinonimă cu **politețea**“³. Din această perspectivă, dacă s-ar vorbi de un conflict al civilizațiilor sau al religiilor, în nici un caz nu mai putem folosi aceste noțiuni, ci mai potrivit ar fi: pentru civilizație – barbarie, iar pentru religie – teroare.

Și ne putem întreba: Dumnezeu cărei religii îngăduie asemenea acte barbare? Religia exprimă ceea ce este mai frumos și mai înalt, ca expresie a legăturii libere și conștiente cu Dumnezeu. Definiția pe care o dăm Divinității este deasupra oricărei alte definiții posibile, pentru că ea exprimă Totul, în termenii Binelui. Ea este Binele Absolut, revărsat peste oameni, care se așteaptă, se simte, se trăiește și se definește, teoretic, mai mult sau puțin precis Cel ce îl numește pe Dumnezeu, își asumă chemarea Acestuia, încercând sa-L imite, lansându-se într-o cursă nesfârșită după asemănarea cu EL, care este, după cum spune Sfântul Grigorie de Nyssa, „din început în început, fără sfârșit“ sau cum spune Sfântul Macarie cel Mare când vorbește despre urcușul duhovnicesc: „Porțile se deschid iar omul intră în-lăuntrul a nenumărate lăcașuri și pe măsură ce intră, alte porți i se deschid în față (...) iar el sporește; și pe măsură ce sporește, mereu alte minuni i se arată“⁴.

Acest progres se evidențiază în viața pământească prin fapte bune, și nu altfel, Dumnezeu fiind *Imposibilul care ne privește*, imposibilul care cere omului ceea ce este posibil de împlinit, posibilul moral, „adică să-și iubească vrăjmașii și să se lepede de sine“⁵. Credința exprimă în același timp puterea sufletească și modul prin care sunt acceptate, într-o formă tainică, adevăruri superioare minții: „încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute“. (Evrei 11, 1).

Este lipsit de temeii a susține că religia islamică îndeamnă la acte sângeroase, crude, antiomane. Nici o mare religie nu face aceasta, adică nu propagă crima, iar religia islamică nu face excepție.

În jurul *fenomenului America*, termenul religie a fost foarte des auzit; cu precădere s-a vorbit mult despre islam, motivele subînțelegându-se, pentru că cei care își *revendicau* actele violente își justificau atitudinea prin *spusele* lui Allah.

³ Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994, p. 22.

⁴ Leonid Uspenski, *Teologia icoanei*, Editura Anastasia, 1994, p. 125.

⁵ N. Steinhard, *Dăruind vei dobândi*, Baia Mare, 1992, p. 28.

Îndrăznim a face o scurtă prezentare a celor două mari religii ale lumii: creștinism și islam, fiind tentați a încerca o prezentare comparativă a principalelor lor învățături, străduindu-ne să arătăm că, dincolo de aparentele puncte comune, există o diferență dogmatică și o „incompatibilitate teologică”⁶. Aceasta pare să fie și opinia Sfântului Ioan Damaschinul: în cele două scrieri cu referire la cele două mari religii – având un caracter defensiv – superioritatea de fond a creștinismului apărând ca evidentă în lucrările *Cartea ereziilor* (islamul este prezentat ca „erezia 100”) și *Controversă între un musulman și un creștin*⁷. Un anumit mod de abordare, amestecat cu dezinteresul față de islam, susținut și de o aversiune istoric justificată, a dus la o cunoaștere superficială, secole de-a rândul, a religiei lui Allah. Dovadă a rupturii acestui *status quo* este momentul cuceririi Egiptului de către Napoleon I, care pentru a-și atrage simpatia celor cucerțiți, manifestă un interes deosebit pentru religia acestora, până atunci indiferentă sau ostilă în percepția lumii occidentale. De atunci, Occidentul a progresat în cunoașterea islamului.

Nu puțini sunt cei care cred azi că problemele lumii contemporane s-ar putea rezolva printr-o cunoaștere religioasă reciprocă, care ar duce la o toleranță reală. Interesul care s-a manifestat de-a lungul istoriei – și care încuraja anumite atitudini și sentimente – nu mai este potrivit cu timpul nostru.

Inițial, pentru creștini, islamul nu a prezentat o atracție deosebită; în timp, această atitudine a surprins nepregătită lumea creștină, mai ales atunci când pericolul otoman era iminent. Printre cei care și-au adus o contribuție importantă la cunoașterea religiei musulmane, îl amintim pe românul Dimitrie Cantemir, prin lucrarea sa, *Sistemul sau întocmirea religiei mahomedane*, scrisă în anul 1722, în limba latină tradusă apoi, și publicată în limba rusă. Prin această scriere, după cum spune Virgil Cândea, cel care a tradus și publicat această lucrare în limba română, în anul 1977, „prin Cantemir, islamul a avut pentru prima oară, în epoca modernă, un cercetător și un judecător creștin dinlăuntru lui”⁸. Atât creștinismul, cât și islamul reprezintă pentru mulți o provocare; pe de o parte, islamul înseamnă pentru Occident ceva nou, necunoscut până acum, iar creștinismul, în forma lui ortodoxă, o redescoperire a ceva pierdut, care le lipsea, cu toate că vorbeau de Hristos. În acest sens, cazul Franței este elocvent, unde se observă o creștere a numărului celor care îmbrățișează Ortodoxia. Fapt îmbucurător, dar tot atât de adevărată este și situația referitoare la islam, în Franța numărul creștinilor catolici practicanți fiind sensibil egal cu numărul musulmanilor⁹.

⁶ Alain Besançon, *Dilemele mântuirii*, Humanitas, București, 2001, p. 154.

⁷ Jean Damascène, *Ecrits sur l'islam*, Paris, Sources chrétiennes, nr. 383, Les Editions du Cerf, Paris, 1992.

⁸ Dimitrie Cantemir, *Sistemul sau întocmirea religiei mahomedane*, p. LXIII.

⁹ Alain Besançon, *op. cit.*, 218.

Cunoașterea islamului și a creștinismului este îndreptățită, fără o „islamizare“ a învățăturilor creștine – sau o „creștinare“ a islamului.

Islamul și creștinismul sunt două religii monoteiste cu caracter universalist, care ocupă primele două locuri în ceea ce privește numărul de adepți. Totuși, diferă foarte mult în esența lor. Islamul – „supunere față de Allah“ apare în contextul istoric al secolului al VII-lea al erei creștine, „ca ultimă religie universală, apărută după iudaism și creștinism, deja cunoscute în Arabia antică“¹⁰, inițiatorul acestuia fiind Mahomed (570-632).

Dacă pentru creștini, cartea sfântă este **Biblia**, pentru musulmani aceasta este socotită **Coranul**. Dar dincolo de pretențiile profetului, se poate constata cu ușurință că între Biblie și Coran nu există continuitate. Mahomed arată interes față de cărțile creștinilor, dar acest lucru este justificat prin faptul că numai așa își poate susține demersul, el legitimându-se ca acela care „îndreaptă“ ceea ce au denaturat alții. În demersul său, Mahomed nu face altceva decât să deformeze adevărul Bibliei, autenticitatea revelației coranice, fiind pusă astfel sub semnul întrebării. Este evidentă lipsa de cunoaștere a textului Bibliei de către Mahomed, propovăduirea sa scoțând la iveală o influență a ideilor creștin-iudaice și de altă natură, care circulau în Arabia, la momentul nașterii religiei lui Mahomed. Coranul este, după cum spune Louis Massignon, „compendiu de texte biblice“; sau Jacques Jomier: „o ediție arabă trunchiată a Bibliei, amalgamată cu pasaje inedite, nivelată la nivelul descendenței lui Ismael“¹¹. Chiar dacă, istoric vorbind, apare după creștinism – islamul nu aduce o contribuție substanțială la înțelegerea lui Dumnezeu, a lumii și a omului. Prin concepția despre divinitate, care este strâns legată de concepția despre om, se creează între cele două o prăpastie de netrecut. Islamul, prin ceea ce învață și propune credincioșilor săi, cu titlu obligativ, în arătarea credinței proprii – prin rostirea formulei „Nu există alt Dumnezeu în afară de Allah, iar Mahomed este profetul lui Allah“, – înseamnă, înaintea de orice, supunere. Afirmarea atotputerniciei lui Dumnezeu îl situează pe om într-o stare de umilință totală, care-i anulează personalitatea: „Dumnezeul nostru este un Dumnezeu unic. Deci, supuneți-vă Lui!“ (*Coran* 22, 35).

Dogma fundamentală a islamului, cea a unicității lui Dumnezeu- „Allah este unul. El n-are pe nimeni care să-i fie egal“ (*Coran* 12, 1) – pune în valoare transcendența lui Dumnezeu și, totodată imutabilitatea. Astfel putem vorbi chiar de un monoteism absolut, credință care îl separă pe Dumnezeu de creația Sa, ajungându-se să se vorbească de o incompatibilitate între Creator și creatură – sau de

¹⁰ Yves Thorval, *Dicționar de civilizație musulmană*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1977, p. 156.

¹¹ Alain Besançon, *op. cit.*, Humanitas, București, p. 204.

un Dumnezeu căruia lumea trebuie să i se supună orbește; lumea, independentă de voință, se găsește sub semnul implacabilului. Profetul Mahomed, prin „mesajul divin“ pe care îl aduce, întărește aceste legi, cărora oamenii trebuie să li se supună. Relația credinciosului cu Dumnezeu este una exterioară, care nu presupune nici un progres spiritual; orice ar face și ar întreprinde omul, ea rămâne aceeași, de supunere, asemănătoare sclaviei.

Desigur, și creștinismul, pe temeiul Bibliei, afirmă că atât lumea, cât și omul sunt opera lui Dumnezeu, care este atotputernic, transcendent, iubitor și personal. Din aceasta perspectivă, însă, creștinismul nu se poate compara cu altă religie, Iisus Hristos, cel prin care Dumnezeu s-a revelat deplin și omul s-a mântuit, se deosebește radical de alți întemeietori de religii, de alți „mântuitori“, precum și de Mahomed, desigur, prin dubla sa calitate – de Creator și Mântuitor: „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie Tronuri, fie Domnii, fie Începătorii, fie Stăpânii. Toate s-au făcut prin El“ (*Coloseni* 1, 16)

Ceea ce pentru Mahomed este de neînțeles – și îi apare o formă de politeism – pentru creștinism reprezintă dogma definitorie, care este legată de învățătura despre Sfânta Treime – „comuniune a iubirii desăvârșite“¹². Dumnezeu creștin este unul în ființă și întreit în persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, fiecare Persoană are întreagă ființa divină, între Persoanele Sfintei Treimi existând o înțelegere desăvârșită care „implică o iubire perfectă. Căci iubirea cere o deplină unitate și o reciprocă afirmare a persoanelor care se iubesc. Aici absolutul e tripersonal, nu ceva impersonal... Forța iubirii desăvârșite implicată în unitate de ființă a Treimii se manifestă nu numai în crearea unei lumi care e una și diversă și a unei umanități cu o natură comună ce se realizează în persoane multiple, ci și într-o voință de comuniune cu aceasta. Treimea reflectă în planul de mântuire ceva din unitatea și iubirea Ei lăuntrică, fără ca prin aceasta să meargă până la unificarea în ființă cu creația și cu omenirea, ceea ce ar diminua valoarea Persoanelor treimice și iubirea dintre ele“¹³.

În strânsă legătură cu dogma Sfintei Treimi este Întruparea lui Iisus, care are multiple implicații antropologice. Soarta omului îl preocupă pe Dumnezeu; însăși mântuirea adusă de Hristos reprezintă o însușire fundamentală a creștinismului. Omul, prin venirea în lume a lui Hristos, intră într-o relație concretă cu Dumnezeu; ca făptură a lui, prin Iisus Hristos se deschide unei comuniuni personale cu Acesta.

¹² Preot prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1978, p. 79.

¹³ Preot prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 81.

„Iisus Hristos e auto-revelația deplină a lui Dumnezeu. Prezența dumnezeirii din El nu e o închipuire omenească ci o realitate masivă ... Prin Iisus Hristos, știu sigur că Dumnezeu e realitate, știu sigur cum e Dumnezeu, știu sigur ce vrea El de la noi, știu sigur că El e aproape de noi și că ne așteaptă la Judecata cea mare”¹⁴.

Modul cum islamul înțelege raportul omului cu divinitatea scoate în evidență caracterul rațional al acestuia, accentuând prăpastia dintre Dumnezeu și om, înlăturând posibilitatea unui mijlocitor – idee centrală în creștinism. Islamul este singura religie care vorbește despre Iisus Hristos după creștinism. Dar acestuia i se neagă rolul de Mijlocitor; în concepția islamică, Iisus este doar un profet ca toți ceilalți, precursor al lui Mahomed. Iisus este considerat ca unul dintre ceilalți profeti, care au existat de la Adam până la Mahomed. Dar una dintre părțile cele mai surprinzătoare din Coran o constituie *sura 19* purtând chiar numele de *Myriam, Maria*. Islamul acordă o cinstită deosebită Sfintei Fecioare Maria. „Concentrându-și atenția asupra Mariei, însă nu ca *Theotokos, Maica lui Dumnezeu*, ci ca *Maică a lui Iisus*, versetele *surei 19* exprimă clar această poziție: „Acesta este Iisus, fiul Mariei. Nu se cuvine lui Dumnezeu să nască fiu”¹⁵. Cinstea care se acordă Mariei, nu este arătată și lui Iisus Hristos. El este un om ca toți oamenii, negându-I-se Divinitatea, nefiind decât un om muritor după fire, nu mai este Fiul lui Dumnezeu și se anulează astfel divinitatea. După cum ne revelează creștinismul, Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu care la „plinirea vremii” S-a întrupat (*Galateni* 4, 4) și prin El s-a realizat deplin comuniunea personală și reală a omului cu Dumnezeu. Astfel, „Hristos nu devine prin aceasta o specie nouă, căci El rămâne Dumnezeu deplin și om deplin și, prin aceasta, mijlocitorul real al comuniunii noastre cu Dumnezeu. El intră prin întrupare în comuniune perfectă cu Dumnezeu ca om și în comuniune perfectă cu oamenii ca Dumnezeu”¹⁶.

Cu toate acestea, Fecioara Maria nu se bucură în islam de aceeași cinste ca în creștinism. Rămâne doar mama lui Iisus proorocul și atât. Nașterea lui Iisus pune în lumină maternitatea umană, excluzând maternitatea divină. Locul Mariei ocupă prim planul în islam chiar înaintea lui Iisus, pe când în creștinism, prin personalitatea sa, ocupă locul cel dintâi în ierarhia îngerilor și a sfinților, fără a se substitui lui Iisus. Maternitatea umană este o realitate pentru creștinism, dar niciodată văzută separat de cea divină. Susținerea dublei maternități a Fecioarei Maria fundamentează în persoana Mântuitorului omenitatea, realitatea trupului lui Hristos și implicit mântuirea neamului omenesc, dar și divinitatea – condiție esențială a calității de Mijlocitor. „Nașterea simultană a Dumnezeului și a omu-

¹⁴ Preot prof. Dumitru Stăniloae, *Poziția domnului Lucian Blaga față de Creștinism și Ortodoxie*, Editura Paideia, București, 1993, p. 87-88.

¹⁵ Jaroslav Pelikan, *Fecioara Maria de-a lungul secolelor*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 80.

¹⁶ Preot prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia...*, p. 82.

lui, adică a unei singure ființe divino-umane din Maria, fac din ea Maica Domnului sau Născătoare de Dumnezeu¹⁷.

În maternitatea Fecioarei Maria se împletește armonios omenitatea cu Divinitatea Mântuitorului. Sinoadele III și IV ecumenice au formulat în contextul dogmelor hristologice și soteriologice și doctrina cu privire la Fecioara Maria, ca fiind *Născătoare de Dumnezeu*. Oricâte paralele sau apropieri s-ar încerca între așa zisele puncte comune între creștinism și islam, punctele de vedere diferă substanțial. Atât în cazul lui Iisus, cât și al Mariei, se poate vorbi doar de o simplă omonimie și atât.

Personalitatea Fecioarei Maria și rolul ei în creștinism sunt date de persoana divino-umană a Mântuitorului pe care se fundamentează creștinismul. Fecioara Maria nu poate fi văzută și înțeleasă separat de Fiul său fără a o egaliza Mântuitorului sau fără a o minimaliza, învățătura creștină despre Maica Domnului nu obnubilează hristologia, este o învățătură echilibrată care indică cu claritate locul Fecioarei Maria în contextul iconomiei mântuirii.

Destinul omului se împletește cu viața lui Iisus Hristos, adică a Fiului lui Dumnezeu, care, prin ceea ce a făcut de la Întruparea Sa până la Înălțare, l-a ridicat pe om la rangul de fiu al lui Dumnezeu. Acest lucru înseamnă că omul a primit, prin faptele lui Hristos, un nou statut, cu implicații esențiale. Dumnezeu se manifestă, astfel, ca un Părinte, nu ca un despot. Dumnezeu îl cheamă pe om și îi oferă tot sprijinul să ajungă la starea cea mai înaltă, îndumnezeirea.

În islam, omul rămâne același, atât înainte, cât și după primirea *mesajului profetic*: putem spune că se găsește în stare naturală, închis într-o lume îngustă, trecătoare, implacabilă, căreia nu i se poate opune. Fatalismul este una dintre învățăturile care își fac cu ușurință loc printre textele Coranului. Omul este nepuțincios și fără voință personală, nu este liber și trebuie să se supună și să primească hotărârile, bune sau rele, care se iau în legătură cu el, fără să ridice capul și să se întrebe asupra lor.

Soteriologia oferă creștinismului originalitate, superioritate și un loc aparte între religiile lumii, atât în ceea ce privește islamul, cât și celelalte religii. Omul știe de unde și încotro se îndreaptă; Iisus Hristos ne dă însă această garanție prin Învierea Sa.

Pe terenul comun al credinței în același Dumnezeu revelat patriarhilor și profeților Vechiului Testament, religia creștină și religia islamică se întâlnesc, se intersectează și pot conviețui în pace și înțelegere deplină spre folosul popoarelor creștine și mahomedane. Orice fundamentalism este păgubitor acum și în viitor, este generator de conflicte absurde care nu au cum folosi lumii în curs de mon-

¹⁷ Preot Ioan G. Coman, *Și Cuvântul trup s-a făcut*, Editura Mitropolia Banatului, Timișoara, 1993, p. 394.

dializare, în care forțele rațiunii trebuie să descopere mijloacele unei perfecte cooperări. Coexistența spirituală este poate mai sigură și mai profitabilă decât tratațele și tranzacțiile politice. Sprijinul în Dumnezeu treimic, iubitor de oameni și adorarea lui Allah pot să îndemne la apropierea oamenilor și a popoarelor mult mai mult decât, cum cred unii, la ruptura relațiilor și la nașterea unor „soluții“ ostile generatoare de teroare și de crime. Dumnezeu este înainte de toate **Lumină** și El a cuprins în această Lumină pe toți fiii Săi.

Într-o posibilă concluzie, se poate spune că, din punct de vedere doctrinar, islamul și creștinismul se deosebesc considerabil și par de neconciliat. Totuși, omul este același și, cu siguranță, este făptura aceluiași Dumnezeu. Conduși de aceste gânduri în năzuințele lor, oamenii, dincolo de orice deosebiri religioase, vor găsi calea care duce la înțelegere, fără a exacerba propriile convingeri, ca și când ar fi singurii posesori ai **adevărului suprem**.

Câteva considerații asupra raportului dintre Vechiul și Noul Testament

Preot prof. dr. Ioan Barbu

Biblia sau Sfânta Scriptură este cuvântul lui Dumnezeu, așa cum au crezut și cred generații întregi de iudei (pentru Vechiul Testament) și creștini (atât pentru Vechiul, cât și pentru Noul Testament), fiind definită și ca „istoria mântuirii“.

Dacă aruncăm o privire asupra Cuprinsului unei Biblii moderne este suficient să constatăm că ea este, de fapt, o „bibliotecă“, adică o colecție de cărți foarte diverse, scrise în decurs de aproximativ zece secole, provenind de la zeci de autori diferiți. Unele cărți au fost scrise în ebraică (cuprinzând și unele fragmente în aramaică), altele în greacă. Ele prezintă genuri literare foarte diversificate, precum relatarea istorică, codul de legi, predica, rugăciunea, poemul, epistola, nuvela etc.¹

Denumirea acestei colecții, „cărțile“ (τά βιβλία, în greacă) a devenit un singular: Biblia (în greacă ἡ βιβλία). A fost considerată, deci, ca o singură carte sau Cartea prin excelență.

Toate aceste cărți provin de la oameni care au o convingere comună: Dumnezeu i-a chemat să formeze un popor care își are locul său în istorie, cu legislație proprie și norme de viață personală și colectivă. Ei mărturisesc cu toții ceea ce a făcut Dumnezeu pentru acest popor și împreună cu el. Ei înfățișează chemările lui Dumnezeu și răspunsurile oamenilor: întrebări, plângeri, laude, mulțumiri.²

Acest popor chemat de Dumnezeu a fost mai întâi Israel, apărut în istorie în jurul anului 1200 î. Hr., și angajat, ca toate popoarele vecine, în mișcările care au frământat Orientul Apropiat până la începutul erei creștine. Dar el se deosebea de celelalte popoare prin religia sa, căci Israel nu cunoștea decât un singur Dumnezeu, nevăzut și transcendent: Domnul. Poporul își exprima relația care îl unea cu Dumnezeul său printr-un termen juridic: Legământul. Întreaga sa existență

¹ Cf. *La Bible, traduction œcuménique – édition intégrale (TOB)*, Les Éditions du Cerf/Société Biblique Française, Paris-Pierrefitte, 1998, p. 13.

² Cf. *Ibidem*.

era supusă acestui Legământ și Legii care provenea din el, iar modul său de viață se deosebea din ce în ce mai mult de al celorlalte națiuni. Toată partea ebraică a Bibliei se referă la acest Legământ așa cum a fost el trăit și gândit de Israel până în secolul al II-lea î. Hr.

Poporul evreu, care s-a răspândit și mai mult în lume odată cu distrugerea centrului său religios, Ierusalimul, în anii 70 și 135 d. Hr., își continuă existența prin comunitatea iudaică, a cărei istorie frământată și adesea tragică se desfășoară mai tot timpul în exil. Diversele tendințe care o animă au drept fundament Scriptura și mai ales Legea, venerată ca însuși cuvântul lui Dumnezeu. Iudeii o citează și își întemeiază pe ea practicile din cadrul tradițiilor care, avându-și rădăcinile în viața vechiului Israel, au fost redactate după ruina națiunii și au alcătuit literatura rabinică.³

O dată cu dispariția națiunii iudaice, în secolul I s-a născut comunitatea creștină, care s-a desprins treptat de iudaism. Pentru creștini, istoria poporului lui Dumnezeu și-a găsit împlinirea în Iisus Hristos; prin El, Dumnezeu a adunat oamenii din toate neamurile pentru a forma un popor călăuzit de un nou Legământ sau un Nou Testament.

Cuvintele Legământ și Testament sunt două traduceri ale aceluiași cuvânt ebraic (*berit*). Cuvântul grec *diathéke* (ad litt. „dispoziție”) are două valori. În *Septuaginta* desemnează legământul lui Dumnezeu cu poporul Său (ebraicul *berit*), dar, în vorbirea obișnuită are sensul de *testament*, adică de act unilateral prin care cineva lasă rudelor sau altor persoane bunurile sale după moarte.⁴

Expresia „Vechiul Testament” reprezintă traducerea sintagmei grecești *παλαιά διαθήκη* prin care Sfântul Apostol Pavel desemna cărțile sacre citite în cursul slujbei sinagogale (II Corinteni 3, 14); acest „Vechi Legământ” se caracterizează, după spusele lui, prin predominanța exclusivă a literei care ucide, opunându-se „Noului Legământ” (II Corinteni 3, 6) vestit de profetul Ieremia:⁵ *Iată vin zile, zice Domnul, când voi încheia cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda legământ nou, însă nu ca legământul pe care l-am încheiat cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână, ca să-i scot din pământul Egiptului. Acel legământ ei l-au călcat, deși Eu am rămas în legătură cu ei, zice Domnul (Ieremia 31, 31-32).*

Ucenicii Domnului Iisus Hristos și urmașii nemijlociți ai acestora care au redactat Noul Testament au văzut în Iisus pe Cel care a împlinit nădejdea lui Israel

³ Cf. *Ibidem*, pp. 13-14.

⁴ Cf. Preot dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament, A-Z*, tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 523.

⁵ Cf. Edmond Jacob, *Vechiul Testament*, trad. de Cristian Preda, col. «Ce știi?», Ed. Humanitas, București, 1993, p. 5.

și a răspuns așteptării universale așa cum se manifestase ea în sânul acestui popor. În chip firesc, ei au utilizat limbajul cărților sfinte ale lui Israel cu toată încărcătura sa istorică și de experiență religioasă acumulate de-a lungul secolelor. Astfel, și comunitatea creștină a recunoscut în Vechiul Testament cuvântul lui Dumnezeu. Scripturile iudaice au fost prima Biblie a creștinilor, dar, în lumina credinței în Iisus Hristos, Vechiul Testament căpăta pentru ei un sens nou, devenind o nouă carte. De aceea iudeii și creștinii au la baza vieții lor religioase aceeași carte, Biblia, dar pe care o citează adesea în mod diferit. Cu toate acestea, Biblia continuă să-i cheme pe oamenii din toate țările și din toate timpurile să facă parte din poporul lui Dumnezeu, precum patriarhii, profeții, Iisus Hristos și ucenicii Săi. Carte a poporului lui Dumnezeu, Biblia este cartea unui popor încă pe cale.⁶

Cu alte cuvinte, Biblia nu constituie doar un vechi tezaur literar sau o colecție de documente asupra istoriei ideilor morale și religioase ale unui popor. Biblia nu este doar o carte în care se vorbește despre Dumnezeu, ci se înfățișează și ca o carte în care Dumnezeu vorbește omului, așa cum mărturisesc autorii biblici:

Căci aceste (cuvinte) nu sunt în deșert date vouă, ci acestea sunt viața voastră (Deuteronom 32, 47). Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele lui (Ioan 20, 31).

Există, așadar, mai multe moduri de a citi Sfânta Scriptură. Mai întâi, Vechiul Testament este (și) o *scriere literară*. „Cărțile pe care le cuprinde nu reprezintă întreaga literatură israelită, deoarece în canonul Vechiului Testament nu s-a reținut decât ceea ce era considerat a fi normativ pentru credință. El reprezintă totuși un document literar de primă însemnătate. Nu există gen literar care să nu fie inclus aici și se poate spune că, indiferent de genul cărui îi aparțin, creațiile din Vechiul Testament reprezintă adevărate capodopere ale literaturii universale...”⁷ În al doilea rând, Vechiul Testament este (și) o *scriere istorică*, este „cartea unei istorii; aceasta e prezentă pretutindeni, întrucât Vechiul Testament e înainte de orice mărturisirea unui popor despre destinul și vocația sa extraordinare. Doi termeni rezumă foarte potrivit concepția lui despre istorie: unitate și finalitate. Istoria e unică deoarece omenirea e unică. Crearea oamenilor după chipul și asemănarea lui Dumnezeu implică respectarea oricărei vieți (Facere 1, 26; 9, 6)... Finalitatea istoriei nu e sfârșitul, ci nașterea unei noi istorii, iar această speranță creează mereu alte sensuri și angajări”⁸. În al treilea rând – și cel mai important – Vechiul Testament este *cuvântul lui Dumnezeu*, atât pentru evrei cât și pentru creștini, creștinii considerând că suprema revelație a Cuvântului o constituie întruparea Sa în persoana lui Iisus Hristos, Vechiul Testament fiind citit în lumina

⁶ Cf. *TOB*, p. 14.

⁷ E. Jacob, *op. cit.*, p. 177.

⁸ *Ibidem*, pp. 178-179.

Noului Testament, care reprezintă singura „cheie hermeneutică“ ce îngăduie identificarea în faptele istoriei lui Israel ceea ce teologia numește „istoria mântuirii“.⁹

Evreii și creștinii sunt uniți de o istorie comună și de o aceeași carte. De aceea, „conștienți că Scriptura lămurește cartea lumii și cartea pe care o reprezintă fiecare din existențele noastre, sunt chemați să rostească adevărul central al Vechiului Testament și anume, că lumea, neamurile și indivizii sunt guvernați nu de un destin orb, ci de Domnul suveran și înțelept, al cărui cuvânt nu rămâne niciodată fără rod (Isaia 55, 11), căci e putere de viață și de mântuire“.¹⁰

Și Noul Testament este alcătuit din mai multe genuri literare (evangelie, fapte, epistole și apocalipsă, care, la rândul lor, conțin elemente de istorie, imnuri liturgice, omiletică etc.), deci și el poate fi citit ca o scriere literară, ca una istorică și, desigur, ca un „cuvânt al lui Dumnezeu“ adresat omului pentru mântuire. Așa cum spune marele teolog Oscar Cullmann, „elementul care unifică teologia Noului Testament e mai cu seamă *așteptarea sfârșitului*, comună tuturor cărților lui. Această nădejde se deosebește de cea a evreilor întrucât împărăția lui Dumnezeu nu mai e doar viitoare, ci deopotrivă viitoare și prezentă. Ea e de-acum întemeiată pe credința în ceea ce fusese deja împlinit în Hristos. E adevărat că la începuturile creștinismului, acest sfârșit era așteptat într-un viitor foarte apropiat, în timp ce, mai târziu, autorii Noului Testament au avut în vedere o perioadă mai lungă. E esențială însă, și în același timp comună întregului Nou Testament, (deci învățaturii lui Iisus din evangheliile sinoptice, celei din Faptele Sfinților Apostoli, ca și celei din epistole și Apocalipsă), convingerea că, o dată cu Iisus și în pofida ignorării duratei care ne separă de deplina sa desăvârșire, am intrat deja în faza ultimă a istoriei divine a mântuirii. Evenimentul central al mântuirii e unul istoric, aflat în strânsă legătură cu istoria neamului lui Israel, și chiar cu istoria lumii și cu evenimentele cu care se încheie această istorie. Relația amintită apropie credința din Noul Testament de cea din Vechiul Testament: ambele aparțin *aceleiași istorii a mântuirii*, iar acest caracter „istoric“ le distinge de religiile Antichității. Ele au fost de fapt ferite de eșecul suferit de acestea din urmă tocmai datorită absorbției și apoi dispariției lor în vastul sincretism gnostic, pericol pe care, de altfel, autorii Noului Testament îl presimțiseră și-l combătuseră“.¹¹

Adăugarea Noului Testament Bibliei ebraice, sau, mai bine zis „reunirea Noului și Vechiului Testament într-o unică «Biblie» înseamnă, în primul rând, că s-a împlinit, se împlinește și se va împlini un plan divin pe o cale istorică aparte, aleasă de către Dumnezeu și desfășurată în sânul istoriei generale, de la origini până la sfârșit. Ea înseamnă, pe de altă parte, că evenimentele hotărâtoare relatate în Noul

⁹ Cf. *Ibidem*, pp. 179-180.

¹⁰ *Ibidem*, p. 180.

¹¹ Oscar Cullmann, *Noul Testament*, trad. de Cristian Preda, col. «Ce știi?», Ed. Humanitas, București, 1993, pp. 187-188.

Testament sunt deopotrivă rezumatul acestei istorii particulare în întregul ei. Deși istoria mântuirii e împlinită în Hristos, ea continuă să se desfășoare în prezent și până la sfârșit, adesea în chip misterios și pe căi ocolite. Traseul e îngust, dar specificul planului divin al mântuirii expus în Biblie e tocmai folosirea, în vederea realizării intenției sale de mântuire a tuturor oamenilor, a acestei îngustări, care e o consecință a principiului teologic al alegerii și substituirii. Calea planului divin e alegerea unui mic număr, apoi a Unicului; ținta sa e însă universul¹², căci Fiul lui Dumnezeu, Cel Unul Născut, Mântuitorul nostru Iisus Hristos a fost primit la început de un număr mic de credincioși, de „rămășița“ lui Israel, de care vorbesc profeții Vechiului Testament în diverse contexte, de „rămășița aleasă prin har“, de care vorbește Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani (11, 5).

Tema „rămășiței credincioase“, singurul Israel adevărat, este subiacentă unui mare număr de texte din Noul Testament (Matei 3, 9, 12; 22, 14; Luca 12, 32 Ioan 1, 11 și urm.; 1, 47; Romani 2, 28; I Corinteni 10, 18; Galateni 6, 16); cu toate acestea încetează să mai aibă o existență autonomă. De acum Rămășița este Biserica¹³ și istoria ei. „Imensa bucurie și liniștea adâncă a primilor creștini, vizibile în întreg Noul Testament, sunt inspirate de conștiința, comună tuturor autorilor săi, că sunt porniți pe drumul acestei istorii aparte, aflându-se deci la unison cu întreg trecutul și întreg viitorul. Făcând parte din această istorie, timpul prezent, intermediar între Învierea lui Hristos și întoarcerea Sa, capătă întreaga sa semnificație de timp al Duhului Sfânt, de timp al Bisericii, al propovăduirii Evangheliei. Prin credință, omul Noului Testament își integrează existența individuală în cadrul acestei istorii, exact în momentul și în locul în care a fost așezat. Prin nașterea noastră naturală, facem parte din istoria familiei, poporului și lumii noastre; în Noul Testament, «a crede» înseamnă a te integra – în virtutea unei hotărâri a credinței, care reprezintă o «nouă naștere» – în această istorie aparte a mântuirii, al cărei pisc și sens este Hristos¹⁴, în lumina căruia citim și cercetăm Scripturile Vechiul Testament.

Noul Testament ne spune că „Vechiul Testament este fângăduință, imagine și umbră, iar Noul Testament este împlinire, adevăr și trup“. Învățătura Sfântului Apostol Pavel este clară în această privință: „toate acestea li s-au întâmplat acelora (iudeilor în pustie), ca preînchipuiri ale viitorului, și au fost scrise spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor (I Corinteni 10, 11)“. „Nimeni deci să nu vă judece pentru mâncare sau băutură, sau cu privire la vreo sărbătoare, sau lună nouă, sau la sâmbete, care sunt umbră celor viitoare iar trupul (este)

¹² *Ibidem*, pp. 188-189.

¹³ Cf. François Dreyfus, „Rămășiță“, în *Vocabular de Teologie Biblică*, coord. de Xavier Léon-Dufour et al., București, 2001, s. v.

¹⁴ O. Cullmann, *op. cit.*, p. 189.

al lui Hristos (Coloseni 2, 16-17).“ Între Vechiul și Noul Testament există, așa-dar, o legătură indisolubilă, intimă, o armonie evidentă. Vechiul Testament este prevestire care se împlinește în Noul Testament. „Într-adevăr, Legea având umbra bunurilor viitoare, iar nu însuși chipul lucrurilor, nu poate niciodată – cu aceleași jertfe, aduse neîncetat în fiecare an – să-i facă desăvârșiți pe cei ce se apropie (Evrei 10, 1).“ Cu acuratețe se exprimă în acest sens Fericitul Augustin: „Noul Testament se ascunde în cel Vechi, iar cel Vechi se vede clar în cel Nou.“¹⁵

Odată cu întruparea Domnului Hristos, revelația divină se desăvârșește, dar nu trebuie să uităm că Dumnezeu nu a vorbit și nu S-a revelat prin Fiul Său decât după ce – așa cum menționează Epistola către Evrei – S-a revelat progresiv: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul (1, 1-2)“. Revelarea progresivă a lui Dumnezeu și diversitatea ei reiese din aproape toate cărțile Vechiului Testament. Astfel, lui Adam i se descoperă creația; lui Osea i se descoperă dragostea nemărginită a lui Dumnezeu pentru om; la Isaia descoperim sfințenia Sa absolută; la Ieremia – Noul Legământ (31, 31-34); la Iezechiel – Legea și jertfa cea mare; de asemenea ni se descoperă nașterea Fiului din Fecioară pentru noi (Isaia 7, 14), precum și patimile Sale (53), dar și locul nașterii lui Mesia (Miheia 5, 1-2) sau timpul acestor evenimente (Daniel 9, 25-25).¹⁶

Apropo toate cărțile Vechiului Testament mărturisesc direct sau indirect despre Iisus Hristos. Adesea Domnul însuși, în cuvântările Sale, face aluzie la texte din Vechiul Testament pentru a le arăta ascultătorilor Săi că în persoana Lui se împlinesc cele profețite despre Mesia: „Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine (Ioan 5, 39).“ Sfântul Apostol Pavel le scrie Romanilor referindu-se la Vechiul Testament astfel: „toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățătura noastră, ca prin răbdarea și mângâierea care vin din Scripturi, să avem nădejde (15, 4)“. Astfel, cărțile Vechiului Testament, de inspirație divină, au o valoare veșnică.¹⁷

Vechiul Testament ne vorbește despre un singur Dumnezeu veșnic (Facere 1, 1, 21), neschimbat (Numerii 23, 19), atotștiutor (Psalm 7, 10), sfânt (Levitic 11, 44), înțelept și drept, care poartă de grijă tuturor (Isaia 41, 15) și voiește mân-

¹⁵ Preot Prof. Vl. Prelipceanu, Preot Prof. N. Neaga, Preot Prof. Gh. Barna, Preot Prof. Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*, tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, ediția a II-a București, 1985, p. 435.

¹⁶ Preot Petre Semen, *Așteptând mântuirea*, carte tipărită cu binecuvântarea Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Trinitas – Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000, pp. 415-416.

¹⁷ *Ibidem*, p. 417.

tuirea tuturor (Iezechiel 35, 11). Cu cât credinciosul creștin aprofundează mai temeinic Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, cu atât mai mult își dă seama că în ea își găsesc temeiul multe învățături dogmatice, precum cea despre îngeri (Fac. 16, 7; Daniel 10, 13; Judecatori 13, 20; Zaharia 1, 12 etc.), despre universalitatea păcatului strămoșesc (Osea 6, 7; Psalm 50, 7; Iov, 14, 4), despre nemurirea sufletului (Eccleziastul 12, 7), despre judecata particulară și cea universală, despre răsplata și pedeapsa veșnică etc.¹⁸ Tot astfel se poate spune și despre învățămintele morale ale Vechiului Testament, care în esență sunt valabile pentru totdeauna, fiind revelate. Dar Mântuitorul Hristos desăvârșește învățătura morală a Vechiului Testament, îmbogățind-o cu motivații spirituale: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc (Matei 5, 17)“. Perfecționarea Legii reiese din faptul că, în Predica de pe Munte, nu este condamnată doar fapta externă, ci și intenția: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu ucizi»; iar cine va ucide, vrednic va fi de osândă. Eu însă vă spun vouă că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă (5, 21-22)“. „Ați auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu săvârșești adulter». Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui (5, 27-28)“. Mântuitorul îi îndeamnă pe ascultătorii Săi spre desăvârșire ca virtute supremă și prag al îndumnezeirii în aceeași Predică de pe Munte: „Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este (5, 48).“¹⁹

Iată trei exemple ale raportului dintre profețiile Vechiului Testament (VT) și împlinirea acestora în Noul Testament (NT):

1) VT: Psalm 21, 1: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit?“

NT: Matei 27, 46: „Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare, zicând: Eli, Eli, lama sabahtani? adică: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?“

2) VT: Psalm 21, 7-8: „Toți cei ce m-au văzut m-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătinat-au capul zicând: Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-l pe el, mântuiască-l pe el, că-l voiește pe el.“

NT: Matei 27, 39, 43: „Iar trecătorii Îl huleau, clătinându-și capetele... S-a încrezut în Dumnezeu: Să-L scape acum, dacă-L vrea pe El!“ (cf. și Marcu 15, 29-32; Luca 23, 35-37).

3) VT: Psalm 21, 20: „Împărțit-au hainele mele loruși și pentru cămașa mea au aruncat sorți.“

NT: Matei 27, 35: „Iar după ce L-au răstignit, au împărțit hainele Lui, arun-

¹⁸ Cf. *Ibidem*, p. 417-418.

¹⁹ Cf. I. Mircea, *op. cit.*, p. 125.

când sorți, ca să se împlinească ceea ce s-a zis de proorocul: «Împărțit-au hainele Mele între ei, iar pentru cămașa Mea au aruncat sorți».²⁰

De altfel, împlinirea profețiilor mesianice este arătată și de formula prin care sunt introduse citatele în Noul Testament: „Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice: «Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu»...» (Matei 1, 22-23 cf. Isaia 7, 14). Alte exemple: Matei 2, 17-18 cf. Ieremia 31, 15; Matei 2, 5 cf. Miheia 5, 2; Ioan 19, 37 cf. Zaharia 12, 10 etc. Faptul că toate profețiile despre persoana lui Mesia s-au împlinit în Domnul nostru Iisus Hristos dovedesc că Vechiul Testament are valoare documentară durabilă, de mărturie doctrinară și autoritate divină.²⁰

Fără Vechiul Testament, Noul Testament n-ar avea suport real și istoric. Vechiul Testament este scriptura din care a izvorât Noul Testament. Că acesta din urmă este continuarea firească a celui dintâi o dovedesc și cele peste 3000 de aluzii la el.²¹

Între scrierile celor două Testamente există o unitate lăuntrică. Nici un text biblic nu poate fi izolat arbitrar, deoarece face parte integrantă din totalitatea Bibliei. Fiecare scriere în parte contribuie la unitatea întregului. „Parcurgând fiecare carte vechitestamentară se poate ușor constata că Vechiul Testament formează în sine o unitate, dar o unitate de creștere. Astfel, fiecare fază de dezvoltare a Vechiului Testament trebuie considerată în relație cu întregul. Fiecare text... depinde de revelația totală spre care se îndreaptă Scriptura, adică spre persoana Domnului Hristos... Ceea ce unește cele două testamente este Persoana Mântuitorului Hristos. Tot Aceasta este Cea care ține întregul edificiu al Sfintei Scripturi. Dacă Vechiul Testament ne spune că este Hristos, Noul Testament ne arată cine este Acesta“.²²

Legea Veche a fost un *pedagog spre Hristos* (Galateni 3, 24); ea și-a îndeplinit rolul său ca îndrumător spre Hristos fiindcă prin învățatura sa cuprinde adevărata idee despre un Dumnezeu unic. Ea a avut așezăminte prin care creștința în El s-a păstrat, s-a cultivat și s-a întărit. Prin Legea Decalogului poporul lui Israel a fost educat către o viață morală superioară, pregătitoare spre morala deplină a lui Hristos.²³ Prin revelația sa, prin profețiile mesianice și prin trăirea misterului lui Iisus oarecum prin anticipare, Legea Veche a deșteptat în sufletele credincioșilor dorul către mântuirea deplină, dată prin Iisus Hristos. Pentru dreptii Vechiului

²⁰ Cf. P. Semen, *op. cit.*, pp. 420-421.

²¹ Cf. *Ibidem*, p. 421 și *Studiul Vechiului Testament... cit.*, p. 437.

²² Cf. P. Semen, *op. cit.*, pp. 422-423.

²³ Cf. Preot prof. Vl. Prelipceanu și Preot prof. Gr. T. Marcu, „Cuvântul lui Dumnezeu în viața Bisericii“, în *Studii Teologice*, seria a II-a XXIII (1971), nr. 1-2, p. 35, iar mai pe larg la Isidor Onciul, „Legea Veche ca pedagog spre Hristos a corespuns pe deplin scopului“, în *Candela*, 1882, pp. 7-13, 73-78, 107-113, 159-166, 212-219.

Testament, cel Nou era virtual prezent. Pedagogia divină își atinge efectiv scopul său întrucât, datorită acestei pedagogii, ei intrau în regimul harului și trăiau, prin anticipare, într-un mod imperfect dar real, roadele harului. În cultul său și în așezămintele sale, Legea Veche a avut prototipuri ale cultului și ale Bisericii Legii Noi, iar sacrificiile Vechiului Testament au constituit prototipul sacrificiului desăvârșit adus pe Crucea de pe Golgota și reprezentat în sacrificiul euharistic.²⁴

Valoarea pedagogică a Vechiului Testament reiese mai ales în *caracterul tipologic* prin excelență al acestuia. Cuvântul τύποι (= amprentă, marcă, model) derivă de la verbul τύπτειν (= a tăia, a bate, a lăsa o urmă, a imprima). Τύποι este o schiță gravată în piatră, un model după care se execută o operă de artă. Modelul este făcut dintr-un material mai puțin prețios iar executarea lui este mai puțin îngrijită decât opera propriu-zisă. După autorii Noului Testament, Vechiul Testament, cu evenimentele, instituțiile, obiectele și ființele sale, este modelul, schița încă imperfectă a operei admirabile realizate de Dumnezeu în Noul Testament. Anumite evenimente, instituții, obiecte, ființe și persoane din Vechiul Testament, pe lângă semnificația lor proprie, prefigurează așadar realități superioare. Referindu-se la evenimentul exodului, Sfântul Pavel afirmă: „acestea s-au făcut pilde (τύποι) pentru noi, ca să nu poftim la cele rele, cum au poftit aceia“ (I Corinteni 10, 6), în sensul că acele fapte s-au întâmplat pentru a ne servi nouă ca prefigurări; sau: „toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului (τυπικῶι = «în mod prefigurativ»), și au fost scrise spre povățuirea noastră“ (10, 11). În Epistola către Romani (5, 14), Apostolul îl numește pe Adam „chip (τύποι) al Celui ce avea să vină“, adică al lui Iisus Hristos.²⁵

Noul Testament este, așadar, împlinirea celui Vechi. În evenimentele de la exod la Decalog și intrarea în Țara Făgăduinței (Isaia 63, 7-14) până la opera de răscumpărare a Noului Testament este vizibil același plan al mântuirii inițiat din veci de Dumnezeu, care se realizează sub acțiunea aceluiași Duh Sfânt (Evrei 9, 14). Planul lui Dumnezeu are drept scop final pe Hristos (Romani 10, 4), iar sensul său ascuns va fi descoperit de către Biserică (Efeseni 3, 10).²⁶

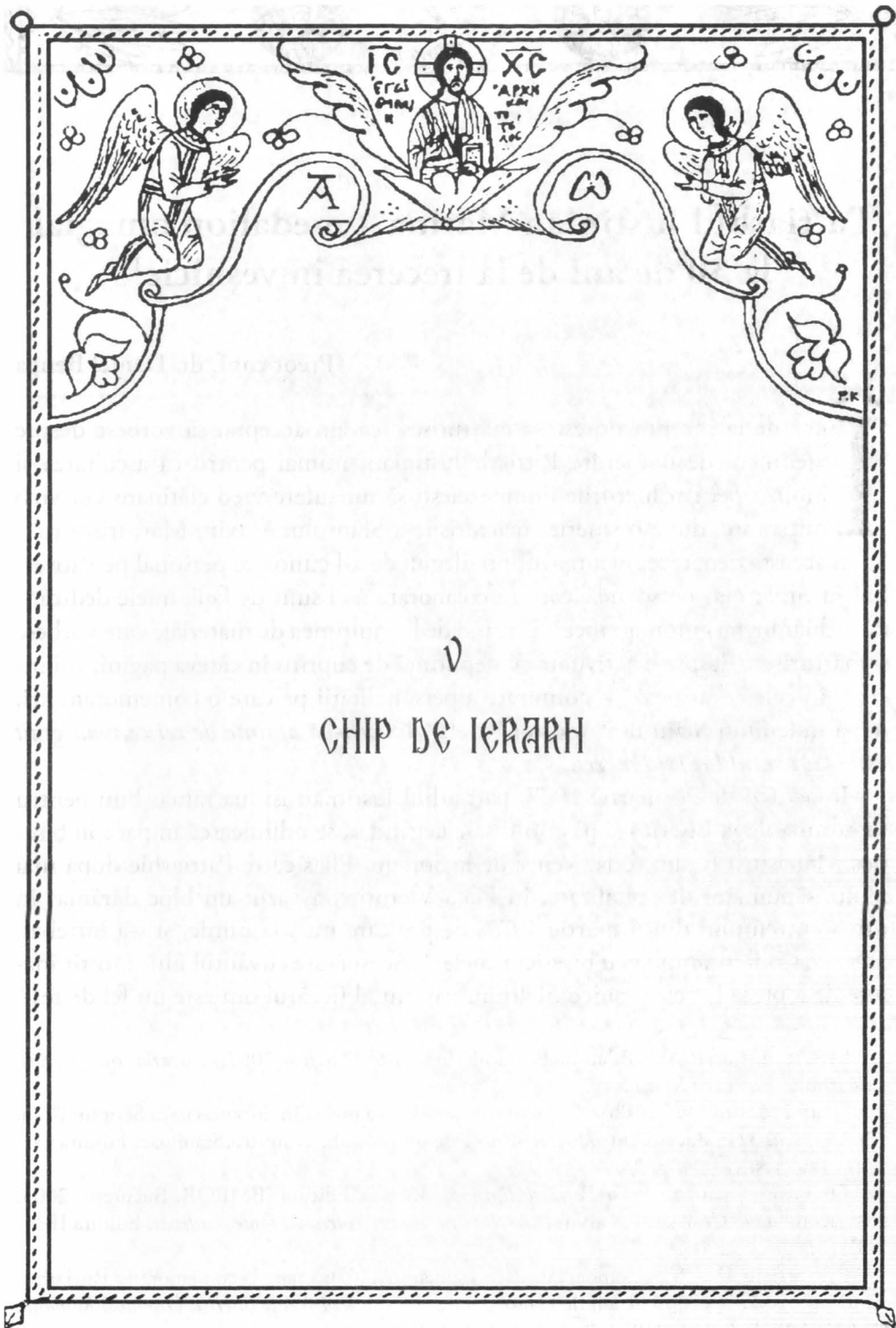
Cuvânt al lui Dumnezeu și istorie a mântuirii, Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament este o carte vie, care se adresează fiecărei generații, fiecărui popor și fiecărui om, iar Biserica este cea care îi poate îndruma, lumina și călăuzi pe oameni în tainele Sfintei Scripturi în calea lor spre mântuire. Paginile 1-4 ale acestui articol au fost citite în ziua de 21 martie 2007 la *Radio Trinitas*, în cadrul emisiunii „Atlas biblic“ (Autorul).

²⁴ Cf. *Ibidem*, pp. 35-36.

²⁵ Cf. *Ibidem*, pp. 36-37.

²⁶ Cf. *Ibidem*, p. 37.

v

CHIP DE IERARH

Patriarhul Justinian Marina – medalion omagial la 30 de ani de la trecerea în veșnicie¹

Preot conf. dr. Daniel Benga

Incă de la început doresc să mărturisesc că am acceptat să vorbesc despre vrednicul de pomenire Patriarh Justinian, numai pentru ca ascultarea și iubirea pentru lucrurile dumnezeiești să nu sufere vreo clătinare sau vreo micșorare, după o smerită mărturisire a Sfântului Maxim Mărturisitorul². Spun aceasta deoarece nu am avut privilegiul de a-l cunoaște personal pe Patriarhul Justinian, iar persoanele care au colaborat cu el sunt de față, unele dedicându-i chiar lucrări monografice³. Plecând de la mulțimea de materiale care vorbesc și mărturisesc despre o activitate cu neputință de cuprins în câteva pagini, voi încerca în cele ce urmează o conturare a personalității pe care o comemorăm azi, după îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Aduceți-vă aminte de cei ce v-au grăit vouă Cuvântul lui Dumnezeu”.

În acea zi de 26 martie 1977, patriarhul Justinian își lua rămas bun pentru totdeauna de la Biserica și păstoriții săi, alegând să se odihnească în pace în biserica Mănăstirii Radu Vodă. Venea de la Spitalul Elias către Patriarhie după mai multe săptămâni de spitalizare. În Piața Victoriei, a văzut un bloc dărâmat în urma cutremului din 4 martie 1977, despre care nu știa nimic, și s-a întrebat: „Dar ce s-o fi întâmplat cu bisericile mele?”. Acesta este cuvântul ultim rostit înainte de a pleca la cele veșnice⁴. Ultimul cuvânt al fiecărui om este un fel de test-

¹ Referat susținut în Aula Palatului Patriarhiei în ziua de 27 martie 2007, cu ocazia comemorării Patriarhului Justinian Marina.

² Sfântul Maxim Mărturisitorul, „Despre diferite locuri grele din dumnezeiasca Scriptură”, în: *Filocalia*, vol. 3, traducere, introducere și note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Hârismă, București, 1994, p. 25.

³ Dr. George Stan, *Părintele Patriarh Justinian Marina*, Editura IBMBOR, București, 2005. Preot Icon. Stavr. Constantin Pârveu, *Patriarhul Justinian. Mărturii, fapte și adevăr*, Editura IBMBOR, București, 2005.

⁴ P.F. Patriarh Teoctist, „Comoară de daruri sufletești”, (Cuvântare la comemorarea Patriarhului Justinian Marina la 50 de ani de la întronizare, 5 iunie 1998), în: *Biserica Ortodoxă Română*, CXVI (1998), nr. 1-6, p. 107.

ment personal, este ceea ce lasă „cu gură de moarte”⁵. Dacă am reformula această propoziție interogativă într-una afirmativă, ar suna astfel: „Aveți grijă de bisericile mele”, iar extinzând ecleziologic această afirmație ar însemna: „Aveți grijă de preoții mei, aveți grijă de monahii mei, aveți grijă de studenții mei, aveți grijă de credincioșii mei și de credința acestui neam”. Voi reveni asupra acestor expresii la sfârșitul prelegerii mele.

Patriarhul Justinian – sub semnul providenței dumnezeiești

Nu vreau să insist în rândurile următoare asupra biografiei celui de-al treilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, care ne este cunoscută tuturor, dar de dragul elevilor și al studenților, dați-mi voie să amintesc sub forma unei schițe etapele vieții sale: născut la 22 februarie 1901 în localitatea Suești, județul Vâlcea, a urmat între 1915 și 1923 Seminarul Sfântul Nicolae din Râmnicu-Vâlcea, iar între 1925-1929 Facultatea de Teologie din București. A fost hirotonit preot la 14 octombrie 1924 pe seama parohiei Băbeni-Vâlcea, fiind detașat la Catedrala episcopală din Râmnicu-Vâlcea în 1932, deținând și funcția de director al seminarului între anii 1932-1933. Numit preot paroh la biserica Sfântul Gheorghe din același oraș în 1933, a fost ales în 1945 arhiepiscop vicar al Mitropoliei Moldovei, după ce rămăsese văduv, devenind din decembrie 1947 până în mai 1948 Mitropolit al Moldovei. În data de 6 iunie 1948 a fost întronizat ca cel de-al treilea patriarh al Bisericii noastre, păstorind până în ziua de 26 martie 1977⁶.

Una din sarcinile unui istoric este să se întrebe asupra modului în care Dumnezeu lucrează în istorie, adică să urmărească manifestarea providenței divine, despre care Patriarhul Justinian afirma în Testamentul său că este conducătoarea

⁵ Dacă ne-am întreba care este ultimul cuvânt al Mântuitorului Iisus Hristos, îl întâlnim în Faptele Apostolilor 1, 8: „*Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului*”.

⁶ Cf. Preot lector Constantin Pătuleanu, „Personalitatea și activitatea Patriarhului Justinian (1948-1977), omul providențial trimis de Dumnezeu Bisericii Sale”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, CXVI (1998), nr. 1-6, p. 154-155. Bibliografia privitoare la Patriarhul Justinian este impresionantă. Pe lângă Apostolatul Social, publicat în 12 volume, a se vedea: Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române. La a XX-a aniversare a înscăunării Prea Fericitului Patriarh Justinian, Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1968, 642p. Privitor la bibliografia mai nouă cf. pr. lector Constantin Pătuleanu, *art. cit.*, p. 137 ș. u. Literatură nouă: Preot prof. Dr. Nicolae D. Necula, *Patriarhul Justinian Marina – ctitor de învățământ teologic românesc*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea București”, 2001, p. 21-35. Adrian Gabor și Adrian Nicolae Petcu, *Biserica Ortodoxă Română și puterea comunistă în timpul Patriarhului Justinian*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea București”, 2002, p. 93-154. George Enache, *Ortodoxie și putere politică în România contemporană. Studii și eseuri*, Editura Nemira, București, 2005, p. 15-156.

lumii⁷. De aceea voi urmări în cele ce urmează diferite aspecte ale modului în care cred că Dumnezeu a lucrat în istoria Bisericii Sale din ținuturile României prin personalitatea patriarhului pe care îl pomenim.

Orice ființă umană este o ființă liberă și trăiește în orizontul limitei și al misterului. Paradoxul libertății este acela că ea vine de dinaintea alegerii mele. Înainte de a mă fi întrebat, Dumnezeu alege pentru mine. Dumnezeu alege pentru fiecare dintre noi părinții, rasa, națiunea, epoca și religia. Plecând de la această realitate putem spune că „înainte de a mă construi prin propriile mele hotărâri, sunt ceea ce sunt prin hotărârile primite”⁸.

Dincolo de aceste hotărâri Dumnezeu cheamă slujitori ai Săi, pe care îi alege El Însuși, căci le spune apostolilor: „*Eu v-am ales pe voi, nu voi pe Mine*”. Acest Dumnezeu al nostru, care alege înainte de puțină alegerii noastre și-a îndreptat privirile către preotul Ioan Marina din Râmnicu-Vâlcea, alegându-l să devină arhieru vicar, Mitropolit al Moldovei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

În testamentul său Patriarhul Justinian istorisește despre un legământ existent în familia mamei sale, de a nu întrerupe șirul preoților, care dura de peste 300 de ani. Când el era copil acest legământ era pe punctul de a se întrerupe, deoarece cei doi frați și cele două surori ale mamei sale nu reușiseră să ducă la seminar nici un copil. Mama sa, și-a dat seama atunci „că ea era rânduită de la Dumnezeu să-și ducă copilul la Semniar și să-l facă preot – dând împlinire legământului”⁹. Dumnezeu, care pe toate le știe în atotștiința Sa, îl chemase deja la slujire pe viitorul patriarh.

După ce devenise preot în Râmnicu-Vâlcea, în vara anului 1944, mașina care îl conducea pe Gheorghe Gheorghiu Dej, evadat din lagărul de la Târgu Jiu, către București a făcut pană în apropiere de Govora, fugarul fiind găzduit timp de câteva ore de preotul Ioan Marina, apropiat al țărăniștilor care l-au ajutat să evadeze, Preotul Marina nefiind cu nimic implicat în strategia de evadare. Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania mărturisește referitor la acest episod: „sunt convins că nu întâmplător s-a stricat acel cauciuc de automobil în apropiere de orașul Râmnicu Vâlcea unde se găsea preotul văduv prin deces Ioan Marina”¹⁰. Deoarece nu l-a denunțat, viitorul patriarh a exploatat descendența morală asupra acestuia în folosul Bisericii.

⁷ Cf. Mihai Spătărelu, „Testamentul integral al patriarhului Justinian Marina”, în *Studia Historica et Theologica. Omagiu Profesorului Emilian Popescu*, Editura Trinitas, Iași, 2003, p. 802.

⁸ Gabriel Liiceanu, *Despre limită*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 23.

⁹ Cf. Mihai Spătărelu, *op. cit.*, p. 804.

¹⁰ † Bartolomeu al Clujului, „Amintiri despre Patriarhul Justinian”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, CXVI (1998), nr. 1-6, p. 114.

Atunci când patriarhul Nicodim i-a ales numele de călugărie, acela de Justinian, a ezitat să-l primească¹¹, fără să-și dea seama în anul 1945 că purta numele unuia dintre cei mai mari reformatori și organizatori ai imperiului bizantin într-o epocă de mari provocări. Era de fapt un nume ales profetic pentru unul din cei mai mari reformatori ai Bisericii noastre din toate veacurile, acest lucru întâmplându-se în toiu „noptii lungi și neguroase“ a comunismului, profețită de către patriarhul Tihon pe patul de moarte în 1925¹².

Astfel, istoria nu este un spațiu al întâmplării, ci al providenței, al lucrării lui Dumnezeu, chiar istoria politică este parte a istoriei acțiunii lui Dumnezeu în lume, care numai El Însuși știe gândul ce-L are pentru noi, gând bun nu rău, ca să ne dea viitorul și nădejdea (Ieremia 29, 11). Patriarhul Justinian a înțeles teologia Fericitului Augustin din *De civitate Dei*, care în cartea a XIX-a „canonizează“ experiența lui Israel în Babilon ca arhetip pentru dualitatea dintre formele de guvernare ale acestei lumi și manifestarea împărăției lui Dumnezeu, ca mod de coexistență a celor două cetăți. Plecând de la scrisoarea adresată de profetul Ieremia iudeilor aflați în captivitatea babilonică Augustin dezvoltă teologia a două entități, a două cetăți, coexistând în același timp și spațiu, poporul israelitean și cel babilonian. Printre exilați se aflau profeți care vesteau o întoarcere imediată din robie. Ieremia însă le scrie că se vor întoarce abia peste 70 de ani, îndemnându-i să se căsătorească, să-și zidească case și grădini, să mănânce din roadele lor și mai ales să se roage la Dumnezeu pentru binele țării în care sunt robi (Ieremia 29, 4-7)¹³.

Un patriarh profetic și vizionar

Patriarhul Justinian și-a dat seama de această realitate și a gândit o strategie pe termen lung, în care Biserica Ortodoxă Română să-și poată desfășura activitatea, conștient fiind că peste puterea comunistă domnește Dumnezeu, cel care pe toate le ține în viață. Patriarhul trecuse deja prin mai multe stăpâniri politice, de la cea legionară până la dictatura antonesciană, având experiența faptului că nici o orânduire socială omenească nu este o cetate stătătoare.

În același timp însă cel de-al treilea patriarh al Bisericii noastre a fost un profet. Amintesc doar două din afirmațiile făcute la începutul arhipăstoririi sale. Prima dintre ele, mărturisită tot de Î. P. S. Mitropolit Bartolomeu al Clujului, se

¹¹ Cf. Dr. George Stan, *op. cit.*, p. 22.

¹² Andreea Riccardi, *Secolul martiriului. Creștinii în veacul XX*, traducere de dr. Veronica Turcuș, Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 25.

¹³ Pentru detalii cf. Preot Daniel Benga, „Creștinism și Imperiu. «Teologia politică» de la Meliton de Sardes la Augustin“, în: *Teologie și politică: De la Sfinții Părinți la Europa Unită*, volum coordonat de Miruna Tataru-Cazaban, Editura Anastasia, București, 2004, p. 54-55.

referă la faptul că americanii nu vor veni, așa cum se aștepta întreaga țară: „Voi sunteți tineri, credeți că vin americanii. Eu nu voi încerca să vă stingheresc credința voastră, credeți ce vreți. Dar politica Bisericii o fac eu, iar eu sunt convins că americanii nu vin, sau cel puțin nu vin curând, că această stăpânire comunistă este de durată, iar strategia Bisericii trebuie să fie pe termen lung”¹⁴.

Această intuiție profetică l-a făcut pe Patriarhul Justinian să gândească la realizarea unui *modus vivendi* cu puterea comunistă. Iar Patriarhul a realizat acest *modus vivendi*: „Pe de o parte a pretins libertatea Bisericii, libertatea de a se organiza și, mai cu seamă, libertatea credinciosului de a crede și de a-și manifesta credința, iar pe de altă parte a oferit tot ceea ce se putea oferi, până când dogma putea fi atinsă”. Cu toate acestea Patriarhul Justinian nu a angajat Biserica sub nici o formă în lupta de clasă, spunând că aceasta „contravine principiului iubirii creștine”¹⁵.

Deschiderea arhivelor fostei securități a adus la lumină noi documente importante referitoare la activitatea și modul de gândire ale Patriarhului Justinian, care au arătat cât de complexă este epoca prin care am trecut¹⁶.

Într-o notă informativă din februarie 1949 este consemnat faptul că Patriarhul Justinian a refuzat publicarea în revista „Glasul Bisericii” a unui material elogios la adresa noii legi a cultelor, alcătuit de bibliotecarul Institutului Teologic Olimp N. Căciulă, mărturisindu-i acestuia că „peste 50 de ani, dacă se va mai vorbi de Karl Marx, se va vorbi numai despre un filozof oarecare, ale cărui învățături nu au avut rezultate practice durabile”¹⁷.

Experimentul comunist în încercarea lui de realizare a paradisului social terestru prin deportări, crime și minciună a sfârșit în moarte, împlinindu-se astfel profeția patriarhului Justinian. La fel ca și teologul rus George Florovsky, patriarhul Justinian a arătat că poarta Paradisului pierdut nu poate fi deschisă deplin de nici unul din experimentele sociale ale lumii, ci stă parțial încuiată, pentru că „probabil nu există nici o cheie pământească sau istorică pentru această încuietore ultimă. Nu există decât cheia eshatologică...”¹⁸.

Profilul misionar al preotului Ioan Marina

Într-o prezentare a vieții bisericești din Mitropolia Olteniei făcută în anul 1941 întâlnim la parohia Sf. Gheorghe din Râmnicu Vâlcea, unde păstorea pre-

¹⁴ † Bartolomeu al Clujului, *art. cit.*, p. 114.

¹⁵ *Ibidem*, p. 115.

¹⁶ Cf. Adrian Gabor și Adrian Nicolae Petcu, *op. cit.*, p. 97.

¹⁷ *Ibidem*, p. 98. Vezi, de asemenea, Adrian Gabor, „Profeția Patriarhului Justinian”, în: *Vestitorul Ortodoxiei*, XIV, nr. 286, 1 martie 2002, p. 1.

¹⁸ George Florovsky, *op. cit.*, p. 374.

otul Ioan Marina, o activitate administrativă, economică, socială și cultural-duhovnicească de invidiat. Biserica era renovată, casa parohială nou construită, biblioteca în bună stare, corul bisericii minunat, cantina bisericească hrănea 50 de copii, iar parohia oferea săracilor ajutoare în bani și natură. Cel care păstorea această comunitate era pr. iconom stavrofor Ioan M. Marina, născut 1901, în comuna Cermegești, Vâlcea, hirotonit la 14 octombrie 1924 și transferat în 1933, licențiat în teologie, fost director al seminarului teologic din Râmnicu Vâlcea¹⁹.

Părintele din această parohie se implicase în 1929 în mod decisiv pentru înființarea primei bănci populare cooperatiste din țară, Banca populară *Ajutorul* a preoțimii vâlcene, fiind în acea vreme preot în satul Băbeni din județul Vâlcea, devenind și președintele acesteia. Din fondurile create încă de la înființarea băncii, s-au ajutat preoții suferinzi în sanatorii și spitale, soțiile bolnave ale preoților, studenții teologi săraci, s-au ținut în viață cantine școlare, cantina bisericilor din oraș și multe altele.

În același timp preotul Ioan Marina era membru al societății „Renașterea”, cea mai mare societate a clerului din România, înființată în 1922, care avea ca țel o misiune mult mai eficientă în rândul poporului. Pentru aceste calități a fost transferat din Băbeni în Râmnicu-Vâlcea ca director al Seminarului și preot la catedrala episcopală în anul 1932²⁰. Toate aceste coordonate au fost definitorii pentru personalitatea viitorului patriarh, care ca arhiepiscop nu va face nimic altceva decât să extindă aceste realizări de la nivelul unei parohii, la nivelul unei patriarhii, iar acest lucru în toila dictaturii comuniste.

Patriarhul Justinian

Patriarhul care a trecut Biserica Ortodoxă Română prin „Marea Roșie”

După o scurtă păstorire la Iași ca arhiepiscop vicar între 1945 și 1947, iar mai apoi ca Mitropolit al Moldovei din decembrie 1947 până în iunie 1948, a fost ales și înscăunat ca patriarh la 6 iunie 1948.

Situația istorică a țării și cea economică a patriarhiei erau catastrofale în comparație cu perioada interbelică: țara fusese ciuntită prin Dictatul de la Viena și Pactul Ribbentrop-Molotov, Basarabia, Bucovina de Nord și Cadrilaterul pierdute prin Convenția de la Yalta din 1945, Rusia comunistă își impusese bolșevismul ateu peste Europa de Răsărit, țara era mistuită de secetă și foamete, vis-

¹⁹ Cf. *Viața bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*, Craiova, 1941, p. 678.

²⁰ Pentru o prezentare pe larg a activității pr. Ioan Marina în această perioadă a vieții vezi George Enache, *Ortodoxie și putere politică în România contemporană. Studii și eseuri*, Editura Nemira, București, 2005, p. 35-39.

terier patriarhiei goală, iar la toate acestea se adaugă măsurile luate de comuniști împotriva Bisericii²¹.

Se spune că patriarhul Nicodim, care cunoștea bine toate cele descrise mai sus, ar fi rostit următoarele cuvinte înainte de moarte: „numai Justinian poate face lumină și redresa Biserica străbună“²². O simplă enumerare a realizărilor patriarhului Justinian, care se poate întinde pe pagini întregi, ne duce cu gândul la un text celebru din Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, unde se vorbește despre puterea credinței: „*Prin credință au trecut israeliții Marea Roșie, ca pe uscat, pe care egiptenii, încercând s-o treacă, s-au înecat*“ (Evrei 11, 29). Prin credință Patriarhul Justinian a trecut Biserica Ortodoxă Română prin „Marea Roșie a comunismului ateu“. Deși i-a fost dat apelativul de patriarhul roșu, în special de către contracandidații săi la scaunul patriarhal, i-a copleșit pe aceștia cu realizările sale. Pentru a rămâne în duhul aceleiași Epistole către Evrei aș spune referitor la realizările sale: „Și ce voi mai zice? Căci timpul nu-mi va ajunge ca să vorbesc de Ghedeon, de Barac, de Samson, de Ieftae, de David, de Samuel și de prooroci, care prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor...“ (Evrei 11, 32-33).

Printr-o politică de echilibru între Biserică și puterea comunistă, patriarhul Justinian a reușit să smulgă multe concesii statului, în schimbul unor lucruri considerate de mai mică importanță, cum ar fi pastoralele mobilizatoare²³.

Cu un an înaintea morții, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la nașterea sa, și-a mărturisit programul pe care l-a urmărit ca patriarh al Bisericii:

„Două idei majore m-au călăuzit în tot ceea ce s-a realizat în cei 28 de ani de patriarhat:

Prima idee a fost și este unitatea Bisericii, așa cum a dorit-o și a cerut-o Mântuitorul Însuși: „*Ca toți să fie una*“ (Ioan 17, 21). Aceasta s-a concretizat în cunoscutele înfăptuiri: refacerea unității Ortodoxiei românești, în octombrie 1948; noua organizare a Bisericii și legislația ei în acord cu sfințele canoane și în contextul vremii noastre; preocuparea și realizarea uniformizării cultului Bisericii prin tipărirea și distribuirea în toate eparhiile Patriarhiei Române a tuturor cărților de slujbă, în frumos grai românesc.

În spiritul aceleiași idei de unitate, am reluat și amplificat legăturile cu toate Bisericile Ortodoxe surori; am promovat relații noi cu Bisericile Vechi-Orientale,

²¹ Cf. Diac. Prof. Petru David, „Patriarhul Justinian – un vizionar al veacului ce va să vină – 50 de ani de la întronizare – 1948 – 6 iunie – 1998“, în: *Biserica Ortodoxă Română*, CXVI (1998), nr. 1-6, p. 132-133.

²² *Ibidem*, p. 132.

²³ Cf. George Enache, *op. cit.*, p. 152.

cu Biserica Anglicană, cu Bisericile Vechi-Catolice, participând activ la lucrările și conferințele Consiliului Ecumenic al Bisericilor etc.

A doua mare idee a fost preocuparea mea ca Biserica Ortodoxă Română, potrivit bunelor ei tradiții de împreună-lucrătoare cu poporul căruia îi aparține, să fie o Biserică vie, activă... Urmărind această idee, am reorganizat învățământul nostru, punând teologia în slujba credincioșilor; am reorganizat monahismul, unind aici rugăciunea cu munca; am înființat cursuri de îndrumare pastorală și misionară pentru toți preoții Bisericii Ortodoxe Române...

Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române cu toate atelierele lui, asigură întreaga activitate editorială: reviste, cărți de cult, manuale teologice etc., precum, și cea de misiune și împodobire a sfintelor locașuri: icoane, obiecte și veșminte de cult etc.

Mănăstirile și bisericile noastre... au fost restaurate, împodobite, iar altele zidite din temelie²⁴.

Dacă la acestea am adăuga realizări ca organizarea diasporei Bisericii Ortodoxe Române, ctitorii pe aproape toate continentele lumii, prima canonizare de sfinți români, salarizarea de către stat a profesorilor și a preoților, cât și multe altele despre care timpul acestei seri nu ne permite să amintim, ne aflăm în fața unor izbânzi de neimaginat în plină teroare comunistă, de care toți ierarhii străini prezenți în țara noastră la diferite ceremonii se minunau și le apreciau.

Apostolatul social

Dacă până la instaurarea comunismului în România la jumătatea secolului al XX-lea majoritatea instituțiilor de asistență socială aparțineau Bisericii, în timpul regimului totalitar a fost interzisă orice activitate instituționalizată a Bisericii în domeniul activității caritativ-sociale, așezămintele ei fiind preluate de stat. Cu toate acestea ierarhii și preoții noștri și-au exercitat misiunea caritativă în parohiile pe care le-au păstorit.

Poate în chip paradoxal, tocmai în mijlocul acestei perioade atee s-a născut conceptul care a călăuzit întreaga activitate a patriarhului pomenit azi: *Apostolatul social*. Despre această sintagmă, marele patriarh al Bisericii noastre Justinian, afirmă că nu înseamnă nimic altceva, decât iubirea aproapelui și slujirea lumii, adică inima Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Fostul întâistătător al Bisericii noastre spunea că „în fiecare perioadă a istoriei, omenirea pune alte întrebări Bisericii. Astăzi, principala chemare a Bisericii este slujirea. Slujind pe Dumnezeu și pe om în cele mai nobile aspirații ale sale spre mai bine, ne împlinim misiunea

²⁴ Citat apud Dr. George Stan, *op. cit.*, p. 9. O prezentare mai detaliată a realizărilor patriarhului Justinian o face acesta și în Testamentul său.

noastră în contemporaneitate. Biserica nu este ceva închis în sine, Biserica este deschidere spre lume, Biserica trebuie să se facă tuturor toate, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, pentru ca pe toți să-i câștige pentru Domnul²⁵.

Nu doresc să insist asupra mării misiuni sociale a Patriarhului Justinian, deoarece cu toții o cunoaștem. Pe lângă așezămintele de asistență socială de la Mănăstirile Dealu și Viforâta destinate clerului mirean și cinului monahal, bursele acordate studenților, cantina Arhiepiscopiei din București, Casa de ajutor reciproc, Fondul de ajutor pentru personalul bisericesc, până la casele de odihnă pentru preoți, toate vorbesc despre un genial organizator în domeniul asistenței sociale. Ceea ce avem de învățat de la vrednicul de pomenire patriarh Justinian este însă creativitatea în slujirea socială. Vreau să mă opresc asupra unui singur exemplu. Pe când era Mitropolit al Moldovei în anii 1946-1947 a reușit trei fapte extraordinare pe lângă multe altele: plasarea a mii de copii orfani rămași după război în familii creștine, cazarea studenților ce dormeau în parcul Mitropoliei în mansarda Cancelariei mitropolitane și organizarea pomenirilor morților nu într-o singură zi, ci în fiecare zi la școală, unde sătenii se rânduiau cu pomenirea, astfel încât copiii să primească zilnic mâncare²⁶. Toate aceste mărturii constituie pentru noi cei de azi tot atâtea invitații la creativitate, pentru a vorbi lumii de azi despre iubirea lui Hristos pentru ea²⁷.

Testamentul Patriarhului Justinian pentru noi cei de azi

Redactându-și *Testamentul* în ultimul an al vieții sale, Patriarhul Justinian mărturisea că a făcut tot ceea ce i-a stat în putință pentru a spori spiritual și material „înflorirea Sfintei Biserici Ortodoxe Române”²⁸, urmând ca Dumnezeu și istoria să judece dacă a făcut bine sau rău ceea ce a făcut. Judecata lui Dumnezeu o să o aflăm atunci când vom merge și noi în ceruri, iar judecata istoriei a început în anii de după dictatura comunistă, personalitatea marelui patriarh începând să se contureze tot mai clar în urma lucrărilor monografice, a studiilor și a deschiderii arhivelor fostei securități.

Mult mai important decât aceasta este însă în momentul de față ceea ce trebuie să continuăm noi din lucrarea patriarhului pe care îl omagiem azi. Tot în

²⁵ † Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Apostolat social*, vol. 11, Editura IBMBOR, București, 1973, p. 41.

²⁶ O prezentare pe larg a problematicii legate de apostolatul social al patriarhului Justinian oferă Dr. George Stan, *Părintele Patriarh Justinian Marina*, Editura IBMBOR, București, 2005, p. 149-162.

²⁷ Acest subcapitol se bazează pe studiul meu „Apostolatul social al Bisericii: împlinirea lucrării în Hristos”, în: *Glasul Bisericii*, LXV (2006), nr. 9-12, p. 63-64.

²⁸ Mihai Spătărelu, *op. cit.*, p. 808.

Testamentul său, Patriarhul Justinian îi ruga cu toată căldura sufletului său pe urmașii săi, „ca cele neîmplinite în Biserica lui Dumnezeu din România, în Seminariile Teologice, în Institutele teologice Universitare să le împlinească și să le desăvârșească”²⁹.

Într-o lume marcată de „dictatura relativismului”, o lume care crede în horoscoape și previziuni astrologice, dar nu mai crede în Cuvântul Dumnezeului celui Viu, misiunea Bisericii noastre este fundamentală. Provocările sunt la fel de mari ca și în perioada comunistă, deși sunt de o cu totul altă natură. Biserica Ortodoxă Română are nevoie de luciditate și o analiză foarte precisă a evoluțiilor sociale, politice, economice și culturale, pentru a continua spiritul vizionar și creator al patriarhului care ne-a lăsat cu gură de moarte grija pentru Bisericile sale.

Am putea spune că din 1990 și până azi Biserica Ortodoxă Română a continuat „Apostolatul social” al patriarhului Justinian, aplicându-l în noul context al lumii contemporane. Biserica a reactivat o seamă de instituții de asistență socială, a înființat 11 specializări de Teologie – Asistență Socială în cadrul Universităților din România, iar Sfântul Sinod și Consiliul Național Bisericesc au aprobat în primăvara anului 1997 înființarea în cadrul Administrației Patriarhale a Sectorului “Biserica și Societatea”, care are în componența sa Biroul de Asistență Socială al Patriarhiei Române. Printr-o altă hotărâre sinodală din iunie 1998 s-a decis implicarea Bisericii Ortodoxe Române în programul național de protecție a copilului aflat în dificultate, iar în anii următori sfera de implicare a Bisericii a fost extinsă la aproape toate nevoile societății românești.

În ultimii cinci anii apostolatul social al Bisericii Ortodoxe Române a cunoscut un avânt neîntâlnit în întreaga istorie a Bisericii noastre. O simplă paralelă între anul 2003 și anul 2006 este elocventă: la sfârșitul anului 2003 în cuprinsul Patriarhiei Române funcționau 39 de orfelinate pentru copii, azi sunt 65, existau 12 aziluri pentru bătrâni, azi sunt 25, funcționau 40 de cantine sociale, azi activează 92, erau 19 cabinete și farmacii sociale, cât și 2 centre de diagnostic și tratament, iar azi sunt 33, și în fine funcționau 6 centre pentru asistența familiilor în dificultate, iar azi sunt 22. De programele oferite de aceste centre sociale beneficiază peste 270. 000 de persoane aflate în sărăcie, dificultați și nevoi, iar Biserica Ortodoxă Română cheltuiește anual milioane de EURO pentru aceste activități social-filantrice³⁰.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Informațiile au fost luate din studiul pr. prof. dr. Dumitru Colotelo, *Lucrarea caritativă a Bisericii Ortodoxe Române astăzi*, în Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar. 120 de ani de autocefalie (1885-2005), 80 de ani de Patriarhat (1925-2005), volum tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Editura IBMBOR, București, 2005, p. 455-480 și de pe site-ul Patriarhiei Române www.patriarhia.ro.

Dacă Patriarhul Justinian și-a pus arhipăstoria sub sintagma *apostolatului social*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a continuat și continuă această frumoasă lucrare socială pentru lume, care se reflectă în cele 18 volume de cuvântări, pastorale, omilii, predici și exegeze intitulate sugestiv „*Pe treptele slujirii creștine*”³¹. Modelul misiunii Bisericii în lume este acela al urmării lui Hristos, care n-a venit să i se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți (Mt. 20, 28). Conform acestei viziuni, Sfântul Apostol Pavel și ucenicul Timotei mărturisesc creștinilor din Corint: „*Nu că doar avem stăpânire peste credința voastră, dar suntem împreună-lucrători ai bucuriei voastre*” (II Corinteni 1, 24). Ceea ce Prea Fericitul Sa a exprimat în aceste volume este rezumat în apoftegmele părinților, unde se spune că slujitorii lui Dumnezeu nu sunt stăpâni ai credinței, ci slujitori ai bucuriei oamenilor. Această slujire a bucuriei oamenilor și această mărturisire a iubirii lui Dumnezeu față de lume constituie taina și centrul misiunii creștine în mileniul al treilea post-hristic.

În comparație cu asistența socială practică de bisericile occidentale, avem de reflectat asupra dimensiunii teologice a implicării bisericii în social, iar acest lucru nu poate porni decât de la teologia patristică. Modelele diaconale ale Bisericilor creștine din Europa de azi sunt diferite și aș îndrăzni să le definesc astfel: În timp ce Europa protestantă cunoaște o diaconie fără un diaconat sacramental, ancorat în viața euharistică a comunității ecleziale, noi ortodocșii ne aflăm în situația paradoxală a unui diaconat sacramental, dar fără slujire diaconală³². Discuția cu privire la restaurarea dimensiunii filantropico-diaconale a diaconatului este mult prea complexă și cu neputință de abordat în acest referat, dar este întemeiată pe alegerea celor șapte diaconi ai comunității apostolice din Ierusalim pentru slujirea de fiecare zi a văduvelor.

Un al doilea aspect al moștenirii lăsate de patriarhul Justinian se referă la școlile de teologie, pe care le-a iubit și le-a sprijinit, contribuind în mod substanțial la crearea „generației de aur” a teologiei românești, în frunte cu Părintele Dumitru Stăniloae. În același Testament amintit patriarhul Justinian spunea: „Am socotit că fără cultură Clerul va continua să rămână stăpânit de prejudecăți, de vicii și numai cu preocupări rituale”³³. De aceea, cere urmașilor săi să împlinescă și să desăvârșească lucrarea Seminariilor și Facultăților de Teologie, păstrând în bună

³¹ † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. 1-18, Editura IBMBOR, București, 1992-2006.

³² Cf. dr. Picu Ocoleanu, „Diaconie fără diaconat? Pledoarie pentru restaurarea caracterului sacramental al lucrării diaconale”, în: *Mitropolia Olteniei*, LVI (2004), nr. 1-4, p. 74-88.

³³ Mihai Spătărelu, *op. cit.*, p. 804.

stare de funcționare clădirile școlilor de teologie, dar și bibliotecile, prin achiziționarea de noi cărți³⁴.

Am putea spune că dorința vrednicului patriarh, ctitor de învățământ teologic românesc³⁵, s-a împlinit. Facultățile de Teologie și Seminariile s-au înmulțit. Se pare chiar că avem mai multe facultăți de teologie decât întreaga Ortodoxie, cursurile preoțești continuă an de an, așa cum a rânduit patriarhul Justinian, dar cu toate acestea mai sunt încă multe de împlinit privitor la calitatea învățământului teologic românesc.

Fățarnicia și falsitatea comuniștilor este înlocuită azi de provocări care pleacă de la Codul lui Da Vinci și Evanghelia lui Iuda până la așa-numitul „Mormânt pierdut al lui Iisus Hristos“, de la secularizare până la dictatura relativismului din societatea postmodernă, de la societatea de consum și până la sincretismul religios. În fața unor astfel de provocări avem nevoie de preoți și teologi destoinici, buni cunoscători ai teologiei biblice și patristice, cât și trăitori ai Adevărului Ortodoxiei, pe care îi formează școlile de teologie.

De aceea, prăznuirea de azi nu are voie să rămână simplă întâlnire, ci o aduce aminte din care toți cei ce au responsabilități în Biserică să-și regândească misiunea și chemarea de vestitori ai adevărului, ai bucuriei și ai dreptății în această lume zidită de dreapta lui Dumnezeu.

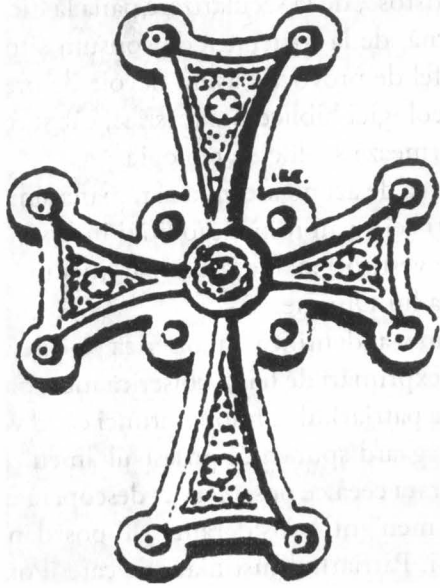
Patriarhul Justinian s-a identificat cu biserica pe care a păstorit-o, iar acest lucru devine evident în exprimări de felul: „biserica mea, preoții mei, călugării mei, studenții mei“, pe care patriarhul le folosea atunci când vorbea cu cei apropiați³⁶. Filozoful Sören Kierkegaard spunea că posesivul „meu“ sau „mea“, atunci când se referă la ființe, nu arată ceea ce posed eu, ci descoperă cui aparțin. Atunci când spunem „Dumnezeul meu“ nu considerăm că Îl posedăm pe Dumnezeu, ci arătăm cui aparținem noi. Patriarhul Justinian, pe care îl omagiem azi, a aparținut în întregime Bisericii sale, preoților săi, călugărilor săi, studenților săi, arzând ca o făclie de dragul „miresei lui Hristos“, pe care Dumnezeu a rânduit să o păstorească în România comunistă a veacului trecut.

³⁴ *Ibidem*, p. 804, 805, 808.

³⁵ Cf. pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Patriarhul Justinian Marina – ctitor de învățământ teologic românesc*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Universitatea București“, 2001, p. 21-35.

³⁶ Cf. Dr. George Stan, *op. cit.*, p. 195.

VI

DOCUMENTARE

Eva – de la unitate la schisma ontologică

Protos. conf. dr. Justinian Cârstoiu

Introducere. Despre creație

Religia își află dogmele și culoarea sa nativă în începuturile lumii; Dumnezeu, în bunătatea Lui fără de margini, l-a făcut pe om curat, într-o slava Sa. „Creația este o activitate continuă de care omul își dă seama cu recunoștință. Lucru adevărat nu numai în ce privește grija lui Dumnezeu față de individ, ci și în ceea ce privește ordinea lumii în general”.¹ Omul, în urma unui acces de perfidie, a pierdut curăția nativă și a fost decăzut din drepturile la moștenirea cerească: aceasta este temelia credinței și a moralei, în general. În creația lumii, și în creația omului făcut pentru a domni ca un suveran peste toate lucrările Creatorului, strălucesc atributele divinității. Căci, după spusele Sfântului Vasile cel Mare, „Omul este o făptură care a primit poruncă să devină Dumnezeu”.²

Creația este un act liber al voinței lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Damaschin vorbește despre diferența care există între facerea lumii și nașterea Cuvântului: „Fiindcă nașterea este o lucrare a firii și purcede din însăși firea lui Dumnezeu, trebuie în mod necesar ca ea să fie fără început și veșnică, altfel, Cel care naște ar suferi o schimbare, ar exista un Dumnezeu anterior și un Dumnezeu posterior. Cât despre creație, ea este lucrarea voinței, deci ea nu este din eternitate cu Dumnezeu”.³ În acest sens, facerea reprezintă doar începutul timpului. Dar, spune Sfântul Vasile cel Mare, „începutul drumului nu-i încă drumul și începutul casei nu-i încă casa, tot astfel începutul timpului nu-i încă timpul și nici măcar o parte mică din timp”.⁴

Actul facerii omului de către Dumnezeu este de o neasemănată măreție. Iată cum comentează Origen evenimentul: „*Să facem om*” (Facere 1, 26). Numai această creatură este desemnată ca fiind lucrarea personală a lui Dumnezeu. Dumnezeu nu a făcut decât cerul și pământul, soarele, luna și stelele și cum;

¹ *Introducere în fenomenologia religiei*, Edit. Plural, Iași, 1997, p. 203.

² Sfântul Vasile cel Mare, citat de Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, Edit. Christiana, București, 1995, p. 67.

³ Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Edit. Scripta, București, 1993, p. 113.

⁴ Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, Omilia 1, în P. S. B., vol. 21, p. 33.

omul, pe când toate celelate, spune Scriptura, au fost făcute la porunca Sa. Vezi care este măreția omului: este egalul celor mai mari și principale elemente. Este slăvit ca fiind egalul cerului; tot așa cum are făgăduința *împărăției cerurilor*. Este slăvit ca fiind egalul pământului; tot așa cum el speră să pătrundă într-un pământ bun, în „*pământul celor vii unde curge lapte și miere*“ (Ieșire 3, 8; 33, 3). Este slăvit ca fiind egalul soarelui și al lunii; tot așa cum îi este făgăduit să „*strălucească ca soarele în Împărăția lui Dumnezeu*“ (cf. Matei 13, 43).⁵

În păcatul primului om se află izvorul din care țâșnește răul sub toate formele: ignoranța spiritului, slăbiciunea voinței de a face binele, furia pasiunilor care pot conduce până la crimă: revolta naturii întregi împotriva omului revoltat pe Creatorul său. Dacă acest fapt primordial nu ar fi fost recunoscut ca atare, nu ar mai fi existat nici cult și nici morală. Căci prin ce cult am putea cinsti un Dumnezeu care lovește fără ca, în cele mai multe dintre cazuri, să putem vedea cauza, și care ne-ar putea părea a fi mai degrabă un tiran decât un tată. Sau: ce morală am putea întemeia fără să admitem în prealabil că toate patimile, fiind născute din păcat, reprezintă simptomele unei naturi corupte, și prin urmare trebuie reprimite. Or, doctrina fundamentală este învățată în primul articol al simbolului de credință: *Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl atotțitorul, făcătorul cerului și al pământului*.

Dar actul creației este un act derulat pe verticală: Facerea e spusă pornind de la originea divină. În actul și narațiunea Facerii, toate lucrurile se desfășoară progresiv între cer și planul terestru. Dar nu numai actul creației se derulează pe verticală, structura însăși a lumii e verticală, e o ierarhie de niveluri, locuite de entități proprii fiecărui nivel, e o suită de trepte angelice și nivel uman.⁶

Eva cea făcută din coasta lui Adam

Vechiul Testament reține puține date despre Eva (Viață), personajul feminin cel mai important din prima Carte a Bibliei – Facerea – cea care va avea cel mai însemnat cuvânt de spus în alegerea făgașului pe care omenirea îl va urma.

⁵ Origene, *Homilies sur la Genese*, trad. Louis Doutreleau, în *Sources chretiennes*, vol. 7 bis, Editions du Cerf, Paris, 1976, p. 57.

⁶ Textul *Facerii* lumii nu are un autor, în sensul modern al cuvântului; prin natura sa, nu este nici un mit, nici o legendă; este o învățătură sacerdotală, adică o știință sacră a unei origini foarte îndepărtate, transmisă din generație în generație de către preoții care o păzeau; obiect de reflexie, și temă de învățământ, a fost îmbogățită cu luare aminte cu noi aprecieri și experiențe de credință. Pentru a fi redactată, au fost necesare secole de meditație. Știința aceasta teologică și cosmologică, ca aceea care expune lista popoarelor din Facere 10, se practica în sanctuarele vechiului Israel. Dacă forma ultimă sub care a ajuns la noi datează din vremea exilului, rădăcinile ei se pierd în timp până la cea mai veche comunitate a lui Iahve, apud Gerhard von Rad, *La Genese*, Labor et Fides, Genève, 1968, p. 60 și urm.

„Când Dumnezeu a vrut să creeze femeia – se spune în *Midrash* – „El S-a întrebant: Din ce parte a trupului lui Adam o voi face?

Nu o voi face din cap, ca să nu fie orgolioasă.

Nici din ochi ca să nu fie curioasă;

Nici din ureche ca să nu asculte pe la uși;

Nici din gură ca să nu fie vorbăreață; Nici din inimă ca să nu fie invidioasă;

Nici din mână ca să nu fie hoață;

Nici din picior ca să nu fie umblătoare... Am s-o fac dintr-o coastă, o parte a trupului foarte ascunsă, ca să fie înclinată la supunere.

Și, creând fiecare membru, El spunea: „Să nu fie orgolioasă, curioasă, să nu tragă cu urechea, să nu fie vorbăreață, invidioasă, furăcioasă, umblătoare...”

Dar iată că ați aruncat în infern toate aceste planuri:

Căci ea nu a fost făcută din cap, dar este scris: „Fetele Sionului să meargă cu gâtul întins.”

Nici din ureche, dar trage cu urechea căci este scris: „Și Sara asculta la ușa cortului”.

Nici din inimă, dar ea este invidioasă, căci este scris: „Și Rașela a fost geloasă pe sora ei”.

Nici din mână, dar este hoață, căci este scris: „Și Rașela i-a furat pe Serafimi”.

Nici din picior, dar este umblătoare, căci este scris: „Și Dina ieși”.⁷

Există și o altă descriere a creării omului în capitolul 2 al Cărții Facerii unde se spune că Dumnezeu a făcut mai întâi omul, după chipul și asemănarea Sa. „În condiția omului eu disting ceva și mai covârșitor, ceva ce nu se află în altă parte: și a făcut Dumnezeu pe om după chipul și asemănarea Sa. Lucrul acesta nu se află precizat nici pentru cer, nici pentru pământ, nici pentru soare sau lună”.⁸

Și continuă Origen: „Cel care a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu este omul nostru interior, nevăzut, netrupesc, nesticător, nemuritor. Acestea sunt atributele pe care le recunoaștem în asemănarea cu Dumnezeu. A înțelege că ființa trupească a fost făcută după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ar lăsa loc presupunerii că Însuși Dumnezeu este trupesc și are o formă umană: o asemenea idee despre Dumnezeu este cu siguranță o nelegiuire.”⁹ Iar Fericitul August caută mereu pe Dumnezeu, chiar și atunci când crede ca să îndepărtează de El pentru dorul permanent din suflet după viața paradisiacă, petrecută în preajma Tatălui-Creator: „Căci ne-ai făcut pe noi după Tine și neliniștit este sufletul nostru până se va odihni în Tine”.¹⁰

⁷ *Midrash*, citat de Baruch Tercatin, Din înțelepciunea Torei și a Hasidismului, Colecția Judaica, Edit. Hasefer, București 2000, p. 33.

⁸ Origen, *op. cit.*, p. 57.

⁹ *Ibidem*, p. 59.

¹⁰ Fericitul Augustin, *Confessiones / Mărturisiri*, Trad. Prof. dr. Nicolae Barbu, EIBMBOR, București, 1994, p. 85.

Sau cum minunat spune Iustin Popovici: „Creând pe om după chipul Său, Dumnezeu a revărsat în ființa lui dorul după nemărginirea dumnezeiască a vieții, după nemărginirea dumnezeiască a cunoștinței, după nemărginirea dumnezeiască a desăvârșirii. Tocmai din acest motiv, dorul nemărginit și setea ființei omenești nu pot fi satisfăcute integral de nimic altceva decât numai de Dumnezeu. Proclamând desăvârșirea dumnezeiască drept scopul principal al existenței omenești în lume – *„Fiți, deci, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este“* (Matei 5, 48) – Hristos a dat prin aceasta răspunsul la căutarea și nevoia fundamentală a ființei omenești create după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și pline de nostalgia după Dumnezeu“.¹¹

Dumnezeu l-a pus pe om în grădina Edenului ca să o lucreze și să o păzească; i-a poruncit să nu mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului pentru ca să nu moară „... în ziua în care vei mânca din el vei muri negreșit“ (Facere 2, 17) și numai după aceea, a decis Dumnezeu : „Nu este bine ca omul să fie singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el“ (Facere 2, 18).¹² Și aceasta pentru că, după ce Adam a pus „nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor sălbatice“ (Facere 2, 20), Dumnezeu vede că *nu s-a găsit ajutor de potrivă lui* (Facere 2, 20). Și astfel, Dumnezeu a făcut femeia din coasta lui Adam și i-a dus-o acestuia; atunci Adam a spus: „Iată, aceasta-i os din oasele mele și carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup“ (Facere 2, 23-24).

„În relatarea biblică despre crearea omului, adevărul privitor la chipul lui Dumnezeu, care este întipărit în om, este urmat și completat de distincția firilor, diferențierea bărbat – femeie“¹³. „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat și femeie i-a făcut pe ei“ (Facere 1, 27). Sfântul Vasile cel Mare spunea următoarele: „Virtutea bărbatului este deopotrivă cu cea a femeii, căci venirea lor în lume este deopotrivă de demnă, așa încât răsplata este aceeași pentru amândoi... Pentru că au aceeași fire, ei au aceleași puteri, iar cei ce fac aceeași faptă primesc aceeași răsplată“.¹⁴ Și aceasta pentru că omul – bărbat și femeie – în virtutea creației sale, este legat de lumea inferioară

¹¹ Arhimandritul Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeu-Om*, Trad. Preot prof. Ioan Ică și diac. Ioan I. Ică jr., Edit. Deisis, Sibiu, 1997, p. 118.

¹² Omul, fiind superior tuturor animalelor, nu-și poate găsi un ajutor decât în ceea ce este „carne din carnea sa și os din oasele sale“. O astfel de persoană a făcut Dumnezeu pentru el. De aceea, părăsindu-și părinții, bărbatul se va alătura femeii prin iubire, devenind amândoi „un trup“. Apud Xavier Leon-Dufour, *Vocabular de teologie biblică*, p. 100.

¹³ Christos Yannaras, *Abecedar al credinței*, trad. Preot dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 1996, p. 87.

¹⁴ Sfântul Vasile cel Mare, citat de Georges Habra, *Iubire și senzualitate*, Traducere Dora Mez-drea, Editura Anastasia, București, 1994, p. 47.

prin materia din care a fost făcut și de lumea superioară prin suflul de viață care a fost revărsat asupra lui. Căci omul este în același timp trup și suflet – trupul trăind și acționând prin suflet, sufletul manifestându-se prin trup. Omul, această ființă sublimă, rezumă în sine marele mister al unității universale: el reunește în sine toate darurile Duhului și toate puterile materiei. Sau, cum spunea Paul Evdokimov: „Poziția omului în lume este unică, el se situează exact între spiritualitatea îngerilor și materialitatea firii; în alcătuirea sa el le include pe amândouă...”.¹⁵ Dumnezeu a făcut din el o ființă inteligentă, morală și sociabilă.

„Dar să vedem cum, după chipul lui Dumnezeu, omul a fost făcut bărbat și femeie – spune Origen.

„Omul nostru interior este constituit din spirit și suflet. Să spunem că spiritul este masculinul; pe suflet îl putem declara femininul. Dacă se înțeleg și se potrivesc între ei, prin unirea lor cresc și se înmulțesc; ei nasc, drept fii ai lor, gândurile bune, reflexele folositoare prin mijlocirea cărora ei umplu pământul și sunt stăpânii lui; adică, stăpânindu-și înclinațiile cărnii, ei o transformă și o poartă spre țeluri mult mai minunate și astfel ei sunt stăpânii trupului, și nu tolerează nici o revoltă a cărnii împotriva voinței spiritului. Dar dacă sufletul care este unit cu spiritul și cuplat cu acesta, ca să ne exprimăm astfel, se coboară uneori la plăcerile trupești și își îndreaptă înclinațiile către bucuriile carnale, chiar dacă pare a se supune avertismentelor salvatoare ale spiritului și cedează în favoarea viciilor trupești, acest suflet, murdărit ca de un adulter trupesc, nu poate nici să crească și nici să se înmulțească în mod legitim, căci Scriptura declară că fiii născuți din adulter nu ating desăvârșirea (Înțelepciunea lui Solomon 3, 16: „*Fiii desfrânaților nu vor avea desăvârșire și sămânța ieșită din patul nelegiuit se va stinge*”). Cu adevărat, un asemenea suflet, care lasă la o parte unirea cu spiritul și se dedă cu totul înclinațiilor cărnii și dorințelor trupești, ca și cum s-ar întoarce fără de rușine de la Dumnezeu, va auzi spunându-i-se: „... *ai avut frunte de desfrănată și nu te-ai rușinat*” (Jeremia 3, 3). De aceea, va primi pedeapsa unei desfrănate și va fi dată poruncă ca fiii să-i fie măcelăriți (Isaia 14, 21: „*Pregătiți măcelul feciorilor din pricina fărădelegilor părinților lor*”).¹⁶

În fapt, Eva nu a fost creată, așa cum a fost creat Adam; venirea ei la viață este o reală naștere, căci Eva se desprinde din Adam. „Aceasta înseamnă că în momentul în care actul creator al lui Dumnezeu îl cheamă pe Adam la viață, acesta conținea deja în el partea lui constitutivă, jumătatea lui, pe Eva... Crearea lui Adam este o creație a celulei umane originare, a omului ca bărbat-femeie, elemente masculine și feminine în fuziunea lor originară încă nediferențiată.”¹⁷ Că este așa ne-o spune Cartea Sfântă: *Să facem om* (singular) *și ei vor stăpâni* (plural); *Și Dumnezeu l-a făcut pe om* (singular) *și a făcut bărbat și femeie* (plural, raportat la singularul om) (Facere 1, 27).

¹⁵ Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 66.

¹⁶ Origen, *op. cit.*, p. 69.

¹⁷ Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 145.

Distincția care se face acum între bărbat și femeie este departe de adevărul inițial. La acest punct inițial relatat acum în Cartea Facerii, cele două aspecte ale omului sunt inseparabile, „că o ființă umană masculină sau feminină luată izolat și considerată în sine, nu este în mod desăvârșit un om. Nu există, ca să spunem așa, decât o jumătate de om într-o ființă izolată de elementul ei complementar. Nașterea Evei apare deci ca marele mit al deofințimii principiilor complementare ale ființei umane – bărbat-femeie, arhetipul de la început al ființei umane în întregul ei”.¹⁸

Sfântul Grigorie cel Mare, în *Comentariul său la Cartea I Regi*, explică diferența dintre primul bărbat- Adam și Adevăratul Bărbat – Iisus Hristos: „*Vir* (bărbat) provine, după cum se știe, din *virtus* (virtute). În paradis, unde a fost creat, omul a intrat în conflict cu îngerul apostat, dar el nu a știut cum să-i reziste folosind virtutea pe care o primise odată cu facerea sa. Creat puternic, dar căzut în mod laș sub jugul potrivnicului său, nu s-a arătat bărbat în luptă, așa cum îi fusese dat să fie. Oricât de puternic ar fi fost, îi era imposibil, după condamnarea neamului omenesc, să fie superior potrivnicului care îl dovedise, în afară de cazul în care această natură omenescă nu ar fi fost asumată de Cel care se află deasupra oamenilor.

„Iată de ce Creatorul nostru a devenit, în luptă, învingătorul nostru. S-a arătat El a fi un adevărat bărbat? Desigur, având în vedere virtutea pe care a arătat-o El și-a asumat natura noastră, pentru ca aceasta să devină prin El victoriească și să-și redobândească noblețea cu care fusese dotată. În Mântuitorul nostru, slăbiciunea acestei naturi se va preface, astfel, în forță, pe când la Adam, forța devenise slăbiciune. În pustiu, în timp ce postea ispititorul s-a apropiat de el și, recurgând la armele care îi aduseseră cândva triumful, trimise către El săgețile numite lăcomie, orgoliu, trufie; dar acestea s-au frânt într-o rezistență fără cusur. Acest triumf al Mântuitorului nostru a arătat în mod strălucit că El era *bărbat* (*vir*), pentru că a învins forța îngerului apostat, câștigător altădată opunându-i nu puterea divinității Sale, ci slăbiciunea omenescului din El.”¹⁹

De ce nu a făcut Dumnezeu un singur om – bărbatul? Rabinii evrei răspund la întrebarea aceasta în felul următor: „Pentru ca păgânii să nu spună: „În ceruri nu este decât o singură conducere“. Un alt motiv: „Din cauza Dreptilor și a celor răi. Pentru ca Dreptii să nu spună: „Noi suntem fiii Celui Drept“ și pentru ca cei răi să nu spună: „Noi suntem fiii unui om rău“.

„Un alt motiv: din cauza familiilor de pe pământ: pentru ca familiile de pe pământ să nu se invidieze una pe cealalta, căci dacă în situația actuală, atunci când sunt descendente ale aceluiași bărbat se invidiază una pe alta, cât de mare ar fi invidia aceasta dacă ar fi descendente din mai mulți.“

¹⁸ *Ibidem*, p. 146.

¹⁹ Gregoire le Grand, *Commentaire sur le Premier Livre des Rois*, în „Sources Chretiennes...“

„Un alt motiv: din cauza tâlharilor: acum, când aceștia sunt descendenți din același bărbat, ei fură și tâlhăresc, cu cât mai mult ar face ei treaba aceasta dacă ar fi descendenții mai multor bărbați?”²⁰

O explicație dată tot de un rabin ar fi următoarea: „...în singurătate, omul se poate gândi că ar fi perfect. Existența semenilor constituie un sprijin în a vedea ce trebuie corectat și schimbat. Văzând un defect la unul din semeni, omul trebuie să se întrebe dacă nu cumva l-ar avea și el.”²¹

Exegeza creștină și discuțiile pe tema aceasta purtate de creștini sunt mult mai profunde și răspund cu adevărat nevoii omului de a cunoaște aceste adevăruri dintru început. „Conform criteriilor exegezei eclesiale, trebuie să vedem în imaginea primului om integral unitatea nedespărțită a naturii umane. Dar identitatea fizică în ceea ce privește carnea și oasele (Facere 2, 23) nu este suficientă pentru a asigura acea unitate a naturii umane care ar fi făcut din om chip al unității dumnezeiești treimice. Modelul treimic de viață este unitatea ca și comuniune de iubire, comuniune de ipostasuri distincte și libere, și nu o unitate dată în chip natural. În felul acesta ne întoarcem din nou la nevoia distincției între bărbat și femeie pentru a realiza în limitele creatului chipul și arătarea vieții necreatului”²².

Mucenița Iulita, pe când suferea martiriul, le îndemna pe femeile prezente în felul următor: „Suntem din același aluat ca și bărbații; am fost făcute, ca și ei, după chipul lui Dumnezeu; destoinice de virtute, la fel ca pe bărbați le-a creat Dumnezeu și pe femeie! Oare nu suntem cu totul înrudite cu bărbații? Dumnezeu n-a luat numai carne când a făcut-o pe femeie, ci și os din oasele lui (Facere 2, 21-23). De aceea suntem și noi, ca și bărbații, datoare Stăpânului cu statornicie, cu tărie de caracter și cu răbdare!”²³

Dar iată bărbatul și femeia pentru prima dată față în față. El este îmbrăcat doar cu razele trupului său, ea acoperită doar cu părul ei. Ce face Adam în Paradis? Nimic, în afară de unele mici lucrări de grădinărit.²⁴ El este regele Paradisului, dar este un rege destul de leneș. Eva, abia trezită la viață, muncește. Dar consideră că munca aceasta este destul de monotona și atunci dorește să rupă monotonia aceasta visând la glorie, la libertate și la câte altele...²⁵

²⁰ Apud *Le Feminisme de la Bible*, p. 10. *Povestiri din Talmud*.

²¹ Rabinul Baal Sem-Tov, citat de Baruch Tercatin, *Din înțelepciunea Torei și a hasidismului*, Editura Hasefer, București, 2000, p. 23.

²² Christos Yanaras, *op. cit.*, p. 88.

²³ Apud Georges Habra, *op. cit.*, p. 48.

²⁴ „A cultiva” grădina Raiului, deschide perspectivele „culturii”. „Aceasta, în diferențierile ei anagogice, se depășește pe ea însăși și tinde către cult, către liturghia cosmică, neîncetata cântare a toată suflarea. : „Cânta-voi Domnului în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi” (Ps. 103, 34); Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 67.

²⁵ În ce privește aducerea în timp a paradisiului, trebuie să aducem în discuție câteva date, cunoscute probabil de noi toți. Astfel, altarul bisericilor creștine este locul care include ideea simbolică de spațiu

În povestirea despre Ispitire și Cădere, Biblia este foarte laconică. De altfel, tocmai în aceasta constă grandoarea ei. „Și a zis șarpele către femeie: «Dumnezeu a zis El oare să nu mâncați roade din orice pom din rai?... Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul»“ (Facere 3, 1, 4-5).

În fapt, dând această poruncă, spune Sfântul Chiril al Alexandriei, a vrut să-l pună pe Adam sub o lege, pentru a-L recunoaște pe Creatorul său. Și aceasta pentru că, la un moment dat, „omul era întipărirea slavei celei prea înalte și era chip pe pământ al puterii celei dumnezeiești. Deoarece se cuvenea ca acela care ajunsese la atâta faimă și desfătare să știe și să cunoască bine că are pe Dumnezeu drept împărat și domn, și pentru ca nu cumva să alunece ușor din pricina ferici-rilor lui prea mari către dorința de a se scutura de puterea și de covârșirea Aceluia Care avea puterea întreagă; de aceea, îndată i-a dat o lege și a așezat amenințarea pedepsei alături de călcarea acestei legi. Căci nu se afla și nu era în lume păcatul, atâta timp cât omul era singur. Și pentru ca să fie omul supus legii, i-a tâlcuit lui și felul păzirii acestei legi: „Din toți pomii din rai poți să mănânci; iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit“ (Facere 3, 16-17).²⁶

paradisiac: e așezat la răsărit, ca și grădina Edenului, sădită de Dumnezeu, Facere 2, 8: „Apoi Domnul Dumnezeu a sădit o grădină în Eden, spre răsărit și a pus acolo pe omul pe care îl zidise“. Cînd stăm în biserică, stăm cu fața către tâmpla care desfășoară de cele mai multe ori ample și foarte elaborate motive vegetale, o grădină verticalizată. Stăm cu fața către grădina paradisiacă al cărei acces a fost redeschis, din punct de vedere creștin, de către al doilea Adam, de către noul Adam, care e Hristos. : I Cor. 15, 45: „Făcutu-s-a omul cel dintii, Adam, cu suflet viu; iar Adam cel de pe urmă cu duh dătător de viață“; Luca: genealogia lui Iisus pînă la Adam. Cum bine știm, iconografia ușilor altarului – purtând ele în-sele de multe ori același tip de decorație vegetală – figurează Bunavestire: de o parte îngerul vestitor, de cealaltă parte Maria. Interpretarea teologică – pusă în imnografie, ca și în imagine – spune că actul întrupării, anunțat și semnificat aici prin scena Bunevestiri, e cel care a redeschis calea spre Pomul Vieții din mijlocul grădinii paradisului. Iată o cântare intonată înainte de sărbătoarea Nașterii lui Iisus, care e în fond o meditație teologică, o hermeneutică a evenimentului Nașterii: „Pregătește-te Betleeme pentru că s-a deschis tuturor Edenul! Împodobeste-te Efrata, pentru că pomul vieții a înflorit în peșteră din Fecioara! Pintecele ei s-a arătat rai înțeleghător (paradis noetic), în care este dumnezeiescul pom, din care mîncînd vom fi vii și nu vom muri ca Adam. „Hristos Însuși este acest Pom al Vieții depline, necoruptibile, divine, la care avem acces în mod ritual – în liturghie – prin eucharistie. Direcția care duce de la intrarea în biserică spre altar, axa principală a bisericii trasează, așadar, un drum de reîntoarcere în paradis, e accesul din nou posibil către acest spațiu și această stare – care e starea nefraturată, integrală a umanului, starea în care el comunica, s-ar spune, în mod „natural“ și permanent cu Dumnezeu. Au existat comentarii care pun o corespondență explicită între biserică și paradis. După Clement Alexandrinul „Adam îl semnifică pe Hristos, Eva semnifică Biserica“. Elementele vegetale care se ivesc mai peste tot în spațiul bisericii (pe capiteluri, în crucea cu ramuri, pe detaliile de pictură sau de sculptură) au și această funcțiune: de a face prezentă starea originilor, starea grădinii paradisiace.

²⁶ A celui dintre Sfinți Părintelui nostru Chiril Papă și Arhiepiscop al Alexandriei, *Cartea Glăfrelor; adică a locurilor mai adânci și mai greu de înțeles din Sfintele Scripturi*, Cap. *Despre Adam*,

În același sens, Sfântul Irineu de Lugdunum comentează astfel: „Însă, pentru ca omul să nu gândească lucruri mari despre sine, nici să nu se preamărească ca și cum nu ar fi avut nici un stăpân, din pricina stăpânirii care i-a fost dată și a păr-tășiei cu Dumnezeu-Creatorul său, depășindu-și limitele, și pentru ca nu cumva să aibă cugetarea semeață înaintea lui Dumnezeu, o lege i-a fost dată din partea lui Dumnezeu, pentru ca, el să știe că avea un stăpân, pe Domnul tuturor. Iar El i-a pus anumite opreliști. Dacă el, omul, va păzi poruncile lui Dumnezeu, va rămâne întotdeauna așa cum era, adică nemuritor. Dacă nu le va păzi, el va deveni muritor și se va întoarce în pământul din care a fost luat”.²⁷

Haggada evreilor – Legenda lor de aur – se arată mult mai vorbăreată pe tema ispitirii Evei de către șarpe.

„Este adevărat, spune Șarpele – primul diplomat – că Dumnezeu v-a interzis să mâncați din aceste fructe? – Noi putem, răspunde Eva, să mâncăm toate fructele în afară de cele din acest pom care se află în mijlocul grădinii și pe care nici măcar nu avem voie să-l atingem fără a fi pedepsiți cu moartea.”

Căci Adam, în dorința lui de a o proteja pe Eva împotriva vreunei nesupunerii față de porunca divină, îi interzisese Evei să se atingă de acest pom, în vreme ce Dum-nezeu nu a vorbit decât de roade. Avem aici un adevăr enunțat de acest proverb: „E mai folositor un zid înalt de zece coți care să țină, decât unul de o sută de coți care să nu țină”. Această exagerare a lui Adam avea să-i ajute șarpelui să o convingă pe Eva. Șar-pele a sprijinit-o pe Eva de pom și i-a spus: „Iată, ai atins copacul și nu ai murit. La fel nu vei muri dacă vei mânca un fruct din acest pom. Doar gelozia L-a împins pe Dumnezeu să vă interzică lucrul acesta, pentru că imediat ce veți fi mâncat din fruc-tul acesta, veți fi devenit asemenea Lui. Căci Cel Veșnic a mâncat El Însuși din fructul acestui pom și apoi a creat lumea; El ți-a interzis să mănânci la rândul tău de teamă ca tu să nu crezi alte lumi. Nu a făcut El observația că fiecare creatură este dominată de cea care a fost creată după ea? Lumina care a fost făcută în prima zi, este supusă ceru-lui care a fost creat după ea. La rândul lui, cerul este condus de plantele care îi iau toa-tă apa. Soarele și toate corpurile cerești domnesc peste plantele pe care le fac să ajungă la maturitate și să înflorească. Lumea animală creată în ziua a cincea domină corpu-rile cerești. Dovadă uliu care umbrește cerul cu aripile sale. Și dacă tu ești acum regi-na creației, este pentru că ești ultima dintre creaturi. Dar grăbește-te și mănâncă din fructul acesta înainte de a nu fi creată o altă femeie care, la rândul ei, să poată domni peste tine”. Și șarpele, gustând din fructul pomului îi spune Evei: „Așa cum eu nu am

in Migne, P. G., vol. 69, traducere dactilo, p. 7.

²⁷ Sfântul Irineu de Lugdunum, *Demonstrația propovăduirii apostolice*, Trad. Prof. Dr. Remus Rus, EIBMBOR, București, 2001, p. 78.

murit după ce am mâncat din fructul acesta, la fel nici tu nu vei muri“. Atunci Eva, spunând că tot ce i-a povestit Adam nu este decât minciună, urmă sfatul șarpelui.

„Dar abia ce a terminat de mâncat fructul, că și văzu în fața ei pe Îngerul Morții. Gândind că i-a venit ceasul de pe urmă, și pentru ca Adam să nu se poată căsători cu o altă fată după ea, s-a grăbit să-l determine pe acesta să mănânce din fructul. Și chiar le-a dat să guste tuturor ființelor vii care se aflau în Paradis pentru ca și acestea să devină supuse bolii și morții“.²⁸

Este evident că această Evă din *Talmud* este mult mai vicleană decât Eva din *Facere*, dar ea nu este lipsită de un oarecare avânt și spiritul ei de colectivism este emoționant. Se pare că în religia iudaică transmiterea păcatului original nu există. „Omul se naște expus dar pur“. În ce o privește pe femeie, Tora pare a se teme mai mult de caracterul ei urât, decât de seducția ei naturală. Cu toate acestea, în Galileea, femeile trec primele la înmormântări, pentru că femeia este cea care a chemat moartea în lume; femeile sunt primele care trebuie să aprindă luminile Sabbatului, pentru că femeia este cea care a stins lumina sufletului; și când Ieremia și alți Profeți voiau să înfiereze orașele vinovate, le asemuiau cu femeia adulteră.

În drama Paradisului terestru, singurele două personaje sunt Eva și Șarpele. Adam are un rol de figurant: să o denunțe pe Eva, care, la rândul ei, va denunța Șarpele.

Judecata lui Dumnezeu. Pedepsa lui Adam: „*Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale*“ (Facere 3, 17). Ce este de reținut aici este faptul că până acum Dumnezeu nu s-a adresat separat bărbatului și femeii. Numai în momentul pronunțării pedepsei El se adresează pe rând personajelor actului nesupunerii. Astfel, „datele revelației biblice demonstrează clar că diferențierea între masculin și feminin nu este o problemă fiziologică sau psihologică, ci spirituală; ea reiese din misterul fundamental care înglobează ființa umană în întregul ei“.²⁹

Pedepsa șarpelui este multiplă: el nu va mai putea vorbi, nu va mai putea merge, va mușca pământul și, chiar și în lumea de dincolo unde toate ființele sunt răscumpărate, el va fi alungat din Pământul Sfânt atâta vreme cât Israel va urma voia lui Dumnezeu (Facere 3, 14-15). În fapt, șarpele reprezintă răul, iar „prima întâlnire cu răul aduce pierderea imediată a luminii“.³⁰ Ni se pare foarte interesant să punctăm următorul aspect descris de situația aceasta: Dumnezeu se adresa celor doi fără să deosebească bărbatul de femeie; șarpele, întruchiparea îngerului căzut, împotriva firii, alege numai pe unul spre a i se adresa și a pune planul său în aplicare; cu alte cuvinte, el încalcă principiul divin al neseparării celor doi, „operând astfel o sciziune, o schismă ontologică“.³¹ Și își continuă jocul,

²⁸ Chr. Yannaras, *op. cit.*, p. 13.

²⁹ Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, p. 153.

³⁰ *Ibidem*, p. 150.

³¹ *Ibidem* p. 150.

inducând îndoiala în sufletul femeii: *Dumnezeu, a zis El oare?*... Or, se cunoaște faptul că îndoiala este una dintre cele mai dezastruoase manifestări ale răului. Îndoiala duce la dezbinare, în vreme ce simbolul este ceea ce pune laolaltă.

Ce înseamnă *simbolul* în genere: termenul provine din grecescul *symbolon*: a pune sau a lansa împreună, ceea ce unește, dar și reuniunea între realitatea ascunsă, superioară și „fața“ ei vizibilă, exprimabilă.

Ce pune împreună, ce reunește simbolul? În sensul lui tare, simbolul reunește o realitate foarte concretă, un dat sensibil, imediat perceptibil și un sens care țin de o realitate metafizică, inexprimabilă, misterioasă, ascunsă. Simbolul este o asemenea reuniune – o reuniune nu convențională și arbitrară, ci o reuniune bazată pe o afinitate efectivă, pe o analogie *reală* între simbolizantul imediat perceptibil și realitatea densă, de dincolo de forme și expresie pe care el o simbolizează. Astfel, copacul este un simbol al axei lumilor pentru că – în structura sa vizibilă – el exprimă în mod firesc atât verticalitatea cât și stabilitatea acestei axe. Trunchiul dă verticala, rădăcinile sînt o expresie a stabilității și a temeiului. Ramurile ce se întind orizontal la diferite niveluri ale trunchiului corespund nivelurilor de existență pe care această axă le susține, cărora axa le dă viață și pe care le leagă în centrele lor. În sfârșit, rădăcinile și coroană *sînt* expresii ale termenilor complementari care rezumă cosmosul: pămîntul și cerul. Iar această expresivitate primă, „naturală“, poate revela, mai bine zis poate face să transpară, sensuri propriu-zis spirituale, exemplare. Pomul din mijlocul paradisului este un pom al vieții propus contemplației și înțelegerii mereu mai ample a faptului că el este traseul după care activitatea divină e prezentă în centrul paradisului și al cosmosului, că ea dă viață și coeziune lumii. Crucea înglobează și ea, printre alte sensuri simbolice, pe cele ale copacului.³²

„Pomul acesta, de cerească întindere, crește de la pămînt până la ceruri. Pom nemuritor înălțat în mijlocul cerului și al pămîntului, neclintitul punct de sprijin al universului, locul odihnei tuturor lucrurilor, suport al întregului pămînt locuit, reazem al cosmosului cuprinzând în sine amestecul pestriț al naturii umane“.³³

Pedeapsa Evei: „*Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpîni*“ (Facere 3, 16). Dar acești copii ai ei, născuți în durere, vor fi fericirea ei, pedeapsa

³² Exemplul acesta dovedește, pe de o parte, afinitatea, coerența intimă între simbolizant și simbolizat; iar pe de altă parte, faptul că simbolul nu este o simplă corespondență între doi termeni, ci un lanț de semnificații care pornește de la concret pentru a ne îndrepta spre realități din ce în ce mai înalte, atingînd misterul ultim. Din acest motiv, simbolul stărnește interpretarea, o cere și el poate antrena capacitatea noastră de imaginație și de gândire dincolo de limitele sale curente, către depășirea limitărilor ființei umane și către transformarea ei.

³³ Ipolit Romanul, *De pascha omilia* 6, PG 59, 743-746, citat de Anca Manolescu, curs de Simbolistica spațiului sacru. Despre antagonia *Symbolon-diabolos* vorbește pe larg și Paul Evdokimov în *Femeia și mântuirea lumii*, p. 151 și urm.

devine o recompensă. „În procesul care a avut loc în Paradisul terestru, în fața verdictului divin, Eva este prima avocată care, pentru că nu și-a pledat cauza, a obținut achitare”.³⁴ Putem spune că Eva s-ar fi putut mulțumi cu o viață liniștită și fără peripeții, fără istorie, ar fi putut trăi fără să cunoască grijile zilnice, ar fi putut trăi bucurându-se de roadele pământului și de visele sale... Numai că a preferat să fie curioasă, ambițioasă, îndrăzneță, trăsături caracteristice ale marilor inventatori, ale cuceritorilor și ale conducătorilor. Astfel, prin ea au intrat în lume munca fără de care nu există plăcere, pudoarea fără de care nu există iubire, iubirea fără de care nu există viață. Kabbaliștii vorbesc despre Lilith, o altă femeie – fiica demonului – care i-ar fi fost dată lui Adam înaintea Evei și care ar fi mama lui Cain. Aceasta a vrut cu orice preț să devină egala lui Adam și a preferat să-l părăsească decât să i se supună. Eva a obținut, fără să vrea lucrul acesta, singura egalitate a bărbatului cu femeia și anume: suferința. Am putea spune, în termeni contemporani că Eva este prima feministă din istorie.

Prima familie

Profeția făcută de Adam referitoare la faptul că bărbatul își va părăsi părinții și se va uni cu femeia sa pentru a deveni un trup (Facere 2, 24) ne face să vedem limpede cum comuniunea dintre bărbat și femeie a fost și rămâne un act de libertate în care unitatea fizică se întregeste. Legătura copiilor de părinți este una naturală, care la un moment dat se rupe; atunci se creează o nouă legătură care reprezintă materializarea exercitării libertății, a posibilității de alege. Legătura aceasta nouă dintre bărbat și femeie conduce la realizarea unității trupesti, „ceea ce înseamnă unitate de viață, împreună-existență la propriu”³⁵. Modelul acestei noi legături îl reprezintă legătura din sânul Treimii. Părintele Stăniloae spunea că în actul iubirii dintre un bărbat și o femeie unirea este perfectă, și „realizezi că sunt două persoane numai atunci când se despart”³⁶.

Dar tot din profeția aceasta a lui Adam înțelegem că principiul familiei era cel monogamic, numai o astfel de familie fiind binecuvântată de Dumnezeu. Poligamia reprezintă o abatere de la voia lui Dumnezeu legată de unirea bărbatului cu femeia, o alterare a acestei legături. Primul care a căzut în acest păcat al poligamiei, al denaturării legăturii conjugale, a fost Lameh: *Lameh și-a luat două femei: numele uneia era Ada și numele celeilalte era Sela* (Facere 4, 19).

De altfel, poligamia se înscrie în mulțimea faptelor pe care omul le-a făcut uitând de Creatorul său, după căderea în păcat. Așa se explică faptul că poligamia

³⁴ Gadala, *op. cit.* p. 15.

³⁵ *Ibidem*, p. 89.

³⁶ apud. Preot Prof. Dumitru Popescu, *Teologie și cultură*.

se manifesta în rândul claselor bogate, a stăpânilor de sclavi; cei săraci, lipsiți de mijloace materiale aveau o familie stabilă, adică formată din bărbat și o singură femeie, mama copiilor săi.³⁷

Este curios să observăm că femeia israelită, căreia Talmudul îi recunoaște atât de mult defecte, din care cultul evreu face o creatură inferioară și legea iudaică o permanentă supusă (minoră), în Biblie ocupă locul principal. Resemnarea și clemența nu sunt trăsături specifice israeliților din timpul Bibliei și cele mai multe dintre eroinele Vechiului Testament – mame, soții fiice și chiar curtezane – cu toate au un caracter puternic și se manifestă ca atare. De cele mai multe ori, aceste femei salvează situații dificile, care devin exemple de urmat chiar și pentru bărbați, care pun chiar și înaintea virtuții lor salvarea Israelului. Fecioare înțelepte, fecioare nebune dar fecioare puternice, luminând fiecare pagină a Cărții Sfinte cu virtuțile de care dau dovadă, știind să adauge la forța sufletului alte arme: finețea care poate fi mai tare decât puterea și frumusețea, mai puternică decât toate celelate.

Ca o concluzie

Actul neascultării va aduce omului pierderi grele. În primul rând, comuniunea cu Dumnezeu se va altera, omul întorcând spatele Creatorului, așezându-se sub dominația forțelor materiale care-l leagă de pământ, tot mai puternice odată cu trecerea timpului. De acum înainte, vor putea transmite viața prin naștere de fii, dar nu vor putea evita moartea. Odată cu încălcarea poruncii divine, omul a pierdut nemurirea. Dar după căderea părinților, relația personală a omului păcătos cu Dumnezeu nu încetează, ci sentimentul de vină mărturisită de om și căința pentru păcatul făcut, duc la o adâncime a relației omului cu Dumnezeu. „Căci omul nu este definitiv învins și înrobit forțelor răului. Iahvistul alături maternității nădejdea întemeiată pe Însuși Dumnezeu. Este foarte probabil ca el să fi văzut în maternitatea salvatoare a Evei prototipul maternității regale (cf. Isaia 7, 14), deci maternitatea mesianică.”³⁸

De remarcat faptul că, dintre toate religiile antichității, religia iudeilor este singura care nu cunoaște nici o zeităte feminină: Egiptul o are pe Isis, Fenicia pe Astarte, Grecia – jumătate din zeii Olimpului. Dar istoria poporului evreu le oferă o șansă fiicelor Evei: pentru a continua istoria poporului ales și pentru a-l aperi, Iehova se va folosi de femei.

³⁷ Se susține ideea că Dumnezeu a acceptat poligamia „în vederea răspândirii și înmulțirii neamului omenesc”, Preot Prof. Dr. Dumitru Abrudan / Diac. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *Arheologia biblică*, Edit. IBMBOR, București, 1994, p. 126. Putem crede că afirmația este superficială și aceasta pentru că, dacă omul ar fi respectat voia lui Dumnezeu, este mai mult ca sigur că altfel ar fi evoluat umanitatea, la Dumnezeu fiind toate posibilitățile.

³⁸ A. Robert/A. Feuillet (coord.), *Introduction à la Bible*, tome I: *Ancien Testament*, Paris, 1965, p. 135.

Sfintele Taine și simbolurile neoprotestante

Preot lect. dr. Istodor George

1. Sfânta Taină a Botezului și simbolismul neoprotestant

Botezul este taina în care prin întreita cufundare în apă în numele Sfintei Treimi, cel ce se botează se curățește de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute până la botez, se naște la o viață nouă, spirituală, în Hristos și devine membru al Bisericii trupul tainic al Domnului.¹

Cel care a instituit Sfânta Taină a Botezului este Mântuitorul Iisus Hristos, înainte de înălțarea Sa la cer când a zis: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și a Sfântului Duh” (Matei 28, 19).²

Necesitatea botezului este strâns legată de efectele acestuia. Chipul lui Hristos imprimat în noi de harul botezului înseamnă viața cea nouă dobândită prin botez și înnoirea făpturii noastre, subliniată de Sfântul Apostol Pavel prin cuvintele: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat” (Galateni 3, 27). De aceea cel renăscut prin botez devine fiu după har al lui Dumnezeu. Necesitatea botezului ne-o arată însuși Mântuitorul Hristos în convorbirea cu Nicodim „Adevărat, adevărat zic ție: de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 5). De aici înțelegem necesitatea botezului pentru orice persoană.

Pentru a primi această Sfântă Taină este nevoie de dorința și voința persoanei de a se boteza deoarece botezul nu este impus nimănui. Cel care a hotărât să se boteze trebuie să cunoască credința ortodoxă și să o mărturisească și apoi va fi

¹ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 513

² Preot Prof. Dr. Isidor Todoran, arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *op. cit.*, p. 331. În timp au apărut păreri diferite referitoare la momentul instituirii acestei Sfinte Taine, chiar și în rândul teologilor Romano-catolici. Astfel, unii au afirmat că momentul instituirii botezului ar fi botezul Domnului. Afirmarea însă e falsă deoarece e contrară referatelor evanghelice care arată că Domnul a venit la Iordan să primească botezul numai spre a plini toată dreptatea (Matei 3, 15), acest botez fiind doar o prefigurare a botezului creștin. Alții au stabilit ca moment de instituire convorbirea Mântuitorului cu Nicodim. Nici această afirmație nu poate sta în picioare, deoarece în convorbirea cu Nicodim, Mântuitorul îl lămurește asupra semnificației și importanței botezului creștin, și nicidecum îl instituie.

botezat: „Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; iar cel ce nu va crede, se va osândi“ (Marcu 16, 16).

Săvârșitorii Sfântului Botez sunt preoții care au primit preoția sacramentală. În cazuri excepționale, botezul îl poate face orice persoană, dacă ea însăși, are botez valid și dacă rostește corect formula: „Se botează robul lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui, Amin, și al Fiului, Amin, și al Sfântului Duh, Amin; și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.“

Dacă persoana botezată de un laic creștin, rămâne totuși în viață, preotul are obligația de a-i continua slujba din Molitfelnic.

Această excepție nu înseamnă că oricine, oricând și oricum poate face botezul. Spre deosebire de Biserica Ortodoxă unde adevăratul săvârșitor al Botezului este Mântuitorul de unde și formula „Se botează robul lui Dumnezeu (N)...“³ în Biserica Romano-Catolică atunci când este vorba de Sfintele Taine s-a mutat accentul de pe Mântuitorul pe preot ca unicul săvârșitor al tainelor de unde și formula „Eu te botez...“⁴.

Neoprotestanții nu țin cont de toate acestea și de aceea atunci când își câștigă un adept, indiferent de fosta apartenență religioasă, îl botează din nou. Rătăciți de toate categoriile merg ziua sau în miez de noapte la ape curgătoare pentru a fi botezați de „profeți noi sau proroci“ în cămăși albe sau, în alte cazuri, îmbrăcați cât mai sumar⁵. Diferențele doctrinare cu aceștia sunt majore și, de asemenea, cu consecințe dogmatice deosebit de grave. În primul rând, reduc botezul de la taină la simplul simbol, lipsindu-l deci de har.

Iată cum sună punctul 14 al mărturisirii de credință al adventiștilor de ziua a 7-a: „Prin botez noi mărturisim credința noastră în moartea și învierea lui Hristos și dăm mărturie privind moartea noastră de păcat și hotărârea noastră de a umbla într-o viață nouă. În acest fel, noi recunoaștem pe Hristos ca Domn și Mântuitor, devenim poporul Lui și suntem primiți ca membrii de către biserica Sa. Botezul este un simbol al unirii noastre cu Hristos, al iertării noastre și al primirii Duhului Sfânt. El se săvârșește prin afundare în apă și este condiționat de mărturisirea credinței în Isus și de dovezile pocăinței de păcat. El urmează instruirii în adevărurile Sfintei Scripturi și a adevărilor ei.“⁶

³ Molitfelnic, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 32.

⁴ Catehismul Bisericii Catolice, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, București, 1993, p. 276.

⁵ Diac. P. I. David, *Invazia sectelor*, vol. III, Editura „Europolis“, Constanța, 2000, p. 102-103.

⁶ Dumitru Popa, *Adventiștii de ziua a șaptea cred*, traducere, casa de editură „Cuvântul Evangheliei“, București, 1993, p. 282.

Vedem, deci, cum după ce vorbește despre învierea lui Hristos, despre Hristos Mântuitorul, despre primirea Duhului Sfânt pe care, de altfel, îl identifică cu harul, vorbesc doar despre o însușire simbolică a lor prin primirea botezului.

Cu toate acestea, chiar dacă e doar un simbol, dacă este primit botezul și dacă e însoțit de credință, adventistul este ca și mântuit. Faptele bune nu contează deloc.⁷

Cam aceeași valoare are botezul și pentru Martorii lui Iehova: „Botezul creștin în apă este un simbol exterior al unei dedicări complete, necondiționate și fără rezerve, prin Isus Cristos, de a face voința lui Iehova Dumnezeu.”⁸

Ei fac o diferență între acest botez simbolic și adevăratul botez cu foc.(sic!) Pentru a justifica ideea, frații modifică textul de la Faptele Apostolilor 1, 5 că de, ei sunt adevărații Martori ai lui Iehova, studenți în Biblie: „Ioan, ce-i drept a botezat cu apă, dar voi (Apostolii fideli ai lui Isus), nu peste multe zile, veți fi botezați cu Spirit Sfânt.”⁹

2. Sfânta Taină a Euharistiei și cina „frăților”

Sfânta Euharistiei este Taina, în care, sub chipul pâinii și al vinului, se împărtășește credincioșilor, însuși Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, înfățișându-se real și nesângeros jertfa de pe Cruce a Mântuitorului, prin prefacerea pâinii și a vinului în însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, cu puterea Duhului Sfânt, invocată de episcop sau preot.¹⁰

Înțelegem că, dacă în celelalte Taine, Hristos este prezent în chip nevăzut prin lucrarea Sa, în Euharistie este prezent prin însuși Trupul și Sângele Său sub chipul pâinii și al vinului. Astfel El se oferă pe Sine Bisericii, constituind-o și susținând-o deplin ca trup al Său extins.¹¹

Încă înainte de instituirea ei, Mântuitorul i-a conștientizat pe Sfinții Apostoli de valoarea și efectele Sfintei Euharistii: „*Aceasta este Pâine Care Se pogoară din cer, pentru ca tot cel ce mănâncă din ea să nu moară. Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, viu va fi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este Trupul Meu... Căci Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură.*” (Ioan 6, 51-55).

Instituirea Sfintei Taine a Euharistiei a făcut-o Mântuitorul înainte de patimile Sale, la Cina cea de Taină, când a zis: „...*luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți că aces-*

⁷ *Ibidem*, p. 193.

⁸ *Să aducem argumente din Scripturi*, Wachtturm – Gesellschaft, Selters Taunus, 1989, p. 53.

⁹ *Ibidem*, p. 57.

¹⁰ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 527.

¹¹ Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, p. 64.

ta este Sângele Meu, al legeri celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor“ (Matei 26, 26-28).

Mântuitorul Iisus Hristos deci, nu numai că este Cel care a instituit Sfânta Taină a Euharistiei, ci este și primul săvârșitor al ei. Potrivit învățaturii ortodoxe săvârșitorul Sfintei Euharistii nu poate fi decât acela care are preoție sacramentală și în nici un caz o altă persoană. Spre deosebire de Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică a extins posibilitatea săvârșirii acestei Sfinte Taine și la un simplu credincios: „Slujitorul obișnuit al Sfintei Euharistii, este Episcopul, preotul, diaconul. Slujitorul extraordinar al Sfintei Împărtășanii este acolitul precum și un alt credincios desemnat în conformitate cu canonul 230“ (Canonul 910).¹²

Importanța Sfintei Euharistii, valoarea ei pentru Biserică, a făcut ca ea să aibă mai multe denumiri, subliniindu-se la fiecare dintre ele aspecte ale tainei euharistice. Astfel, Sfânta Euharistie mai este numită „Cina Domnului“ pentru că are și un aspect comemorativ, „Paharul binecuvântării“ (I Corinteni 16, 16), „Pâinea cerească“ (Ioan 6, 33). Pentru că este cea mai mare taină dintre toate Tainele, pentru că-L împărtășește pe Însuși Hristos, Sfânta Taină a Euharistiei mai este numită și Taina Tainelor. Săvârșirea acestei Sfinte Taine nu poate fi făcută de oricine, ci doar de episcop sau preot, ca urmași ai Sfinților Apostoli, cărora Mântuitorul le-a poruncit: „Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea“ (22, 19)

De asemenea nici primitorul Sfintei Euharistii nu poate fi oricine. Cel ce doarește să se împărtășească trebuie să fie mai întâi botezat ortodox. Mai apoi creștinul trebuie să meargă la Spovedanie pentru a se curăți de păcate de păcate pentru „căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului“ (I Corinteni 11, 29).

Împărtășirea cu vrednicie din Sfânta Euharistie reprezintă cea mai înaltă culme a spiritualității creștine. Căci prin Sfânta Euharistie se face în realitate unirea spirituală cu însuși izvorul harului – cu Dumnezeu.¹³

Sfânta Euharistie depășește, mai mult decât la orice taină, puterea de înțelegere a minții omenești. Astfel, dacă la celelalte Sfinte Taine ni se împărtășește harul dumnezeiesc, în Sfânta Euharistie ni se dă însuși izvorul harului, Hristos. Mai mult, față de celelalte Sfinte Taine, Sfintei Euharistii i se adaugă pe lângă caracterul de taină și cele de jertfă și comemorare.¹⁴

Ca jertfă, Sfânta Euharistie este actualizarea pe sfintele altare, a jertfei de pe Cruce a Mântuitorului. În ceea ce privește aspectul comemorativ al Sfintei Euharistii

¹² Codul de drept canonic, Tipografia „Presa Bună“, Iași, 1995, p. 228-229.

¹³ Comșa G. Mihai, *Învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur, despre Sfânta Euharistie*, Teză de licență, iunie, 1964, p. 91.

¹⁴ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.* p. 529.

ristii, el reprezintă o aducere aminte a întregii opere mântuitoare a lui Iisus Hristos, aspect pe care El însuși ni l-a poruncit (Luca 22, 19; I Corinteni 11, 26.)

„Iconomia mântuirii oamenilor, pe care o săvârșește Hristos prin euharistie până la sfârșitul, constă mai precis în adunarea tuturor în El. El vrea să-i țină și să-i desăvârșească în unire cu Sine pe toți cei ce cred în El și să atragă și pe alții... Hristos iese în întâmpinarea noastră chemându-ne spre Sine... Din celălalt capăt fiecare credincios se roagă, susținut și de rugăciunea comunității și a preotului în cadrul liturgic pentru a se ridica la Hristos.“¹⁵

Conștientizăm și mai bine valoarea Sfintei Euharistii dacă îi înțelegem efectele ei, și anume: se unește cu Hristos cel ce se împărtășește: „*cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu petrece întru Mine și Eu întru el*“ (Ioan 6, 56); se curățește de păcate și progresează în viața duhovnicească așa cum rezultă din formula împărtășirii: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N) cu cinstitul și sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos spre iertarea păcatelor și spre viața de veci“; primește garanția învierii și a nemuriri: „*cel ce va mânca din pâinea aceasta nu va muri în veci*“ (Ioan 6, 49).¹⁶ Efectele euharistice sunt o consecință a unirii inefabile dintre Logosul divin și firea umană, ele constituind în același timp și o dovadă a acestei uniri. Doctrina euharistică este astfel și oglinda doctrinei hristologice fără de care nu poate fi înțeleasă.¹⁷

Săvârșirea Sfintei Taine a Euharistiei se face în cadrul Sfintei Liturghii. Materia necesară pentru săvârșirea ei este pâinea din grâu, dospită și vinul curat indiferent de culoare, amestecat cu puțină apă.

Momentul central al Sfintei Liturghii este epicleza, moment în care preotul rostește rugăciunea de chemare a Duhului Sfânt peste darurile euharistice pentru a le preface real în Trupul și Sângele Domnului.¹⁸

Concepția greșită asupra Sfintei Euharistii la care a ajuns neoprotestanții astăzi pleacă de la teoria lui Zwingli care susținea că Dumnezeu comunică cu su-

¹⁵ Preot Prof. D. Stăniloae, *Teologia euharistiei*, în „Ortodoxia“, anul XXI (1969), nr. 3, p. 357-359.

¹⁶ Preot Prof. Dr. Isidor Todoran, arhid. prof. dr. Ioan Zăgărean, *op. cit.*, p. 341.

¹⁷ Drd. Ioan Caraza, *Doctrina euharistică a Sfântului Chiril al Alexandriei*, în „Studii Teologice“, anul XX (1968), nr. 7-8, p. 532.

¹⁸ *Ibidem*, p. 339. Potrivit teologiei romano-catolice, momentul prefacerii cinstitelor daruri în trupul și sângele Domnului nu este cel al epiclezei ci, acela în care se rostesc de către preot cuvintele de instituire a Euharistiei. Greșeala însă e evidentă deoarece, atunci când Mântuitorul a rostit aceste cuvinte avea deja în mână trupul și sângele Domnului. De asemenea, în vechile liturghii apusene, momentul prefacerii darurilor coincide cu cel ortodox – epicleza.

fletele noastre pe o cale pur spirituală și că omul își dobândește mântuirea numai prin încrederea că se mântuiește prin roadele jertfei lui Hristos.¹⁹

Astăzi în ciuda tuturor lămuririlor pe care le dă Sfânta Scriptură toate cultele neoprotestante reduc cea mai mare taină a creștinătății la un simplu simbol și act comemorativ. Iată, de pildă, cum văd Martorii lui Iehova, Sfânta Euharistie în definiția lor: „Cină comemorativă a morții lui Iisus Hristos; o comemorare a morții sale, o moarte ale cărei efecte le-au depășit cu mult pe ale morții oricărui alt om. Acest unic eveniment... mai este numit și Cina cea de Taină sau Cina Domnului.“²⁰

Observă dar, cum văd doar o comemorare a unui unic eveniment fără să amintească nimic de caracterul de jertfă și taină deși la finalul definiției oferă spre edificare capitolul 11 din I Corinteni, care citit integral i-ar fi putut lămuri: „Cel ce bea și mănâncă cu nevrednicie osândă își și bea nesocotind trupul Domnului“ (I Corinteni 11, 29). Cu toate acestea exagerarea lor merge mai departe spunând că numărul complet al celor care vor mânca în „sens figurat“ carne „și sânge“ va avea să fie de 144 000“ (Apocalipsă 14, 1-3).²¹ Probabil acesta este și numărul de locuri din Biserica Martorilor lui Iehova.

Comunitatea Evanghelică nu se depărtează nici ea de frații martori. Odată instituită cina, cu ocazia Paștelui iudaic, Iisus a afirmat că „de acum nu voi mai bea din acest rod al viței, până în ziua când îl voi bea cu voi, nou, în împărăția Tatălui Meu“ (Matei 26, 29). Ei vorbesc de o triplă semnificație a cinei și anume: comemorarea adică aducerea aminte după porunca Mântuitorului (I Corinteni 11, 25-33), proclamare, ca recunoaștere tăcută a morții lui Hristos și examinare ca cercetare de sine.

Și pentru adventiștii de ziua a șaptea, momentul Cinei de Taină este momentul Paștelui iudaic. După părerea lor, pentru a le stopa mândria, egoismul și dorința de înțâietate, Mântuitorul înainte de instituirea cinei, a instituit orânduirea spălării picioarelor, ca model de smerenie și umilință cum de altfel „umilitor a fost pentru fiul lui Dumnezeu... să-i salveze.“ Pe un astfel de fond de sensibilitate, Iisus Hristos a instituit cina Sa definită în sens advent astfel „Cina Domnului este o participare la simbolurile trupului și sângelui lui Iisus, ca expresie a credinței în El, Domnul și Mântuitorul nostru. În această experiență a comunității, Hristos este prezent pentru a se întâlni cu poporul Său și a-l întări. Împărtășindu-ne cu bucurie, noi vestim moartea Domnului până ce El va reveni. Pregătirea pentru cina Domnului cuprinde cercetarea de sine, pocăința și mărtu-

¹⁹ Drd. Sava Gheorghe, *Sfânta Euharistie ca jertfă și Taină în fața obiecțiilor sectare*, în revista „Ortodoxia“, 1986, nr. 2, p. 77.

²⁰ *Să aducem argumente...*, p. 70.

²¹ *Ibidem*, p. 72.

risirea. Învățătorul a rânduit serviciul spălării picioarelor, care înseamnă o înnoire a curăției, o expresie a dispoziției de a sluji unul altuia în umiliță, asemenea lui Hristos și de a uni inimile noastre în dragoste. Serviciul cinei este deschis tuturor creștinilor.²²

Reținem deci aceleași greșeli ca la toți neoproteștanții: Cina doar ca act comemorativ, trupul și sângele ca simboluri, respectul față de cină și nimic mai mult. Adventiștii adaugă și practica spălării picioarelor care în cartea lor de doctrină ocupă, ca pondere, mai mult decât învățătura despre cină.

Astfel de practici, asemănări, comparații și imități au degenerat în timp în greșeli și mai mari, determinând pe unii să confunde Jertfa lui Hristos cu practici păgâne, consumându-se vin și sânge în ritualul de inițieri la masoni, etc. Dureros este că astăzi persoane, cu o cultură ușoară, părăsesc credința strămoșească pentru a merge la adunări, la „Cină“, la „masa lui Isus“ a fraților rătăciți.²³

Iată cum arată ritualul împărtășaniei după adepții Bisericii lui Isus Hristos și a Sfinților din ultimele zile: „Salvatorul vrea să ne amintească de jertfa sa ispășitoare și să-i respectăm poruncile. Pentru a ne ajuta să realizăm aceasta el însă a poruncit ca noi să ne adunăm adesea și să luăm împărtășania... Pâinea este frântă decât de către preoții și ielderii Bisericii care îngenunchiază pentru a o binecuvânta. Pâinea astfel frântă și binecuvântată este împărțită apoi membrilor Bisericii. Când Isus a introdus împărtășania el a dat ucenicilor săi vin. Cu toate acestea, el a spus în una din revelațiile din zilele de azi, că nu are o prea mare importanță, ce noi mâncăm sau bem, în timpul împărtășaniei, atâta timp cât ne aducem aminte de el.“ (D&C 27: 2-3). Astăzi, Sfinții ultimelor zile beau în loc de vin – apă.²⁴

3. Sfânta Taină a preoției și diaconia sectară

Printre cele mai des criticate probleme de către toți neoproteștanții se numără și Sfânta Taină a Hirotoniei. Această combatere, ca și în cazul celorlalte Sfinte Taine, se face pentru că lipsește din neoproteștantism, în ciuda numeroaselor texte scripturistice răspândite în toate evangheliile și în majoritatea epistolelor.

Preoția sau hirotonia este taina prin care cei anume pregătiți primesc, prin punerea mâinilor și rugăciune arhierului, harul dumnezeiesc într-una din treptele preoției sacramentale care-i dă putere de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu, de a sfinți prin Sfintele Taine și slujbele bisericești și de a conduce pe credincioși la mântuire.²⁵

²² Dumitru Popa, *op. cit.*, p. 312.

²³ Diac. P. I. David, *Sectologia...*, p. 119.

²⁴ *Principiile evangheliei*, publicată de către Biserica lui Isus Hristos ai sfinților din ultimele zile, Salt Lake City, Utah, 1982, p. 141-145.

²⁵ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 573.

Sfânta Scriptură ne arată că Mântuitorul Hristos, dorind ca opera Sa de mântuire, adusă întregului neam omenesc, să fie cunoscută peste veacuri și roadele ei să fie însușite de fiecare dintre noi, și – a ales 12 apostoli pe care i-a ținut în jurul Său și timp de trei ani i-a învățat tainele împărăției cerurilor: „*Iar El răspunzând le-a zis: pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor, dar celorlora nu li s-a dat*“ (Matei 13, 11).

După ce, înainte de patimile Sale, le promisese apostolilor că le va da cheile împărăției cerurilor („*oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer*“ – Matei 18, 18), în prima zi a învierii Sale din morți, Mântuitorul Hristos îi investește cu puterea Duhului Sfânt zicându-le: „*Pace vouă. Așa cum Tatăl M-a trimis pe Mine, tot așa și Eu vă trimit pe voi. Și zicând aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt, cărora le veți ierta păcatele, li se vor ierta; și cărora le veți ține, ținute vor fi*“ (Ioan 20, 21-23).

Astfel, investiți cu harul preoției sacramentale, au fost trimiși în lume pentru a-i învăța, sfinți și conduce spre mântuire pe toți aceia care își doreau împărăția cerurilor: „*Drept aceea, mergeți și învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă. Și iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului. Amin.*“ (Matei 28, 19-20).

„Îndumnezeirea omului nu este posibilă fără o preoție îndumnezeitoare care să ducă la acest pisc... Ca moștenitori ai Marelui Preot Hristos, preotul creștin nu poate iniția pe credincios sau pe oricare alt om pe calea îndumnezeirii dacă nu este el însuși un organ și un factor al iubirii dumnezeiești.²⁶

În urma poruncii Mântuitorului, după ce s-au „*îmbrăcat cu putere de sus*“ (Luca 24, 49), Sfinții Apostoli au plecat în lume „*propovăduind evanghelia la toată făptura*“ (Marcu 16, 15) și astfel au întemeiat comunități. Tot Sfânta Scriptură ne mărturisește că în aceste comunități au fost hirotoniți episcopi, preoți și diaconi pentru nevoile spirituale ale credincioșilor: „*Pentru aceea te-am lăsat în Creta ca să pui rânduială în cele ce au mai rămas și ca în fiecare cetate să așezi preoți precum și-am poruncit eu*“ (Tit 1, 5).

Hirotonindu-se preoți în toate cetățile, din generație în generație, Biserica noastră nu a pierdut succesiunea de har, transmițându-i-se neîntrerupt de la Sfinții Apostoli și prin ei de la Mântuitorul. În privința preoțimii sacramentale, în Biserica noastră se disting trei trepte: treapta de episcop („*Episcopul să fie fără prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor asupra-și, măsurat, cuviincios, primitor de străini, destoinic să-i învețe și pe alții*“ – I Timotei 3, 3), treapta de

²⁶ Preot Prof. I. G. Coman, *Preoția creștină în slujba omului după Sfinții Părinți*, în „Mitropolia Olteniei“, anul XX (1968), nr. 11-12, p. 934 -935.

preot („Și hirotonindu-le preoți în fiecare biserică rugându-se cu postiri i-a încredințat Domnului în care crezuseră“ – Fapte 14, 23), treapta de diacon („Diaconii de asemenea să fie cuviincioși, nu vorbind în doi peri, nu dedați la vin mult, nu agonisitori de câștig rușinos...“ (I Timotei 3, 8).²⁷ În calitatea sa, investit cu putere sacramentală, preotul prin harul care îi este dat și colaborând cu harul Sfântului Duh în Biserică, înmulțește numărul fiilor Bisericii prin baia botezului, îi întărește prin taina Sfântului Mir, îi hrănește cu Trupul și Sângele Domnului, și le iartă păcatele. Prin preot Dumnezeu sfințește nunta spre dănuirea neamului omenesc, vindecă și alină durerile sufletești și trupești în taina Sfântului Maslu, și conferă harul preoției sacramentale prin Sfânta Taină a Hirotoniei unui candidat cu calități speciale.²⁸

În privința valorii preoției sacramentale se cuvine să facem câteva precizări de care, neoprotestanții dacă ar fi ținut cont, nu ar fi ajuns la exagerările actuale.

În primul rând, preoția sacramentală își are izvorul în preoția nevăzută a lui Hristos. Mântuitorul dă puterea preoției sale prin Duhul Sfânt, Apostolilor săi și prin ei urmașilor acestora în Sfânta Taină a Hirotoniei. Prin actul hirotoniei Hristos lucrează în ei ca preot unic la unificarea oamenilor în El. „Episcopul este reprezentantul lui Iisus Hristos... Dar lucrarea lor de slujire, nici preotul nici episcopul nu sunt singuri ci împreună cu ei este Hristos care lucrează în ei prin Sfântul Duh... De aceea cuvintele Sfântului Apostol Pavel: «*Luați aminte la voi înșivă și la toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care El a câștigat-o cu însuși sângele Său*» (Fapte 20, 28), arată clar că episcopul și preotul nu dețin puterea harică și nu păstoresc în baza unei delegații de la credincioși ca în bisericile neoprotestante ci în baza puterii Duhului primită prin succesiune neîntreruptă, de la Sfinții Apostoli prin taina hirotoniei.“²⁹

Biserica Romano-Catolică a exagerat valoarea ierarhiei sacramentale, trecând de la episcop ca reprezentant al lui Hristos la idei ca: „vicarus Christis“, la „Eu sunt tradiția, eu sunt Biserica“, infailibilitatea papei, atribuindu-i-se papei onoruri mai mari decât valoarea reală a unui episcop.³⁰

²⁷ Diac. P. I. David, *Invazia sectelor*, vol. III, p. 126-127. Sectele caută să evite termenul de „preoție“, folosindu-l doar când combat învățătura altor culte. Din această cauză în documentul BEM cea mai potrivită denumire a ministeriumului este considerată cea de slujire obștească.

²⁸ Preot Prof. C. Cojocaru, *Sfânta Taină a Preoției. Considerații pastoral-misionare*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei“, anul LVIII (1982), nr. 3-4, p. 323.

²⁹ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 577-578.

³⁰ Preot Prof. Dr. Isidor Todoran, arhid. prof. dr. Ioan Zăgărean, *op. cit.*, p. 323: În Cursul superior de religie, de Mgrs. Prunel se afirmă: „Papa este ființă unică, căreia i se atribuie onoruri aproape divine; strălucirea majestății sale supraumane, majestatea sa sfântă, dumnezeiască, concretizează, face vizibilă sfințenia și majestatea sa în mod determinant în demnitatea papei; ...În

Deosebită față de preoția sacramentală, Biserica Ortodoxă recunoaște și preoția generală, împăratească sau duhovnicească. Ea este chiar amintită în Noul Testament de către Sfântul Apostol Petru și de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, care reia o temă vechi testamentară și o interpretează în lumina Noului Testament. Sfântul Apostol Petru vorbește despre preoția generală în prima sa epistolă 2, 5: „Și voi înșivă, ca niște pietre vii, zidiți-vă în casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos“. Acest text este preluat din Isaia 61, 6: „Și voi veți fi numiți preoți ai Dumnezeului nostru. Bunătățile popoarelor le veți mânca și cu averilor lor vă veți mândri.“.

În cel de al doilea text al Sfântul Apostol Petru din același capitol, versetul 9: „Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împăratească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu ca să vestiți în lume bunătățile celui ce v-a chemat la lumina Sa cea minunată“ este reluat din Ieșire 19, 5-6: „Deci de veți asculta glasul Meu și de veți păzi legământul Meu, dintre toate neamurile, îmi veți fi popor ales, că al Meu este tot pământul. Și îmi veți fi împărăție preoțească și neam sfânt...“.

Sfântul Apostol Pavel vede în aceste făgăduințe ale Vechiului Testament o profeție realizată clar în vremurile Noului Testament, și anume în „Noul Israel“ care este Biserica. Preoția împăratească sau duhovnicească se numește și sfântă deoarece toți cei care o posedă sunt creștini sfințiți prin Sfintele Taine ale Botezului, Mirungerii și a Euharistiei. Preoția duhovnicească nu este identică cu preoția sacramentală ci, se identifică de fapt, cu calitatea de creștin ortodox.

La ea se referă și Sfântul Apostol Ioan în Apocalipsă atunci când spune: „Și ne-am făcut pe noi împărăție, preoți ai Dumnezeului și Tatălui Său, Lui fie-I slava și puterea în vecii vecilor. Amin.“ (Apocalipsa 1, 6).

Se arată deci că urmarea jertfei lui Hristos este moștenirea împărăției lui Dumnezeu. Harul pe care l-am dobândit prin jertfa Sa ne include în Biserică și astfel suntem preoți în sens duhovnicesc nu sacramental, adică cu harul dobândit la botez, ne rugăm lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră, ne ducem să primim iertare de păcate la scaunul spovedaniei, etc.³¹

Înțelegem astfel că nu se poate confunda preoția sacramentală cu preoția duhovnicească sau împăratească. Sunt două realități distincte: preoția duhovnicească este obținută prin primirea Sfintei Taine a Botezului și se identifică cu calitatea de creștin pe când preoția harică este obținută de un candidat botezat care are deja o viață religioasă, o chemare, o anumită pregătire și a primit Sfânta Taină a Hirotoniei. Toate epistolele văd diferența între simplitii creștini și episcopii, preo-

euharistie Hristos este numai jumătate prezent, fiind mut în euharistie, cealaltă jumătate a lui Hristos se găsește în papa care vorbește“.

³¹ Preot Ioan Mircea, *Preoția împăratească sau duhovnicească*, în revista „Studii Teologice“, anul 1971, nr. 7-8, p. 492.

tii și diaconii care-i conduceau. Excepția că un creștin poate boteza pe cineva în cazuri extreme (ex: este pe moarte și nu este nici un preot prin apropiere care să-l boteze) nu anulează diferența dintre cele două tipuri de preoții. De altfel, dacă cel nou botezat de un simplu creștin, trăiește, preotul are obligația să-i completeze Sfânta Taină din Molitfelnic.

Foarte multe speculații referitoare la Sfânta Taină a Hirotoniei sunt făcute de neoprotestanți, având ca bază preoția generală. Pentru că în Sfânta Scriptură scrie că sunt preoți și credincioși și-au „fabricat” propriile autorități religioase, pastori, pionieri și alte tipuri, al căror har nu contează atâta timp cât ei sunt recunoscuți și delegați de comunitate. Dacă vrea comunitatea să declare pastor, pionier, prezbite, etc. pe unul dintre membrii săi sunt liberi să o facă, deoarece preoția așa cum o înțeleg ei, nu se înalță cu nimic haric deasupra credincioșilor. Simpla consacrare din partea comunității are ca ritual „punerea mâinilor cu grămada asupra fratelui ales”³²

Iată cum văd preoția, membrii comunității Evanghelice. Ei se limitează la a clarifica termenii, reducând preoția la calitatea de simplu creștin. Astfel explicația pentru termenul „prezbiteros” este doar cea de om în vârstă sau bătrân. Pentru cea de episcop este cea de supraveghetor, bărbat însărcinat să aibă grijă ca lucrurile făcute de alții să fie făcute bine; „poimen” este pastorul sau păstorul.³³

În privința lucrării pe care o săvârșesc bătrânii, aceasta constă în:

- a fi paznici, păzitori, supraveghetori,
- a maturiza biserica
- a disciplina congregația
- a păstori turma
- a se ruga pentru cei bolnavi și a impune anumite limite în desfășurarea lucrării evanghelice.³⁴

Atunci când explică termenul de diacon, îl consideră doar un slujitor care face o muncă de rob sau o persoană care execută poruncile altuia.³⁵

Potrivit Sfintei Scripturi Biserica Ortodoxă nu poate fi de acord cu aceste aprecieri și catalogări făcute de acești răătăciți asupra celor trei trepte ale preoției sacramentale. E mai ușor pentru ei să traducă „ad literam” niște termeni grecești și să-i lase așa, neexplicați, decât să-i lege de lucrarea lor clară și evidentă chiar și în Bibliile lor răstălmăcite și modificate.

³² Diac. P. I. David, *Invazia sectelor...*, p. 125.

³³ Edward C. Warthon, *Biserica lui Hristos*, tipărită de Societatea Evanghelică Română, București, 1995, p. 93-94.

³⁴ *Ibidem*, p. 106.

³⁵ *Ibidem*, p. 123.

La fel stau lucrurile și în cazul martorilor lui Iehova. În cartea „Să aducem argumente din Scripturi“ nu vorbesc de nici un grad de preoție. Se spune doar că „Pe membrii unei organizații îi unesc anumite măsuri administrative și anumite norme sau cerințe. Persoanele care s-au dedicat și botezat ca Martori ai lui Iehova... S-au simțit atrași de organizația pământească datorită învățăturilor și activităților acesteia precum și din dorința de a participa la lucrarea pe care o înfăptuiește aceasta.“³⁶

Această definiția ascunde de fapt în ea ideea preoției generale, deoarece ei nu vorbesc de preoți ca pe o categorie distinctă, pentru că toți sunt preoți. Un accent mai mare îl pun pe profesii lor, convinși de realitatea lor, deși recunosc că au mai greșit pentru că „au nutrit și ei speranțe greșite“³⁷

Cu toate acestea dacă „preotul (ortodox) spune că sunt niște profesii false“ Martorilor lui Iehova li se recomandă să răspundă astfel: „Dacă îmi permiteți să vă întreb, v-a arătat el oare un text biblic pentru a dovedi că ceea ce credem și facem noi, ar fi caracteristic profesilor falși? Îmi permiteți să vă arăt în ce fel descrie Biblia pe profesii falși?“³⁸

Cu alte cuvinte am putea spune, parafrazând această pagină din carte, astfel: noi credem că au fost și profesii false, dar să știm numai noi.

Nici adventiștii de ziua a șaptea nu se grăbesc să vorbească despre har atunci când se referă la preoție: „*Acum, biserica a devenit «o preoție sfântă»* (I Petru 2, 5) ...Dar... preoția tuturor credincioșilor nu autorizează pe fiecare persoană, pe fiecare membru al Bisericii să gândească, să creadă, sau să învețe așa cum dorește, fără nici o responsabilitate față de corpul bisericii... Fiecare membru al bisericii are responsabilitatea de a sluji altora în numele lui Dumnezeu... Această preoție nu face nici o distincție calitativă între preoți și laici, deși ea permite o diferențiere a funcției între aceste roluri.“³⁹

Data fiind exactitatea cu care se exprimă, arătând că singura preoție este cea generală, nu mai necesită nici un comentariu.

Spre deosebire de neoprotetantism, în dialogurile ecumenice, luteranii încearcă astăzi să-și revendice succesiunea de har. Ei mărturisesc că în urma unor consultații a unor episcopi și teologi luterani „se găsesc astăzi în succesiune neîntreruptă a slujirii evangheliei lui Iisus Hristos prin cuvânt și taină... În timpul reformei nu s-a mai putut preda prin hirotonie de către episcop, ministeriul care exercită această slujire. În această situație de criză, Biserica Luterană a revendicat dreptul Bisericii în ansamblu și a fiecărei comunități în parte de a hirotonii slujitori ai Evangheliei.

³⁶ *Să aducem argumente din Scripturi...*, p. 235.

³⁷ *Ibidem*, p. 259.

³⁸ *Ibidem*, p. 260.

³⁹ Dumitru Popa, *op. cit.*, p. 226.

Bisericile Luterane împărtășesc în comun că fidelitatea față de credința apostolică și continuitatea în ea sunt mai importante decât o succesiune episcopală formală.⁴⁰

Din aceste pretenții luterane înțelegem că de fapt ei pretind astăzi nu un har care să lege firul rupt prin reforma lui M. Luther ci mai degrabă să le recunoască autoritatea predicării evangheliei ca unii care au păstrat neîntrerupt și nealterat adevărurile Sfintei Scripturi. Biserica Ortodoxă nu poate considera formală succesiunea apostolică, succesiunea de har. Mântuitorul Iisus Hristos a instituit preoția sacramentală nu pentru a fi întreruptă și apoi reluată la bunul plac al unei comunități ci, pentru a fi continuată până la a doua Sa venire, transmițându-se astfel harul absolut necesar celor care vor să se mântuiască.

4. Sfânta Taină a Cununii și mariajul neoprotestant

Dacă printre toate celelalte Sfinte Taine Dumnezeu ne pune în primul rând în relație cu El, prin Sfânta Taină a Cununii ne pune în primul rând în relație cu un semen al nostru. Cununia este cel mai vechi așezământ dumnezeiesc între oameni și deci cea mai veche taină. Vechiul Testament ne confirmă aceasta: „Nu e bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el“ (Facere II, 18).

După facerea femeii, cunoscând modul creării ei, precum și legătura dintre ei, Adam a zis: „Iată aceasta este os din oasele mele, și carne din carena mea. Ea se va numi femeie pentru că e luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup.“ (Facere 2, 23-24).

Valabilitatea acestei idei, prezente, iată, de la începuturile omenirii, nu și-a pierdut deloc consistența până astăzi.

Căderea protopărinților în păcat a dus, așa cum se știe, la pierderea harului. Consecințele au fost grave: rațiunea omului și-a pierdut din luciditate, s-a întunecat, sentimentul s-a pervertit iar voința a slăbit. Se înțelege că și concepția despre căsătorie s-a alterat.

De aceea, Hristos întărește din nou legătura căsătoriei și o înalță din ordinea naturii în ordinea harului, învăluind-o prin prezența Sa la nunta din Cana, ci în ambianța harică ce iradia din El.⁴¹ Hristos a întărit în Cana ceea ce a instituit în rai.

Sfinții Apostoli și ucenicii acestora au repetat aceste cuvinte întărind astfel Sfânta Taină a Cununii: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup; așa încât nu mai sunt doi, ci un singur trup. Deci ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă.“ (Matei 19, 5-6); „Și cei doi vor

⁴⁰ Drd. René Broscăreanu, *Preoția în dialogurile ecumenice*, în revista „Ortodoxia“, anul 1988, nr. 11, p. 52, apud Preot Dr. Christoph Klein, *Bisericile protestante față de documentul BEM*, în Dosar, Arhivă, Sfântul Sinod, p. 11-12.

⁴¹ Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică...*, p. 123.

fi un trup; așa că nu mai sunt doi ci un singur trup“ (Marcu 12, 8; Efeseni 5, 31; Coloseni 3, 15).

Nunta din Cana Galileii este momentul în care Hristos ridică nunta la treapta de taină.⁴² Valoarea acestei Sfinte Taine trebuie să o conștientizeze toți tinerii care se căsătoresc. Ajutorul lui Dumnezeu pentru sfințirea și binecuvântarea acestei legături, precum și raportarea la El ca model de iubire desăvârșită, sunt lucruri esențiale pentru toți cei care-și doresc o familie fericită. Căsătoriile de formă, bazate pe relațiile sexuale, sau pentru a se bucura de avantaje materiale nu pot rezista ci sunt sortite eșecului. De aceea Biserica arată că iubirea reciprocă, respectul, sunt condiții esențiale pentru sfințirea legăturii prin Sfânta Taină a Cununiei între doi tineri. Legătura harică stabilită prin Sfânta Taină a Cununiei îi ferește pe tineri de păcat, îi întărește în dragoste, le dă putere să-și depășească necazurile și îi fac să fie amândoi un trup.

Foarte frumos despre Sfânta Taină a Cununiei vorbea N. Lossky, citându-l pe Tolstoi, care bazându-se pe experiența personală, spunea că „Nu mai știu unde mă termin eu și începe ea.”⁴³ Femeia mereu se zidește pe sine prin bărbat și bărbatul mereu se revelează pe sine prin ea. Femeia este unită cu el prin aceea că e ființă din ființa lui, dar ea mereu primește în ființa ei „coasta” lui, energiile lui spirituale și fizice, și el, bărbatul în ea și prin ea se „întrepează” mereu în urmași. În acest spirit al egalității absolute a bărbatului cu femeia, alături de obârșia lor comună, vorbește și monogamia biblică.⁴⁴

Acest lucru arată și egalitatea dintre soți și nicidecum supremația unuia față de celălalt. Așa se exprimă și Sfântul Apostol Pavel: „*Căci precum femeia este din bărbat, așa și bărbatul este prin femeie, și toate sunt de la Dumnezeu*“ (I Corinteni 11, 12).⁴⁵

Săvârșitorii acestei Sfânta Taină a Cununiei sunt preoții care au hirotonie validă. Ei sunt cei care au datoria de a vorbi tinerilor despre căsătorie, despre valoarea ei harică, conștientizându-i și chemându-i la spovedanie și apoi de a săvârși Sfânta Taină potrivit învățăturilor noastre dogmatice, canonice, liturgice și misionare.

Biserica Romano-Catolică micșorează caracterul de taină al cununiei, considerând că adevărații săvârșitori ai acestei Sfinte Taine sunt cei care se căsătoresc iar preotul este numai un martor fără de care căsătoria nu mai este valabilă.⁴⁶

⁴² Preot prof. dr. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare*, p. 589.

⁴³ N. O. Lossky, *Condițiile binelui absolut*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 236.

⁴⁴ Preot Magistrand Const. Galeriu, *Taina nunții*, în „Studii Teologice”, anul XII (1960), nr. 7-8, p. 489-490.

⁴⁵ Preot Prof. Petre Deheleanu, *Manual de sectologie*, Tiparul Tipografiei Diecezane, Arad, 1948, p. 408.

⁴⁶ Preot Prof. Dr. Isidor Todoran, arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *op. cit.*, p. 356.

O altă problemă deosebit de importantă pentru Sfânta Taină a Cununii este cea a nașilor. Și aceștia trebuie chemați la spovedanie, analizați de preot și conștientizați asupra responsabilității spirituale pe care o presupune calitatea de naș deoarece se practică ideea nașului cu bază materială sau poziție socială bună, fără să se țină cont de calitățile sale spirituale. În privința căsătoriilor mixte, este necesar să se facă și aici câteva precizări deoarece și aceste tipuri de căsătorii sunt realități tot mai frecvente. Din păcate tineri sau tinere fără o cultură teologică, necatehizate nu dau importanță apartenenței religioase considerând că dacă o iubești cu adevărat nu contează ce religie are persoana iubită.

Canoanele Bisericii Ortodoxe fac și ele referiri la problema căsătoriilor eterodoxe. Astfel canonul 72 Trulan interzice categoric aceste căsătorii și anulează pe cele efectuate înainte de stabilirea acestui canon. Sinodul IV Ecumenic, prin canonul 14 le îngăduie cu condiția ca soțul eterodox să declare că va trece la ortodoxie.

Biserica Ortodoxă Română a reglementat încheierea căsătoriilor mixte prin regulamentul „Pentru relațiile bisericești ale clerului ortodox român cu creștinii eterodocși...” din anul 1881, prin articolul IV. Potrivit acestui capitol se permit căsătoriile mixte dacă toți copiii care se vor naște din căsătorie vor fi lăsați să devină membrii ai Bisericii Ortodoxe Române.⁴⁷

Exagerările neoprotestante au dus la negarea totală a Sfintei Taine a Cununii. Astfel, Martorii lui Iehova, în definiția lor pentru căsătorie, nu o consideră nici măcar simbol: „unirea dintre un bărbat și o femeie, încheiată pentru a trăi împreună ca soț și soție în conformitate cu normele cuprinse în Scriptură. Căsătoria... permite soțului și soției să stabilească o relație intimă între ei însoțită de un sentiment de securitate datorită unei atmosfere pline de iubire și dăruire reciprocă a soților. La instituirea căsătoriei scopul lui Dumnezeu nu a fost doar să-i asigure bărbatului o însoțitoare apropiată, care să-i fie o completare ci să facă posibilă înmulțirea ființelor umane în cadrul unui aranjament familial.”⁴⁸

Așadar, nici vorbă de taină, nici vorbă de har, deși se afirmă că este „uniune”, instituită de Dumnezeu. Căsătoria, după ei, este un act formal care constă în recunoașterea de către autoritatea civilă și adunarea creștină a unei familii ca „numele fiecăruia să fie scutit de o faimă rea, iar eventualii copii să fie scutiți de rușinea ce-i însoțesc pe copiii părinților necăsătoriți”.⁴⁹

Cu aceste afirmații se poate spune că ocolesc subtil problema lipsei harului și a preoției sacramentale din Biserica lor. Nu este nevoie de har pentru căsătoria

⁴⁷ Preot Prof. Dr. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 597.

⁴⁸ *Să aducem argumente din Scripturi*, p. 57.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 58.

lor, iar adevărații preoți sunt de fapt comunitatea care spune „Da“ ori de câte ori două persoane de sex opus ai acelei comunități s-au hotărât să se căsătorească.

Advenștii de ziua a șaptea exclud și ei harul și de a ceea în cartea lor de doctrină „Advenștii de ziua a șaptea cred...“ se chinuie să explice că în textul: „*De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup*“ (Efeseni 5, 31), nu-i vorba de o legătură harică „cei doi căsătoriți merg împreună, stau laolaltă și sunt părtași ai unei profunde intimități. La început, această unitate se referă la unirea fizică a căsătoriei... ea se referă și la legătura intimă a minții și emoțiilor ce întărește această latură fizică a comuniunii.“⁵⁰

Concepția mormonilor despre familie, căsătorie și ritualul ei este următorul: „Fiecăruia ni s-a poruncit să ne căsătorim și să ne înmulțim pentru că din propria noastră experiență vom înțelege ce înseamnă să fim părinți cerești. Familiile noastre nu ne aparțin încă. Dumnezeu ni le-a dat ca să vadă cum ne comportăm. Doar dacă suntem credincioși, familiile ne vor fi date pentru totdeauna... Cea mai sfântă căsătorie este doar aceea oficiată în templul sfinților din zilele din urmă. Tatăl nostru cel ceresc ne-a dat legea căsătoriei veșnice pentru ca noi să putem deveni ca el“ (D&C 131: 1-3) În templu, perechile de „Sfinți“ înge-nunchiază la unul din Sfintele Altare, în prezența familiilor și a prietenilor precum și a doi martori. Înaintea Domnului ei fac acest legământ al căsătorie, apoi ei sunt declarați soț și soție pentru tot timpul vieții pământești cât și pentru veșnicie. Acest legământ poate fi oficiat doar de către cel ce poartă sfânta preoție a lui Dumnezeu și este împuternicit a înfăptui această sfântă rânduală ... Dacă o căsătorie este înfăptuită de cei ce n-au împuternicirea preoției ea nu poate dăinui veșnic. După moarte, partenerii nu vor putea fi împreună cu familia, atunci când noi părăsim această viață pământească.“⁵¹

Din ignoranță și atitudini demonice, toate cultele neoprotestante neagă caracterul de taină a Cununiei, considerând căsătoria o lege a firii care nu are nimic în comun cu credința.

Dacă prin această Sfântă Taină, legătura a două persoane devine atât de strânsă (sfințiți de harul lui Dumnezeu), precum cea dintre Hristos și Biserică, atunci această Sfântă Taină, este o realitate de necontestat care conferă har, și nu poate fi săvârșită decât de către cineva care are preoție sacramentală.

⁵⁰ Dumitru Popa, *op. cit.*, p. 455.

⁵¹ *Principiile evangheliei*, ..., p. 213-225.

Norme sau principiile de lucru ale omileticii

Asist. Victor Marola

In ultimele decenii se constată un interes sporit în vederea reorganizării vieții bisericești, dar și în direcția revitalizării comunităților creștine prin intermediul cuvântului transmis de la amvon. Pentru a se desfășura corespunzător activitatea predicatorială, este necesar să se acorde mai multă atenție studiului omileticii în instituțiile teologice de învățământ.

Orice demers curricular teoretic are și o latură aplicativă. Omiletica se încadrează în trunchiul disciplinelor teologice care implică viitorii slujitori în activitățile concrete, specifice practicii bisericești. Slujirea învățătorescă (Mc. 16, 15) și parcursul omiletic prind contur, treptat, în măsura în care sunt respectate anumite cerințe sau principii.

Ca și cele didactice, principiile omiletice sunt norme, reguli, cerințe, sub forma unor enunțuri sintetice, conform cărora lucrarea de propovăduire presupune organizare și structură internă, parcurgerea unor etape/momente logico-psihologice în scopul înțelegerii învățaturii creștine și a îndreptării vieții ascultătorilor.

Percepute ca formulări scurte, principiile de retorică eclesiastică indică specificul comunicării religioase, necesitățile ascultătorilor pentru o însușire adecvată a adevărilor revelate, orientând deopotrivă atenția și energia păstorului, dar și a credincioșilor ca destinatari și receptori.

Principiile constituie baza metodologică a actului de comunicare a învățaturii creștine.

Între cele mai însemnate norme omiletice, pot fi reținute următoarele: principiul teonomiei, principiul ecleziologic, cel al comunicării prin iubire, al responsabilizării soteriologice, al expunerii în context liturgic, principiul ilustrării intuitive, al accesibilității și principiul continuității.

1. Principiul teonomic-trinitar sau hristocentric

Evidențiază observarea lucrării dumnezeirii tri-ipostatice, prezentă în doxologia Bisericii, care orientează auditoriul spre modelul divin-uman, Hristos Domnul – Lumina lumii, Păstorul cel bun (Ioan 10, 9-16), calea către desăvârșire (Ioan 14, 6).

Prin cuvântul rostit de către preot, învățătura și voia lui Dumnezeu își află loc în viața oamenilor, oferindu-le sens existenței, cumpătare, liniște lăuntrică și dreaptă călăuzire.

În vreme ce pentru cruce, sfinți, icoane, avem un cult de venerare sau cinstire, lui Dumnezeu, Cel în Treime, I se cuvine închinare desăvârșită sau adorare. Hristos este începutul și sfârșitul, Dumnezeu-Omul care s-a coborât pentru a ne ridica (Sf. Atanasie cel Mare), încredințându-ne de Învierea Sa. Este dumnezeiescul Învățător și garanția învierii noastre. Învățătura dumnezeiască împropăștează haric viața oricărei persoane atât timp cât răspunde chemării Sale.

Teonomia trinitară a fost evocată cu claritate de Părintele Profesor Dumitru Stăniloae în scrierile sale dogmatice, însă cu deosebire în lucrarea *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București).

Prin Numele divine amintite în comunicarea învățăturilor creștine, ascultătorii se luminează haric, se încălzesc la focul credinței mântuitoare. Observarea învățăturii și lucrării dumnezeiești ne ajută să punem început bun vieții, ne oferă nădejde în depășirea încercărilor (*În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea* – Ioan 16, 33).

Ca păstor (Fapte 20, 28), preotul nu este doar iconom al tainelor, ci și vestitor al cuvântului dumnezeiesc în scopul împlinirii voii Sale.

Teonomia trinitară înseamnă respectarea legii lui Dumnezeu pentru salvarea neamului omenesc. Deși distincte, Persoanele dumnezeiești menționate/invocate în predică au aceeași lucrare de mântuire și de îndrumare, iar propovăduirea ca activitate se situează în continuarea lucrării de zidire și călăuzire evanghelică și duhovnicească.

Principiul hristocentric este pentru orice *cuvântător de Dumnezeu* cerința prioritară în comunicarea creștină interpersonală, legitate care nu poate fi ignorată de predicator, oricâte probleme ar avea.

Principiul teonomiei trinitare se întemeiază biblic pe porunca Domnului înviat, transmisă apostolilor (Matei 28, 19) și are valabilitate peste veacuri. Respectarea cu sfințenie a principiului indicat mai sus dezvăluie implicarea sacerdotului în lucrarea de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu, motivația și responsabilitatea călăuzirii și îndreptării semenilor. Prin apel conștient, Numele dumnezeiesc sfințește cugetele celor botezați (Matei 5, 9).

2. Principiul ecleziologic

Este de la sine înțeles că și cuvântările, de orice gen omiletic ar fi acestea, vor oglindi corect învățăturile Bisericii, adevărul evanghelic putând fi însușit în acord cu hotărârile sinoadelor ecumenice și cu canoanele Sfinților Părinți, privitoare la

normativitatea vieții creștine. Tezaurul învățaturii creștine a fost păstrat în Biserică și transmis credincioșilor prin slujitorii consacrați (ierarhia bisericească) atât prin viu grai (omiliile, catehezele), cât și în scris (epistole, pastorale chiriarhale). Scripturile Sfinte și scrierile Sfinților Părinți au fost redactate sub inspirația Duhului Sfânt, iar ortodoxia credinței este și o oglindă a caracterului sinodal al Bisericii Răsăritene. Capul Bisericii locale este episcopul (ca urmaș al apostolilor) care a primit prin hirotonie deplinătatea harului cu sarcina de a învăța pe credincioși, de a-i sfinți și de a conduce turma încredințată (Fapte 20, 28) spre mântuire. Mărturiile Sfântului Irineu de Lyon privitoare la rolul episcopului în Biserică sunt edificatoare. Prin boțez devenim mădulare ale Bisericii, trupul lui Hristos (Efeseni 5, 23-32), însă aluatul duhovnicesc crește pe măsură ce ascultăm învățătura Bisericii, o mărturisim și participăm la viața bisericească (liturgică și agapică). Astfel pot fi înțelese cuvintele Sfântului Ciprian al Cartaginei (+258): „În afară de Biserică nu este mântuire“.

Cuvântările bisericești (predici exegetice, omilii tematice, panegirice, pareneze, cateheze) și lecțiile de religie păstrează în conținutul de învățături și îndemnuri de coordonată ecleziologică, altfel ar fi simple discursuri oratorice sau expuneri filosofice.

În orice lucrare cu caracter omiletic și în colecțiile de predici trebuie să transpară principiul ecleziologic, normativ pentru doctrina creștină și fundamental pentru formarea viitorilor predicatori ai cuvântului lui Dumnezeu.

3. Principiul comunicării prin iubire

Comunicarea este deja un concept consacrat în sfera domeniilor socio-umane, de care depinde buna înțelegere în raporturile interpersonale comunitare, dar și în relațiile dintre instituțiile aceleiași stat ori în cele diplomatice. Însă, oricât de tehnicizată ar fi, comunicarea rămâne formală, ca un veșmânt exterior, atât timp cât nu este animată de principii care dezvăluie noblețe, altruism și suplețe de spirit.

Educația este o dimensiune a vieții umane, fără de care convivalitatea ar fi umbrită. Între comunicare și educație este un raport interdependent.

Ca proces de durată, educația se realizează prin comunicare (empatie, transfer de învățături, cunoștințe, date), iar comunicarea se îmbunătățește valoric printr-o educație temeinică. Studii relativ recente psiho-pedagogice indică un aspect „definitiv în relațiile familiale, școlare, ecleziale, potrivit căruia este posibilă educația prin iubire“.¹

Ținând cont de raportul menționat mai sus, conform căruia educația este determinată de comunicare sau că presupune un mediu de comunicare, se ajunge

¹ Ross Cambell, *Educația prin iubire*, trad. Irina Margareta Nistor, Ed. Curtea Veche, București, 2001, p.3.

la idea că și comunicarea este animată de iubire. Relația de comunicare harică între Dumnezeu și om a avut ca temei iubirea (Ioan 3, 16; I Ioan 4, 8). Și când se afla pe cruce, și-a dezvăluit iubirea, rugându-se Părintelui ceresc (Ioan 19, 26) pentru cei care L-au răstignit.

Comunicând desăvârșit iubirea Sa făpturii umane, Hristos Învățătorul a oferit posterității modelul relațiilor dintre oameni. Istoria poporului evreu (Decalogul) lasă mărturie imuabile potrivit cărora iubirea (față de Dumnezeu și față de semenii) constituie prima lege a umanității (principiu, temei, poruncă).

Comunicarea prin iubire constituie pârgă (stâlpul de rezistență) predicatorului în slujirea învățătoarească. Activitatea omiletică, misiunea sa, vor ilustra că prioritar în străduința de ridicare a celor căzuți rămâne comunicarea prin iubire. Conform acestui principiu omiletic, implicarea preotului în cuvântul rostit de la amvon ori în alte împrejurări va da roade când va fi cu discernământ, făcând să prindă viață îndreptarea, întoarcerea și virtutea nădejzii și a iertării.

În comunicările sale de orice gen, pentru a avea și argumentul moral, tânărul slujitor se va înarma cu răbdarea și înfrânarea de la cele prisositoare și neîngăduite unui teofor, după exemplul Sfântului Efreem Sirul care-L ruga pe Cel Prea Înalt să-i dăruiască *duhul curăției, al răbdării și al dragostei*.

Principiul comunicării prin iubire este o consecință logică a Legii dumnezeiești, un temei de împărtășire reciprocă din darurile Duhului Sfânt și o normă care – o dată observată și aplicată – face posibilă atingerea scopului propovăduirii: *cel ce va crede, se va mântui* (Marcu 16, 16).

4. Principiul responsabilității soteriologice

Propovăduirea învățaturii dumnezeiești este o activitate susținută, organizată și rânduită de Biserică, care presupune un timp la dispoziția ierarhiei (arhieriei, preoți, diaconi) de a răspândi doctrina creștină și mesajul acesteia de chemare la mântuire a celor botezați în credința Domnului Hristos.

Îndemnul Mântuitorului adresat discipolilor Săi după Înviere este edificator: „*Mergeți și propovăduiți Evanghelia la toată făptura, cel care va crede se va boteza și se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi*“ (Marcu 16, 15-16).

Cuvântarea bisericească este un tip de comunicare religioasă care presupune o structură internă, un scop (și anumite obiective subsidiare), înțeles ca finalitate pedagogică și teologică deopotrivă, care are un caracter aplicativ-moral pe baza unui temei sau cerință, fără de care cu dificultate se poate concepe activitatea omiletică. Conform principiului indicat mai sus, preotul – conștient de misiunea sa – va inocula în cugetul creștinilor grija față de suflet și necesitatea îndreptării și a mântuirii. Mântuirea este termenul determinant în viața de zi cu zi, un criteriu pentru faptele oamenilor. Săvârșesc un lucru, dau curs unei acțiuni, unui gând,

în măsura în care îmi ajută la mântuire; dacă nu, părăsesc ideea respectivă oricât de tentat ar fi rezultatul sau ceea ce obțin material.

Deși cunoscută în mare de creștinii și slujitorii Bisericii lui Hristos, tema mântuirii² este tratată diferit de la persoană la persoană. Pentru a avea ecou în mințile ascultătorilor și a conduce la trezirea conștiinței, imperativul mântuirii trebuie transmis cu responsabilitate, cu căldura credinței păstorului care își apără turma sa cuvântătoare încredințată. Între forma expresivă (cuvântarea) și fondul launtric al cuvântătorului se cuvine să fie o corespondență sesizabilă de credincioși. De fapt, învățătura comunicată creștinilor transpare în viața preotului în activitățile sale extraecleziale. Dacă este pe calea mântuirii, presbiterul va reuși să cheme și să responsabilizeze ascultătorii de scopul viețuirii în vederea moștenirii împărăției lui Dumnezeu (Matei 5). Altfel spus, de felul cum își cultivă puterile sufletești, de experiența sa duhovnicească,³ depinde și reușita chemării sale, prin predică, la efortul de salvare sufletească. Este conștient că de străduința pentru îndreptarea creștinilor pe calea lui Hristos (Ioan 14, 6), depinde și mântuirea personală.

Principiul responsabilității soteriologice este prerogativa misionară și pastorală, una din regulile care trebuie observate în comunicarea omiletică în scopul îndrumării temeinice spre desăvârșire și fericirea veșnică.

5. Principiul expunerii în context liturgic

Predica este un act liturgic, fără a se substitui Liturghiei. Are un rol complementar și didactic, explicând credincioșilor participanți pasajele din Evanghelia liturghiei ori din cultul și viața unui sfânt, sărbătorit de Biserică într-o zi anume. Circumscrișă comunicării religioase, predica este un gen omiletic frecvent întrebuițat în cultul bisericesc încă din antichitatea creștină, oferind și tâlcuind sintetic creștinilor semnificația sărbătorii, stihuri și fragmente evanghelice, călăuzindu-i în împlinirea voii lui Dumnezeu.

În dumnezeiasca liturghie primează jertfa euharistică nesângeroasă (Matei 26, 26-28) și comuniunea, însă omilia răspândește lumină în cugetele credincioșilor, sporind credința și dragostea harică față de Dumnezeu și față de semenii (II Corinteni, 13, 13). În vreme ce cateheza – ca formă didactică de comunicare și însușire a dreptei învățături – se desfășoară de obicei seara, după vecernie, după o temă cunoscută participanților, predica face corp comun în slujba duminicală cu liturghia, deși este distinctă de aceasta. În unele locuri, predica exegetică își are timpul imediat după citirea Sfintei Evanghelii, în alte biserici se desfășoară după

² gr. σωτηρια, ας; slav. спасение

³ Pr. Eugen Jurcă, *Experiența duhovnicească și cultivarea puterilor sufletești*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2000.

intonarea imnului „*Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos*“... sau chiar la sfârșitul slujbei după apolis.

Cadrul adecvat al expunerii predicii este, așadar, contextul liturgic. Rostirea cuvântării omiletice (omilie tematică, predică exegetică, panegiric) în timpul ori imediat după finalul Sfintei Liturghii este o normă, o regulă, respectată în tot spațiul românesc și nu numai, un principiu omiletic cu fundament în canoanele apostolice (can. 58) și ale sinoadelor Bisericii Una.

6. Principiul ilustrării intuitive

Intuiția reprezintă forma de înțelegere, de deslușire, a unor realități religioase cu ajutorul imaginilor, simbolurilor și a unor semne specifice credinței creștin-ortodoxe. Creștinul se ridică cu înțelegerea sa la o treaptă mai înaltă de cunoaștere în mod inductiv, dar și deductiv. În demersul comprehensiv asupra realităților suprasensibile, intuiția joacă un rol însemnat, în măsura în care oratorul o întrebuințează la momentul oportun din cadrul discursului sau al cuvântării. Intuiția a atras preocupările metafizicienilor în Europa secolului al XX-lea (Henry Bergson), considerată fie ca o străfulgerare a minții, fie ca un moment de sesizare a unor detalii aparent abstracte, fie ca o cale tainică de gândire transcendentă.

În comunicarea omiletică și didactică, anumite aspecte tainice ale credinței creștine sunt reliefate cu ajutorul suporturilor iconice, a unor imagini specifice cultului ortodox, cu fundament în scrierile biblice în mod deosebit, și a celor patristice, care au un rol hermeneutic.

Cuvântarea patristică (omiliile capadocienilor, învățăturile Sfântului Efrem Sirul ș.a.) are în structura sa analogii sau secvențe asociative care ajută gândirea lectorului să se ridice de la cele cunoscute la cele tainice, dogmatice, de la particular la universal, de la cele sensibile prin experiența vieții la cele inteligibile, considerate în limbaj didactic și filosofic abstracte.

„După cum rugina mănâncă fierul, tot astfel și păcatul distruge viața omului“, ne încredințează un Părinte al Bisericii. Analogia de mai sus are un rol intuitiv atât în demersul cunoașterii, cât și în cel de lămurire a credincioșilor în cadrul predicii. Ilustrarea intuitivă ajută predicatorul în efortul de convingere a ascultătorilor în direcția îndepărtării de lucrarea răului și a sensibilizării acestora spre cultivarea virtuților în viața cotidiană.

Îndreptarea atenției creștinilor, la o meditație de după denia din Săptămâna Mare, către scena răstignirii Domnului Hristos, prilejuiește un moment intuitiv de efect și reflexiv care conduce la o atitudine de evlavie și de smerenie.

Și semnul Sfintei Cruci are un rol intuitiv în cadrul cuvântărilor bisericesti, fie că este explicat celor prezenți, fie că accentuează anumite imperative morale care trezesc conștiința creștină, făcând-o vie și lucrătoare.

Pentru înțelegerea prezenței creștinului în fața potirului euharistic, Sfântul Ioan Hristostom ne oferă în omilia a 9-a (*Despre pocăință*) un cuvânt de mare adâncime duhovnicească. În cuvinte plasticizate, patriarhul Constantinopolului (†407) reușește să surprindă orice ascultător sau cititor prin exemplul euharistic intuitiv.

Chiar dacă în timpul predicii duminicale credincioșii se raportează pasiv și tacit, comunicarea preotului nu va plictisi când este susținută pe alocuri, în funcție de context, de analogii, istorioare, apoftegme, imagini și exemple din experiența umană, toate cu rol intuitiv.

7. Principiul accesibilității

Conform acestei reguli, învățăturile creștine vor fi comunicate ascultătorilor prin modalități expositive și forme expresive astfel încât să fie înțelese și, ulterior, transpuse în viața fiecăruia în vederea împlinirii voii dumnezeiești și a desăvârșirii. În expunerile lor, proorocii Vechiului Israel întrebuițau fie o formă directă de vorbire, fie o abordare parabolică, pentru a transmite mesajul îndreptării, dar și cel al păstrării cu fidelitate a învățaturii dumnezeiești. Unii au fost ascultați, alții erau alungați din regiunile unde activau.

Hristos, dumnezeiescul Învățător, S-a adresat mulțimii care-L urma și, de asemenea, personal interlocutorilor potrivit nivelului de înțelegere, plecând de la aspectele și lucrurile concrete din viața de zi cu zi, cunoscute tuturor din experiența comună, pentru a-i determina să desprindă mesajul pildei.

Este adevărat că în Biserică, la Sfânta Liturghie, sunt creștini de toate vârstele, profesiile, cu particularitățile lor și cuvântarea va conține expuneri accesibile tuturor celor prezenți, cu mesajul mântuitor transparent, fără a exagera întrebuițând termeni teologici. Chiar dacă în comunicarea omiletică apar noțiuni de acest gen, se recomandă imediat un sinonim, un cognomen, o scurtă explicație.

Într-un fel ne adresăm creștinilor în predică într-o biserică-filie, dintr-un cătun de munte, de obicei în vârstă, cu totul altfel comunicăm în actul omiletic într-un paraclis universitar, într-o catedrală mitropolitană, în care nivelul de asimilare a cunoștințelor religioase, teologice, este optim. Cu toate acestea, chiar dacă ascultătorii fac parte din categoria celor cu grad ridicat de pregătire generală, transmiterea învățaturii creștine necesită moderație, măsură în limbaj sau discernământ. Din acest punct de vedere se recomandă coerența ideilor, claritate și conciziune în argumentare, în scopul convingerii credincioșilor și a celor prezenți de necesitatea derulării unei acțiuni (caritative, educative ș.a.).

Pentru accesibilitatea conținuturilor transmise un rol edificator îl au exemplele și, în mod deosebit, istorioarele. Cele dintâi sunt extrase din literatura cla-

sică (română și universală), celelalte din colecții de predici, pateric, scrierile sapiențiale ș.a.

8. Principiul continuității

Învățătura dumnezeiască transmisă de Hristos, Marele Arhiepiscop, apostolilor și, prin aceștia, ierarhiei bisericești spre a fi propovăduită, îndreaptă viața celor răătăciți (celor ce oscilează prin faptele săvârșite) în măsura în care este cercetată și primită regulat, întrucât cuvântul mântuitor este hrană pentru sufletele oamenilor.

Predicarea evangheliei Domnului Iisus Hristos presupune un cadru organizat, continuitate, care face posibilă convingerea ascultătorilor de a urma calea credinței mântuitoare prin împlinirea voinței lui Dumnezeu. Grijă pentru rostirea predicilor în duminici și sărbători solicită atenție din partea păstorului și pregătire corespunzătoare în acest sens. Canoanele Bisericii primare statornicesc practicarea comunicării învățăturilor dumnezeiești prin intermediul predicii. Principiul continuității își are sursa teologică atât în porunca Mântuitorului de transmiterea învățăturii evanghelice (Marcu 16, 15), cât și în canoanele apostolice (58) și în cele ale sinoadelor locale.

Continuitatea este un demers rectiliniu, care reflectă motivație și consecvență, convingere și temeinicie în activitatea omiletică și misionară din cadrul unei parohii, oriunde s-ar situa aceasta. Și pentru activitatea educațională dicționarele evidențiază necesitatea observării principiului continuității.⁴

Cum educația este un proces de durată, care dă rezultate, treptat, în formarea elevilor și tinerilor ca persoane responsabile, tot astfel și predicarea cuvântului dumnezeiesc presupune străduință și determinare din partea preotului pentru sensibilizarea auditorilor și trezirea conștiințelor celor încredințați spre păstorie (Fapte 20, 28).

Continuitatea indică organizare, disciplină pastorală, dar și raționalitate internă a acțiunii omiletice. Predica expusă regulat la fiecare liturghie nu rămâne fără rezultate observabile, în timp, în viața credincioșilor. Deși Sfânta Liturghie este mai importantă, o parte din creștini, cel puțin în mediul urban, nu concep duminica fără cuvântul de învățătură primit de la preot, care este, ulterior, mărturisit și celor care nu au ajuns la serviciul divin din familia lor (bolnavi, bătrâni ș.a.).

Așadar, principiul continuității în activitățile omiletice nu poate fi ignorat, pentru că își are, pe de o parte, baza în scrierile sfinte revelate, însă se reflectă și în activitatea practică omiletică și pastorală. Respectarea acestei cerințe dezvăluie implicarea responsabilă a preotului în misiunea sa didactică și socială.

⁴ Mircea Ștefan, *Lexicon pedagogic*, Editura Aramis, București, 2006, p.282.

Biserica Delea Nouă-Calist, o ctitorie arhierescă

Preot lect. dr. Claudiu Cotan

Realizarea unui istoric al bisericii Delea Nouă se impune mai ales că ultimele rânduri care s-au scris despre acest locaş de cult datează din 1907, iar puţinele amintiri despre parohie conţin unele erori ce se cer corectate. Această biserică din centrul Bucureştiului îşi leagă istoria de perioada modernă a istoriei Ţării Româneşti, de dinamică politică, socială şi economică pe care românii nu o mai cunoscuseră până atunci. Mahalaua Delea Nouă cu biserica şi casele ce o formau, dar mai ales cu oamenii care au trecut pe aici¹, alcătuiesc o parte din istoria dramatică a unui oraş aşezat de sute de ani în calea istoriei.

Ţara Românească la sfârşitul secolului al XVIII-lea

La începutul secolului al XVIII-lea, după abdicarea lui Dimitrie Cantemir în 1711, Moldova a intrat sub controlul direct al Imperiului otoman. Acelaşi fenomen s-a întâmplat şi în Ţara Românească, după înlăturarea ultimului domnitor pământean, Şerban Cantacuzino (1714-1716). Timp de peste o sută de ani, cele două ţări române au fost guvernate de prinţi recrutaţi din influenţele familiei constantinopolitane fanariote.

Soluţia fanariotă era răspândită în tot teritoriul Imperiului otoman, fiind o necesitate în noua situaţie politică în care se găsea Poarta. Noua epocă fanariotă a fost inaugurată de domnitorul Nicolae Mavrocordat (1711-1715; 1716-1730). Domnii sunt numiţi de acum înainte de Poarta otomană din rândul familiilor influente Mavrocordat, Ipsilanti şi Ghica. Lipsiţi de libertate, ei ajung executorii fideli ai poruncilor otomane, autorităţile otomane amestecându-se permanent în conducerea efectivă a Ţărilor Române. Sub protecţia otomană, elementul fanariot controlează treptat viaţa economico-socială în detrimentul elementului autohton spre nemulţumirea tuturor categoriilor sociale. Clerici fanarioţi încep să pătrundă şi la conducerea Mitropoliei Moldovei, dar mai cu seamă la cârma Mitropoliei Ungrovlahiei.

¹ La 11 aprilie 1858, în preajma bisericii de la Delea Nouă, s-a născut Barbu Ştefănescu Delavrancea. Tatăl său, Ştefan Tudor, era starostele căruţaşilor din bariera Vergului.

Domniile fanariote au fost însă tulburate de numeroasele războaie ruso-otomane. Războiul dintre anii 1768-1774 a deschis, la nivel internațional, o *problemă românească*, ca o componentă a *chestiunii orientale*. Treptat, boierii români încep să revendice vechile drepturi ale țărilor române. În memoriile prezentate la Congresul de la Focșani (1772), boierii cereau respectarea vechilor *capitulațiilor*, plăsmuiri istorice care însă încorporau o realitate istorică. Izbucnirea conflictului ruso-austro-turc (1787-1792), transformă teritoriul țărilor române în teren de confruntare, aducând ocupația austriacă în Țara Românească și, parțial, în Moldova. Intensificarea acțiunilor militare ale marilor puteri în zona țărilor române stimulează orientările antiotomane în vremea lui Constantin Ipsilanti (1799-1801) și Alexandru Moruzzi (1802-1807), în legătură cu Rusia și în cadrul mai larg al procesului revoluționar balcanic.

Ultimele domnii fanariote dovedesc o scădere a autorității puterii centrale. Acest lucru începe să fie simțit cu domnia lui Constantin Mavrocordat (1730-1769) prin abolirea șerbiei, în 1746, în Țara Românească. Reformele au fost continuate și de Alexandru Ipsilanti (1774-1782; 1796-1797).²

În secolul fanariot, clerul inferior se confunda ca stare socială adeseori cu țărănimea. În aceste împrejurări, nivelul cultural și cunoștințele teologice erau scăzute, cu toate măsurile domniei sau ierarhilor. Educația religioasă avea de suferit din cauza stării materiale precare. Viața religioasă în cele două principate era dominată de tradiții, departe de acuratețea învățăturilor teologice.³ Superstițiile, miturile și sărbătorilor păgâne creau o religie populară trăită în comunitățile sătești, dar și în orașe, mai cu seamă în suburbii. Reformismul fanariot a căutat îndreptarea situației prin scutirea preoțimii de obligațiile servile. De asemenea, episcopii au început o revigorare a vieții religioase prin ridicarea treptată a pregătirii teologice și culturale a clerului.

Organizarea vieții monahale în Moldova sub influența reformelor Sfântului Paisie Velicicovski, promovate la mănăstirile de la Dragomirna, Secu și Neamț, a dinamizat și monahismul din Țara Românească, mai ales prin reșezarea vieții monahale de la Mănăstirile Căldărușani și Cernica.⁴ Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, se produce o adevărată mișcare de revigorare religioasă prin cartea românească și prin influența literaturii iluminate.

Prin tratatul de la Kucink-Kainargi, ce a consemnat încetarea războiului ruso-austro-turc (1774), dezvoltarea politică și economică a Moldovei și Țării Ro-

² Keith Hitchens, *România 1774-1866*, trad. de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Ed. Humanitas, București, 1966, p. 35.

³ *Ibidem*, p. 56.

⁴ V. Ilarion V. Felea, *Paisie și paisianismul*, Cluj, 1940; Dumitru Furtună, *Ucenicii starețului Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărușani*, București, 1927.

mânești a devenit treptat dependentă de Marile Puteri europene, dar mai ales de Rusia care urmărea înlăturarea Imperiului otoman din sud-estul european, iar ca necesitate strategică și politică încerca controlul asupra Principatelor Române. De la începutul secolului al XIX-lea, Franța lui Napoleon Bonaparte arată interes pentru Țările Române. Marea Britanie considera Principatele Române ca zonă de decizie a rivalităților pentru jurisdicția asupra Orientului Apropiat. Aceste rivalități care au caracterizat secolul al XVIII-lea s-au continuat și în secolul al XIX-lea, până la realizarea unității Țărilor Române și dobândirea independenței.⁵

În plan spiritual românii își mențin aderența la lumea culturală bizantin-ortodoxă, iar intelectualii români se credeau membrii ai comunității ortodoxe internaționale. Literatura este de factură religioasă cu preponderență, deși apar și unele lucrări de beletristică sau istorice, dar chiar și acestea având un caracter moralizator. Ion Neculce (1672-1745), a cărui lucrare *Letopisețul Țării Moldovei*, reprezintă culmea literaturii române vechi, concepea istoria ca un produs al voinței divine, invocând pe Dumnezeu pentru a explica evenimentele istorice mari sau mici. Clerul ortodox din secolul al XVIII-lea a rămas fidel tradiției creștine, fenomen ușor de observat mai ales în lumea satelor. Înalțul cler arată deschidere față de nou, față de curentele intelectuale europene. Apar centre culturale cu o efervescentă activitate intelectuală. La Episcopia Râmnicului exista un grup de clerici care iubeau învățătura păstrând credința ortodoxă, dar manifestând o deschidere deosebită față de noile idei ale luminismului european.⁶ Principalul reprezentant este episcopul Chesarie (1773-1780), traducător și editor de cărți bisericești,⁷ probabil una dintre cele mai cunoscute personalități culturale ale secolului fanariot.

Parohia Delea Nouă

Pe la anul 1750, pe moșiile Mănăstirilor Pantelimon și Radu Vodă, care pe la începutul secolului al XVIII-lea aparțineau boierului Vergu, rudă a domnitorului Constantin Brâncoveanu, s-a ridicat un mic cătun de către 30-40 de familii de plugari ce a primit numele de Delea Nouă, fiind o zonă ceva mai înaltă decât împrejurimile și pentru a se deosebi de mahalaua vecină, Delea Veche. Se pare că aici și-au ridicat vrednicii plugari, care se ocupau și cu meșteșugul postăvăriei și găitanăriei, o biserică din lemn, despre care avem date de pe la anul 1761⁸ și este menționată și de Mihai Cantacuzino în 1774⁹. Pisania bisericii din lemn s-a pierdut la ridicarea noii bise-

⁵ Keith Hitchins, *op. cit.*, pp. 7072.

⁶ *Ibidem*, p. 146.

⁷ *Ibidem*, p. 148.

⁸ P. Simionescu și P. Cernovodeanu, *Delea Nouă din lemn la 1761*, București, 1975.

⁹ N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic al monumentelor feudale din București*, Ed. Academiei, București, 1961, p. 199

rici din zid¹⁰. Vrednicii locuitori ai marginilor Bucureștiului de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și-au dorit însă să ridice o biserică de zid ce să le împlinească nevoile religioase și să nu mai fie nevoiți să-și îndrepte pașii către biserica vecină, Delea Veche.

O primă biserică de zid s-a ridicat la Delea Nouă în perioada 1790-1798, situată în triunghiul format de străzile Delea Nouă-Calea Vergului (azi Călărașilor) și Labirint. Această biserică în formă dreptunghiulară, simplă, fără a excela prin arhitectură, a primit hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel.¹¹ Și-a păstrat această arhitectură până în 1847, când enoriașii al căror număr a crescut mult au considerat că biserica se poate mări prin adăugarea absidelor în zona stranelor. Aceste transformări au fost însemnate într-o pisanie care a stat pe frontispiciul bisericii până în 1871, când a fost demolată, urmând ca pe locul ei să se ridice o biserică nouă, mai încăpătoare și mai frumoasă. Biserica Sfinților Apostoli Petru și Pavel avea și o caracteristică deosebită, catapeteasma din zid, pictată, care mai târziu, deteriorându-se, a fost împodobită cu icoane pictate pe lemn, unele păstrându-se până astăzi. Transformarea catapetezmei prin acoperirea vechii picturi cu icoane zugrăvite pe lemn s-a efectuat pe la anul 1855, ocazie cu care este pomenit ca episcop Nicolae Inimă-Rea, care se pare nu a fost ctitorul de drept al bisericii, ci ctitor al bisericii apare însă un oarecare Grigore postăvarul, trecut pe un pomelnic din anul 1817 așezat în partea stângă a altarului.¹² Faptul că un locuitor din această zonă, care era postăvar, avea puterea economică de a iniția construirea unei biserici, dovedește prosperitatea economică a breslașilor postăvari și găitănari de la Delea Nouă. Cu siguranță, acești meșteșugari doreau să-și aibă propria biserică și ca o dovadă a bunăstării lor. Mărirea bisericii este la rândul ei o expresie a încrederii pe care acești meșteșugari o aveau în ajutorul pe care Dumnezeu îl oferea celor harnici, dar totodată era și o expresie a renașterii mahalalei Delea Nouă, afectată puternic de incendiul ce a devastat Bucureștiul, în 23 martie 1847.

În 1856, enoriașii parohiei Delea Nouă adresează Mitropoliei o cerere prin care cer îngăduința de a-și ridica o biserică nouă, căci cea existentă este într-o stare de „uzură”. Aprobarea pentru demolarea bisericii Sfinții Apostoli Petru și Pavel o obțin peste 15 ani, când primesc și binecuvântarea de a ridica o nouă biserică la a cărei construcții va contribui, prin venituri importante, episcopul Calist Stratoniakias, vicar al Mitropoliei Ungrovlahiei.

Printre preoții care au slujit la biserica Sfinții Apostoli Petru și Pavel de la Delea Nouă, un loc special îl ocupă preotul Ion Rămureanu (1790-1820), venit aici din județul Vlașca și trecut în pomelnicul din 1817 sub numele de Ioanța

¹⁰ George Florescu, *Din vechiul București: biserici, curți boierești și hanuri după două planuri inedite de la sfârșitul veacului al XVIII-lea*, București, 1935, p. 68-69.

¹¹ P. S. Arhieru Calist Ialomițeanu Botoșăneanul, *Biserica Delea Nouă „Calist”, 1790-1906*, București, 1907, p. 6.

¹² *Ibidem*, p. 7.

preotul. Se pare că, pe lângă slujirea sa preoțească, învățase și meșteșugul postăriei și găitanăriei. O semnătură a sa se păstra pe un Minei pe luna iulie din anul 1799. În biserică se păstra cu mare cinste și icoană ce era cinstită cu multă evlavie de postăvari. O perioadă a slujit împreună cu preotul Spiridon Iconom (1817-1845), un vrednic preot al timpului său, ales și protopop al Bucureștiului,¹³ demnitate pe care a păstrat-o până la bătrânețe. Rămas văduv, s-a călugărit și a intrat în slujba Mitropoliei Ungrovlahiei fiind hirotosit arhimandrit. După moartea preotului Ion Rămureanu, în locul lui a fost numit Radu Postăvarul (1820-1848), rudă cu preotul Spiridon și care i-a fost și ajutor de protoiereu.

S-au remarcat ca preoți destoinici și urmașii celor pomeniți mai sus: preoții Badea Popescu, Răduță Popescu și Alexe Duhvnicul. În anul 1855 este hirotosit ca preot Sterea Popescu, care a activat o perioadă și ca dascăl al bisericii și școlii, murind de tuberculoză în 1871. După nouă ani în 1864 este hirotosit preot Tudorică Teodorescu, care fusese câțiva ani cântăreț al bisericii, încetând din viață în anul 1872. Toți preoții pomeniți până acum au fost înmormântați în jurul bisericii, dar din nefericire mormintele lor nu mai sunt vizibile.¹⁴

O perioadă scurtă a păstorit parohia aceasta preotul Panait Popescu care însă a murit în floarea vârstei și a fost înmormântat la biserica Sfântul Dumitru-Colentina. I-a urmat Constantin Rădulescu, fost diacon la biserica Stavropoleos și care, în anul 1891, cu binecuvântarea Sfintei Mitropolii, a fost mutat la biserica Popa Nan, unde a mai păstorit mulți ani, fiind cunoscut sub numele de popa Tache. Până la hirotonirea preotului Rădulescu, credincioșii de la biserica Delea Nouă, care se afla în construcție, au fost deserviți în cele religioase de preotul Ioan Călin de la biserica Hagiu.¹⁵ În timpul păstoririi preotului Constantin Rădulescu s-a definitivat și s-a sfințit noua biserică de la Delea Nouă, ctitorie a arhierelui Calist Statonikias, fost enoriaș al acestei parohii.

Ctitorul noii biserici: Arhierul Calist Stratonikias, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

Viața acestui arhieru este un periplu prin istoria secolului al XIX-lea, fiind martor sau părtaș la momente cruciale pentru ființa națională a poporului român. Constantin Mihail cum se numea în mirenie, arhierul Calist s-a născut în 1805 în mahalaua Delea Nouă, din părinții săi, Mihail și Anghelina, plugari ca și ceilalți locuitori ai acestei suburbii. Dragostea față de carte a dobândit-o la Mânăstirea Cernica, unde a deprins și arta cântărilor bisericesti. Aici a fost călugărit

¹³ *Ibidem*, p. 9.

¹⁴ *Ibidem*, p. 10

¹⁵ *Ibidem*, pp. 10-11.

cu numele Calist și hirotonit ierodiacon după moartea părinților. Cu siguranță, un moment de cotitură și de încercare în viața tânărului Constantin l-a constituit moartea părinților săi, în 1831, răpuși de holeră¹⁶. Tatăl său a fost înmormântat în curtea bisericii Sfinții Apostoli Petru și Pavel de la Delea Nouă, iar mama sa pe un loc viran pe Calea Călărașilor, unii spunând că s-ar găsi la intersecția cu strada Agricultori, unde se pare că au fost înmormântați mai mulți enoriași răpuși de epidemie.

Slujind cu vrednicie ca ierodiacon, după zece ani a fost hirotonit ieromonah, destoinic preot al bisericii Sfântul Nicolae de la Mănăstirea Cernica. Destul de repede remarcat de starețul Nifon de la Mănăstirea Cozia fost chemat să preia lucrările administrative ale celei mai bogate mănăstiri din Țara Românească. Ca urmare a alegerii lui Nifon ca arhiepiscop vicar al Mitropoliei Ungrovlahiei, ieromonahul Calist a fost numit stareț la Cozia. A fost însă stareț și la Cotmeana și Snagov.¹⁷ În anul 1847 a fost chemat de Nifon să preia funcția de econom al Mitropoliei. El avea să predea inventarul Mănăstirii Cozia în anul Revoluției din 1848 lui Popa Șapcă, unul dintre liderii revoluționari și cel care a dat citire Proclamației de la Islaz.

În anul 1850, Nifon este ales mitropolit al Ungrovlahiei, devenind una dintre personalitățile marcante ale Bisericii Ortodoxe Române. Arhimandritul de acum, Calist, este hirotonit anul următor ca arhiepiscop de către mitropolitul Nifon, primind după tradiția vremurilor titlatura de Stratonikias. După adoptarea Legii de constituire a Sfântului Sinod din 1873 care desființa titlaturile oferite de Patriarhia Ecumenică, la 9 iulie a primit titlatura de Băcăoanul în Catedrala sfintei Mitropolii. S-a remarcat ca vicar al Mitropoliei în perioada 1852-1857, de asemenea a activat în această funcție puțin în 1874, iar în anul 1878 a fost desemnat locotenent al Episcopiei Romanului după moartea episcopului Isaia Vicol (1868-1878),

¹⁶ Pe la sfârșitul lunii septembrie ordonă generalul Kiseleff a se face sfeștanie mare în câmpul Filaretului, aducându-se Sfântul Dimitrie Basarabov din Mitropolie. În acea zi, pe acea câmpie se întinse un cort spațios, care fu înconjurat de toată armata rusească. Aduse mitropolitul pe Sfânt și-l așeză pe scaune, în mijlocul cortului. Kiseleff cu toată generalimea întregii oștiri, cu toți soldații, clerul, boierii și poporul, când au început sfintele rugăciuni pentru încetarea epidemiei s-au pus toți în genunchi; cei mai mulțiau zis rugăciuni cu lacrimi în ochi. În urmă, sărutându-se de către toți sfintele moaște, s-au întors în deal la Mitropolie, toți generalii și mitropolitul pe jos și, între rîndurile batalioanelor, intrară pe poarta Mitropoliei pe din dos, lăsară pe Sfântul în biserică și detașamentele plecară pe la locurile lor. O, minune! Până la 10 octombrie a scăzut repede numărul morților. (Dimitri Pappasoglu, *Istoria fondării orașului București Capitala Regatului Român de la anul 1330 până la 1850*, București, 1892, p. 111-116); s-au făcut rugăciuni și la moaștele Sfintei Filofteia de la Curtea de Argeș. (Gheorghe Brătescu, Paul Cernovodeanu, *Biciul holerei pe pământ românesc*, Ed. Academiei Române, București, 2002, p. 77)

¹⁷ Scarlat Porcescu, *Episcopia Romanului*, București, 1984, p. 415.

activând aici câteva luni.¹⁸ La Roman a păstorit puțin timp, căci în februarie 1879 a venit ca episcop titular Melchisedec Ștefănescu, fost episcop al Eparhiei Dunării de Jos și unul dintre cei mai mari ierarhi ai Bisericii noastre.

Un capitol important în viața și activitatea arhiereului Calist l-a ocupat efortul zidirii bisericii ce îi poartă numele. Enoriașii de la Delea Nouă sub păstoriarea preotului Constantin Rădulescu au reușit să adune suma de 30.000 de lei, insuficientă pentru ridicarea unei noi biserici. În sprijinul acestora a venit arhiereul Calist ce era legat sufletește de această parohie unde îi avea înmormântați pe părinți. Acesta decide să ia asupra sa misiunea construirii bisericii și donează suma de 80.000 de lei. Lucrările de construcție au fost începute în primăvara anului 1872 și au continuat până în iarna anului 1875, când episcopul Calist aduce de la Mănăstirea Ghighiu-Prahova catapeteasma ce împodobește și astăzi biserica și-i dă o frumusețe aparte. Sfințirea noului lăcaș s-a făcut la 25 martie 1875 de către arhiereul ctitor Calist și episcopul Ghenadie Petrescu, care mai târziu ajunge mitropolit primat, fiind ajutați de mulți dintre preoții Capitalei. Biserica a primit hramul *Buna Vestire*, după hramul pe care-l avea și fosta biserică Sfinții Apostoli Petru și Pavel ce fusese demolată. Al doilea hram, Sfinții Voievozi Mihai și Gavril, l-a primit în amintirea părinților ctitorului, Mihail și Anghelina.¹⁹

Deși nu este sigur, se crede că pictura sau cel puțin o parte din ea (chipul ctitorului și icoana *Adormirea Maicii Domnului*) a fost realizată de Tătărăscu, găsin-du-se în zilele noastre într-o stare de degradare necesitând restaurare specială.

Dragostea arhiereului Calist pentru locurile natale nu s-au oprit aici, căci după sfințirea bisericii a cumpărat locul și casa din strada Labirint, unde a construit o școală care se numea *Fundația Arhiereu Calist*.²⁰ De asemenea, în curtea bisericii a construit o clopotniță, un corp de case în care locuiau preoții și șase camere ce se constituiau într-un azil pentru femeile bătrâne și singure. De școală era deosebită nevoie, deoarece școala care funcționa în biserica Delea Nouă își încetase activitatea în 1877. Noua școală și-a început activitatea în 1879, fiind mutată aici școala primară comunală ce funcționase până atunci în strada Traian. Dintre numeroasele obiecte liturgice pe care le-a dăruit ctitoriei sale este amintit și un potir din aur lucrat cu pietre scumpe care s-a pierdut în timp.²¹

Arhiereul Calist a încetat din viață în casele sale din Calea Moșilor, pe care le-a donat Mănăstirii Cernica, la 17 iunie 1885. După săvârșirea slujbei de în-

¹⁸ Alexandru Cristea, *Viața și activitatea episcopilor Eparhiei Romanului din secolul al XIX-lea*, București, 1901, pp. 28-30.

¹⁹ P. S. Arhiereu Calist lalomițeanul-Botoșăneanul, *op. cit.*, p. 18 ; Idem, *Notițe istorice asupra întemeierii suburbiei și bisericii „Delea Nouă”*, București, 1903, p. 11.

²⁰ *Ibidem*, p. 20.

²¹ George Florescu, *op. cit.*, p. 69.

mormântare la biserica Delea Nouă, trupul său a fost așezat în mormântul pe care și l-a pregătit în cimitirul Mănăstirii Cernica, după ce i s-a mai oficiat o slujbă și în biserica Sfântul Nicolae a acestei mănăstiri. Legat prin prietenii de multe familii boierești, arhiereul Calist participă și la diferite evenimente ce fac legătura între aceste familii și Biserica ortodoxă. Este pomenită participare sa la înmormântarea boieroaiței Zoe Hagi-Mosco (1793-1877)²².

Slujba înmormântării a fost săvârșită de mitropolitul primat Calinic Miclescu asistat de episcopii Inochetie al Buzăului, Silvestru Piteșteanul, Inochentie Ploieșteanul, Calistrat Bârlădeanul și Ghenadie Craioveanu, împreună cu numeroși preoți și diaconi. Necrologul a fost rostit de preotul C. Enescu din amvonul bisericii Delea Nouă. Un al doilea necrolog a fost rostit la biserica Sfântul Nicolae a Mănăstirii Cernica a preotului G. Floru. Toate aceste momente au fost organizate cu deosebită grijă de Pache Protopopescu, primarul Bucureștiului, devenit executor testamentar.²³

Arhitectura bisericii Delea Nouă

Biserica Delea Nouă este o construcție în plan triconc (20, 5x7x12 m), cu ziduri de cărămidă arsă, groase, așezate pe o talpă de cărămidă, fără a avea o temelie adâncă. Pe naos a fost așezată o turlă octogonală cu ferestre mari ce oferă acesteia o luminozitate bună. Un al doilea turn a fost ridicat pe pronaos, având o formă pătrată, fiind construit din lemn pentru a nu exercita o presiune pre mare pe ziduri. Pridvorul este închis pe o travee, pe stâlpi cu basaje și fronton. Din pronaos, pe o scară în spirală se ajunge într-un cafas destul de larg.²⁴

Iconostasul ce provine de la Mănăstirea Ghighiu – Pralova este realizat într-un stil baroc, în care domină motivele florale și cele în formă de strugure. Icoanele vechi împărătești cu Sfinții Apostoli Petru și Pavel datează din 1855 și provin de la vechea biserică.

Fașadele sunt simple, cu ferestre mari terminate semicircular. Un profil înconjoară biserica ca un brâu în partea superioară. Acoperișul în două pante se termină pe fațada de apus cu un fronton întrerupt de baza turnului – clopotniță pe care este pictată icoana hramului Buna Vestire.²⁵

²² Emanoil Hagi-Mosco, *București: amintirile unui orași: ziduri vechi: fințe dispărute*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1995, p. 275

²³ *Înmormântarea arhiepiscopului Calist Stratonikias*, în „B:O:R:”, 1885, pp. 515-528.

²⁴ Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia locașurilor de cult din București*, vol. I, Ed. Universală, București, 2005, pp. 135-136.

²⁵ N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic al monumentelor feudale din București*, București, 1961 p. 199.

Temelia vechii biserici Sfinții Apostoli Petru și Pavel a rămas vizibilă și după ridicarea noii biserici, fiind marcată de câteva cruci vechi de la 1802-1840, duse o parte în Piața Universității, după 1989, și la Muzeul de Istorie și Artă a Bucureștilor de la Curtea Veche. Unele dintre aceste cruci excelează prin frumusețe și dimensiune, fiind realizate în piatră ce a rezistat timpului, dar nu se păstrează nici o însemnare referitoare la cedarea lor pentru așezare la Piața Universității sau la Muzeul de Artă.

Arhiepiscopul Calist Ialomițeanul, un al doilea ctitor al bisericii Delea Nouă

La puțin timp după moartea arhiepiscopului Calist Stratonikias (Băcăoanul), la biserica Delea Nouă, a cărei grijă a lăsat-o prin testament lui Pache Protopopescu, a fost hirotonit ca preot diaconul Kiriac Ionescu de la biserica Delea Veche, care însă, în 1890, a fost transferat la biserica Sfântul Gheorghe-Capra, în locul său venind preotul Marin Rădulescu. Locul părintelui Constantin Rădulescu transferat la biserica Popa Nan a fost ocupat de Constantin I. Ialomițeanul, care slujise ca diacon la biserica cu Sfinți (Sibile) și fusese hirotonit preot la 21 noiembrie 1891 de către mitropolitul primat Iosif Gheorghian. Acesta a devenit cel de-al doilea ctitor al bisericii Delea Nouă și unul dintre episcopii eparhioți de la începutul secolului XX.

Constantin I. Ialomițeanul s-a născut la 1 octombrie 1860 într-o familie de creștini ortodocși. A urmat școala primară în cartier și cursul seminarial secundar. La terminarea cursurilor, în 1879 a fost numit învățător în comuna Obileștii-Vechi din Ilfov, unde a rămas până în 1882, când s-a căsătorit și a fost hirotonit diacon pe seama bisericii cu Sfinți (Sibile) din București. Totodată, a reușit să urmeze și cursurile superioare ale Seminarului Nifon Mitropolitul din București, unde a activat timp de cinci ani și ca secretar. Cu rezultate deosebite a absolvit în 1889 cursurile Facultății de Teologie, iar titlul de licențiat l-a dobândit câțiva ani mai târziu, în anul 1896. În perioada studenției, 1887-1889 a fost și directorul Cancelariei Episcopiei Hușilor.

Prin concurs a fost numit profesor de Religie la Gimnaziul din Călărași, unde a funcționat doar un an, deoarece în 1890 este transferat la Gimnaziul din Giurgiu, unde a predat Religia timp de șase ani. A activat ca profesor și la liceul Matei Basarabdin București, atunci una dintre cele mai cunoscute școli din capitală.

La 21 noiembrie 1891 este hirotonit preot pe seama bisericii Delea Nouă, slujba de hirotonie fiind săvârșită de mitropolitul primat Iosif Gheorghian, în Catedrala Mitropoliei. În anul următor a fost numit paroh al bisericii, calitate în care a funcționat până la 24 mai 1899, când a fost ales de Sfântul Sinod și confirmat de Guvern, arhiepiscop, cu titulatura de Botoșăneanul, locotenent de mi-

tropolit la Mitropolia Moldovei și Sucevei, iar hirotonia a fost săvârșită la 4 iulie același an, la Iași, de către mitropolitul Iosif Naniescu, episcopul Silvestru al Hușilor, arhierul Nifon Ploieșteanul și Conon Băcăoanul, viitor mitropolit primatului Amintim însă că mai întâi fusese călugărit la Mănăstirea Cernica, primind numele de Calist, în amintirea ctitorului bisericii Delea Nouă, unde a continuat să fie totuși paroh și după hirotonia sa ca episcop. La sfârșitul anului 1900, Calist Botoșăneanul l-a hirotonit preot pe diaconul Ion Cătană, care slujise la biserica Popa-Chițu. În locul părintelui Marin Rădulescu a fost numit preot Nicolae Dumitrescu, care slujise mai înainte la bisericile Sărindar, Popa Tatu și Precupeții-Vechi. Astfel, a rânduit preoți care să continue activitatea pastorală rodnică pe care o începuse de la numirea sa la Delea Nouă cu opt ani în urmă.

Deoarece o perioadă îndelungată a fost și profesor, în anul 1911, a fost delegat și cu misiunea de inspectare a seminarelor teologice din țară, funcție pe care a ocupat-o puțin timp. După moartea episcopului Gherasim Timuș al Argeșului, Colegiul Electoral întrunit la 4 februarie 1912 l-a desemnat pe Calist ca episcop al Argeșului, după ce fusese o scurtă perioadă (1911-1912) episcop locotenent la Roman, unde s-a implicat în sprijinirea sinistraților de pe urma inundațiilor din 1911. La o săptămână după numirea sa a fost investit la Argeș, unde a continuat remarcabilele realizări ale înaintașului său, cu toate că asupra românilor s-au abatut grelele încercări ale războaielor balcanice și cele ale primului război mondial.²⁶

Cât a păstorit la Argeș a reușit ca în anul 1914 să săvârșească o călătorie la Locurile Sfinte. Cu deosebită însuflețire a luptat pentru ridicarea unui orfelinat la Argeș și a făcut numeroase danii pentru societățile de binefacere. Mulți ani a condus *Societatea clericului român „Ajutorul“*, unde s-a implicat activ pentru sprijinirea clericilor aflați în dificultate. A reușit să reorganizeze *Societatea „Frăția“* a clericului din Eparhia Argeșului.

Episcopul Calist al Argeșului și fostul vrednic slujitor de la biserica Delea Nouă trebuie amintit și ca unul dintre ierarhii cărturari ai Bisericii noastre, un apărător al profesorilor și preoților, cei chemați pentru luminarea poporului.²⁷ În timpul vieții sale a publicat o serie de lucrări de teologi și manuale școlare:

1. *Nifon Mitropolitul Ungrovlahiei. Viața și activitatea sa (1850-1875)*, București, 1896, 83 p.;
2. *Biserica Delea Nouă – Calist*, București, 1907, 63 p.;
3. *Notițe istorice asupra întemeierii suburbiei și bisericii Delea Nouă – Calist*, București, 1903, 23 p.;

²⁶ Preot Nicolae Șerbănescu, *Episcopii Argeșului*, în «M. O.», XVII, nr. 7-8, pp. 602-620.

²⁷ P. S. Calist, episcop de Argeș, *În apărarea drepturilor Bisericii și ale clericului. Interpelare dezvoltată în ședința Senatului din 26 febr. 1914*, Pitești, 1914.

4. *Istoricul Societății clerului român „Ajutorul“ (1877-1907)*, București, 1908, XIV, 160 p.;
5. *În apărarea drepturilor Bisericii și ale Clerului*, Pitești, 1914;
6. *Un dar eparhial oferit inundațiilor din județele Roman, Bacău, Tecuci și Putna*, București, 1912;
7. *Orațiune funebră alcătuită cu prilejul înmormântării M. S. Regelui Carol I al României*, Pitești, 1914;
8. *Carte pastorală asupra adventiștilor*, Tipografia Transilvania, Pitești, București, 1915;²⁸
9. *Pe urmele Domnului și ale apostolilor*, București, 1910, 234 p.;
10. *Flori din grădina unui Păstor*, București, 1910, cuvântări și predici, 60 p.;²⁹

²⁸ „Bărbați frați, voi sunteți sămânța cea bună, e care Dumnezeu v-a dat-o mie și slujitorilor altarului, să vă îngrijim și să vă conducem către limanul mântuirii. Si așa fiind, noi vom pune sufletul nostru pentru voi...“.

²⁹ Încă din anul 1891, de când scriitorul acestei lucrări a venit ca preot la această sfântă biserică, s-a gândit ca să pună în practică cunoștințele pe care le căpătase în Seminar și în Facultatea de Teologie, privitoare la activitatea pastorală a unui preot și mai cu seamă a unui paroh.

Dar atare cunoștințe spre a putea fi traduse în fapt, cereau oarecare pregătiri, oarecare chibzuință, oarecare modele, cu ajutorul cărora să se poată păși la săvârșirea faptelor păstorești cu temeinicie și fără șovăire. Până în timpul acela, la noi se învăța în școală numai datoriile pastorale, iar afară de școală atare datorii rămăneau numai cu numele, căci, drept să mărturisim, cei ieșiți după băncile școlii, după ce prin hirotonie primeau darul preoției, nu se mai îngrijeau de aceste datorii, afară numai de săvârșirea diferitelor oficii religioase, pentru a căror practică în cele mai multe cazuri, sunt suficiente regulile și modelele cuprinse în *Aghiasmatar* și în *Euhologiu*, fap care se explică și din împrejurarea, ci în casele a multor frați de preoție, dacă nu se găsesc alte cărți, Aghiasmatarul și Euhologia nu lipsesc.

Și astfel fiind, mă izbeam de obstacole, mai la fiecare pas, mai ales că frații mei preoți, când le spuneam ca să facem cutare lucru, despre care ni s-a vorbit în școală, îmi răspundeau că multe se învață la școală, dar puține se fac în popor, și apoi că pretutindeni nu întâlnesc decât indiferența, atât din partea onora dintre noi, cât și din partea păstoriților în genere.

Dar cu toate acestea, eu n-am disperat și m-am tot trudit ca să aflū, prin mine însumi, calea pe care să merg în drumul larg și frumos al păstorului de suflete. Și pe lângă minunatele și frumoasele modele pe care ni le-a dat Domnul nostru Iisus Hristos, care sunt presărate ca luceferii, pe ceruri, în Sfânta Evanghelie, am ieșit ca semănătorul la lucru, și am găsit multe nevoi în omenire, care mi-au pus la dispoziție tot atâtea modele de urmat și de îndeplinit. Mai ales că Domnul Hristos în mod curgător le-a enumerat, după cum ne spune Sfântul Evanghelist Matei, când zice: „Să hrăniți pe cel flămând, să adăpați pe cel insetat, să găzduiți pe cel străin, să îmbrăcați pe cel gol, să căutați pe cel bolnav și să cercați pe cei ce sunt în temnițe“ Cap. XXV, 31).

Dar pentru ca să mântuiască lumea, Domnul, cu toată puterea Sa și cu toate minunile Lui, spre a săvârși opera mântuirii neamului omenesc, a trebuit ca să ne aducă însuși pe sine jertfă, pe muntele Golgotei.

Ah! Jertfă, jertfă, scurt cuvânt dar greu de îndeplinit, ceea ce face ca mulți să se furișeze în lumea aceasta, fără a se jertfi măcar odată în viață, căci a se jertfi cineva pe sine este greu și este și

11. *Istoria sfântă a Vechiului și Noului Testament* – pentru clasa I-a, 84 p.;
12. *Învățătura lui Iisus Hristos* – pentru clasa a II-a, 86 p.;
13. *Dogmele Bisericii Ortodoxe* – pentru clasa a III-a, 80 p.;
14. *Morala Creștină* – pentru clasa a IV-a, 94 p.;
15. *Istoria Bisericească* – pentru clasa V-a, 118 p.;
16. *Istoria Bisericii Române* – pentru clasa a VI-a, 156 p.

Activitatea filantropică a episcopului Calist este, de asemenea, excepțională. A contribuit personal la ajutorarea sinistraților inundațiilor din părțile Moldovei în perioada scurtă cât a fost episcop locotenent la Roman. S-a implicat în sprijinirea refugiaților români din Primul război mondial. Activitatea sa este cunoscută și din participarea în Comisia de strângere a fondurilor pentru ridicarea Catedralei Neamului, înființată în 1900.

Păstorirea lui Calist la Argeș s-a încheiat la 18 mai 1917, când după o lungă suferință contractată în timpul iernii grele din acel an a încetat din viață în locuința sa din strada Popa Nan din București. Se pare că a murit de tuberculoză, din cauza grelelor încercări pe care le-a îndurat în timpul refugiului din fața armatelor germane. A fost înmormântat la 20 mai în Cimitirul Belul din Capitală, după ce slujba de înmormântare a fost săvârșită de episcopul Sofronie al Râmnicului și arhieriei Valerian Râmnicu și Meletie Constanțeanu. Bucureștii erau aflați sub ocupația germană, iar a doua zi, în Duminica Rusaliilor, episcopul Sofronie al

dureros în cele mai multe cazuri, cum am văzut că a făcut mai marele păstorilor, Domnul nostru Iisus Hristos, când s-a jertfit pe Golgota.

Fără de jertfă dar, nimic nu îndeplinim niciodată, căci s-ar părea că este greu ca să scoți haina și să o dai celui gol; că este greu ca să iei pâinea copiilor și să o dai săracilor, că este greu, adesea, ca să cauți pe bolnavi și să-ți jertfești viața, în cele mai multe cazuri. Și cu toate acestea, celui credincios nimic nu-i cu neputință, căci el știe să înfrunte toate cu bărbăție și să ajungă la bun sfârșit, drept care i se va da lui binecuvântarea și fericirea vieții veșnice, pe care Domnul o dă celor ce știu să jertfească, așa după cum s-au jertfit sfinții din toate timpurile și martirii, care cu sângele lor au făcut scară de pe pământ la ceruri. Și dacă este cu greu creștinilor a se jertfi unul pentru altul, apoi păstorului de suflète și mai mult, căci el n-are a se îngriji numai de cei din jurul său și de cei mai de aproape ai săi, ci de toate oile turmei pe care Dumnezeu i le-a încredințat.

Însă cu toate acestea, bunăvoință dacă este din partea păstorului, el se poate jertfi cu folos moral și suflètesc și glasul lui oile îl ascultă și-i urmează. Și când a ajuns aici, ca oile să-i urmeze, jertfa lui, oricât de mică ar fi, măcar și un pahar de apă, după cum a zis Domnul Hristos, paharul se face mare și din el se adapă toți cei însetați și obidiți de soartă.

Smerenia mea a încercat aceasta, și dacă n-am ajuns acolo, ca să fiu tuturor toate, cel puțin am avut atâtea mângâieri suflètești pe care puțini le-a gustat în viața lor; mângâieri, care deși au fost fructul jertfei și al osteneților mele, ele m-au făcut să lacrimez, să plâng de bucurie și să mă veselesc cu cei ce se veseleau.

Și așa fiind, de mult m-am hotărât ca să dau la lumină lucrarea de față, pentru ca cei ce se vor osteni să o citească, să vadă că cu jertfa se poate face totul, și apoi să aibă și modele de activitate pastorală – de astă dată practice – nu ca cele din școală în teorie numai. († Calist)

Râmnicului a fost arestat din ordinul Comandamentului german, fiind cunoscut ca opozant al ocupanților.³⁰

Biserica Delea Nouă în secolul XX

La moartea sa, arhiereul Calist Stratonikias a desemnat pe Pache Protopopescu ca legator testamentar, urmând să împlinească cele lăsate de el în Testamentul care ni s-a transmis în diferite înscrisuri. Pache Protopopescu a ridicat în anul 1886, la puțin timp după moartea lui Calist, construcțiile din jurul bisericii Delea Nouă, casele preoților, turnul-clopotniță și azilul de bătrâne din curtea bisericii. După moartea lui Pache, sarcina de executor testamentar a fost preluată de fiul său, care după un timp a vrut să o predea parohului bisericii care se pare că atunci era Gheorghe Popescu-Frățilești, ce a urmat probabil preotului Nicolae Dumitrescu. Biserica Delea Nouă posedă în acea perioadă mai multe magazine în zona Hanul lui Manuc, din al căror venituri se reușea întreținerea bisericii, plata preoților și se acopereau cheltuielile azilului de bătrâne. Din păcate, parohul Popescu-Frățilești a refuzat să preia o asemenea obligație, iar fiul lui Pache Protopopescu a vândut imobilele din strada Carol, din suma realizată cumpărând obligațiunile comunale a căror valoare în timp a început să scadă, astfel încât, biserica Delea Nouă și așezămintele din jurul său au început să sufere lipsuri.

Biserica Delea Nouă – Calist a fost renovată în anul 1907 cu sprijinul episcopului Calist Ialomițeanul când a fost spălată pictura bisericii împreună cu capeteasma prin eforturile pictorului Vasilescu. În perioada interbelică pictura a fost refăcută de Iosif Kesler, rețușările executate de acesta fiind vizibile și astăzi. După cutremurul din 1940, când biserica este avariata, se hotărăște consolidarea coordonată în 1944 de arhitectul Constantin Popescu, cu fondurile donate de Maria Antonescu, soția mareșalului Antonescu, care locuiau în zona bisericii, prin *Consiliul de Patronaj*. Lucrări de restaurare se execută și în anul 1974, când a fost tencuit exteriorul. O nouă refacere a picturii s-a reușit în 1975-1976. Puternicul cutremur din 1977 afectează și această biserică care necesită reparații și interioare și exterioare, realizate în anii care au urmat. Pictura a fost refăcută de pictorul Gheorghe Răducanu (1928-1998) în 1981, după ce același pictor lucrase la ea și în anii 1957-1958.

³⁰ Episcopul Sofronie Vulpescu Craioveanul (1856-1923) a fost preot de mir și slujitor la Catedrala mitropolitană din București, apoi arhiereu. Ales episcop eparhiot la Râmnic în 5 mai 1913, păstorește până la 19 mai 1917, când autoritățile germane de ocupație i-au stabilit domiciliu forțat la Mănăstirea Cheia, apoi la Peștera Ialomicioarei și Căldărușani. Eliberat după pacea de la București, 19 mai 1918, pleacă la Iași, unde își prezintă demisia. Ultimii ani ai vieții i-a petrecut la București (+6 sept. 1923 și înmormântat la mănăstirea Cernica). Imensa sa bibliotecă a donat-o Seminarului Nifon în care a învățat.

După moartea preotului Popescu-Frățilești, a fost numit preotul Vasile Hada-
rag, care a slujit împreună cu preotul Cătănescu. Au slujit la Delea Nouă preotul
Ion Sachelarie și preotul Negulescu, fost preot la biserica din Tei, care, rămânând
văduv, a candidat pentru rangul de episcop vicar al Bucureștilor în anul 1946.³¹
În anii care au urmat, a păstorit preotul Eugen Solomon și preotul Stoica Teodor,
slujitorul cu cea mai îndelungată activitate la această biserică (1953-1999).

Preotul Stoica Teodor s-a născut la 26 iulie 1913 în localitatea Ologeni, Ra-
ionul Ploiești și a urmat cursurile Facultății de Teologie din București. În pe-
rioda 1937-1941, a fost pedagog la Școala de Elevi Meseriași Căi Ferate, iar
între anii 1940-1941 și la serviciul Atelierelor de Locomotive Grivița. În ace-
eași perioadă este și cântăreț la Parohia Floreasca. După ce îndeplinește stagiul
militar (1941-1943) se căsătorește în 1943 cu Valeria, fostă Cristescu din Va-
lea Călugărească. Au avut împreună un copil, Steliana, născută la 12 februa-
rie 1948, în localitatea Valea Călugărească. Hirotonit preot, slujește ca misionar
în Bulgaria la parohia Giurmaia de Sus (1944-1945), apoi la biserica din Bitalia
(1945-1947), ajutând la păstrarea limbii și tradițiilor românilor din sudul Dună-
rii. Revenit în București, slujește la bisericile Slobozia (1947-1948) și Doamna
Ghica (1948-1953). Numit la Delea Nouă, în 1953, a trecut prin grelele încer-
cări ce s-au abătut asupra clerului ortodox în anii comunismului.³² Cu durere a
văzut demolarea așezămintelor din jurul bisericii în 1987, când s-a trecut la *siste-
matizarea* zonei și s-au construit blocurile de locuințe de pe Calea Călărașilor și
Matei Basarab (fostă Labirint). Demolarea caselor bisericii a afectat și locașul de
cult ce a suferit unele stricăciuni.

La această biserică s-a reușit o renovare parțială a picturii în 2002 și o refacere
a clopotniței din lemn prin folosirea materialelor de construcții moderne în 2004.
Un fapt excepțional consemnat la această parohie este aducerea, în 2005, a moaș-
telor Sfântului Mucenic Valentin de Interamna-Umbria, prăznuit la 30 iulie.³³
Deoarece, în tradiția bisericii a fost activ un cor bisericesc de renume în care au
activat nume sonore de muzicieni, din 2005 s-a reușit reînvierea acestei tradiții.

³¹ Cristea Vasile, *Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist*, Ed. Curtea Veche, Bu-
curești, 2005, p. 147.

³² Dosarul personal aflat în Arhiva Parohiei Delea Nouă-Calist.

³³ Sfântul Sfințit Mucenic Valentin a fost episcop de Interamna-Umbria (Italia).

VII
VIATA BISERICESCA
ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI
ȘI DOBROGEI

Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

(1 martie-15 iunie 2007)

Bogdan Dedu

Vineri, 2 martie – Primiri: dnii Nikolaos Barlagiannis și Anastassios Voulgarakis de la Societatea Stirom SA, în legătură cu bunul mers al Așezământului social „Sfânta Macrina“ și posibilități de ajutorare.

Duminica Sfântului Grigorie Palama, 4 martie – A slujit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură credincioșilor.

Luni, 5 martie – A participat, în Catedrala patriarhală, la Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite, săvârșită de PS Episcop Varsanufie Prahoveanul, și la slujba Te Deum-ului, la împlinirea a 57 de ani de la primirea hirotoniei într-un arhieru. Au participat: PPSS Episcopi vicari Vinčențiu Ploieșteanul, Ciprian Câmpineanul și Sebastian Ilfoveanul, Părinții consilieri patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor și credincioși. La finalul slujbei, PS Episcop Ciprian Câmpineanul a rostit un cuvânt ocazional, iar PF Părinte Patriarh a mulțumit celor prezenți și a adresat cuvinte de zidire sufletească credincioșilor.

Martți, 6 martie – Primiri: dnii. Elmaliotis Vasilis, Kalikitsas Christos și Ioannis Elmaliotis din Grecia, pentru a primi binecuvântare; dl. prof. Dan Zamfirescu în legătură cu reeditarea *Cazaniei* Mitropolitului Varlaam; PC Pr. Sandi Mehedințu de la biserica Colțea din București, cu felicitări la împlinirea a 57 de ani de arhierie.; delegația Forului Democrat al Românilor din Basarabia: acad. Nicolae Dabija, acad. Alexandru Moșanu, dnii. Ion Ungureanu, Ion Costăș, Andrei Vartic, jurnaliștii Valeriu Săhăreanu și Dorian Furtună, în legătură cu unele aspecte bisericesti și sociale.

Miercuri, 7 martie – Primiri: PC Pr. conf. dr. Vasile Nechita de la Facultatea de Teologie a Universității „Ovidiu“ din Constanța și PC Pr. Neculai Dorneanu din Iași, cu felicitări la aniversarea primirii tainei arhieriei; PC Pr. Mihai Stavă-

ră de la biserica Acoperământul Maicii Domnului, însoțit de fiul său, teologul Mina Emilian Stavără, cu probleme pastorale.

Joi, 8 martie – Primiri: PC Diac. Prof. Ioan Caraza, Secretar General al Societății Biblice Interconfesionale din România, cu prezentarea proiectului SBIR de tipărire a unei ediții de lux a Sfintei Scripturi; Dl. William R. Berkley, președintele Consorțiului W.R. Berkley din SUA, însoțit de fiul său, Robert Berkley, și de dl. Simon Foreman, director pentru Europa Centrală și de Răsărit al AON, și dl. Aurel Șaramet, președintele Fondului Național de Garantare a Creditelor Întreprinderilor Mici și Mijlocii, care și-au exprimat dorința de a se implica în activități sociale patronate de Patriarhia Română; PC. Pr. Aurel Mihai, directorul Seminarului Teologic din București, cu prezentarea programului concertului festiv *In memoriam... Patriarhul Justinian Marina* și cu invitația de participare la acest eveniment.; PC. Pr. Petru Ilie Petre de la parohia „Buna Vestire” din Sydney – Australia, care a adus din partea membrilor parohiei o donație pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului; P. Cuv. Stavroforă Semfora Gafton, stareța Mănăstirii „Sfânta Maria” Techirghiol, pentru prezentarea stadiului lucrărilor de construcție a noii biserici.

Luni, 12 martie – Primiri: dl. Mătasa Mazilu din Băilești, jud. Dolj, cu o donație pentru Catedrala Mântuirii Neamului.

Marti, 13 martie – Primiri: PC Diac. Nicolae Busuioc de la mănăstirea Kykku (Cipru) și PC Pr. Costea Tănăsache, spiritual la Paraclisul Facultății de Teologie din București, pentru probleme personale.

Miercuri, 14 martie – Primiri: ES dl. Tassos Papadopoulos, președintele Republicii Cipru, însoțit de înalți demnitari ai statului cipriot, precum și de ES dna. Andreea Păstârnac, ambasadorul României la Nicosia. Au fost de față: PPSS Ciprian Câmpineanul și Sebastian Ilfoveanul; PC Pr. Grigore Luțai de la biserica Nașterea Domnului, Săpânța, și dl. Gheorghe Bohotici din Mara, Maramureș, care au prezentat aspecte ale vieții bisericești din parohie și au oferit un album cu Cimitirul Vesel.

Joi, 15 martie – Primiri: PC Pr. Andone Dumitru de la biserica Sfântul Gheorghe și PC Pr. Cristian Onea de la biserica Buna Vestire din Tulcea în legătură cu aspecte pastorale; PC Diac. Jean Lupu, dirijorul corului de copii „Symbol”, cu prezentarea ultimului album apărut.

Vineri, 16 martie – A prezidat Permanența Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor pentru rezolvarea unor probleme eparhiale.

Duminica Sfântului Ioan Scărarul, 18 martie – A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală, rostind cuvânt de zidire sufletească credincioșilor.

Luni, 19 martie – Primiri: ÎPS **Petru, Mitropolitul Basarabiei**, cu prezentarea unor aspecte din viața eparhiei; **PC Pr. Iulian Șchiopu**, președintele Consistoriului bisericesc, pentru probleme administrative.

A prezidat Comisia pentru semnarea Procesului Verbal de la Adunarea Națională Bisericească din februarie 2007.

Joi, 22 martie – A prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, rostind cuvânt de deschidere și de încheiere a ședinței.

Primiri: **PC Pr. Ioan Popa** de la parohia „Sfinții Trei Ierarhi“ din Filipești de Pădure, județul Prahova, cu probleme pastorale.

Vineri, 23 martie – A acordat un interviu dnei. Yvonne Cristescu, realizator TVR, având ca subiect Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Primiri: **PC Pr. Aurel Mihai**, directorul Seminarului Teologic din București, cu aspecte legate de organizarea Bacalaureatului 2007; dl. **Doru Schwartz** de la Ierusalim, pentru probleme ale românilor din Ierusalim.

Duminică, 25 martie – La praznicul Bunei Vestiri a slujit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit credincioșilor cuvânt de zidire sufletească.

Luni, 26 martie – A participat, mănăstirea Radu Vodă, la Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite, săvârșită de PS Episcop Varsanufie Prahoveanul, și a oficiat slujba de pomenire a Patriarhului Justinian, la împlinirea a 30 de ani de la mutarea la cele veșnice. Au participat: PS Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, PPSS Episcopi vicari Vincențiu Ploieșteanul și Sebastian Ilfoveanul, Părinții consilieri patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori și elevi ai Seminarului Teologic și credincioși. La finalul slujbei, Prea Fericitul Părinte Patriarh a evocat personalitatea Patriarhului Justinian. Au mai rostit cuvânt PS Calinic al Argeșului și Muscelului și PS Varsanufie Prahoveanul.

Marti, 27 martie – A participat la expoziția de fotografie și documente „Biserica Ortodoxă Română în timpul Patriarhului Justinian“ și la simpozionul „Un ierarh în vremuri de restriște: Patriarhul Justinian (1948-1977)“, desfășurat în Aula Palatului Patriarhiei și a rostit cuvântul de încheiere.

Miercuri, 28 martie – Primiri: dl. **Radu Băjenaru**, Director în Ministerul Afacerilor Externe, pentru ridicarea unei mănăstiri; **PC Pr. Neluțu Oprea**, parohul bisericii ortodoxe române din Sofia, cu probleme pastorale; **PC Pr. Valeriu Chirilă** de la capela Inspectoratului General al Jandarmeriei – Băneasa și **PC Pr. Benone Tănase** de la Centrul de Jandarmi Montan – Sinaia, în legătură cu sfințirea capelei din Sinaia; **PC Pr. Grigore Andronescu** de la biserica Șelari din București, pentru probleme pastorale; **PC Diac. Jean Lupu**, dirijorul corului „Symbol“, pentru binecuvântare înaintea plecării în turneul din Belgia; Dl. senator **Radu Câmpeanu** pentru probleme de ordin spiritual.

Joi, 29 martie – Primiri: PC Pr. prof. dr. **Constantin Coman** de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ a Universității din București care a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh lucrarea Ierom. Petroniu Tănase, *Chemarea Sfintei Ortodoxii*; ES dl. Adrian Lemeni, secretar de stat pentru culte; ÎPS Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei cu unele aspecte pastorale; PC Pr. **Nicolae Bordașiu** de la biserica Sfântul Silvestru din București, pentru probleme pastorale din parohie.

Vineri, 30 martie – Primiri: dl. **General Virgil Ardelean**, șeful Direcției Generale de Informații și Protecție Internă a Ministerului Administrației și Internelor, în legătură cu sfințirea unei biserici în municipiul Cluj-Napoca.

A prezidat Permanența Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor pentru rezolvarea unor probleme eparhiale.

A primit un grup de copii și echipa de realizatori ai emisiunii „Planeta copiilor“ de la postul de televiziune B1.

Duminica Floriilor, 1 aprilie – La praznicul Intrării Domnului în Ierusalim a slujit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură credincioșilor.

Luni, 2 aprilie – A participat, la Mănăstirea Antim, la slujba de binecuvântare pentru începerea preparării Sfântului și Marelui Mir.

Primiri: un grup de pelerini din Ciudat Real (Spania), localitate înfrățită cu orașul Târgoviște, însoțiți de dl. avocat Daniel Comăniță; dl. **general Mircea Mușan**, comandantul Universității Naționale de Apărare „Carol I“.

Marti, 3 aprilie – A participat, în Palatul Patriarhiei, la evenimentul lansării volumului *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*. Au fost de față: ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului, PPSS Ciprian Câmpineanul, Sebastian Ilfoveanul, Corneliu Bârlădeanul, ÎPS Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitropolit Romano-catolic de București, dl. Herman Pitters, din partea Bisericii Evanghelice CA din Sibiu, dnii. Hermann Schuster, Franz Wissinger și Mons. Andreas Straub din partea Fundației „St. Gerhard's Werk“ de pe lângă Episcopia Romano-catolică din Rottenberg, Germania.

Miercuri, 4 aprilie – Primiri: dl. **Constantin Gîrbea**, Președinte Executiv al Fundației Universitare Marea Neagră, dl. Akkan Suver, Președintele Fundației Marmara, dna. Müjgan Suver și dl. gen. Negdet Timur, rector al Universității Aidan din Istanbul, într-o vizită de prezentare.

A adresat un mesaj pentru noaptea de Înviere posturilor de radio și televiziune din România.

P. Cuv. Ierom. **Policarp Ghițulescu** de la biblioteca Sfântului Sinod.

Joi, 5 aprilie – A săvârșit Sfânta Liturghie cu sfințirea Sfântului și Marelui Mir, înconjurat de membrii Sfântului Sinod, la biserica „Sfântul Spiridon-Nou“. Au participat PPCC consilieri patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor și un

număr mare de credincioși. A rostit cuvânt de învățătură subliniind importanța Sfântului și Marelui Mir în viața Bisericii.

Vineri, 6 aprilie – Primiri: dl. **Nuță Marcel** cu felicitări pentru praznicul Învierii Domnului.

A săvârșit, în Catedrala patriarhală, Denia Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos.

Duminica Învierii, 8 aprilie – În noaptea Învierii Domnului, a săvârșit Sfânta Liturghie, în fața Catedralei patriarhale, și a rostit cuvânt de zidire sufletească credincioșilor.

La orele 12.00, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, a săvârșit, în Catedrala patriarhală, Vecernia – „A doua Înviere“.

Seara, a participat la întâlnirea îndătinată de Paști cu preoții Capitalei, fiind însoțit de Prea Sfințiții Episcopi Vicari. După concertul susținut de Corala „Sfântul Ap. Andrei“ și cuvântul rostit, în numele preoților, de PC Pr. Nicolae Bordașiu de la biserica „Sfântul Silvestru“, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat cuvântul său celor prezenți, invitându-i apoi la recepția tradiționalului „ou roșu“ în Sala de Recepții a Palatului Patriarhiei.

Miercuri, 11 aprilie – În ziua de prăznuire a Sfântului Ierarh Calinic, a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cernica și a rostit cuvânt de învățătură.

Izvorul Tămăduirii – Vineri, 13 aprilie – A săvârșit, în fața Catedralei patriarhale, slujba de sfințire a apei și a rostit cuvânt de zidire sufletească credincioșilor.

Sâmbătă, 14 aprilie – Seara, a participat, însoțit de PS Varsanufie Prahoveanul, la un concert susținut de corala „Sfântul Apostol Andrei“, la biserica „Sfânta Vineri“ – Drumul Taberei. În cuvântul rostit cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh a făcut apel la credincioși pentru a sprijini finalizarea bisericii „Sfânta Vineri“, în care scop a și fost organizat concertul.

Marți, 17 aprilie – Primiri: P. Cuv. **Arhim. Nicodim Dimulescu**, starețul Mănăstirii Crasna, jud. Prahova, pentru binecuvântarea de înființare a mănăstirii ortodoxe române în localitatea Mirabella, Italia.

La rugămintea postului de radio „Trinitas“, a adresat un mesaj de binecuvântare și felicitare, cu prilejul aniversării a nouă ani de emisie.

Miercuri, 18 aprilie – Primiri: dl. **Alexandru Șerban**, directorul general al Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu unele aspecte legate de asistența religioasă din penitenciare; PC. Pr. Dănuț Badea, parohul bisericii Cărmidării de Jos din București, în problema revendicării unei clădiri care a aparținut parohiei.

Joi, 19 aprilie – Primiri: ES dl. **Adrian Lemeni**, Secretar de Stat pentru Culte.

A acordat un interviu trei. Cristina Moisei, realizator – emisiunea *Universul credinței*, de la TVR, în legătură cu recenta proclamare solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Pahomie de la Gledin.

Vineri, 20 aprilie – Primiri: **Pr. Florin Mihalache** de la parohia ortodoxă română din Sacramento (California), pentru binecuvântare.

Luni, 23 aprilie – La praznuirea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe a participat la Sfânta Liturghie în Paraclisul „Sfântul Gheorghe“ al Palatului Patriarhal.

Miercuri, 25 aprilie – Primiri: dl. **prof. Cioran Anghel**, ctitorul bisericii de la cimitirul Eroilor Revoluției din decembrie 1989, cu rugămintea de a participa, Duminică, 6 mai a.c., la sfințirea noii clădiri destinate consumului lumânărilor.

Vineri, 27 aprilie – Primiri: **ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului**, cu solicitarea Sfântului și Marelui Mir pentru nevoile Eparhiei: dl. **Ciprian Meștereanu** și dl. **Justin Mihoc**, studenți la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ din București, cu solicitarea binecuvântării pentru organizarea simpozionului „Teologul contemporan – știință sau credință?“ și invitația de participare.

Luni, 30 aprilie – Primiri: **E.S. Cardinalul Paul Poupard**, Președintele Consiliului Pontifical pentru Cultură și al Consiliului Pontifical pentru Dialog Interreligios, aflat în România cu prilejul *Întâlnirii europene a Consiliului Pontifical pentru Cultură* de la Sibiu (2-5 mai a.c.). La întâlnire a participat și **E.S. Jean Claude Perisset**, Nunțitul Apostolic în România.

Miercuri, 2 mai – Primiri: dl. **Bogdan Căndea**, în legătură cu o donație de carte, care a aparținut acad. **Virgil Căndea**, pentru biblioteca Sfântului Sinod.

Joi, 3 mai – Primiri: un grup de pelerini din Grecia, însoțiți de **ÎPS Mitropolit Pantelimon de Veria**; dl. **It. col. dr. Cristian Scarlat**, președintele Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, cu prezentarea aspectelor legate de aniversarea zilei naționale de pomenire a eroilor din acest an – 17 mai.

Absolvenții promoției a XVIII-a a Colegiului Național de Apărare a Țării, din cadrul Ministerului Apărării, răspunzând la întrebările adresate de oaspeți.

Vineri, 4 mai – Primiri: dl. **acad. Constantin Bălăceanu Stolnici** în legătură cu un teren care aparține bisericii Domnița Bălașa din București; **PC. Pr. prof. dr. Vasile Răducă**, **PC. Pr. prof. dr. Adrian Gabor** și dl. **prof. dr. Remus Rus** de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ din București, cu promovarea unor cadre didactice.

Duminică, 6 mai – A săvârșit Sfânta Liturghie, împreună cu **ÎPS Teodosie**, Arhiepiscopul Tomisului, și **PS Sebastian Ilfoveanu**, la biserica Înălțarea Domnului – Eroii Revoluției. A sfințit icoanele exterioare din mozaic și noua încăpere destinată consumării lumânărilor. A acordat *crucea patriarhală pentru mireni* dlor. **Anghel Cioran** și **Dumitru Mihalache**, pentru contribuția adusă la ridicarea și înfrumusețarea bisericii.

Marți, 8 mai – La invitația Asociației Studenților Teologi Români și a Facultății de Teologie „Patriarhul Justinian“ din București, a participat la deschiderea lucrărilor simpozionului „Teologul contemporan – știință sau credință?“, organi-

zat de Facultatea de Teologie în parteneriat cu Arhiepiscopia Bucureștilor și Ministerul Culturii și Cultelor – Secretariatul de Stat pentru Culte. A rostit cuvânt de binecuvântare și de apreciere a inițiativei.

Miercuri, 9 mai – A deschis lucrările Comisiei Speciale de lucru a Sfântului Sinod pentru elaborarea anteproiectului Statutului de Organizare și Funcționare al Bisericii Ortodoxe Române, pentru a fi prezentat Sfântului Sinod la proxima sa ședință.

Primiri: PC Pr. **prof. Mihai Aurel**, directorul Seminarului Teologic din București, în legătură cu săvârșirea, la mănăstirea Cernica, a parastasului pentru regretatul mitropolit primat Nifon (1850-1875); dl. **col. Nistor Găitan**, comandantul Garnizoanei Botoșani, care a solicitat sprijin material pentru finalizarea lucrărilor de pictură la capela din incinta unității.

Joi, 10 mai – Primiri: dl. **Iulian Crețu**, profesor la Universitatea Româno-Americană din București, președintele Ligii naționale a Primarilor și Consilierilor din România, cu invitația de a participa la sfințirea capelei Universității Româno-Americană și rugămintea de a accepta titlul de *Doctor honoris causa* din partea acestei universități.

Duminică, 13 mai – A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală. În cadrul cuvântului rostit, a adresat un apel către ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române de a înălța rugăciuni către Dumnezeu pentru ploaie folositoare oamenilor, viețuitoarelor și aducătoare de rod bogat pe pământ.

Luni, 14 mai – Primiri: PC Pr. **Vasile Popa** de la parohia Gârbovi II, județul Ialomița, cu prezentarea stadiului construirii noii biserici; PC Pr. **Ioan Gh. Ceaușu**, duhovnicul mănăstirii Recea, jud. Vrancea, însoțit de dl. gl. (r) Ioan Cotropai, care i-a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh cartea *Satul Găvane în imagini. Bisericuțele rupestre din Munții Buzăului*.

Marti, 15 mai – Primiri: **IPS Petru**, mitropolitul Basarabiei, cu prezentarea unor aspecte din viața eparhiei.

A vizitat mănăstirea Pasărea, însoțit de PS Varsanufie Prahoveanul, PC Diac. Nicu D. Octavian, consilier patriarhal, PCuv. Teofil Anăstăsoaie, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, și a fixat locul unde va fi ridicată clădirea seminarului teologic. Au fost de față PCuv. Mihaela Costache, stareța mănăstirii, precum și sponsorii care vor sprijini construirea clădirii.

Miercuri, 16 mai – Primiri: PC Pr. **Vasile Găină** de la biserica „Sfântul Gheorghe” – Grivița, care i-a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh cartea *Ortodoxia românească în Australia* și a prezentat o situație a parohiilor românești de pe continentul australian.

Joi, 17 mai – La praznicul Înălțării Domnului a săvârșit, în Catedrala patriarhală, slujba de pomenire a eroilor români care și-au dat viața pe câmpurile de

luptă sau în lagăre și închisori. În cuvântul rostit cu acest prilej a evidențiat importanța pomenirii eroilor prin proclamarea acestei zile ca sărbătoare națională.

Vineri, 18 mai – A participat la festivitatea dedicată Zilei Academiei Tehnice Militare, la împlinirea a 58 de ani de existență, și a rostit cuvânt de binecuvântare slujitorilor Academiei. PS Episcop Ciprian Câmpineanul a sfințit Tricolorul și Drapelul Academiei.

Primiri: Dni. **Col. Ionel Olaru, Col. Benone Andronic și Col. Ion Mituțelu** de la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, cu propunerea senatului Universității de acordare a titlului de *Doctor Honoris Causa*.

Luni, 21 mai – La prăznuirea Sfinților Împărați Constantin și Elena, hramul Catedralei patriarhale, a slujit Sfânta Liturghie, înconjurat de Prea Sfințiii Episcopi Vicari, rostind cuvânt de zidire sufletească credincioșilor. Cu acest prilej au fost scoase în procesiune sfintele moaște ale Cuviosului Dimitrie Basarabov, ocrotitorul Bucureștilor, și ale Sfinților Împărați Constantin și Elena, pentru a fi cinstite de credincioși, și s-a sfințit noua raclă a moaștelor Sfinților Împărați.

Marti, 22 mai – Primiri: PC. **Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula**, decan, și PC. **Pr. prof. dr. Adrian Gabor**, secretar științific, de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian” din București, însoțiți de PCuv. Arhim. Andrei Barbu, Exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Alba Iuliei, cu solicitarea binecuvântării pentru programul vizitei la București a P. Cuv. Efrem, starețul mănăstirii Vatoped.

Miercuri, 23 mai – Primiri: PC. **Protopop Ilie T. Vasile** de la Protoieria Vălenii de Munte, cu invitația de a participa la Sfânta Liturghie și la slujba de pomenire a eroilor, la Drajna de Jos, duminică, 3 iunie a.c.

Joi, 24 mai – Primiri: ES dl. **Athanassios Dendoulis**, ambasadorul Greciei la București, dl. Stavros Lekkakos, președintele Piraeus Bank România, și dl. Michalis Lachanas, director general Piraeus Bank România, pentru donarea către Administrația Patriarhală a unui microbuz. De față a fost PS Episcop Ciprian Câmpineanul care a și mijlocit această donație; PC. **Pr. prof. dr. Vasile Nechita**, PC. **Pr. prof. dr. Adrian Niculcea** și PC. **Pr. lect. drd. Mihail Spătărelu** de la Facultatea de Teologie a Universității „Ovidius” din Constanța, care au oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh volumul *Să rămânem pe drumul unității...*; PC. **Pr. prof. dr. Adrian Gabor**, PC. **Pr. asist. dr. Gheorghe Ispas**, dl. **prof. dr. Remus Rus** de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian” din București cu solicitarea binecuvântării pentru organizarea sărbătoririi a 20 de ani de la absolvirea facultății, cu participarea preoților din serie.

Vineri, 25 mai – Primiri: PC **Protopop Dinu Pompiliu** de la Protoieria III Capitală și PC **Pr. Daniel Roșu**, în legătură cu sfințirea bisericii din lemn din cadrul Așezământului Social al Administrației Patriarhale „Sfânta Treime – Du-dești”. A fost delegat PS Episcop Vincențiu Ploieșteanu.

Duminică, 27 mai – La praznicul Pogorării Duhului Sfânt a slujit Sfânta Liturghie și slujba Vecerniei „Plecării genunchilor“, în Catedrala patriarhală, și a rostit cuvânt de zidire sufletească.

Luni, 28 mai – A participat la slujba de sfințire a capei Universității Româno-Americană din București, săvârșită de PS Episcop Sebastian Ilfoveanu, și la festivitatea decernării titlului de *Doctor Honoris Causa* din partea acestei Universități, rostind cuvântul protocolar.

A vizitat biserica „Sfânta Treime“, parohia Roșu din București, rostind cuvânt de învățătură și binecuvântare credincioșilor.

Marti, 29 mai – Primiri: P. Cuv. Efrem, starețul mănăstirii Vatoped din Muntele Athos, cu un grup de călugări și credincioși greci, însoțiți de PC Pr. prof. dr. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ din București, pentru binecuvântare. Prea Fericitul Părinte Patriarh a oferit, cu acest prilej, PCuv. Efrem medalia jubiliară „20 de ani de patriarhat“.

Miercuri, 30 mai – A participat la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria III Capitală și a rostit un cuvânt legat de tema Conferinței.

Primiri: PS Episcop Ambrozie al Giurgiului cu unele probleme ale eparhiei.

Joi, 31 mai – Primiri: ÎPS Mitropolit Nikolaos de Mesogaia și Lavreotiki, președintele Comitetului de Bioetică al Bisericii Ortodoxe a Greciei, cu prezentarea unui text publicat în patru limbi de Biserica Greciei: *Poziții fundamentale asupra eticii eutanasiei*. Prea Fericitul Părinte Patriarh i-a oferit medalia jubiliară „20 de ani de patriarhat“; PC Pr. prof. Mihai Aurel, directorul Seminarului Teologic din București, pentru binecuvântarea festivității de încheiere a anului școlar.

Vineri, 1 iunie – Primiri: P. Cuv. Simeon de la mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul“ din Essex (Anglia), în fruntea unui grup de pelerini din Franța și Marea Britanie.

Duminica Tuturor Sfinților, 3 iunie – A slujit Sfânta Liturghie, împreună cu PS Episcop Vincențiu Ploieșteanu, la mănăstirea Antim din București, cu ocazia hramului acestui așezământ monahal, și a rostit cuvânt de învățătură.

Marti, 5 iunie – A participat la cea de-a doua întrunire a Comisiei Speciale de lucru a Sfântului Sinod pentru elaborarea anteproiectului Statutului de Organizare și Funcționare al Bisericii Ortodoxe Române, pentru a fi prezentat Sfântului Sinod la proxima sa ședință.

Primiri: dl. Peter Jennings, jurnalist la „Gibbons Stamp Monthly“ (Marea Britanie), care a prezentat salutul ES Vincent Nichols, Arhiepiscop romano-catholic de Birmingham, și a realizat un interviu cu Prea Fericitul Părinte Patriarh.

Miercuri, 6 iunie – Primiri: dl. Col. Doru-Gheorghe Safta, rectorul Academiei Tehnice Militare, însoțit de dl. col. Lucian Anton, cu propunerea Senatului

de acordare a titlului de *Doctor Honoris Causa*, și cu prezentarea unor aspecte legate de revendicarea terenului Academiei și amenajarea unei capele.

Joi, 7 iunie – Cu prilejul Conferinței OSCE privind Combaterea Discriminării și Promovarea Respectului și Înțelegerii Reciproce, care a cuprins în program un moment desfășurat la Palatul Patriarhiei, a avut o întvedere cu ES dl. Traian Bănescu, președintele României.

Vineri, 8 iunie – A participat la recepția oferită de ES dl. Alexander Churilin, Ambasadorul Federației Ruse la București, cu ocazia Zilei naționale a Rusiei.

Primiri: dl. **avocat Cristian Crișan**, episcopul Parohiei „Sfânta Treime“ din Inc. Perth (Australia), cu prezentarea activității parohiei; PCuv. **Arhim. Lavrenție Gâță**, starețul mănăstirii Căldărușani, pentru probleme administrative; ASR **Prințul Hassan Bin Talal al Iordaniei**, însoțit de dl. Mihail Neamțu. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh a oferit oaspetelui său medalia jubiliară „20 de ani de patriarhat“ și un album cu România, iar ASR i-a dăruit Părintelui Patriarh Teoctist o ediție de lux a cărților sfinte ale celor trei religii monoteiste, în limbile originale: Noul Testament, Tora și Coranul.

Duminica Sfinților Români, 10 iunie – A săvârșit Sfânta Liturghie, înconjurat de PPSS Episcopi Vincențiu Ploieșteanul și Varsanufie Prahoveanul, stareți, preoți și diaconi la mănăstirea „Duminica Sfinților Români“, din incinta Atelierelor Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, și a rostit cuvânt de învățătură. Cu acest prilej a fost sfințită racla cu moaștele Sfântului Apostol Andrei, ale Sfântului Mare Mucenic Gheorghe și ale Sfinților Ambrozie și Dionisie, episcopii Milanului, dăruită mănăstirii de către Prea Fericitul Părinte Patriarh.

Luni, 11 iunie – Primiri: dl. **prof. Ștefan Niculescu**, compozitor, membru al Academiei Române, cu oferirea unei partituri – creație personală.

Marti, 12 iunie – Primiri: PC Pr. **Gheorghe Bogdan** de la biserica „Sfântul Gheorghe-Nou“, în legătură cu proiectul de reconstruire a bisericii „Sfânta Vineri“, pentru aprobarea și semnarea intervenției de ajutor; PCuv. **Ierom. Casian Costache**, starețul schitului „Sfântul Nicolae“ din Chișorani, jud. Prahova, cu invitație la slujba de târnosire a bisericii, după lucrările de restaurare a sfântului locaș, monument istoric.

Miercuri, 13 iunie – Primiri: dl. **Cristian Tudorancea**, vicepreședinte al Casei de Economii și Consemnațiuni, pentru a oferi un set de timbre de colecție emise la împlinirea a 110 ani de la punerea pietrei de temelie a acestei instituții.

Joi, 14 iunie – A prezidat ședința Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor pentru rezolvarea problemelor ce țin de competența acestui for.

Primiri: dl. **prof. univ. dr. Ilie Bădescu** de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, membru în Consiliul Eparhial și în

Adunarea Eparhială ale Arhiepiscopiei Bucureștilor; PC Pr. **Mircea Crețu** de la parohia Tâlmaci, jud. Sibiu, cu mulțumire pentru primirea crucii patriarhale.

Vineri, 15 iunie – Primiri: ES dl. **Adrian Lemeni**, secretar de stat pentru culte.

Pentru a răspunde diferitelor invitații a făcut următoarele delegări:

Vineri, 2 martie – PS **Episcop Ciprian Cămpineanul** la recepția oferită la ES Dl. ambasador Konstantin Andreev, la Palatul Parlamentului, cu ocazia Zilei Naționale a Bulgariei.

Duminică, 4 martie – PS **Episcop Vincențiu Ploieșteanul** la prăznuirea Sfântului Grigorie Palama, hramul Paraclisului Universității „Politehnica“ din București.

Marti, 6 martie – dl. **Ene Șt. Mihai**, inspector eparhial – Biroul de Presă, la Spectacolul de Gală, organizat la Teatrul Evreiesc de Stat de Federația Comunităților Evreiești din România, cu prilejul sărbătorii Purim 5767.

Vineri, 16 martie – PC Pr. **Consilier Florinel Șerbănescu** la vernisajul expoziției de icoane, organizat cu sprijinul Delegației Permanente UNESCO al României, Paris, și al dlui. Ambasador al României UNESCO, Nicolae Manolescu, în incinta hotelului Ambasador din București.

Vineri, 23 martie – PS **Episcop Sebastian Ilfoveanul** la recepția oferită de ES dl. A. Dendoulis cu prilejul sărbătoririi Zilei Naționale a Greciei.

Duminică, 25 martie – PS **Episcop Ciprian Cămpineanul** la deschiderea solemnă a mănăstirii ortodoxe române „Maica Domnului – Ocrotitoarea creștinilor“ din localitatea Mirabella, Italia.

Marti, 27 martie – PC Pr. **Consilier Florinel Șerbănescu** la Conferința „Basarabia acum. Situația relațiilor româno-române la 89 de ani de la Actul Unirii“, organizată de Asociația Civic Media în Aula Facultății de Drept a Universității din București.

Sâmbătă, 31 martie – PS **Episcop Sebastian Ilfoveanul** la expoziția „Fereastră către Același Dumnezeu“ organizată de Centrul Cultural „Mihai Eminescu“ la Parcul Național din sectorul 2.; PC **Diac. Mihai Iordache**, secretar patriarhal, la deschiderea expoziției „Latențe“ realizată de dl. Alexandru Pasat la Palatul Moșoia.

Miercuri, 18 aprilie – PS **Ciprian Cămpineanul** la recepția oferită de ES Mons. Jean-Claude Périsset, Nunțiu Apostolic, cu prilejul împlinirii a doi ani de la ridicarea la pontificat a SS Papa Benedict al XVI-lea.

Miercuri, 25 aprilie – PC. Pr. conf. dr. **Constantin Preda** de la Facultatea de Teologie din București la Templul Coral din București, la comemorarea profesorului Liviu Librescu.

Marti, 2 mai – ÎPS **Teofan**, Mitropolitul Olteniei, și PS **Nicodim**, Episcopul Severinului și Strehaiei, la festivitățile prilejuite de comemorarea a 1100 de

ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Boris Mihail, creștinătorul bulgarilor (Pliska, Bulgaria), care au prezentat mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare.

PC Diac. Nicu D. Octavian, consilier patriarhal, la recepția oferită, cu ocazia Zilei Independenței, de Ambasada Statului Israel la București, la Ateneul Român.

Marți, 8 mai – dl. **Bogdan Teleanu**, inspector eparhial – Biroul de Presă, la Concertul de chitară al artistului Tal Horovitz, organizat de Federația Comunităților Evreiești din România, Ambasada statului Israel și Comunitatea Evreilor din București, la Sinagoga Mare.

Miercuri, 9 mai – **PS Sebastian Ilfoveanul** la Primăria Sectorului II, la festivitățile legate de Ziua Independenței României, Ziua Europei și victoria împotriva fascismului la nivel european; **PC Diac. Mihnea Susan**, consilier social al Arhiepiscopiei Bucureștilor, la manifestarea *Ziua Europei: Copiii României sub semnul destinului european*, organizată de Agenția pentru Strategii Guvernamentale și Grupul la Nivel Înalt pentru Copiii României, la Palatul Copiilor.

Joi, 10 mai-marți, 15 mai – **PS Sebastian Ilfoveanul** la instalarea ÎPS mitropolit Vasilios de Paralimni și a ÎPS Mitropolit Nechifor de Kikkou (Cipru).

Joi, 10 mai – **PS Varsanufie Prahoveanul** la parastasul regretatului mitropolit primat Nifon (1850-1875), la mănăstirea Cernica. **PS Varsanufie Prahoveanul** la concertul coralei bărbătești „Te Deum Laudamus“, organizat de Asociația Studenților Teologi Ortodocși, în Aula Palatului Patriarhiei.

Vineri, 11 mai – **PS Varsanufie Prahoveanul** la hramul paraclisului Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București și inaugurarea Centrului Comunitar pentru activități spirituale al universității.

Sâmbătă 12 mai – **PS Varsanufie Prahoveanul** la parastasul de șapte ani pentru vrednicul de pomenire mitropolit Nestor, la sfințirea picturii Catedralei mitropolitane din Craiova și lansarea volumului omagial *Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei*.

Joi, 17 mai – **PS Episcop Sebastian Ilfoveanul** la hramul bisericii „Înălțarea Domnului“ din Ploiești; **PS Episcop Varsanufie Prahoveanul** la slujba de pomenire a eroilor români, oficiată în Piața Universității din București.

Joi, 24 mai – **PS Episcop Varsanufie Prahoveanul** la sfințirea capelei Statului Major al Forțelor Aeriene; **PS Episcop Sebastian Ilfoveanul** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Urлаși; **PS Episcop Varsanufie Prahoveanul** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Ploiești.

Joi, 24-vineri, 25 mai – **PS Episcop Ciprian Câmpineanul** la Simpozionul anual al Profesorilor de Omiletică și Catehetică, organizat de Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian“ a Universității din București.

Vineri, 25 mai – PS **Episcop Vincențiu Ploieșteanu** și PC. **Pr. Costel Stoica**, consilier patriarhal, la slujba înmormântării fostului președinte al Consiliului Național al Audiovizualului, Ralu Filip, la mănăstirea Cernica.

Duminică, 27 mai – PS **Episcop Sebastian Ilfoveanu** la hramul mănăstirii Christiana din București.

Luni, 28 mai – PS **Episcop Ciprian Câmpineanu** la hramul mănăstirii Samurcășești-Ciorogârla, jud. Ilfov; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** la hramul mănăstirii Radu Vodă din București.

Mărti, 29 mai – PS **Episcop Sebastian Ilfoveanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Câmpina; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Vălenii de Munte.

Miercuri, 30 mai – PS **Episcop Ciprian Câmpineanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria I Capitală; PS **Episcop Sebastian Ilfoveanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria II Capitală; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria III Capitală; dl. **Mihai Ene**, inspector eparhial, la lansarea de gală a Orchestrei Naționale de Folclor, organizată de Fundația „Valențe Umane“, la Palatul Parlamentului.

Joi, 31 mai – PS **Episcop Ciprian Câmpineanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Ilfov Nord; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** la Conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Ilfov Sud.

Vineri, 1 iunie – Duminică, 3 iunie – Î.P.S. **Arhiepiscop Andrei** al Alba Iuliei la festivitățile prilejuite de împlinirea a 15 ani de la alegerea Prea Fericitului Vladimir, Mitropolitul Kievului și a toată Ucraina, ca Întâistătător al Bisericii Ortodoxe din Ucraina, și la lucrările Simpozionului organizat cu acest prilej.

Vineri, 1 iunie – PS **Episcop Ciprian Câmpineanu** la recepția oferită de ES dl. Daniele Mancini, ambasadorul Italiei la București, cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** pentru săvârșirea Sfintei Liturghii și a slujbei de pomenire a romilor deportați în Transnistria, în 1942, la biserica mănăstirii Radu Vodă din București. Cu acest prilej a fost lansată o carte de rugăciuni în limba romanes, editată de Arhiepiscopia Bucureștilor, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh și prin strădania PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu**; PS **Episcop Varsanufie Prahoveanu** la agapa festivă prilejuită de încheierea anului școlar, la Seminarul Teologic din București; PC **Diac. consilier Mihnea Susan** la vernisajul expoziției „Vis de copil“, la Centrul Cultural al Ministerului Internelor și Reformei Administrative.

Duminică, 3 iunie – PS Episcop Ciprian Câmpineanul la parohia Drajna de Jos, protoieria Vălenii de Munte, unde a săvârșit Sfânta Liturghie și slujba de pomenire a eroilor români din această parte a țării.

Miercuri, 6 iunie – PS Episcop Vinčențiu Ploieșteanu la lansarea reeditării operei profesorului de teologie Dimitrie G. Boroianu (1865-1951), la Librăria Cărturești; dl. **Bogdan Teleanu**, inspector eparhial, la lansarea volumului *România Europeană* de Adrian Năstase, la Sala Rondă a Hotelului Intercontinental din București.

Vineri, 8 iunie – PS Episcop Vinčențiu Ploieșteanu la slujba punerii temelei bisericii „Sfânta Sofia“, în localitatea Ostrat, com. Corbeanca, jud. Ilfov; PS Episcop Ciprian Câmpineanul și PC Pr. consilier Michael Tița la întâlnirea cu Mons. Brian Farrel, secretarul Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștină.

Duminică, 10 iunie – PS Episcop Ciprian Câmpineanul la hramul bisericii „Duminica Sfinților Români“ din str. Trapezului, protoieria III Capitală; PS Episcop Sebastian Ilfoveanul la hramul bisericii din Filipeștii de Pădure, jud. Prahova, unde a săvârșit Sfânta Liturghie și slujba punerii pietrei de temelie a capelei mortuare.

Luni, 11 iunie – PS Episcop Vinčențiu Ploieșteanu la recepția oferită de ES dl. Robin Barnett, ambasadorul Marii Britanii la București, cu prilejul zilei de naștere a MS Elisabeta a II-a, regina Marii Britanii.

Miercuri, 13 iunie – PS Episcop Varsanufie Prahoveanu la slujba de pomenire a victimelor mineriadelor din 13-14 iunie 1990, în Piața Universității.

Joi, 14 iunie – PS Episcop Varsanufie Prahoveanu la serbarea de sfârșit de an, organizată de Seminarul Teologic Liceal Ortodox din București, în Aula Palatului Patriarhiei.

Untdelemnul bucuriei – sfințirea Sfântului și Marelui Mir

Gheorghe Vasilescu

In ziua de 5 aprilie 2007, Joia Mare din Săptămâna Patimilor, în biserica Sfântul Spiridon-Nou din București – paraclis patriarhal –, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și membrii Sfântului Sinod au săvârșit sfințirea Sfântului și Marelui Mir, lucrare de însemnătate majoră în viața Bisericii noastre Autocefale Ortodoxe Române, atât din punct de vedere canonic, cât și teologic.

După cum se cunoaște, Sfântul și Marele Mir este materia indispensabilă care se folosește la Taina Mirungerii, la sfințirea bisericilor, antimiselor și pentru reprimirea în Ortodoxie a celor căzuți de la dreapta credință, exprimând diversitatea lucrării harului Duhului Sfânt în Biserică.

După o tradiție statornică de veacuri în Biserica Ortodoxă, Sfântul și Marele Mir se prepară din untdelemn de măsline și vin natural, la care se adaugă balsamuri, esențe și arome din felurite plante, arbuști și rășini, cele mai multe din Orient. Aceste ingrediente se amestecă și se fierb după o anumită rânduială, însoțită de rugăciuni și slujbe speciale, începând din sâmbăta Floriilor, iar materia rezultată se sfințește de către Întâistătorul Bisericii, împreună cu soborul arhierilor, în Joia Mare din Săptămâna Patimilor, la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Sfântul și Marele Mir se trimite, apoi, la toate eparhiile din țară și tuturor parohiilor de peste hotare de sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Române, pentru împlinirea trebuințelor spirituale ale credincioșilor.

Sfințirea Sfântului și Marelui Mir este o prerogativă a Bisericii autocefale și se săvârșește la anumite intervale de timp, atunci când cantitatea de Mare Mir sfințită o dată se împutinează. Din practica de până acum, s-a constatat că în Biserica noastră Marele Mir trebuie pregătit și sfințit la un interval de 4-5 ani.

Anul acesta, împutinându-se Marele Mir sfințit ultima dată în 2002, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rânduit să se facă o nouă sfințire și a încredințat

misiunea procurării ingredientelor și pregătirea celor necesare pentru prepararea unei cantități de 300 litri de Mir, Prea Sfințiților Episcopi Ciprian Câmpineanul, Vicar Patriarhal, și Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, ajutați de părintele protosinghel Antim David, marele eclesiarh al Catedralei Patriarhale.

După procurarea ingredientelor, în sâmbăta Floriilor, în paraclisul mănăstirii Antim din București, cu hramul *Sfântul Ioan Botezătorul*, loc special amenajat pentru prepararea Marelui Mir, s-a procedat la sortarea și pregătirea lor pentru fierbere. Cu împlinirea rânduielii liturgice cuvenite, Sfântul Sinod a desemnat pe Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Laurențiu al Ardealului, Prea Sfințiții Episcopi-Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, și Prea Sfințitul Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor Sebastian Ilfoveanul, împreună cu un sobor de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhală. Lucrarea de proporționare a ingredientelor în cantitățile cerute de rânduielile tipiconale și supravegherea procedurii de amestecare și fierbere a fost asigurată de Dl. colonel (r) dr. farmacist Dumitru Răducanu, care s-a îngrijit de prepararea Marelui Mir și în anii 1988, 1993, 1996 și 2002.

Luni, 2 aprilie, în Săptămâna Patimilor, în paraclisul mănăstirii Antim, după slujba Utreniei, s-a făcut sfințirea apei și s-au stropit cu aghiasmă ingredientele, vasele și vatra de foc, apoi, a început fierberea, care a continuat în zilele de marți și miercuri, în timp ce arhierii și preoții slujitori au citit pericopele rânduite din Sfintele Evanghelii. Miercuri seara, încheindu-se fierberea, Mirul limpezit a fost turnat în 12 vase de inox, a câte 25 litri fiecare, și depus în sfântul altar al bisericii Sfântul Spiridon-Nou, până a doua zi, la sfințire.

Sfințirea Marelui Mir s-a săvârșit a doua zi, 5 aprilie, Joia Mare din Săptămâna Patimilor, în cadrul slujbei sfinte Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și soborul ierarhilor Sfântului Sinod, în prezența a numeroși credincioși, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesori de teologie, călugări, călugărițe, precum și a unor reprezentanți ai vieții publice.

La timpul cuvenit, Prea Sfințitul Vicențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal, Secretarul Sfântului Sinod, a dat citire **Actului sinodal** de sfințire a Marelui Mir, înscris în Condica Sfântă a Patriarhiei Române, iar ÎPS Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, a rostit omilia zilei.

La sfârșitul Sfinte Liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură privind importanța sfințirii Marelui Mir în viața credincioșilor și pentru unitatea Bisericii.

Act sinodal

*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,
Treimea cea întru tot Sfântă, Deoființă și Nedespărțită. Amin!*

A binecuvântat Preamilostivul și Atotputernicul Dumnezeu ca, în curgerea vremii din urmă, viața religioasă în Biserica Ortodoxă Română să cunoască sporuri și rodire duhovnicești în lucrarea sfințitoare la care se întrebuintează Sfântul și Marele Mir, spre folosul și creșterea spirituală a binecredincioșilor creștini și a Trupului văzut al Bisericii.

Văzând, așadar, că Sfântul și Marele Mir, sfințit ultima oară în anul 2002, s-a împutinat, potrivit drepturilor canonice care revin Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Întâistătătorul acesteia, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu Sfântul Sinod, a rânduit cele trebuitoare pentru a purcede, din nou, la pregătirile celor necesare sfințirii Marelui Mir, pentru a doua oară în acest nou veac.

Drept urmare, în zilele de luni, marți, și miercuri din această Săptămână Mare, în Paraclisul Mănăstirii Antim din București cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul“, s-au preparat ingredientele și s-a pregătit Marele Mir pentru sfințire, cu împlinirea rânduielii liturgice cuvenite, săvârșită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Laurențiu al Ardealului, Prea Sfințiii Episcopi-Vicari Patriarhali Vincentiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod și Ciprian Câmpineanul și de Prea Sfințitul Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor Sebastian Ilfoveanul, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

Iar astăzi, 5 aprilie, în Sfânta și Marea Joi din Săptămâna Sfințelor și Măntuitoarelor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos din anul 2007, potrivit rânduielii din totdeauna a Bisericii Ortodoxe, atestată documentar și pe pământul românesc la anii 1513 – Târgoviște, 1517 – Curtea de Argeș, 1643 – Iași, 1670, 1702, 1882 – București și, apoi, de nouăsprezece ori în timpul celor 122 ani de autocefalie ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române,

Noi, Teoctist, Patriarhul Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale Române, împreună cu Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți și Arhiepiscopi, cu Prea Sfințiii Episcopi, Episcopi-Vicari Patriarhali și cu Prea Sfințiii Episcopi-Vicari și Arhierei-Vicari, membrii ai Sfântului Sinod, ne-am adunat în Biserica Sfântul Spiridon–Nou din București și, în cadrul dumnezeieștii Liturghii a Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, cu puterea, cu lucrarea și prin chemarea harului Prea Sfântului și de Viață Dătătorului Duh, am săvârșit Sfințirea Marelui Mir, care va sluji la întărirea în Duhul Sfânt a dreptcredincioșilor creștini prin Taina Mirungerii ca „pecete a darului Sfântului Duh“, la sfințirea, prin ungere, a noilor biserici și a antimenselor de la parohiile și mănăstirile din cuprinsul eparhiilor Patriarhiei Române

din țară și de peste hotare și ca mărturie văzută a unității și comuniunii depline a tuturor credincioșilor noștri din lăuntrul și din afara granițelor țării cu Sfânta noastră Biserică și cu Ortodoxia întreagă.

Această sfințire a Marelui Mir a avut loc acum pentru a douăzecea oară în de Dumnezeu păzita și Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română după recunoașterea ei ca autocefală, în anul 1885, de către celelalte Biserici Ortodoxe Autocefale surori, în frunte cu Patriarhia Ecumenică din Constantinopol și, pentru a cincea oară în cei douăzeci de ani de la alegerea și înscăunarea Prea Fericitului Părinte Teoctist ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

La această slujbă de sfințire a Marelui Mir au fost prezenți consilieri patriarhali și mitropolitanii, profesori de teologie, călugări, călugărițe și credincioși, precum și reprezentanți ai vieții publice.

Omilia zilei a fost rostită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Laurențiu al Ardealului, iar cuvântul de învățătură privind semnificația sfințirii Marelui Mir în viața credincioșilor și pentru unitatea Bisericii, a fost rostit de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Spre aducere aminte peste timp, s-a înscris acest Act Sinodal în Condica Sfântă a Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române și s-a semnat de către Noi, membrii Sfântului său Sinod, care am coliturghisit astăzi, 5 aprilie, în Sfânta și Marea Joi din Săptămâna Sfințelor și Mântuitoarelor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos din anul mântuirii 2007.

Drept pentru care, într-un cuget, înălțăm smerite rugăciuni și mulțumită Bunului și Milostivului Dumnezeu, Cel în Treime lăudat. Amin!

Acul a fost semnat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenți la sfințire: mitropoliți, arhiepiscopi, episcopi, episcopi-vicari și arhieriei-vicari.

Din omilia rostită de ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului

Referindu-se la semnificația canonică a sfințirii Sfântului și Marelui Mir pentru conslujirea arhierescă, ÎPS Mitropolit Laurențiu a spus: „*Slujba de sfințire a Sfântului și Marelui Mir reunește Biserica în deplinătatea ei, formată din soborul episcopilor, ceata preoților și a diaconilor și totalitatea credincioșilor, descoperind că lucrarea mântuitoare săvârșită de Hristos este continuată de cea sfințitoare a Duhului Sfânt, prin Sfintele Taine. Împreuna slujire a tuturor ierarhilor la acest eveniment constituie un prilej de manifestare a sinodalității și a consensului eclezial.*”

În legătură cu semnificația teologică a sfințirii Marelui Mir pentru viața creștină, ÎPS Laurențiu a subliniat: „*Teologic, acest eveniment subliniază prin rituaful săvârșit unitatea Tainelor de inițiere și rolul lucrării tainice a harului Sfântului Duh în cadrul acestora prin intermediul materiei văzute a Sfântului și Marelui Mir.*

Dacă prin Întrupare ne-am unit cu Dumnezeu, prin înviere și înălțare suntem în comuniune cu Hristos cel înviat și proslăvit, iar prin Sfântul Duh ne cuminecăm cu El prin intermediul Sfintelor Taine. Așadar, prezența Sa istorică ne este permanent actualizată și concretizată prin Sfintele Taine ale Bisericii, ca lucrări ale Duhului Sfânt în Trupul lui Hristos. În felul acesta Hristos deplin pneumatizat ni se împărtășește prin materia văzută, pe care o spiritualizează și prin ea ne întreține, atât sufletește, cât și trupește. Hristos pătrunde astfel cu energia preacuratului Său Trup în noi, prin aceste elemente și prin gesturile și cuvintele preotului, pentru a pune în ființa noastră premisele sfințeniei de care avem nevoie în viață, în vederea desăvârșirii noastre. Sfintele Taine prelungesc, deci, funcțiile Trupului înviat al Mântuitorului Hristos și ne conferă în mod real viața Lui. Ca atare, prin această împărtășire a iubirii Lui, prin Trupul Lui profund pneumatizat, omul se naște la o nouă viață și cu ajutorul ei crește în ea și se unește tot mai mult cu Dăruitorul ei.“

În acest cadru, ÎPS Mitropolit Laurențiu a pus în evidență faptul că prin **Taina Sfântului Botez**, prima taină a Bisericii noastre, „omul se împărtășește în mod real de moartea și învierea lui Hristos, se renaște la o nouă viață, este remodelat, curățit și luminat. Natura omului ia forma, constituția și funcțiile naturii umane îndumnezeite a lui Hristos fiind ontologic rezidită și de aceea Taina Sfântului Botez constituie „rădăcina“, „izvorul“ și „fundamentul“ vieții spirituale și premisa primirii celorlalte Taine. Așadar, omul care a primit prin Botez o noua existență în Hristos își găsește și o noua mișcare și activare a existenței lui după Hristos în Taina Sfântului Mir.“

Explicând Taina Mirungerii, ÎPS Laurențiu a spus: „Sfânta Taină a Sfântului Mir este o „Cincizecime“ personală, care, după cuvântul Sfântului Chiril al Ierusalimului, conferă celui botezat și miruit numele de creștin și-l face un „alt Hristos“, asemenea Mântuitorului Hristos, „Unsul“ prin excelență. În Taina ungerii cu Sfântul Mir arhiereul sau preotul îl însemnează cu Sfântul Mir pe neofit la principalele mădulare ale trupului, rostind formula: „Pecetea Darului Sfântului Duh“, pentru a arăta că darul Sfântului Duh se îmbibă și persistă în el, răspândind mireasma vieții noi atât în trupul cât și în sufletul celui nou botezat. Sfântul Duh pătrunde, în felul acesta și se imprimă în toate mădulele trupului și în puterile sufletești care stau la temelia lor, și persistă în ele ca o bună mireasmă. Duhul Sfânt „se întipărește deci ca o pecete, cum spune Părintele Stăniloae, nu doar pe exteriorul acestor mădulare, ci și în interiorul lor, dând omului un chip unitar duhovnicesc.“ El activează și face vii puterile sufletești pentru a rodi în virtuți, ce pot fi înțelese ca modul nou transfigurat în care funcționează simțurile și funcțiile psihosomatice ale omului, centrate în Hristos și mișcate de Duhul Sfânt. După această punere în lucrare a puterilor sufletești, adică „după Mir venim la Masă“, când cel miruit este chemat la Cina împărătească să guste din Viața cea adevărată.“

În concluzie la cele de mai sus, ÎPS Mitropolit Laurențiu a menționat: „*Comuniunea omului cu Mântuitorul Hristos începută prin Botez, făcută vie prin Taina Sfântului Mir și desăvârșită prin Împărtășanie nu sunt simple ritualuri, ci realități duhovnicești prin care credinciosul devine mădular al lui Hristos, fiind chemat la un nou fel de viață pe care Biserica îl numește „viață în Hristos“. Prin acestea viața dumnezeiască se revarsă în ființa omului, transfigurându-o, dându-i posibilitate omului, prin Sfintele Taine, să guste încă de pe acum fericirea vieții viitoare. Din cele arătate, rezultă că Sfintele Taine sunt un tot unitar. Nici una din cele trei taine, Botezul, Mirungerea și Euharistia, nu pot fi separate una de cealaltă. De fapt, toate Tainele Bisericii gravitează în jurul Sfintei Euharistii, căci în Sfânta Liturghie se actualizează în fiecare timp și spațiu prezența concretă a Mântuitorului și întreaga Sa economie mântuitoare. Astfel, dacă prin Botez și Mirungere omul este condus la Euharistie și prin celelalte Sfinte Taine ne reîntoarcem tot la Euharistie, căci fără de Mântuitorul Hristos nu putem face nimic.“*

În ce privește sfințirea Marelui Mir în Săptămâna Patimilor Mântuitorului Iisus Hristos, ÎPS Laurențiu a arătat: „*Având în vedere cele de mai sus, Sfinții Părinți au rânduit ca în Joia Mare, momentul de cea mai mare intensitate spirituală din cursul anului bisericesc; în ziua instituirii Sfintei Euharistii, să se săvârșească sfințirea Sfântului și Marelui Mir. Fără îndoială, Părinții Bisericii au gândit că în perspectiva săvârșirii Botezului din cadrul slujbei pascale, să se actualizeze momentele culminante ale economiei mântuirii: Patimile, Moartea și Învierea Mântuitorului. Joia cea mare devine astfel o sinteză unică a celor două aspecte fundamentale ale vieții creștine: a fi în Hristos, adică a fi încorporat sacramental în Trupul tainic al Domnului, și a trăi în Hristos, adică a pune în acțiune darurile primite prin Sfintele Taine în trăirea morală, ascetică și liturgică. Din acest punct de vedere slujba sfințirii Sfântului și Marelui Mir, pe care o săvârșim astăzi, se încadrează perfect în ambele cicluri, atât în cel sacramental, întrucât fiind săvârșită în Joia Mare e strâns legată de Sfânta Euharistie și e orientată spre Taina Sfântului Botez, care se săvârșea în epoca primară în noaptea Sfintelor Paști, cât și în cel cultic, immografic și ascetic al Bisericii, căci cu o zi înainte s-a făcut pomenire de femeia păcătoasă care a uns cu mir picioarele Domnului, iar în ziua următoare în Vinerea Mare se va face amintire de mirurile cu care Iosif și Nicodim împreună cu mironosițele au uns trupul Domnului, înainte de îngroparea Lui.“*

Vorbind despre ingredientele care intră în compunerea Marelui Mir, ÎPS Mitropolit Laurențiu a precizat: „*Este important de precizat faptul că ingredientele folosite pentru prepararea Sfântului și Marelui Mir sunt alese de așa manieră atât pentru a simboliza efectele lui sacramentale, cât și pentru a se încadra în contextul liturgic, immografic al Săptămânii Mari. Sfântul Mir se face deci din untdelemn curat de măslină, amestecat cu vin curat și cu multe și felurite balsamuri, esențe și arome,*

în număr de 38. Pe de o parte mulțimea și varietatea mirodeniilor din care este alcătuit Sfântul Mir simbolizează bogăția și felurimea darurilor Sfântului Duh, care dau naștere virtuților creștine, iar pe de altă parte, aceste balsamuri, utilizate în lumea orientală pentru îmbălsămarea trupurilor morților, spre a le feri de stricăciune, ne amintește de punerea în mormânt a Mântuitorului. Toate acestea ne îndreptățesc să săvârșim această taină în această zi a Sfintei și Marii Joi, premergătoare Sfintei Învieri a Mântuitorului Iisus Hristos.“

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

„Încheiem această zi prea luminoasă, de revărsare sufletească a bucuriilor și nădejdelor noastre pentru mai bine, participând la un act liturgic deosebit de important – cum ați auzit din predica Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Laurențiu al Ardealului – sfințirea Sfântului și Marelui Mir. În Joia Mare din Săptămâna Patimilor, din perioadă în perioadă, când Sfântul Sinod apreciază, se împlinește această rânduiială a sfințirii Sfântului și Marelui Mir.

Pe lângă valoarea sa teologică și istorică, cum a arătat Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Laurențiu, sfințirea Sfântului și Marelui Mir are valoare și pentru identitatea noastră națională. Foarte interesant este lucrul acesta, și nu e de mirare, pentru că Ortodoxia este Biserica popoarelor, a națiunilor, care, deși trăiesc în diferite zone ale globului pământesc, poartă cu sine izvorul acesta de sfințenie, care este Sfântul și Marele Mir, ca o legătură între noi, nu de materie, de bogăție sau de rang omenesc, ci de ordin sufletesc.

Sfântul și Marele Mir, iată, ne face să trăim timpurile apostolice, să trăim martiriul mucenicilor și mărturisitorilor pentru Hristos, dar să trăim, în același timp, și istoria noastră, limba și cultura românească, valoarea lor de neprețuit, prin care se definește trăinicia familiei creștine, nivelul de viață, gradul înalt de spiritualitate la care a ajuns Biserica Ortodoxă și poporul român. Fiind Biserica a poporului, cum am spus, Biserica Ortodoxă Română este soră cu toate celelalte Biserici Ortodoxe, dar își are particularitățile ei, valorile ei atât de scumpe pentru noi. Dacă ați fost atenți, din Actul sinodal ați auzit că sfințirea Sfântului și Marelui Mir pe pământul nostru strămoșesc, în cele două mitropolii de la București și Iași, s-a făcut cu mult înainte ca Biserica noastră să devină autocefală. Dar este important de știut că în Ortodoxie dreptul de sfințire a Sfântului și Marelui Mir îl are numai o Biserică autocefală, care este independentă de orice altă autoritatea bisericească din afară, dar păstrătoare a tezaurului de credință apostolică, a învățaturii Sfinților Părinți și a Sfintei Tradiții. Suntem în legături frățești temeinice cu toate Bisericile autocefale Ortodoxe surori, legături de suflet, de credință, cum ați auzit că s-a spus aici despre Sfântul și Marele Mir, și veți mai auzi de la preoții dumneavoastră nădăjduiesc, cu prilejul botezului

pruncilor, sfințirilor de biserici. Căci Sfântul și Marele Mir nu lipsește din nici un act de căpetenie al Bisericii noastre.

Ați avut astăzi bucuria, iubiți frați și surori în Domnul, să fiți martori la un act liturgic de mare însemnătate pentru Biserica noastră, care se săvârșește, cum spunem, la anumite intervale de timp. În asemenea împrejurări, darul Duhului Sfânt se răspândește în diferite forme, precum Mirul pe care l-ați simțit venind din Sfântul Altar până la fiecare credincios și credincioasă. Este o zi mare și sfântă pe care o trăiește Biserica și neamul nostru românesc. Nu există creștin, nu există act liturgic fără pecetea Sfântului și Marelui Mir, care este untdelemnul bucuriei, al vieții, al nădejdiei, al viitorului. Este foarte frumoasă viața noastră bisericească și cine o trăiește cu adevărat se apropie tot mai de Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Este legătura sufletească dintre noi care ne apropie, este puterea cuvântului care ne transmite harul acesta dumnezeiesc al slujirii noastre.

În calitatea mea, acum și de frate și împreună-slujitor, dar și de gazdă a sfințirii Sfântului și Marelui Mir, mulțumesc din toată inima ierarhilor Sfântului Sinod pentru osteneala ce și-au luat de a veni astăzi la București de la toate eparhiile din țară și de peste hotare, ca să participe la acest act însemnat care afirmă, cum am spus, identitatea noastră națională și bisericească. Mulțumesc și părinților slujitori, diaconilor, televiziunii și tuturor celor ce s-au ostenit să surprindă o imagine de la slujba de astăzi, care este unică și se petrece la intervale de câțiva ani. Desigur, vor mai avea loc asemenea acte, din timp în timp, căci sunt firești și se impun unei Biserici Ortodoxe autocefale, cum este Biserica noastră.

Vă mărturisesc că slujesc în biserica aceasta unde ne aflăm acum, cu hramul Sfântul Spiridon-Nou, de 57 de ani de când am fost ridicat aici la rangul de arhiepiscop. De atunci și până astăzi am trăit multe momente însemnate din viața acestei sfinte biserici, și de durere pe timpul perioadei de dictatură, când era să se prăbușească cu desăvârșire, și de bucurie atunci când a fost restaurată, cum vedeți, cu aceste balcoane, de către patriarhul Justinian Marina, pe care l-am însoțit la lucrări, ca apoi, să iau de la capăt efortul de consolidare a ei, când am fost ales la București, în 1986, și s-o avem cum este astăzi. Sunt mângâieri firești de-ale noastre, dar foarte prețioase pentru Biserică.

Am vrut să subliniez că momentul de astăzi, cântările liturgice, soborul sfințiților arhieriei și ambianța aceasta a sfințirii Sfântului și Marelui Mir ne-a înălțat pe toți în sferile cerești, de la cele pământești. Aș mai adăuga că pentru procurarea ingredientelor – arome și reșine – care intră în compunerea Sfântului și Marelui Mir, s-a ostenit mult, alături de ierarhii de la București, colaboratorii mei, și fratele nostru Dumitru Răducanu, pe care-l vedeți aici în uniformă militară, cu gradul de colonel, doctor în farmacie și specialist în prepararea Marelui Mir. Cu prilejul acesta, dânsul a fost înălțat de noi la rangul de ipodiacon, încât din partea noastră, a tuturor, recu-

noștință și dragoste, domnule colonel, și să vă dea Dumnezeu sănătate ca să ne mai ajutați încă mulți ani la prepararea Sfântului Mir, pentru că Biserica noastră e nemuritoare, e Împărăția lui Dumnezeu și nu se va sfârși, cum spune Isaia: „Ridicați la ceruri ochii voștri și priviți jos pământul; cerurile vor trece ca un fum și pământul ca o haină se va învechi; mântuirea Mea va dăinui în veac și în veac și dreptatea Mea nu va avea sfârșit (Isaia 51, 6).

Vă mulțumesc și dumneavoastră, iubiți frați și surori în Domnul, că ați venit și ați fost împreună cu noi, ca întotdeauna. Fiți păstrătorii acestor valori pe care ni le acordă Biserica. Ce frumos ar fi ca fiecare familie să cunoască frumusețile Bisericii, valoarea credinței ortodoxe, însemnătatea Sfântului Botez, a celorlalte Sfinte Taine ale Bisericii noastre! Fiecare dintre dumneavoastră să fiți acasă ceea ce suntem noi, ierarhii, la eparhiile noastre, veghetori asupra familiei, a copiilor, tinerilor, în așa fel încât sufletul lor să nu fie întunecat de păcate.

Cu aceste gânduri și cu mijlocirile Sfântului Ierarh Spiridon să ne învrednicim să-L iubim mai mult pe Dumnezeu decât iubim lumea aceasta, oricât de atrăgătoare ar fi ea, să iubim pe aproapele nostru ca pe noi înșine, să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri, să ne rugăm pentru cei care nu pot să se roage, că sunt persoane pe care le aud spunând la televizor că nu cred în Dumnezeu. Noi să ne rugăm pentru ei. Biserica are rugăciuni pentru toți. În felul acesta, vom putea nădăjdui ca viața noastră să fie frumoasă, pașnică, sănătoasă, totdeauna înviorată de darul Sfântului și Marelui Mir, care este semnul bucuriei, al vieții și al mântuirii, de care să ne învrednicească pe toți Bunul Dumnezeu. Amin!“

Soborul ierarhilor Sfântului Sinod, solemnitatea deosebită a slujbei Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, în cadrul căreia s-a sfințit Marele Mir, valoarea teologică a omiliei rostite de ÎPS Mitropolit Laurențiu și cuvântul ziditor al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist au făcut ca ziua de 5 aprilie 2007 – Joia Mare din Săptămâna Patimilor – să rămână înscrisă în inimile credincioșilor ca o zi de bucurie duhovnicească, de comuniune frățească și de revărsare a harului sfințitor al Sfântului Duh peste Biserica noastră.

Întâlnirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu preoții Capitalei, în prima zi de Paște

Gh. Vasilescu

Duminică, 8 aprilie 2007, prima zi de Paște, cu începere de la orele 18.00, preoți și credincioși din Capitală s-au adunat în Aula Palatului Patriarhiei pentru a se întâlni cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și a-i transmite gânduri de sănătate, spor în lucrarea pastorală și urarea mântuitoare „*Hristos a înviat!*“

Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost însoțit la această întâlnire de Prea Sfinții Episcopi Vicențiu Ploieșteanul, și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali, și Prea Sfinții Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. La întâlnire au mai participat consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, protoiereii Capitalei, profesori de la Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic din București, stareți de mănăstiri, studenți teologi și elevi seminariști.

În deschiderea întâlnirii, în numele preoților Capitalei, **Pr. Nicolae Bordașiu**, parohul bisericii Sfântul Silvestru, a rostit următorul cuvânt de întâmpinare:

„Răspunzând cuvântului pastoral al Prea Fericitirii Voastre, cu dor am venit să fim în această zi de mare sărbătoare alături de păstorul nostru sufletesc, fiindcă ne spune unul din Sfinții Părinți că „Acolo unde este Episcopul, acolo este Biserica“, și noi suntem acum, în Duhul de taină al Mântuitorului, aici de față, lângă Prea Fericitirea Voastră. Este o mare sărbătoare aceasta, a Învierii Domnului, fiindcă ne-a eliberat pe toți din toate greutățile, nu numai pe noi ca persoane, dar întregul neam omenesc. Știm cu toții că în trupul omenesc al Mântuitorului era recapitulat întregul neam omenesc. Și noi cei de astăzi am fost cuprinși în acel trup al Mântuitorului și în rugăciunea adresată Tatălui ceresc, când a spus: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru toți cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor“ (Ioan 17, 20).

Și iată-ne, iubii mei, în ce stare de fericire ne găsim, când, ca ființe omenesti, purtăm chipul și asemănarea lui Dumnezeu, iar Mântuitorul Iisus Hristos ne-a cuprins peste veacuri în rugăciunea Sa. Când S-a jertfit pe cruce, S-a jertfit pentru noi, când a înviat, a înviat pentru noi și noi am înviat împreună cu El. De aceea, astăzi

suntem biruitori și sub ocrotirea și strălucirea Învierii Mântuitorului ne îngăduim să mergem alături de păstorul nostru sufletesc pe drumul Mântuitorului. Fiindcă niciodată viața noastră creștină nu va fi împlinită cu adevărat decât dacă va merge după pașii Mântuitorului Iisus Hristos.

În această mare sărbătoare se cuvine să fim împreună cu păstorul nostru sufletesc, fiindcă trăim prin milostivirea Bunului Dumnezeu care ne-a ales și ne-a dăruit pe păstorul care să ne conducă pe drumul acesta al mântuirii. Mie personal mi-a fost dat să cunosc patru patriarh și pentru fiecare păstrez o clipă de amintire frumoasă. Despre vrednicul de pomenire patriarhul Nicodim să-mi îngăduiți să vă spun că ne-a primit, studenți fiind, pe câțiva dintre noi când am mers să-l rugăm să ne dea lemne ca să încălzim dormitoarele de la Radu Vodă, care puțin le mai știu, poate, că erau niște hale enorme, de câte 50-60 de paturi. Și ne-a dat lemne de la Arhiepiscopie. Pe patriarhul Justinian să-mi îngăduiți să-l socot părintele meu sufletesc, așa cum îl consideră mulți, fiind ales de Dumnezeu să conducă Biserica în vremuri de cumplită prefacere. Când m-am întors după o lungă perioadă de detenție și nimeni aproape nu mă primea, patriarhul Justinian m-a primit și m-a ajutat. Și dacă astăzi sunt preot în Biserica românească, aceasta o datorez patriarhului Justinian, care a rânduit să fiu profesor la seminar și a luptat cu autoritățile de atunci și nu s-a lăsat până n-a obținut aprobarea ca să pot profesa. A venit apoi patriarhul Iustin căruia îi datorez trecerea mea din învățământ la parohie și, iată, au trecut 26 de ani de când mă găesc slujind la biserica Sfântul Silvestru. Și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ne-a făcut bucuria de a sluji în 2 ianuarie, anul acesta, la sărbătoarea hramului bisericii noastre.

Pentru aceasta mă găesc la acest pupitru ca să exprim nu numai bucuria cu care preoții din București au venit în această zi ca să-și exprime dragostea față de Prea Fericitul Părinte Teoctist, cât și recunoștința parohienilor de la Sfântul Silvestru, fiindcă Bisericii noastre Bunul Dumnezeu i-a rânduit ierarhi pe măsura timpului. Poate că n-a fost nici o epocă atât de frământată cum a fost vremea în care Prea Fericitul Părinte Teoctist a ajuns să păstorească Biserica noastră. I-a dăruit Dumnezeu decenii de furtuni și de neliniște, dar i-a dăruit, în același timp, și frumoase și mărețe împliniri, mai zilele trecute sărbătorind 20 de ani de cărmuire ca patriarh. Și în acest timp se văd toate marile realizări. A rânduit împreună cu Sfântul Sinod canonizarea de noi sfinți, a rânduit sfințirea Sfântului și Marelui Mir pentru toate bisericile din cuprinsul Patriarhiei, a binecuvântat hirotonia a peste 400 de preoți în întreaga Patriarhie, cu care s-a sporit numărul „armatei negre“, cum a fost numit clerul de către autoritățile comuniste pe care le-a înfruntat, pentru ca toți aceștia să slujească și să lucreze în ogorul Domnului. Este impresionant cum la vârsta de 92 de ani, cu atâta claritate, cu atârta abnegație, cu atâta curaj, înfruntă vremurile de acum și rându-

iește drumul Bisericii pentru ca să arate tot mai frumoasă Mireasa lui Hristos și cum sfințește și așează atâtea lucrători în ogorul Domnului.

Prea Fericirea Voastră, să-mi îngăduiți ca în numele întregului cler, pe care și cu parohia și cu slujirea îl reprezintă, să rog pe Bunul Dumnezeu să vă ocrotească și lumina Învierii să strălucească pe mai departe drumul pe care îl aveți de parcurs. La mulți ani și fericiți ani, Prea Fericirea Voastră! Hristos a înviat!“

A urmat concertul **Coralei Sfântul Andrei** a preoților din Capitală, condusă de Dl. Valentin Gruiescu, conf. dr. la Universitatea Națională de Muzică din București, întinerită permanent de-a lungul celor peste 60 de ani de la înființare, care a prezentat un program de cântări pascale intitulat *Veniți de luați lumină*. Concertul a exemplificat câteva din momentele de răscruce ale Săptămânii Paștilor și Săptămânii luminate, așa cum sunt ele ilustrate în creația câtorva din marii compozitorii români recunoscuți în țară și admirați fără rezerve în lumea europeană a valorilor culturale. Programul concertului s-a deschis cu troparele pascale *Hristos a înviat* și *Hristos anesti*, prelucrare de Al. Podoleanu și, respectiv, Gavriil Musicescu, urmate de condacul învierii *Te-ai și coborât*, cântare psaltică în glasul 8; *Ajutor și acoperitor*, fragment din Canonul cel mare, cântarea I, în armonizarea preotului Mihail Berezovschi; *Acestea zice Domnul*, compoziție de Sabin Drăgoi, aranjament pentru cor bărbătesc de Pr. prof. Nicu Moldoveanu; *Și era la ora a șaptea*, oratoriu de Gheorghe Mandicevski; *Toată suflarea să laude pe Domnul*, prelucrare modală a unei melodii din glasul 1 de diacon Ștefan Constantin Răzvan; *Doamne, strigat-am către Tine auzi-mă*, prelucrată de prof. Nicolae Lungu sub titlul *Priveghere*; *Ziua Învierii*, concert pascal de prof. Nicolae Lungu, aranjament pentru cor bărbătesc de Pr. prof. Nicu Moldoveanu; *Sfărâmând porțile iadului*, prelucrare de Gavriil Musicescu, partea III-a. Concertul s-a încheiat cu cântarea pascală *Hristos a înviat* de Pr. Ioan Runcu, pe fondul urării rostite în limbile principale ale Ortodoxiei.

Răspunzând invitației adresate în numele celor prezenți de PS Episcop Sebastian Ilfoveanu și mulțumind preoților coriști pentru frumosul concert de cântări pascale, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a spus următoarele:

*Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți,
Onorați membri ai Coralei „Sfântul Andrei“,
Domnule profesor dirijor Valentin Gruiescu,
Distinsă asistență,*

„După mai bine de o săptămână de diferite slujiri bisericesti din ciclul liturgic, pe care numai Biserica Ortodoxă ni le descoperă an după an fecărui dintre noi, ca slujitori ai sfințelor altare, împărtășim iarăși darurile bucuriei bunilor credincioși,

spre înnoirea sufletelor lor și ale noastre din izvorul cel nesecat al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Retrăind aceste clipe de har în atmosfera binecuvântată a întâlnirilor noastre devenite tradiționale în această perioadă pascală, în frumusețea programelor cântărilor de Paște ale coralei preoțești Sfântul Andrei – condusă de harnicul și neobositul Prof. Valentin Gruiescu – simțim, parcă, un fel de dor de a ajunge și la anul pentru a ne împărtăși din frumusețile Ortodoxiei noastre românești. Când gândesc astfel, nu se cuvine să se înțeleagă vreo lipsă de apreciere față de felul cum sărbătoresc celelalte sfinte Biserici Ortodoxe surori această „Sărbătoare a Sărbătorilor” și chiar celelalte Biserici sau grupări creștine. Însă, frumusețile Ortodoxiei noastre, ale datinilor noastre românești, ale rânduielilor liturgice și ceremoniale existente în Biserica Ortodoxă Română, referindu-mă chiar și la această îndătinată întâlnire a noastră din prima zi de Sfintele Paști, toate sunt trăite de noi ca pe niște realități vii, am putea spune, de o ființă cu cele ale timpurilor apostolice. Când credincioșii participă la „Denii”, ei însoțesc aievea pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos în clipele Sale cele mai dramatice; când ei cântă „Prohodul Domnului”, le zărești lacrimile și, mai ales, când împodobesc sf. epitaș și trec cu evlavie pe sub masa plină cu flori, ei, de asemenea, trăiesc evlavia autentică, simțind în sufletul lor căldura Duhului Sfânt și ale darurilor Lui.

Deci, nu întâmplător, toate aceste frumuseți pascale au intrat în tradiția vieții noastre bisericești. În ciuda opreliștilor impuse de dictatură, pe vremea Patriarhului Justinian, când coralele Patriarhiei și ale preoților din București nu se puteau exprima decât în actuala Sală sinodală, în fața unui cerc restrâns de participanți, doi-trei membri ai corpului diplomatic, câțiva invitați personali ai Prea Fericitului Patriarh Justinian și a unora dintre colaboratorii săi apropiați, aceste vestiri ale Învierii Domnului n-au lipsit din rânduiala noastră. Îmi amintesc, de asemenea, cum fericitul întru adormire Patriarh Justinian organiza concerte de Crăciun sau de Paști în biserică sf. Spiridon-Nou și unode credincioșii trăiau momente de înălțare sufletească. Încă de atunci gândurile noastre, al meu îndeosebi, zburau, cum este firesc, la vremea când aceste manifestări vor fi neîngrădite, desfășurându-se, ca în această seară, cu participarea cât mai multor credincioși, admirând toate aceste frumuseți la care asistăm în fiecare an, din 1990 încoace. Ne dăm seama și acordăm întreaga noastră prețuire și recunoștință celor care s-au jertfit în decembrie 1989 și au înlăturat dictatura, redându-ne libertatea, pentru ca noi să pregustăm acum frumusețile acestea cerești la care ne cheamă sfânta Biserică cu fiecare cântare, cu fiecare cuvânt, cu fiecare atitudine. Observați că slujitorii Bisericii, slujitori harnici și zeloși, cum sunt preoții Capitalei, nu se pot odihni, mai ales în zilele Postului Mare, să ducă o viață comodă, liniștită, ci în fiecare clipă trebuie să răspundă solicitărilor atât de numeroase ale credincioșilor noștri. Între atâtea altele, în încheierea slăvitelor momente de zbcium, de suferințe, de umilințe pe care le-a suportat Mântuitorul nostru Iisus

Hristos, iată, culegem acum, într-un fel, roadele tuturor acestor dureri, și din trecut și din prezent chiar, pentru că persoana lui Iisus Mântuitorul a stârnit discuții aprinse din clipa nașterii Sale în peștera smerită din Betleem, făcând victime acei prunci omorâți de Irod. Dar șirul celor care au suferit de-a lungul celor două milenii pentru Mântuitorul Hristos și Biserica întemeiată de El pe pământ, prin jertfa Sa răscum-părătoare pentru noi toți, ne aduce și momente de liniștire, de reculegere, de regăsire a ființei noastre.

De aceea, exprim toată admirația mea preoților coralei Sfântul Ap. Andrei și domnului profesor Valentin Gruiescu pentru păstrarea dorului de Hristos în sufletele credincioșilor, a tineretului nostru, a intelectualilor noștri. Am rămas impresionat auzindu-i pe acești intelectuali vorbind și tâlcuind și anul acesta, la televiziune și la radio, diferite etape din viața Mântuitorului Iisus Hristos și a Bisericii noastre naționale, Biserica Ortodoxă Română.

Anul acesta a început foarte rodnic în privința ostanelilor, a zbaterilor, a grijilor noastre pentru a împlini acte cu valoare de unicat în viața Bisericii, cum a fost sfințirea Sfântului și Marelui Mir. Este o lucrare care covârșește mintea omenească și face din întreaga suflare a credincioșilor și credincioaselor, prin ungera cu Sfântul și Marele Mir și celelalte Sfinte Taine ale Bisericii, un singur trup, „seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu” (I Petru, 2, 9). Iar rugăciunile de sfințire ale Sfântului și Marelui Mir sunt atât de cuprinzătoare, atât de emoționante, atunci când se săvârșesc. Este și aceasta o roadă, din multe altele lăsate de sfinții noștri Părinți, izvorâte din Jertfa Mântuitorului Hristos, din roadele Învierii Sale. Toate aceste frumuseți sunt harismele Duhului Sfânt, care au lucrat în Biserică, cum știți, prin zelul martirilor și mucenicilor, apoi al sfinților Părinți, dar și a celor curajoși care au mărturisit pe Hristos și au apărat Biserica în diferite timpuri. Aceste roade n-au lipsit nici de pe pământul nostru românesc. Cu prilejul sfințirii din anul acesta, Părinții consilieri au cercetat și perioada de după căderea Bizanțului, când s-a întrerupt legătura canonică între Scaunul ecumenic și Bisericile locale, ceea ce a făcut ca atât în Moldova, cât și în Țara Românească să se sfințească de câte-va ori Sfântul și Marele Mir, cu mult înainte de recunoașterea Autocefaliei Bisericii noastre Ortodoxe Române.

Și prin aceasta, noi românii am fost binecuvântați de Dumnezeu și am fost, apoi, răsplătiți și cu sfinți din neamul nostru, având acum în calendar un număr remarcabil de sfinți români. Sâmbăta viitoare, 14 aprilie, de pildă, la Gledin, județul Bistrița-Năsăud, va avea loc ceremonia de proclamare a canonizării Sfântului Ierarh Pahomie, ctitorul schitului Pocrov, fost stareț al mănăstirii Neamț și episcop al Romanului (1707-1714), canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința din 14-15 noiembrie 2006. Sfântul Ierarh Pahomie a părăsit de bună voie scaunul arhieresc și a pornit în pribegie la Kiev, oprindu-se la Lavra Pecerska, unde

a îmbrăcat marea schimă și a trecut la cele veșnice la 14 aprilie 1724. Acolo se găsesec moaștele lui, ca și ale altor sfinți din neamul nostru. Acum, la Gledin, unde s-a născut acest Cuvios Pahomie, va fi o ceremonie măreață, la care regret că nu pot să particip, unde va fi prezentă și o delegație de episcopi ai Bisericii Ortodoxe a Ucrainei, condusă de Prea Fericitul Vladimir, Mitropolitul canonic al Kievului.

Așadar, aceste daruri ale Duhului Sfânt, care izvorăsc din Sfântul și Marele Mir, au avut un rol atât de mare în viața Bisericii și sunt în legătură directă cu Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru că în ziua întâia a săptămânii, Dumineca, adică astăzi, când Iisus S-a întâlnit cu Apostolii, intrând la ei prin ușile încuiate, după cele câteva cuvinte de iubire și de dragoste pe care le-a adresat, a suflat asupra lor și le-a zis: „Luați Duh Sfânt! Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate; și cărora le veți ține, vor fi ținute“ (Ioan, 20, 22-23). Încât aceste harisme, aceste daruri ale Duhului Sfânt au fost prezente în Biserica noastră, cu bună rânduială, și pe vremea patriarhilor amintiți aici de Părintele Nicolae Bordașiu. Și acum suntem solicitați foarte mult, mai ales preoții la parohie sunt asaltați de cerințele credincioșilor. Dar nu poate fi o situație mai frumoasă decât aceasta, ca preotul să obosească slujind credincioșii! Lipsa multora dintre ei de la întâlnirea de astăzi tâlcuiește această oboseală, la care au fost solicitați cu toții, și azi-noapte, și în serile Deniilor, ca să sfințim și să acordăm tinerilor și vârstnicilor cele necesare creșterii lor sufletești și trupești, în același timp.

Subliniez aceste aspecte, iubii mei, ca să ne îndreptăm atenția cuvenită asupra lucrării noastre pastorale. Într-o Europă unită, care-și caută rădăcinile, Ortodoxia are de îndeplinit un rol foarte important. Mereu amintesc lucrul acesta, cum am făcut și la conferințele preoțești, pentru că nu trebuie să ne lăsăm biruiți de oboseală, de considerente familiare sau de un anumit confort. Slujirea Bisericii, cum știm cu toții, este pretențioasă, fiindcă credinciosul vine când poate să primească asistență religioasă și preotul trebuie să stea la dispoziția lui. Tâlcuiește aceasta este foarte importantă. Seranele arhieresti de la bisericile de enorie, știți prea bine, se ocupă rar, cu prilejul vizitei arhierului în parohie, ceea ce denotă ocupațiile multiple ale episcopului în eparhia sa, mai ales atunci când aceasta are o întindere mare. Fiecare suflet de copil, de tânăr, de credincios, are drepturi sfinte la prezența noastră, la lucrarea noastră preoțească. Și dau ca exemplu strădania părinților de la Catedrala Patriarhală, de la mănăstirea Radu Vodă sau de la Antim, care sunt zi și noapte la dispoziția credincioșilor.

Noi trebuie să fim pregătiți pentru întâlnirea cu Europa. Fie că vine Europa la noi, fie că mergem noi în Europa, prin credincioșii noștri, trebuie să fim pregătiți cu această râvnă în slujire. Ierarhii pe care-i avem în Europa sunt pildă de slujire pentru noi toți. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Serafim din Germania și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif din Franța, cu episcopii și preoții lor, abia pot să facă față solicitării credincioșilor. Tot mai mulți români merg în țările europene. Din fericire, ei duc aco-

lo ce avem noi frumos, datinile noastre, Paștele nostru, pe care-l fac viu și lucrător, și uimesc autoritățile locale cu dorința lor de a avea biserici și preoți care să-i slujească. Multe biserici din aceste țări, chiar celebre catedrale, din lipsă de credincioși, au devenit săli de concerte și de conferințe. În aceste împrejurări, unele din ele sunt acordate comunităților românești pentru oficierea serviciul divin ortodox. În ultimul timp, primesc cereri tot mai insistente din partea românilor de acolo ca să merg la ei și să le sfînșesc piatra de temelie pentru câte o biserică nouă, într-o parte sau alta. Evit, însă, să răspund acestor cereri, pentru că e prea mare numărul celor care pleacă în Occident și e dureros să rămânem aici fără specialiști, fără cei care trebuie acum să depună inteligența lor și puterea muncii lor pentru ridicarea țării la nivel european. Iar pentru noi, cei de acasă, fiecare student și studentă de la Teologie, fiecare seminarist și fiecare elev de la școlile de cântăreți trebuie să învețe să slujească cu râvnă și dăruire Biserica noastră. Ați observat acești preoți foarte tineri și talentați, pe care domnul profesor Valentin Gruiescu, cu talentul și cu iscusința sa, îi ține atât de aproape și execută lucrări muzicale de excepție.

Îi rog pe părinții protopopi să comunice lucrurile acestea și preoților pe care îi cunosc, dar ale căror fețe nu le-am văzut de ani de zile în sala aceasta. Nu este bună instrăinarea de noi înșine, instrăinarea de un asemenea loc de întâlnire, care ne alimmentează dragostea de Biserică. Noi toți trebuie să slujim Biserica, fiecare de la locul său. De aici, de la Centrul Patriarhal, noi am dovedit până acum grijă și răspundere pentru bunul mers al Bisericii noastre, și trebuie să cunoașteți intervențiile nenumărate pe care le-am făcut către autoritățile de stat pentru pensiile preoților, contribuții la salarizare, pentru construcții de biserici noi, de mănăstiri noi, de episcopii noi, pentru retrocedarea terenurilor și a imobilelor bisericesti, și încă multe altele. Am să îl rog pe părintele Constantin Pârveu, vicar administrativ, să vă facă o dare de seamă la o conferință preoțească spre a vedea câte intervenții din acestea s-au făcut. De aceea, preoțimea Capitalei trebuie să fie pregătită și insist ca bisericile noastre să nu fie văzute de străinii care ne vizitează cu lacătele pe ușă, nici în zilele de lucru, mai ales cele de pe marile bulevarde, care și pe timpul dictaturii erau deschise toată ziua. Atunci, Patriarhul Justinian se lupta cu autoritățile comuniste, care voiau să vadă bisericile închise și, totuși, ele se țineau deschise. Acum, trebuie să ne luptăm cu noi înșine, încât să nu fie nici o biserică închisă în zilele săptămânii. Apoi, bisericile trebuie îngrijite, trebuie restaurate, să strălucească de curățenie! Avem și biserici noi în București, care s-au citat și aici, ca cea din Drumul Taberei, adevărate catedrale, care vor trebui să fie sfînșite, iar preoții de acolo sunt cu adevărat modele de lucrare preoțească. Părintele Stavără, de pildă, din corala aceasta, înzestrat cu o voce foarte frumoasă, împreună cu fiul său, de asemenea cu voce frumoasă, a pornit construcția unei biserici, o adevărată catedrală, căreia i-am pus piatra de temelie acum câțiva ani, și care acum este aproape gata de sfînșire. În privința aceasta, nutresc toată admirația pentru aceș-

ti preoți și o spun și în fața credincioșilor care ne ajută peste tot. Oriunde trebuie un ajutor, credincioșii se arată cu obolul lor, chiar autoritățile de stat nu sunt deranjate că îngrijim de bisericile noastre. De aceea, răspunsul meu la cuvântul de omagiere de astăzi, acesta este: de a ne face cu toții datoria pe deplin, adevăr foarte cunoscut și repetat. Dar e bună și repetiția, mai ales în condițiile exigențelor actuale, iar binele care se repetă, însemnează mai binele.

Vă mulțumesc tuturor pentru prezența de astăzi. Mulțumesc îndeosebi domnului profesor Gruiescu, pentru că ne-a bucurat cu această corală, cu adevărat prețioasă, cum vedeți, cu voci foarte frumoase, care pot să se producă oricând și oriunde. Să mulțumim lui Dumnezeu că așa cum s-au desfășurat sărbătorile anul acesta am simțit o sensibilitate deosebită din partea tuturor, mai ales a mass- mediei – presa scrisă, televiziunea și radioul – care a transmis slujbele din Săptămâna Mare și tradițiile românești legate de Învierea Domnului din toate zonele țării. Acestea să fie o încurajare pentru noi toți și să mulțumim lui Dumnezeu pentru deschiderea inimii acestor creștini față de Biserica noastră, ca noi să putem să ne îndeplinim slujba noastră cât mai deplin.

Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu. Hristos a Înviat!

În continuare, în sala de recepție a Palatului Patriarhiei, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a întreținut personal cu preoții și credincioșii prezenți la întâlnire, ciocnind cu fiecare tradiționalul ou roșu de Paște și primind din partea tuturor urări de sănătate, zile îndelungate, pace și spor în slujirea patriarhală. La plecare, Prea Fericirea Sa a fost petrecut cu troparul Învierii și Imnul patriarhal.

Întâlnirea de anul acesta din prima zi de Paște a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu preoții și credincioșii din București a fost pentru toți prilej de adevărată trăire duhovnicească în bucuria sfântă a praznicului Pascal.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Româno-Americane din București

Prof. Gh. Vasilescu

In ziua de luni, 28 mai 2007, sărbătoarea Prea Sfintei Treimi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a sfințit capela din incinta Universității Româno-Americane din București, prilej cu care Prea Fericitul Sa a primit titlul de Doctor Honoris Causa al acestei Universități.

Universitatea Româno-Americană este o instituție de învățământ superior, parte integrantă a Fundației Româno-Americane pentru Promovarea Educației și Culturii, și are drept scop afirmarea valorilor educaționale ale învățământului superior american și european pe fondul bogatelor tradiții ale învățământului românesc recunoscut pe plan internațional. Înființată la 17 aprilie 1991, Universitatea Româno-Americană a fost acreditată în 15 mai 2002 ca parte integrantă în sistemul național de învățământ.

Inițiativa înființării Universității Româno-Americane aparține profesorului universitar doctor Ion Smedescu, membru al Academiei Americane de Științe din New York, președintele Fundației Româno-Americane pentru Promovarea Educației și Culturii care, în conformitate cu reglementările juridice în vigoare, este fondatorul acestei Universități.

Concepută ca formă alternativă și complementară la învățământul superior public, Universitatea are în structura sa 6 facultăți, din care 5 cu profil economic și una cu profil juridic. În prezent, în această instituție se pregătesc peste zece mii de studenți, care beneficiază de parteneriate cu universități americane și recunoaștere internațională a studiilor.

La 2 octombrie 2003 a fost dat în folosință Campusul Universității, în apropierea parcului expozițional al Bucureștiului, pe B-dul Expoziției, nr.1B, Sectorul 1, un edificiu impresionant prin dimensiuni, arhitectură, tehnologie de construcție, dotări și funcționalitate, având o suprafață de 34.000 mp. Această construcție modernă cuprinde: o aulă (500 locuri), amfiteatre cu 200 locuri fiecare, săli de curs și seminar, laboratoare, bibliotecă, cabinet medical și stomato-

logic, o capelă pentru cerințele spirituale ale studenților și profesorilor, un hotel-cămin, un restaurant-cantină, săli de sport, infrastructură informatică, sisteme moderne de climatizare, parcare subterană și alte utilități.

Sfințirea capelei

Capela, cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul, redusă ca dimensiune, dar intimă și primitoare, având bolta și pereții pictați în frescă, este plasată la ultimul etaj al campusului universitar și are o priveliște încântătoare asupra întregii zone înconjurătoare. Capela a fost realizată sub directa îndrumare a D-lui prof. univ. dr. Ion Smedescu, rectorul Universității, cu sprijinul comunității academice universitare.

Služba sfințirii a fost săvârșită de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, și de un sobor de preoți și diaconi, între care și preotul slujitor al acestui lăcaș, Mihai Gherge, transferat aici de la spitalul Bucur.

După sfințire s-a oficiat Sfânta Liturghie în prezența rectorului și a membrilor Senatului universitar, a profesorilor și studenților.

La sfârșitul slujbei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un cuvânt de învățătură tuturor celor prezenți, spunând următoarele:

Prin construcția acestei capele închinată Sfântului Ioan Botezătorul, iar astăzi prin sfințirea ei după rânduiala noastră ortodoxă, ați împlinit o lucrare cu totul deosebită în ordinea vieții noastre bisericești contemporane și a vieții creștine pentru îmbisericeirea studenților, dobândind prin ea o fereastră spre veșnicie. Vestita Universitate Româno-Americană, cu celebritatea științifică a profesorilor ei, cu distincția academică a cursurilor în știință, cu actualitatea metodelor de predare, este încoronată acum cu această capelă închinată Sfântului Prooroc Ioan, Înainte Mergătorul și Botezătorul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, capelă care va revărsa harul dumnezeiesc cu semnificații adânci și actuale în reînnoirea vieții sufletești a tinerilor acestei cetăți de cultură.

De altfel, credința și știința, viața și moartea, binele și răul care se ciocnesc de când se știe lumea în existența ei, prin prezența acestui sfânt altar anulează zdrobirea sufletească la care sunt expuși tinerii atrași și de bogăția științei, dar și de întrebările pe care și le pun asupra izvorului lumii și a vieții celei adevărate. Încât, prin pregătirea și împodobirea acestui lăcaș al lui Dumnezeu aici, ați talmăcit libertatea religioasă caracteristică poporului american, îndeosebi și, în același timp, valoarea credinței în Dumnezeu și darurile Prea Sfintei Treimi în viața noastră.

Ziua de astăzi, prin sfințirea bisericii universității, este semnificativă pentru toți cei ce caută dialogul, întâlnirea, vorbirea față către față, pe care și știința le caută și le acordă valoarea cuvenită. Și iată, Biserica tocmai lucrul acesta îl talmăcește, prin

însăși credința predicată de ea în Prea Sfânta Treime, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Potrivit acestei mărturii, înscrisă în Simbolul nostru de credință, formulat și precizat de Sfinții Părinți ai primelor două sinoade ecumenice a toată lumea creștină, cel de la 325 – din timpul împăratului Constantin cel Mare și cel de la 381 – din timpul împăratului Teodosie cel Mare, de atunci noi credem într-un singur Dumnezeu slăvit în trei persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, într-o unitate deplină, într-o iubire desăvârșită și nesfârșită, împărtășită de la începutul lumii și până în ziua de astăzi, când omenirea are atâta nevoie de unitate, pentru bine și dialog, de vedere față către față. În sfântul locaș ne întâlnim zilnic cu Prea Sfânta Treime și ne îndestulăm sufletește din învățăturile Sfintei Evanghelii, sfințindu-l prin rugăciune și împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos.

Pentru această sfântă împlinire, Domnule Rector și Onorați membri ai Senatului Universității, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, vă felicit din toată inima, împreună cu colaboratorii Dumneavoastră, de la cei de frunte și până la cei care sunt de neapărată trebuință unei asemenea instituții strălucitoare, așa cum este Universitatea aceasta. Să vă dea Dumnezeu sănătate și putere ca să duceți la bun sfârșit și alte inițiative și lucrări atât de necesare formării intelectuale a miilor de studenți folositori societății, ca personalități de care are nevoie omenirea.

Mulțumesc călduros și Prea Sfințitului Episcop-Vicar dr. Sebastian Ilfoveanul, care a săvârșit Sfânta Liturghie și împreună am uns apoi sfântul locaș cu Sfântul și Marele Mir.

Binecuvântarea Domnului să fie cu noi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor.

Primirea titlului de Doctor Honoris Causa

După Sfânta Liturghie, în Aula Universității s-a desfășurat festivitatea decernării titlului de Doctor Honoris Causa, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în prezența unei numeroase asistențe, alcătuită din membrii Senatului universitar, corpul profesoral, reprezentanți ai studenților și personalități ale vieții culturale românești.

Primind înaltul titlu academic, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, a devenit primul **Doctor Honoris Causa al Universității Româno-Americană din București.**

Cuvântul rectorului Universității

Deschizând festivitatea, **dl. prof. univ. dr. Ion Smedescu**, rectorul fondator al Universității Româno-Americană, a elogiat personalitatea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, remarcând atât activitatea pastoral-misionară și ecumenică a Prea Fericirii Sale, cât și pe cea publicistică și editorială.

Domnul rector a spus următoarele:

„Trăiesc astăzi, alături de dumneavoastră, poate cel mai emoționant moment din întreaga mea carieră universitară. Printre noi se află cea mai proeminentă personalitate a Bisericii Ortodoxe Române, un eveniment rar, la fel de rar ca și șansele pe care îți le oferă viața de a fi contemporan cu un om care, prin întreaga sa activitate, devine legendă. Patriarhul nostru, Prea Fericitul Părinte Teostist, este cel care, prin prezența sa aici, ne-a oferit această ocazie, pentru unii dintre noi, unică.

Am încercat să identific în memoria mea un alt personaj care ar putea să reprezinte pentru cultura română ceea ce este astăzi Prea Fericea Sa, Părintele Teoctist. Nu vreau să credeți că exagerez, dar n-am reușit să obțin un răspuns și, dintr-un anumit punct de vedere, m-am bucurat. M-am bucurat pentru că am șansa, acum, să fiu unul dintre cei care pot să-și exprime considerația și să elogieze cum se cuvine personalitatea complexă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul tuturor românilor ortodocși.

Slujirea pastorală a Prea Fericii Sale, care din 1986 exercită funcția de Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, ne îndreptățește fără tăgadă să-i acordăm titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Româno-Americană, prima distincție de acest fel pe care o acordă instituția noastră, cu o tradiție de 17 ani. Suntem onorați că astfel, Părintele nostru, al tuturor românilor, Patriarhul Teoctist, devine primul Doctor Honoris Causa al Universității Româno-Americană.

Astăzi, în ziua acordării titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, am să evoc pe scurt câteva din activitățile Prea Fericii Sale care au devenit, în timp, reperere în existența mea cotidiană și profesională.

Aș începe prin a menționa contribuția Prea Fericitului Părinte Patriarh la dezvoltarea spiritului de solidaritate socială prin inițierea constantă a unor proiecte sociale, educative și de conștientizare în rândul clericilor a necesității implicării mai active a Bisericii în viața de zi cu zi a membrilor parohiilor, a tuturor celor năpăstuiți de soartă – bolnavi, copii și bătrâni abandonați, persoane cu handicap etc. – oameni care au nevoie de credință pentru a putea depăși obstacolele pe care viața le-a adus în calea lor.

Am preferat să încep cu acest aspect, chiar dacă aici suntem într-o universitate și evocăm în mod deosebit contribuția la dezvoltarea cunoașterii, a științei și culturii, pentru că, înainte de toate, suntem oameni, iar calitatea cea mai de preț a unui individ este aceea de a fi uman, a fi alături de cei de lângă el.

Este un demers atât de dificil încât tot mai puțini își mai îndreaptă astăzi atenția asupra lui și-i mai dedică energie și suflet. Prin acțiunile sale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist mi-a adus aminte de ceea ce este în adevăr credința și ceea ce trebuie să reprezinte Biserica pentru omenire, de ceea ce este important în viață: lupta pentru binele semenilor tăi.

Dumnezeu i-a dăruit înțelepciunea pentru a susține interesele Bisericii și pentru a o repune în drepturi după patru decenii de suferințe și prigoană la care a fost supusă de regimul trecut. Prea Fericitul nostru Patriarh a redat astfel demnitatea și prestigiul Bisericii Ortodoxe Române, cea mai veche instituție de spiritualitate, cultură și educație a poporului român.

Prea Fericirea Sa a fundamentat și dezvoltat învățământul teologic de toate gradele și a avut totodată inițiativa luminoasă a introducerii studiilor religioase în programul Academiei Române. Mesajul și fapta creștină sunt prezente acum în cultură și educație, în asistența socială și în armată.

Și cum creația Sa părea că nu s-a înfăptuit în totalitate, Prea Fericitul Părinte Patriarh a purces pe drumul lung și sinuos al recuperării credincioșilor ortodocși români răspândiți pe alte meleaguri. Nu pot să nu invoc aici demersurile curajoase ale Patriarhului nostru de reactivarea vechii Mitropolii a Basarabiei, un act ecleziologic de mare importanță, și de reorganizare a Bisericii Ortodoxe Române peste hotare.

Personal, nu pot să nu recunosc că m-a impresionat grija pe care Prea Fericirea Sa a manifestat-o pentru întărirea legăturilor Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici Ortodoxe. Nu pot să nu menționez și acțiunea istorică a Patriarhului Teoctist de reluare a dialogului cu Biserica Romano-Catolică, încununată de vizitele Papei Ioan Paul al II-lea la București, în 1999, și ale Prea Fericirii Sale la Roma, în 2002.

Înainte de a-i da cuvântul Domnului prorector Victor Munteanu pentru a prezenta Laudatio, îmi exprim recunoștința și urez Prea Fericirii Sale „La mulți ani” în slujba Bisericii noastre.“

Laudatio

În continuare, **dl. prof. univ. dr. Victor Munteanu**, prorectorul Universității, în numele Senatului universitar, a citit următorul *Laudatio*, care pune în evidență viața și activitatea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

„Comunitatea academică a Universității Româno-Americane trăiește astăzi un moment memorabil, cu totul excepțional prin semnificațiile sale, elogiind pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Teoctist, personalitate de excepție a Ortodoxiei românești și universale contemporane. Slujirea în responsabilitatea arhierescă timp de 57 de ani, dintre care 20 ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, arhipăstorirea în aproape toate proovinciile și eparhiile țării și, în mod deosebit, faptele și realizările sale în toate aceste centre eparhiale, ne grăiesc de la sine și definesc personalitatea unuia dintre cele mai reprezentative chipuri de ierarhi ortodocși români.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a văzut lumina zilei la 7 februarie 1915, în satul Tocileni, pe frumoasele plaiuri botoșănene.

După ce a urmat clasele primare în satul natal, unde s-a distins ca un copil cu-minte și dornic de învățatură, a intrat în lumea monahală la numai 14 ani, cu intenția curată de a-și închina viața slujirii lui Dumnezeu și semenilor. La 6 august 1935, de sărbătoarea Schimbării la Față, a primit numele Teoctist, care, prin etimologia sa, înseamnă cel ctitorit de Dumnezeu sau ctitor de lucruri dumnezeiești.

La absolvirea seminarului, dorința de carte și de cultură teologică l-a determinat să-și continue studiile la Facultatea de Teologie a Universității din București, ilustrată atunci de celebri profesori ai generației de aur a învățământului teologic universitar românesc. Și-a luat licența în teologie în 1945, cu calificativul „Magna cum laudae”. La 1 martie 1945 a fost numit preot slujitor la catedrala mitropolitană din Iași, fiind hirotonit ieromonah la 25 martie 1945.

Făcând dovada unei frumoase și temeinice pregătiri teologice, dublată de o autentică și pilduitoare viață călugărească, a fost ales și numit de către cărturarul mitropolit Irineu Mihălcescu în funcția de mare ecleziarh al Catedralei mitropolitane din Iași, apoi exarh al mănăstirilor. În 1948, a fost numit vicar administrativ al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, de către mitropolitul de atunci și viitorul patriarh, Justinian Marina.

A fost hirotonit episcop în ziua de 5 martie 1950, de către fericiții întru admire Patriarhul Justinian, Mitropolitul Firmilian al Olteniei și Episcopul Chesarie al Dunării de Jos, la vârsta de 35 de ani, fiind cel mai tânăr dintre ierarhii Bisericii noastre.

Slujirea ca episcop-vicar patriarhal a fost o adevărată școală pentru tânărul episcop Teoctist, căruia i s-au încredințat sarcini de mare răspundere, cum a fost conducerea Institutului Teologic Universitar din București. În calitatea sa de rector, a dat o nouă orientare învățământului teologic românesc și seminarial, fundamentându-l și ancorându-l în realitățile și necesitățile pastorale, urmărind cu perseverență îndobâznicirea lui.

De aceea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist poate fi socotit pe drept cuvânt ctitor al învățământului teologic românesc. De numele său se leagă acțiunile întreprinse pentru promovarea și perfecționarea învățământului teologic: alcătuirea legislației privitoare la învățământ, înlăturarea spiritului laicizant din învățământul teologic, încadrarea studenților și a elevilor seminariști în programul de rugăciune și practică liturgică, desfășurat în paraclis, spovedirea și împărtășirea lor, alcătuirea planurilor de învățământ și a programelor analitice, dotarea bibliotecilor, inițierea, susținerea și dezvoltarea publicațiilor teologice, oferirea de burse de studiu și subvenții materiale, încurajarea schimbului de studenți și profesori și altele.

A păstorit istoricul scaun al Episcopiei Aradului, Ienopolei și Hălmagiului, din 1962 până în 1973, în spiritul păstrării unității de credință, a uniformizării cultului și a promovării tradițiilor ortodoxe românești.

La 28 ianuarie 1973, Prea Sfințitul Episcop Teoctist a fost chemat la responsabilitatea de Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, iar după aproape cinci ani a fost ales, la 25 septembrie 1977, în scaunul de Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. La acest centru istoric mitropolitan, străjuit de umbra marilor ierarhi cărturari, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist a adăugat pagini de mare însemnătate și cinste în cronica bisericească a Moldovei.

La 9 noiembrie 1986, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei a fost chemat la suprema slujire în Biserica Ortodoxă Română, aceea de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind întronizat ca Patriarh, la 16 noiembrie 1986.

De numele Întâistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, se leagă toate inițiativele Bisericii de a răspunde cerințelor pastorale ale momentului, cum sunt: prezența Bisericii și a slujitorilor ei în toate sectoarele vieții sociale; reîncadrarea seminariilor teologice și a facultăților de teologie, care s-au înmulțit simțitor, în învățământul de stat, cu dublă subordonare, a Bisericii și a inspectoratelor școlare și a universităților; reintrarea învățământului religios în școală; crearea de noi specializări la facultățile de teologie, pentru a răspunde nevoilor actuale ale Bisericii (Teologie asistență socială, litere – limbi moderne și clasice, limba română, restaurare și conservare, arte plastice – pictură bisericească, istorie, muzică, comunicare mimico-gestuală); înmulțirea numărului eparhiilor Patriarhiei Române, prin crearea de noi eparhii și alegerea și hirotonirea de noi ierarhi tineri și bine pregătiți, care a adus după sine întinerirea Sfântului Sinod; rearondarea parohiilor și numirea de preoți tineri, pentru o mai eficientă activitate pastoral-misionară; ridicarea de noi biserici la orașe și sate, necesare unei mai bune desfășurări a activităților de cult și pastorale; restaurarea bisericilor monumente istorice și de artă bisericească, a vechilor mănăstiri și schituri; modernizarea Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și tipărirea cărților de cult în ediții noi și a literaturii teologice, ș.a.

Toate aceste realizări ne îndreptățesc să afirmăm că activitatea desfășurată de Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, atât ca episcop – vicar patriarhal, ca episcop eparhial și mitropolit, dar mai ales ca patriarh, este unică.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a păstorit în aproape toate scaunele țării și în marile centre eparhiale, a lăsat urme vizibile în toate locurile unde a fost rânduit de Dumnezeu să slujească Biserica.

La toate aceste frumoase împliniri, se adaugă valoarea operei scrise a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, din care menționăm:

1. Lucrarea monografică *Mitropolitul Iacob Putneanul*, apărută în 1978, la Mănăstirea Neamț;

2. *Studiul introductiv Mitropolitul Dosoftei, ctitor al limbajului liturgic românesc, la lucrarea „Dumnezeiasca Liturghie“, Iași, 1980, care îl recomandă ca pe un mare teolog al Euharistiei, despre care a vorbit mereu admirabil studenților și elevilor seminariști;*

3. *Cele 18 volume din lucrarea Pe treptele slujirii creștine, o adevărată frescă a Bisericii noastre.*

Cuvântările Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist sunt scrieri de valoare excepțională, deoarece ele se referă la momente de mare importanță din viața și activitatea Bisericii care au căpătat valoare istorică.

În mai 1999, a organizat istorica vizită a papei Ioan Paul al II-lea în Biserica noastră și a efectuat prima vizită oficială a unui patriarh român la Vatican, în luna octombrie 2002, eveniment fără precedent în istoria relațiilor dintre cele două Biserici, care rămâne înscris cu litere de aur în istoria Bisericii Ortodoxe Române și în cronica vieții ilustrului nostru Întâistător.

Ca prețuire și apreciere a spiritului ecumenic de care este animat și pe care l-a imprimat întregii lucrări a Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa a fost ales membru al unor prestigioase instituții teologice, de cultură și cu caracter ecumenic de peste hotare, între care amintim Academia Teologică din Creta și Fundația ecumenică „Pro Oriente“ din Austria, al Universității catolice din Lublin-Polonia.

De asemenea, i s-au decernat importante distincții și decorații străine, de stat și bisericești.

Pe plan național, Prea Fericirii Sale i s-a acordat titlul academic de Doctor Honoris Causa al Universităților din Oradea, Pitești, București, Galați, Petroșani, al Universității Creștine „Dimitrie Cantemir“ din București și al Universităților din Iași, Craiova și Constanța.

În decembrie 1999, a fost distins cu titlul suprem de membru de onoare al Academiei Române.

În acest context, acordarea titlului academic de Doctor Honoris Causa al Universității noastre constituie recunoașterea marilor și strălucitelor împliniri ale Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care îl situează în galeria marilor ierarhi ai neamului românesc și care atrag după sine admirația, recunoștința, respectul și iubirea filor Săi duhovnicești.

Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa o considerăm o binevenită răsplată și o mare sărbătoare pentru întreaga comunitate academică a Universității Româno-Americane.

*Pentru toate aceste argumente, Senatul Universității Româno-Americane din București a decis acordarea titlului de **Doctor Honoris Causa** Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.*

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh

Primind înaltul titlu academic, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit Domnului rector și membrilor Senatului universitar prin următorul cuvânt de zidire sufletească adresat tuturor celor prezenți la această festivitate.

Onorată asistență,

„Domnul Rector mi-a îngăduit să vorbesc de aici, din locul acesta unde mă aflu. Este o mare ușurare pentru mine, fiindcă Domnul prorector Victor Munteanu mi-a pus pe umerii mei atâtea câte ați auzit, încât mă simt slăbit. Dar așa se obișnuiește în împrejurări din acestea solemne. Numai Dumnezeu știe câte din cele menționate aici vor dăinui în viață. Nădăjduiesc, însă, că sub călăuzirea Sfântului Sinod acesta se vor consolida, pentru că sistemul nostru de cărmuire în Biserică este cel sinodal. Nu puteam face singur față atâtor aspecte care s-au arătat aici, mai ales că, odată cu trecerea anilor, ele au devenit tot mai numeroase și mai grele, dar Sfântul Apostol Pavel, care ne este călăuză întotdeauna, ne învață că suntem „slujitori ai lui Hristos și economi ai tainelor lui Dumnezeu“ (I Cor. 4, 1). La cei 93 de ani pe care îi port până acum pe umerii mei, atâta pot spune: că n-am făcut de ajuns și că sunt slugă netrebnică, după cuvântul Mântuitorului Hristos (Luca 17, 10). Când mă gândesc la viitorul Bisericii, la viitorul tinereții din această aulă și la cei de la alte universități, îmi dau seama ce responsabilitate covârșitoare ne revine tuturor, dar și Bisericii noastre, începând de la mine și până la ultimul preot, chiar până la ultimul credincios, pentru că, așa cum ne-a învățat sărbătoarea de ieri, a Cincizecimii, Duhul Sfânt S-a pogorât în limbi ca de foc asupra Apostolilor și a celor împreună cu ei (Fapte 2, 1-4) și le-a dat o putere care nu se poate descrie în cuvinte.

Credința, așa cum știți cu toții, ne este utilă și folositoare, mai ales când o practicăm, încercând să facem ceva pentru ca ea să rodească. De aceea, prezența unei capele în universitate este pentru mine o mărturie vădită a dorinței de a rodi credința nu numai la Excelența Sa, domnul Rector, și la Senatul Universitar, dar și a tinerilor din această cetate a culturii, care s-au aflat cu noi și la slujba de sfințire și se află și aici privindu-ne față către față. Prezența mea la sfințirea sfântului altar, a bisericii, m-a determinat să răspund cu promptitudine invitației de a veni astăzi la această universitate, împărțându-mă de această fericire împreună cu dumneavoastră toți, văzând atâta tineret adunat aici. O capelă, o scânteie divină a credinței într-o asemenea instituție, cu atâtea orizonturi științifice nemărginite, abstracte și extrem de atrăgătoare pentru tineri, este nu numai necesară, ci și binefăcătoare. Știința nu are limite, e adevărat. Ne-o dovedesc permanent realitățile vieții noastre. Știința a dus numeroase binefaceri, dar și aspecte păgubitoare în viața omenirii. Raportul acesta dintre credință și știință, de altfel, este mult discutat la conferințele noastre interortodoxe și intercreștine. Am fost martor cum savanți de prestigiu, unii americani, au

mărturisit că până acum știința n-a putut descoperi izvorul vieții. Unde este izvorul vieții, izvorul gândirii, al existenței noastre? Știința ne arată ceea ce pipăim, ceea ce vedem, ceea ce întâlnim. Dar unde e taina vieții? Căci viața e o taină, într-adevăr, iar credința ne adună pe fiecare dintre noi și ne înalță gândul către înțelegerea tainei existenței noastre ca ființe gânditoare și libere, dar și asupra existenței lumii și a vieții. Fiecare suntem un univers de informații științifice, un univers de cunoștințe agonisite o viață întreagă și credința ne adună și ne ajută să-l simțim prezent pe Domnul nostru Iisus Hristos. Căci într-o adunare ca aceasta, într-o Universitate, dacă există capelă, acolo se săvârșește Sfânta Liturghie, adică jertfa Domnului Hristos, cu urmările ei binefăcătoare pentru noi, mai ales împărtășirea, cu o pregătire, bineînțeles, după spovedanie. Iar aceasta însemnează o reînnoire a vieții noastre.

Dumnezeu niciodată nu lipsește din viața omenirii. Ne-a dovedit-o în toate timpurile, dar mai ales în întâmplări din acestea neașteptate, ca tulburarea naturii, cutremure peste fire, secetă prelungită, furtuni înspăimântătoare, revărsări de ape și atâtea și atâtea încercări necruțătoare pentru omenire la care suntem martori. S-a dereglat ceva în echilibrul planetei noastre. Dar toate acestea nu sunt fără legătură cu tulburarea sufletească a omenirii. Iar învățătura Domnului Hristos, prezentă într-o capelă ca aceasta de aici, aduce mângâiere în suflete. Voi ilustra cu o pildă din Vechiul Testament, de pe timpul lui Avraam. În Cartea Facerii, capitolele 18 și 19, găsim scris că păcatele care se petreceau în cetățile Sodoma și Gomora deveniseră cumplit de grele, încât, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, „rușine este chiar a le spune“ (Efeseni 5, 12). Și Dumnezeu, pentru păcatele lor strigătoare la cer, a hotărât a le pierde. Iar patriarhul Avraam, la rugămintea lui Lot, ruda lui, un om credincios, care locuia în Sodoma, a intervenit la Dumnezeu ca să-i salveze pe cei dreپți de acolo. Și Avraam a zis Domnului: „Presupunând că-n cetatea aceea sunt cincizeci de dreپți, îi vei face să piară? Oare nu vei cruța tot locul acela de dragul celor cincizeci de dreپți ce se află-n cetate?“ (Facerea 18, 24). Zis-a Domnul: „Dacă la Sodoma găsesc cincizeci de dreپți în sânul cetății, de dragul lor voi cruța tot locul“ (Facerea 18, 26). Și răspunzând Avraam a zis Domnului poate nu se vor găsi cincizeci de dreپți, ci doar patruzeci, treizeci, douăzeci sau numai zece dreپți. Iar Domnul a zis: „De dragul celor zece, nu o voi pierde“ (Facerea 18, 32). Dar acolo nu s-au găsit nici zece dreپți și Dumnezeu a nimicit cele două cetăți.

Așadar, într-o cetate ca aceasta a Universității, prezența capelei este o mărturie că un număr însemnat de tineri, de profesori, de truditori în administrație urmează legea lui Hristos și îmblânzesc mânia divină, potolesc natura dezlănțuită și Dumnezeu izbăvește lumea. De aceea, am făcut multe eforturi, și socotesc că Dumnezeu a fost nespuse de bun cu noi, cu Biserica noastră, cu românii, ca să avem, cum spunea domnul prorector, religia în școală, să avem icoana în școală, să avem manuale de religie pentru elevi. Și este o mare frumusețe ca aceste lucruri să existe în familie, să exis-

te în Universități, cum am văzut și la Universitatea Dimitrie Cantemir, la biserica de acolo. Orice persoană împovărată de nedumeriri, de îndoieli, de încercări sufletești, care sunt firești, mai ales tineretul, are nevoie de un colț, de un loc unde să simtă prezența lui Dumnezeu, să audă glasul lui Dumnezeu, șoptele lui Dumnezeu, și să primească alinare: „**Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni!**“ (Matei 11, 28).

Sfânta Scriptură ne spune că păcătoșii sunt iubiți de Dumnezeu, ca să-i mântuiască (Luca 15), pentru că „**Nu pe cei drești, ci pe cei păcătoși am venit să-i chem la pocăință**“ (Marcu 2, 17). De aceea, noi nu ne supărăm că în presă apar uneori atacuri la adresa preoților, a monahilor, chiar și despre mine s-au spus multe, cum știți, de care iau cunoștință și dacă sunt adevărate caut să le îndrept. Dar reținem această încredințare a noastră că Dumnezeu este cu noi, prin Duhul Sfânt, Care s-a pogorât la Cincizecime și a întemeiat Biserica văzută pe pământ. Astăzi, aici, noi am participat la o lucrare a Duhului Sfânt, la sfințirea acestei biserici. Tainele Bisericii sunt toate lucrări ale Duhului Sfânt. Și noi în Sfântul Sinod, când luăm hotărâri, invocăm prezența și lucrarea Duhului Sfânt. Așa am înființat noi episcopii și mitropolii, ca cele ale românilor de peste hotare. Avem acum mitropolit și în Franța, și în Germania, și America, unde am constatat multă libertate, îngăduință și înțelegere. Am fost în Canada, la Montreal, de exemplu, și l-am hirotonit pe noul Arhiepiscop al românilor ortodocși din America și Canada. Încât, Dumnezeu este prezent cu noi întotdeauna. Iubiți frați tineri în Domnul, nu trebuie să cădeți în vreo îndoială, să vă descurajați că nu puteți obține rezultatele la învățătură pe care le-ați dori, ci totdeauna să aveți credința că dincolo de îndoiala aceasta există cineva care vă vine în ajutor întotdeauna.

Cu aceste cuvinte închei și vă mulțumesc tuturor pentru răbdarea cu care ați ascultat vorbirile noastre și mai ales a mea. Am evitat să fac morală aici, preferând să aduc pilde din Scrierea Sfântă unde ni se arată bunătatea lui Dumnezeu, „**Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină**“ (I Timotei 2, 4), să fie, adică, toți fericiți, fiecare cu familia lui, cu neamul lui, împreună cu toate popoarele. Duhul Sfânt este universal, căci la Cincizecime S-a pogorât nu numai peste Apostoli, ci și peste ceilalți iudei care erau prezenți acolo, din bazinele Mării Mediterane, fără deosebire, ca și atunci când Iisus S-a întâlnit cu Apostoli, prima dată după învierea Sa, și le-a zis: „**Luați Duh Sfânt!**“ (Ioan 20, 22). Acum, însă, la Cincizecime, L-a trimis direct, cum le-a făgăduit, pe Duhul Sfânt, Mângâietorul, Duhul Adevărului, ca să-i călăuzească. Suntem, deci, în lumina și căldura Duhului Sfânt, iubiți frați și surori în Domnul, și Duhul acesta al adevărului, al dreptății, Mângâietorul, l-a însuflit pe Domnul Rector și pe Dumneavoastră toți să aveți aici, în locașul acesta universitar, o capelă care este mărturia legăturii noastre cu Dumnezeu.“

Acordarea Crucii Patriarhale

La sfârșitul festivității, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a acordat Domnului rector Ion Smedescu distincția *Crucea Patriarhală* pentru credincioși, înțemeiată de fericitul întru pomenire Miron Cristea, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ca recunoaștere a eforturilor pe care le-a făcut pentru înființarea Universității Româno-Americane și inițiativei de a promova valorile Ortodoxismului prin înființarea în cadrul acestei Universități a unei capele pentru cerințele spirituale ale studenților și profesorilor.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a mai acordat *Crucea Patriarhală* și Domnului prof. univ. dr. Iulian Crețu, pentru activitatea depusă de-a lungul anilor în slujba învățământului, iar Domnului prorector Victor Munteanu i-a oferit Medalia Jubiliară *XX de ani de Patriarhat*, împreună cu cele 18 volume din lucrarea *Pe treptele slujirii creștine* pentru biblioteca universității.

Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, invitat de onoare la ziua Academiei Tehnice Militare

Gh. Vasilescu

Vineri, 18 mai 2007, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost oaspetele Academiei Tehnice Militare din București, cu prilejul *Zilei Academiei Tehnice Militare*, la 58 de ani de la înființare, și a sesiunii anuale de comunicări științifice studențești. La ceremonie au participat reprezentanți ai Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Educației și Cercetării, Ministerului Administrației și Internelor, ai altor ministere și instituții care preiau absolvenți ai Academiei Tehnice Militare.

Academia Tehnică Militară este o instituție de învățământ superior politehnic militar care pregătește ofițeri-ingineri pentru Sistemul de apărare, ordine publică și siguranță națională și pentru industria de apărare, având mai mult de o jumătate de veac de existență. Academia Tehnică Militară este un așezământ de învățământ superior cu tradiție și, în același timp, o universitate modernă care, prin realizările obținute în domeniul educațional și științific, a căpătat recunoaștere atât pe plan național, cât și internațional.

Programul de anul acesta al manifestărilor dedicate *Zilei Academiei Tehnice Militare* a cuprins două părți. În prima parte a avut loc o ceremonie militară pe Platoul central din curtea interioară, urmată de vizionarea expoziției cu realizările Academiei în domeniul cercetării științifice, amenajată în Sala de expoziții din pavilionul Aula Magna. În partea a doua s-a desfășurat festivitatea de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa unor personalități din domeniul învățământului tehnic militar: academician prof. univ. dr. ing. Virgiliu N. Constantinescu – Academia Română; prof. ing. Piet van Genderen – Universitatea TU Delft, Olanda; col. prof. dr. ing. Lajos Berek – decanul Facultății Tehnice Militare „Bolyai Janos” din Budapesta, Ungaria.

Ceremonia militară s-a deschis cu trecerea în revistă a formațiunilor studenților-militari, în acordurile Imnului național, și alocuțiunea Comandantului (Rectorul) Academiei, colonelul prof. univ. dr. ing. Doru Gheorghe Safta, urmată de oficierea unui serviciu religios și de un cuvânt de salut al ministrului Apărării Naționale.

onale și al Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și s-a încheiat cu un exercițiu demonstrativ și defilarea formațiunilor studențești.

În cuvântul rostit în fața studenților și profesorilor, a oaspeților și invitaților participanți la ceremonie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus următoarele:

*Domnule Ministru al Apărării,
Domnule Rector (Comandant) al Academiei Tehnice Militare,
Domnilor Generali,
Onorată asistență,
Dragi studenți și studente,
Iubiți ostași în slujirea Armatei Române,*

„Ne-ați făcut pe toți părtași la una dintre cele mai însemnate momente din viața acestei instituții de pregătire a cadrelor militare cu specific tehnic, în această atât de frumoasă și înălțătoare zi, când sărbătorim 58 de ani de rodnică activitate a Academiei Tehnice Militare. Valoarea acestei zile aniversare a reieșit din expunerile de înaltă valoare prezentate în ambianța academică specifică acestei specialități apreciate și de reprezentanții veniți din Europa, iar nivelul de pregătire a cadrelor și al studenților a fost oglindit de distincțiile și decorațiile oferite celor merituoși din acest așezământ de educație militară. Ne-am bucurat, încă o dată, să vedem legătura tradițională și chiar de esență cu învățătura sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, ca legătură de suflet între fiii aceleiași Mame spirituale și ai patriei noastre strămoșești, legături care s-au vădit până la identitate, până la jertfa vieții în slujba neamului românesc. Istoria, deși zbuciumată și nedreaptă cu noi, ne-a arătat valoarea sa de călăuză în viață, potrivit dictonului strămoșilor noștri: „*Historia magistra vitae*“. Așadar, ea ne învață că alături și împreună cu ostașii și vitejii căzuți pe fronturile de luptă din toate locurile și din toate timpurile s-au găsit înfășurați în același tricolor sfânt și preoți cu crucea în frunte, iar cu crucea de binecuvântare la piept. Alături și împreună cu ei se îmbărbătau reciproc în apărarea gliei strămoșești sau a Europei, în apărarea valorilor nemuritoare ale libertății și păcii între popoare. La aceste atât de dureroase momente ne-a dus gândul când a fost intonat Imnul nostru național și când a fost sfințit Tricolorul și Drapelul Academiei Tehnice Militare.

Dar acestea toate își au izvorul în Sfânta Scriptură a Noului Testament, deci în credința noastră, care ne arată că în clipa când Mântuitorul Iisus Hristos murea răstignit pe Cruce iar pământul se cutremura, unul dintre ostași a strigat: „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!“ (Matei 27, 54) Iată prima mărturie că Domnul nostru Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a venit chiar din gura unui ostaș!

Și în limbajul comun bisericesc se folosesc cuvintele ostășești în sensul eforturilor pe care trebuie să le facem pentru desăvârșire. Astfel, Apostolul Pavel îndeamnă să ne

înarmăm împotriva răului, luând în toate „pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile înflăcărâte ale Celui-Rău. Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu.” (Efeseni 6, 16-17) Astfel de îndemnuri ne-au călăuzit pașii în decursul istoriei, așa cum s-a petrecut și atunci când ne-am redobândit libertatea în Decembrie 1989 și care este o roadă a bucuriei noastre de acum.

Apreciem în mod deosebit, Domnule Rector al Academiei, și felul în care mențineți și înfrumusețați acest colț de rai al Bucureștilor, care, odinioară, adăpostea pe platoul acesta un vechi așezământ de educație în care se formau slujitorii Bisericii strămoșești și ai neamului românesc, și care astăzi adăpostește o instituție de o înaltă ținută academică, cu realizări care depășesc hotarele țării noastre, după cum au mărturisit aici, distinșii invitați din străinătate.

Vă mulțumim, încă o dată, Domnule Rector al Academiei, pentru invitația pe care ne-ați făcut-o, de a ne bucura împreună cu dumneavoastră și cu acești minunați studenți la acest popas aniversar din viața Academiei Tehnice Militare și Vă încredințăm că Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii ei aflați alături de ostașii noștri în misiunile din Afganistan și Irak, rămâne credincioasă slujitoare a idealurilor sfinte ale Țării și ale neamului nostru.

Exprimând aceste gânduri, rog pe Bunul Dumnezeu să reverse harul Său cel dumnezeiesc peste conducătorii și studenții acestei instituții academice, pentru a avea, an de an, rezultate tot mai frumoase și mai folositoare în slujba unității popoarelor și pentru biruința binelui asupra răului.“

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu ceilalți oaspeți și invitați, a vizitat expoziția cu realizările în domeniul cercetării științifice și a scris în Cartea de Onoare a Academiei Tehnice Militare. La plecare, Comandantul (Rectorul) Academiei Tehnice Militare a oferit Prea Fericitii Sale un fanion, o mapă și o farfurie din ceramică de Horezu, având pictat pe ea „Arborele vieții“. Prea Fericitul Părinte Patriarh a mulțumit Comandantului (Rector) pentru aceste daruri simbolice și l-a îndemnat să construiască o capelă în incinta Academiei Tehnice Militare.

„Slujba ta fă-o deplin“ – sfințirea bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul“ – Balta Neagră, parohia Netezești, Protoieria Ilfov Nord

Diacon Daniel Flonta

Cu toate că societatea contemporană se află într-un continuu proces de transformare, fiind caracterizată ca fiind secularizată și chiar desacralizată, necesitățile omului modern, confruntat cu probleme sociale și economice, au și o dimensiune spiritual-religioasă. Și în acest secol XXI, preoția sau slujirea sacerdotală trebuie să însemne continuarea pe pământ a activității Mântuitorului Iisus Hristos și îndeplinirea celor trei slujiri pe care El le-a savârșit, cât a trăit cu trupul printre oameni, adică activitatea învățătoarească, sfințitoare și conducătoare. Prin îndeplinirea acestor trei lucrări sau slujiri, preotul conduce pe credincioși pe calea desăvârșirii și a mântuirii, fiind răspunzător înaintea lui Dumnezeu de sufletele care îi sunt încredințate spre păstorie. De aici decurge necesitatea și obligativitatea ca întreaga lui activitate să se concentreze spre ducerea la îndeplinire a acestor îndatoriri pastorale, adică de a fi învățătorul obștii sale sau a credincioșilor din parohia sa, prin predică, cateheză, exemplul personal al vieții sale și al familiei sale, de a fi sfințitorul vieții credincioșilor săi prin administrarea Sfintelor Taine și ierurgii, adică a tuturor lucrărilor sfințitoare pentru ei și pentru lucrurile și firea înconjurătoare și de a fi îndrumătorul sau conducătorul păstoriților săi, după normele religioase, morale și canonice fixate de Biserică și respectate de veacuri de către toți slujitorii Sfântului Altar.

Pe lângă acest rol de păstrător, propovăduitor și trăitor al învățăturilor evanghelice, preotul are misiunea de a răspunde și de a ajuta la îndeplinirea necesităților spiritual – religioase, administrativ-bisericești, culturale și social – filantropice ale credincioșilor.

Un exemplu de implicare în rezolvarea cerințelor credincioșilor îl constituie preotul Ion Șuțu de la parohia Lipia, Protoieria Ilfov Nord, care la rugămintea credincioșilor și a preotului din parohia Netezești, parohie vecină, a construit prin strădania sa o biserică de lemn pentru credincioșii din satul Balta Neagră.

Satul Balta Neagră, situat la cca 60 km de București, între Lacul Căldărușani și Lacul Snagov, este înconjurat de păduri sălbatice ce alcătuiau în vechime legendarii Codri ai Vlăsiei, aparține de comuna Nuci, județul Ilfov, și este filia Parohiei Netezești, Protoieria Ilfov Nord. Comunitatea credincioșilor din acest sat, formată din aproximativ 60 de familii, majoritatea fiind oameni în vârstă, simpli, fără venituri, și-a dorit să aibă un sfânt locaș în satul lor, deoarece biserica parohială se află la o distanță de 6 km, iar pe timpul iernii drumul este greu de parcurs.

Neavând posibilități materiale credincioșii au cerut ajutorul preotului Ion Șuțu de la parohia vecină, Parohia Lipia, pentru a se implica în construirea unei biserici în satul lor.

Astfel, părintele Ion Șuțu, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la rugămintea credincioșilor și a preotului Adrian Rizea de la parohia Netezești, a început demersurile necesare ridicării unei biserici în satul Balta Neagră.

DI Vasile Georgel, primarul comunei Nuci, împreună cu autoritățile locale, a primit cu entuziasm această inițiativă și au venit în sprijinul acesteia donând un teren pentru construirea bisericii, situat în vecinătatea școlii generale a satului.

Începând cu data de 1 iulie 2006, părintele Ion Șuțu a început construcția bisericii prin turnarea temeliei și a comandat meșterilor din comuna Bistrița, jud. Neamț, pregătirea lemnului necesar pentru înălțarea sfântului lăcaș.

Trebuie să subliniez că pentru realizarea acestei vrednice lucrări părintele Ion Șuțu a făcut singur toate demersurile necesare în vederea obținerii avizelor legale de construcție, a susținut personal toate costurile aferente, care s-au ridicat la peste o jumătate de miliard de lei, a supravegheat de la început până la final lucrările ridicării bisericii și a organizat desfășurarea în cele mai bune condiții a slujbei de sfințire.

Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în ziua Praznicului Sfintei Mucenițe Filoftea, 7 decembrie 2006, a avut loc slujba de târnosire a bisericii din satul Balta Neagră, cu hramul „Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul“, eveniment așteptat cu pioasă emoție de către toți credincioșii acestui sat.

În dimineața acestei zile de iarnă, Prea Sfințitul dr. Sebastian Ilfoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a sosit în satul Balta Neagră, însoțit de Diac. Daniel Flonta și Diac. Traian Diaconu, de la Catedrala Patriarhală. A fost întâmpinat cu Sfânta Evanghelie și cu Sfânta Cruce de P.C. Pr. Niculae Aurel, Consilier Economic II al Arhiepiscopiei Bucureștilor, de P.C. Pr. Constantin Păun, Protopopul Protoieriei Ilfov Nord, de P.C. Pr. Ion Șuțu, alături de un ales sobor de preoți, îmbrăcați în veșminte, după rânduială, cântând: „Pre Stăpânul...“

Intrând în curtea bisericii, Prea Sfințitul Episcop i-a binecuvântat pe preoți și pe credincioși și a fost întâmpinat cu pâine și sare de dl Vasile Georgel, primarul comunei Nuci, jud. Prahova, alături de cuvintele: „Bine ați venit, Prea Sfințite Părinte“.

Prea Sfințitul Episcop mulțumește pentru călduroasa primire ce i s-a făcut și, împreună cu toți credincioșii, se îndreaptă spre biserică.

După ritualul închinării, Prea Sfințitul Episcop intră în Sfântul Altar, se îmbracă în sfințele veșminte și iese în fața bisericii, unde săvârșește slujba agliasmei mici.

Începe slujba târnosirii. Se rostesc rugăciunile consacrate și se sfințește exteriorul sfântului locaș prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir și prin stropirea cu apă sfințită. Apoi se intră în biserică cu ritualul obișnuit. În cursul slujbei de târnosire, la momentul potrivit, P.C. Pr. Consilier Nicolae Aurel citește hrisovul tipărit:

„Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, în zilele Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, ridicatu-s-a acest Sfânt Locaș cu hramul „Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul“ pentru credincioșii din localitatea Balta Neagră, filia parohiei Netezești, Protoieria Ilfov Nord.

Această biserică, construită în întregime din lemn, a fost ridicată în anul de vrednică pomenire 2006 și de la zidirea lumii 7514, prin osârdia, contribuția și jertfa tânărului și vrednicului preot Ion Șutu de la parohia Lipia, Parotoieria Ilfov Nord.

Slujba de târnosire a avut loc astăzi, 7 decembrie 2006, și a fost oficiată de Prea Sfințitul Părinte Sebastian Ilfoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, alături de un ales sobor de preoți și diaconi, în prezența a numeroși credincioși.

Binecuvintează și sfințește, Doamne, pe cei ce iubesc podoaba casei Tale !“

Apoi hrisovul de ctitorie se semnează de slujitorii prezenți și este așezat în piciorul Sfintei Mese alături de Sfintele Moaște.

Prea Sfințitul Episcop, îmbrăcat în cămașă albă, împreună cu slujitorii, pregătește Sfântul Prestol, pe care îl spală cu apă și săpun, cu apă de trandafiri, este uns cu Sfântul și Marele Mir iar după aceea se fixează icoanele Sfinților Evangheliști în cele patru colțuri ale Sfintei Mese. Trei acoperăminte, două sfeșnice cu lumânări de ceară, trei Sfinte Cruci, Sfântul Antimis, Sfânta Evanghelie și Sfântul Chivot sunt așezate pe Sfânta Masă. Slujba a continuat cu sfințirea interiorului capelei prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir, prin stropirea cu apă sfințită a pereților, a catapetesmei și a icoanelor și prin rostirea rugăciunilor din rânduielile tipiconale.

După sfințirea bisericii, Prea Sfințitul Episcop-Vicar dr. Sebastian Ilfoveanul, a oficiat Sfânta Liturghie, alături de un ales sobor de preoți și diaconi, în prezența a numeroși credincioși.

La finalul slujbei, Prea Sfințitul Episcop a rostit cuvânt de învățătură, care a scos în evidență bucuria și importanța acestei zile în care s-a sfințit biserică închi-

nată Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul din satul Balta Doamnei și a felicitat pe părintele Ion Șuțu pentru darul cu totul deosebit pe care l-a făcut credincioșilor din satul Balta Neagră care de acum înainte vor avea loc de închinare în apropierea caselor lor, pentru modul în care a găsit soluțiile și resursele necesare construirii acestei biserici. În final a mulțumit și a binecuvântat pe credincioși pentru dragostea pe care o dovedesc față de Biserica lui Hristos.

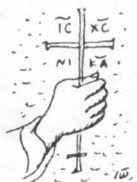
Luând cuvântul, Părintele Ion Șuțu care emoție a rostit un cuvânt de laudă Bunului Dumnezeu pentru că a îngăduit ridicarea acestui sfânt locaș, a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru încrederea pe care i-a acordat-o prin binecuvântarea primită, Prea Sfințitului Părinte Episcop dr. Sebastian Ilfoveanul care prin sfințirea acestei biserici, prin Sfânta Liturghie Arhierescă săvârșită și prin cuvântul de învățătură a adus mai aproape de Dumnezeu, de învățăturile și valorile creștine pe credincioșii din acest sat.

După aceea, Prea Sfințitul Părinte Episcop Sebasian Ilfoveanul dă citire gramatei patriarhale semnată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist care în semn de mulțumire pentru strădaniile depuse îi oferă preotului Ion Șuțu rangul de iconom stavrofor. Urmează rostirea rugăciunii de hirotésie și acordarea distincțiilor potrivit rangului de iconom stavrofor: brâu albastru, bederniță și cruce.

La finalul slujbei, potrivit tradiției noastre bisericești, toți cei prezenți au trecut pe rând prin Sfântul Altar și au sărutat Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce și Sfânta Masă, primind la ieșire târnoseală, pentru a o duce la casele lor.

Potrivit datinei, ceremonia sfințirii a fost urmată de o agapă frățească, la care au participat soborul slujitorilor și enoriașii parohiei, după care toți au plecat la casele lor mulțumiți că Bunul Dumnezeu le-a împlint rugăciunile de a avea o biserică în satul lor.

Astfel, această zi s-a înscris ca o filă luminoasă în cronică Arhiepiscopiei Bucureștilor, mărturie peste veacuri a credinței jertfelnice a slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române.

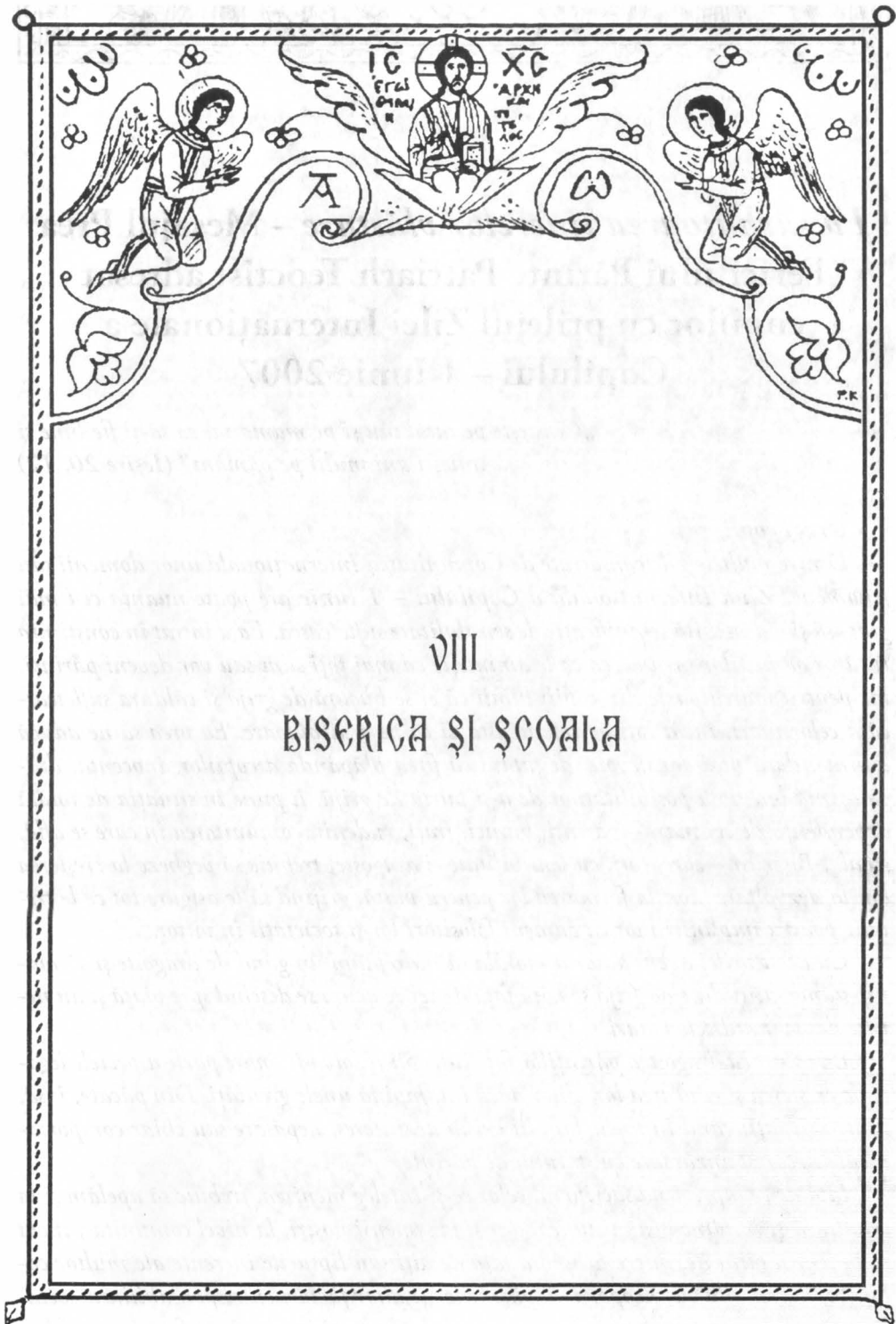

MP

Θ̅̅

Ι̅̅ Χ̅̅

VIII

BISERICA ȘI ȘCOALA

La sărbătoarea tinerelor vlăstare – Mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adresat copiilor cu prilejul Zilei Internaționale a Copilului – 1 Iunie 2007

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ“ (Ieșire 20, 12)

Dragi copii,

Dintre multele zile consacrate de Comunitatea Internațională unor domenii sau fenomene, Ziua Internațională a Copilului – 1 Iunie are poate nuanța cea mai gingașă și o deosebită semnificație de sensibilitate sufletească. Ea a intrat în conștiința tuturor oamenilor prin aceea că le amintește că mai toți sunt sau vor deveni părinți, iar pentru marea parte din copiii lumii că ei se bucură de grija și căldura sufletească a celor mari, încât toți percep această zi ca pe o sărbătoare. Ea vrea să ne aducă aminte, dacă mai era nevoie, de faptul că firea plâpândă a copiilor, inocența, dragălașenia lor, lipsa posibilităților de a-și purta de grijă, îi pune în situația de totală dependență de cei mari – părinți, bunici, frați, rudenii, comunitatea în care se află, școala, Biserica – care, toți, cu sensibilitate și dragoste, trebuie să vegheze la creșterea lor, la dezvoltarea lor, la formarea lor pentru viață, grijind să le asigure tot ce le trebuie pentru împlinirea lor ca oameni folositori lor și societății în viitor.

Cu acest prilej avem datoria morală să îndreptăm un gând de dragoste și să manifestăm o atitudine de grijă sporită față de cei ce acum se deschid spre viață și au nevoie de sprijinul celor mari.

Este știut că dragostea părinților față de copii rezolvă în mare parte aspectele legate de creșterea și educarea lor, chiar dacă întâmpină unele greutăți. Din păcate, însă, sunt și situații când în unele familii există dezinteres, nepăsare sau chiar comportamente necorespunzătoare cu statutul de părinte.

Iată de ce, apreciind sacrificiul celor ce-și înțeleg menirea, trebuie să apelăm și la ceilalți să-și împlinească misiunea, dar și la semenii noștri, la nivel comunitar, încât să putem suplini dezinteresul unora față de alții sau lipsurile inerente ale multor copii. Și, adresându-ne, deopotrivă, părinților și altor factori cu responsabilitate socială, precum și copiilor, chemăm cu acest prilej ca toți cei implicați să facă în așa fel ca

vârsta copilăriei să fie o vârstă a fericirii omului, o permanentă sărbătoare a copilăriei și prilej de bucurie pentru toți.

Împreună să veghem ca să putem oferi celor mici clipe fericite de joacă și momente sărbătorești trăite alături de cei dragi. Să facem ca ei să simtă dragostea cu care sunt înconjurați în familie, în școală, în Biserică, în societate, să nu simtă lipsurile, să nu fie triști, să fie sănătoși și mereu bine-dispuși!

Într-o asemenea atmosferă de bucurie și împlinire să luăm aminte, însă, și la semenii de ai noștri mai mici, de la noi sau mai de departe care, poate, nu au parte de căldura sufletească, pentru ca și pe aceștia să-i mângâiem cu prietenia noastră, cu ajutorul nostru, cu joaca copiilor noștri, cu dragostea, zâmbetul și bucuria lor și cu puținul din bunurile ce prisosesc, pentru a simți și ei că nu sunt uitați, că nu sunt ai nimănui, încât să poată fi părtași la bucuria acestei sărbători și să simtă o rază de lumină în viața lor.

Iar voi, dragi copii, cinstiți-vă părinții și educatorii prin ascultare și sârguință în însușirea învățăturilor și sfaturilor bune primite la grădiniță, în școală, la biserică și de la toți cei ce vă doresc binele, după îndemnul poruncii a V-a din Decalog: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ“!

Mulțumiți lui Dumnezeu prin rugăciuni pentru darurile sădite în sufletele și în mințile voastre și căutați să sporiți talantul primit!

Întâmpinați cu bucuria vârstei și cu elanul specific ei, această sărbătoare dedicată vouă care este și a noastră, a tuturor celor ce trebuie să vă purtăm de grijă și să ne bucurăm alături de voi de bucuria voastră!

Dumnezeu să vă binecuvânteze, să vă ocrotească să vă dăruiască sănătate, să vă lumineze mintea, și să sporească bucuria voastră înaintând cu vârsta, să aveți parte de toate binefacerile Lui!

28 mai 2007 – Praznicul Sfintei Treimi,
București, Reședința Patriarhală

Simpozionul cu tema „Teologul contemporan – Știință sau Credință?”

Gh. Vasilescu

In perioada 8-10 mai 2007, la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București, s-a desfășurat simpozionul cu tema „Teologul contemporan – Știință sau Credință?”. Simpozionul a fost organizat de Arhiepiscopia Bucureștilor în parteneriat cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” și Asociația Studenților Teologi Ortodocși (membră a Asociației Studenților Universității București), cu sprijinul Secretariatului de Stat pentru Culte. Timp de trei zile, profesori, studenți și invitați din centrele universitare București, Iași și Sibiu, au dezbătut diferite aspecte ale dialogului dintre teologie și știință, cu accent pe rolul teologului în promovarea dialogului în societatea contemporană. Expunerile au urmărit teme din Vechiul și Noul Testament referitoare la canon, apocrife și controversate.

Deschiderea simpozionului

Simpozionul a debutat marți, 8 mai a.c., după slujba Sfintei Liturghii oficiată în biserica Sfânta Ecaterina, paraclisul facultății. În deschiderea lucrărilor, Pr. prof. dr. Nicolae Necula și Pr. prof. dr. Vasile Răducă, decanul și, respectiv, prodecanul Facultății de Teologie din București, au argumentat ideea că în personalitatea teologului contemporan cele două perspective, știința și credința, nu se exclud, ci coabitează. În acest context, vorbitorii au subliniat că într-o perioadă în care se pune tot mai des în discuție autenticitatea istoriei bisericești prin așa-zise descoperiri, mai mult sau mai puțin recente, care oferă societății contemporane, însetată de senzational, istorii paralele și scenarii conspirative, teologul este pus în situația de a da un răspuns pertinent și bine argumentat atât societății, cât mai ales lui însuși. De aici decurge asumarea de către teologi a unei atitudini critice privind descoperirile științifice în domeniul teologiei, au mai arătat vorbitorii, prin actualizarea informațiilor referitoare la canonul Vechiului și Noului Testament, analiza scrierilor apocrife ale Noului și Vechiului Testament și implicațiile

acestora în tradiția Bisericii și în societate, formularea unui răspuns provocărilor adresate teologiei prin intermediul mass-media în ultima perioadă și altele.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în cuvântul de binecuvântare adresat participanților, a subliniat că, potrivit învățaturii creștine, teologia și știința nu se află în conflict, ci într-un permanent dialog și relație de complementaritate. Ortodoxia este deschisă, a precizat Prea Fericitul Sa, și promovează conlucrarea cu diferitele domenii ale științei care slujesc viața, binele semenilor și progresul societății.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh

*Prea Cucernice Părinte decan,
Prea Cucernici Părinți profesori,
Dragi studenți și studente,
Distins auditoriu,*

„Cu multă bucurie am pășit și pășesc întotdeauna în această aulă a Facultății de Teologie, Alma Mater a Teologiei noastre, cea mai veche instituție universitară din capitala noastră. Vă spun acest lucru pentru că, spațiul acesta în care ne aflăm acum, îmi stârnește aduceri aminte și sentimente trăite în urmă cu 57 de ani, când am fost rânduit de Sfântul Sinod, în condițiile de atunci, să răspund, în calitate de rector, de Institutul Teologic de grad Universitar. Institutul s-a reorganizat în urma reformei învățământului din 1948, când Biserica a fost separată de Stat și Școala de Biserică. În noua situație, această instituție de învățământ superior a Bisericii se găsea sub autoritatea exclusivă a Bisericii, cu o autonomie în ceea ce privește activitatea corpului didactic ce avea libertate de acțiune în elaborarea programelor analitice, a cursurilor, în pregătirea studenților, a viitorilor preoți.

Atunci am amenajat aici, în spațiul în care ne aflăm, capela Institutului, iar unde se află acum prezidiul era altarul și, cu prilejul sfințirii paraclisului, l-am hirotonit preot pe Profesorul Ene Braniște, până atunci diacon. Dintre primele lucrări ale mele, menționez, așadar, că am sfințit această capelă și am hirotonit pe cel ce s-a dovedit un preot și profesor desăvârșit, ilustrând ca nimeni altul catedra de Liturgică, iar când, peste timp, a ajuns rector al Institutului, a pus piatra de temelie împreună cu Patriarhul Iustin la noul edificiu al Căminului actualei Facultăți de Teologie. Mai târziu, Bunul Dumnezeu m-a învrednicit să încep și să finalizez construirea noii clădiri a Facultății de Teologie și restaurarea celei vechi, odată cu alegerea mea în scaunul de Patriarh. Acum, deși această sală nu mai este paraclis, ci amfiteatrul „Dumitru Stăniloae“, oficiem aici, în spiritul credinței noastre, tot ca formă de rugăciune, manifestări diverse de trăire creștină: cursuri, dezbateri, simpozioane și întruniri pe diferite teme și probleme.

Referindu-mă la tema pe care ați ales-o pentru dezbatere, *Teologul Contemporan – Știință sau Credință?*, este de la sine înțeles că, în condițiile de astăzi, de dezvoltare a științei și culturii, ea prezintă o deosebită importanță. Pentru noi, nu se poate crea conflict între știință și credință, între teologie și cultură, între viața duhovnicească și tehnică. Asistăm, generație după generație, la apropierea dintre știință și credință, mai ales acum, când știința a atins culmi nebănuite și constatăm, pe baza datelor prezentate de către aceasta, că nu există conflict între ele, ci doar modalitate specifică de abordare, înțelegere și interpretare. În acest context, constatăm cu bucurie că oamenii de știință văd în tainele naturii și în procesele complexe chimice și biologice ordinea desăvârșită a lucrării lui Dumnezeu, încât între știință și credință nu există contradicție, ci complementaritate.

Și Sfinții Părinți s-au instruit în științele vremii, la renumitele școli păgâne și, îmbinând știința căpătată în aceste școli cu învățătura sfântă a Mântuitorului Iisus Hristos, au devenit mari cunoscători ai lumii și ai legilor firii și s-au format ca titani ai teologiei în Biserica creștină, ce se dezvoltă și consolida atunci. Așa s-au format și afirmat Sfinții Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur și Sfântul Maxim Mărturisitorul și alții. Această perspectivă pune în evidență, pe de o parte, însemnătatea și izvorul științei, care nu este în altă parte decât la Dumnezeu, iar pe de altă parte, adevărurile credinței, apa cea vie pe care Mântuitorul Iisus Hristos o dăruia femeii samarince, duminica trecută, căreia i-a spus că de va bea din această apă, credința cea adevărată, nu va înseta. Așadar, referindu-ne la domeniul acesta al credinței și al adevărurilor științei, putem afirma că izvorul tuturor lucrurilor din viața noastră este Dumnezeu, este însuși Mântuitorul Iisus Hristos.

Este frumos că ați așezat pe perete icoana Schimbării la Față, piscul gândirii teologice și al credinței creștine, ce exprimă ideea că omenirea se învrednicește să vadă lumina cea neînserată, când Mântuitorul Hristos face legătura tainică cu Vechiul Testament, cu Moise, cu Ilie și cu Iovoaia, pe care El a venit să o înnoiască, să o transfigureze. Noi creștinii reprezentăm această lume nouă, realizată Hristos, încât toate adevărurile exprimate de Mântuitorul devin lucruri curate ca lacrima.

Suntem chemați spre apostolatul creștin, de apropiere între oameni și cu oamenii, așa cum a făcut și Mântuitorul Iisus Hristos și toți sfinții, prin Taina Hirotoniei. Pentru aceasta vă pregătiți, iar Dumnezeu să vă ajute să dobândiți hirotonia. Să nu uitați, însă, că de abia de aici înainte începe drumul cu adevărat al lucrării cu timp și fără timp în ogrorul Bisericii. De aici înainte începe activitatea noastră ca preoți, învățători ai adevărurilor de credință, îndrumători spirituali, investiți ca să îndeplinim misiunea la care ne-a chemat Mântuitorul Iisus Hristos, prin lucrarea noastră, prin viața noastră, prin exemplul personal. Trebuie să aveți permanent în cuget cuvintele Sfântului Apostol Iacob: *Credința fără fapte este moartă* (Iacob 2, 20). Tot așa și Teologia, oricât de frumos ar fi tălmăcită, este nelucrătoare, nu poa-

te convinge și nu dă roade, dacă fapta celui de la amvon nu o adeverește ca un chip al omului ridicat la nivelul înalt de trăire prin hirotonie. Trebuie să răspundem cu frică și cu cutremur chemării de la Hirotonie, când ni se transmite mesajul Mântuitorului: **Primește Odorul acesta și-L păstrează pe El până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, când are să-L ceară de la tine** (Slujba hirotoniei întru preot). Toată viața unui slujitor al Bisericii în diferite ascultări, fie la altar, la catedră, în lucrarea filantropică, oriunde, prin această continuă creștere în Hristos, împreună cu El și cu Biserica se dovedește roditoare. Suntem chemați să creștem și să desăvârșim și Biserica văzută, nu numai pe cea nevăzută, Biserica Sfinților și Împărăția lui Dumnezeu.

De departe putem vedea că Biserica, prin slujitorii ei bine pregătiți, va putea avea de spus ceva și în legătură cu știința, tehnica, filozofia, sociologia, medicina, pentru că are de unde. Le spune din izvoarele noastre nesfârșite de credință și inspirație – Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție, experiența marilor teologi și părinți înduhovniciți ai Bisericii. Când Dumnezeu l-a creat pe om, i-a dat lui Adam autoritatea și, totodată, cea mai mare misiune, de a pune nume tuturor viețuitoarelor. A făcut aceasta pentru că îl înzestrase cu rațiune și știință, cu puterea de a înțelege natura înconjurătoare, iar Sfânta Treime, admirând această lucrare, spune că **toate câte făcuse erau bune foarte** (Facere 1, 31).

Iată, iubii tineri, care vă pregătiți pentru o viață de încercări, cum trebuie privită lumea! Trebuie să aveți o cultură temeinică, să cunoașteți multe din tainele științei, dar, în același timp, să fiți tari în credință, să nu alunecați. Oare nu am avut noi preoți și teologi foarte buni, care au alunecat de la dreapta credință ortodoxă? Vă spun acestea pentru ca să nu intrați în categoria lor, căci am avut și din aceștia. În Ortodoxie sunt daruri ale Duhului Sfânt, precum dreapta măsură, dreapta cumpănire, dreapta socoteală, pe care ni le-au tălmăcit Sfinții Părinți. Aceasta înseamnă că trebuie să evităm primele impulsuri în momentele de tensiune și să nu facem loc mâniei. În copilărie, părinții mei, oameni simpli, ne spuneau că atunci când se ivesc certuri sau altercații, să nu ne implicăm, pentru că pot avea urmări grave, iar prin atitudinea de echilibru, să devenim factori de împăcare și înțelegere. O viață creștinească deci, presupune să trăim după principiile morale pe care înaintașii noștri ni le-au lăsat ca moștenire sfântă.

Preoția harică și misionară este atât de frumoasă încât poate să scoată din minte răul și să modeleze gândirea tânărului ca el să meargă pe calea cea dreaptă a lui Hristos, Care a spus: **Eu sunt Calea, Adevărul și Viața** (Ioan 14, 6). Știind acestea, nu mai trebuie, deci, să căutăm în altă parte adevărurile de credință. Viața morală a preotului, a familiei lui, a fiecărui creștin, a întregii Biserici trebuie să se bazeze, așadar, pe acest temelie biblic. Ce minunat ar fi dacă s-ar urma calea aceasta, dacă

toți am înțelege sensul adânc al învățăturilor Mântuitorului Iisus Hristos și ale Sfinților Părinți!

Lumea vede acum că este confruntată cu diferite greutăți, tulburări sufletești, dezechilibre ecologice, cutremure, inundații, cataclisme etc., care, la facerea lumii, aveau rostul și frumusețea lor, dar acum devin scrâșnet și suferințe. Se constată un dezechilibru sufletesc al lumii și un dezechilibru al naturii, care lasă urme. Acum avem secetă și primesc scrisori din țară să înalțăm rugăciuni pentru ploaie. Prin aceasta, oamenii speră să refacă atât echilibrul nostru sufletesc, cât și pe cel al naturii. De aceea, se impune ca, în viața noastră, să căutăm pacea sufletească, să încheiem ziua cu mulțumirea că nu am jignit pe nimeni, că am făcut o faptă bună. Avem satisfacție în suflet când vedem că am trăit viața după învățătura Bisericii noastre, ai cărei fii suntem. Se cere să avem o Biserică frumoasă. Să o înfrumusețăm, să creștem în bunătate, în starea cea bună a vieții curate, creștine!

La noi, în București, și în lume oamenii se plâng de lipsuri materiale, de corupție, de fapte necinstite, care aduc suferințe, dar, în domeniul nostru, al vieții religioase, frații noștri, care nu sunt bogați, construiesc și restaurează biserici sau troițe, din pornirea lăuntrică de realizare, prin ele, a echilibrului sufletesc de care vorbeam. Din păcate, sunt și voci care interpretează greșit această râvnă. La o adunare eparhială recentă, s-a spus că în București sunt prea multe biserici. Ne-a mirat această afirmație, dar și realitatea, că, într-adevăr, se construiesc și se restaurează multe biserici. Dar, oare, nu e normal ca, în București, orașul martir, unde după ce o perioadă lungă de timp nu s-a construit, ba chiar s-a demolat, să se refacă acest patrimoniu de suflet și cultural-religios?

Personal, cred că am înțeles mai bine ca oricine acest fenomen, mai întâi, prin aceea că am fost vizat că am acceptat distrugerea unor biserici. Deși timpul dărâmării lor nu a coincis cu timpul venirii mele la București, mi-am însușit acuzațiile, în sensul că multe s-au făcut peste voia noastră, altele fără știința noastră, iar ca o reacție, în același plan, am încercat, pe cât era posibil în vreme de restriște, să și construim biserici noi sau să le reparăm și restaurăm pe cele existente. Deci, peste acuze, învinuiri, sau alte etichetări trebuie să avem în vedere ca viața noastră să fie împodobită cu roua sufletelor noastre, iar din acest punct de vedere, aveți șansa să aduceți podoaba sufletelor voastre tinere.

Sunteți fete și băieți, o generație tânără, cu care adesea m-am întâlnit cu plăcere. În asemenea împrejurări, am bucuria să vă transmit că noile generații de teologi au împodobit Biserica în diferite domenii de activitate: în pastorație, în școală, în armată, în spitale, în așezăminte de binefacere etc. Încercăm o mare bucurie atunci când autoritățile laice îi apreciază, îi laudă, sunt cucerite de calitățile, înțelepciunea, pricepera, devotamentul și lucrarea acestora.

Faceți o selecție în viața voastră de slujitori ai Bisericii, formați-vă pentru aceste activități ca oamenii să aibă încredere în voi și nu uitați, în pregătirea, pe această cale, rugăciunea, spovedania și împărtășania. Fără o viață curată, fără îndrumare duhovnicească nu putem aduce roade. Duhovnicul are un rol deosebit și fără el nu putem aduce roade. Se impune, așadar, să căutăm sprijin la duhovnici îmbunătățiți, cu experiență, și mai ales preotul trebuie să facă dovada acestei spovedanii la duhovnicul său. Aici suntem în urmă, pentru că nu tot timpul se întâmplă așa și nu putem realiza nimic fără duhovnic.

Cu aceste gânduri și în ideea că un asemenea scop vizează și întrunirea de astăzi, felicit pe tineri pentru organizarea acestui simpozion și pe profesori, pentru că au venit în întâmpinarea dorinței lor și că îi ajută să caute răspunsuri la întrebările și provocările vremii și că, dincolo de curs există și alte probleme care îi preocupă, care trebuie abordate și la care caută răspunsuri și soluții.

Dumnezeu să reverse harul Său peste noi toți, peste Biserica noastră, peste țara noastră ca să putem arăta Europei frumoasele aptitudini pe care le avem, pe care, de altfel, le au și ei și să le împletim, încât să ne aflăm într-o unitate de gânduri și idei și în comuniune cu Dumnezeu, cu sfinții cei din veac plăcuți Lui și cu semenii noștri de pretutindeni.

Desfășurarea lucrărilor

În prima zi, marți, 8 mai a.c., s-au prezentat două conferințe care au tratat tema propusă din perspectivă filologică. Astfel, în conferința „*Septuaginta sau Textul Masoretic*”, prof. univ. dr. Francisca Băltăceanu s-a referit la unele diferențe de traducere între cele două texte, subliniind că „citorului nu trebuie să i se ofere un text combinat, ci două texte separate”, iar conf. dr. Ioana Costea a expus în conferința „*Sophia Solomonos*” unele controverse legate de atribuirea paternității acestei cărți lui Solomon, arătând că, „aflat la intersecția mai multor tradiții culturale, textul este un interludiu, o carte de trecere către Noul Testament”. În conferința intitulată „*Subiectivitate și obiectivitate în Noul Testament*”, asist. drd. Alexandru Mihăilă a adus în discuție două moduri de abordare a problemei din perspectiva istoriei biblice. Una aparținând școlii minimaliste de la Copenhaga, care susține că textele biblice nu sunt utilizabile pentru înțelegerea istoriei vechi, fiind subiective, asemenea folclorului, astfel că mărturiile arheologice au prioritate științifică în fața textelor biblice. Cealaltă perspectivă, obiectivistă, aparținând școlii literaliste, susține un maximalism istoric al Sfintei Scripturi, legitimitatea textului biblic stând în textul însuși și nu în mărturiile istorice. În ultima intervenție a primei zile, Adrian Augustin Gînju, student al Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, a vorbit despre „*Codul Bibliiei. Adevăr sau*

speculație?”, scoțând în evidență limitele și erorile unei asemenea abordări a textului biblic.

În încheierea primei zile, participanții au vizionat filmul documentar: „*From Jesus to Christ*”, care prezintă concluziile unui congres desfășurat la Harward, în 1998, despre primele trei secole creștine de până la Edictul de la Milan, prin care împăratul Constantin cel Mare a dat libertate religiei creștine.

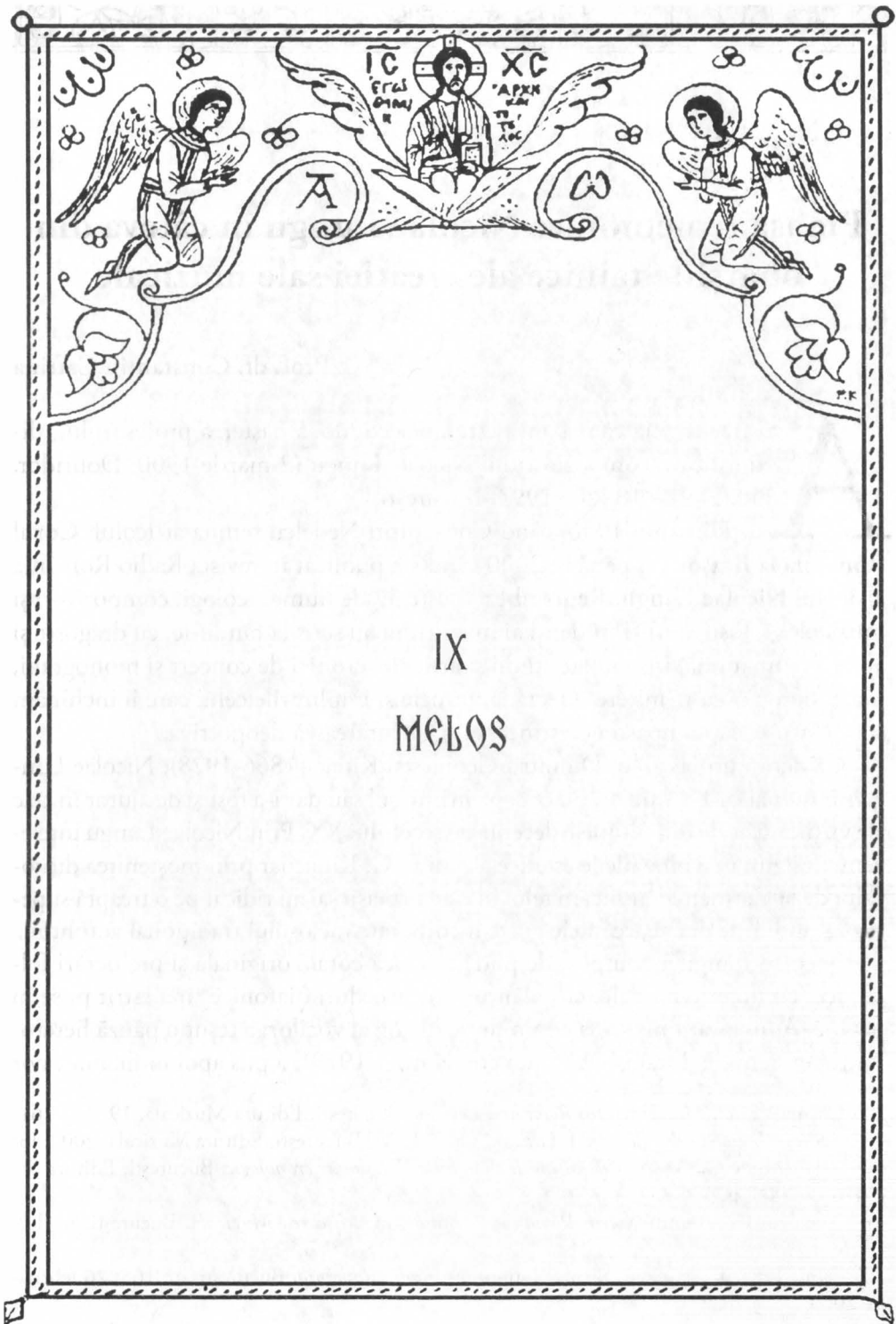
A doua zi a lucrărilor, miercuri, 9 mai a.c., s-a concentrat asupra conferinței pr. prof. Vasile Mihoc, care a vorbit despre „*Elemente din Evangheliile Canonice în Mișcarea Mesianică iudaică*”, arătând că multe din așa-zisele apocrife ale Noului Testament, precum Evanghelia lui Toma sau Evanghelia lui Iuda, deși vorbesc despre viața lui Hristos, sunt, de fapt, scrieri ale unor secte mesianice, dintre care unele nu erau nici iudaice și nici creștine. În continuare, Ilie Chișcari, student al Facultății de Teologie din București, a susținut conferința „*Inspirația Scripturii: reconsiderarea unei vechi probleme*”, iar Silviu Cluci, student al Facultății de Teologie din Iași, a vorbit despre „*Provocări ale Bisericii din secolul II: Apollonius din Tyana*”.

În cea de-a treia și ultima zi a lucrărilor, joi, 10 mai a.c., au conferențiat lect. univ. dr. Laurențiu Tănase, cu tema „*Studentul teolog, echilibrul contrariilor*”, preot prof. dr. Constantin Preda, despre „*Iisus istoric în cercetarea biblică contemporană*”, preot lect. dr. Ilie Melniciuc-Puică, cu tema „*Inscripții din sec. I pe morminte și relația lor cu Noul Testament*” și preot drd. Marian Vild, cu tema „*Metodele studiilor biblice moderne și exegeza ortodoxă*”. Conferința intitulată „*Ce pierdem ignorând Evangheliile apocrife?*”, anunțată de prof. dr. Cristian Bădiliță, a fost prezentată de Răzvan Ionescu, autorul neputând participa din cauze obiective.

Lucrările simpozionului s-au încheiat printr-un cuvânt al pr. prof. dr. Vasile Răducă, prodecanul Facultății de Teologie „Patriarhul Justinian” din București, care a mulțumit atât conferențiarilor, cât și participanților, după care s-a oficiat slujba de Te-Deum.

Programul a mai cuprins o excursie la complexul Mogoșoaia și la mănăstirea Cernica, urmată de un concert al coralei „Te Deum Laudamus”, care a prezentat piese muzicale de factură bizantină.

Pioasă rememorare Nicolae Lungu în câteva din obârșiile tainice ale creației sale muzicale

Prof. dr. Constantin Catrina

Au trecut deja câțiva ani peste un secol de la nașterea profesorului, dirijorului și compozitorului Nicolae Lungu (2 martie 1900, Dobridor, jud. Dolj – 18 iulie 1993, București)¹.

Din anul 1936, când Constantin Nedelcu semna articolul: *Corul România la Brașov*², și până în 2000 când s-a publicat în revista *Radio România* articolul *Nicolae Lungu. Remember*³, peste 32 de nume: teologi, compozitori și muzicologi, foști elevi și studenți ai maestrului au scris la rându-le, cu dragoste și apreciere unanimă, însemnate studii și articole, cronici de concert și monografii, toate, desigur, cu trimitere directă la numele și împlinirile celui care îi închinăm și noi, astăzi, fapta noastră creștinească și cărturărească deopotrivă.

Ca demn urmaș al lui Dumitru Georgescu Kiriac (1866-1928), Nicolae Lungu nu numai ca l-a studiat, practic, pe înaintașul său dar i-a fost și de ajutor în cele ale vieții muzicale din ultimele decenii ale secolului XX. Prin Nicolae Lungu înțelegem, desigur, mai bine ideile estetice ale lui D.G. Kiriac iar prin moștenirea dirijorului de la Carmen identificăm felul în care urmașii săi au ridicat pe o treaptă superioară *unduirile dar și accentele grave încorporate melosului tradițional autohton*.

Nicolae Lungu a compus, de pildă, muzică corală originală și prelucrări folclorice, cu nuanțe modale, cu înlănțuiri de acorduri diatonice⁴ măiestrit puse în pagină. A înviorat muzica sa cu un firesc dialog al vocilor; a țesut o pânză heterofonică extrem de dozată (vezi *Suita corală nr. 3/1979*); a pus apoi în finalul unor

¹ Cosma, Viorel, *Muzicieni din România. Lexicon*, București, Editura Muzicală, 1970, p.261-282; Idem, *Muzicieni din Romania. Lexicon*. Vol. 5(K-M) București, Editura Muzicală, 2002; Ionescu, Gheorghe C., *Muzica bizantină în România. Dicționar cronologic*, București, Editura Sagittarius, 2003, p. 394-397.

² Nedelcu, Constantin, *Corul România la Brașov*, în: *Mișcarea Muzicală*, București, nr. 1-2, 1936.

³ Fetilă, Lucian, Centenar Nicolae Lungu, în: *Radio România*, București, nr. 163, 26 februarie 2000.

⁴ Sava, Iosif, *Teritorii muzicale românești*, București, Editura Eminescu, 1980, p. 118.

creații personale acorduri neobișnuite (cvarta în bas, de pildă) și a creat o literatură muzicală destinată ansamblului coral cu parte solistică (Plângerea codrului, Pastorală, Târziu în toamna, Suita corală nr. 2 etc.). Metamorfozarea filonului folcloric capătă în scriitura compozitorului Nicolae Lungu ecouri dintre cele mai sensibile sufletului nostru precum semnalul de buciom, isonul dublu de cvintă (cimpoiul) precum și elemente ritmice ce țin de tehnica de a cânta la fluier etc. Citându-l pe D.G. Kiriac și frumusețea simplității populare, compozitorul Nicolae Lungu a spus la un moment dat; „...să știți că a armoniza un cântec popular românesc după legile stricte ale armoniei pe care o studiați este ca și cum ați îmbrăca un cioban cu opinci și ișari în redingotă și staf la gât. Oricât de complicată ar fi muzica, trebuie să se reducă la o idee simplă. Marii creatori s-au simplificat cu cât au înaintat în opera lor creatoare⁵.

Conform unor sinteze cu conținut muzicologic, Nicolae Lungu, Gheorghe Danga, Nicolae Oancea, Ioan D. Chirescu sunt mai apropiați, din punct de vedere al creației lor corale, de Sabin V. Drăgoi, de cel care a reușit să „opună limbajului clasicizant de esență tonală, practicat de unii compozitori români, acel modalism diatonic mai apropiat de spiritul popular țăranesc“.⁶

La câțiva ani după trecerea lui Nicolae Lungu (1928-1995) la cele veșnice, artistul liric, tenorul Valentin Teodorian mărturisea într-un dialog cu Despina Petecel, autoarea celor trei volume cu titlul „Muzicienii noștri se destăinuie“: „Maestrul Nicolae Lungu, profesorul care mi-a devenit cu timpul al doilea părinte sufletesc ne solicita spunându-ne: Nu cântați drept, cântați vibrat, dați mare atenție cuvântului, dicției, pronunțați aproape exagerat cuvintele, dați atenție stilurilor⁷“ (subl. n.). Nicolae Lungu a fost, iată, un stilist. Faptul că în compunerea și prelucrarea de melodii psaltice bisericești nu a picurat în ele și unele posibile intonații de esență folclorică ne spune că muzicianul știa foarte bine până unde se poate duce un anume specific, fie el bisericesc, fie lumesc (folcloric).

Părintele Marin Velea a spus foarte bine într-un studiu publicat în Analele Universității din Craiova: cele două laturi ale activității sale, de armonizator al melodiei bisericești psaltice și cel de creator în stil psaltic, sunt bine conturate și nu sunt impregnate de filonul folcloric care constituie o altă latură a inspirației sale creației corale⁸.

⁵ Petecel, Despina, *Muzicienii noștri se destăinuie*, vol. 3, București, Editura Muzicală, 2001, p. 347-362.

⁶ Vancea, Zeno, *Creația muzicală românească, sec. XIX-XX*, vol. 2, București, Editura Muzicală, 1966, p. 213-215

⁷ Petecel, Despina. *Op.cit.*, p. 347-362.

⁸ Velea, Marin, *Cântecul bisericesc psaltic în preocupările compozitorilor din secolele XIX și XX*, în: *Analele Universității din Craiova*, seria Teologie, nr. 8, Craiova, Editura Universitaria, 2001, p. 74-83.

În prelucrările de folclor sau cele în stil popular românesc, Nicolae Lungu ne-a lăsat pagini muzicale de referință: „Alunelul oltenesc“, „Tărășelul“, „Pastorală“, „Măria neichii Mărie“, „Doina“ și „Hora cu strigături“, suitele corale nr. 2 și 3 (Balcanica) și cu folclor macedo-român. În aceste perle, îndelung șlefuite, în colinde, în Cântece populare din Oltenia (1938) etc, în toate ne convinge asupra capacității sale de a-și fi selectat teme dublate, desigur, de culoarea și savoarea versurilor cântate. În tot ceea ce a întreprins Nicolae Lungu în cei peste 60 de ani de creație și activitate didactică neîntreruptă, „se simte – notează muzicologul Viorel Cosma – experiența unui mânăitor abil al vocii umane care a încercat să rămână un creator adânc înrădăcinat în tezaurul spiritual al țării sale“⁹.

Dar Nicolae Lungu a fost și un meșter al cuvântului poetic. Astfel, și-a împodobit creațiile muzicale cu versuri personale adânc gândite și cu sensibilitate ritmate. Și 1-a apropiat, în Primul rând, pe marele Mihai Eminescu iar versul popular, cu melodia lui, 1-a cucerit definitiv. Numai lecturând volumul datorat părintelui, prof. univ. dr. Nicu Moldoveanu (Repertoriu coral, Galați, Episcopia Dunării de Jos, 1998) și se poate înțelege că Nicolae Lungu a cultivat pe deplin poezia străbunilor noștri, acest izvor pururea reîntineritor. A compus, deci versuri pentru piesa „România să trăiască“ (1936), pentru pastelul „Târziu în toamnă“ sau „La Cozia, pe Olt“ – ultimile două creații fiind publicate în volumul de autor, Coruri (București, Editura Muzicală, 1980).

Pentru două dintre creațiile sale am investigat, m-am gândit mai mult, asupra a ceea ce a dorit să spună compozitorul, poetul Nicolae Lungu. În pastelul „Târziu în toamnă“, sub cupola versului clasic, muzicianul și-a modelat imaginea sonoră pe versuri de genul: „Norii trec fugind pe cer / Alungați de vânturi, / Flori și frunze, toate pier, / Nu se mai aud nici cânturi... / Sau: „Vântul bate / Frunza cade, / Inima de dor se zbate“.

Atent la cuvântul dor am simțit că Nicolae Lungu a vrut și a reușit să facă o evidențiere a acestui sentiment duios ce-i străbate creația artistică de sorginte populară, dacă, de pildă, în culegerile de folclor semnate de Paula Carp și Alexandru Amzulescu (Corbi – Muscel), Alexie Al. Buzera (Terpezița, Dolj), Traian Mârza (Valea Crișului – Bihor), Alexandru Voevidca (Ruși – Mănăstioara, Bucovina), dorul este melodizat printr-un sunet de bază al scării muzicale, precedat sau urmat de o apogiatură simplă, fie printr-o cadență finală frigidă sau recto-tono (sunet repetat) sau și un dor mai colorat, expresiv „De ce-ai lăsat, Doamne dorul“, Nicolae Lungu așază cuvântul dor, în lucrarea „Târziu în toamnă“ pe sunetul cel mai deosebit, mai caracteristic, pentru modul dorian: treapta a VI-a (si natural)

⁹ Cosma, Viorel, *Muzicieni din România. Lexicon*, vol. 5 (K-M). București, Editura Muzicală, 2002, p.204.

căruia îi adaugă o apogiatură dublă anterioară. În felul acesta dorul lui Nicolae Lungu este mai dantelat și în același timp mai luminos și evocator, de pildă.

Compozitorul căruia îi omagiem aici memoria s-a dovedit și un tălmăcitor profund al cântecului haiducesc pe care, după ce îl împodobește cu armonie și culoare vocală, îl va include în Suita corală nr.2, după care și-l va lua ca admirator în Concertul de la Ateneul Român (8 iunie 1975) când maestrul a fost sărbătorit la 75 de ani. Din același grup de cântece, înfrățite cu codrul, Nicolae Lungu a mai compus: „Frațioare codre, frate; Codrurile stăpânule“ iar „Plângerea codrului“ (cor mixt cu solo de bas) – o lucrare antologică – ne emoționează numai și lecturându-i versurile: *Zice codrul amorțit: Măre, Doamne, ce-am greșit/ De frunza mi s-a uscat/ Și cântările-au plecat?* După care urmează un refren cu anacruză silabică: *Păi unde-i doina,/Unde-i doinal/Unde-i frunza de sub soare/Unde-s pasărelele/ Să-mi dezmierde zilele?*

În această frumoasă partitură, o acuară de toamnă târzie, Nicolae Lungu a dialogat admirabil cu efectele unui paralelism major-minor cu segmente melodic-ritmice încorporate într-un final cu cadență istică, pentru ca în „Foaie verde leuștean“ să remarcăm cromaticul I, un mod cu mare răspândire pe teritoriul folcloric românesc, fiind întâlnit în doine, balade, în repertoriul păstoresc. Cântecul de nuntă, cele păstorești, în cântecul de stea etc.

Ca evocator al trecutului nostru istoric și bisericesc, Nicolae Lungu semnează și aceste versuri închinare voievodului român de la Mănăstirea Cozia, Mircea cel Bătrân: „Și zi de zi, într-una, /Și seri întotdeauna /Cântări de psalmi și rugi/ Senalță spre altar/ Și-n dangăte de clopot/ Pe Oltul milenar,/ Plutesc în jos, departe/ Și merg până la mare/ Pe unde-a stăpânit/ Același Domn vestit!

Muzicianul drag tuturor, Nicolae Lungu a fost un creator al pământului. Compozitorul Ion Dumitrescu, un seminarist în anii de școală secundară, mărturisea, în 1980, cu profundă sinceritate: „Dragostea, pasiunea și în același timp, modestia pe care acest compozitor le dovedește în toată activitatea lui muzicală reprezintă o lecție cinstită de patriotism și artă adevărată în slujba celor mulți“¹⁰.

Cunoscându-i bine activitatea în domeniul creației corale, Anton Dogaru, în 1972, compozitor și critic muzical, i s-a adresat astfel mai vârstnicului său coleg de breaslă: Formele muzicii populare – cântecele și dansurile – au constituit cele mai reprezentative forme de exprimare a vieții spirituale a unui popor. Credeți că astăzi maestre Nicolae Lungu, acestea mai sunt investite cu valențe convingătoare de valoare universală, pe terenul creației muzicale? Maestrul a răspuns: „În forma lor primară, rareori le mai găsim în creația cultă a zilei. Le aflăm însă „in-

¹⁰ Drăgulescu, Theodor, Aniversări: Nicolae Lungu, în: *Muzica*, București, nr. 7, 1980, p.14-15.

fuzate“ discursului sonor, cu mult rafinament și uneori cu multă candoare. Ele nu apar însă atât de pregnant conturate încât să definească un tip de cultură, să-l particularizeze în Concertul internațional al muzicii¹¹. Și a mai adăugat intervi-evatul: „Rămân la convingerea că muzica corală, prin adresa ei directă în sufletul a milioane de ascultători, poate constitui o poartă sigură de acces spre acceptarea de către public a marii muzici clasice și contemporane¹².

Eu nu am fost ucenicul maestrului Nicolae Lungu dar l-am cunoscut, în primul rând, prin creație iar personal în chiar pridvorul bisericii din incinta Mănăstirii Cheia – Teleajen, în august 1980. Puținele cuvinte protocolare, blânda-i privire, modestia ce îl străjuia din toate părțile, m-au cucerit iremediabil iar astăzi, când îi pomenesc numele, mă simt ca după o destăinuire duhovnicească.

În același sens, la sfârșitul anului 1993, muzicologul Mihai Popescu nota: „Purtarea lui sufletească, blândețea și bunătatea vor face, ca în duh, să fie prezent în mijlocul nostru și de-acum înainte, nelăsând să biruie valul uitării. Nicolae Lungu a fost un om cu caracter care a avut răbdare să aștepte liniștit până când timpul, munca și experiența vieții îi vor aduce de la sine recunoașterea faptelor¹³.

Să încoronăm, deci, aici pe cel care a slujit cu credință tainică altarul Bisericii noastre dreptmăritoare și pe cel care, sub aripa Euterpei, a pregătit zeci, sute, mii de tineri din învățământul liceal, seminariști, studenți ai învățământului superior teologic și a creat muzică (Liturghia psaltică, 1931) pentru împodobirea sfintelor noastre rugăciuni.

Pentru toți cei care l-au înconjurat, cuvintele de smerenie i-au fost: „Fiți demni și desăvârșiți-vă prin muncă; aveți răbdare, nevoiți-vă și faptele voastre vă vor încununa de-a pururea“.

¹¹ Dogaru, Anton, *Creație și sensibilitate în arta corală. Discuție cu compozitorul și dirijorul Nicolae Lungu*, în: *Muzica*, București, nr. 11, 1972, p. 21-22.

¹² *Idem*, p. 21-22.

¹³ Popescu, Mihai, Nicolae Lungu, în: *Muzica*, București, nr. 4, 1993, p. 144; Moldoveanu, Nicu. Profesorul, dirijorul și compozitorul Nicolae Lungu la 75 de ani, în: *BOR*, București, nr. 5-6, 1975, p. 693-697.

Corala „Nicolae Lungu“ a Patriarhiei Române

Preot prof. dr. Constantin Drăgușin

Corala „Nicolae Lungu“ a Patriarhiei Române este o formațiune corală mixtă, alcătuită din elemente pregătite muzical în școlile noastre teologice și muzicale, persoane care posedă la un nivel mediu, o voce robustă și expresivă pentru a face față tuturor eforturilor cerute de cântarea noastră liturgică. Recrutarea acestora se face după mai multe luni de acomodare și însușire a unui minim repertoriu coral liturgic românesc. Aceasta este o adevărată „regulă“ introdusă în Corala Patriarhiei de către ctitorul formațiunii noastre, nemuritorul dirijor și compozitor Nicolae Lungu, cel care a funcționat peste o jumătate de veac în calitate de Director al Coralei.

Actuala conducere a Coralei, păstrând această „regulă“ și „slujind“ în cafasal Catedralei Patriarhale cu conștiinciozitate la fiecare Sfântă Liturghie care se oficiază, se străduiește să ducă mai departe tradiția cântării corale ortodoxe românești, îmbogățind necontenit repertoriul cu noi creații corale, pe care, din fericire, le oferă tot mai mult, compozitorii români. În ultimii doi-trei ani, corala a trebuit să răspundă tuturor solicitărilor programului liturgic din Catedrala Patriarhală care este din ce în ce mai bogat. În mod obișnuit, în cursul unei luni, Corala Patriarhiei dă „Răspunsurile“ la Sfânta Liturghie atât în duminici, cât și la sărbători. În lunile decembrie și ianuarie, corala este solicitată să susțină concerte de colinde. Astfel, în decembrie 2006, Corala Patriarhiei a susținut concerte de colinde în Catedrala Patriarhală și un concert cu program de colinde la Teatrul „Masca“, program ce a fost înregistrat de Televiziunea Română. În luna aprilie, anul acesta (2007), a avut nouă participări la Denii și la Sfânta Liturghie, prezentând multe lucrări corale noi, din repertoriul liturgic, pe care și le-a însușit în nenumărate ore de repetiții. Toate acestea s-au realizat cu efortul membrilor coralei (60 de membri), majoritatea plătiți din fondurile Arhiepiscopiei Bucureștilor, prin purtarea de grijă și cu Înalta binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, adevăratul protector al Coralei, cu devotamentul și străduința celor patru dirijori tineri, adevărați muzicieni, înzestrați cu o anumită sensibilitate pentru armonia expresivă specifică acestei cântări corale ortodoxe românești. Ținem să-i menționăm aici, pentru că datorită strădaniilor acestora, Corala Patriarhiei a re-

ușit să facă față tuturor cerințelor programului bogat de la Catedrala Patriarhală. Mai întâi, Părintelui prof. dr. Stelian Ionașcu, cel care are cea mai mare vechime la conducerea coralei (15 ani) și care a deprins și alcătuirea de compoziții corale liturgice. Prea Cucernicia Sa este autorul unei valoroase lucrări muzicologice: „Paul Constantinescu și muzica psaltică românească” – teză de doctorat, publicată în anul 2005. Alături de Părintele prof. dr. Stelian Ionașcu se află PC diac. Ștefan Răzvan, dra. Luminița Guțancu și dl. Eloi Siluan, care, cu deosebită sensibilitate muzicală, își aduc o valoroasă contribuție la însușirea și executarea repertoriului Coralei noastre, în toate duminicile și sărbătorile bisericești.

Gramaticile hrisantice în muzica românească de tradiție bizantină în prima jumătate a secolului al XIX-lea

Diacon Constantin Răzvan Ștefan

I. Despre o teorie a muzicii bizantine

I.1. *Perspectivă diacronică*

Preocupările teoretice în domeniul muzicii bizantine au constituit o notă caracteristică a evoluției a semiografiei muzicale bizantine, și implicit a continuității fenomenului de păstrare a tradiției muzicale παραδοση din neam în neam¹, tradiție care a asigurat perpetuarea pe parcursul a aproximativ două milenii a artei muzicale bizantine. Evoluția notației muzicale bizantine² a constituit de fapt cadrul cristalizării principiilor teoretice care au subexistat în însăși arta cântului muzical³.

Exceptând sistemul de notație ecfonetică (sec. VIII-IX/XIII) asupra căruia s-a discutat foarte mult⁴ cu privire la modul de utilizare, mai ales în perioada de

¹ Fenomenul tradiției și dezvoltării artei psaltice implică o deosebită importanță, drept pentru care se impune luarea în considerare a impactului pe care îl presupune acest proces asupra evoluției muzicii bizantine în vederea unei juste interpretări și aprecieri a valorii ei perene. Σταθη Γρ. Θ., *Η εξήγηση της ψαλτικής τεχνης* – Ανατυπο απ' το περιοδικό, Θεολογία, νομος ΝΧ' [1987], τευχος Β', p. 337-371.

² Evoluția notației bizantine este încadrată de către cercetători în diferite faze de desfășurare cronologică. Este vorba așadar de notația ecfonetică (sec. VIII-XIII) notațiile paleobizantine (Chartres, Coislin și Theta) și apoi de notația medio-bizantină (haghiopolită, damaschiniană sau rotundă) sec. XII-XIV. Desăvârșirea notației medio-bizantine, rotunde se produce sub înrăurirea lui Cucuzel și aceasta se va extinde până în prima jumătate a sec. XIX vezi Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη (εισαγωγική τετραλογία)* – BYZANTINA – επιστημονικον οργανον Κεντρου Βυζαντινων ερευνων Φιλοσοφικης Σχολης Αριστοτελειου Πανεπιστημιου, τομος 4^{ος}, 1972, p. 412.

³ Gheorghită, Nicolae, *Tradiția muzicală a chinonicului duminical în perioada post-bizantină*, teză de doctorat, Universitatea Națională de Muzică, București 2005, p. 120.

⁴ Hoeg, Carsten, *La notation ekphonétique*, Copenhagen, Levin & Munksgaard, 1935, *Gastoué, Amédée, Introduction à la Paleographie Musicale Byzantine. Catalogue des Manuscrit de Musique byzantine de la Bibliothèque Nationale de Paris et des Bibliothèques publiques de France*, Paris,

până în secolul X⁵, se remarcă apariția unor noi sisteme ale notației diastematice, începând cu acest moment (sfârșitul secolului X), care treptat-treptat se impun, evoluând spre momentul de maximă înflorire reprezentat de sistemul notațional al lui Ioan Koukouzelis. Acest sistem se va extinde până în 1814, prin intermediul său consemnându-se vivacitatea unei tradiții neîntrerupte în arta cântului muzical. Așadar perioada secolelor XII-XIV reprezintă un moment crucial în desfășurarea diacronică a artei psaltice, consfințind anumite trasee⁶ ce vor marca de acum înainte cadrele în care va evolua muzica bizantină. Vom reține faptul că această perioadă este caracterizată și printr-o clasificare a principiilor teoretice, privită dintr-o dublă perspectivă:

a) Dezvoltarea sistemelor teoretice și practico-teoretice prin care se stabilesc direcțiile clare de interpretare a melodiei bizantine, sub forma așa numitelor enchiridioane și a poemelor didactice⁷, cum ar fi, de pildă, *Mega Isonul*⁸ lui Koukouzelis, o lucrare teoretică desăvârșită⁹.

1907, Petresco, J-D le Pere, *Les idiomèles et le canon de l' Office de Noël*, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1932, Panțiru, Grigore *Une nouvelle interprétation de la notation eckphonétique d'un manuscrit à Iași, Roumanie*, în: „Studies in Eastern Chant“, vol. III, Oxford University Press, 1973, *idem*, *Notația și ehurile muzicii bizantine*, Editura Muzicală, București, 1971.

⁵ Primul manuscris muzical consemnat este Stihirarul Leningrad, 789 din Mănăstirea Vatoped – scris de Antim la 31 mai 1164, conform Oliver Strunk, *Specimina Notationum Antiquiorum*, Copenhagen, 1965, pp. 10-14, apud Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη(εισαγωγική τετραλογία) – BZYANTINA – επιστημονικον οργανον Κεντρου Βυζαντινων ερευνων Φιλοσοφικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημιου*, τομος 4^{ος}, 1972, p 412.

⁶ Traseele care se conturează sunt următoarele: (semnarea compozițiilor, proiectarea idiomului calofonic, impunerea claselor de codici ca repere de creație – *Vechiul Acatist, Vechiul Stihirar, Vechiul Irmologhion*); circulația în paralel a Idiomului silabic cu cel calofonic; conturarea exactă a semiografiei; apariția altor categorii de manuscrise – *Psaltikonul, Asmatikonul, Kratematarul, Mavthimatarul*; creionarea unor tipologii de tratate teoretice – *Poemele didactice și Enchiridioanele vezi Gheorghită, Nicolae, Tradiția muzicală a chionicului duminical...* op. cit., p. 35.

⁷ Facem referire și la lucrările *Η Δυσκολοτατη παραλαγη*, Roata lui Koukouzelis, pe care o întâlnim la sfârșitul Protheoriei multor Papadichii, și la tratatul „*Despre muzică*“ al lui Manuel Briennius care reprezintă „prima realizare muzicală valoroasă a Bizanțului“ Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη...* op. cit., p. 415

⁸ Textul *Mega Isonului* se regăsește la începutul Papadichiiilor și a fost exghisit pentru prima dată de către Petru Peloponesiu după care a fost preluat în notație hrisantică de Grigore Lampadarul și Hurmuz Hartofilax.

⁹ *Mega Isonul* este cunoscut și ca *Μεθοδος των θεσεων*, metodă a thesisurilor care „σαν μια τελεια οπτικοακουστική μεθοδος διδασκει και παραδιδει την ψαλτική τεχνη, ασκει τον ψαλτή ανακαλωντας στη μνημη του το μελος με την παρασημανση του με μια συγκεκριμενη θεση η με το σημαδι χειρονομιας“, Αντωνιου Στ. Σπυριδονος, *Μορφολογία της εκκλησιαστικής μουσικής*, Θεσσαλονική, 2004 p. 37 („care ca o desăvârșită metodă optico-acustică învață și predă arta psaltică, îl antrenează pe psalt reamintindu-i melosul cu semnificația lui printr-o formulă concretă sau prin semnul heironomie“).

b) Cristalizarea sistemului de notație care va avea următoarea structură: 8 *semne somata*, 4 *pnevmata*, 15 *diastematice* și marile semne sau ipostaze *μεγαλασημαδια*-40, *cheile* și *formulele intonaționale* adecvate precum și *floralele*.

Secolele XV și XVI sunt caracterizate îndeosebi prin tendințele spre teoretizare dar și spre păstrarea formelor clasice. Amintim așadar pentru secolul al XV-lea Tratatul lui Manuil Hrisafi (1458) „Περί των ενθεωρουμενων τη Ψαλτικη Τεχνη“, ultima lucrare din perioada propriu-zis bizantină¹⁰ iar pentru secolul al XVI-lea tratatul lui Hieronimus Tragoudistes (1545-1559) „Περί χορειας μουσικης γραικικων χαρακτηρισων“. Acum este semnalată apariția unor noi semne temporale: diargonul, trigorgonul, digorgonul, etc., ceea ce reprezintă un îndepărtat semnal al premergerii noii notații ce se va impune în 1814¹¹. De asemenea, tratatul lui Gavriil Ieromonahul (secolul XVI) comentează arghiile și prescurtările și celelalte concepte ale melosurilor, redând într-un mod foarte interesant etimologia semnelor care este inteligibilă și cuprinzătoare, evidențiind mișcarea melodiei¹².

Secolul XVII reprezintă un alt moment important, care aduce cu sine o în-cununare a eforturilor de înfrumusețare a Irmologhionului¹³ și a Stihirarului¹⁴ ca un ecou la înfrumusețările anterioare ale Papadichiei și Mathimatarului, realizate de Koukouzelis. Sfârșitul secolului XVII, mai precis 1670, impune atenției noastre conturarea tot mai clară a fenomenului de exighisire¹⁵. Raportarea fenomenului de exighisire la „kalofonizarea“ – înfrumusețarea Stihirarului și Irmologhionului, implică un alt proces important în evoluția sistemului de notație bizantin, și anume sfârșitul notației Rotunde și impunerea încercărilor de analiză a semiografiei.

¹⁰ Gheorghică, Nicolae – *Teza de doctorat*, op. cit. p. 37.

¹¹ Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινη μουσικη στη λατρευια*, op. cit. p. 417.

¹² Este vorba de aspecte redată în theoreticonul lui Gavriil ieromonahul. Theoreticonul său a fost publicat de mai multe ori sub îngrijirea lui Emm. Bamboudaki, Lorenzo Tardo, Cristian Hannick și Gerda Wolfram.

¹³ Promotorii înfrumusețării *Irmologhionului* sunt Theophanes Karykis, Arsenie Ieromonahul, Gherman Neon Patron, Balasie Iereul.

¹⁴ Hrisafi cel Nou, Gherman Neon Patron. Înfrumusețarea *Stihirarului* urmărește cinci coordonate: Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινη μουσικη στη λατρευια και στην επιστημη...* op. cit., p. 418: repartiția mai bună a frazelor finale; mai multă claritate în structura thesisurilor sau înlocuirea în unele cazuri cu Uranisma sau cel mai adesea cu Thematismos; preferința pentru accentuarea mai deplină a textului; orânduirea thesisurilor printr-o mai desăvârșită linie melodică cu consecințe logice asupra compoziției: preponderența fenomenului sistemelor metathezei și a introducerii floralelor cu o vădită conturare a lucrării lor.

¹⁵ Primul reprezentant al fenomenului de exighisire este Balasie preotul prin lucrarea sa *Trisaghionul funebru*.

Secolul XVIII care se va constitui într-o veritabilă punte¹⁶ către momentul 1814, va reprezenta un moment de asemenea important în dezvoltarea grafiei muzicale bizantine, asigurând prin reprezentanții săi¹⁷ clasicitatea creațiilor și transmiterea stilului kalofonic. Se conturează însă tendința de prescurtare a Ir-mologhionului¹⁸ care va fi continuată de Petru Lampadarie și desăvârșită prin Noua Sistemă. Totodată, această intenție vădește în paralel și necesitatea unei „scrieri mai analitice”¹⁹.

În plan teoretic sunt păstrate și transmise principiile celor mai vechi, acest lucru dovedindu-se până și prin circulația propediilor în notație cucuzeliană până în prima parte a secolului al XIX-lea, deci și după reformă. Anul 1713 cu Psaltichia lui Filothei, reprezintă pentru muzica bizantină din spațiul românesc afirmarea pentru prima dată în limba română a principiilor teoretice muzicale și a slujbei pe notație muzicală. În acest sens, Filothei este un adevărat deschizător de drumuri în procesul de românire, el fiind un inițiator al acestuia, însă cadrul larg de desfășurare a românirii cântarilor cuprinde patru faze²⁰:

1) de la Coresi (sec. XVI) spre sfârșitul secolului XVII (când cântarea în limba română se practica oral);

2) de la ultimele decenii ale secolului XVII până la reforma chisantică din 1814;

3) perioada marilor corifei – Macarie și Anton Pann;

4) de la D. Suceveanu – Neagu Ionescu – Ștefanache Popescu – Popescu-Păsărea. Circulația propediei sale în manuscrise²¹, până în 1821 dovedește impactul deosebit pe care l-a avut acest proces în conștiința neamului nostru și aportul fundamental al lui Filothei la dezvoltarea în genere a limbii și a culturii românești.

Reforma de la 1814 impune transformări radicale la nivelul notației bizan-

¹⁶ Activitatea muzicală a secolului al XVIII-lea este caracterizată îndeosebi prin (gruparea thesaurilor, prescurtarea vechilor melodii în condițiile utilizării unui număr mai mare de semne pentru realizarea ei, exighisirea vechii grafii devine o preocupare generală, înregistrându-se un număr de nu mai puțin de 45 de exighisitori între 1670-1814) Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη...* op. cit., p. 422.

¹⁷ Balasie preotul, Athanasie Patriarhul. Panaghiot Halatzoglou, Ioanis Trapezuntis, Daniil, Iacov, Petru Peloponesiu, Petru Vizantie.

¹⁸ Subliniem rolul deosebit al lui Daniil Protopsaltul la dezvoltarea acestei tendințe.

¹⁹ Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη...* op. cit., p. 421.

²⁰ Bucur, Barbu Sebastian, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în sec. XVIII și începutul sec. XIX și aspectul original al culturii autohtone*, Editura Muzicală, București, 1984, p. 95.

²¹ Bucur, S. B., Filothei sin Agăi Jipei, *Psaltikie rumânească...*, op. cit., p. 23. Ms. Prodrumu Athos 4020 (1717); Ms. 4305 BAR – Ioan sin Radului Duma Brașoveanul (1751); Ms. 4443 BAR Alba-Iulia; Ms. 5970 BAR Acachie de la Căldărușani (1821); Ms. 1106 BCU C-N.

tine, ceea ce presupune o nouă abordare care însă nu va afecta melosul²² păstrat cu strictețe prin eforturile de exighisire²³ a majorităților creațiilor celor vechi de către cei trei reformatori. Astfel, următoarele transformări se desfășoară pe următoarele coordonate:²⁴

1. înlocuirea paralaghisirii polisilabice cu cea monosilabică
2. stabilirea unor semne temporale care să încadreze cu exactitate aspectele ritmice ale melodiei
3. determinarea intervalelor și a scărilor celor trei genuri și stabilirea lucrării foralelor
4. stabilirea și redarea clară a lucrării semnelor consonantice și desființarea altor semne „afone” precum și a marilor ipostase
5. analiza și exighisirea tuturor formulelor²⁵ și a conținutului marelor ipostase precum și înregistrarea acestui conținut prin redarea lui sub forma noii grafii hrisantice.

Aspectele noii grafii sunt abordate variat, unii muzicologii considerând că implementarea reformei a presupus „preluarea *deghizat*ă a unor modalități europene de organizare și sistematizare sonoră”²⁶ și „renunțarea la excesele acumulate în perioada îndelungată a notației cucuzeliene”²⁷.

1.2. Fenomenul Exighisirii în Muzica Bizantină

Tratarea acestui capitol vizează două aspecte:

1.2.a – exighisirea ca procedeu existent încă din secolul al XVII-lea și chiar mai înainte

1.2.b – recurgerea la exighisire cu scopul preluării în noua notație hrisantică²⁸ a creațiilor muzicale bizantine vechi.

1.2.a. După cum s-a spus și mai înainte, fenomenul exighisirii cunoaște o primă fază prin activitatea lui Balasie ieromonahul care exighisește un Trisaghion

²² Constatăm o serie de păreri ale unor reputați muzicologi care consideră Noua Sistemă drept „muzică hrisantică”, aceștia opinând că reforma celor trei a însemnat pierderea unei tradiții muzicale milenare. vezi Moiescu, Titus *Prolegomene bizantine II. Variante stilistice și de formă în muzica bizantină*, Editura Muzicală, București, 2003. I. D. Petrescu, *Manuscrise Psaltice din veacul al VIII-lea*, în revista „Biserica Ortodoxă Română”, an LII (1934), nr. 3-4 p. 187.

²³ Stathis, Gregorios, *An analysis of sticheron „Ton Ylion Kripsanta”*, în *Studies in Eastern Chant*, vol. IV, Editura Milos Velimirovici, New York, 1974

²⁴ Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη...* op. cit., p. 423.

²⁵ Rolul desăvârșit în analiza thesisurilor în noua grafie îl are Apostolos Konsta-Hios

²⁶ Lazăr, Cosma, Octavian, *Hronicul muzicii românești*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1974, vol. II p. 71.

²⁷ Bucescu, Florin, Pregătirea reformei hrisantice. Înnoiri muzicale în creația precursorilor reformei *Revista Acta Musicae Byzantinae*, vol. II, Iași, nr. 1, aprilie 2000.

²⁸ Σταθη Γρ. Θ., *Η εξήγηση της ψαλτικής τεχνης*, op. cit., nota 7 p. 339.

funebru (1670), pentru ca, ulterior, secolul al XVIII-lea să reprezinte apogeul respectivului proces. În acest sens, notația secolului XVIII poate fi pe drept numită notație de tranziție, către cea hrisantică. Astfel primele încercări de exighisire a colecțiilor Papadichiilor sunt înregistrate la Balasie, Athanasie și Ioan Trapezuntul Lampadarul, pentru ca la îndemnul patriarhului Chiril al Constantinopolului (1756) care propunea „să se scrie mai analitic”²⁹, această acțiune să fie continuată de Daniil Protopsaltul, Petru Peloponesiul și de urmași lor: Petre Vizantie, Gheorghe Criteanul și Apostolos Konsta Hios.

În acest fel era vizată gruparea thesisurilor, prescurtarea³⁰ vechilor melodii, prin intermediul căreia erau utilizate mai multe *haractiruri* (semne) și exighisirea vechilor grafii. Procesul exighisirii vizează mai multe elemente³¹:

- a) ritmul prozodic³²
 - mărirea intervalelor
 - idiomurile glasurilor
- b) lucrarea semnelor vocale³³ (paralaghie)
- c) conținutul marilor ipostaze heironomice (melos)
- d) conținutul thesisurilor (metrofoniei și melos)
- e) utilizarea diferită a genurilor și tipurilor de melos.

²⁹ Σταθη Γρ. Θ., *Η βυζαντινή μουσική στη λατρεία και στην επιστημη...* op. cit., p. 421.

³⁰ Fenomenul prescurtării este înregistrat în manuscrise sub diferite denumiri (συντετμημενον, συντομηθεν, σμικρουνθεν, ελλατονηθεν).

³¹ Σταθη Γρ. Θ., *Η εξήγηση της ψαλτικής τεχνης*, op. cit. pp. 339, 346-359

³² Subliniem importanța relației dintre logos (verbum, cuvânt) și melos, evidențiind aspectele caracteristice care o presupun: (1) păstrarea principiilor teologico-liturgice ale Bisericii primare nedespărțite și dezvoltarea ei în cadrul acestora; (2) melosul este mulțumitor atât timp cât nu captează disproporțional atenția în defavoarea cuvântului; (3) raportul logos-melos este neîntreput, iar psalmodia nu folosește ca scop ci ca mijloc de care se slujește omenescul în realizarea comuniunii cu Dumnezeu; (4) însușirea principală a melosului – το βασιικωτατον γνωρισμα του ορθοδοξου μελους – este vocalitatea și, desigur redarea sa prin voci bărbătești. Prin aceasta se asigură caracterul de pocăință, mistagogia, vigorozitatea și cuviinciozitatea (η κατανυξις, η μυσταγωγια, η αρρενωποτης και η σεμνοτης) psalmodiei în cult; (5) realizarea armoniei prin așa-zisa isocratimă care menține buna înțelegere a cuvântului și sobrietatea melosului; (6) structura melosului bizantin caracterizată prin cele opt glasuri și numeroasele raporturi ale scărilor, pentacordurilor și tetracordurilor sale impresionează prin bogăție și varietate; (7) existența celor trei tipuri de melosuri: τα συντομα, τα αργοσυντομα, τα αργα, pe de o parte, iar pe de alta, varietatea de psalmodii imnologice (psalmul, oda, imnul, idiomela, prosomoia, irmosul, polieleul, doxologia, stihira) Βουρλη, Αθανασιου Θεοδ., *Δογματικηθηκαι οψεις της Ορθοδοξου ψαλμωδιας*. Εναισιμος απο διδακτορια διατριβη υποβληθεισα εις το Τμημα Θεολογιας της Θεολογικης Σχολης του Πανεπιστημιου Αθηνων, Αθηνα, 1994, pp. 76-78.

³³ Angelopoulos Ant. Lycourgos, *L'importance de l'etude et de l'enseignement de Simon Karas sur l'indication et l'inventaire des signes de la chironomie (geste manuel) (interpretation orale de la tradition ecrite)*, Communication faite au colloque de Delphes 4-7 Septembre.

În ce privește mărimea intervalelor, se constată existența varietăților de tonuri, așa cum arată teoreticonul lui Gabriel ieromonahul, care explică faptul că ftoarele lui Nenano conțin un interval reprezentat de „două glasuri“ – δυω φωνες, adică un interval cromatic. Situația pe care o descrie Gavriil ieromonahul este concludentă și atunci când vorbește de plagalul II, unde „glasurile“ sunt înșiruite unul câte unul prin legătura ftoalei. Acest aspect probează realitatea succedării mărturiilor și ftoalelor în glasurile cromatice după difonie. Paralaghia³⁴ reprezintă urmărirea sunetelor polisilabe deasupra semnelor cântătimii melodiei, cântându-le cursiv în suire și în coborâre³⁵. Sunetele polisilabice erau Ananes, Neanes, Nana, Aghia în urcare și în coborâre Ananes, Neaghie, Aanes, Neheanes, Aneanes.

În strânsă legătură cu paralaghia stătea *metrofonia*³⁶ ce reprezenta cântarea doar după semnele de cantitate (fone), fără a fi luate în considerare marile ipostasuri ale thesisurilor.

Melosul presupune cântarea conformă cu semnificațiile thesisurilor prin care este redată atât *cantitatea* cât și *calitatea* melodiei, drept pentru care el este preferat altor termeni³⁷, și reprezentând totodată corolarul triadei *paralaghie-metrofonie-melos*.

Astfel, nașterea melosului a urmat trei etape³⁸:

1. mai întâi s-a scris melodia în raport cu textul (melosul silabic)

³⁴ Definierea paralaghiei de către Macarie sau Anton Pann păstrează aceleași coordonate ale definițiilor grecești – „paralaghie cântăm când împreună silabele glasurilor în viersuire asupra haractirurilor celor scrise“ vezi Macarie Ieromonahul, *Theoretikon*, Viena, 1823, „Solfierea sau paralaghia înseamnă a conglăsi silabele sunetelor pe semnele puse ale melodiei“ vezi Pann, Anton, *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică*, București, 1845

³⁵ Χρυσαντου, αρχιεπισκοπου του εκ Μαδυτων., Θεωρητικον μεγα της μουσικης συντεχθεν μεν παρα Χρυσανθου Αρχιεπισκοπου Διωραχιου του εκ Μαδιτων Εκδοθεν δε υπο Παναγιωτου Γ. Πελοπιδου Πελοποννησιου δια φιλοτιμου συνδρομης των ομογενων, εν Τεργεστη εκ της Τυπογραφιας Μιχαηλ Βαις, (*Michele Weis*) 1832 cap. XLVI, art 70&c.

³⁶ Μετροφωνια ελεγετο η εκτελεισις του ασματος δια μονων των φωνητικων χαρακτηρων, χωρις να λαμβανοντα υπ'οφιν τα αφωνα σημαδια και αι αλλαι υποστασεις καθ' ον τροπον γινεται σημερον παρ'ημιν η παραλλαγη ητοι η εκτελεισις του πραγματικου μελους του ασματος δια της εφαρμογης των μονοσυλλαβων φθογγων (Πα, Βου, Γα, Δι κτλ.) – Ψαχου, Κ. Α., *Η παρασημαντικη της βυζαντινης μελοποιας*, εν Αθηναις, 1917, p. 63 (Metrofonie se zicea săvârșirea cântării doar prin semnele fone fără a fi luate în considerare semnele afone și celelalte ipostase, (adică) în felul în care se face astăzi de către noi săvârșirea paralaghiei melodiei reale a cântării prin aplicarea sunetelor monosilabice (Pa, Vu, Ga, Di și celelalte).

³⁷ Σταθη Γρ. Θ., *Οι αναγραμματισμοι και τα μαθηματα της βυζαντινης μελοποιας* ε' εκδοση, Αθηνα, 2003, p. 23.

³⁸ Gheorghijă, N. *Tradiția muzicală a chinonicului duminical în perioada post-bizantină*, teză de doctorat, Universitatea Națională de Muzică, București, 2005, p. 134.

2. muzica a fost notată mai apoi în manuscrise
3. pentru o desăvârșită interpretare s-a adăugat și cheironomia.

În mod absolut logic urmează abordarea thesisurilor care reprezintă o structură fundamentală³⁹ a compozițiilor vechii notații. Acest fapt rezidă și din definiția pe care Importanța thesisurilor constă în puterea lor unificatoare în sensul că sunt purtătoare de bogate semnificații muzicale. Astfel ele sunt numite și μελοδηματα sau μελικες φρασεις⁴⁰.

I.2.b' Se evidențiază în acest sens activitatea lui Konsta Hios care încearcă o exighisire a thesisurilor în noua notație⁴¹ și ne face cunoscute o serie de trăsături⁴² ale lor:

1. unirea și compunerea semnelor fone urcătoare și coborătoare reprezintă „literele” adică thesisurile
2. sistematizarea și cheironomia thesisurilor cu semnele afone
3. melosul thesisurilor este condiția desăvârșită a psalticii
4. thesisurile sunt caracterizate și prin γοργοτητα sau αργοτητα

I.2.b'' O consecință firească a exighisirii de către cei trei reformatori a vechii cântări, este aceea că autorii români o preiau și ei, întocmai, tălmăcind pe limba românească facerile celor vechi așa cum au fost exighisite de către reformatori⁴³. Este voba în principal de Macarie Ieromonahul, Ghelasie Basarabeanul, Anton Pann, Nectarie Protopsaltul și alții.

II. Teoreticoane muzicale românești în notație hrisantică (prima jumătate a secolului al XIX-lea). Tipologii

O privire de ansamblu asupra scrierilor teoretice muzicale românești⁴⁴ din prima jumătate a secolului al XIX-lea în notație hrisantică, solicită abordarea te-

³⁹ Manuel Hrisafi arată că „θεσις εστι η των σημαδιων ενωσις ητις αποτελει το μελος”, Μανουηλ Ηρυσαφι, *Περί των ενθεωρουμενων τη ψαλμικη τεχνη...*, „Φορμυξ” περιοδος Α' ετος β' (1902), τευχος 5, σ.4 apud Σταθη Γρ. Θ., *Η εξηγησις της παλαιας βυζαντινης σημειογραφιας*, δ' εκδοση, Αθηναί, 1998, p 96, nota 2.

⁴⁰ Σταθη Γρ. Θ. *Η εξηγησις της παλαιας βυζαντινης σημειογραφιας*, δ' εκδοση, Αθηναί, 1998, p. 37.

⁴¹ *idem, ibidem* p. 34.

⁴² *idem, ibidem* p. 96-97.

⁴³ Gheorghiuță, N., *Tradiția muzicală a chinonicului duminical în perioada post-bizantină*, teză de doctorat, Universitatea Națională de Muzică, București 2005, p. 108.

⁴⁴ Tipuri de denumiri: a. *Psaltichii*, b. *Propedii*, c. *Teoreticoane*, d. *Gramatici*, e. *Bazuri teoretice și practice*, f. *Canoanele psaltichiei*, g. *Scările muzicale*. Rolul acestor lucrări teoretice are o dublă valență: una strict teoretică și alta ce ține de formarea și impunerea terminologiei muzicale, vezi Flaișer Mariana, *Terminologia muzicii în limba română*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1997, p. 17.

mei în raport cu: **a)** modul în care au circulat în manuscrise sau în tipărituri, **b)** sursele care au stat la baza acestor gramatici românești de muzică bizantină.

II.1.a Apariția în manuscrise sau tipărituri

Prima jumătate a secolului al XIX-lea se dovedește a fi o perioadă fructuoasă în ceea ce privește alcătuirea de lucrări muzicale teoretice românești, aceasta reprezentând nu o noutate ci o continuitate firească în desăvârșirea procesului de românire a cântărilor „de tradiție bizantină”⁴⁵.

Ne propunem așadar în lucrarea de față să evidențiem aceste aspecte în strânsă concordanță cu evaluarea analitică a principiilor teoretice care se desprind din gramaticile muzicale românești în notație hrisantică din perioada primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Vom realiza acest deziderat în cadrul unei analize comparative pornind de la următoarele surse pe care le vom evidenția în ordinea cronologică a apariției lor:

1819: Ms. românesc 3810 BAR copiat de Theodor Popovici⁴⁶

1819: Ms românesc 4399 BAR scris de Ion Theodorache⁴⁷

1823: Theoreticonul lui Macarie Ieromonahul tipărit la Viena

1832: Ms. românesc 2233 BAR scris de Ilie Stoianovici⁴⁸

1833: Ms. românesc 4402 BAR scris de Iosif Naniescu⁴⁹

1840: Gramatica lui Ghelasio prezentă Ms. românesc II-31 BCUME⁵⁰ – scris în 1861/1862 de Rizea (Hristea) Dobrescu

1845: Bazul teoretic și practic al lui Anton Pann tipărit la București

⁴⁵ Unii muzicologi consideră că forma cea mai adecvată pentru a denumi muzica bizantină o reprezintă expresia „muzică de tradiție bizantină” a se vedea –Moisescu, Titus, *Prolegomene bizantine II*, op. cit. p. 8, iar alții consideră nepotrivită atribuirea caracterului de **bizantină** muzicii de după perioada căderii Bizațului „deoarece muzica religioasă de mult nu mai era bizantină dată fiind desființarea Imperiului „ vezi Lazăr, Cosma Octavian, *Hronical muzicii românești*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1973, vol. I, p. 257.

⁴⁶ Acest manuscris este „prima gramatică în notație hrisantică”, și totodată explică prezența muzicienilor greci, (Hurmuz Hartofilax) activitatea lor și crearea premiselor de receptare a reformei hrisantice la Iași vezi Buzera, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul XIX* (Teză de doctorat), Academia de Muzică, București, 1998 pp. 7, 21.

⁴⁷ Este încadrat în categoria manuscriselor psaltice cu origini grecești neidentificate. În cele ce urmează vom face și noi anumite precizări în legătură cu posibilitatea ca acest manuscris să aibă ca sursă manuscrisul 850 grecesc, sau vreo copie de-a lui.

⁴⁸ Este apropiat ca și conținut de ms. rom. 4399.

⁴⁹ Are ca sursă pe Macarie, dar impresionează prin modul de expunere a textului – vezi tabel 4.

⁵⁰ Pentru analiză folosim de fapt varianta **ms. Rom 7857** din 1855 copiat de Mihail Vasilescu. Principiile teoretice ale lui Ghelasio mai sunt expuse și în alte manuscrise: *ms. rom. 7858* Schitul Trihareț-Slatina, scris în 1854 de Marin Vasilescu, *ms. rom. II-278* din Biblioteca Sfântului Sinod, scris în 1863 de Marin Georgescu.

1847: Prescurtare din Baz și Anastasimatar de Anton Pann.

Desigur, aceste surse le-am considerat cele mai edificatoare în abordarea problematicii noastre, dar menționăm și existența altor manuscrise⁵¹ care sunt reproduse mai mult sau mai puțin fidele după Theoreticonul lui Macarie, fapt ce demonstrează încă odată în plus că activitatea lui Macarie a constituit un impuls în implementarea reformei hrisantice în Moldova⁵² și nu numai.

II.1.b Surse

Evident că sursele gramaticilor muzicale românești sunt cele grecești⁵³ și asupra acestui lucru nu încapе nici o îndoială. Modul de interpretare a expresiilor și a termenilor muzicali, considerăm că reprezintă un aport lingvistic excepțional la dezvoltarea limbii române, am spune, căci „procesul de românire“ privește în bună măsură atât adaptarea muzicii pe text românesc cât și introducerea unor termeni sau expresii autentice românești pentru redarea corespondențelor grecești⁵⁴. Avem aici în vedere folosirea unui limbaj de o expresivitate

⁵¹ mss. rom. 1107, 1192, 1252, 1452, 1711, 4454, 4461, 4479, 4483 BAR.

⁵² Vasile, Vasile, *Activitatea muzicală a lui Macarie Ieromonahul la Mănăstirea Neamț*, în „Byzantion Romanicon“, vol. III, Iași, Editura Artes, 1997, p. 17.

⁵³ În foaia de titlu a *Theoreticonului* său, (op. cit.) Macarie scrie: „Tilmăcit din grecește pre limba românească“ iar A. Pann în pagina VII a Bazului său (op. cit.) spune: „Și culegând din scrierea dascălilor învățații/ și într'a muzicii sisteme de perfecți mai lăudații/ Lesnirea și ușurința regulilor am ales./ Lepădând de cele grele șanevoie de'nțeles./ Și întocmind această carte zisă ca celii grecești:/ Baz teoretic și practic al Muzicii Bisericești./ În care cu întrebare și la toate cu răspuns/ Poate învăța cu lesnire cel și învârstă ne ajuns“. Cu privire la sursele grecești ale conținutului teoreticoanelor românești, părțile muzicologilor sunt unanime în a identifica substratul grecesc al lor, marea majoritate dintre ele fiind, practic, traduceri exacte după originalele grecești vezi Moisescu, Titus, *Macarie Ieromonahul, Opere, Theoretikon*, București, Editura Academiei Române, 1976, pp. 19-20 Papacostea, Victor, *Civilizația românească și civilizația balcanică, Studii istorice*. Ediție îngrijită și note de Papacostea, Cornelia-Danielopolu. Studiu introductiv de Nicolae Șerban Tanasoca, București, Editura Eminescu, 1983, p. 467, Ionescu, Gheorghe C., *Lexicon al celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină în România*, Editura Diogene, București, 1994, p. 183 Buzera, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din sec. XIX* (Teză de doctorat), Academia de Muzică, București, 1998, p21,28,32,36, idem, *Anton Pann, Bazul teoretic și practic sau gramatica melodică. Contribuții* în Revista Acta Musicae Byzantinae, vol. I, Iași, nr. 1, aprilie 1999, p 50-59, idem, *Un manuscris inedit cu teoria muzicii în notație chrysanțică din anul 1819*, în „Byzantion Romanicon“, vol. III, Iași, Editura Artes, 1997), pp. 61-62).

⁵⁴ În pagina XXXIX a Bazului său (op. cit.), A. Pann reliefează necesitatea ca limba română să dispună de o terminologie adecvată „fiecărei științe și meșteșug“. Așadar teoreticoanele românești consacră diferiți termeni sau expresii utile în statornicirea unui limbaj muzical (*duburi, trupuri, grabnic, zăbavnic, glas, deluare-cheie, mărturie, suitor, pogorător, glasuri stăpânitoare, glasuri lăturare, viersuire-cântare, scară, neam-gen, apăsări-tonuri, afânare-ifes, slăbire-diez, cântătime-cantitate, vreme-tact, paralaghie deasă* – fără utilizarea salturilor intervalice, *paralaghie alergătoare* – cu salturi intervalice, *haractiruri-ipostasuri-semne, felurimea viersuirii, înființarea viersuirii*, etc.). Tot în

literară deosebită care presupune într-adevăr realitatea faptului că românul s-a născut poet⁵⁵.

Sursele grecești la care facem referire sunt reprezentate în marea majoritate de Theoreticonul lui Hrisant⁵⁶, care a circulat până la momentul tipăririi sale în anul 1832, sub forme incipiente⁵⁷. Este cunoscut că, spre exemplu, Theoreticonul lui Macarie a apărut la Viena în 1823, însă intenția publicării lui este exprimată de către acesta încă înainte cu doi ani, adică 1821, doar anumite considerente de ordin socio-politice făcând imposibilă publicarea acestuia în 1821⁵⁸. Așadar se naște o întrebare: dacă Εισαγωγή-ul lui Hrisant⁵⁹ apare în 1821 la Paris, iar Macarie intenționa publicarea unor principii teoretice tot în 1821, (chiar dacă nu în forma desăvârșită pe care o va avea această lucrare în forma Theoreticonului din 1823), a cunoscut, oare, Macarie, Εισαγωγή-ul lui Hrisant din codici, înainte sau după 1821?⁶⁰ Cert este că această lucrare a lui Hrisant a circulat în manuscrise încă din anul impunerii Reformei, iar dacă ne gândim la rapiditatea cu care a fost impusă – în numai câțiva ani –, considerăm că autorii români de teoreticoane au avut la dispoziție o serie de variante manuscrise ale teoreticoanelor grecești, încă înainte de publicarea lor.

acest sens remarcăm explicațiile pe care unii autori (vezi Anton Pann, sau ms. rom. 4399 BAR, f. 18v unde remarcăm, de exemplu că **petastiul** e numit *sbărătoare*, **iporoiiul** e numit *suptcurgătoare*, etc.) le dau cu intenția de a sublinia erminiile termenilor grecești ce denumesc semnele vocale, timpurale sau consonante. Pentru mai multe amănunte, a se vedea și Flaișer Mariana, *Terminologia muzicii în limba română*, op. cit., pp. 16-63.

⁵⁵ „Cântă măi frate, române, pe graiul și limba ta/ Și lasă cele străine ei de a și le cânta/ Cântă să-nțelegi și însuși și câți la tine ascult/ Cinstește, ca fieșcare limba și neamu-ți mai mult.“ **Anton Pann**, „Către cântători“, prefață la *Heruvico-Chinonicar*, 1846.

⁵⁶ Χρυσαντου, αρχιεπισκοπου του εκ Μαδυτων, *Θεωρητικον μεγα της μουσικης συνταχθεν μεν παρα Χρυσανθου Αρχιεπισκοπου Διωραχιου του εκ Μαδιτων Εκδοθεν δε υπο Παναγιωτου Γ. Πελοπιδου Πελοποννησιου δια φιλοτιμου συνδρομης των ομογενων*, εν Τεργεστη εκ της Τυπογραφιας Μιχαηλ Βαις, 1832.

⁵⁷ Χρυσαντου, *Εισαγωγή εις το θεωρητικον και πρακτικον της εκκλησιαστικης μουσικης, συνταχθεισα παρα Χρυσαντου του εκ Μαδυτων διδασκαλου του θεωρητικου της μουσικης*, Παρισι, 1821.

⁵⁸ Zaharia Caralechi în lucrarea, *Biblioteca Românească*, Buda, 1821, p. 169-170 menționează faptul că Macarie a fost trimis de mitropolitul Dionisie Lupu în 1821 la Buda pentru a publica Irmologhionul și Anastasimatarul cu Theoreticonul așezat la început, conform obiceiului de până atunci – apud **Moisescu, Titus**, *Macarie Ieromonahul, Opere, Theoretikon*, op. cit., p. 9.

⁵⁹ Cunoscut și ca **Μικρον Θεωρητικον**, Σταθη Γρ. Θ., *Η εξηγησις της παλαιας βυζαντινης σημειογραφιας*, δ' εκδοση, Αθηναι, 1998, p. 19.

⁶⁰ Macarie se hotărăște în abia 1822 când pleacă la Viena să scrie un *Theoreticon de sine stătător*, iar faptul că în 1821, când era la Pesta, pleda pentru publicarea Gramaticii în fruntea Anastasimatarului, dovedește că Macarie a cunoscut Theoreticonul lui Hrisant la Viena 1822, cf. **Moisescu, Titus**, *Macarie Ieromonahul, Opere, Theoretikon*, op. cit., (pp. 19-20.)

Vom face în acest sens referire doar la existența celor două manuscrise grecești din BAR, ms.gr. 850⁶¹ și ms.gr. 761, din anul 1819 și, respectiv, 1820, care au putut constitui sursă de inspirație pentru autorii români de teoreticoane.

II.2. Tipologii de Theoreticoane

Dacă Macarie a cunoscut sau nu ms. grecesc 761⁶², sau vreo copie de-a lui, nu putem ști exact, însă este cert că această tipologie de theoreticon-Εισαγωγή, propusă de Hrisant și regăsită și în ms. gr. 761, a fost adoptată întocmai de Macarie și de alți autori români a căror contribuție a fost reprezentată doar la nivelul traducerii și interpretării lingvistice a textului grecesc. Că manuscrisul gr. 761 este o copie după unul din manuscrisele lui Hrisant, constituie pentru noi un fapt îndubitabil, acest aspect fiind chiar încă o dovadă în plus a implementării tipologiei de tratat hrisantic încă din anul 1815⁶³.

Un asemenea lucru nu ne îndreptățește să considerăm însă că Macarie s-a inspirat în realizarea Theoreticonului doar după o singură variantă grecească de manuscris. Cu siguranță, el a încercat o sinteză a mai multor variante, în acest sens fiind explicabilă folosirea termenilor *ghenichi ifesis* și *ghenichi diesis* sau *muștar* și *nisabur*⁶⁴ care nu sunt întâlniți în tipul hrisantic de teoreticoane din acea perioadă, dar se regăsesc în manuscrisul grecesc 850 BAR sau în copii românești după acest manuscris: ms. românesc 4399 BAR (1819) și ms. românesc 2233 BAR (1832).

Așadar, observăm că se conturează și alte tipologii de gramatici grecești în notație hrisantică, ce s-au impus ca modele pentru cele românești. Pentru a ne edifica asupra paternității celui de-al doilea tip de gramatici, vom cita două texte: **introducerea** de la *f. 18r a ms. românesc 4399 BAR*: „Intrare a noului mește-

⁶¹ Ms. gr. 850 BAR-„Κανονιον περι της μεταβολης των κλιμακων – εν ετει αιωθ κατα μηνα μαρτιου“. Alexie Buzera consideră că această lucrare este opera lui G(rigorie) L(ampadarie) iar nu a lui Gheorghe Lesbios, cf. Buzera, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din sec. XIX*, op. cit., p. 21.

⁶² „Εισαγωγή εις το θεωρητικον και πρακτικον της εκκλησιαστικης μουσικης κατα την νεαν μεθοδον“, 1820, Ιασσιον – copist – Θεοδωρος Γερασιμου. T. Moisescu consideră că acest manuscris nu ar fi fost nici sursă pentru Macarie dar nici că ar fi o copie după Εισαγωγή-ul lui Hrisant, cf. Moisescu, Titus, *Macarie Ieromonahul, Opere, Theoretikon*, op. cit., p. 20.

⁶³ Aceasta, întrucât în anul 1815, în semn de recunoaștere a necesității de simplificare a sistemului de notație, Patriarhia din Constantinopol încuviințează înființarea celei de-a treia școli Patriarhale de Muzică „Școala generală-obyștească a noului sistem“. Aici au fost așezați cei trei dascăli, Grigorie și Hurmuziu spre a fi responsabili cu partea practică iar Hrisant cu cea teoretică. În acest fel, era logic ca Hrisant să se preocupe din vreme de întocmirea unei gramatici (manual), absolut necesare, în scopul predării Noii Sisteme.

⁶⁴ Macarie Ieromonahul, *Theoreticon*, Viena, 1823, cap. 8.

șug care sau așezat [...] după socoteala celor doi didascalii ai școlii cei deopște a neamului Hurmuziului și a lui Grigorie Lampadarie“, și **o definiție** a unei scări de la *f. 198v al ms. 2233* din 1832 – copie după manuscrisul 4399: „Scara împistricitului Di neanes care merge cu cuvânt de glas îndoit: cu apăsarea mai mare și cu apăsare mai mică – adică de la ananes să sue și nenano suindu-se cu apăsarea prea mică și de aceia cu mai mare și prea mici și în suiși, și în pogorâși așa sau băgat de seamă de dascălul Kir Hurmuziu“.

Lucrurile sunt, considerăm, evidente, iar cea de a doua tipologie pare să stea sub paternitatea lui Hurmuz⁶⁵ sau a lui Grigorie Lampadarul. Cum Hurmuz a adoptat modelul hrisantic de teoreticon⁶⁶, gramatica sa răspândindu-se în patru variante manuscrise autografe⁶⁷, ar mai rămâne în discuție doar Grigorie Lampadarie. Această aserțiune vine în sprijinul convingerii reputatului muzicolog Alexie Buzera, că manuscrisul grecesc nr. 805 BAR, sursa celor două românești citate de noi, are ca autor pe G(rigorie) L(ampadarul) iar nu pe Gheorghe Lesbios⁶⁸.

Întrucât nu se cunosc până acum decât unele menționări⁶⁹ cu privire doar la anumite schițări și erminii ale scărilor precum și despre o scriere teoretică realizată de Grigorie Lampadarie care nu poate fi însă considerată o lucrare în sine, vom pune în discuție faptul că tipologia de teoreticon propusă de manuscrisul grecesc 850 ar putea fi o realizare comună a celor doi. În baza acestei afirmații avem în vedere și structura bipartită a „gramaticii“ cuprinsă în manuscrisul rom.

⁶⁵ În *manuscrisul nr. 2233 BAR* (care conține și copia parțială a gramaticii din ms. rom. 4399), la f. 71r se face următoarea mențiune: „Chinonicul la praznicele Preasfintei Născătoarei și pururea Fecioarei Mariei, facerea lui kyr Hurmuzi *afłatorul aceștii sistime*“. Este interesant de reținut că această mențiune care îl numește astfel pe Hurmuz, este făcută la atât timp (manuscrisul 2233 BAR este scris în 1832) după Εισαγωγή-ul lui Hrisant și chiar în anul în care Hrisant își publica la Paris *Mega Theoreticonul* său. Așadar, observăm că manuscrisul nr. 2233 mai conține pe lângă gramatică și multe alte compoziții, faceri ale diferitor autori vechi dar și de după Reformă, printre care sunt menționați și Grigorie Protopsaltul sau Hurmuz, *afłatorul aceștii sistime*, excepție făcând însă numele lui Hrisant care nu se regăsește în acest manuscris cu nici o compoziție.

⁶⁶ Χουρμουζιον, Χαρτοφυλακος „Εισαγωγή εις το θεωρητικον και πρακτικον της εκκλησιαστικης μουσικης κατα την νεαν της μουσικης μεθοδον συνταχθεισα μεν παρα Χρυσαντου του εκ Μαδρυτων, ηδη επιδιορθωθεισα εις πολλα ελλειποντα δε και μεταφρασθεισα εις το απλουστερον παρα Χουρμουζιον, Χαρτοφυλακος της του Χριστου Μεγαλης Εκκλησιας ενος των εφευρετων της ρηθεισης νεας μεθοδου“,

⁶⁷ Cei 4 codici autografi care conțin lucrarea lui Hurmuz sunt: a) *Ιεροσολυμων, Νεας Πατρ. Συλλογης* 112; b) *Ιδιωτικης Συλλογης*; c) *Εθνικης Βιβλιοθηκης της Ελλαδος*, 1916 datat cu anul 1829; d) *Εθνικης Βιβλιοθηκης Ρωσιας*, 832_Οκτωβριος του ετους 1829.

⁶⁸ Buzera, Alexie, *Gramatici ale muzicii bizantine (II). Erminia lui Plousiadinos* în „Studii și Cercetări de Istoria Artei, seria Teatru, Muzică, Cinematografie“, Tom 43, București, Editura Academiei Române, 1996, p. 88.

⁶⁹ Παπαδοπουλου Γ., *Συμβολαι εις την ιστοριαν της παρ' ημιν εκκλησιαστικης μουσικης*, Αθηνα, 1890, p. 330.

4399 BAR⁷⁰. Așadar cele două direcții care se conturează au la bază următoarele două tipuri de gramatici:

a) Tipul hrisantic de teoreticon

b) Tipul de gramatică realizat de Grigore Lampadarie sau (și) Hurmuz Hartofilax.

a) Modelul hrisantic propune abordarea elementelor⁷¹ teoretice sub formă expozitivă. Acesta în linii mari este preluat, „corectat” – επιδιορθωθείσα – și simplificat de către Hurmuz (1829) așa cum reiese și din titlul⁷² lucrării sale. Astfel, Hurmuz nu modifică substanțial coordonatele tratate de Hrisant, ci doar își propune să corecteze anumite neclarități și lipsuri ale Εισαγωγῆ-ului lui Hrisant (1821). De exemplu, lămurște problema glasului doi într-un comentariu – σχολιον – despre intervale și sistemul scării cromatice moi – μαλακη χρωματικη κλιμακα⁷³. Această subtipologie a celei hrisantice, reprezentată de „modelul Hurmuz”, va sta la baza editării ulterioare (1842) a Kripidei lui Focheos⁷⁴, recunoscută îndeobște ca sursă a Bazului lui Anton Pann. În acest fel, Bazul lui A. Pann se înscrie în aceleași coordonate:

- o mai mare claritate

- desfășurare mult mai complexă și logică care reprezintă de altfel și criteriile ale superiorității Bazului față de Teoreticonul lui Macarie⁷⁵.

În consecință, tipul hrisantic de gramatică supune atenției abordarea problematicii teoretice a muzicii bizantine pe parcursul a nouăsprezece capitole mari, așa cum reiese din: manuscrisul grecesc nr. 761 BAR, Εισαγωγῆ-ul lui Hrisant, Theoreticonul lui Macarie și cel al lui Hurmuz.

⁷⁰ Între f.18r-25v se află un „rezumat” în 7 capitole al teoriei psaltice după modelul hrisantic iar în continuare este expusă tratarea scărilor – traducere după ms. gr. BAR 850

⁷¹ Menționăm existența la sfârșitul manuscrisului gr. BAR 761 a unei Didascalii desfășurată sub formă erotematică (κατ' ερωταποκρησιν). Apariția acesteia la sfârșitul unei gramatici de tip hrisantic pare neobișnuită, ținând cont de stilul de prezentare expozitiv care caracterizează lucrările teoretice ale lui Hrisant. Faptul însă că se păstrează unitatea tematică între theoreticon și didascalie, ne îndreaptă spre mai multe ipoteze: 1) că această Didascalie are același autor, adică pe Hrisant, 2) că autorul ei poate fi unul din ceilalți doi, adică Grigorie sau Hurmuz, ca o consecință a faptului că aceștia se ocupau în predare la Școala din Constantinopol mai mult de partea practică și care din motive de ordin pedagogic au recurs la metoda „chestionarului teoretic” recapitulativ cu scopul fixării cunoștințelor de către elevi, 3) că poate fi vorba de un alt autor, ceea ce e puțin probabil.

⁷² A se vedea nota 65.

⁷³ vezi și Κωνσταντινου, Γεωργιος Ν., *Θεωρια και πραξη της εκκλησιαστικης μουσικης*, Δ εκδοσι, Αθηνα, 2003, p. 77 șcl.

⁷⁴ Χουρμουζιου Χαρτοφυλακος, *Εισαγωγή εις το θεωρητικον και πρακτικον της εκκλησιαστικης μουσικης*, Εισαγωγή, κριτικη εκδοση κειμενου παρα Εμμανουηλ Στ. Γιαννοπουλου, Θεολογου, διδ. Βυζαντινης Μουσικης, University Studio Press, Θεσσαλονικη, 2002, pp. 23-28.

⁷⁵ Moisescu, Titus, *Ipostaze noi în evoluția muzicii bizantine și de tradiție bizantină în evul mediu românesc*, în revista „Muzica”, București, IV(1993), nr.3(15), p. 121.

Tabelul 1

Nr. crt.	Ms. gr. 761 BAR 1819	Εισαγωγή-ul lui Hrisant – 1821	Theoreticon Macarie 1823	Θεωρητικόν Hurmuz 1829	A.Pann – Prescurtare din Baz – 1847
1	Περί του κατά της μελωδίας ποσού	Περί του κατά της μελωδίας ποσού	Pentru felurimea bunei viersuiri	Περί της ποσότητας της μελωδίας	Nu are titlu
2	Περί χαρακτηρισμών των φθογγών	Περί χαρακτηρισμών των φθογγών	Pentru haractirurile glasurilor	Περί των χαρακτηρισμών των φθογγών	Pentru semnele tonurilor în melodii
3	Περί συνθέσεως των χαρακτηρισμών	Περί συνθέσεως των χαρακτηρισμών	Pentru alcătuirea haractirurilor	Περί συνθέσεως των χαρακτηρισμών	Pentru felurita constare și legare a semnelor
4	Περί παραλλαγής	Περί παραλλαγής	Pentru paraloghie	Περί παραλλαγής	Pentru semnele consonante sau neglasnice
5	Περί του κατά την μελωδική ποιού	Περί του κατά την μελωδική ποιού	Pentru înființarea bunei viersuiri	Περί της ποιότητας της μελωδίας	Despre timp și despre tact
6	Περί των χρόνων υποστάσεων	Περί των χρόνων υποστάσεων	Pentru ipostaturile care n- au vreme ci numai lucrare	Περί των χρόνων υποστάσεων	Pentru semnele timpurale
7	Περί διαφοράς εκδοχής των φθογγών των χαρακτηρισμών	Περί διαφοράς εκδοχής των φθογγών των χαρακτηρισμών	Pentru felurimea întâmpinărilor glasurilor în haractiruri	Περί διαφοράς εκδοχής των φθογγών των χαρακτηρισμών	Pentru paraloghie
8	Περί υφέσεως και διεσεως	Περί υφέσεων και διεσεων	Pentru ifesis și diesis	Περί υφέσεως και διεσεως	Deosebite lecții pentru deprindere la paraloghie asupra semnelor timpurale și consonante
9	Περί ήχων	Περί ήχων	Pentru glasurile bisericești	Περί ήχων	Pentru dies și ifes

Tabelul 1 (continuare)

Nr. crt.	Ms. gr. 761 BAR 1819	Εισαγωγή-ul lui Hrisant – 1821	Theoreticon Macarie 1823	Θεωρητικον Hurmuz 1829	A.Pann – Prescurtare din Baz – 1847
10	Περί του πρώτου ηχου	Περί του πρώτου ηχου	Pentru glasul întâiu bisericesc	Περί του πρώτου ηχου	Pentru împărțirea melodii și pentru fforale
11	Περί του δευτέρου ηχου	Περί του δευτέρου ηχου	Pentru glasul al doilea	Περί του δευτέρου ηχου	Despre însușirea ehului întâiu
12	Περί του τρίτου ηχου	Περί του τρίτου ηχου	Pentru glasul al treilea	Περί του τρίτου ηχου	Pentru ehul sau glasul al doilea
13	Περί του τεταρτου ηχου	Περί του τεταρτου ηχου	Pentru glasul al patrulea	Περί του τεταρτου ηχου	Pentru glasul al treilea
14	Περί του πλαγιου πρωτου ηχου	Περί του πλαγιου του πρωτου ηχου	Pentru glasul al cincilea	Περί του πλαγιου πρωτου ηχου	Pentru glasul al patrulea
15	Περί του πλαγιου δευτερου ηχου	Περί του πλαγιου του δευτερου ηχου	Pentru glasul al șaselea	Περί του πλαγιου δευτερου ηχου	Pentru glasul al cincilea
16	Περί του βαρεως ηχου	Περί του βαρεως ηχου	Pentru glasul al șaptelea	Περί του βαρεως ηχου	Pentru glasul al șaselea
17	Περί του πλαγιου του τεταρτου ηχου	Περί του πλαγιου του τεταρτου ηχου	Pentru glasul al optulea	Περί του πλαγιου τεταρτου ηχου	Pentru glasul al șaptelea
18	Περί φθωρων	Περί φθωρων	Pentru fforale	Περί φθωρων	Pentru glasul al optulea
19	Περί μαρτυριων	Περί μαρτυριων	Pentru mărturii	Περί μαρτυριων	Pentru deosebite fforale

Forma erotematică –κατ'ερωταποκρισιν –, preluată de A. Pann și de Ghelasia, urmează în principiu aceleași direcții grecești, însă structurarea conținutului este diferită de la un autor la altul.

Tabelul 2

Nr. crt.	Canoanele psaltichiei Ghelasia – 1840	Κρητις- Th. Fokaeos – 1842	Bazul teoretic și practic – Anton Pann –1845
1	Abordarea haractirurilor suitoare și pogorătoare	Περι μουσικης	Despre muzică , melodie și semnele vocale
2	Lucrarea semnelor pogorătoare și suitoare și compunerea lor	Περι ποσοτητος της μελωδιας	Despre semnele timporale, consonante, pauze, simfonie, armonie, ifes, dies și considerații generale pentru ehuri
3	Despre ipostasurile cu vremi și lucrarea lor	Περι των χαρακτηρων των φθογγων	Despre melodia ehurilor
4	Semnele sprijinitoare de glasuri	Περι συνθεσεως των χαρακτηρων	Despre ftorale și mărturii
5	Ftoralele	Περι παραλλαγης	Despre melopiie
6	Mărturiile	Περι συμφωνιας	Despre combinația și sprijinirea semnelor și ortografia lor
7		Περι του εναρμονιου γενους	
8		Περι ποιτητος της μελωδιας	
9		Περι χρονου και αγωγης χρονικης	
10		Περι των αχρονων υποστασεων	
11		Περι διαφορας της εντονοτητος των φθογγων των χαρακτηρων	
12		Περι Διεσεως και υφεσεως	
13		Περι ηχων	
14		Περι του πρωτου ηχου	
15		Περι του δευτερου ηχου	
16		Περι του τριτου ηχου	
17		Περι του τεταρτου ηχου	
18		Περι του πλαγιου πρωτου ηχου	

Tabelul 2 (continuare)

Nr. crt.	Canoanele psaltichiei Ghelasie – 1840	Κρησις- Th. Fokaeos – 1842	Bazul teoretic și practic – Anton Pann –1845
19		Περι του πλαγιου δευτερου ηχου	
20		Περι του βαρεως ηχου	
21		Περι του πλαγιου τεταρτου ηχου	
22		Περι φθωρων	
23		Περι μαρτυριων	
24		Περι μελοποιιας	
25		Περι εκθεσεως της τεταγμενης συμπλοκης	
26		Περι διαταξεως των Μουσικων μαθηματων	

c) Al doilea model de gramatică presupune mai mult o schematizare a noțiunilor teoretice referitoare la scări și ftorale, nerezultând așadar un tip de gramatică completă. Excepție face într-o oarecare măsură manuscrisul românesc 4399 BAR, care în prima parte (f. 18r25v) conține o sinteză a modelului hrisantic⁷⁶, după care urmează expunerea despre scări și ftorale –traducere fidelă a textului grecesc⁷⁷ întâlnit în manuscrisul gr. 850 BAR.

O categorie întrucâtva aparte ca modalitate de exprimare a conținutului, o constituie ms. rom. nr. 4402 BAR (1833 – Iași), scris de un anume Ιωαννης adică de tânărul Iosif Naniescu. Cuprinsul manuscrisului se evidențiază prin cele două părți intitulate: „*Scară de Musichie Bisericească*” – f. 151r și „*Κανονισμὸς Ψαλτιχίης*” – f. 155r. În pofida faptului că sursa acestor lucrări o constituie tot Macarie⁷⁸, impresionează modul de expunere a textului care păstrează tipul de formulare al vechilor papadichii și gramatici. Observăm însă că, spre exemplu, avem și alte teoreticoane din aceeași perioadă, de după Reformă, care adoptă o metodă identică și același tip de expunere împrumutate de la gramaticile Vechii Sisteme.

⁷⁶ Conținutul acestei părți se structurează în șapte capitole: 1. *Pentru musică*; 2. *Pentru cântățime și felurime*; 3. *Pentru haractirile glăsurilor*; 4. *Pentru alcătuirea curgătoarelor haractire*; 5. *Pentru împreună stătuirea*. 6. *Pentru diesis și pentru ifesis*; 7. *Pentru scări*.

⁷⁷ Menționăm că, prin traducere, în manuscrisele românești 4399 și 2233 BAR, textul grecesc nu e redat în totalitate, aproape la fiecare capitol existând omisiuni față de varianta grecească.

⁷⁸ Buzera, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul XIX* (Teză de doctorat), Academia de Muzică, București, 1998, p. 29.

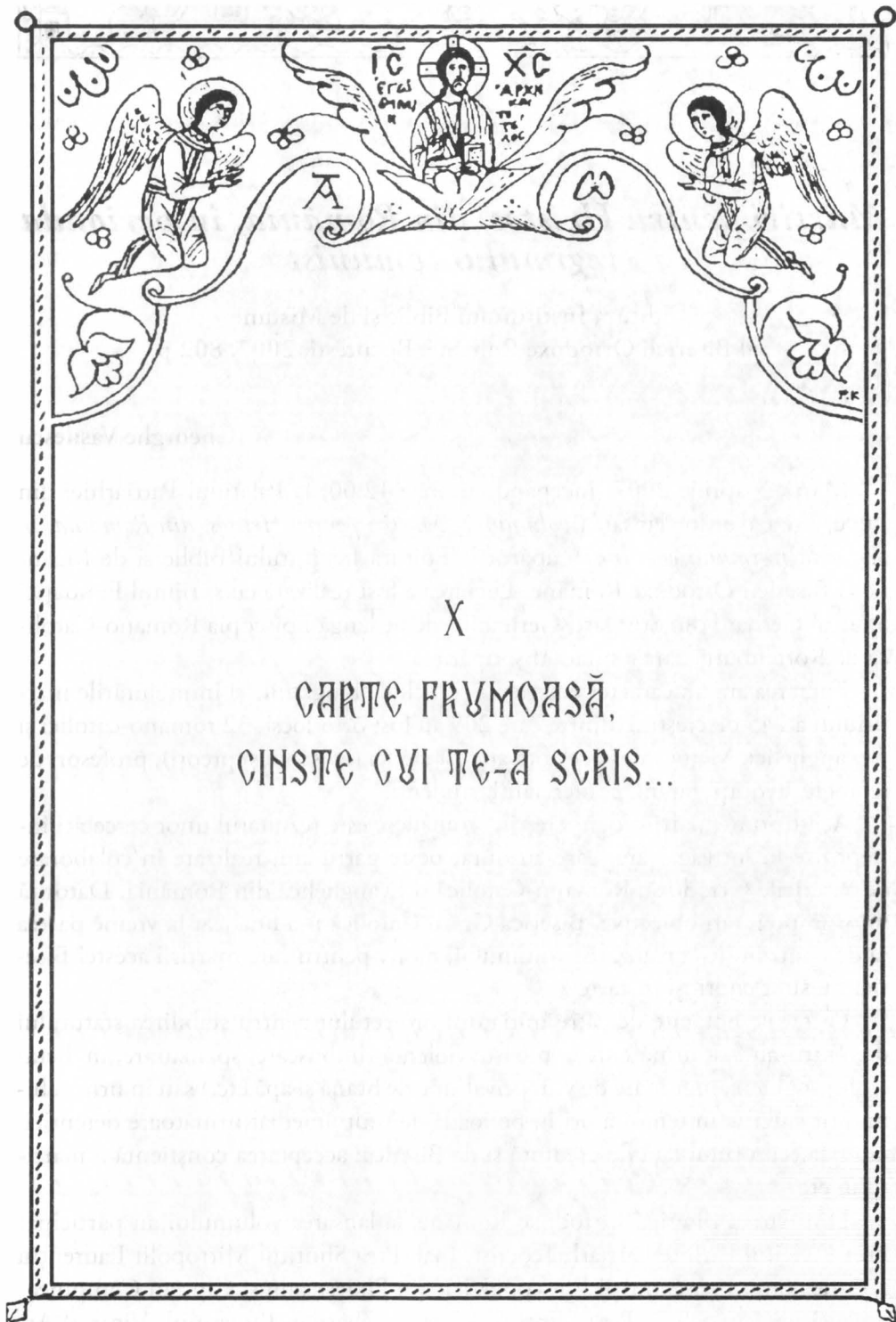
Ταβελul 3

Nr. crt.	Ms. gr. 850 BAR 1819	Ms. rom. 4399 BAR 1819	Ms. rom. 2233 BAR 1832
1	Κλιμαξ διατονικη οδεουσα κατα την ιδεαν του διατονικου πα ρ	Scara apăsătoare prin sine care merge după ideea lui pa ρ	Considerații generale despre scară
2	Κλιμαξ του διατονικου βου ξ	Scara lui vu ξ	Scara apăsătoare prin sine care merge după ideea lui pa ρ
3	Κλιμαξ του διατονικου γα ϛ	Scara lui ga ϛ	Scara lui vu ξ
4	Κλιμαξ του διατονικου δι ζ	Scara lui di ζ	Scara lui ga ϛ
5	Κλιμαξ του χρωματικου πα ρ	Scara cea de tot amestecată a împistricitului pa ρ	Scara lui di ζ
6	Κλιμαξ χρωματικοδιατονικη δηλαδη μικτη	Scara cea amestecată a împistriciturii lui pa ρ	Scara cea de tot amestecată a împistricitului pa ρ
7	Κλιμαξ του χρωματικου δι ρ	Scara împistricitului di ρ	Scara cea amestecată a împistriciturii lui pa ρ
8	Κλιμαξ η οδεουσα κατα τον τροχον	Scara nemuitoarei afânări sau ghenichi ρ ifesis. Scara nemuitoarei slăbiri sau ghenichi diesis ϛ	Scara împistricitului di ρ
9	Κλιμαξ του διατονικου νη ρ	Scara apăsătorului prin sine ni ρ	Scara nemuitoarei afânări sau ghenichi ifesis. Scara nemuitoarei slăbiri sau ghenichi diesis ρ, ϛ
10	Κλιμαξ του διατονικου ζω ξ	Scara apăsătorului zo ξ	Scara apăsătorului prin sine ni ρ
11	Κλιμαξ εναρμον(ος) της φθορας ταυτης ρ	Scara cea întocmită în cântare Agem ρ	Scara apăsătorului zo ξ
12	Η αυτη φθορα και κλιμαξ Γα ρ	Scară potrivită în tocmire care se cheamă enarmonichi Γα ρ	Scara cea întocmită în cântare Agem ρ
13	Κλιμαξ χρωματικης της φθορας ταυτης ϛ	Scara împistricitului muștar ϛ	Scară potrivită în tocmire care se cheamă enarmonichi Γα ρ
14	Κλιμαξ της φθορας ταυτης ϛ	Scara stricăciunii nisabur ϛ	Scara împistricitului muștar ϛ
15	Κλιμαξ της φθορας ταυτης ρ		Scara stricăciunii nisabur ϛ

Tabel 4

Ms. rom. 4402 BAR – 1833, Iași	Θεωρητικόν – Ap. Konsta – Hios, 1829
<p>„Începutul, mijlocul, sfârșitul și adunarea tuturor semnelor Ison este, că făr' de acest ison nu să îndreptează glasul și să cheamă făr' de glas nu cum că nu au glas ca adecă glăsuiește dar nu se numără și pentru toată întocmirea să cântă ison și pentru toată suirea oligon iar pentru toată pogorârea apostrofes. Deci să cântă la meșteșugul psaltichiei glasuri [...] suiteare adică cincî și pogorâtoare patru: și ale suiteare sânt acestea.“</p>	<p>„Αρχη, μεση, τέλος και συστημα παντων των σημαδιων της μουσικης τεχνης, το ισον εστι χωρις γαρ τουτου ου κατορθουτε φωνη. Λεγεται δε αφωνον, ουχ οτι φωνην ουκ εχει φωνειται μεν, ου μετρεται δε. Και δια μεν πασης της ισοτητος, ψαλλεται το ισον.</p> <p>Δια δε πασης της αναβασεως, αι ανιουσαι φωναι και δια πασης της καταβασεως, αι κατιουσαι.</p> <p>Ψαλλονται ουν εις την μουσικην τεχνην φωναι απασαι εικοσιτεσσαρες ανιουσαι δωδεκα, ωσαυτως και κατιουσαι δωδεκα.</p> <p>Τα δε σημεια αυτων εισι δεκατεσσαρα των μεν ανιουσων οκτω, των δε κατιουσων εξ, τα οποια εισι ταυτα....“</p>

X

CARTE PRIMOASĂ,
CINSTE CUI TE-A SCRIS...

Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist

Editura Institutului Biblic și de Misiune
al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007, 802 p.

Gheorghe Vasilescu

Măști, 3 aprilie 2007, începând cu orele 12,00, la Palatul Patriarhiei din București a avut loc lansarea volumului „*Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*“, apărut la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Lucrarea a fost realizată cu sprijinul Fundației Sfântul Gerhard din Stuttgart, Germania, de pe lângă Episcopia Romano-Catolica de Rottenburg, care a finanțat și tipărirea.

Lucrarea are un caracter ecumenic și include biografiile și împrejurările martiriului a 245 de creștini, dintre care 209 au fost ortodocși, 32 romano-catolici și 4 evanghelici. Majoritatea acestora au fost clerici (episcopi și preoți), profesori de teologie, avocați, țărani, comercianți, studenți.

Acest prim „martirologiu creștin“ românesc este rezultatul unor cercetări întreprinse în întreaga țară, care au durat peste patru ani, realizate în colaborare de Bisericile Ortodoxă, Romano-Catolică și Evanghelică din România. Datorită unor împrejurări obiective, Biserica Greco-Catolică n-a finalizat la vremea partea sa de contribuție la realizarea volumului, motiv pentru care martirii acestei Biserici nu sunt cuprinși în carte.

Criteriile hotărâte de către inițiatorii proiectului pentru stabilirea statutului de martir au fost următoarele: moarte violentă (împuscare, spânzurare, înghețare, înjunghiere, îngropare de viu, privațiune de hrană și apă etc.) sau în urma chinurilor suferite în temniță ori în perioada de timp imediat următoare detenției; ura persecutorului față de credință și de Biserică; acceptarea conștientă a martiriului etc.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, la lansarea volumului au participat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Laurențiu al Ardealului, Prea Sfințiii Episcopi Vicențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali, Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Ar-

hiepiscopiei Bucureștilor și Prea Sfințitul Corneliu Bârlădeanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Romanului. Biserica Romano-Catolică a fost reprezentată de Înalt Prea Sfințitul Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitropolit de București, iar Biserica Evanghelică de către Dl. profesor Hermann Pitters de la Facultatea de Teologie din Sibiu. Au mai fost prezenți reprezentanți ai altor culte creștine din România, istorici, gazetari, profesori de la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian” din București, consilieri patriarhali și eparhiali. Fundația Sfântul Gerhard din Germania a fost reprezentată de inginer Hermann Schuster, președinte, Andreas Straub, consilier spiritual arhiepiscopal, inginer Franz Wissinger, președinte adjunct, și inginer Josef Pilz.

Cuvântul de prezentare al Prea Sfințitului Părinte Episcop Ciprian Câmpineanul

Mai întâi, înalț un gând de mulțumire și recunoștință către Bunul Dumnezeu că ne-a ajutat să fim astăzi împreună la acest moment deosebit de important și unic, am putea spune, acela al lansării unui volum închinat celor care și-au jertfit viața pentru credința în Hristos, în România, în timpul regimului comunist.

*Preocupări de acest gen au existat imediat după 1990, atât în Biserica Ortodoxă Română, cât și în celelalte Biserici creștine istorice, de a scoate în evidență suferințele prin care au trecut creștinii de toate confesiunile în această perioadă de tristă amintire. Așa se face că au apărut cărți editate de diferiți autori, pe care dumneavoastră le cunoașteți și la care se face referire în acest volum. Dar o lucrare închinată exclusiv celor care și-au dat viața pentru credința în Hristos, căreia noi i-am dat titlul **Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist** n-a apărut până acum și mai ales sub forma unui volum cu caracter ecumenic. De ce spun aceasta? Pentru că aici sunt cuprinși în ordine alfabetică acei creștini care au murit în închisorile comuniste, indiferent de confesiunea lor religioasă, și mă refer la cei care proveneau din rândul Bisericilor creștine istorice.*

Trebuie să vă mărturisesc că inițiativa editării acestui volum aparține, de această dată, Fundației „St. Gerhard”Werk“, din Stuttgart – Germania, de pe lângă Episcopia Romano-Catolică de Rottenburg, al cărei președinte este Dl. Hermann Schuster, aici de față, însoțit de alți doi reprezentanți, monseniorul Andreas Straub și Dl. consilier Franz Wissinger. Fundația este formată din șvabii dunăreni, adică etnici germani care, din pricina opresiunii comuniste, au plecat din România, fosta Iugoslavie și Ungaria, în Germania. Dorind să vină în sprijinul Bisericilor creștine din România, reprezentanții acestei fundații au făcut mai multe vizite în țara noastră, ajutând într-o formă sau alta programele social-filantropice desfășurate de acestea, în diferite zone ale țării. Astfel, cu prilejul unei vizite la Timișoara, au lansat propunerea de a se edita un volum închinat martirilor creștini care și-au dat viața pentru Hristos

în timpul regimului comunist. Această propunere a fost înaintată Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în anul 2003, care, analizând oportunitatea elaborării și editării unei astfel de lucrări, a aprobat inițiativa și, ca urmare, s-a constituit o comisie de ierarhi, câte unul de fiecare Mitropolie, din partea Sfântului Sinod fiind desemnat subsemnatul. De asemenea, din partea Bisericii Romano-Catolice au fost desemnați doi reprezentanți, iar Bisericele Protestante au fost reprezentate de Dl. profesor Hermann Pitters, aici de față.

Trebuie să mai spun că elaborarea lucrării a fost mai grea decât am intuit la început, pentru că această Comisie de coordonare a trebuit, la rândul ei, să colaboreze cu o seamă de autori. Însă, după întâlniri repetate, la București, apoi, la mănăstirea Tismana, la Sibiu, și din nou la București, am ajuns, iată, după multe osteneli, la un final, să zicem, fericit și mulțumitor, acela de tipărire la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a acestui volum intitulat **Martiri pentru Hristos din România în perioada regimului comunist**, dedicat tuturor celor care și-au jertfit viața pentru credința în Hristos. Lucrarea a fost finanțată de Fundația St. Gerhard.

După cum vedeți, pe supracopertă este icoana Învierii, semnul biruinței vieții asupra morții și a lumii asupra întunericului. Iar cât privește data lansării și prezentării acestui volum nici că puteam găsi un moment mai potrivit decât una din zilele Săptămânii Patimilor, a cărei semnificație se leagă atât de profund de mesajul cărții. Mai mult decât atât, ne aflăm și în această ambianță creată de expoziția de fotografii organizată de Patriarhia Română în memoria vrednicului de pomenire Patriarhul Justinian, unde vedem chipuri ale celor care au murit în temnițele comuniste și pe care le veți regăsi, unele din ele, și în această carte.

Suntem bucuroși, deci, că am ajuns să lansăm acest volum care cuprinde 245 de nume de martiri, dintre care 209 proveniți din Biserica Ortodoxă Română – 99 cu biografii foarte bogate și 110 cu biografii mai scurte –, 32 din Biserica Romano-Catolică și 4 din Bisericele Protestante. Aș menționa și faptul că la această lucrare am pornit împreună și cu reprezentanții Bisericii Greco-Catolice, dar din motive obiective, dânsii n-au putut să finalizeze în timp util fișele biografice ale persoanelor pe care le-au identificat și care au corespuns criteriilor stabilite cu prilejul întâlnirilor de la București.

Pentru ca un creștin să fie trecut în rândul martirilor acestei cărți, chiar și în înțelesul generic, trebuie să întrunească 3 condiții, asupra cărora am fost cu toții de acord, și care atât în Biserica Ortodoxă, cât și în cea Romano-Catolică, sunt temei pentru o canonizare târzie, și anume: stabilirea faptului morții prin violență; constatarea faptului că ura persecutorilor era îndreptată împotriva credinței creștine, și acceptarea conștientă și liberă a suferinței pentru credință. De aceea, toți cei care au lucrat la alcătuirea acestui volum – o listă întregă de autori, pe care o veți găsi la

sfârșitul volumului – a trebuit să fie foarte exigenți. Au identificat multe persoane, dar au fost nevoiți să le cerceteze viața din punct de vedere obiectiv și științific, astfel încât să merite, cel puțin după criteriile enumerate mai sus, a fi trecuți în această categorie de „martiri pentru Hristos”. Subliniez că materialul din prezentul volum este documentat științific și se bazează pe documente de arhivă, întregite cu mărturii orale din partea celor care au cunoscut personal pe martirii incluși în această lucrare.

În încheiere, aș dori să vă mulțumesc tuturor celor care ați acceptat să fiți prezenți la acest moment. Mulțumesc în mod deosebit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care, în calitate de Președinte al Sfântului Sinod, a sprijinit această lucrare. Mulțumesc tuturor ierarhilor Sfântului Sinod, coordonatorilor din comisia mixtă și autorilor care s-au ostenit aproape trei ani ca să ajungem la acest final. De asemenea, adresez mulțumiri speciale factorilor de resort de la CNSAS, și, îndeosebi, domnului Adrian Nicolae Petcu, care au avut bunăvoința să ne pună la dispoziție materialele necesare și ai cărui reprezentanți sunt aici de față. Mulțumiri din inimă tuturor celor care au contribuit la realizarea acestui volum, și vă invităm pe toți să-l cercetați.

Intervenția ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Robu

Este providențial momentul de astăzi. Să prezinți o carte cu istoriile diferiților martiri în Săptămâna Patimilor este un lucru de har și un lucru providențial. Apreciez foarte mult lucrarea echipei coordonatoare, apreciez ideea de a fi o împreună lucrare a Bisericilor tradiționale pentru a scoate în relief figurile celor care au suferit, care au depus în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor suprema mărturie a crezului și iubirii lor.

Vă amintiți, cu siguranță, cei mai mulți, de momentul când Sfântul Părinte Papa Ioan Paul al II-lea a fost în vizită aici și a vorbit despre această comoară pe care o au împreună Bisericile, martirii noștri, martirii care prin sângele lor au dovedit cea mai înaltă fidelitate față de Hristos. Avem împreună această comoară deosebită și dacă a apărut acum această carte, ea va rămâne mult timp, cred, un semnal viu a ceea ce avem în comun, acest tezaur al suferinței, acest tezaur de fidelitate în Bisericile noastre, de fidelitate față de credință, față de Hristos, Care ne-a inspirat și ne inspiră.

Desigur, privind viețile celor care s-au jertfit și despre care este vorba în această lucrare nu putem să nu ridicăm ochii spre cer întrebător: Ce rost a avut această plagă a comunismului asupra poporului nostru, asupra Bisericilor noastre? Câtă durere a izvorât din Biserici, din poporul nostru? Ce rost au avut aceste dureri? Cine va răspunde la acestea dacă nu mângâierea lui Dumnezeu și speranța că nu vor mai veni asemenea vremuri. Martiri vor fi întotdeauna. Practica răului de a persecuta Biserica, de a persecuta pe cei credincioși capătă atâtea forme și în timpurile moderne. Noi deplângem astăzi acea perioadă cruntă în care atâtea destine de preoți, de laici cre-

dincioși au fost frânte fără vină. Dar, iată, în ochii lui Dumnezeu cei care au murit cu credință, cu fidelitate, sunt sfinți, sunt dreți. Să-i mulțumim lui Dumnezeu că avem această comoară împreună și să învățăm de la ei să fim fideli în credința noastră, în drumul nostru de slujire în Biserică.

Intervenția dlui profesor Hermann Pitters

În numele Bisericii Evanghelice aduc mulțumirile noastre pentru că putem să participăm la acest moment solemn. Iată ce ne adună aici, soarta noastră comună pe care am suferit-o, am purtat-o în zilele negre ale trecutului. Pentru noi e ceva onorabil că inițiatorii volumului s-au gândit și la Bisericile Evanghelice din România, care sunt cu mult mai mici, dar care intră în marea comunitate sau familie ecumenică a creștinilor din țara noastră. Această carte nu este pur și simplu, cum ar fi poate natural în România, o carte ortodoxă, ci este un martirologiu alcătuit ecumenic, unde toți cei care l-au mărturisit împreună pe Hristos sunt cinstiți aici, desigur, majoritatea ortodocși, dar și romano-catolici și protestanți (din Bisericile Evanghelice). E un simbol extrem de important, cred, pentru conviețuirea noastră în dragoste, în iubire, care ne unește în mișcarea ecumenică. Viața duhovnicească a Bisericii pornește de la sămânța scumpă a martirilor noștri. În numele episcopului dr. Christoph Klein de la Sibiu aduc mulțumiri și salutări. Vă mulțumesc!

Intervenția dlui inginer Hermann Schuster

Volumul care s-a lansat astăzi este o mărturie a credinței creștinilor în perioada comunistă și constituie o operă interconfesională de pionerat, cu valoare de simbol pentru gândirea ecumenică din România, cu ecouri și peste hotare. El este, în felul acesta, unic în lumea creștină, deoarece reunește pentru prima dată martiri din trei confesiuni creștine, ortodoxă, romano-catolică și protestantă.

Martirii atestă, prin suferința și prin jertfa vieții lor, că violența nu este ultima instanță. Ei ne arată că Împărăția lui Dumnezeu nu este o consolare pentru viața de apoi, ci că Hristos este mereu prezent între noi și împarte cu noi fiecare clipă. Hristos ne însoțește și când suntem fericiți, dar mai ales când suferim și trăim timpuri jalnice.

Viețile exemplare ale martirilor cuprinși în acest volum sunt pentru noi o încurajare și orientare în căutarea adevăratului sens al vieții noastre și ne dau putere și siguranță să învingem greutățile contemporaneității.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

Este deosebit de plăcut și de firesc, și din punct de vedere moral, dar și din punct de vedere spiritual, ca în această săptămână, când Domnul Iisus Hristos, Stăpânul și Mântuitorul nostru, începe drumul Crucii, sfârșind pe Golgota, spre a se jertfi pentru

mântuirea noastră a tuturor, ca noi, credincioșii și fiii Lui sufletești, să ne îngrijim de soarta fraților noștri care au pățimit în cei aproape cincizeci de ani de prigoană ai dictaturii ateie. În vâltoarea acelor ani, ca și altădată, pe vremea martirilor creștinismului, foarte mulți slujitori ai sfintelor altare, ierarhi ai Bisericilor noastre, monahi, profesori și credincioși, au suferit nu numai prigoane, ci și chinurile temnițelor, unii murind acolo, în împrejurări nu tocmai cunoscute.

Era o mare datorie a noastră, a celor care am scăpat de anii aceia grei care au trecut, să ne aducem aminte de ei. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a stabilit o rugăciune care se rostește de către preot la fiecare slujbă pentru pomenirea tuturor celor care au murit mărturisind pe Hristos. Această rugăciune a devenit act liturgic obligatoriu în Liturghiile noastre orientale. Am început, apoi, să culegem date despre acești martiri pentru Hristos. La propunerea reprezentanților Fundației „Sankt Gerhard's Werk“ din Germania, am constituit, din reprezentanți ai Bisericilor noastre, cum a spus Prea Sfințitul Episcop Ciprian Câmpineanul, un comitet de îndrumare și coordonare a eforturilor de identificare și studiere a vieții celor care au pățimit pentru Mântuitorul Iisus Hristos. Și iată, comitetul acesta ne prezintă astăzi un prim volum, foarte important, al acestor cercetări, pe care noi le vom continua.

Grija aceasta a noastră față de cei care n-au putut să se apere în acele vremuri tulburi este foarte importantă, pentru că vijelia prigoanelor și metodele de urmărire erau atât de perfide, cum citim astăzi din documentele secrete atunci, încât era greu să scape de închisoare cel considerat dușman al regimului. Dar aș vrea să subliniez un adevăr încurajator, din perspectiva aceasta, pentru Bisericile și credincioșii noștri, și anume valoarea suferinței pentru credință, pe de o parte, și valoarea jertfei celor care și-au dat viața, în diferite chipuri, mărturisind pe Hristos. Valoarea aceasta ne adună acum într-o mișcare, pe care o putem numi ecumenică, cu un sens foarte concret, ca o rugăciune universală, în care noi îi pomenim pe cei care îi identificăm și le întocmim sinaxarele, adică viețile și pătimirea lor. În același timp, cu harul lui Dumnezeu, lucrarea aceasta ne ajută pe noi, peste decenii, să ne ținem uniți, apropiați în efortul de căutare și identificare a celor ce au mărturisit pe Hristos în secolul XX.

Între binefacerile acestei lucrări este și aceea că Bisericile noastre au acum ceea ce se poate numi *comunium sanctorum*, adică comunitatea sfinților, care devin în felul acesta cunoscuți de noi, ne rugăm pentru ei, cum ne rugăm pentru proprii noștri frați și părinți, și ni-i facem contemporani cu gândurile noastre, cu necazurile noastre, cu aspirațiile noastre, iar ei, la rândul lor, ne întorc privirile și ne apropie unii de alții, ca să-i identificăm după puterea și priceperea celor desemnați să facă o lucrare atât de importantă ca aceasta.

În numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mulțumesc din toată inima domnului inginer diplomat Hermann Schuster, președintele Fundației „Sankt Gherhard's Werk“, care a stăruit și ne-a arătat importanța acestei lucrări, și oaspeți-

lor care pe care i-am ascultat vorbind aici atât de creștinește. Avem acum un limbaj comun, cum vedeți, ca o rugăciune ecumenică. Ce minunată și frumoasă este credința creștină atunci când este trăită după cerințele Mântuitorului Iisus Hristos, Care a fost prezent și este prezent în fiecare prigonit, în fiecare asuprit și necăjit. Toți cei pomeniți în acest volum sunt frații lui Hristos, ca și cei din pomelnicele de la bisericile noastre.

Lucrarea noastră este o ofrandă de mulțumire adusă lui Dumnezeu, acum, când Îl însoțim pe Domnul Hristos în săptămâna Deniilor, căci noi sărbătorim anul acesta Paștele împreună. Iar adunarea noastră de aici, adoptând un limbaj comun, nu este deloc întâmplătoare. De aceea, noi trebuie să continuăm efortul aceasta, mulțumind celor care au lucrat la acest prim volum, atât din partea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Sfințiților Episcopi din toate eparhiile, cât și din partea celorlalte Biserici surori din România, ca astfel să fim contemporani cu sfinții, cu mucenicii, cu eroii credinței noastre, dar să fim, în același timp, și în lumina sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos, Care a biruit moartea și a făcut ca acești mărturisitori să trăiască acum împreună cu noi. Mulțumindu-vă călduros pentru inițiativa cu care ați venit din partea Bisericilor din Germania, ne bucurăm că ați avut puterea și ați găsit entuziasmul episcopilor noștri tineri care s-au angajat la această lucrare frumoasă și necesară.

Încheind, vă îmbrățișez cu dragoste în Domnul Iisus Hristos, Cel a treia zi înviat din morți, și să rostim cu toții acum Dumnezeu să-i ierte și Veșnică lor pomenire!

Lansarea volumului s-a încheiat prin înălțarea unei rugăciuni de „Veșnică pomenire“ a celor pe a căror jertfă Biserica dăinuiește peste veacuri, după care a urmat o conferință de presă.

Arhim. Gheorghios KAPSANIS

Asceză și îndumnezeire

Editura Marineasa, Timișoara, 2006, 168 p.

Preot Dorin Zarioiu

Dintotdeauna, problema omului a constituit chestiunea centrală ce a preocupat gândirea omenească. Dacă unele curente în epoca modernă au proclamat „moartea lui Dumnezeu“ sau au exaltat puterea omului (Fr. Nietzsche), altele, dimpotrivă au vorbit despre o abdicare a acestuia, unde omul renunță să fie om, el fiind redus la nevoile elementare biologice ale supraviețuirii lui. În acest context, Ortodoxia, în lumina hristologiei și în indisolubila unitate cu aceasta este singura în măsură să ofere un răspuns adecvat acestor curente filzofice care perturbă gândirea omului.

De la Sfântul Irineu și până la Sfântul Grigorie Palama, tradiția patristică ortodoxă a rămas fidelă unei relații organice între om și Dumnezeu. Creat după chipul lui Dumnezeu, omul, cu ajutorul harului divin tinde să-și realizeze asemănarea cu El, actualizându-și astfel desăvârșirea ontologică.

În cartea sa, *Asceză și îndumnezeire*, Părintele Gheorghios Kapsanis, egumenul mănăstirii Grigoriu din Sfântul Munte Athos, fost lector al Facultății de Teologie Ortodoxă din Athena, ne înfățișează într-un mod succint învățătura Bisericii Ortodoxe despre asceză, cale spre sfințirea și îndumnezeirea omului.

Datorită păcatului strămoșesc, firea umană a fost aplecată spre rău și a pierdut comuniunea harică de iubire cu Dumnezeu, iar pentru restabilire, omul are nevoie de asceză. Conținutul ascezei nu este numai unul negativ, curățirea de patimi și războiul împotriva diavolului, ci și unul pozitiv, dobândirea virtuților, dobândirea plinătății Duhului Sfânt și comuniunea continuă cu Dumnezeu prin rugăciunea minții. „Înainte de căderea în păcat, afirmă autorul, „asceza seamăna cu încercarea de a cultiva un pământ rodnic și fertil; după cădere, asceza seamănă cu încercarea de a cultiva un pământ pustiu și nebrăzdat, secetos și plin de buruieni și de spini. Însă cu cât asceza este mai dificilă și mai greu de împlinit, cu atât este mai necesară.“ (p. 15).

Asceza este o lucrare a tuturor creștinilor, având un caracter eclesiologic și nu individualist. Ea nu se face după dispoziția rațiunii umane, ci în conformitate cu voia lui Dumnezeu care este exprimată în Sfintele Canoane ale Bisericii și în povățuirea duhovnicului. „*A asculta de duhovnic*, afirmă autorul, „*înseamnă a asculta de Dumnezeu*“. Asceza nu disprețuiește trupul, ci caută să-l înfrâneze și să-l supună voinței sufletului. În comparație cu alte biserici, Biserica Ortodoxă poate fi caracterizată drept o biserică a ascezei: „*Asceza ortodocșilor este o asceză dătătoare de har, precum și plânsul lor este un plâns dătător de har. Prin asceză, creștinul se leapădă de lumea vicleană pentru ca să se unească cu Hristos*“ (p. 32).

Pentru omul contemporan, a cărui conștiință este influențată de cultura atee în care trăiește, asceza este ceva greu de conceput. De aceea, cea mai bună metodă de inițiere în asceză este „*introducerea credinciosului în viața și în cultul Bisericii care îl învață și îl călăuzește spre Hristos. Dacă în trecut școala ascezei era familia creștină, astăzi, multe familii, nemaifiind creștine, avem noi datoria să-i învățăm sistematic sfintele tradiții ale Bisericii, prin predici și cu orice ocazie pastorală.*“ (p. 36-37).

Un rol important acordă autorul Sfintei Euharistii, unde creștinul se implică și se desăvârșește pentru că în Taina aceasta se realizează unirea cea mai profundă și cea mai deplină a omului cu Trupul îndumnezeit al Domnului întrupat, răstignit și înviat. „*După dumnezeiasca împărtășanie numai suntem străini și necunoscuți, ci con-trupești și frați, de același Sânge, suntem cu Hristos și El este în noi.*“ (p. 43).

Un capitol demn de amintit este cel referitor la nunta – taină a iubirii. „*În perioada actuală, afirmă autorul, nunta trece printr-o mare criză, unde cuplurile trăiesc viața conjugală într-un mod convențional și într-o toleranță reciprocă, fără să găsească nici o bucurie duhovnicească în viața lor.*“ O cauză a acestei crize constă în faptul că cei ce vor să se căsătorească nu trăiesc nunta ca pe o taină, ci ca un eveniment natural și social.

În cazul în care căsătoria rămâne un eveniment natural și social, fără să devină taină, fără să treacă prin Biserică, să participe la Împărăția lui Dumnezeu și fără ca mirii să se transfigureze, nu este cu putință ca aceștia să se desăvârșească și nunta să-i salveze.

Un rol important în urcușul dumnezeiesc îl constituie, după mărturisirea autorului, ascultarea. „*Neascultarea a dus la căderea și exilarea omului din Împărăția iubirii lui Dumnezeu, la dezintegrarea și dezorganizarea lumii și a funcțiilor vieții.*“ (p. 62). Mântuitorul Iisus Hristos îndreaptă neascultarea primului Adam, prin ascultarea Sa desăvârșită față de voința Părintelui ceresc: „*S-a făcut ascultător până la moarte, și încă moartea pe cruce* (Filipeni II, 8). Pentru ca ascultarea să aibă valoare, ea trebuie realizată nu din constrângere, ci din iubire.

Capitolul *Îndumnezeirea – scop al vieții omului* ne prezintă faptul că omul prin constituția sa este chemat să devină dumnezeu, adică să se unească cu Dumnezeu, nu într-un mod exterior și sentimental, ci într-un chip ontologic, prin harul divin necreat. Dacă omul nu se găsește în legătură cu Dumnezeu, el resimte un gol înlăuntrul ființei sale, o neliniște care nu-i dă pace, de unde și nevrozele și bolile psihice.

Deși mulți s-au ridicat cu mintea la cunoașterea adevărilor dumnezeiești, totuși, nu le-au simțit și nu le-au trăit (exemplul filosofiei antice grecești). Unirea cu Dumnezeu devine posibilă și realizabilă numai datorită Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, Care S-a Înrupat, devenind „o nouă rădăcină, un nou început, o nouă plămădă a umanității” (p. 79).

Spațiul îndumnezeirii omului îl constituie Biserica, „unde cei botezați, cei mironiți, cei mărturisiti, se împărtășesc cu Trupul și cu Sângele Domnului și devin noi dumnezei prin har și se unesc cu Dumnezeu și numai sunt străini, ci familia Lui” (p. 85).

Omul contemporan, aflat în mijlocul marilor metropole sau în cadrul activităților convenționale impersonale și mecanizate, ale transformării și ale distracției, nu are posibilitatea să se întâlnească cu alte persoane umane pentru a găsi o comuniune adevărată împreună cu ceilalți, ci ajunge un simplu număr, o anexă a unei mașini, consumator într-o societate de consum. Numai Biserica este în măsură să ofere omului posibilitatea să trăiască în comuniune și să preamărească pe Dumnezeu. Scopul Bisericii nu este cucerirea lumii, ci transfigurarea ei, să elibereze lumea de puterea diavolului, de stricăciune, de păcat și de toate celelalte forme de sclavie.

Noutăți editoriale ale Editurii Episcopiei Dunării de Jos

Preot Lucian Petroaia

Întru lumina Ta

Autor: P. S. dr. Casian Crăciun, Episcopul Dunării de Jos
Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2007, 286 p.

Chiriarhul Dunării de Jos ne oferă o nouă lucrare – volumul cu numărul opt – spre folos duhovnicesc și „împărtășire” din harul și bunătatea cuvântului evanghelic și patristic, revărsate dinspre amvon spre lume. O carte care s-a născut din misiunea fără de odihnă, pe care o desfășoară pimenarhul Dunării de Jos în eparhia în care se îngrijește de mântuirea păstoriților săi.

Cartea adună o serie de cuvântări, rostite de autor cu diferite prilejuri, îndeosebi la mari sărbători creștine. Sugestiv intitulat, acest buchet de cuvinte alese demonstrează că, într-adevăr, cuvântul Evangheliei este purtător de lumină și luminează – duhovnicește – pe toți cei ce-l primesc cu inima plină de sinceritate și credință.

Volumul este structurat pe trei secțiuni, care conturează bine titlul: „Răsărit-a lumii lumina cunoștinței”, „Veniți de primiți Lumină” și „Pâine pentru suflet”. La rândul lor, titlurile omiliilor sintetizează mesajul pe care rostitorul lor l-a dăruit credincioșilor: „Au lăsat totul și au mers după El”, „Vederea orbului”, „Mă dor păcatele mele, Doamnă”, „Când nu postim când postim?”, „Să te adâncești în tine însuși”. Plasticitatea profundă a acestor „chemări” dă atractivitate volumului: învățăminte din Evangheliie, dar tâlcuite „altfel”! De ce? Pentru că, mai întâi, P.S. Casian apelează des la cea mai înaltă autoritate a exegezei scripturistice, care este pleiada Sfinților Părinți, rugați de omilet a-l ajuta cu ceea ce au ei mai frumos, de la Duhul Sfânt: imnografia! Argumentul imnografic, atât de ignorat și uitat, aici însă folosit abundent, convinge mințile sceptice, învinge inerțiile și provoacă la reevaluarea propriei vieți, cheamă la înalt, spre cer. Și, foarte important, redescoperă un teren teologic puțin prospectat: imnografia, cărțile de cult.

A doua calitate a pledoariei o constituie forța excepțională de actualizare a sfatului hristic, la problemele omului și lumii de astăzi. Sunt abordate frontal, cu-

rajos, frământări ale lumii creștine de astăzi: fenomenul secularizării, participarea creștinilor la sfintele slujbe, educația tineretului, situația orei de religie, icoana și rolul ei misionar, cultul sfinților. În conștiința autorului stă adânc întipărită convingerea că numai cuvântul nu reușește tămăduirea deplină a acestor „boli ale lumii”. Deși pentru toate află cea mai bună soluție, culeasă din cuvântul Domnului Hristos, toate acestea devin „teme” pentru misiunea Bisericii, în lume, astăzi. Din această pricină, în al treilea rând, cititorul remarcă dorința ierarhului-auctor de a pragmatiza tot cuvântul. Numai cuvântul transformat în faptă creștină poate transforma total și omul și lumea. Astfel cartea e populată de aceleași personaje care dau Evangheliei atât de multă apropiere de noi, cei sărmani de fapte bune. Găsim, în aceste predici, ca și la Sfântul Ioan Gură de Aur, atât de cinstit și citat de autor, ființe de lângă noi, care așteaptă ca să avem pentru ele „credință lucrătoare prin iubire”: săracul, bolnavul, întemnițatul, copilul orfan, văduva, bătrânul și, îndeosebi, cel înșelat de păcat și prăbușit. În acest volum citim cum toți capătă ajutor! Biserica își cheamă creștinii spre a se ajuta reciproc și reușește să ofere tuturor acelora binecuvântarea Domnului, concretizată în viața lor prin hrană, apă, îmbrăcăminte, medicamente sau un cuvânt bun, adesea salutar.

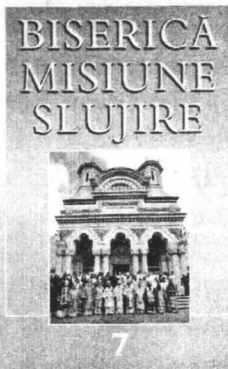
Spre acestea ne cheamă Domnul, prin cuvântul Episcopului Dunării de Jos, care vorbește din faptele cu care suntem datori față de cei care au nevoie de noi și de care avem atâta nevoie. Astfel putem împlini faptele de milostenie și numai astfel putem să dobândim împărăția cerurilor.

Biserică, Misiune, Slujire

Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2007, 455 p.

În fiecare an, truditonii Eparhiei Dunării de Jos adună într-o carte, ca într-un snop de spice, lucrarea lor misionară, social-filantropică, culturală. Începând din 1995, în fiecare an, Editura Episcopiei Dunării de Jos s-a onorat, tipărind un opuscul despre viața și activitatea bisericească pe parcursul anilor respectivi. În timp, fasciculul a devenit un opus - volumul „Biserică, Misiune, Slujire”, care a ajuns la numărul 7. Se constituie într-o analiză profundă a vieții bisericești la Dunărea de Jos, pe parcursul anului 2006, în toată complexitatea și cu toate implicațiile ei. Volumul, realizat de un colegiu de autori (arhim. Daniil Oltean – vicar administrativ, pp.cc. consilier eparhiali, inspectorii și protoierei), sub președinția P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, care l-a inițiat și îl și prefațează, se oferă mai întâi ca un în-

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

drumar în problematica vieții bisericești actuale. Primul capitol marchează anul jubiliar „Sfântul Ioan Gură de Aur 407-2007“ și adună „*miere duhovnicească*“ din „*fagurii cerești*“ ai sfântului: cuvinte de folos, tematiche, din opera hrisostomică.

Al doilea capitol este o „pledoarie pentru a înțelege importanța icoanelor în viața noastră“. Materialul, semnat de chiriarhul Dunării de Jos vine în sprijinul iconodouliei, într-un timp în care prezența icoanei în școli a fost atât de mult controversată. În sprijinul Prea Sfințitului Episcop vine și părintele Dumitru Stăniloae, cu al său articol despre icoană, preluat din revista „Ortodoxia“ nr. 1/1982.

În pas cu vremea, Biserica noastră se exprimă, prin vocea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, despre implicațiile și consecințele, și în plan eclesial, privind integrarea României în Uniunea Europeană. Ca într-o sinaxă, despre rolul Ortodoxiei în Uniunea Europeană învață și arhiepiscopul Hristodoulos al Ateni. Părintele academician Dumitru Popescu caută rădăcinile creștine ale Europei, într-un studiu intitulat „Logos și creație...“ – conferință susținută la simpozionul național „Logos- icoană – contemporaneitate“, organizat la Centrul Eparhial din Galați, la 28 noiembrie 2006.

Capitolul IV, referitor la resfințirea Catedralei Episcopale, deschide partea a doua a volumului, dedicat exclusiv vieții bisericești din Eparhie. Semnatarul, pr. Eugen Drăgoi parcurge istoria centenară a Catedralei Galaților, încheind cu relatarea privind ceremonia de resfințire, desfășurată în ziua de 17 octombrie 2006.

După un capitol care privește organizarea Bisericii Ortodoxe, la zi, urmează darea de seamă, cuprinzând principalele aspecte ale vieții bisericești din Eparhie în anul 2006 (activitatea Prea Sfințitului Episcop și dările de seamă, pe cele șase sectoare de activitate), șematismul eparhial – 2006 și adrese utile din Eparhie. Volumul se constituie într-o valoroasă sinteză care, peste ani va fi o sursă importantă pentru cercetătorii istoriei Eparhiei Dunării de Jos.

Teologie și Educație la Dunărea de Jos. Fascicula V

Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2006, 355 p.

Annual, Departamentul Teologic care funcționează actualmente în cadrul Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie a Universității „Dunărea de Jos“, editează un volum de studii, intitulat „Teologie și Educație la Dunărea de Jos“, ajuns deja la fascicula a V-a. Volumul este una dintre bine cotatele lucrări științifice, din Analele Universității gălățene. Deși prezența teologică în marea Universitate de la Dunăre este smerită, așa cum arată prefațatorul, Prea

**TEOLOGIE
ȘI
EDUCAȚIE
LA DUNĂREA DE JOS**

5

Sfințitul Chiriarh al Dunării de Jos, volumul reprezintă interesul și contribuția responsabilă la actul educației, cu care se implică Eparhia în viața universitară.

Cele două materiale referitoare la slujirea și viața Prea Fericitului Părinte Patriarh, semnate de Prea Sfințitul Casian al Dunării de Jos, intervențiile „de greutate” ale pr. prof. dr. Nicolae D. Necula – decanul Facultății de Teologie „Patriarhul Justinian” din București și pr. prof. dr. Viorel Sava – decanul Facultății de Teologie „Dumitru Stăniloae” din Iași, cât și contribuțiile cadrelor universitare – teologii gălățeni, conturează un volum consistent. Tematica este diversă și atractivă (pastorația preoților, valori și mărturii arheologice dunărene, elemente de ecesiologie, istorie locală, referiri hrisostomice, analize imnografice, cuvinte de folos din viața monahală), tratată cu pasiune, într-un limbaj actual, despovărat de tehnicisme excesive și de speculații obositoare.

Două materiale, în franceză și italiană, dau volumului deschidere europeană.

Tinerii seminariști și creștini, misionarii Bisericii în lumea contemporană

Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2006, 120 p.

Annual, în cadrul sărbătorilor eparhiale ale Sfântului Apostol Andrei, Seminarul Teologic de la Galați își prăznuiește ocrotitorul prin acțiuni și activități specifice (expoziții, concerte, mese rotunde etc.). Cea mai interesantă formă de dialog între tineri, în duh andreian, este Simpozionul interseminarial la care seminariștii gălățeni invită colegi de la mai multe școli de profil din cuprinsul Patriarhiei Române. Temele de dialog au fost mereu actuale, provocând la analize temeinice și la studii atente privind Biserica și societatea de astăzi, implicarea tânărului creștin în dinamica eclesială, rolul și ajutorul sfinților în viața noastră, relația tradiție și modernitate.

Titlul volumului prezentat aici este genericul simpozionului desfășurat în anul 2005. Volumul cuprinde 12 studii, susținute cu acel prilej, de către participanți de la Seminariile Teologice din București, Iași, Buzău, mănăstirea Neamț, Brașov, Huși, Galați și de la Colegiile Naționale „Vasile Alecsandri” din Galați și „Spiru Haret” din Tecuci. Spre sfârșit este oferit un studiu despre elevi și absolvenți de renume ai Seminarului gălățean, semnat de pr. Eugen Drăgoi; volumul se încheie cu un catalog al profesorilor și elevilor Seminarului în anul școlar 2006-2007.

Fără îndoială volumul se constituie într-o diagramă a stării reale a tânărului, între „chemarea conștiin-

ței eclesiale și ofertele multiple ale unei societăți tot mai secularizate“, după cum se exprimă în cuvântul de început Prea Sfințitul Episcop Casian Crăciun.

Studion și Cluny. Înnoire și reformă în monahismul din Răsărit și Apus

Autor: Pr. dr. Dorin Gabriel Pandele

Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2006, 363 p.

Este chiar teza de doctorat a autorului, întocmită în urma unor studii de specializare la Chambesy, Geneva și Fribourg, sub îndrumarea pr. prof. dr. Viorel Ioniță. Este interesantă preocuparea unui preot de mir pentru monahism, ca altitudine a vieții bisericești. Lucrarea pune față în față două modalități de trăire a vieții călugărești, conforme spiritualității răsăritene și specificului apusean. Lucrarea pledează

pentru o rădăcină comună și, totodată, pentru despovărea monahismului actual de orice forme sau influențe de secularizare, pentru ca viața monahală să-și împlinească scopul ei: înduhovnicirea și izbânda în lupta pentru dobândirea mântuirii. În demersul său, autorul studiază analitic viața și opera Sfântului Teodor Studitul, providențial pentru promovarea teologiei niceene, pentru aprofundarea tradiției și vieții monastice și pentru răspândirea autenticității ei spre Athos, spre zona slavă și spre Țările Române. Pe de altă parte, suntem invitați la o sinteză privind monahismul benedictin, istoria și specificul culturii clunysiene. Lucrarea arată rolul duhovnicesc, de apărare a dreptei credințe, cultural și de echilibru social, pe care l-a jucat dintotdeauna, mănăstirea, în istoria Bisericii.

Credință, istorie și cultură la Dunărea de Jos

Editura Eparhiei Dunării de Jos, Galați, 2005, 630 p.

Un volum masiv care continuă tradiția Editurii Eparhiale de studiu a fascinantului și plinului de istorie zone a Dunării de Jos. Specificul respectivului volum este acela că oferă studii ample, tematice, atât de necesare pentru redescoperirea istoriei și spiritualității de la Dunărea de Jos. Istorici ca prof. dr. Dan Teodor, pr. dr. acad. Mircea Păcurariu, prof. dr. Florin Marinescu, conf. dr. Petronel Zahariuc, dr. Paul Păltănea și prof. dr. Ionel Cândea au consimțit a studia zona Dunării de Jos și specificul ei privind începuturile creștinismului la est și sud de Carpați, Mitropolia Proilaviei, referiri din arhive athonite la mănăstiri gălățene, domeniul mănăstiresc gălățean în secolele XV-XVII sau valori bibliofile. La ace-

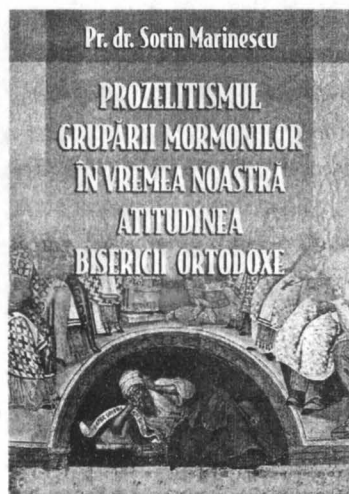
te studii, semnate de istorici recunoscuți, s-au adăugat câteva preocupări ale pasi-onaților cercetători din zonă. Pr. Eugen Drăgoi oferă un studiu complet privind viața și activitatea Sfântului Atanasie Patelarie, cel ce a adăstat 12 ani la Galați, în timpul lui Vasile Lupu. P. cuv. arhim Daniil Oltean încearcă și reușește o micro-istorie a vieții mănăstirești de la Dunărea de Jos: așezăminte monahale, personalități de ierarhi și monahi. Pr. Lucian Petroaia întocmește istoria învățământului bisericesc din zonă, iar protodiaconul Gelu Aron sintetizează activitatea filantropică din întreaga istorie a Eparhiei. Inedit se arată studiul lect. drd. George Enache și pr. Costel Dumbravă, intitulat „Ierarhi, preoți, monahi, monahii și teologi de la Dunărea de Jos, victime ale represiunii comuniste“.

Volumul pune în valoare arhivele locale, sursele și documentele din zonă, care cereau a fi cunoscute, de către toți cei pasionați de istorie. Iar istoria Dunării de Jos ascunde încă multe taine și daruri ale lui Dumnezeu, ce se vor descoperi la timpul lor, iar alți iubitori de cercetare le vor tezauriza în volume similare.

Prozelitismul grupării mormonilor în vremea noastră. Atitudinea Bisericii Ortodoxe

Autor: Pr. dr. Sorin Marinescu
Editura Eparhiei Dunării de Jos
Galați, 2006, 171 p.

Publicarea acestei teze de doctorat a pr. Sorin Marinescu continuă strategia Eparhiei Dunării de Jos de susținere a tinerilor studioși și de consolidare a învățământului teologic din zonă. Autorul a întocmit lucrarea sub îndrumarea diac. prof. dr. Petre David, iar din 2003, a prof. dr. Remus Rus. Lucrarea se dorește o pledoarie pentru cunoașterea și apărarea dreptei credințe, dar și o imagine despre ceea ce înseamnă prozelitismul religios și consecințele lui, astăzi. Stilul abordat în lucrare nu are nimic belicos; tratarea oferă mai întâi o istorie a Bisericii Mormone și o radiografie a doctrinei acesteia. În fapt, tonul îngrijorător îl dă întrebarea finală „Este mormonismul creștin?“. Răspunsul este clar: prozelitismul mormon este promotor al unui cult eretic necreștin. Este apreciable curajul autorului de a aborda o temă de acest gen, a cărei problematică rămâne deschisă. Cititorul creștin și ortodox rămâne cu ideea clară că trăiește într-o Biserică a adevărului, că niciodată credința sa nu poate fi negociată, ajustată sau schimbată și că așteaptă venirea la Hristos Domnul a oricărui căutător de adevăr.

Noi apariții editoriale

Ionuț Codreanu

Cuvântări împotriva anomeilor către iudei

Autor: Sfântul Ioan Gură de Aur

Traducere din limba greacă veche și note de Preot prof. dr. Dumitru Fecioru

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,

București, 2007, 408 p.

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Cuvântări împotriva anomeilor
Către iudei

Editura

Române

„Așadar ca să ducem la capăt cu ușurință viața aceasta și să îndepărtăm toate păcatele cu câte ne-am acoperit și să stăm cu îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, să ne pregătim necontenit această doctorie, rugăciunea, alcătuind-o din lacrimi, din venire cu statornicie la biserică și din stăruință. Facând așa, ne vom bucura de sănătate deplină și vom dobândi și bunătățile cele viitoare“ (*Sfântul Ioan Gură de Aur*).

„Binecuvântând tipărirea acestor înalte învățături împărtășite prin cuvintele dumnezeiescului Hrisostom, să ne amintim în toată vremea de armele date nouă, creștinilor zidiți pe «*temelia adevărului*» și astfel aflați în «*Biserica Dumnezeului celui viu*» (I Timotei 3,15), spre

a cuceri pe cât mai mulți semeni ai noștri pentru împărăția cerurilor: blândețea și smerenia, arme încredințate nouă de către Cel care ne îndeamnă neîncetat: «*Lu-ați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară*»“. († Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române)

Istoria Lausiacă (Lavsaiconul)

Autor: Paladie

Traducere, introducere și note de Preot profesor dr. Dumitru Stăniloae
Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,
București, 2007, 131 p.

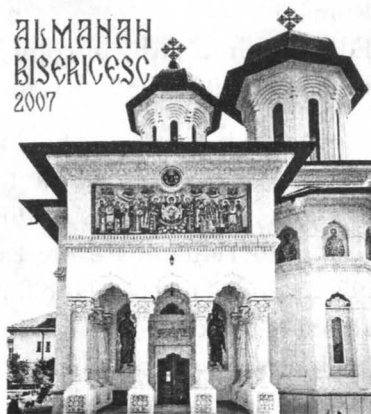

„În această scriere se pune preț tot așa de mare pe slujirea oamenilor, ca și pe slăbirea patimilor prin înfrânare. Prin ambele se urmăresc desființarea egoismului și sfințenia chiar prin eforturile cerute trupului, deci și o sfințire a trupului prin înfrânare și prin slujirea neîncetată a altora, sau prin iubirea lor, prin care se caută ușurarea suferințelor trupești. Înfrânarea trupului de la plăceri și lucrarea altruistă a binelui prin el se unesc în sfințenia ce i-o pot aduce. Nu poate exercita cineva iubirea față de alții dacă nu se înfrânează. Căci iubirea este culmea tuturor virtuților; și ea se arată față de omul întreg...”
(Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae)

Almanah Bisericesc 2007

Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 2007, 228 p.

Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor a editat și pentru anul 2007, lucrarea de referință ALMANAH BISERICESC, în care prezintă diferite aspecte ale activității Bisericii noastre strămoșești în societatea contemporană, precum și misiunea clerului și a credincioșilor Sfintei noastre Arhiepiscopii privind slujirea pastoral-misionară, asistența socială, preocuparea pentru construirea de noi lăcașuri de cult și conservarea celor existente, învățământ, spiritualitate, cultură, lucruri care trebuie cunoscute mai îndeaproape de toți ce ce doresc să se implice direct în misiunea de cunoaștere și propovăduire a învățăturilor Sfintei noastre Biserici. Având în vedere importanța integrării României în Uniunea Europeană, ce va aduce o serie de oportunități misionare, colectivul de redacție al Arhiepiscopiei Bucureștilor a găsit de cuviință a trata în cuprinsul Almanahului bisericesc un capitol special in-

titulat „*Biserica Ortodoxă Română și Integrarea europeană*“, în care a fost prezentată poziția oficială a Sfintei noastre Biserici strămoșești față de tematica europeană și de integrarea ei în structurile europene.

Suspînul după unitatea credinței

Autor: † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

București, 2006, 612 p. + 28 pagini policromie

„Apariția unei astfel de cărți în contextul actual are o importanță cu totul aparte. S-au mai scris și tipărit cărți privind bogata activitate a Prea Fericitului și importantele împliniri în Biserica Ortodoxă Română, mai ales în ultimii 15 ani, dar cartea de față umple un mare gol în literatura teologică românească mai recentă...

Prea Fericitul Părinte Teoctist va rămâne în istorie ca patriarhul providențial al unității. Istoria mai recentă, susținută de cuvântările din acest volum scot în evidență profilul caracteristic al Părintelui Patriarh care se remarcă mai presus de toate prin căutarea neîncetată și suspînul după unitatea Bisericii și a

Neamului Românesc, a Ortodoxiei în general și a creștinătății în totalitatea ei“.

(*Preot prof. dr. Ioan Sauca*)

Fii ai credinței, nu ai îndoielii

Autor: † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

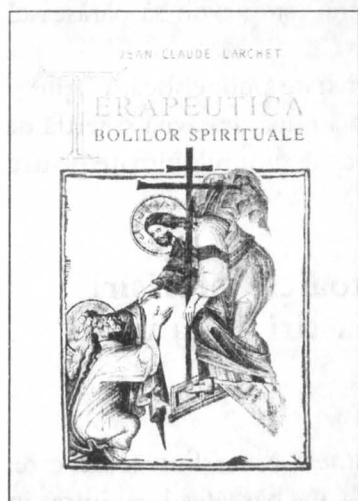
Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor,

București, 2006, 532 p. + 36 pagini policromie

„Ne vom apropia de finalul acestor prea smerite reflexii ale noastre la una dintre cele mai luminoase figuri ale neamului nostru din ultima jumătate de veac, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Paginile cărții de față cuprind o linie de gândire căreia îi datorăm corpusul de cunoștințe îndrumătoare asupra intervenției proniatoare a lui Dumnezeu în textura existenței noastre de azi, care altfel ne pare cu

mult prea obscură dacă nu cumva de-a dreptul absurdă. În carte sunt puse laolaltă câteva mărturisiri asupra trecerii prin veac a unuia dintre marii patriarhi ai Răsăritului Ortodox. Toate paginile, una după alta și toate laolaltă, sunt dedicate meditației stăruitoare și rugătoare asupra relației dintre puterea lui Dumnezeu și trăitorii veacului, oameni și popoare, bărbați, femei și copii, falnici și neajutorați, pentru toți oferindu-se tâlcuitor Patriarhul neamului nostru, liturghisitor pentru tot veacul acesta, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist“. (*Prof. univ. dr. Ilie Bădescu*)

Terapeutica bolilor spirituale

Autor: Jean-Claude Larchet

Editura Sophia, București, 2006, 700 p.

„Tot conținutul cărții de față trimite la realizarea stării de nepătimire – starea de sănătate a firii. Însemnătatea ei pentru viața duhovnicească este neprețuită. Cel ce a dobândit-o s-a apropiat de Dumnezeu și s-a unit cu El: Sănătatea sufletului este nepătimirea și cunoștința. Slobozirea de patimi e o înviere a sufletului care o precede pe aceea a trupului“. Se învrednicește de nepătimire cel ce și-a înălțat mintea deasupra tuturor celor create, aceasta, mintea, stăpânindu-i simțurile în-

tru totul. Un astfel de om adăpostește pururea în sine pe Dumnezeu care-l ocârmuiește în toate cuvintele, faptele și gândurile și Care, prin lumina interioară ce-i luminează sufletul, îl să audă oarecum glasul vocii Sale dumnezeiești. Raiul nepătimirii ascuns în noi, ne încredințează Ilie Ecdicul, este icoana raiului viitor.

Iată, în câteva cuvinte, de ce salutăm cu bucurie apariția unor astfel de apathisma (adunare de flori) din gândirea Sfinților Părinți, atât de necesare creștinilor de astăzi și de ce dorim să fie la îndemâna fiilor Bisericii noastre. († *Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului*)

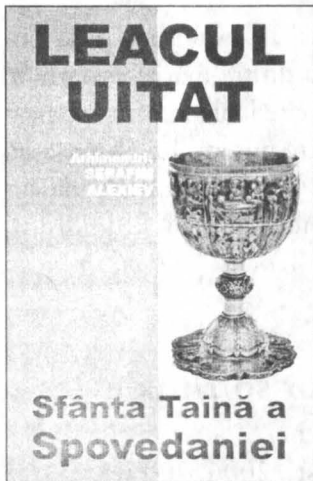
Leacul uitat – Sfânta Taină a Spovedaniei

Autor: Arhimandrit Serafim Alexiev

Traducere din limba bulgară de Gheorghică Ciocoi și Petre-Valentin Lică

Editura Sophia, București, 2007, 117 p. Ediția a II-a

„Autorul acestei cărți, Arhimandritul Serafim Alexiev, este binecunoscut cititorilor ortodocși din Bulgaria. În viața și activitatea creatoare a arhimandritului

Serafim se distinge în trei perioade. Prima perioadă desfășoară o neobosită activitate pastorală, ține predici și omilii pline de har, scrie broșuri și poezii pe teme moral-duhovnicești. În a doua perioadă Arhimandritul Serafim, publică o serie de studii, rodul unei trude teologice neistovite. A treia perioadă debutează în anul 1969, când, datorită unui dezacord de principii cu privire la reforma calendarului din Bulgaria și datorită politicii proecumenice în care era antrenată Biserica Ortodoxă Bulgară, este nevoit să părăsească Academia Teologică.

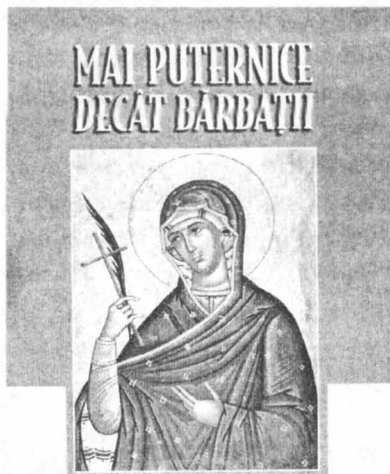
După o întreagă activitate publicistică, cărțile și pilda sa de viață monahală plină de râvnă și jertfă de sine, închinată pe deplin slujirii sfintei credințe ortodoxe sunt pilduitoare pentru noi“. (*Traducătorii*)

Mai puternice decât bărbații – Uimitoarele istorisiri despre sfințele care au viețuit în mănăstiri de călugări

Ediție realizată și îngrijită de Preot Eugen Drăgoi

Editura Partener, Galați, 2007

„Istoria Bisericii creștine a înregistrat încă din primele secole sfinte femei care, schimbându-și portul femeiesc și îmbrăcându-se în haine bărbătești, au intrat în

mănăstiri de monahi ascunzându-și identitatea vreme de zeci de ani. Această modalitate de a aborda viața monahală – când nu este motivată de necesitatea de a se ascunde pentru a-și putea petrece vremea în cinul călugăresc – are, fără îndoială, drept scop dorința de a urma asprile viețuirii bărbătești, care fac din femeie o răbdătoare la superlativ și o curajoasă întocmai ca bărbatul. Toate exemplele din paginile cărții se referă exclusiv la femei intrate, din felurite motive, în mănăstirile de călugări de cele mai multe ori sub falsa identitate de monahi eunuci, sau trăind solitar, izolate de obștile monahale, afându-se însă, de regulă, în mod tainic, sub îndrumarea unui duhovnic“. (*Preot Eugen Drăgoi*)

UIMITOARELE ISTORISIRI DESPRE SFINTELE
CARE AU VIEȚUIT ÎN MĂNĂSTIRI DE CĂLUGĂRI

Să rămânem pe drumul unității...

Asociația Ecumenică a Bisericilor din România și Centrul de Studii Teologice Interculturale și Ecumenice „Sf. Ioan Cassian“,
Colecția „Caietele Misionarului Ortodox“, nr. 11
Editura Garuda – Art, Vasiliana – 98, Chișinău – Iași, 2007, 248 p.
Ediția a II-a revăzută și adăugită

„Rămâi cu noi – este și dorința noastră a celor care l-am avut Părinte duhovnicesc și călăuzitor Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist de la care am învățat un lucru esențial pentru slujirea la care am fost chemați – Înmulțirea talantului – al darului primit de la Dumnezeu – este rostul ființării noastre pe pământ; «când îl înmulțești, primești împătrit și însutit, aduci roadă și astfel, prin înmulțirea învățăturilor și prin oferirea lor celorlalți, este nu numai un semn al împlinirii datoriei creștine ci este în același timp și o lucrare de iubire față de semenii cărora le dăruiești din cunoștințele tale, din talanții, din darurile pe care le-a dat Dumnezeu.»“

(*Colectivul de redacție*)

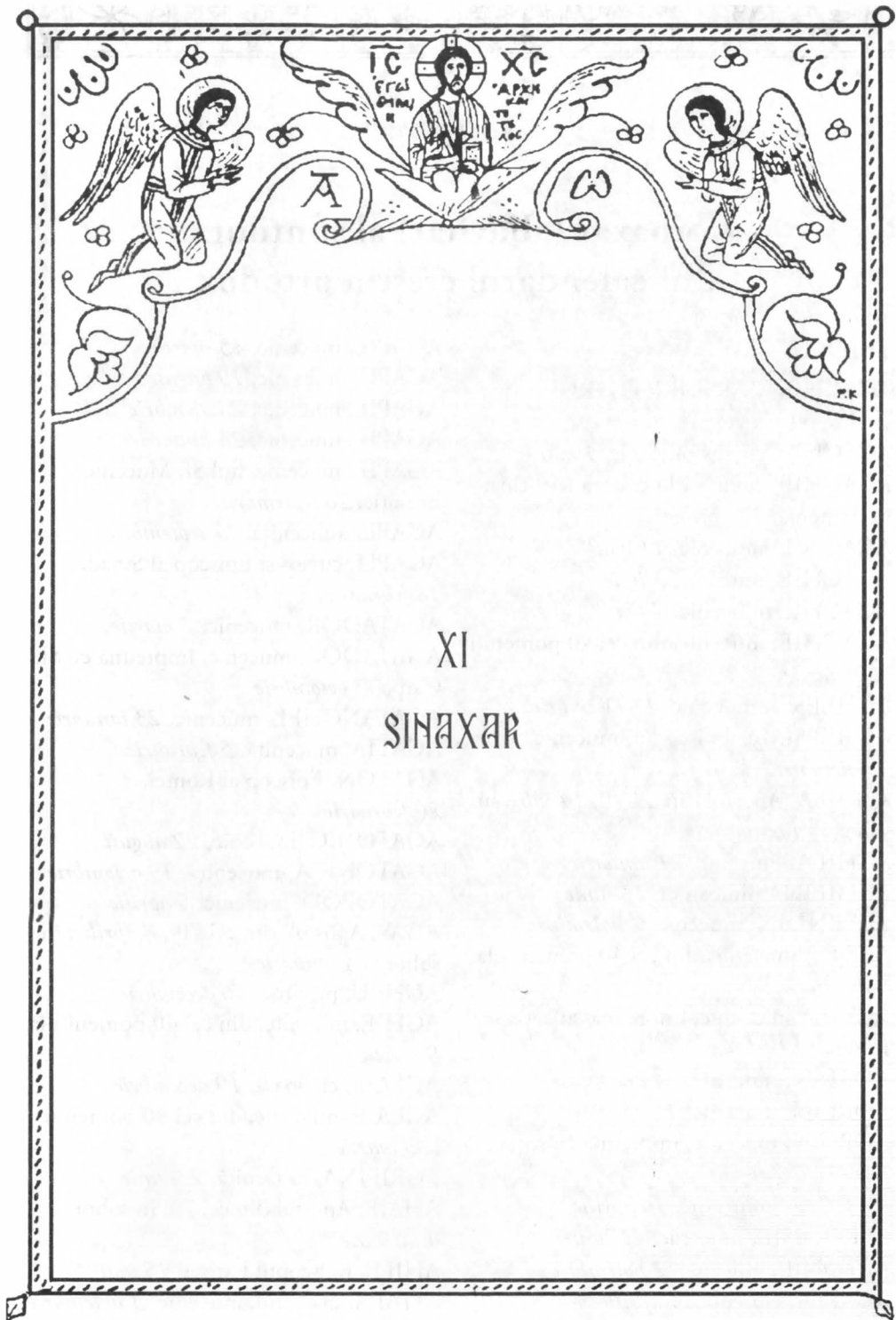
Sfaturile evanghelice în Biserica Ortodoxă, după Sfinții Părinți

Autor: Arhim dr. Ioasaf Popa, cuvânt înainte de prof. Gheorghe Vasilescu
Editura Curtea Veche, București, 2007, 168 p.

„În cărțile, studiile și articolele sale, Părintele Arhimandrit Ioasaf Popa se dovedește a fi un foarte bun cunoscător al Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții și un iubitor al scrierilor Sfinților Părinți, aducând prin erudiția și vasta lui cultură prețioase contribuții în domeniile teologice care l-au preocupat. Spirit luminat și cultivat, stăpânit de patosul cunoașterii și înzestrat cu bogate daruri, Părintele Arhimandrit Ioasaf Popa s-a înscris cu cinste, prin munca și personalitatea sa, dar mai ales prin lucrările sale valoroase, în câmpul teologiei noastre ortodoxe alături de marii săi înaintași care s-au dăruit cu totul slujirii Bisericii Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe pământul nostru românesc“. (*Prof. Gheorghe Vasilescu*)

XI
SINAXAR

Sinaxar (alfavitar) al sfinților din calendarul creștin ortodox

A

ACACHIE MARTURISITORUL,
cuvios, 31 martie

ACACHIE, cuvios mucenic, 1 mai

ACACHIE, cuvios, din cetatea Melitina,
în Armenia, 17 aprilie.

ACACHIE, mucenic, 11 mai

ACACHIE, mucenic, 7 iulie

ACACHIE, mucenic, 7 mai

ACACHIE, mucenic, din cei 40 pomeniți
la 9 martie

ACHEPSEI, mucenic, 11 Deembrie.

ACHEPSIMA, Episcopul, mucenic,
3 noiembrie.

ACHILA, Apostol din cei 70, 14 iulie; în
sobor la 4 ianuarie.

ACHILA, mucenic, 21 ianuarie

ACHILINA, muceniță, 13 iunie

ACHINDIN, mucenic, 2 noiembrie

ACTIU, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie

ACVILA, mucenic, împreună cu soția sa,
Priscila, 13 februarie

ADRIAN, mucenic, 14 decembrie

ADRIAN, mucenic, 17 aprilie

ADRIAN, mucenic, împreună cu soția sa,
Natalia, 26 august

AFRICAN, mucenic, 10 aprilie

AFRODISIE, mucenic, 21 iunie

AFTONIE, mucenic, 2 noiembrie

AGAPET, episcop, 17 aprilie

AGAPIA, muceniță, 16 aprilie

AGAPIE, mucenic, 15 martie

AGAPIE, mucenic, 19 august

AGAPIE, mucenic, 2 noiembrie

AGAPIE, mucenic, 24 ianuarie

AGAPIE, mucenic, fiul Sf. Mucenic
Eustatie, 20 septembrie

AGAPIS, muceniță, 17 septembrie

AGAPIT, cuvios și Episcop al Sinadei,
18 februarie

AGATADOR, mucenic, 7 martie

AGATADOR, mucenic, împreună cu Sf.
Carp, 13 octombrie

AGATANGHEL, mucenic, 23 ianuarie

AGATIA, muceniță, 5 februarie

AGATON, Episcop al Romei,
20 februarie

AGATONIC, mucenic, 22 august

AGATONICA, mucenița, 13 octombrie

AGATOPOD, mucenic, 5 aprilie

AGAV, Apostol, din cei 70, 8 aprilie; în
sobor la 4 ianuarie

AGHEU, prooroc, 16 decembrie

AGHIE, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie

AGLAIA, cuvioasă, 19 decembrie

AGLAIE, mucenic, din cei 40 pomeniți
la 9 martie

AGRIPINA, muceniță, 23 iunie

AHAIE, Apostol din cei 70, în sobor,
4 ianuarie

AHILE, Episcopul Larisei, 15 mai

AITALA, diaconul, mucenic, 3 noiembrie

AITALA, mucenic, 11 decembrie

- ALCIBIAD, mucenic, *16 august*
 ALEXANDRA, împărăteasă, *21 aprilie*
 ALEXANDRU DIN PIDNA, mucenic,
14 martie
 ALEXANDRU, *23 februarie*
 ALEXANDRU, ierarh, *11 decembrie*
 ALEXANDRU, mucenic, *10 iunie*
 ALEXANDRU, mucenic, *29 mai*
 ALEXANDRU, mucenic, al doilea
 mucenic cu acest nume ce se pomenește
 la *15 martie*
 ALEXANDRU, mucenic, din cei
 40 pomeniți la *9 martie*
 ALEXANDRU, mucenic, din cei
 7 mucenici pomeniți împreună cu Sf.
 Agapie la *15 martie*
 ALEXANDRU, Patriarh al
 Constantinopolului, *30 august*
 ALEXIE – OMUL LUI DUMNEZEU,
 cuvios, *17 martie*
 ALEXIE, mucenic, împreună cu Sf.
 Mucenic Iulian, *9 august*
 ALFEU, Apostol, din cei 70, *26 mai*; în
 sobor, la *8 ianuarie*
 ALIPIE STĂLPNICUL, cuvios,
26 noiembrie
 ALIPIE, mucenic, *26 mai*
 AMBROZIE, Episcopul Mediolanului,
7 decembrie
 AMFIAN, mucenic, *2 aprilie*
 AMFILOHIE, Episcopul Iconiei,
23 noiembrie
 AMOS, prooroc, *15 iunie*
 AMPLIE, Apostol din cei 70, în sobor la
4 ianuarie
 AMPLIE, mucenic, *31 octombrie*
 ANA PROOROCIȚA, *3 februarie*
 ANA, maica Sfintei Fecioarei Maria,
 împreună cu soțul său, Ioachim,
9 septembrie; Adormirea: *25 iulie*;
 Zămislirea Sfintei Fecioare Maria,
9 decembrie
- ANA, proorociță, *28 august*
 ANA, proorociță, *9 decembrie*
 ANANIA, Apostol din cei 70,
1 octombrie; în sobor, la *4 ianuarie*
 ANANIA, prooroc, *27 martie*
 ANANIA, unul dintre cei trei prieteni ai
 Sfântului Prooroc Daniel, *17 decembrie*
 ANASTASIA ROMANA, mare
 muceniță, *29 octombrie*
 ANASTASIA, muceniță, din cetatea
 Romei, *22 decembrie*
 ANASTASIE AL ANTIOHIEI, mucenic,
20 aprilie
 ANASTASIE PERSUL, cuvios,
22 ianuarie
 ANASTASIE, mucenic, *5 decembrie*
 ANATOLIE, cuvios, *3 iulie*
 ANATOLIE, mucenic, *20 noiembrie*
 ANDREI CRITEANUL, mucenic,
17 octombrie
 ANDREI STRATILAT, mucenic,
19 august
ANDREI, Apostol din ceata celor
 12 Apostoli, *30 noiembrie*; în sobor la
30 iunie
 ANDREI, Episcopul Cretei, *4 iulie*
 ANDREI, mucenic, împreună cu Sf.
 Mucenic Prov, *9 iulie*
 ANDRONIC, Apostol, *30 iulie*
 ANDRONIC, cuvios, *9 octombrie*
 ANDRONIC, mucenic, *12 octombrie*
 ANDRONIC, mucenic, din Efes,
12 octombrie
 ANDRONIC; Apostol, *17 mai*; aflarea
 moștelor, *22 februarie*
 ANECT, mucenic, *27 iunie*
 ANECTON, mucenic, din cei
 6 pomeniți la *10 martie*
 ANEMPODIST, mucenic, *2 noiembrie*
 ANICHIT, mucenic, *12 august*
 ANIN, mucenic, *16 martie*
 ANISIA, muceniță, *30 decembrie*

- ANTIA, muceniță, *15 decembrie*
- ANTIM IVIREANUL**, Mitropolitul
Țării Românești, ierarh mucenic,
27 septembrie
- ANTIM, mucenic, Episcop al
Nicomidiei, *3 septembrie*.
- ANTINOUGHEN, mucenic, *16 iulie*
- ANTIPA DE LA CALAPODEȘTI**,
cuvios, *10 ianuarie*
- ANTIPA, Episcopul Pergamului,
mucenic, *11 aprilie*
- ANTON, cuvios, *7 iunie*
- ANTON, mucenic, *1 martie*
- ANTONIE CEL MARE, cuvios,
17 ianuarie
- ANTONIE DE LA IEZERU-VÂLCEA**,
cuvios, *23 noiembrie*
- ANTONIE, mucenic, din cei
45 prăznuiți la *10 iulie*
- ANTONIE, Patriarhul
Constantinopolului, *12 februarie*
- ANTONIN, dintre cei 7 tineri din Efes,
22 octombrie
- ANTONIN, mucenic, *8 august*
- ANTONINA, muceniță, *1 martie*
- ANTONINA, muceniță, *10 iunie*
- ANTUSA, cuvioasă, *12 aprilie*
- ANTUZA, cuvioasă, *27 iulie*
- ANTUZA, muceniță, *22 august*
- APELIE, Apostol din cei 70; în sobor,
4 ianuarie
- APELIE, Episcop în Iraclia, *31 octombrie*
- APELLI, Apostol din cei 70; în sobor,
4 ianuarie
- APFIA, Apostol, *22 noiembrie*.
- APFIA, muceniță, soția Sf. Ap. Filimon,
19 februarie
- APOLINARIE, mucenic, *23 iulie*
- APOLONIE, mucenic, *10 iulie*
- APOLONIE, mucenic, *14 decembrie*
- APOLOS, Apostol, din cei 70,
8 decembrie; în sobor, *4 ianuarie*
- ARCADIE, fiul cuvioșilor Xenofont și
Maria, *26 ianuarie*
- ARETA, mucenic, *24 octombrie*
- ARHIP, Apostol și mucenic, *19 februarie*;
împună cu Sf. Apostol Filimon, Onisim
și Apfia, la *22 noiembrie*
- ARIADNA, muceniță, *18 septembrie*
- ARISTARH, Apostol din cei 70,
27 aprilie; în sobor, la *4 ianuarie*
- ARISTARH, Apostol din cei 70,
15 aprilie; în sobor, la *4 ianuarie*
- ARISTARH, Episcop în Britania,
31 octombrie
- ARISTOCLE PREOTUL, *23 iunie*
- ARISTOV, Episcop în Britania,
31 octombrie
- ARISTOVUL, Apostol din cei 70, în
sobor la *4 ianuarie*
- ARSENIE CEL MARE, cuvios, *8 mai*
- ARSENIE DIN LATRO, cuvios,
13 decembrie
- ARSENIE, cuvios, *19 ianuarie*
- ARTEMIE DUXUL, mucenic,
20 octombrie
- ARTEMIE, Apostol din cei 70, în sobor
la *4 ianuarie*
- ARTEMON, cuvios, *24 martie*
- ARTEMON, cuvios, *9 noiembrie*
- ARTEMON, mucenic, *13 aprilie*
- ASINGRIT, Apostol din cei 70, *8 aprilie*;
în sobor la *4 ianuarie*
- ASTERIE, mucenic, *7 august*
- ASTION**, mucenic, împreună cu
Sf. Mucenic Epictet, *8 iulie*
- ATAL**, mucenic de la Niculișel, *4 iunie*
- ATANASIA, cuvioasă, *9 octombrie*
- ATANASIE AL ATONULUI, cuvios,
5 iulie
- ATANASIE CEL MARE, *18 ianuarie*;
Aducerea moaștelor, *2 mai*
- ATANASIE CITEȘUL, mucenic,
23 iunie

ATANASIE PERSUL, mucenic,
22 ianuarie
ATANASIE SINAITUL, cuvios,
21 aprilie
ATANASIE, cuvios, 22 februarie
ATANASIE, mucenic, din cei
40 pomeniți la 9 martie
ATIC, mucenic, 26 august
ATINOUGHEN, mucenic, 16 iulie
AUDACT, mucenic, 4 octombrie
AUGUSTIN, Fericit, 15 iunie
AUTONOM, mucenic, 12 septembrie
AUXENTIE, mare mucenic,
13 decembrie
AUXENȚIU, cuvios, 14 februarie
AVACUM, prooroc, 2 decembrie
AVDELA, cuvios, 17 aprilie
AVDEU, Episcop, 5 septembrie
AVDIE, prooroc, 19 noiembrie
AVERCHIE, Episcopul Ierapolei,
Făcătorul de minuni, 22 octombrie
AVERCHIE, mucenic, 26 mai
AVIV, mucenic, 15 noiembrie
AVRAAM, cuvios, 14 februarie
AVRAAMIE, cuvios, 29 octombrie
AVRAMIE, mucenic, 4 februarie
AVUDIM, mucenic, 16 iulie
AZARIA, unul dintre cei trei prieteni ai
Sfântului Prooroc Daniel, 17 decembrie

B

BARNABA, Apostol, 11 iunie
BARTOLOMEU, Apostol din cei 12,
11 iunie; Aducerea moaștelor, 25 august;
în sobor, la 30 iunie
BENEDICT, cuvios, 14 martie
BONIFATIE, mucenic, 19 decembrie
BRETANION, Episcop al Tomisului,
25 ianuarie

C

CALICHELADU, mucenic,
10 decembrie

CALINIC DE LA CERNICA, ierarh,
11 aprilie
CALINIC PATRIARHUL, cuvios,
23 august
CALINIC, mucenic, 14 decembrie
CALINIC, mucenic, 29 iulie
CALIOPI, muceniță, 8 mai
CALIOPIE, mucenic, 7 aprilie
CALIST, Patriarhul Constantinopolului,
20 iunie
CALISTENA; muceniță, fiica Sf.
Mucenic Avdact, 4 octombrie
CALISTRAT, mucenic, 27 septembrie
CAMASIE, mucenic de la Niculițel,
4 iunie
CANDID, mucenic, 21 ianuarie
CANDID, mucenic, din cei 40 pomeniți
la 9 martie
CAPITON, mucenic, 12 august
CAPITON, mucenic, 7 martie
CARP, Apostol, din cei 70, 26 mai; în
sobor, 4 ianuarie
CARP, mucenic, 13 octombrie
CASTOR, mucenic, 18 septembrie
CASTOR, mucenic, 9 noiembrie
CECILIA, muceniță, 22 noiembrie
CELESTIN PAPA, 8 aprilie
CELESTIN, mucenic, 25 mai
CEZAR, Apostol, din cei 70,
8 decembrie; în sobor, 4 ianuarie
CHELASIE, mucenic, 14 octombrie
CHESARIE DIACONUL, mucenic,
7 octombrie
CHIFA, Apostol, din cei 70, 8 decembrie;
în sobor, 4 ianuarie
CHIPRILA, cuvioasă, 4 iulie
CHIR, mucenic, împreună cu Sf.
Mucenic Ioan, 31 ianuarie; aflarea
moaștelor, 28 iunie
CHIRIAC SIHASTRUL, cuvios,
29 septembrie
CHIRIAC, mucenic, 15 iulie

CHIRIAC, mucenic, *2 mai*
 CHIRIACHI, muceniță, *19 mai*
 CHIRIACHI, muceniță, *7 iulie*
 CHRIENA, muceniță, *1 noiembrie*
 CHIRIL AL IERUSALIMULUI, ierarh,
18 martie
 CHIRIL DIACONUL, mucenic,
29 martie
 CHIRIL, Apostolul slavilor, *11 mai*
 CHIRIL, Arhiepiscop al Alexandriei,
9 iunie
 CHIRIL, mucenic, *9 iulie*
 CHIRIL, mucenic, din cei 40 pomeniți
 la *9 martie*
 CHIRIL, Patriarhul Alexandriei,
18 ianuarie
 CHIRION, mucenic, din cei
 40 pomeniți la *9 martie*
 CIPRIAN, cuvios mucenic, *5 iulie*
 CIPRIAN, mucenic, *17 august*
 CIPRIAN, mucenic, *2 octombrie*
 CIPRIAN, mucenic, din cei 6 mucenici
 pomeniți la *10 martie*
 CLAUDIE, mucenic, *3 iunie*
 CLAUDIE, mucenic, *5 aprilie*
 CLAUDIE, mucenic, din cei
 40 pomeniți la *9 martie*
CLAUDIU, mucenic, *9 noiembrie*
 CLEMENT, Episcopul Romei,
24 noiembrie
 CLEMENT, mucenic, *23 ianuarie*
 CLEONIC, mucenic, *3 martie*
 CLEOPA, Apostol din cei 70,
30 octombrie, în sobor la *4 ianuarie*
 CLIMENT, Apostol din cei 70, în sobor
 la *4 ianuarie*
 CODRAT, Apostol, *21 septembrie*
 CODRAT, din Nicomidia, mucenic,
7 mai
 CODRAT, mucenic, împreună cu
 Ciprian și Dionisie, *10 martie*

CONON GRĂDINARUL, mucenic,
5 martie
 CONON, din Isauria, mucenic, *5 martie*
CONSTANTIN BRÂNCOVEANU,
 voievod martir, împreună cu cei patru fii
 ai săi, Constantin, Ștefan, Radu, Matei și
 Sfetnicul Ianache, *16 august*
 CONSTANTIN, dintre cei 7 Tineri din
 Efes, *22 octombrie*
 CONSTANTIN, Împărat, *21 mai*
 COPRIE, cuvios, *24 septembrie*
 CORNELIE SUTAȘUL, mucenic,
13 septembrie
 COSMA, Episcopul maiumei,
12 octombrie
 COSMA, ierarh, *18 aprilie*
 COSMA, Sfântul Doctor fără de Arginți
 (din Asia), *1 noiembrie*
 COSMA, Sfântul Doctor fără de Arginți
 (din Roma), *1 iulie*
 CRESCENT, Apostol, *30 iulie*; în sobor,
 la *4 ianuarie*
 CRESCENT, mucenic, din cei
 6 pomeniți la *10 martie*
 CRISC, Apostol din cei 70; în sobor la
4 ianuarie
 CRONID, mucenic, *13 septembrie*
 CVINTILIAN, mucenic, *13 aprilie*

D

DADA, mucenic, *13 aprilie*
 DADA, mucenic, *28 aprilie*
 DALMAT, cuvios, *3 august*
 DAMASCHIN, cuvios, *13 noiembrie*
 DAMIAN, Sfântul Doctor fără de
 Arginți (din Asia), *1 noiembrie*
 DAMIAN, Sfântul Doctor fără de
 Arginți (din Roma), *1 iulie*
DANIIL SIHAȘTRUL, cuvios,
18 decembrie
 DANIIL STĂLPNICUL, *11 decembrie*

DANIIL, mucenic, din cei 45 prăznuiți
la 10 iulie

DANIIL, prooroc, 17 decembrie

DARIA, muceniță, 19 martie

DASIE, mucenic, 20 noiembrie

DAVID DIN TESALONIC, cuvios,
26 iunie

DIA, Făcătorul de minuni, cuvios,
19 iulie

DIMA, 10 aprilie

DIMITRIAN DIACONUL, mucenic,
23 iunie

DIMITRIE „IZVORĂTORUL DE
MIR“, marele mucenic, 26 octombrie

DIMITRIE CEL NOU, ale cărui moaște
se află la Catedrala Patriarhală din

București, cuvios, 27 octombrie

DIMITRIE, Mitropolitul Rostovului,
21 septembrie

DIMITRIE, mucenic, împreună cu Sf.
Mucenic Iulian, 9 august

DIODOR, 3 mai

DIODOR, mucenic, 5 aprilie

DIOMID, mucenic, 16 august

DIOMID, mucenic, 28 august

DIONISIE AREOPAGITUL, mucenic,
3 octombrie

DIONISIE, cuvios, 25 iunie

DIONISIE, dintre cei 7 tineri din Efes,
22 octombrie

DIONISIE, Episcopul Alexandriei,
3 octombrie

DIONISIE, mucenic, 18 mai

DIONISIE, mucenic, 3 iunie

DIONISIE, mucenic, al doilea mucenic
cu acest nume ce se pomenește la
15 martie

DIONISIE, mucenic, din cei 6 mucenic,
pomeneți la 10 martie

DIONISIE, mucenic, împreună cu Sf.

Agapie, 15 martie

DIOSCUR, mucenic, 11 mai

DOMETIAN, cuvios, 10 ianuarie

DOMETIAN, mucenic, din cei
40 pomeneți la 9 martie

DOMETIE PERSUL, cuvios mucenic,
7 august

DOMETIE, cuvios, 25 iunie

DOMETIE, mucenic, 16 octombrie

DOMNICA, cuvioasă, 8 ianuarie

DOMNINA, cuvioasă, 1 martie

DOMNINA, muceniță, 4 octombrie

DOMNOS, mucenic, din cei

40 pomeneți la 9 martie

DONAT DIACONUL, mucenic,
21 august

DONAT, 30 aprilie

DORIMEDONT, mucenic,
19 septembrie

DOROTEI, Episcopul Tirului, mucenic,
5 iunie

DOSITEI ASCULTĂTORUL, cuvios,
13 august

DOSOFTEI, Mitropolitul Moldovei,
13 decembrie

DROSIDA, fiica împăratului Traian,
22 martie

E

ECATERINA, muceniță, 25 noiembrie.

ECDIT, mucenic, din cei 40 pomeneți la
9 martie

EDESIE, mucenic, 2 aprilie

EFREM SIRUL, 28 ianuarie

EFREM, mucenic, 7 martie

EFTIMIE CEL MARE, cuvios,
20 ianuarie

EFTIMIE CEL NOU, cuvios,
15 octombrie

EFTIMIE, cuvios mucenic, 1 mai

EFTIMIE, episcopul Sardelor, mucenic,
26 decembrie

ELADIE, ierarh mucenic, 28 mai

ELEAZAR, mucenic, 1 august

- ELEFTERIE, Episcopul Iliricului, mucenic, *15 decembrie*
- ELEFTERIE, mucenic, împreună cu Rustic, *3 octombrie*
- ELENA, Împărăteasa, mama Sf. Împărat Constantin, *21 mai*
- ELENA, muceniță, *26 mai*
- ELICONIDA, muceniță, *28 mai*
- ELIODOR, mucenic, *20 august*
- ELISABETA, cuvioasă, *24 aprilie*
- ELISEI, prooroc, *14 iunie*
- ELPIDIE, mucenic, *7 martie*
- ELPIDIFOR, mucenic, *2 noiembrie*
- ELPIDIFOR, mucenic, *3 aprilie*
- ELPIS, muceniță, *17 septembrie*
- EMENIE, cuvios, *18 septembrie*
- EMILIAN DE LA DUROSTOR**, *18 iulie*
- EMILIAN MĂRTURISITORUL, cuvios, *8 ianuarie*
- EMILIAN MĂRTURISITORUL, Episcopul Cizicului, *8 august*
- EMILIAN, mucenic, *11 decembrie*
- ENATA, muceniță, *10 februarie*
- EPAFRODIT, Apostol, *8 decembrie*
- EPENETON, Apostol din cei 70, în sobor la *4 ianuarie*
- EPICTET**, mucenic, împreună cu Sf. Mucenic Astion, *8 iulie*
- EPIFANIE DE SALAMINA, Arhiepiscopul Ciprului, *12 mai*
- EPIHARIA, muceniță, *27 septembrie*
- EPIMAH, mucenic, *31 octombrie*
- EPISTIMIA, muceniță, *5 noiembrie*
- ERASM, cuvios, *18 iunie*
- ERAST, Apostol, din cei 70, *10 noiembrie*; în sobor, la *4 ianuarie*
- ERMAN, Apostol, din cei 70, *8 aprilie*, în sobor la *4 ianuarie*
- ERMEI, ierarh mucenic, *31 mai*
- ERMEU PREOTUL, *4 noiembrie*
- ERMIE, mucenic, *31 mai*
- ERMIL, Apostol, din cei 70, în sobor la *4 ianuarie*
- ERMIL**, mucenic, *13 ianuarie*
- ERMINIGHELD, *1 noiembrie*
- ERMIP, mucenic, *26 iulie*
- ERMOCRAT, mucenic, *26 iulie*
- ERMUGHEN, mucenic, *10 decembrie*
- ERMUGHEN, mucenic, *10 iulie*
- ERMOLAE, mucenic, *26 iulie*
- EROTIIDA, muceniță, *6 octombrie*
- ESPER, mucenic, *2 mai*
- ETERIE, mucenic, *7 martie*
- EUDOXIE, mucenic, *2 noiembrie*
- EUFIMIA, muceniță, *11 iulie*
- EUFIMIA, muceniță, *16 septembrie*
- EUFRASIA, muceniță, *19 ianuarie*
- EUFRASIE, ierarh, *17 iulie*
- EUFROSIN, cuvios, *11 septembrie*
- EUFROSIN, cuvios, *6 martie*
- EUFROSINA, cuvioasă, *25 septembrie*
- EUGENIA, muceniță, *24 decembrie*
- EUGRAF, mucenic, *10 decembrie*
- EUMENIE, Episcopul Gortinei, *18 septembrie*
- EUPRAXIA, cuvioasă, *25 iulie*
- EUPSIHIE DIN CEZAREEA, mucenic, *9 aprilie*
- EUSEBIA, muceniță, *6 iunie*
- EUSEBIE, mucenic, *31 noiembrie*
- EUSEBIU DIACONUL, mucenic, *19 octombrie*
- EUSEBIU, mucenic, *15 februarie*
- EUSEBIU, mucenic, *20 ianuarie*
- EUSTATIE, mucenic, împreună cu Teopista și fiii lor, *20 septembrie*
- EUSTRATIE, cuvios, *9 ianuarie*
- EUTALIA, muceniță, *27 august*
- EUTASIA, muceniță, *12 ianuarie*
- EUTIHIE, Arhiepiscopul Constantinopolului, *6 aprilie*
- EUTIHIE, ierarh mucenic, *24 august*
- EUTIHIE, mucenic și ierarh, *28 mai*

EUTIHIE, mucenic, din cei 40 pomeniți la 9 martie
 EUTROPIU, mucenic, împreună cu Cleonic și Vasilisc, 3 martie
 EUVULA, mama Sf. Mc. Pantelimon, 30 martie
 EVDOCHIA, cuvioasă muceniță, 4 august
 EVDOCHIA, muceniță, 1 martie
 EVDOCHIM, 31 iulie
 EVDOXIE, mucenic, 6 septembrie
 EVGHENIE, cuvios, 19 februarie
 EVGHENIE, mucenic, 13 decembrie
 EVGHENIE, mucenic, 21 ianuarie
 EVHENIE, mucenic și episcop al Chersonului, 7 martie
 EVLAMPİA, muceniță, 10 octombrie
 EVLAMPİE, mucenic, 10 octombrie
 EVNICHIE, mucenic, din cei 40 pomeniți la 9 martie
 EVOD, Apostol, din cei 70, 7 septembrie, în sobor la 4 ianuarie
 EVPLU, mucenic, 11 august
 EVSEVIE, mucenic, 22 iunie
 EVSIGNIE, episcop al Romei, mucenic, 5 august
 EVSIHIE, mucenic, 9 aprilie
 EVSTATIE, Patriarhul Antiohiei, 21 februarie
 EVSTRATIE, mucenic, 13 decembrie
 EVTIHIE, mucenic, 24 august
 EVTİHIE, Patriarhul Constantinopolului, 6 aprilie
 EXACUSTODIAN, dintre cei 7 tineri din Efes, 22 octombrie

F

FABIE, episcop al Romei, mucenic, 30 august
 FANURIE, mucenic, 27 august
 FAUST, cuvios, 3 august
 FAUST, mucenic, 16 iulie

FAUSTA, muceniță, 6 februarie
 FELICITAS, mucenic, 1 februarie
 FELIX PREOTUL, mucenic, 19 octombrie
 FEVRONIA, muceniță, 25 iunie
 FILARET MILOSTIVUL, cuvios, 1 decembrie
 FILIMON, Apostol, 22 noiembrie
 FILIMON, Episcopul Gazei, 19 februarie
 FILIMON, mucenic, 14 decembrie
 FILIP, Apostol, din cei 12, 14 noiembrie; în sobor, la 30 iunie
 FILIP, Apostol, unul din cei 7 diaconi, 11 octombrie
 FILIP, mucenic de la Niculițel, 4 iunie
 FILIP, Apostol, din cei 70, 11 octombrie; în sobor, la 4 ianuarie
 FILIPIA, muceniță, 21 aprilie
 FILIT, mucenic, 28 martie
 FILOCTIMON, mucenic, din cei 40 pomeniți la 9 martie
FILOFTEIA DE LA CURTEA DE ARGES, muceniță, 7 decembrie
 FILOLOG, Apostol din cei 70, în sobor la 4 ianuarie
 FILONILA, muceniță, 11 octombrie
 FILUMEN, mucenic, 29 noiembrie
 FIRM, mucenic, 1 iunie
 FIRMILIAN EPISCOPUL, 28 octombrie
 FLAVIAN, cuvios, 16 februarie
 FLAVIU, mucenic, din cei 40 pomeniți la 9 martie
 FLEGONT, Apostol din cei 7, 8 aprilie; în sobor, la 4 ianuarie
 FLOR, mucenic, 18 august
 FLOR, mucenic, 18 decembrie
 FLORENTIE, mucenic, 13 octombrie
 FOCA GRĂDINARUL, 22 septembrie
 FOCA, „Făcătorul de minuni“, 22 septembrie
 FOCA, mucenic, împreună cu Sf. Mucenic Iulian, 9 august

FOTIE PATRIARHUL, *6 februarie*
 FOTIE, mucenic, *12 august*
 FOTINI, muceniță, *26 februarie*
 FRUMENTIE, Episcopul Indiei,
30 noiembrie
 FURTUNAT, Apostol, din cei 70, în
 sobor la *4 ianuarie*

G

GAIAN, mucenic, *5 mai*
 GAIANI, muceniță, *30 septembrie*
 GAIE, mucenic, *5 mai*
 GAIUS, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie
 GALACTION, mucenic împreună cu Sf.
 Mucenici Zenon și Zina, *22 iunie*
 GALACTION, mucenic, *5 noiembrie*
 GAVRIIL, Arhanghelul, *8 noiembrie*;
 soborul Arhanghelului la *26 martie*
 GAVRIIL, mucenic, *2 februarie*
GHELASIE DE LA RĂMEȚ, ierarh,
30 iunie
 GHELASIE, mucenic, *6 iunie*
GHEORGHE DE LA CERNICA,
 cuvios, *3 decembrie*
 GHEORGHE DE LA MALEON,
 cuvios, *4 aprilie*
 GHEORGHE HOZEVITUL, cuvios,
8 ianuarie
 GHEORGHE PURTĂTORUL DE
 BIRUINȚĂ, marele mucenic, *23 aprilie*
 GHEORGHE, Episcopul Melitinei,
7 aprilie
 GHEORGHE, ierarh, *19 aprilie*
 GHERASIM CEL NOU, cuvios,
20 octombrie
 GHERASIM DE LA IORDAN, cuvios,
4 martie
GHERMAN DIN DOBROGEA,
 cuvios, *29 februarie* (în anii nebisecți, la
28 februarie).

GHERMAN, Patriarh al
 Constantinopolului, *12 mai*
 GHERVASIE, mucenic, *14 octombrie*
 GLAFIRA, cuvioasă, *26 aprilie*
 GLICHERIA, muceniță, *13 mai*
 GLICHERIA, muceniță, *23 octombrie*
 GOLINDUH, muceniță, *13 iulie*
 GORDIE, mucenic, *3 ianuarie*
 GORGONIA, cuvioasă, *23 februarie*
 GRICHENTIE, cuvios, *19 decembrie*
GRIGORIE DASCĂLU, Mitropolitul
 Țării Românești, *22 iunie*
 GRIGORIE DE NAZIANZ, tatăl
 Sfântului Grigorie Teologul, *1 ianuarie*
GRIGORIE DECAPOLITUL, cuvios,
20 noiembrie
 GRIGORIE DIALOGUL, *12 martie*
 GRIGORIE LUMINĂTORUL
 ARMENIEI, mucenic, *30 septembrie*
 GRIGORIE PALAMA, ierarh,
14 noiembrie
 GRIGORIE TAUMATURGUL,
 Episcopul Neocezareii, *17 noiembrie*
 GRIGORIE TEOLOGUL, *25 ianuarie*;
 împreună cu Sfinții Ierarhi Vasile cel
 Mare și Ioan Gură de Aur, la *30 ianuarie*
 GRIGORIE, Arhiepiscopul Alexandriei,
5 noiembrie
 GRIGORIE, Episcopul Acragandelor,
23 noiembrie
 GRIGORIE, Episcopul Nyssei, fratele Sf.
 Vasile cel Mare, *10 ianuarie*
 GRIGORIE, mucenic, din cei
 40 pomeniți la *9 martie*
 GUDELIA, muceniță, *29 septembrie*
 GURIE, mucenic, *15 noiembrie*

H

HARALAMBIE, ierarh mucenic,
10 februarie
 HARALAMBIE, mucenic, *31 mai*
 HARITINA, muceniță, *5 octombrie*

HARITON MĂRTURISITORUL,
cuvios, 28 septembrie

HARITON, mucenic, 1 iunie

HERMES, mucenic, 31 decembrie

HIONIA, muceniță, 16 aprilie

HIRA, muceniță, 26 septembrie

HRISANT, mucenic, 19 martie

HRISOGON, mucenic, 23 decembrie

HRISTEA, mucenic, 12 februarie

HRISTINA, muceniță, 18 mai

HRISTINA, muceniță, 24 iulie

HRISTOFOR, mucenic, 9 mai

HUDION, mucenic, din cei 40 pomeniți
la 9 martie

I

IACHINT, mucenic, 18 iulie

IACHINT, mucenic, 3 iulie

IACOB DIN NISIBE, cuvios,
13 ianuarie

IACOB MĂRTURISITORUL,
21 martie

IACOB PERSUL, mucenic, 27 noiembrie

IACOB, cuvios, 28 ianuarie

IACOB, episcop și mucenic, 31 octombrie

IACOV AL LUI ALFEU, Apostol din cei
12, 9 octombrie; în sobor, 30 iunie

IACOV AL LUI ZEVEDEU, Apostol
din ceata celor 12, 30 aprilie; în sobor, la
30 iunie

IACOV, Apostol, fratele Domnului,
23 octombrie

IAMVLIH, dintre cei 7 tineri din Efes,
22 octombrie

IANACHE SFETNICUL, mucenic,
împună cu Sf. Constantin
Brâncoveanu, 16 august

IANUARIE, mucenic, 21 aprilie

IASON, Apostol, din cei 70, 28 aprilie;
în sobor, 4 ianuarie

IERACLIE, mucenic, 22 octombrie

IEREMIA PROOROCUL, 1 mai

IERONIM, cuvios, 15 iunie

IEROTEI, Episcopul Atenei, 4 octombrie

IEZECHIEL, prooroc, 21 iulie

IGNATIE EGUMENUL, cuvios,
27 septembrie

IGNATIE PATRIARHUL, 23 octombrie

IGNATIE TEOFORUL, Episcopul
Antiohiei, ierarh mucenic, 20 decembrie;
Aducerea moaștelor, 29 ianuarie

IGNATIE, cuvios mucenic, 1 mai

IGNATIE, Patriarhul Constantinopolului,
23 octombrie

ILARIA, muceniță, 19 martie

ILARIE, mucenic, 12 iulie

ILARION CEL MARE, cuvios,
21 octombrie

ILARION CEL NOU, cuvios, 6 iunie

ILARION, cuvios, 28 martie

ILARION, cuvios, 6 mai

ILIAN, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie

ILIE IOREST DE LA ALBA-IULIA,
ierarh mărturisitor, 24 aprilie

ILIE TEZVITEANUL, prooroc, 20 iulie
ILIE, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie

ILIODOR, mucenic, 20 august

INOCHENTIE, mucenic, 17 iunie

IOACHIM, tatăl Sfintei Fecioare Maria,
împună cu soția sa, Ana, 9 septembrie

IOAD, prooroc, 30 martie

IOAN BOTEZĂTORUL, 7 ianuarie;

Zămisirea Sfântului, 23 septembrie;

Nașterea Sfântului, 24 iunie; Tăierea

Capului Sfântului, 29 august; Aflarea

Capului Sfântului, 24 februarie și 25 mai

IOAN CASIAN ROMANUL, cuvios,
28 februarie

IOAN CEL MILOSTIV, Patriarhul

Constantinopolului, 30 august

IOAN CEL NOU DE LA SUCEAVA,mucenic, *2 iunie*; Aducerea moaștelor,*24 iunie***IOAN COLIBAȘUL,** cuvios, *15 ianuarie***IOAN DAMASCHIN,** cuvios,*4 decembrie***IOAN DE LA PRISLOP,** cuvios,*13 septembrie***IOAN DIN CAPADOCIA,** Patriarh alConstantinopolului, *30 august***IOAN DIN GALEȘ,** preotulmărturisitor, *21 octombrie***IOAN DIN KONITSA,** mucenic,*23 septembrie***IOAN GURĂ DE AUR,** ierarh,*13 noiembrie*; Aducerea moaștelorSfântului, *27 ianuarie*; împreună cu

Sfinții Ierarhi Vasile cel Mare și Grigorie

Teologul, la *30 ianuarie***IOAN IACOB DE LA NEAMȚ,** cuvios,*5 august***IOAN MILOSTIVUL,** ArhiepiscopulAlexandriei, *12 noiembrie***IOAN POSTITORUL,** PatriarhulConstantinopolului, *2 septembrie***IOAN PUSTNICUL,** cuvios, *21 iulie***IOAN RUSUL,** cuvios mărturisitor,făcător de minuni, *27 mai***IOAN SCĂRARUL,** cuvios, *30 martie***IOAN SIHASTRUL,** numit și „Tăcutul“,*3 decembrie***IOAN VALAHUL,** mucenic, *12 mai***IOAN,** Apostol și Evanghelist, *8 mai*;în sobor, *30 iunie*; adormirea Sfântului,*26 septembrie***IOAN,** Arhiepiscopul Antiohiei,*18 aprilie***IOAN,** cel de la Peștera Veche, *19 aprilie***IOAN,** cuvios, ucenicul Sf. GrigorieDecapolitul, *18 aprilie***IOAN,** Episcopul Gotiei, *26 iunie***IOAN,** fiul cuvioșilor Xenofont și Maria,*26 ianuarie***IOAN,** mucenic, împreună cu Sf.Mucenic Chir, *31 ianuarie*; aflareamoaștelor, *28 iunie***IOAN,** mucenicul doctor, *31 ianuarie***IOANA,** mironosiță, *27 iunie***IOANICHIE CEL MARE,** cuvios,*4 noiembrie***IOIL,** prooroc, *19 octombrie***ION,** mucenic, din cei 40 pomeniți la*9 martie***IONA,** proorocul, *21 septembrie***IORDAN,** mucenic, *2 februarie***IOSIF CEL NOU DE LA PARTOȘ,**ierarh, *15 septembrie***IOSIF DIN ARIMATEEA,** *31 iulie***IOSIF MĂRTURISITORUL DIN****MARAMUREȘ,** ierarh, *24 aprilie***IOSIF PATRIARHUL,** *30 octombrie***IOSIF PREOTUL,** mucenic, *3 noiembrie***IOSIF,** Arhiepiscopul Tesalonicului,*15 iulie***IOSIF,** cuviosul întocmitor de cântări,*4 aprilie***IOV,** dreptul, *6 mai***IPATIE,** din Cilicia, mucenic,*3 noiembrie***IPATIE,** mucenic și episcopul Gangrei,*31 martie***IPATIE,** mucenic, *3 iunie***IPATIE,** mucenic, împreună cu Leontie,*18 iunie***IPATIE,** mucenic, împreună cu Sf. Mc.Alexandru, *25 februarie***IPOLIT,** mucenic și Episcop al Romei,*30 ianuarie***IPOLIT,** mucenic, *10 august***IRACLIE,** mucenic, *14 iulie***IRACLIE,** mucenic, din cei 40 pomenițila *9 martie***IRAIDA,** muceniță, *5 martie*

IRINA, muceniță, 5 mai
 IRINA, muceniță, împreună cu Agapia, 16 aprilie
 IRINARH, mucenic, 28 noiembrie
 IRINEU (LIMNEU), cuvios, 22 februarie
 IRINEU DE SIRMIIUM, ierarh, 6 aprilie
 IRINEU, ierarh mucenic, 23 octombrie
 IRINEU, mucenic, 22 august
 IRODION, Apostol, din cei 70, 8 aprilie; în sobor, 4 ianuarie
 ISAAC, mucenic, 22 septembrie
 ISAACHIE MĂRTURISITORUL, cuvios, 30 mai
 ISAACHIE, cuvios, 3 august
 ISAACHIE, mucenic, 16 mai
 ISAIA PROOROCUL, 9 mai
 ISAVRU, mucenic, 17 iunie
 ISICHIE, mucenic, din cei 40 pomeniți la 9 martie
 ISIDOR DIN HIOS, mucenic, 14 mai
 ISIDOR PELUSIOTUL, cuvios, 4 februarie
 ISIDORA, cuvioasă, 1 mai
 ISIHIE MĂRTURISITORUL, cuvios, 10 mai
 ISIHIE, mucenic, 15 iunie
 ISMAIL, mucenic, 17 iunie
 IUDA APOSTOLUL, 26 mai; în sobor la 30 iunie
 IUDA APOSTOLUL, Fratele Domnului, 19 iunie, în sobor, 30 iunie
 IULIA FECIOARA, muceniță, 16 iulie
 IULIAN DIN GALATIA, mucenic, 12 septembrie
 IULIAN DIN TARS, mucenic, 21 iunie
 IULIAN PREOTUL, mucenic, 7 octombrie
 IULIAN, cuvios, 18 octombrie
 IULIAN, mucenic, 6 februarie

IULIAN, mucenic, împreună cu Marchian, 9 august
 IULIANA, muceniță, cea din cetatea Nicomidia, 21 decembrie
 IULIANA, muceniță, cea din cetatea Rosana, 1 noiembrie
 IULIANA, muceniță, sora Sf. Mc. Pavel, 4 martie
 IULITA, muceniță, 30 iulie
 IULITA, muceniță, 15 iulie
 IULIU VETERANUL, mucenic, 27 mai
 IUNIA, 17 mai
 IUST, mucenic, 14 iulie
 IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, mucenic, 1 iunie
 IUSTIN, Împăratul, 15 noiembrie
 IUSTIN, mucenic, 1 iulie
 IUSTINA, muceniță, 2 octombrie
 IUVENALIE PATRIARHUL, 2 iulie

J

JUST, Apostol, din cei 70, în sobor, 4 ianuarie
 JUSTINIAN, Binecredinciosul împărat, 2 august

L

LALU, mucenic, 11 martie
 LAMPADIE, cuvios, 5 iulie
 LAVRENTIE, Arhidiaconul, mucenic, 10 august
 LAVRENTIE, cuvios, 10 mai
 LAVRU, mucenic, 18 august
 LAZĂR ZUGRAVUL, cuvios, 17 noiembrie
 LAZĂR, cuvios, 7 noiembrie
 LEON DIN MANDRA, cuvios, 11 iulie
 LEON EPISCOPUL, cuvios, 20 februarie
 LEON, mucenic, 18 august
 LEON, Papă al Romei, 18 februarie
 LEONID, mucenic, 5 iunie
 LEONID, mucenic, 8 august

LEONTIE DE LA RĂDĂUȚI, ierarh,

1 iulie

LEONTIE, mucenic, *16 octombrie*

LEONTIE, mucenic, *18 iunie*

LEONTIE, mucenic, din cei

40 pomeniți la *9 martie*

LEONTIE, mucenic, din cei 45 prăznuiți

la *10 iulie*

LEONTIE, mucenic, împreună cu

Cronid, *13 septembrie*

LEONTIE, mucenic, împreună cu Sf.

Mucenic Iulian, *9 august*

LEVCHIE, mucenic, *14 decembrie*

LIDIA, muceniță, *27 martie*

LIN, Apostol, din cei 70, în sobor,

4 ianuarie

LISIMAH, mucenic, din cei 40 pomeniți

la *9 martie*

LONGHIN SUTAȘUL, mucenic,

16 octombrie

LUCA CEL NOU STĂLPNICUL,

7 decembrie

LUCA, Apostol și Evanghelist,

18 octombrie

LUCA, cuvios, *6 noiembrie*

LUCA, cuvios, *7 februarie*

LUCA, mucenic, *24 martie*

LUCHIAN, mucenic, *15 octombrie*

LUCHILIAN, mucenic, ucenic al Sf.

Apostol Petru, *3 iunie*

LUCHIS, Apostol din cei 70, în sobor,

4 ianuarie

LUCIA FECIOARA, muceniță,

13 decembrie

LUCIA FECIOARA, muceniță, *6 iulie*

LUCIAN, mucenic, *13 septembrie*

LUP, mucenic, *23 august*

M

MACABEI, cei 7 frați mucenici, *1 august*

MACARIE EGIPTEANUL, cuvios,

19 ianuarie

MACARIE MĂRTURISITORUL,

cuvios, *1 aprilie*

MACARIE, cuvios, *19 februarie*; vezi și la

20 octombrie

MACARIE, mucenic, *6 septembrie*

MACEDONIE, mucenic, *12 septembrie*

MACRINA, cuvioasă, *19 iulie*

MAIOR, mucenic, *15 februarie*

MAL, cuvios, *16 octombrie*

MALEAHI, prooroc, *3 ianuarie*

MAMANT, cuvios, *6 mai*

MAMANT, mucenic, *2 septembrie*

MAMANT, mucenic, *29 iulie*

MANUIL, mucenic, *17 iunie*

MARCEL, cuvios, *1 martie*

MARCEL, cuvios, *28 iulie*

MARCEL, cuvios, *29 decembrie*

MARCEL, ierarh mucenic, *9 februarie*

MARCEL, mucenic, *22 mai*

MARCELIA, cuvioasă muceniță, *22 iulie*

MARCHEL, Episcopul Apamiei,

14 august

MARCHIAN, mucenic, *25 octombrie*

MARCHIAN, mucenic, *5 iunie*

MARCHIAN, mucenic, împreună cu

Iulian, *9 august*

MARCIAN PREOTUL, cuvios,

10 ianuarie

MARCIAN, *11 iulie*

MARCIAN, împreună cu Sf. Mucenic

NICANDRU, *8 iunie*

MARCIANA, împărăteasă, *27 ianuarie*

MARCIANA, muceniță, *24 mai*

MARCO, Apostol din cei 70, în sobor,

4 ianuarie

MARCU EPISCOPUL, *29 martie*

MARCU POSTITORUL, cuvios, *20 mai*

MARCU, Apostol din cei 70,

27 septembrie; în sobor, la *4 ianuarie*

MARCU, Apostol și Evanghelist,

25 aprilie

MARCU, cuvios, *19 ianuarie*

- MARCU, mucenic și ierarh, *16 iunie*
MARDARIE, mucenic, *13 decembrie*
MARIA EGIPTEANCA, cuvioasă
1 aprilie
MARIA LUI CLEOPA, *23 mai*
MARIA MAGDALENA, *22 iulie*
MARIA, cuvioasă, *26 ianuarie*
MARIA, muceniță, *8 februarie*
MARIA, muceniță, *9 iunie*
MARIA, Sfânta Fecioară și maica
Domnului: Nașterea maicii Domnului,
8 septembrie; Intrarea în Biserică:
21 noiembrie; Buna Vestire: *25 martie*
Adormirea: *15 august*; Soborul:
26 decembrie; Așezarea veșmântului:
2 iulie; Așezarea brâului în raclă:
31 august; Acoperământul: *1 octombrie*
MARIAMNA, cuvioasă, *17 februarie*
MARIAMNI, muceniță, *9 iunie*
MARIN CEL BĂTRÂN, mucenic,
18 octombrie
MARIN OSTAȘUL, mucenic, *7 august*
MARIN, mucenic, *16 decembrie*
MARIN, mucenic, *17 martie*
MARINA, muceniță, *17 iulie*
MARON, cuvios, *14 februarie*
MARTA, cuvioasă, *1 septembrie*
MARTA, cuvioasă, *4 iulie*
MARTA, muceniță, *8 februarie*
MARTA, muceniță, *9 iunie*
MARTIAN, dintre cei 7 tineri din Efes,
22 octombrie
MARTIN, mucenic, *18 octombrie*
MARTIN, mucenic, *22 septembrie*
MARTIN, Papa Romei, *14 aprilie*
MARTINIAN, cuvios, *13 februarie*
MARTIRIE, mucenic, *25 octombrie*
MATEI, Apostol și Evanghelist,
16 noiembrie; în sobor, *30 iunie*
MATIA, Apostol, *9 august*, în sobor,
30 iunie
MATROANA, cuvioasă, *20 octombrie*
MATROANA, muceniță, *27 martie*
MATRONA, cuvioasă, *9 noiembrie*
MAVRA, muceniță, *3 mai*
MAVRICHIE, cuvios, din cei
45 prăznuiți la *10 iulie*
MAXIM MĂRTURISITORUL,
21 ianuarie; Aducerea moaștelor:
13 august
MAXIM, mucenic, *10 aprilie*
MAXIM, mucenic, *6 februarie*
MAXIMA, muceniță, soția preotului
mucenic Montanus, *26 martie*
MELANIA ROMANA, cuvioasă,
31 decembrie
MELANIA, cuvioasă, *8 iunie*
MELETIE, Arhiepiscopul Antiohiei celei
Mari, *12 februarie*
MELETINA, muceniță, *16 septembrie*
MELITON, mucenic, din cei
40 pomeniți la *9 martie*
MEMELTA, muceniță, *5 octombrie*
MEMNON MĂRTURISITORUL,
cuvios, *29 aprilie*
MEMNON, cuvios, *19 mai*
MERCURIE, mare mucenic,
25 noiembrie
METODIE, Apostolul slavilor, *11 mai*
METODIE, Episcopul Patarelor,
mucenic, *20 iunie*
METODIE, Patriarhul
Constantinopolului, *14 iunie*
MIHAIL MĂRTURISITORUL, cuvios,
23 mai
MIHAIL, Arhanghelul, *8 noiembrie*, vezi
și *6 septembrie*
MIHAIL-MALEINUL, cuvios, *12 iulie*
MIHEA, prooroc, *14 august*
MIL, mucenic, *10 decembrie*
MINA, mucenic, *10 decembrie*
MINA, mucenic, *11 noiembrie*
MINODORA, muceniță, *10 septembrie*
MIRON PREOTUL, mucenic, *17 august*

MIRON, Episcopul Cretei, *8 august*
 MIRON, mucenic, *17 august*
 MIROPA, muceniță, *2 decembrie*
 MISAIL, unul dintre cei trei prieteni ai Sfântului Prooroc Daniel, *17 decembrie*
 MITRODORA, muceniță, *10 septembrie*
 MITROFAN, Patriarhul Constantinopolului, *4 iunie*
 MOCHIE, mucenic, *11 mai*
 MODEST, cuvios, *18 decembrie*
 MOISE ETIOPIANUL, cuvios, *28 august*
MOISE MĂCINIC DIN SIBIEL, preot mărturisitor, *21 octombrie*
 MOISE PROOROCUL, *4 septembrie*
MONTANUS PREOTUL, mucenic, împreună cu soția sa, Maxima, *26 martie*

N

NARCIS, Apostol, din cei 70, în sobor, *4 ianuarie*
 NARCIS, Episcop în Atena, *31 octombrie*
 NARCIS, Patriarhul Constantinopolului, mucenic, *7 august*
 NATALIA, muceniță, împreună cu soțul ei, Adrian, *26 august*
 NATALIE, mucenic, *30 mai*
 NATANAIL, Apostol din cei 12, *22 aprilie*, în sobor, la *30 iunie*
 NATANAIL, cuvios, *27 noiembrie*
 NAUM, cuvios, *23 decembrie*
 NAUM, prooroc, *1 decembrie*
 NAZARIE, mucenic, *14 octombrie*
 NECTARIE TAUMATURGUL, ierarh, *9 noiembrie*
 NECTARIE, cuvios, *17 mai*
 NECTARIE, cuvios, *5 decembrie*
 NEOFIT, mucenic, *21 ianuarie*
 NEOFIT, mucenic, *5 mai*
 NEONILA, muceniță, *28 octombrie*
 NESTOR, mare mucenic, *27 octombrie*

NESTOR, mucenic, *1 martie*
 NICANDRU EPISCOPUL, mucenic, *4 noiembrie*
 NICANDRU, împreună cu Sf. Mucenic Marcian, *8 iunie*
 NICANDRU, mucenic, *5 iunie*
 NICANOR, Apostol, *28 iulie*
NICETA DE REMESIANA, *24 iunie*
 NICHIFOR, mucenic, *5 aprilie*
 NICHIFOR, mucenic, *9 februarie*
 NICHIFOR, Patriarhul Constantinopolului, *2 iunie*; Aducerea moaștelor: *13 martie*
 NICHITA GOTUL, mucenic, *15 septembrie*
 NICHITA MĂRTURISITORUL, cuvios, *28 mai*
 NICHITA MĂRTURISITORUL, cuvios, *3 aprilie*
 NICHITA ROMANUL, marele mucenic, *15 septembrie*
 NICODIM CEL SFINȚIT, DE LA TISMANA, *26 septembrie*
NICODIM DE LA TISMANA, cuvios, *26 decembrie*
 NICOLAE PANTOPOLITUL, mucenic, *23 septembrie*
 NICOLAE, Arhiepiscopul Mirei Lichiei, *6 decembrie*; Aducerea moaștelor la Bari, *9 mai*
 NICOLAE, mucenic, din cei 40 pomeniți la *9 martie*
 NICON, cuvios, *26 noiembrie*
 NICON, mucenic, *23 martie*
NICOSTRAT, mucenic, *9 noiembrie*
 NIFON, Patriarhul Constantinopolului, *11 august*
 NIL PUSTNICUL, cuvios, *12 noiembrie*
 NIMFODORA, muceniță, *10 septembrie*
 NONA, cuvioasă, *5 august*

O

OLGA, împărăteasa Rusiei, *11 iulie*
 OLIMP, Apostol din cei 70,
10 noiembrie, în sobor la *4 ianuarie*
 OLIMPIADA, cuvioasa, *25 iulie*
 OLIMPIE, Apostol, din cei 70, în sobor
 la *4 ianuarie*
 OLIVIAN, mucenic, *29 mai*
 ONISIFOR, Apostol, *8 decembrie*
 ONISIFOR, Episcop, *7 septembrie*
ONISIFOR, mucenic, *9 noiembrie*
 ONISIM, Apostol, *15 februarie*;
 împreună cu Sf. Apostol Filimon,
22 noiembrie
 ONUFRIE CEL MARE, cuvios, *12 iunie*
ONUFRIE DE LA VORONA, cuvios,
9 septembrie
 ONUFRIE, cuvios, *27 noiembrie*
OPREA, mucenic, *21 octombrie*
 OR, mucenic, *22 august*
 ORENTIE, mucenic, *25 iunie*
 OREST, Apostol din cei 70,
10 noiembrie, în sobor la *4 ianuarie*
 OREST, mucenic, *13 decembrie*
 OSEEA, prooroc, *17 octombrie*
 OSIE, episcopul Cordobei, mucenic,
28 august

P

PAFNUTIE, Episcop al Tebaidei,
25 septembrie
 PAFNUTIE, mucenic și ierarh, *19 aprilie*
 PAHOMIE CEL MARE, cuvios, *15 mai*
 PAHOMIE, cuvios, *6 mai*
 PAISIE CEL MARE, *19 iunie*
PAISIE DE LA NEAMȚ, cuvios,
15 noiembrie
 PALADIE, cuvios, *28 ianuarie*
 PAMFIL, mucenic, *12 august*
 PAMFIL, mucenic, *16 februarie*
 PANGRATIE, mucenic și episcop,
9 februarie

PANGRATIE, mucenic, *9 iulie*
 PANTELEMON, mucenic, *27 iulie*
 PAPA, mucenic, *16 martie*
 PAPIA, mucenic, *28 iunie*
 PAPIL, mucenic, *13 octombrie*
 PARAMON, mucenic, *29 noiembrie*
 PARASCHEVA DE LA IAȘI, cuvioasă,
14 octombrie
 PARASCHEVI, muceniță, *26 iulie*
 PARMENA, Apostol și Diacon din cei 7,
28 iulie
 PARTENIE, cuvios, *7 februarie*
 PASICRAT, mucenic, *24 aprilie*
 PATAPIE, cuvios, *8 decembrie*
 PATRICHE, Episcopul Prusei, mucenic,
19 mai
 PATRICIU, mucenic, dintre cuvioșii
 Părinți uciși în Mănăstirea Sf. Sava și
 pomeniți la *20 martie*
 PAUL, mucenic, *3 iunie*
 PAULA FECIOARA, muceniță, *3 iunie*
 PAVEL CEL NOU, Patriarhul
 Constantinopolului, *30 august*
 PAVEL DIN IAMINA, mucenic,
16 februarie
 PAVEL DIN LATRO, cuvios,
15 decembrie
 PAVEL MĂRTURISITORUL,
 Arhiepiscopul Constantinopolului,
6 noiembrie
 PAVEL TEBEUL, schivnic, *15 ianuarie*
 PAVEL XIROPOTAMITEANUL,
 cuvios, *28 iulie*
 PAVEL, Apostolul Neamurilor, *29 iunie*
 PAVEL, cuvios, *23 decembrie*
 PAVEL, mucenic, *18 iulie*
 PAVEL, mucenic, din cei 6 pomeniți la
10 martie
 PAVEL, mucenic, împreună cu Iuliana,
 sora lui, *4 martie*
 PELAGHIA, cuvioasă, *8 octombrie*
 PELAGHIA, muceniță, *4 mai*

PERPETUA, muceniță, *1 februarie*
 PETRONIA, muceniță, *29 septembrie*
 PETROVAN, Apostol, din cei 70, în
 sobor, *4 ianuarie*
 PETRU ATONITUL, cuvios, *12 iunie*
 PETRU AVSELAMUL, mucenic,
14 octombrie
 PETRU DIN CAPITOLIU, mucenic,
4 octombrie
 PETRU DIN VLAHERNE, mucenic,
16 mai
PETRU MOVILĂ, Mitropolitul,
 Kievului, *22 decembrie*.
 PETRU, Apostol, *29 iunie*; Închinarea
 lanțului său: *16 ianuarie*
 PETRU, Episcopul Alexandriei,
24 noiembrie
 PETRU, mucenic, *18 mai*
 PETRU, mucenic, împreună cu Sf.
 Mucenic Iulian, *9 august*
 PEVSIP, mucenic, *16 ianuarie*
 PIGASIE, mucenic, *2 noiembrie*
 PIMEN, cuvios, *27 august*
 PIMEN, mucenic, *28 septembrie*
 PINUFRIE, cuvios, *27 noiembrie*
 PISTIS, muceniță, *17 septembrie*
 PLATON, cuvios, *4 aprilie*
 PLATON, mare mucenic, *18 noiembrie*
 PLATONIDA, cuvioasă, *6 aprilie*
 PLISIE, mucenic, din cei 7 mucenici
 pomeniți împreună cu Agapie la
15 martie
 POLICARP AL SMIRNEI, ierarh
 mucenic, *23 februarie*
 POLIEN, mucenic, *17 august*
 POLIEUCT, mucenic, *9 ianuarie*
 POLIHRONIE, mucenic, *7 octombrie*
 POLIXENIA, cuvioasă, *23 septembrie*
 POMPIE, mucenic, *10 aprilie*
 PORFIRIE, Arhiepiscopul Gazei,
26 februarie
 PORFIRIE, mucenic, *9 noiembrie*

PORFIRIU, mucenic, din cei
 12 prăznuți la *16 februarie*
 POTAMIA, muceniță, *7 august*
 PRISC, mucenic, din cei 40 pomeniți la
9 martie
 PRISCILA, muceniță, împreună cu soțul
 său, Acvila, *13 februarie*
 PROCLU, ierarh, *20 noiembrie*
 PROCLU, mucenic, *12 iulie*
 PROCOPIE DECAPOLITUL, cuvios,
27 februarie
 PROCOPIE, marele mucenic, *8 iulie*
 PROCOPIE, mucenic, *25 iunie*
 PROHOR, Apostol, *28 iulie*
 PROTASIE, mucenic, *14 octombrie*
 PROTERIE, Patriarhul Alexandriei,
28 februarie
 PROV, mucenic, *12 octombrie*
 PROV, mucenic, împreună cu Sf.
 Mucenic Andrei, *9 iulie*
 PUBLIE, cuvios, *25 ianuarie*
 PUD, Apostol din cei 70, *15 aprilie*, în
 sobor, *4 ianuarie*
 PULHERIA, cuvioasă, *18 februarie*

Q

QUART, Apostol, din cei 70,
10 noiembrie, în sobor, la *4 ianuarie*

R

RAIDA FECIOARA, muceniță,
23 septembrie
 RIPSIMIA, muceniță, *30 septembrie*
 RODION, Apostol din cei 70,
10 noiembrie, în sobor, la *4 ianuarie*
 RODOPIAN, mucenic, *3 mai*
 ROMAN MELODUL, cuvios,
1 octombrie
 ROMAN, mucenic, *16 martie*
 ROMAN, mucenic, *18 noiembrie*
 ROMIL, mucenic, *6 septembrie*
 ROMIL, mucenic, din cei 7 pomeniți
 împreună cu Sf. Agapie, *15 martie*

ROMUL PREOTUL, mucenic,

21 august

RUF, Apostol, din cei 70, *8 aprilie*

RUSTIC, mucenic, *3 octombrie*

S

SABIN EGIPTEANUL, mucenic,

16 martie

SACHERDON, mucenic, din cei

40 pomeniți la *9 martie*

SALOMEEA, mironosiță, *3 august*

SALOMONI, maica celor 7 Sfinți

Mucenici Macabei, *1 august*

SAMONA, mucenic, *15 noiembrie*

SAMSON, Primitorul de străini, cuvios,

27 iunie

SAMUIL, prooroc, *20 august*

SARA, cuvioasă, *13 iulie*

SAVA BRANCOVICI DE LA

ALBA-IULIA, ierarh, *24 aprilie*

SAVA CEL SFINȚIT, cuvios, *5 decembrie*

SAVA DE LA BUZĂU, mucenic,

12 aprilie

SAVA STRATILAT, mucenic, *24 aprilie*

SAVATIE, mucenic, *19 septembrie*

SAVEL, mucenic, *17 iunie*

SAVIN, mucenic, *15 octombrie*

SEBASTIAN, mucenic, *18 decembrie*

SEBASTIANA, muceniță, *7 iunie*

SELEUCUS, mucenic, din cei

12 prăznuiți la *16 februarie*

SEMPRONIAN, mucenic, *9 noiembrie*

SERAFIM DE SAROV, cuvios,

2 ianuarie

SERAPION, cel ce s-a vândut rob,

21 martie

SERAPION, mucenic, *13 septembrie*

SERAPION, mucenic, *24 mai*

SERAPION, mucenic, *5 aprilie*

SERGHIE DE LA RADONEJ, cuvios,

25 septembrie

SERGHIE MĂRTURISITORUL,

cuvios, *13 mai*

SERGHIE, dintre cuvioșii Părinți uciși

în Mănăstirea Sf. Sava și pomeniți la

20 martie

SERGHIE, marele mucenic, *7 octombrie*

SERGHIE, mucenic, *2 ianuarie*

SERGHIE, mucenic, *7 octombrie*

SEVASTIANA, muceniță, *24 octombrie*

SEVER, mucenic, *20 august*

SEVERIAN, mucenic, *9 septembrie*

SEVERIAN, mucenic, din cei

40 pomeniți la *9 martie*

SILA, Apostol, *30 iulie*, în sobor, la

4 ianuarie

SILUAN, mucenic, *10 iulie*

SILVAN DIACONUL, mucenic,

21 august

SILVAN, Apostol, *30 iulie*

SILVAN, mucenic, *14 octombrie*

SILVESTRU, Papa Romei, *2 ianuarie*

SILVIAN, cuvios, *5 noiembrie*

SIMEON NOUL TEOLOG, *12 martie*

SIMEON STÂLPNICUL, cuvios,

1 septembrie

SIMEON, Cel nebun pentru Hristos,

cuvios, *21 iulie*

SIMEON, cuvios, *24 mai*

SIMEON, Dreptul, *3 februarie*

SIMEON, mucenic, *16 mai*

SIMEON, RUDA DOMNULUI, ierarh

și mucenic, *27 aprilie*

SIMION, cuvios, *24 mai*

SIMION, Episcop în Persida, cuvios,

17 aprilie

SIMON ZILOTUL, Apostol, din cei 12,

10 mai, în sobor, la *30 iunie*

SINCLITICHIA, cuvioasă, *5 ianuarie*

SINET, mucenic, *12 decembrie*

SISINIE, cuvios, *23 noiembrie*

SISINIE, mucenic, din cei 40 pomeniți

la *9 martie*

SISOE CEL MARE, cuvios, *6 iulie*
 SMARAGD, mucenic, din cei
 40 pomeniți la *9 martie*
 SOFIA DOCTORIȚA, muceniță,
22 mai
 SOFIA, muceniță, *17 septembrie*
 SOFIA, muceniță, *4 iunie*
 SOFONIE, prooroc, *3 decembrie*
SOFRONIE, cuvios mărturisitor,
21 octombrie
 SOFRONIE, cuvios, *8 decembrie*
 SOFRONIE, Patriarh al Ierusalimului,
11 martie
 SOLOMON, Arhiepiscopul Efesului,
2 decembrie
 SOLOMONI, muceniță, mama celor
 7 frați Macabei, *1 august*
 SOSIPATRU, Apostol din cei 70,
10 noiembrie, în sobor, la *4 ianuarie*
 SOSIPATRU, Apostol, *28 aprilie*
 SOSTEN, Apostol din cei 70,
8 decembrie, în sobor, la *4 ianuarie*
 SOZONT, mucenic, *7 septembrie*
 SPIRIDON AL TRIMITUNDEI,
 Făcătorul de minuni, ierarh, *12 decembrie*
 STAHIE, Apostol din cei 70,
31 octombrie, în sobor, la *4 ianuarie*
 STAMATIE, mucenic, *16 august*
 STELIAN PAFLAGONUL, cuvios,
26 noiembrie
 STIRACHIE, mucenic, *8 august*
 STRATON, mucenic, *17 august*
STRATONIC, mucenic, *13 ianuarie*
 SUZANA, muceniță, *15 decembrie*
 SUZANA, muceniță, *6 iunie*

Ș

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT,
 Binecredinciosul Voievod al Moldovei,
2 iulie
ȘTEFAN CEL NOU, mucenic,
28 noiembrie

ȘTEFAN SAVAITUL, cuvios, *13 iunie*
ȘTEFAN SAVAITUL, cuvios,
28 octombrie
ȘTEFAN, cuvios, *28 martie*
ȘTEFAN, episcop al Romei și mucenic,
3 august
ȘTEFAN, Întâiul mucenic și Arhidiacon,
27 decembrie; Aducerea moaștelor:
2 august
ȘTEFANIDA, muceniță, *11 noiembrie*

T

TADEU, Apostol, din cei 70, *21 august*,
 în sobor, la *4 ianuarie*
TAISIA, *8 octombrie*
TALALEU, cuvios, *27 februarie*
TALALEU, mucenic, *20 mai*
TALASIE, cuvios, *20 mai*
TALASIE, cuvios, *22 februarie*
TARAH, mucenic, *12 octombrie*
TARASIE, Patriarhul,
 Constantinopolului, *25 februarie*
TATIANA, muceniță, *12 ianuarie*
TATION, mucenic, *24 august*
TAVITA, *25 octombrie*
TECLA, muceniță cea întocmai cu
 Apostolii, *24 septembrie*
TECLA, muceniță, *19 august*
TECLA, muceniță, *9 iunie*
TEMISTOCLE, mucenic, *21 decembrie*
TEOCLITA, muceniță, *21 august*
TEOCTIST, cuvios, *3 septembrie*
TEOCTIST, Egumenul de la Kucumia
 Sicheliei, cuvios, *4 ianuarie*
TEOCTIST, mucenic, *3 octombrie*
TEOCTISTA, cuvioasă, *9 noiembrie*
TEODOR CEL SFÎNȚIT, *16 mai*
TEODOR DIN ANCIRA, mucenic,
18 mai
TEODOR MĂRTURISITORUL,
 cuvios, *27 decembrie*
TEODOR SICHEOTUL, *22 aprilie*

- TEODOR STRATILAT, mucenic,
8 februarie; Aducerea moaștelor: 8 iunie
- TEODOR STUDITUL, cuvios,
11 noiembrie
- TEODOR TIRON, mucenic,
17 februarie
- TEODOR TRIHINA, cuvios, 20 aprilie
- TEODOR, Arhiepiscopul Alexandriei,
ierarh mucenic, 12 septembrie
- TEODOR, cuvios, 26 februarie
- TEODOR, ierarh, 19 iulie
- TEODOR, mucenic, cel din Perga
Pamfiliei, 21 aprilie
- TEODORA DE LA SIHLA**, cuvioasă,
7 august
- TEODORA DIN CEZAREEA,
cuvioasă, 30 decembrie
- TEODORA, cuvioasă, 29 august
- TEODORA, din Alexandria, cuvioasă,
11 septembrie
- TEODORA, împărăteasă, 11 februarie
- TEODORA, soția Sfântului Justin
împăratul, 15 noiembrie
- TEODOSIA FECIOARA, muceniță,
29 mai
- TEODOSIA, muceniță, 8 iulie
- TEODOSIE CEL MARE, 11 ianuarie
- TEODOSIE DE LA BRAZI**, ierarh
mucenic, 22 septembrie
- TEODOSIE DE LA PECERSKA,
cuvios, 3 mai
- TEODOT, Episcopul Cirenei, mucenic,
2 martie
- TEODOT, mucenic, 7 iunie
- TEODOT, mucenic, 18 mai
- TEODOTA, muceniță, 22 decembrie
- TEODOTA, muceniță, 22 octombrie
- TEODOTA, muceniță, împreună cu fiii,
29 iulie
- TEODUL, mucenic, 12 septembrie
- TEODUL, mucenic, 5 aprilie
- TEODUL, mucenic, din cei 12 pomeniți
la 16 februarie
- TEODUL, mucenic, împreună cu Sf.
Mucenici Leontie și Ipatie, 18 iunie
- TEODULA, muceniță, 5 februarie
- TEOFAN MĂRTURISITORUL, cuvios,
11 octombrie
- TEOFAN MĂRTURISITORUL, cuvios,
9 septembrie
- TEOFAN PUSTNICUL, cuvios,
27 decembrie
- TEOFAN, cuvios, 12 martie
- TEOFAN, cuvios, 17 mai
- TEOFANA, împărăteasă, 16 decembrie
- TEOFIL MĂRTURISITORUL, cuvios,
10 octombrie
- TEOFIL, cuvios, 2 octombrie
- TEOFIL, mucenic, 23 iulie
- TEOFILACT MĂRTURISITORUL,
Episcopul Nicomidiei, 8 martie
- TEONA, mucenic, 5 ianuarie
- TEOPEMPT, mucenic, 5 ianuarie
- TEOPIST, mucenic, fiul Sf. Mucenici
Eustație și Teopista, 20 septembrie
- TEOPISTA, muceniță, 20 septembrie
- TEOTIM AL TOMISULUI**, ierarh,
20 aprilie
- TERAPONT, Episcop al Sardei,
mucenic, 27 mai
- TERAPONT, mucenic, 14 mai
- TERENIE, mucenic, 14 mai
- TERENTIE, mucenic, 28 octombrie
- TERENTIE, mucenic, 10 aprilie
- TERENTIE, mucenic, 11 decembrie
- TERȚIE, Apostol, din cei 70, în sobor, la
4 ianuarie
- TIHIC, Apostol, 8 decembrie
- TIHIC, Apostol, din cei 70 în sobor,
4 ianuarie
- TIHON, Făcătorul de minuni, 16 iunie

TIMOLAU, mucenic, din cei 7 mucenici pomeniți împreună cu Sf. Agapie la
15 martie
 TIMON, Apostol, *28 iulie*
 TIMON, Apostol, din cei 70, în sobor, la
4 ianuarie
 TIMOTEI, Apostol, *22 ianuarie*
 TIMOTEI, cuvios, din Simboli,
21 februarie
 TIMOTEI, Episcopul Brusei, mucenic,
10 iunie
 TIMOTEI, mucenic, *19 august*
 TIMOTEI, mucenic, soțul Sfintei Mavra,
3 mai
 TIOS, mucenic, *14 decembrie*
 TIRS, mucenic, *14 decembrie*
 TIRȘ, mucenic, *17 august*
 TIT, Apostol, *25 august*
 TIT, Apostol, din cei 70 în sobor,
4 ianuarie
 TIT, cuvios, *2 aprilie*
 TOMA DIN MALEON, mucenic,
7 iulie
 TOMA, Apostol, din cei 12, *6 octombrie*;
 în sobor, la *30 iunie*
 TOMA, Episcopul Constantinopolului,
21 martie
 TOMAIDA, muceniță, *14 aprilie*
 TRIFILIE, cuvios, *13 iunie*
 TRIFINA, cuvioasă, *11 aprilie*
 TRIFON, mucenic, *1 februarie*
 TRIFON, mucenic, *19 decembrie*
 TRIFON, mucenic, *29 septembrie*
 TROFIM, Apostol, din cei 70, *15 aprilie*,
 în sobor, la *4 ianuarie*
 TROFIM, mucenic, *11 martie*
 TROFIM, mucenic, împreună cu Savatie
 și Dorimedont, *19 septembrie*
 TROFIM, mucenic, împreună cu Teofil,
23 iulie

U

UAR, mucenic, *19 octombrie*
 URBAN, Apostol, *31 octombrie*
 URBAN, mucenic, *5 septembrie*
 URPASIAN, mucenic, *9 martie*
 URSICHIE, mucenic, *14 august*
 URVANO, Apostol, din cei 70, în sobor,
4 ianuarie

V

VADIM, cuvios, *9 aprilie*
 VAH CEL NOU, mucenic, *15 decembrie*
 VAH, marele mucenic, *7 octombrie*
 VALENT, mucenic, *16 februarie*
 VALENTIN, Episcopul Umbriei, *30 iulie*
 VALENTIN, mucenic, *24 aprilie*
 VALENTIN, mucenic, *24 octombrie*
 VALENTINA, muceniță, *10 februarie*
 VALENTINA, muceniță, *18 iulie*
 VALERIA, mucenic, *25 octombrie*
 VALERIAN, cuvios, *4 mai*
 VALERIAN, mucenic, *1 iunie*
 VALERIAN, mucenic, *21 ianuarie*
 VALERIAN, mucenic, *28 noiembrie*
 VARLAAM, cuvios, *30 mai*
 VARLAAM, ierarh mucenic,
19 noiembrie
 VARS, Episcopul Edesei, ierarh,
15 octombrie
 VARSANUFIE CEL MARE, cuvios,
6 februarie
 VARSAVA, mucenic, *11 decembrie*
 VARUH, prooroc, *28 septembrie*
 VARVARA, mare muceniță, *4 decembrie*
 VAS, mucenic, *20 ianuarie*
 VASA, muceniță, *21 august*
 VASIAN, cuvios, *10 octombrie*
 VASILE CEL MARE, Arhiepiscop
 al Cezareei Capadociei, *1 ianuarie*;
 împreună cu Sfinții Ierarhi Grigorie
 Teologul și Ioan Gură de Aur, la
30 ianuarie

VASILE DE LA POIANA MĂRULUI,
cuvios, *25 aprilie*
VASILE EPISCOPUL AMASIEI,
mucenic, *26 aprilie*
VASILE MĂRTURISITORUL, cuvios,
12 aprilie
VASILE MĂRTURISITORUL, cuvios,
28 februarie
VASILE PREOTUL DIN ANCIRA,
cuvios și mucenic, *22 martie*
VASILE, mucenic, *22 mai*
VASILEVS AL CHERSONULUI,
mucenic și episcop, împreună cu Sf. Mc.
Efrem, Capiton, Agatador, Elpidie și cei
împreună cu dâșii, *7 martie*
VASILISC, mucenic, *3 martie*
VAVILA, Episcopul Antiohiei,
4 septembrie
VAVILA, mucenic, *24 ianuarie*
VENIAMIN DIACONUL, mucenic,
31 martie
VENIAMIN, mucenic, *18 mai*
VENIAMIN, mucenic, *29 iulie*
VENUST, mucenic, împreună cu Sf.
Mucenici Donat diaconul, Romul
preotul și Silvan diaconul, *21 august*
VERONICA, *12 iulie*
VEVEA, mucenic, *11 decembrie*
VIANOR, mucenic, *10 iulie*
VICHENTIE, *11 decembrie*
VICHENTIE, mucenic, *11 noiembrie*
VICTOR, mucenic, *11 noiembrie*
VICTORIN, mucenic, *30 ianuarie*
VISARION, cuvios, *20 februarie*
VISARION, cuvios, *6 iunie*
VISARION, cuvios, mărturisitor,
21 octombrie
VISARION, Episcopul Larisei,
15 septembrie
VITALIE, cuvios, *11 ianuarie*
VLADIMIR, LUMINĂTORUL
RUSIEI, cuvios, *15 iulie*

VLASIE, mucenic și episcop al Sevastiei,
11 februarie
VUCOL, Episcopul Smirnei, *6 februarie*

X

XANTIPA, cuvioasă, *23 septembrie*
XENIA, cuvioasă, *24 ianuarie*
XENOFONT, cuvios, *26 ianuarie*
XIST, mucenic, *10 august*

Z

ZAHARIA, cuvios, *17 noiembrie*
ZAHARIA, cuvios, *24 martie*
ZAHARIA, prooroc, *8 februarie*
ZAHARIA, prooroc, tatăl Sfântului Ioan
Botezătorul, *5 septembrie*
ZAHEU DIACONUL, mucenic,
18 noiembrie
ZAHEU, Apostol din cei 70, *20 aprilie*;
în sobor, la *4 ianuarie*
ZENAIDA, muceniță, *11 octombrie*
ZENAIDA, muceniță, *7 iunie*
ZENON, mucenic, *22 iunie*
ZENONI, muceniță, *30 octombrie*
ZENOVIE EPISCOPUL, mucenic,
30 octombrie
ZINA, muceniță, *22 iunie*
ZOE, muceniță, *18 decembrie*
ZOSIMA, cuvios, *4 aprilie*
ZOSIMA, mucenic, *19 iunie*
ZOTIC PREOTUL, cuvios, *31 decembrie*
ZOTIC, mucenic de la Niculițel, *4 iunie*
ZOTIC, mucenic, *22 august*

Grafica:
Tiberiu Voicu

Arhiepiscopia Bucureștilor

Str. Intrarea Patriarhiei nr. 21, sector 4, București

Tel: 021-337 2102

ISSN: 1013-6789

